The Ohio State University
3 2435 031148927
001
V2
Hunlarn, Turklerin, Mogollarn v
D141G8159

THE OHIO STATE UNIVERSITY BOOK DEPOSITORY
D AISLE SECT SHLF SIDE POS ITEM C
8 07 26 02 7 02 012 5

LIBRARY
OHIO STATE UNIVERSITY

A NOTE TO THE READER:

Because of its value and condition, this volume has been microfilmed to preserve its content.

Please check the Libraries' catalog for location of a copy of that microform.

4/28/1993
DG

Thank you,
The Preservation Offi

هونلرك ، تورکلرك ، موغوللرك و دها سائر

غربی تاتارلرك تاریخ عمومیسی

ایكنجی جلد

تألیف و ترجمه انجمنی طرفندن قبول ایدیلمشدر

هونلرك، تورکلرك، موغوللرك و دها سائر تاتارلرك

تاریخ عمومیسی

حامد

محرری :

دوکینیی Deguignes

مترجمی :

حسین جاهد

2

استانبول

طنین مطبعه‌سی — ١٩٢٣

STX
D141
G8193
1923
V.2

هونلرك تاريخ عموميسی

اوچنجی کتاب

۱

چائولر

تاتارستانده قوتلی حکومتلر تأسیس ایتمش اولان حکمدارلری تاتار ملتلرینك کافه‌سی سائر انسانلر کبی صورت عادیه‌ده دنیایه کلمش کبی تلقی ایتمه‌یه‌رك شخصلرینی مطلقا برطاقم خوارق ایچنده احاطه ایتمشلردر. بونی یوقاریده کوردیکمز کبی آشاغیدده مثاللرینه برخیلی تصادف ایده‌جکز. کاه سمادن بر نور اینمش، کاه برطاقم کوك کورولتوسنه بکزر سسلر ایشیدلمشدر. بونلردن حیرته دوشن بر پرنسس اوآنده کبه قاله‌رق دنیایه برارکك چوجوق کتیریر. چائو[۱] سلاله‌سنك

[۱] بوندن اولکی هان سلاله‌سی ده چائو نامنی طاشیمشدر. بوایکی سلاله‌یی بربرندن تفریق ایچون چینلیلر برنجیسنه تسیه‌ن چائو یعنی برنجی چائولر، بونلره‌ده هه‌ئوچائو یعنی ایکنجی چائولر نامنی ویریورلر. قاریشقلغه میدان ویرمه‌مك ایچون بن برنجیلره هان نامنی ویرمکه دوام ایتدم. بونلره‌ده ساده‌جه چائو دییورم.

مؤسسی اولان شەلەنك حین تولدندەدە بویلە بر حادثه ظهور ایتمش و بو قوملرك جهالتی و کبر وعظمتی یوزندن بویوك بر اهمیت کسب ایلمشدر. تاتارلر خارق العاده بر آیدینلغك شەلەنك والدەسنك اوطەسنی دولدیردیغنه اعتقاد ایدرلر. بز بو مصاللری چینلیلره و تاتارلره براقەرق تاریخـك بیلدیردیکی حقیقتلرله مشغول اولالم.

چین شو

شەلە، شی لونغ Chi-long وسیه Sie عنوانی طاشیوردی. عن اصل شانغ تانغ [۱] داخلندەوو هیانغ [۲] Vou-hiang شهرندن ایدی. هونلره منسوب اولان اجدادی سادەجه بر عشیرت رئیسی ایدیلر. هوچه ثونامی طاشییان پدرینه باربارلربیله برباربار نظریله باقارلردی. ظالملکندن دولایی خلق کندیسندن صوغومش ایدی. هیچ کیمسه اوکا تابع دکلدی. اوغلی شەله دها اون درت یاشنده ایکن اویله بعض حرکتلرده بولوندی که ایلریده نه اولاجغی بوندن آکلاشیلیوردی. اوزمان، هونان داخلنده لویام [۳] شهرینه قارشی وقوعه کلن بر سفرده اقامت ایتدیکی شهرك عساکری ایله برابر کیتدی. دها اووقتدن بری شەلە،

[۱] بو الکانك پایتختی چانغ چەهیەن ایدی. شانسی داخلنده پیم یام فو جوارلرنده کائندر.

[۲] الآن پایدار بولونان بو شهر شانسی ولایتی داخلنده پیم یام فو سنجاغندەدر.

[۳] بوکون هونان فو.

على العاده نظر حيرت و تقدير ايله كورولن فقط چوق كره اقوامك باعث ولاكتى اولان بويوك برطاقم تصوراته قيام ايده بيله جك برقابليتده اولديغنى كوسترييوردى. ايمپراطورلق داخلنده بويوك برقاريشيقلق چيقاره بيله جك بر ماهيتده‌او بر آدم لديغنى آكلاشيليوردى. شه‌له ، ياشى دها آزيجه قوتى ايله ، جسارتى ايله ، سلاح استعمالنده‌كى مهارتى ايله تميز ايتدى. بومزيتندن دولايى هونلر كنديسنى سوديلر. باشلرينه كچيرمك ايسته‌ديلر. اوكا قارشى كوركورينه براعتمادلرى واردى . بوتون ملتك اميدى اونده ايدى . شه‌له‌يى كنديلرينى تخليص ايچون اللهك كوندرديكى برآدم كبى تلقى ايديورلر ، الك عادى افعال وحركاتنده بيله برطاقم خوارق كوريورلردى . اوتورديغى يرك جوارنده برجين‌سن Gin-sen اوتى كورولدى . بوندن شه‌له ايچون پك خيرلى معنالر چيقاريلدى . بومناسبتله حقنده بسلنمش اولان اميدلر صوكره اونك پك ايشنه ياراردى ؛ شخصى حقنده روايت ايديلن ماصاللره اينانميان كيمسه‌لره غلبه‌سنه خدمت ايتدى . مع‌مافيه كنجلكنه عائد وقايع تاريخمزده اخذ موقع ايده‌بيله جك قدر حائز اهميت دكلدر .

چين‌شو

شه‌له حياتنه تاتار فاتحلرينك قسم اعظمى كبى باشلادى . يعنى ابتدا شقاوته سلوك ايتدى. پيم چه‌ئو ولايتى [١] داخلنده بويوك برقيطلق واردى . خلق عصيان ايتدى . بو وقعه‌ده

[١] شانسى داخلنده بر ولايت. پايتختى تايوئن‌فو قربنده تايوئن هيه‌ن ايدى.

شـه‌له توقیف وحبس اولوندی . فقط صوکره سربست
براقلدی . اوایسه حریتندن چینلیلره دها زیاده فنالق ایتمك
ایچون استفاده ایتدی . قیه‌سانغ نامنده براشقیا رئیسی شه‌له‌یی
معیتنه آله‌رق اوکا شه‌له اسمنی ویردی . بوصورتله « شه »
اونك عائله اسمی « له » ده اصل اسمی اولدی . ایکیسی‌ده
چینده بویوك تخریبات یاپدیلر . هجوم ایتدکاری شهرلرك
کافه‌سنی یغما ایدیوورلردی . هله بالخاصه هونان داخلنده
بو [۱] شهرینه کیردیلر . اوراده اون بیکدن زیاده انسان
تلف ایتدیلر . برچوق اسیر آلدیلر . قیمتدار نه‌وارسه هپسنی
کوتوردیلر . باشقه شهرلرده‌ده عینی معامله‌یی یاپدیلر . آیلرجه
مدت پیشلرندن سوق ایدیلن قوماندانلرله چارپیشدیلر .
صوکره مغلوب اوله‌رق برالتجاکاه آرامغه مجبور اولدیلر .
قیه‌سانغ اتلاف اولوندی . اورته‌ده قالمش اولان شه‌له هانلر
سلاله‌سنك مؤسسی اولان لیه‌ئویوئنه عرض انقیاد ایتدی .
لیه‌ئویوئن‌بونی قبول ایله کندیسنه اوردولرینك قوماندانسنی
ویردی . هانلرك تاریخندن بحث ایدرکن شه‌له‌نك حرکاتندن
برقسمنی کورمشدك. لیه‌ئویوئن شه‌له‌یی کندیسنه صیقی‌صورتده
ربط ایتدی. اونی‌قاردش کبی‌سودی . شه‌له اردوقوماندانلقلرنده
لیه‌ئویوئنه چوق خدمتلر کوردی . برچوق شهرلر ضبطی
ایله‌یه‌رك هانلره اطاعته مجبور ایتدی . صوکره‌لری ناصل هان

قام‌مو
سنه
۳۰۷

[۱] چانغ‌ته‌فو قربنده .

عائله‌سنك انقراضنه سبب اولدیسه ابتدالرنده اعتلاسنه خدمت ایله‌مشدر . برقاچ حکمدارك زیر حکومتنده خدمتده قالدی . تخته‌کی حکمدارلرك ضعفندن استفاده ایدییور، سفاهتلرینك ، لاقیدلقلرینك تولید ایتدکلری قاریشیقلقلر آراسنده کندی لهنده طرفدارلر پیدا ایلیوردی . تدارك ایتدیکی واسطه‌لرله برحکومت تأسیسنه نهایت موفق اولدی . شه‌له هانلر سرایند‌ه دهابرنجی مقاماتی احراز ایتمك وهانلر قرالنك تبعه‌سی بولونمقله برابرزیراداره‌سنده برطاقم اقوام بولونیور، بونلری بالذات کندی تبعه‌سی تلقی ایله‌یه‌رك حقلرنده ، تاتار رئیسلری کبی، ایسته‌دیکی وجهله معامله کوستریوردی . بو رئیسلر اوکا آنجق صاحب اقتدار اولدیغی مدتجه اطاعت ایدرلردی .

سنه ۳۱۹ چین شو لیه تای قیسو

شه‌له بویوك مظفریتلر احراز ایتمشدی . شانسی داخلنده پیم‌یام [۱] شهری یاقیلمشدی . عاصیلر لیه‌ئویائویه تابع اولمق مجبوریتنده قالمشلردی . لیه‌ئویائو هانلر تختنه او زمان یکی چیقمشدی . قیون‌چونك عصیانیله هنوز پك مشغولدی . قیون چونی اولدیره‌رك بو عصیانی یکی باصدیرمشلردی . قیم‌میم قوماندانسنده بر قسم عاصیلر پیم‌یامده تحصن ایتمشلردی . شه‌له بوراسنی ضبط ایلمشدی . بو مظفریتی هانلر قرالنه بیلدیردی . اوده بو بویوك خدمته مکافاةً ابتدا شه‌له‌یه قرال عنوانی

[۱] الآن عینی اسمی طاشیر . شانسی داخلنده برنجی درجه‌ده بر شهردر .

ویرمکه عزم ایلدی . فقط شەلەنك دشمنلری اونك سرایه
دولانك حالندن وهانلرك قوتندن ایجه خبردار اولمق ،صوكرەده
حکومتی ضبط ایتمك ایچون بر قوماندان كوندرمش اولدیغی
بیلدیردیلر . افترالره پك چابوق اینانان لیەئویائو شەلەنك
مرخصنی عمومی میداندەقتل ایتدیردی . شەلەنك ایفاایتدیکی
خدماته قارشی بو پك فنا بر معامله ایدی . اونك‌ایچون شەله
آرتق انتقام آلمقدن باشقه بر شی دوشونمدی . تسینلر فرقه‌
سندن چین‌چوئن Tchin-tchuen ، سیوقان Siu-kan
کبی بر طاقم قوماندانلر شەله‌یه تسلیم اولەرق قوتلرینی پك
زیاده آرتدیردیلر . آرتق شەله تصوراتنی اجرا ایده‌بیله‌جك
وسائطی أله کچیرمشدی . لیەئویائوبوکامخالفت ایتدی. چین
چوئنه قارشی عسکر كوندردی . شەهو قوماندانسندەکی شەله
اردوسی‌ده دیکر طرفدن امداده قوشدی . قوماندان لیەئویائو
مغلوب ایدیلەرك یونغ قوآن [١] شهری ضبط اولوندی. بوتون
سکنەسی سیام‌قوئه [٢]یه نقل ایدلدی. بو مظفریتدن صوكره
باشلیجه قوماندانلر شەلەنك دها بویوك بر عنوان آلماسنی
ایسته‌یورلر ، بر قاچ سنه اول هانلر قرالنك ویردیکی قوم
عنوانی کافی کورمیورلردی . شەله ظاهری بر تواضع ایله ،
دها یوكسك بر نام طاشیه‌بیلمك ایچون نه‌ایجاب ایدن فضیلته

---

[١] بونك موقعی مجهولدر .

[٢] بوکون ، یەچەلی داخلنده شون‌تەفو

نه‌ده مزيته مالك اولماديغنى جواباً سويله‌دى . فقط بو تواضعى
چوق سورمدى. يه‌ئوچه‌ئو [١] ولايتنه آقينلر اجرا ايتدكدن
واورالرينى تماماً تخريب ايلدكدن صوكره كنديسنى هه‌ئوچائو
قرالى اعلان ايتدى . قوماندانلر تعيين ايلدى . اجدادينه
قربان كسيلمك اوزره برير يابدى . بر سنه اسمى آلدى و
مستقل بر حكمدار صفتيله حركت ايتمكه باشلادى . ولايتلرده
قوماندانلر كوندره‌رك زراعتى وايپكجيلكى اهمال ايتمه‌ملرى
ايچون اهالى‌يه نصيحتلرده بولوندى . تبعه‌سنى حسن اداره
ايتمكه پك اعتنا كوستردى . برباربار اولمقله برابر بو نقطه‌ده
چينليلرك ستايشنه مظهر اولمشدر .

سنه
٣٢٠
ليه‌تاى قيسو
قام‌مو
چين‌شو

يه‌ئوچه‌ئو ولايتى همان تماميله تخريب ايدلمشدى . تسينلر
ايمپراطورلرينه تابع اولمقله برابر بوزاده آز چوق بر استقلال
ايله حركت ايدن والى قيايى‌نان، چائولرك عساكرينه مقاومته
قادر اولامامشدى. بوحربى تعقيب ايدن وخلقى صوك درجه‌ده
سفالت ايچنده براقان قيطلق والى‌يى توپا تاتارلرينك اراضيسنده
ساكن شام‌قو [٢] يه چكيلمكه مجبور ايتدى . ايشته تسينلر
ايمپراطورلغى شو باربارلره بويله شكار تشكيل ايتمشدى .
توپالر ايمپراطورك قوماندانى قبول ايتمك ايسته‌مدكارى ايچون
والى بوتون عائله‌سنى ترك ايتدكدن صوكره تسينلرك تحت

---

[١] بو ولايت په‌كين داخلنده كائن ايدى .
[٢] په‌چه‌لى داخلنده‌يائوغان‌چه‌ئو يه‌مل‌قدر.

ادارەسندە قىچەئو[١] واليسى شائوـو كنديسنه تكرار اعادهٔ موقع ايچون معاونت ايدەبيلمير اميديله غايت پريشان بر حالده لوالينغ[٢]اه دوغرو چكيلدى. ييكى دشمنلر كنديسنك اوزرينه هجوم ايتديلر. فقط قوتلرينى شائوسونك قوتيله توحيد ايده‌بيلديكى ايچون هر ايكيسى بعض موفقيتلر استحصال ايلديلر. بو سايه‌ده قياپى‌تان، په‌چەلى داخلنده قى[٣]شهرينى ضبط ايده‌بيله‌جك بر حاله كلدى. بو شهر اونامده كوچوك بر پرنسلكك پايتختى ايدى. شەله، شاسونك يالكز بولونماسندن بالاستفاده قوماندان شەهو معيتنده بر اردويى اوكا قارشى يوللادى. شاسو بونلرله حرب ايچون ايلريله‌ديكى اثناده شەهونك پوصويه ياتيرمش اولديغى عسكر آرقه‌سندن هجوم ايتديلر. مغلوب اولدى. اسير دوشدى. شهرى تسليم ايتمه‌سى كنديسندن طلب اولوندى. سورك ديينه قدر شاسويى كوتورديلر. فقط شاسو، دشمنلرك آرزوسى وجهله قواى محافظه‌يه شهرى تسليم ايتمكى امر ايده‌جك يرده بالعكس اونلرى مدافعه‌يه تشويق ايله‌ديدى كه: «بن بو ايمپراطورلغى مدافعه و محافظه ايتمك ايسته‌دم. موفق اولامادم. سز بونى ياپه‌جق درجه‌ده جسور اولكز. باشكزه قياپى‌تانى كچيريكز. اونك قوماندا‌سى آلتنده حرب ايده‌رك ايمپراطوره صداقت

[١] په‌چەلى داخلنده.

[٢] شانتونغ داخلنده تسى‌نان‌فويه ملحق وونينغ‌چه‌ئو طرفنده الآن موجوددر.

[٣] په‌كين اراضيسى داخلنده.

ایله أولکنز.» ایشته شه‌سونك سویلدیکی سوزلر بوندن عبارت قالدی. کندیسنی سیام‌قوه‌یه کوتوردیلر. شه‌له، تسینلره قارشی کوستردیکی صداقتندن وجسارتندن دولایی اوکا حرمت‌ایتدی. تسین‌لر سرایده شاسونك شه‌له طرفندن هجومه دوچاراولدیغی خبر آلنجه امدادارسالی لزومی ایمپراطوره عرض ایدیلمشدی. شمال ولایتلری محافظه ایدلمك ایسته‌نیورسه بوتدبیره مراجعت لزومی ضروری اوله‌رق کوستریلدیکی حالده ایمپراطور اهمیت ویرمدی. شاسونك فلاکتنی خبر آلدیغی وقت بووالیدکی اوغلی تسی‌یه توجیه ایله اکتفا ایتدی. قیاپی‌تان بوقوماندانك نزدینه کیتدی. چائونك هجوملرینه قارشی شهری مدافعه ایچون برلشدیلر.

بوشهرك محاصره‌سیله اشغال ایدیلدیکی صیراده لیه‌ئویائونك قوماندانلرندن بر قاچی شه‌له‌نك طرفنی التزام أیتدیلر. شه‌له بویله بر قوه‌امدادیه آلمقله‌برابر تجاوز ایتدیکی بعض ولایتلرده موفقیتسزلکله معروض قالدی. تائویائو نامنده‌کی بر قوماندانی وقتیله چین‌چوئنك النده بولونان بعض مواقعی قسماً ضبط ایتمشدی. تسینلرك الك باشلی قوماندانلرندن بری اولان تسوتی‌نك معیتنده قوماندان هان‌تسیه‌ن ایسه دیکرلرینه‌صاحب بولونیوردی. کرك تسینلر کرك چائولر ارزاق جهتیله صیقینتی ایچنده ایدیلر. نه طرفدن تدارك ایده‌جکلرینی بیله‌میوردی. تسوتی مهم برقافله یوله چیقاردی. بوتون چووالل‌ر طوپراق

دولو ایدی . بوصورتله چاٸولری قورقوتمق ایسته‌یوردی .
شه‌له‌یی دها زیاده اغفال ایده‌بیلمك ایچون ، قافله ایله برابر
بولونان کیمسه‌لردن بعضیلرینه اوموزلرنده برنج چواللری
طاشیبوب یولده دورمالرینی ، کندیلرینی چاٸو عسکرلرینه
کوسترمه‌لرینی وتعقیب ایدیلنجه طوتولمالرینی امر ایتدی. بوحیله
پك موفقیت ویردی . چاٸولر برقاچ چووال برنج یاقه‌لادیلر .
دشمنلرینك ذخیره‌سی بول اولدیغنه حکم ایتدیلر . آچلغك
تحت تضییقنده قالدقلری جهتله جسارتلری قیریلمغه باشلایوردی.
تسینلر قوماندانی بو فرصتدن استفاده ایله اونلره یاقلاشدی
واطرافلرینی صاردی. اونلری رجعته مجبور ایتدی . عینی
زمانده هان‌تسیه‌ن کلوب فونغ‌قیوده اردوکاه قوردی . هونان
داخلنده لوم‌قیه‌ٸوا [١] یه قوتلی بر قوهٔ محافظه براقدی. چاٸولر
هرطرفدن احاطه ایدیلدیلر. جوارده بولونان عسکرلرندن بر
چوغی قوماندانه عرض انقیاد ایتدیلر. چاٸولرك هوآم‌هونهری
جنوبنده مالك اولدقلری یرلرك کافه‌سی تسینلرك طرفنه‌کچدی.
بونك اوزرینه تسوتی برچوق ارزاق جمع ایتدی . بوتون
عسکرلرینی بریره‌طوپلادی. هوآم‌هونهرینی کچمکه‌حاضرلاندی.
شمالده بولونان مملکتلری‌ده ضبط ایتمك ایستیوردی . شله
آرتق بو طرفلره آقین یاپمغه جسارت ایده‌مدی . کندی
ولایتلرینی محافظه قیدینه دوشدی . فیرطنه‌یی‌صاووشدیرمق،

[١] الیوم عینی نامی طاشیمقده‌در. قای‌فونغ‌فویه ملحقدر

تسینلر قوماندانـنك کندی اراضیسنه دخولنه میدان ویرمه‌مك فکریله، چائولر الکاسنده قالمش اولان اجدادلرینك مزارینه قارشی من القدیم کوستردیکی آثار حرمتی ایلری یه سوره‌رك مخاصمانه آرتق نهایت ویرلمسنی رجا ایلدی . تسوتی شه‌له‌نك بو مزارلره قارشی کوسترمش اولدیغی آثار احترامدن متأثر اوله‌رق بر قوماندان واسطه‌سیله بیان تشکر ایتدی . قارشیلقلی برچوق هدیه‌لر تعاطی اولوندی . بونك اوزرینه، شانتونغ داخلنده ین چه‌ئو [١] وهونان داخلنده یوچه‌ئو [٢] ولایتلری اهالیسی نعمت صلحدن استفاده ایتدیلر . او تاریخدن صوکره شه‌له ایله تسوتی او قدر کوزل کچیندیلر که تسوتی‌نك قوماندانلرندن بری شه‌له‌نك یانـنه قاچماسی اوزرینه شه‌له بونك باشنی کسدیره‌رك تسوتی‌یه یوللامشدی . بوندن دولایی فراریلر آرتق دخالت ایده‌جك بر یر بولامادیلر . بو طرفلرده صلح وآسایش تقرر ایتدی .

تسینلرك سیوچه‌ئو ولایتی والیسی اولان تسای پائو، چائولری ایمپراطورلغك دشمنی کبی تلقی ایتمکدن خالی قالمایوردی . اونك ایچون قان‌قیه‌ئوده‌کی قوماندانلری سیوقانه هجوم ایله اونی مغلوب ایتدی . شه‌له درحال قوماندانـنك امدادینه عسکر کوندردی . سیوقان بو قوهٔ امدادیه‌یه قوماندا ایدن قوماندانـدن بر آز شبهه‌لندی . اونی اتلاف ایتدیره‌رك تسینلر طرفنه کچدی .

---

[١] فونغ چانغ فو الکاسی داخلنده ایدی.

[٢] قایی فونغ فو الکاسی داخلنده.

بو عاصی‌یه قارشی علی العجله قرق بیك كشیلك بر اردو سوق ایتمك مجبوریتی حس اولوندی . قوماندانسی ده شه‌لی لونغ ده ویریلدی . عاصی دخالت طلبنده بولوندی . قاریلرینی ، چوجوقلرینی رهینه اوله‌رق كوندردی . بو اثناده تسانی یانو ، قیانغ نان داخلنده تسیانو چینغ [١] ده قرارگاه تأسیس ایتمشدی . شه‌لی لونغ یاخود نام دیكرله شه‌هوبوكا هجوم ایله كیجه‌لین فراره مجبور ایتدی . دها بعض باشقه سفرلرده وقوعه كلدیسه‌ده اهمیتلری پك آز اولدیغندن بوراده ذكره لزوم كورمیورم . بو محاربات شه‌له‌یی داخل ممالكده ایی و صاغلام بر حكومت تأسیسی ایله اوغراشمقدن منع ایتمیوردی . قانونلره قطعیاً رعایت ایدیلمه‌سنه عزم ایلمشدی ایی ناظرلر ، قوماندانلر سچدی . ولایتده كرك ادبیات كرك عسكرلك خصوصنده الك زیاده تمیز ایتمش كیمسه‌لرك نزدینه كوندرلمسی ایچون امرلر اسطار ایتدی . بونلری سراینه آلدی .

سنه ٣٢١ لیوتای قیسو قام مو چین شو

بو اثناده شه‌له‌نك اردولری تسینلره تابع الكالری تخریب ایدییورلردی . قوماندان شه‌لی لونغ ، شانتونغ داخلنده یه‌تسو [٢] شهرینی محاصره ایلمشدی . سیه‌نپی ملتنك قیاپی تان ی ویه‌ئوچه‌ئو ولایتنك والیسی بوشهره چكیلمشدی . قوم چانغ نامنده دیكر بر قوماندان الكانك اقسام متباقیه‌سنی ضبط

---

[١] فونغ یام‌فو اراضیسنده .

[٢] بوشهر اوزمان پیم‌یوئن تعبیر ایدیلن سنجاغه ملحق ایدی . شیه‌دی خراب اولمشدر . تسی نانفو اراضیسنده لینغ هیه‌نك شمال شرقیسنده یكرمی لی مسافه‌ده كائن ایدی .

ايديوردی . تسينلرك بوتون مساعيسی چائولرك عسكرلرينك
موفقياتنی دوردیرمغه موفق اولامادی . ايمپراطورلغك قوماندانلری
تسليم اولمغه مجبوريت كورديلر . قيابی تان ی سيام قوئه يه
كوتورديلر . اوراده شه له يه ، چائولری امحايه موفق اولاما -
مشسه ده اونلرك تابيعيتنه كيرمكه ، قراللرينه عرض احترام
ايتمكه بر دورلو راضی اولامايه جغنی ، أولونجه يه قدر تسينلرك
بنده سی قاله جغنی بيان ايتدی . بونك مغلوبيتی سايه سنده چائولر
يه چه لی داخلنده يه ئوچه ئو ، قی چه ئو وشانسی داخلنده پيم چه ئو
ولايتلرينی اله كچيرمشلردی قيابی تان شه له يه عرض انقياد
واحترام ايتمه مكده اصرار كوستردیكی جهتله برلكده اسير ايديلن
سائر قوماندانلرله برابر اعدام اولوندی . شه لی لونغ سيه ن پی لرك تحت
اشغالنده بولونان بعض السكالرده آقينلر ياپمغه كيتدی . بر
چوق مواشی غصب ايتدی . بو اقوامدن بر چوغنی چائولره
تابع اولمغه مجبور ايلدی .

سنه
٣٢٢
ق م مو
جين شو
ليه تای فيسو

بو اثناده شه له نك هينغ نامنده كی اوغلی وفات
ايتدی . ولی عهد او ايدی . بونك اوزرينه ولی عهد
عنوانی هونغ 出 نامنده ديكر بر پرنسه ويريلدی . شه له
عساكری شانتونغ داخلنده تسی نان فو قربنده تای شان سنجاغنی
ضبط ايتديلر . بوراسی تسينلره عائد ايدی . كاه تسينلرك كاه
چائولرك طرفنی التزام ايدن داو زمان تسينلر جهتنده حرب
ايدن سيوفان اسير ايديله رك سيام قوئه يه سوق اولوندی . شه له

بونی وقیله قتل ایتدیرمش اولدیغی بر قوماندانك قاریلرینه جانلی بر حالده تسلیم ایتدی. قادینلر سیوقانی پارچه پارچه کسدیره‌رك اتلرینی یدیلر. عینی زمانده تسینلرك بعض قوماندانلری تسلیم اولدیلر. فقط ایمپراطورك النده بولونان ین‌چه‌ئو ولایتی والیسی قی‌قیه‌ن اوچ سنه‌دن بری شانتونغ داخلنده تسه‌ئوشان [١] داغنه برچوق عسکرله چکیلمشدی. جوارلره متصل آقینلر یاپیوردی. چائونك قارشی بولالادیغی عسکرلر هپ مغلوب اولیوردی. هوفی [٢] ده قرارکاه قورمش اولدیغی زمانده کندیسنه عرض دخالت ایده‌جك اولورسه پك چوق حرمت کوستریله‌جکی وبویوك مأموریتلر ویریله‌جکی وعد اولونمشدی. بو تکلیفلری قبول ایتدی. بوصورتله چائولرك نفوذی قیان‌نانغ داخلنده سیوچه‌ئو وشانتونغ داخلنده یه‌ن‌چه‌ئو ولایتلرنده کیتدکجه انتشار ایلدی. شه‌له برسنه اول وقوعه کلن تسونگ‌نك وفاتندن استفاده ایله بوقوماندانك تحت اداره‌سنده بولونان ممالکه عسکر کوندردی. سوق ایتدیکی اردو هونان اولکاسنی تخریب ایتدی؛ هونان داخلنده سیام‌چینغ [٣] وچینغ‌فو [٤] شهرلرینی

[١] ین‌چه‌ئوفو اراضیسنده تسه‌ئو هیه‌نك یکرمی بش لی شرقنده کائندر.

[٢] او زمان هوآی‌هان نامنده برسنجاغه ملحق ایدی. بوکون قیانغ‌نان داخلنده لین‌چه‌ئوفویه تابعدر.

[٣] بو شهر هونان داخلنده قای‌فونغ‌فویه ملحقدر.

[٤] خراب اولمش قدیم برشهردر. فونغ‌یام‌فو داخلنده پوهیه‌نك جنوب شرقیسنده‌در.

آلديلر . قيانغ نان داخلنده تسيائو چينغ شهريني محاصره ايلديلر .
پدري تسوتي يه خلف اولمش اولان تسويو بونلره قارشي هيچ
برشي ياپه‌مادي . حتي چكيلملك ، شه‌ئوچون [١] ده قرارگاه
قورمق مجبوريتنده قالدي . چائولر ايسه هونان جوارلرنده
چين ليه‌ئو شهريني ودها سائر مواقعي ضبط ايديورلردي .

تسينلر ايمپراطوري يوئن تي ، تاتارلرك ايمپراطورلق دخلنده
يرلشمه‌لريني كورمكدن متولد كدرك تأثيريله وفات ايتدي . يرينه اوغلي
ميم تي چيقدي . عيني زمانده چائولر قرالنك دهاك باشلي ناظرلرندن
چام پين ترك حيات ايلمشدر . شه‌له بوكا بحق پك چوق اعتماد
كوستريردي ، شه‌له بو ناظر ايچون كوز ياشي دوكمكدن
الك امين و صاغلام معاوني اندن آلديغندن دولايي اللهدن
شكايت ايتمكدن خالي قالمادي . بر حكمدارك آغزندن صادر
اولان بوستايشلردن چينليلر پك خوشلانيرلر . بوسوزلر اونلرك
حكمدارلرينه خدمت يولنده كي غيرتلريني آرتيرر . بومقصدله‌دركه
مورخلر بو قبيل سوزلري مفصلاً قيد و نقل ايدرلر .
قوماندانلرينك مزيتني تقدير ايدن ، خدمتلريني آكلايه‌رق
مكافاتلر ويرن بر حكمدار كورمكدن ممنون اولورلر .

سنه
٣٢٣

يكي تسينلر ايمپراطورينك بدايت حكومتنده شه‌له قيانغ
نانغ داخلنده سيوچه‌ئو ولايتنه كيردي . بوراده متعدد موقعلر
ضبط ايتدي . شه‌هو ، جانتونغ داخلنده تسيم چه‌ئو [٢]

[١] قيانغ نان داخلنده فونغ يام فو اراضيسنده‌در .
[٢] تسينغ چه‌ئوفو اراضسي داخلنده .

والیسی اولان تسین قوماندانی تسائوئی‌یی مغلوب ایده‌رك تسلیم نفسه مجبور ایلدی . تسائوئی سیام‌قوئه‌ده اعدام اولوندی . بونك اوزرینه بوتون تسیم چه‌ئو ولایتی چائولرك ید تسخیرینه کیردی . باشقه قوماندانلر تسینلره تابع سائر سنجاقلره آقینلر یاپدیلر . شه‌له له‌آئو تونغ‌ده حکمران اولان مویوم هوئه‌یی Mou-yum-hoei ایله عقد اتفاق ایتمك ایستدی ایسه‌ده بو قرال اونك یوللادیغی سفیری همان تسینلرك نزدینه اعزام ایلدی .

سنه ٣٢٤ لیه‌تای قبسو قام‌مو چین‌شو

تسینلره قارشی حربه دوام اولوندیغی ، شه‌له‌نك قوماندانلری تسینلردن شانتونغ داخلنده توم هوئون [١] وقیام نان داخلنده تسیم های [٢] سنجاقلرینی ضبط ایله مشغول اولدیغی صیرالرده شاله ترقیٔ معارفی تأمین خصوصنده شایان حیرت بر اعتنا کوستریوردی . مکتبلره کیدییور ، ارباب تحصیلك ترقیاتنی کوزلریله کورمك ایستیور ، اونلره مکافاتلر ویرییوردی . مطالعه‌دن پك خوشلانیردی . سفرده بیله اردوسنده علما بولونوردی . کندیسنه چینك اسکی تاریخنی اوقوررلردی . بو مطالعه اثناسنده قدیم قراللرك فضائل و فضایحی حقنده مطالعات سرد ایدردی . بو نقطه‌دن چین ارباب علمنك صوك درجه‌ده حرمت و محبتنی قازانمشدی . شه‌له تحریر نفوس‌ده اجرا ایتدیردی . زراعتله اشتغاله خلقی تشویق ایلدی . ایشته

---

[١] تسینغ چه‌ئوفو اراضیسی داخلنده .
[٢] هوآی غان فو اراضیسی داخلنده های چه‌ئو .

بو حكمدار اردوكاهده بيله بونلرله مشغول اولوردى . فقط بو يوزدن جسارت ومتانتنه هيچ خلل كلمزدى . دشمنلرى اوزرنده احراز ايده بيله جكى موفقيتلرى هيچ اهمال ايتمزدى . دشمنلرى ايسه تسينلر ايمپراطورى ايله هانلر قرالندن عبارتدى . اردولرى ، هانلر قرالنه عائد اولان هونان الكاسنه كيرديلر ، اوراده واليلك ايدن قوماندانك باشنى كسديلر . او زماندن صوكره بو ايكى حكومت آراسنده اختلافات آرتدى . حدود اهاليسى مملكتلرينك دائمى صورتده تخريب ايديلديكنى كورديلر . قوماندانلرندن بعضيلرى اوفاق تفك بعض موفقيات قازانديلر . بونلر آراسنده يالكز شه سم طرفندن لويام شهرينك ضبطى حائز اهميتدر .

سنه ٣٢٥ ليه تاى قيسو قام مو چين شو

له آئوتونغ قرالنك كندى سفيرينه ياپديغى معامله دن دولايى الآن خصومت حسى بسله ين و انتقام آلمق وقتنى بكله ين شه له سيه ن پى تاتارلرينك يووه ن Yu-ven عشيرتندن قيه ئه قوئه يى نامنده بر رئيسك له آئوتونغه كيرمك اوزره ياپديغى بر تكليفى قبول ايتدى . فقط قيه ئه قوئه يى مغلوب اوله رق قاچمغه مجبور اولدى . تبعه سنك قسم اعظمى غائب ايتدى . بونلرله آئوتونغ قرالنه تابع اولديلر . صوكره ، كنديسنى ملتك رئيسى اعلان ايدن ئى ته ئوقوئه يى طرفندن قيه ته قوئه يى قتل ايديلدى . ديكر طرفدن تسينلرك قوماندانلرندن برى هونان داخلنده هيوچام [١] Hiu-tcham شهريله برلكده چاتولره تسليم

[١] بوكون قاى فونغ فو قربنده چانغ شه هيه ن .

اولدی. عینی زمانده هانلر قرالی لیه‌ئویائونك هونان داخلنده چائولرك ترقیاتنه ممانعت ایتمك اوزره یوللادیغی اردو لویام قربنده قیون یوم شهرنده شه‌سمی محاصره‌یه آلمشدی. شه‌هوئو شه‌سه‌مك امدادینه قوشدی. برلکده هانلری طرد ایتدیلر. قوماندانلرندن بری اولدیردیلر. بو مغلوبیت لیه‌ئویائویی بالذات چائولره قارشی یورومکه مجبور ایتدی. مظفریت هانلر طرفنده تجلی ایده‌جك کبی کورونورکن بردن بره هان عساکری آره‌سنه بر قورقو دوشدی. قارمه قاریشیق اولدیلر. هپسی پریشان برحالده سی‌غان‌فویه دوغرو قاچدیلر. لیه‌ئویائو، عسکرلرك آرقه‌سی صیره کیتمکه مجبور اولدی. قوماندانلرندن بری مقتول دوشدی. دیکرلری راست کله فرار ایتدیلر. بو بویوك مظفریت هاتان داخلنده یوچه‌ئو وشانتونغ داخلنده ین‌چه‌ئو ولایتلرینی چائولرك النه دوشوردی. حدودلری آرتق هوآی نهرینه قدر امتداد ایدییوردی. شه‌له په‌چه‌لی داخلنده پایتختی اولان سیام‌قوئه‌[١] یه لویامده نادر و نادیده اولان شیلرك کافه‌سنی و بالخاصه کونشك کولکه‌سیله وقتی کوسترن بر ساعتی نقل ایتدیردی.

لچن سنه‌نك صوکنه دوغرو تسینلر ایمپراطوری میم‌تی وفات ایده‌رك یرینه چیم‌تی کچمشدی. بو حکمدار دها سلفنك

---

[١] بوکون شون‌ته‌فو.

جنازه مراسمنی اکمال ایتمه‌دن چائولرك عساکری یونان [١] سنجاغنه کیردیلر. اهالی ایمپراطورك طرفنی ترك ایده‌رك اوراده ایمپراطور نامنه اجرای حکومت ایدن قوماندانی طوتدیلر ، چائولره تسلیم ایلدیلر. عینی زمانده چائو سراینده باشلیجه قوماندانلر آره‌سنده بعض اختلافات ظهور ایتدی. شه‌له ، چینغ هیانك نصیحتی اوزرینه هونان داخلنده یو [٢] یه کیدوب اوراده قرار قیله‌جقدی. اوشهری محافظه ایچون اوغلی هومی کوندرمشدی. حکومته بر چوق خدمتلر ایفا ایتمش اولان شه‌هو بوشهردن اوزاقلاشمق نیتنده دکلدی. چونکه اونك اوزرنده حقی واردی. عادتا کندی مالکانه‌سی کبی ایدی. جوزده کائن اولان سان تای یی تعمیر ایتدیردی. بوتون عائله‌سنی اورایه طوپلادی. شه‌له‌یه بو فکری ویرمش اولان چینغ هیایه ایچندن پك دشمن اولدی. چونکه او بو نصیحتی تسینلره قارشی کوندریلن عسکره دها یقین برموقعده بولونمق فکرندن زیاده شه‌هویی اضرار ایتمك ایچون ویرمشدی. او زمان شه‌له‌نك عساکری تسینلره تابع مملکتلرده حرب ایتمکله مشغول ایدیلر. قوماندان شه‌تسونغ ، قیانغ نان داخلنده شه‌ئوچون شهرینه هجومه کیتمشدی. ایمپراطور چیم تی نك قوماندانلرندن بری اولان تسویو امداد طلب ایتمشسه‌ده کوندرمه‌مشلردی.

---

[١] بوکون هونان داخلنده ژونینغ فو.

[٢] بوکون چانغ ته‌فو قرنده یوهیه‌ن

شەتسونغ ، قیام‌نان داخلندەفەئولینغ‌ە [١] قدر ایلریله‌مشدی. تسینلرك پایتختی اولان نان‌قینغ‌دە قورقغە باشلامشلردی . اتخاذ ایدیله‌جك خط حرکت حقندە بیهودە یرە مذاکرە ایدوب دورییولردی . هرطرفدە چائولر لهندە عصیانلر وقوعە کلیوردی. قوماندانلراونلرك طرفنەگچیورلر، شهرلر کندیلکلرندن تسلیم اولیورلردی .

سنه ٣٢٧ لیەتای‌قیسو

چائولر بعدە توپا تاتارلری ایله حرب ایتدیلر . شەهو ، بو تاتارلرك ایمپراطوری اولان قیەنا ایله مصادمە ایتدی . هانلرەدە هجوم ایتدیلر . دیکر طرفدن تسینلرك قوماندانلرندن بر قسمی کیزلی کیزلی مناسباتە کیریشدیلر . شەتسونغ ، هوای شهرینی گچدی . قیانغ‌نان داخلندە شەئوچون شهرینی محاصرە ایتدی . محاربە ایتمك ایستەین تسینلر اردوسی لیەیام [٢] ە چکیلیوردی . عینی زماندە شەهو قرق بیك عسکرله شانسی داخلندە یوفان [٣] ە هجوم ایتدی . بو شهر هانلرە عائد ایدی . قرال لیەئویائو بو ولایتلرك امدادینە بالذات قوشدی . شەهوی چکیلمکە مجبور ایلدی. آرقەسنی براقمادی. چائولرك هزیمتی تام برحالە کلدی . بر چوق عسکری غائب ایتدیلر . قوماندانلرندن بری‌دە مقتول دوشدی. شەهو غایت

سنه ٣٢٨ لیەتای‌قیسو قام‌مو چین‌شو

---

[١] بو شهر الیوم خراب اولمشدر . نان‌قینغ قربندە اینچەئو جوارندە تسیوئن تسیائوهیەنك اون بش‌لی شرقندە کائن ایدی .

[٢] بوکون قیانغ‌نان داخلندە نان‌قینغ قربندە هوچەئو .

[٣] بوکون پیم‌یام‌فو اراضیسندە پەچەئو .

پریشان بر حالده ، پەچەلی داخلنده چائوقو [١] یە قاچدی . لیەئویائو لویام قربنده هونان شهری اولان قین‌یومده شەسمی محاصره ایتدی . غایت واسع برقسم الکا هانلره عرض انقیاد ایتدی . چائولرك پایتختی اولان سیام قوئە شهری بیله تلاشە دوشدی . شەله لویامك امدادینه بالذات قوشمق ایستەدی . چونکه بوراسی الك مهم نقطەلردن بری ایدی . ناظرلرندن بر چوغی ، لیەئویامك موفقیات ماضیەسنه رغماً بو شهری ضبطه موفق اولامایەجغنی شەلەیەسویلەدیلر . شەله بوفکردەدکلدی . او قارشیسنده یوز یکرمی بیك عسکره مالك بر دشمن کوریبور ، لویامك ضبطنه مانع اولمق لزومنی حس ایدیوردی . چونکه هوآم نهرینك شمالنده کائن اولان بوتون الکالرك محافظەسی بو شهرك وجودینه باغلی ایدی . عسکری ایله برابر لویامەدوغرو یورودی . هر شیئی بوشهرك مدافعەسی مقصدیله ترتیب ایتدی . دشمنك حرکاتنی غایت دقتله نظر تدقیق ومشاهده آلتنده بولوندیرمغه باشلادی . اردوسی لیوئویائونك عساکرینه عددجه فائق دکل ایدی . فقط شەله ، دشمنك غایت احتیاطسز بولونماسی کندیسنه بویوك بر تفوق بخش ایتدیکنی پك چابق فرق ایتدی . ذوقیله مشغول اولان لیەئویائو شەلەنك مواصلتندن آنجق لونهری اوزرنده‌کی پیشدارلر بربرلریله مصادمەیە باشلادقلری وقت خبردار اولدی . شەله درحال قین‌موم محاصرەسنی رفع

---

[١] تامیم فو اراضیسنده .

سنه ۳۲۸

ایله عسکرلرینی لویام قربنده لو نهرینك غربنده صف حرب اوزره دیزدی . بوتون اردوسی قرق بیك کشی‌یه بالغ اولیوردی . شه‌هو پیاده قوتلریله هانلر اردوسنك مرکزینه هجوم ایتدی . قان ، سواری قوتلریله جناحلره صالدیردی . سی یام موئن تسمیه ایدیلن قاپیده بویوك بر محاربه وقوعه کلدی . شه‌له بر زرهلی مفرزه ایله دیکر بر قاپیدن چیقدی ، هانلری غفلةً باصدی . هانلرك قرالی سر خوشدی . آتدن دوشدی . اسیر ایدیلدی . بوتون اوردو دارمه‌داغینیق اولدی . لیه ئو یائو ، سیام قوئه‌یه ایصال ایدیله‌رك اوراده عرض تسلیمیت ایتمك ایسته‌مدیکی ایچون اعدام اولوندی .

سنه ۳۲۹ لیه تای قیسو قام مو چین شو

هانلر سراینده بو فلاکت خبر آلنتجه هی نامنده‌کی ولی عهد قیانغ نان داخلنده هوآی غان فو قربنده شام قوئه‌یی‌یه قاچدی . قوماندانلرندن بعضیلری سی غان فونی اله کچیره‌رك چائولره تسلیم ایتمکی تکلیف ایلدیلر . شه‌سم لویام عساکریله کیدوب شهری تسلیم آلدی . شه‌هو هانلر فرقه‌سنك اقسام متباقیه‌سی اوزرینه یورویه‌رك اونلری مغلوب ایتدی . ولی عهد هی‌یی اسیر اوله‌رق اله کچیردی . هی کندی تبعه‌سی طرفندن قتل ایدیلدی . بونك اوزرینه بوتون جوار مملکتلر چائولره تابع اولدیلر . هونان داخلنده سوچه‌ئو ، یه‌چه‌لی داخلنده قی‌چه‌ئو ولایتلرینه تقریباً یوز اللی بیك قیانغ وسائر تبعت باربارلری عائله‌لری نقل اولوندی .

سنه
٣٣٠
ليه تاى قيسو
قام مو
چين شو

شه‌له هانلر كبى مدهش بر دشمندن خلاص اولونجه چينده غايت نفوذ وقوت اكتساب ايتدى . قوره ، نيوشه Niuche ايغور ، بيش باليغ Bisch balig ، خوتن اقوامندن واوقسوس جوارلرندن اوكا سفيرلر كوندرديلر . بوتون ناظرلرى شه‌له‌يه هوآم‌تى يعنى ايمپراطور عنوانى آلمه‌سنى سويله‌يورلردى . فقط ايمپراطورلغك بوتون علائم ظاهريه‌سنى قبول ايتمكله برابر بو تكليفى رد ايتدى . شه‌له ايمپراطورلق علائم ظاهريه‌سندن اولمق اوزره بر ولى عهد تعيين ايتدى ، چين سراينده مستعمل عنوانلره مشابه بر طاقم عنوانلر ويردى . كنديسى ايسه بويوك چانوك سماوى قرالى عنوانيله اكتفا ايلدى . فقط اجدادينى ايمپراطور اعلان ايتدى . هونغ نامنده‌كى براوغلنه بويوك تانژو عنوانى ويردى . شه‌هو قرال اولدى . فقط اوتانژو عنوانى ترجيح ايدردى . بوندن دولايى هونغ ايله آرالرى آچيلمشدى . چونكه اونى براسير اوغلى ديه تلقى ايديوردى . ناظرلرندن بعضيلرى شه‌له‌يه تأسيس ايتديكى ايمپراطورلق آرتق صاغلام صورتده تأسس ايتمش اولديغى ايچون سؤنيت اصحابنى ميدانه اورمقده تأخر ايتمه‌مسى ايجاب ايتديكنى سويلديلر . بومناسبتله هانلرك مثالنى ايلرى‌يه سورديلر . بوندن دولايى شه‌له تسينلر اوردوسنه قوماندا ايتمش اولان تسويويى قتل ايتديردى . بوتون عائله‌سنى سونديردى .

هانلرك هزيمتندن وانقراضندن صوكره لەآم قرالى چام تسيون ، شنسى داخلنده تسيەئو تائو [١] يه قدر اورتوس الكاسنى استرداد ايدەرك اوراده قواى محافظه اقامه ايتمشدى . مملكتى چائولرله هم حدود ايدى . شەله اوكا بعض عنوانلر ويرمك ايستديسەده رد ايتدى . فقط بر آز صوكره چائولر هيەئوتووام Hieou-tou-Vam نامنده بر رئيسلرى اولان قيام اقوامى اوزرنده بويوك بر مظفريت احراز ايتدكلرندن كندى مملكتى ايچون قورقمغه باشلادى ، چائولرك تحت تابعيتنده بولونديغنى اعلان ايتدى . شەله اوزمان هوآمتى يعنى ايمپراطور نامنى آلدى . سرايني هونان داخلنده لين چانغ [٢] ه نقل ايلدى . صوكره تسينلرله حربه باشلامق فكرينەدوشدى . قوماندانى قوئو قينغ هوقو آم داخلنده سيام يام شهرينى اله كچيردى . بوتون سكنەسنى باشقه طرفلره نقل ايتدى .

ليەتاى قيسو
قام مو
چين شو

شەله مملكتك حسن ادارەسى امرندەكى مساعيسنده دوام ايديوردى . مزيتلريله تميز ايدن تبعەسنك كيملر اولديغنى اوكرنمكه چاليشدى . سيام قوئەنك غربنده قبول مراسمنه مخصوص بر طاقم صالونلر و دها سائر عمومى احتياجاته متعلق بنالر ياپديردى . صوكره ، بوكون چامتەفو سنجاغى داخلنده بولنان لين چانغ هيەنك غربندەكائن سرايلرندن برينەچكيلدى .

سنه
٣٣١

[١] لين تائوفو قربنده .

[٢] چانغ تەفو قربنده .

بعض ناظرلر بوكا ممانعت ايتمك ايستهديلر . بوندن دولايى شەله صوك درجەده حدتلندى . مع مافيه كنديسنه كلديكى وقت ياپديغنه نادم اولدى . فقط بو سرايده اقامتدن واز كچمەدى . لويام جنوب پايتختى اولدى .

سنه ٣٣٢ ليه‌تاى‌قيسو قام‌مو چين شو

تسينلرله محاربه تكرار باشلادى . چائولرك قوماندانى قوئوقينغ ، قيام‌سى الكاسنى تخريبه كيتدى . ايكى اردو بو نهرك ساحلنده حربه طوتوشديلر . چائولرك عساكرى مغلوب اولدى . تسينلر سيام يام شهرينى استرداد ايدەرك اوراده بر قوۀ محافظه براقديلر . شەله ايمپراطورله صلح عقد ايتمك ايستەدى . اوكا سفيرلر يوللادى . فقط ايمپراطوراونك بوتون هديەلرينى ياقديردى . مورخلرك روايتنجه او زمان سماده بر چوق عرائم كورونمشدر . بر قويونك ايچنده سياه بر ييلان مشاهده ايديلدى . بوتون بونلر چينليلرك افكار باطلەسنه كوره بر طاقم فلا كتلره اشارت ايدى . بو فلاكتده شەله‌نك وفاتى اولمشدر .

سنه ٣٣٣

شەله خستەلانجه شەهو درحال يانىنه كيتدى . ناظرلرك حتى حكمدارك اقربالرينك بيله سرايه دخولنى منع ايتديردى . هونغ ايلەوفى خارجده اردوباشنده ايديلر . احوال بومركزده ايكن حكمدارك خستەلغى بر پارچه ايلشدى . شەله ، شەهويه همان حدودلره عودت ايتمەسى ايچون امر ويردى . فقط بك آز صوكره وفات ايتديكى جهتله شەهو سرايه كيردى . اورايه

صاحب اولدی . ولی عهدی او قدر قورقوتدی که اوده حکم
و نفوذی تماميله شه‌هونك النه براقدی . شه‌هو باشلیجه
ناظرلری اولدیرتدی . متوفی حکمدارك كيجه‌لين كيزليجه
تسيه‌ن‌ئی شان داغنه دفن ايتديردی . صانکه شه‌له‌نك
نعشی اوراده ايمش کبی پکينك داخلنده اينغ تای هيه‌نك غربنده
اون بش لی مسافه‌ده قائوپينغ لينغ‌ذه علنی جنازه مراسمی
اجرا ايتديری . شه‌له آلتمش ياشنده ايدی . اون بش سنه
سلطنت سورمشدی . شه‌هو، شه‌له‌نك اوغلی، ولی عهد شه‌هومی
تخته چیقاردی . فقط اوكا آنجق ظاهری بر قراللق براقدی .
بوتون حکم و نفوذی الندن آلدی . كنديسنی بالذات باش وكيل
تعيين ايده‌رك غوئه‌يی قرالی و بويوك تانژو عنوانی طاقندی .
ايستديكی کبی مأمورينلر توجيه ايتدی . اسكی حکمدار زماننده
امور اداره‌يه اشتراك ايدنلرك كافه‌سی چكيلديلر . عينی صورتله
حركت ايتمك ايسته‌ين شه‌له‌نك زوجه‌سی قراليچه اعدامه
محکوم اولدی . بو، ويرديكی نصيحتلرله شه‌له‌نك دورم حکومتنی
پارلاتمغه خدمت ايتمش بر پرنسس ايدی . لويامده و دها سائر
يرلرده وظيفه‌لری باشنده بولونان شه‌سم ايله سائر قوماندانلر
بو انقلابدن خبردار اولونجه عصيان ايتديلر . تسينلره تكاليف
تابعيت ايلديلر . باشقه قوماندانلرده له‌آم قرالی چانغ تسيونه تابع
اولديلر . شه‌هو بعضيلرينی اولديردی . بعضيلرينی دائرهٔ اطاعته
آلدی . صوكره تاميم‌فو و هان‌يام‌قو جوارلرينه قوای محافظه
اقامه ايتدی .

سنه ٣٣٤ ایه تای قیسو قام مو چین شو

هر دورلو حکم و نفوذدن محروم بولونان شه هوم ایمپراطورلقدن فراغت تصورنده ایدی . شه هو کندیسنی قبول ایتمیوردی . برچوق اصرارلردن صوکره ایمپراطوری حضورینه قبول ایتمکه رضا کوستردی . فقط کندیسی چائو قراللغی اعلان ایدر ایتمز شه هوم ایله والده سنی قتل ایتدیردی . بو کنج پرنس یکرمی یاشنده ایدی . بر سنه اوچ آی حکمران اولمشدی . فقط چین مورخلری اسکی سنه نك بقیه سنی ده اکا عطف ایدرك ایکی سنه حکومت ایتدیکنی سویلرلر .

سنه ٣٣٥ ایه تای قیسو قام مو چین شو

یکی قرال ، قیام نهری بوینده کی جنوب ولایتلرینی زیارته کیتدی . کاوب نان قینغ ده هجوم ایتمسندن قورقان ایمپراطور شیم تی درحال بوتون عسکرینی طوپلادی . فقط داها ای معلومات آلدیغی وشه هونك یاننده پك آز عسکر بولوندیغی کوردیکی وقت بو قورقوسندن دولایی اوتاندی بو تلاشه سبب اولان قوماندان عزل ایدیلدی . شه هو ، پایتخته عودت ایتدی . سرایی بو شهرنده قوردی . چینده انتشار ایتمکه باشلامش اولان فو [١] دینه پك تسهیلات کوستردی .

مسعودی

فو ، بو یاپانجی دینك مؤسسیدر . برالله کبی تاپیلیر اولونور . اونك مذهبنی قبول ایدنلر فو حقنده برچوق مثاللر روایت ایدرلر . بونلرك ایچنده حقیقتی فرق ایتمك عادتا غیر قابلدر .

---

[١] بوکا فوتو Fo-to ، فوتا Fhutta ، بودا Budda ، بوتا Butta ، بودا Boudha نامده ویریلیور .

ون هيه ن
توم قائو
قام مو

مورخلرك اكثريت عظيمه‌سنه نظراً ، آرتق فو اسميله ياد
ايده‌جكمز ذات ، ميلاد عيسادن بيك يكرمي يدي سنه اول
كشمير Kaschmir ده دوغمشدر . كشمير ، هندستانك شمال
قسمنده كائن مهم بر قرالقدر . هندستانه جوار اولان سجستان
Segestan ، زابلستان Zablestan كبي ايران ولايتلرنده سياحت
ايتديكي ادعا اولونيور . هنده عودت ايتدكدن صوكره اللهك
رسولي اولديغني ادعا ايله يكي دين نشره باشلادي . هند اهاليسي
اونك تولديني معبودلري ويشنو Vischnou نك تكرار نمايان
اولماسي شكلنده تلقي ايتمشلردر . بو صورتله ويشنو ايله فو
عيني وجود اولمشلردر . آسيانك بو قسمنده قبول ايديلن
تناسخ عقيده‌سي بوتون مذهبنك اساسني تشكيل ايدر . بو يكي
دين قبول ايدنلره ساماني Samaniens نامني ويرديلر .
بو فيلسوفلري براهمنلردن تفريق ايتمليدر . بونلر هند دينك
مهم بر شعبه‌سني تشكيل ايدرلر .

تسوشي توم
قيه ن م
سو هوم
قيه ن لو

S.Jerôme
دوهالد
بيضاوي
ون هيه ن
توم قائو
سوي شو
غوته يي شو

فونك تولدي بر طاقم معجزات و خوارق ايله مترافق
بولوندي . هنديلرك ادعا نجه بر باكر اولان والده‌سي بر
نورك نمايان اولماسي نتيجه‌سنده گبه قالمشدر . فوي صاغ
بو كوروندن دوغورمشدر . دوغديغي وقت ييلديزلرك ضياسي
سوندي . اوني بر ليكنده يقامق ايچون كوكدن دوقوز
اژدرها اينمشدر . فونك صوكره‌كي حياتنده دها آز خارقه
آلود دكلدر . تناسخ فكريله مشبوع اولان هنديلر فونك

دنیاده دفعات ایله مختلف انسان و یاخود حیوان شکللری آلتنده نمایان اولدیغنه اعتقاد ایدرلر . اون یدی یاشنده ایکن أولندی . فقط بر چوجوغی دنیایه کلنجه آرتق انسانلر آراسنده بر فائده‌سی اولمادیغنه حکم ایدەرك چوللره چکیلدی . اوراده یالکز سماوی شیلرله مشغول اولدی . اوتوز یاشنه قدر چوللرده قالدی . بعض فیلسوفلرله هم بزم اولدی . نهایت کلوب خلقه اصنام عبادتی و انتقال ارواح عقیده‌سنی نشره باشلادی . آلتمش دوقوز یاشنده وفات ایتدی . تلمیذلرینه او آنه قدر کندیلرینه تعلیم و تلقین ایتدیکی شیلرك هپ بر رمز اولدیغنی ، مجازی و تشبیهی معنالر آلتنده حقیقی اونلردن صاقلادیغنی ، کندیسنك اصل فکری خلادن و عدمدن باشقه بر اساس بولونمایوب هر شیئك بوندن چیقه‌رق ینه بوکا عودت ایتدیکندن عبارت بولوندیغنی سویله‌دی . ایلریده کوره‌جکمز وجهله ، بو سوزلری معنای حقیقی و قطعیسنده تلقی ایتمه‌مك لازم کلیر .

هند فیلسوفنك بو صوك سوزلری هندستانده ایکی مذهب تولید ایتدی . بریسی اونك تعلیم ایتدیکی اصنام عبادتنه تعلق ایدر ، آیری بر صنف وجوده کتیریرکه بوکا براهمه یاخود براهمان نامی ویریلیر . بو براهمنلر بر چوق معبودلره پرستش ایدرلر . بو دین عوام خلقك دینی تشکیل ایتدی وخارجی مذهب نامنی آلدی . کیزدیکی مختلف مملکتلره کوره

یك چوق دكیشدی . بوندن دولایی هندستان ایله تبت
وتاتارستان مشركاری آراسنده بویوك فرقلر واردر . بونك
بر قسم تلمیذلری ده یالكز خلا و عدم اساسنه مربوط اولدیلر .
بونلره باطنی مذهب طرفدارلری نامی ویرلدی . بو ایكی مذهب
بر طاقم درجات ایله غیر محسوس صورتده برلشیرلر . ایلك
دفعه اولارق بر یوزنده نمایان اولان وبر هندلینك بدننه
حیات ویرمن برروح فرض ایدهلم . بو آدم علی العاده مشركلر
یاخود براهملر صنفنده تولد ایدییور دییه اعتبار اولونور .
وفاتندن صوكره روحی اعمال حسنه ویا سیئه سنه كوره باشقه
بر انسانك یاخود حیوانك بدننده تكرار دنیایه كلیر . او
صورتده كه بو تكرار دنیایه كلیشلر بر مكافات یاخود مجازات تشكیل
ایدر . روح برچوق مختلف بدنلردن دولاشدقدن صوكره نهایت
بویوك بر درجهٔ صفوته واصل اولور . او زمان سامانی صفتنه چیقار ،
بر سامانی نك بدننه حیات ویریر . سامانیلر آراسنده ده مختلف درجات
مكملیت بولوندیغی جهتله بوتون بوتون صفوت كسب ایتمك اوزره بر
قاچ كره دها دنیایه كلیر . نهایت صوك دفعه اولهرق مكمل بر
سامانی بدننده نمایان اولور . بویله برروحه مالك آدم ، مقدمكی
تناسخلرله تمامیله ییقانمش ، تمیزلنمش ، خطالردن تمامیله منزه
قالمش اولدیغی ایچون كیدوب بر معبوده دیز چوكمكه ، عوام
خلقك طاپدیغی معبودلره دعالر ایتمكه محتاج دكلدر . بو معبودلر
معبود كائناتك برر ناظرلری مقامنده درلر . بوتون احتراصاتدن

آزاده، بوتون لوثیاتدن منزه اولان بو سامانینك وفات ایتمسی دیمك كیدوب اداحده التحاق ایتمسی دیمكدر. چونكه اونك روحی او اداحددن آیریلمش بر پارچه‌دن عبارتدی.

بو وجود قصوا هرشیئك اساسیدر. ازلیدر، غیرمرئیدر، غیرقابل ادراكدر، قادرمطلقدر، حكیم وعاقلدر، رحیم وعادلدر. كندی كندیلكندن وار اولمشدر. هیچ بر رسم ایله ارائه ایدیله‌مز. اوكا طاپیله‌ماز. چونكه هردورلو پرستشك فوقنده‌در. اونك یالكز اوصافی ارائه ایدیله‌بیله‌رك او اوصافه پرستش اولونور. ایشته هند قومنك صنمپرستانه عبادتی بوراده باشلار. بو اداكبر حقنده دائما تفكر وملاحظه ایله مشغول اولان سامانی كیدوب اوكا الحاق ایچون محو اولمقدن، هرشیئی یوقدن یاراتان اوغیرمادی سینهٔ الوهیتده اریمكدن، فنافی اللهدن باشقه برشی آراماز. ایشته خلا وعدم تعبیریله قصد ایتدكلری شی بودر.

بو وجود مطلق كائناتی خلق ایتمك ایستدیكی وقت، بر وجود مادی ایله هیچ بر مناسبتی حائز اولمایان بر روح صرف اولدیغی ایچون كندی عظمت و قدرتی تأثیریله كندی كندیسنه برشكل مادی ویردی. نفسنده مجتمع بولونان فضائل جنسیه‌یی اركك وقادین فضیلتلری اولمق اوزره آییردی. ایشته بو ایكی اساسك اتحادی سایه‌سنده كائناتك خلقی دائرهٔ امكانه كیردی. هندستانده او قدر حرمت كوستریلن لینغام Lingam

الوهیتك بو ایلك حركتنك تمثالیدر . مصرلیلرك فالوس Phallus ندن دها مغایر ادب بر تصویردركه هندستانك بوتون معبدلرنده كورولور .

سوشه اولچام قیم آنبرت قند

وجود قصوادن تصاعد ایتمش اولان بو ایكی اساسدن براهما ، ویشنو ، اسوارا EsWara یاخود روترن Routren چیقمشدر . بونلر ان اولمقدن زیاده اوصاف الهیه‌درلر . خلق بوتون عبادتلرینی بونلره توجیه ایدر . وجود اعظم سامانیلرك یاخود فیلسوفلرك اعتقادنده چینجه‌ده شی Chi یعنی عصر نامنی طاشیر . بو مذهبك كتابلرندن برینی ترجمه ایتمش اولان بر عرب محرری [۱] بونی عالم Alem دییه افاده ایدركه عینی معنایه كلیر . بو ایكی كلمه بعضیلرینه كوره اوتوز آلتی بیك بعضیلرینه

[۱] بو كتاب آنبرتقند Anbertkend نامنده‌در . بونی هندجه‌دن عجمجه‌یه سمرقندلی امام ركن الدین محمد ترجمه ایتمشدر . بومسلمان بو كتابی ژوغیس Joghis مذهبندن بهركیر Reherghir نامنده بر براهمدن آلمشدی . بویوك تیمورلنكك احفادندن علی‌میرزانك زمان سلطنتنده ایندوس ایله غانژ نهرلری آراسنده مولتان Moul-tan ك شرقنده كائن بر شهر اولان قانوجه Canoudge ده كلمشدی . مؤخراً محی‌الدین ابن‌العربی ، بو كتابی آنباهوتاتا Anbahoutatah نامنده بر براهمك معاونتیله عربجه‌یه ترجمه ایتدی . بو عربجه ترجمه قرالك كتبخانه‌سنده موجوددر . بونی فرانسزجه‌یه ترجمه ایتدم . فقط بو اثر اوقدر كولونجدركه طبعه شایان دكلدر . آقاده‌مینك مخطوطه‌لرنده بوكا دائر اوزون تفصیلات ویرمكله اكتفا ایلدم .

مسعودی

کوره یتمش بیك سنه یه دلالت ایدن هزاروان [١] کلمه‌سنه تقابل ایدرلر. هندایلر بوکا هر شیئك حاکم مطلقی نظریه باقارلردی. بعض خرستیان رافضیلری و بالخاصه مانیکه‌ئنلر Manichéens و والنتینیه‌نلر Valentiniens ائونلر Eons فکرینی بورادن آله‌رق بر معبود عد ایتمشلردر.

میلاد عیسانك آلتمش بشنجی سنه‌سنده بو هند دینی چینه کیردیکی وقت سامانیلر اورایه فونك بر اثرینی کتیره‌رك چینجه‌یه ترجمه ایتدیلر. بو اثر زمانمزه قدر محافظه اولونمشدر. [٢] بو کتابده‌ك شایان دقت اولان شیلر خلاصةً شونلردن عبارتدر:

پدرینی، والده‌سنی، بوتون اقربا و تعلقاتنی ترك ایله یالکز نفسنی اوکرنمك ایله اشتغال ایدن و فنا فی‌اه دینی قبول ایله‌ین کیمسه‌یه سامانی [٣] تسمیه اولونور. بو آدم ایکی یوز اللی

---

[١] ته‌ئودور دو موپسوست Théodore de Mopsueste فوتیوس Photius اثرنده بو هزارواندن بحث ایده‌رك بوکا زاروآم Zorouam نامنی ویریر. بونك اساس اولین اولدیغنی، قدیم ایرانیلرك قبول ایتدیکی دیکر ایکی اساس ازلی‌یه فائق بولوندیغنی سویلر. بو ده ایرانیلرك قدیم دینلریله هندایلرك دینلری آراسنده برچوق مناسبات بولوندیغنه بر دلیلدر.

[٢] بو اثر قرالك کتبخانه‌سنده واردر. بك آز مفصل قرق فصلی احتوا ایدر. بعض تکررلری حذف ایده‌رك فرانسزجه‌یه ترجمه ایتدم.

[٣] چینلیلر سامن Sam - men، شامن Cha - men یاخود شامن نا Cha - men - na دییه تلفظ ایدرلر. بو کلمه‌نك هندجه «احتراصاتی تسکین ایتمه‌سنی بیلن» معناسنی افاده ایتدیکنی سویلرلر. بونلره بقیه‌ئو Pe - kieou نامنی ده ویریرلرکه هندجه بیقو Picou دن محرفدر. بو کلمه الیوم سیامده مستعملدر. راهبلر پەقیه‌ئونی نامنی طاشیرلر.

حكامه [١] دائمی صورتده رعایت ایده‌جکدر . درجهٔ تکمله اوقدر ایلریله‌یه‌جکدرکه اولوهان O-lo-han [٢] تسمیه اولونان دردنجی درجه‌یه واصل اوله‌جقدر . آرتق او زمان سماده اوچمق ، معجزه‌لر کوستره‌بیلمك ، انسانلرك حیاتی تمدید و تنقیص ایتمك ، ارض ایله سمانی حرکت ایتدیرمك قدرتی حائز اولور . یالکز اوناشه O-na-che درجه‌سنه یعنی اوچنجی درجه‌یه واصل اولابیلیرسه وفاتندن صوکره اولوهان درجه‌سنه واصل اولابیلمك ایچون دوقوز کوکی دولاشمغه مجبوردر . سوتاشه Su-ta-che تسمیه ایدیلن ایکنجی درجه‌یه واصل اولابیلیرسه سمایه چیقدقدن صوکره تکرار ارضه عودت مجبوریتنده‌در . سیو تاتان [٣] Siu-ta-tan دنیان برنجی درجه‌یی کچه‌مه‌ینلر ایسه یدی کره اولورلر ، یدی کره تکرار دوغارلر . بونلرك الك اوفاق برآرزویی بیله کندیلرندن اوزاقلاشدیرملری ، تماميله بی حس قالملری ، اعضا و جوارحی کسیلمش برآدمه بکزه‌مه‌لری یعنی اعضای وجودلرینك هیچ برینی قوللانمملری لازمدر .

---

[١] بو ایکی یوز اللی احکام باشلیجه شو احکام اربعه‌نك تفرعاتیدرلر : ١ — اولدیرمه‌مك ؛ ٢ — چالمامق ؛ ٣ — غیرطاهر وزانی اولمامق ؛ ٤ — یالان سویله‌مه‌مك .

[٢] الك مکمل درجه بودر . ظن ایدرمکه هندلیلرك شورقام Schourcam دیدکلری بودر .

[٣] سیاملیلر بوکاسوندا Sonda نامنی ویریرلر . دیکرلرینی طانیه‌مادم .

بر سامانی هر شیئی ترك ایتدكدن و بوتون احتراصاتی بوغدقدن صوكره دائما فونك او مذهب علویسنی تفكر ایتمكه مجبوردر . آرتق آرزو ایده‌جك هیچ بر شیئی قالماز . قلبی آرتق برشیئه مربوط اولماز . هیچ برشی كندیسنی متأثر ایتمز ، هیچ برشیئی دوشونمز .

سامانی اولمق ایچون صاچلرینی وصاقالنی كسن برآدم دنیانك بوتون ثروتلرینی ترك ایده‌رك آنجق ادامهٔ حیاتی ایچون لازم اولان مقداری محافظه ایتمكه مجبوردر . برآغاجك آلتنده یمك یریاخود استراحت ایدرسه اورایه‌پك مربوط كبی كورونمه‌مك ایچون برقاچ كره دها او آغاجك آلتنه كلمه‌ملیدر .

انسانلرده اون فنا حركت واردر كه بونلردن اجتناب ایدرلرسه اعمال حسنه‌ده بولونمش اولورلر . بو فناحركتلرك اوچی بدنه تعلق ایدر : قتل ، سرقت ، سفاهت . دردی آغزه‌تعلق‌ایدر : افترا ، فناسوز ، یالان ، فصل ومذمت . اوچی‌ده باطنیدر : حسد ، حدت ، جهالت .

هیچ ندامت ایتمه‌ین وتذلل كوسترمه‌ین برآدمده كناه دامله دامله دوشه‌رك غیرمحسوس صورتده‌مهم بر كول وجوده كتیرن صویه بكزر . بالعكس اظهار ندامت ایدن بر كناهكار تدریجاً یاواشجه حال‌صحته عودت ایدن برخسته كبیدر .

باشقه كیمسه‌لرك ارتكاب ایتدكلری جرملردن اندیشه ایتمه‌یكز . بونلردن یالكز او كیمسه‌لر مسئولدر . فودیپور كه :

هم سوزمی آکلایان ، هم قانونه رعایت ایدن واعمال حسنه‌ده بولونان بر کیمسه هم علیهمده برشی سویله‌یه‌جك اولورسه علیهمده ادارهٔ کلام ایتمکدن فارغ اولونجه‌یه قدر بن سکوت ایدەرم . اوزمان اوکا شویله خطاب ایدەرم : انسانلر بربرلرینه قارشی نزاکتله معامله ایتمك لازم دکلمیدر؟ بویله معامله ایتمه‌ین بر آدم چوجوقلغه عودت ایتمش صاییلمازمی؟ سزنی عیبلایورسکز . بن چوجقلرله مناسبتده بولونمام . فونك فکرنجه بویله بر آدم کیتدکجه اوزاقلاشمقدن خالی قالمایان بر سسه یاخود کولکه‌یه بکزر . بناءً علیه فناالق ایتمه‌مکه غیرت ایدیکز .

عاقل وحکیم بر آدمه فنالق ایدن کوتو بر آدم سمایه یاخود شدتلی بر روزکارك هوایه قالدیردیغی توز بولوتلرینه توکورن بر کیمسه‌یه بکزر که بونلر هواده دورمازلر ، بالعکس دائما یره دوشرلر . قدسی بر آدم هیچ برزمان محو ایدیله‌مز .

صیق صیق قانوندن بحث ایدن وبوکا مربوط اولدیغنی سویله‌یه‌رك افتخار ایدن کیمسه‌نك سوزلرینی صمیمی ظن ایتمه‌یکز . بوکا سکوت ومحرمیت ایچنده فرط غیرت ایله رعایت ایدنلره باقکز . فو دییورکه : هرطرفده هم قانونمی نشر ایتمکه چالیشان بر آدم کوردیکم وقت ممنون اولورم . چونکه اونك بویوك برسعادته نائل اولاجغنی بیلیرم . بومناسبتله بر ساماڭی فویه سعادتك نه اولدیغنی صوردی . فوشو جوابی ویردی : سعادت بر مشعله‌نك آتشنه یاخود ضیاسنه بکزر . بو مشعله‌نی بوتون

انسانلر قوللانیرلر . فقط کیمیسی اونکله افعال وحرکاتنی تنویر ایدر . کیمیسی ده بدیکی شیلری ایصبتیر یاخود بیشیرر .

فو دییورکه : یوز شقی بر خیر صاحبنه معادل اولاماز . بیك خیرصاحبی ده قانونمك بش احکامنه رعایت ایدن بر کیمسه یه معادل دکلدر . احکامه رعایت ایدن اون بیك آدم سیوتاتان رتبه سنه واصل اولان برآدم ایله قابل قیاس اولاماز . برمیلیون سیوتاتان ده اوناشه رتبه سنه چیقمش برآدمه بدل تشکیل ایتمز . یوز میلیون اوناشه اولوهان مرتبه سنه واصل اولمش برآدمك مادوننده درلر . برمیلیار اولوهان ده پیه چی فو [۱] Pie-tchi-fo درجه سنده کی بر کیمسه نك آلتنده در . اون میلیار پیه چی فو سان شی چوفو San-chi-tchu-fo مرتبه سنده کی تك بر آدمه معادل اولاماز . یوز میلیار سان شی جوفوده هیچ برشی دوشونمه ین ، هیچ برشی یاپمایان ، هرشیئه قارشی قطعی وتام برعدم حساسیت حالنده بولونان بر کیمسه ایله قابل قیاس دکلدر .

انسانلر صدقه ویرمکه ، قانونی تدقیق وتتبع ایتمکه ، امر ایتدیکی درجات مکملیته واصل اولمغه ، دنیایی بلااسف براقمغه ، احتراصاتلرینه مغلوب اولمامغه ، باشقه لرینك اموالنه کوز دیکمه مکه ، تجاوز وحقارتلره صبورانه قاتلانمغه ، کبرلرینی وحرص جاهلرینی قیرمغه ، بیلمه ینلره قارشی برحس استحقار بسله مه مکه ، یالان سویله مه مکه ، دائما مساوی برحالت روحیه ده

[۱] بواسملر برر درجهٔ مکملیت درکه نجه مجهولدرلر .

قانون حسن مثاللره اقتفا ایله‌مکه پك زورلقله آلیشیرلر . تمیز
بر قلبه صاحب اولان ، کندی کندیسنه حاکم اولماسنی بیلن بر کیمسه
قانونه واصل اولابیلیر . بویله بر آدم توز ایله کیرلنمه‌مش پارلاق
بر آینه‌یه بکزر . انسانسا کن بر حیاتی آنجق بوتون احتراصاتی
سوکوب آتمق سایه‌سنده استحصال ایده‌بیلیر . بو سکونت
حیاتك ، بو عدم حساسیتك نه‌دن دولایی انسانی قانونه سوق
ایتدیکنی صوران بر سامانی‌یه قو ایشئ بو جوابی ویرمشدی .
دیکر بر سامانی‌ده قویه فضیلتکار ، بویوك اولمق نه دیمك
اولدیغنی صوردیغی وقت قو شو جوابی ویردی : فضیلتکار
آدم قانونك امر ایتدیکی بوتون شیلره رعایت ایدن کیسه‌درر .
بویوك آدم‌ده قانون ایله برلشن ، عادتا یکوجود اولان بر آدم
دیمکدر . قوت ایله ذکانك نه‌دن عبارت اولدیغنی صوران بر
سامانی‌یه‌ده بر وجه آتی مقابله‌ده بولونمشدر : حقارت وتجاوزلره
کمال صبر ایله تحمل ایتمك بویوك بر قوت صاحبی اولمقدر .
هم جنسنه قارشی بر حس خصومت بسله‌مه‌ین ، کوردیکی
حقارتلری اونوتان بر آدم کمال سکون ایچنده‌در . هر کس
طرفندن حرمت کورور . قلبی صاف و لکه‌سز اولان آدم
تام بر ذکایه مالکدر . اون عالمده جریان ایدن بوتون احوالی
کورور وبیلیر . حالبوکه احتراصاتنی سربست براقان بر کیمسه
قانونی هیچ کورمز . چامورلی بر صویه بکزر که اوکا باقانلر
ایچنده کندی خیاللرینی کوره‌مزلر . سامانیلر ، قانونی کوره‌بیلمك
ایچون احتراصاتدن تعری ایدیکز .

بنم قانونی قبول و اوکا رعایت یدنلر قارا کاتق بر أوه کیرمك ایچون اللرینه مشعله آلان کیمسه‌لره بکزرلر. قارا کاتق زائل اولور. هر طرفده آیدینلقدن باشقه بر شی کورولمز.

بنم قانونم، دوشونیور کبی کورونمه‌دن دوشونمك، بر شی یاپیور کبی کورونمه‌دن یاپمق، سویلیور کبی کورونمه‌دن سویله‌مکدر. بویله بر حالت ایچنده بولونان بر آدم بنم قانونمه یاقلاشیر.

ارض، سما، بوتون کائنات محو اولاجقدر. اونك ایچون بوتون دقتکزی روحکزه عطف ایدیکز. عناصر اربعه‌دن مرکب اولان بدنکزی استحقار ایدیکز. اوده فنایاب اولاجقدر.

احتراصاتدن تعری ایتمکه موفق اولان، فقط انسانلر آراسنده اکتساب شهرته چالیشان بر آدم وقتنی غائب ایدر. شهرتی باشلار باشلاماز آرتق وجودی اورته‌دن قالقار. بو شهرت یاقیلان بخوراته بکزر. قوقولری اونلر یانوب بیتدیکی وقت دویولور. حقیقی شهرت قانونده‌در.

دنیانك نعمتلری، ذوقلری بال ایله صیوانمش بر بچاغه بکزرلر.

قاریلرینه، أولرینه مربوط کیمسه‌لر دار بر محبس ایچنده قالمش کبیدرلر. خلاص وقتی کلدیکی زمان بوشیلری بلا تأثر ترك ایده‌مزلر. خلاص اولمقدن نیچون قورقمالی؟ بر قاپلانك

آغزندن قورتولمق موضوع بحث اولسه ایدی راحت راحت دورورمیدیکز ؟

قادینلره قارشی بسله‌نن احتراصات سائر احتراصاتك کافه‌سندن قوتلیدر . بونی مغلوب ایتمکه موفق اولان بر آدم بویوك بر مظفریت احراز ایتمش صاییلیر . فقط اطرافنده‌کی بوتون احتراصاتی امحایه موفق اولورسه ، بو غلبه دها نه قدر بویوك اولور !

تماميله احتراصاتنه ترك نفس ایدن کیمسه النده بر مشعله ایله روزکاره قارشی یورون بر آدمه بکزر . متصل کندی کندیسنی یاقمق تهلکه‌سنه معروضدر .

بر اجنبی ، بونی اغفال ایچون اوکا کوزل قادینلر تقدیم ایتدی . قو دیدی که : یانمدن چکیلکز . بویله بر جنایت ایله نفسمی تلویث ایتمك ایسته‌مم . اجنبی بو جواب اوزرینه کمال حرمتله چکیلدی .

قو دییورکه : بنم قانونمه رعایت ایدن کیمسه‌ده روحنی تشویش ایده‌بیله‌جك هیچ بر آرزو یوقدر . بوتون کوتو آدملر بر آرایه کلسه‌لر اونی یولندن شاشیرته‌مازلر . او بلا مانعه یورور . نهرك اورته‌سنده بر آغاج پارچه‌سنه بکزر . کناره چارپمه‌دن جریانی تعقیب ایلر . انسانلر اونی اله کچیره‌مزلر . اجنبیلر اونی آلوب کوتوره‌مزلر . مخالف جریانلر اونی دوردیره‌مازلر . تفسخ بیله اونی محو ایده‌مز . او ، صویك جریانی تعقیب ایده‌رك سینهٔ بحره التحاق ایلر .

میلانلر کزه قاپلمایکز. انلر کزدن کان سسی دیکله مه یکز. چونکه بو صورتله سعادته هیچ بر وجهله واصل اولامازسکز. قادینلره هیچ باقمایکز. بر سامانی اولسه کز بیله اونلره مقاومت ایده مزسکز. بنم قانونمه تماميله رعايتکار اولان کیمسه اطرافنده کی قورو اوتلر آتش آلمش بر آدمه بکزه مه لیدر. درحال چکیلمزسه محو اولور. ایشته آرزولرمزه تابع اوله جق اولورسه ق اونلر بزی بویله محوه سورکله رلر. قلب فاسد ایسه اعضالری کسمکدن نه فائده حاصل اولور؟

احتراصات کدر تولید ایدر. کدردن قورقو دوغار. احتراصات امحا ایدیله جك اولورسه کدرلر، قورقولرنه اولور؟

بنم قانونمه رعایت ایدن کیمسه اون بیك کشی ایله محاربه یه حاضرلانان زرهلر کیمش بر آدمه بکزر. او یا قورققدر، کری دونر. ایلریلرسه یا اتلاف اولونور یاخود غالب کلیر. بر سامانی نفسنی مکملیته ایصال وقانونمه رعایت کیفیتنده جسورانه ایلریله ملیدر. بوتون شیطانلر کندیسنی دوردیرامازلر.

کیجه لین قیان [۱] Kia-ki کتابنی اوقویان وارتکاب ایتدیکی خطالری تدقیق ایله بر دها او خطالره دوشمه مکه عزم ایدن بر سامانی یه نه یاپدیغنی صوردی. سامانی، بر آلت موسیقی یه دوقونه رق اکله نیوردم، دیدی. پك کوشه مش اولان کیرشلر

[۱] بو اسکی بر فیلسوفدر که غوته یی قیائوقینغ Coci-Kiao-King نامنده بر اثر تألیف ایتمشدر.

سس ویرمیورلردی . یك کرکین اولانلر کسیك کسیك سسلر
چیقاریبورلردی . تام مناسب کرکینلکده بولونانلر ایسه بویوك
وکوزل بر آهنك حاصل ایدییورلردی . قوه ایشته بم کاتمی
تدقیق ایدن بر سامانی بویله اولور، دییوردی . او دائمی
صورتده حدوسطده بولونمالیدر . چوق تضییق ایدرسه بدنی یورولور .
باطنی تشوش ایچنده قالیر . آرتق اعمال خیریه زائل اولور .
بم قانونمی قبول ایتمه ین وبویله عصیان ایچنده وفات ایدن
کیمسه صوکره ینه انسانلر آره سنه کلمکه مجبوردر . قانونمی
طانیینجه یه قدر، اوکا رعایت ایدنجه یه قدر، مکمل بر سامانی
اولونجه یه قدر دنیایه تکرار کله جکدر .

بندن یك اوزاقده بولونان تلمیذلرم، توصیه ایتدیکم
احکامی تأمل ایله اونلره رعایت ایده جك اولورسه قانونه
واصل اوله جقلردر . حالبوکه بم یانمده اولدقلری حالده قونونه
رعایت ایتمه ینلر تلمیذم دکلدرلر .

قو بر سامانی یه حیاتك نه دن عبارت اولدیغنی صوردی .
سامانی : یمك و ایچمكدن عبارتدر دیدی . قوه شو مقابله ده
بولوندی : سز دها قانونك روحنه نفوذ ایتمه مشسکز . صوکره دیکر
بر سامانی یه دونه رك عینی سؤالی تکرار ایتدی . بو، حیاتك تنفسدن
عبارت اولدیغنی سویله ینجه قانونمی طانییورسکز جوابنی ویردی .

قونك احکامنی تدقیق ایله بونلره رعایت ایدن کیمسه
بال یین بر آدمه بکزر . هپ طاتلی تنفس ایلر .

قانونمه رعایت ایدن بر سامانی نفسنی بر او کوز کبی تعذیب ایتمزسه قلبنی تربیه‌یه موفق اولاماز . اکر قانون قلبی کندی کندیلکندن تربیه ایتسه‌ایدی قانونه رعایته لزوم قالمازدی . برسامانی چامور ایچنده یوروین ، آغیر بریوك آلتنده ازیلن بر او کوزه بکزر . آنجق بوتهلکه‌لی کچیدی کچیردکدن صوکره دوروب اطرافنه کوز کزدیره بیلیر . احتراصات برچامور باتاقلغیدر . استراحتی بورادن چیقوب قورتولدقدن صوکره دوشونملیدر .

قراللر و پرنسلر نظرمده الك کوچوك بر آرالقدن چیقان عادی برتوزدن ، آلتون ایله انجیلر ایسه طوپراق پارچه‌لرندن عبارتدر . بوتون کائنات برذره‌در . بوقدن یارادیلان کائنات برشیئك دیکر برشیئه تحولیدر . برسامانی‌نك وجد و استغراقنی سیومی Siu-mi [۱] داغنك حرکتسزلکنه بکزه‌تیرم . فونك کتابی‌ده کوز بیکنه بکزر .

بوتون سامانیلرك دیننك اساسی اولان بو اثرك بویوك قسمنی بورایه نقل ایتمکه‌لزوم کوردم . بوکا کوز کزدیرنلر بومذهبك ایلك عصر میلادیده‌کی خرستیان رافضیلرینك قبول ایتدکلری خرستیانلغه مشابه برشی اولدیغنی کورورلر . اونلر بومذهبه تناسخ ارواحه دائر فیثاغوردن آلدقلری بعض فکرلرله هندستاندن آلدقلری بعض اساساتی‌ده قاریشدیرمشلردی .

---

[۱] بو ، هندلیلرك سمرو Smerou تعبیر ایتدکلری داغدر .

بو كتابده اوزمان الده دولاشان ساخته انجيللر ميانده عد اولونديلر . فونك درميان ايتديكي افعالك كافه‌سی ، خصوصی بعض فكرلر استثنا ايديله‌جك اولورسه انجيلدن استخراج ايديلمشه بكزر . چين تاريخنده عيسايه فو [١] نامی ويريلديكی ، دهادوغريسی واقف اولدقلری اجنبی دينلرك مؤسسلرينه چينليلر هپ فو تسميه ايتدكلری ايچون بوفكرده بوتون بوتون حقلی اولديغمه حكم ايديورم .

هرحالده ، بوكون هندستانده بوساماني‌لره پك آز تصادف اولونور . فونك بواحكامنی الك ايی محافظه ايدنلر سيامده‌كی تالوپوئينلر Talopoin در . فقط تاتارلر بودينی قبول ايتمكله اونی تعريف ايتديكمز وجهله تطبيق ايتمش اولدقلرينه حكم ايديليرسه پك خطا ايديلمش اولور . تبت اهاليسی بودينی بيك سنه اول قبول ايتدكلرينی سويليورلركه بزم ديديكمز تاريخ ايله توافق ايدر . فقط تاتارستانده بودين پك زياده دكيشمشدر . سبريا تونغوزلرنده هيچ طانميه‌جق برحاله كلمشدر . حالبوكه اونلرده حالا شامان Schammans لر ياخود ساماني‌لر واردر . بوباربار قوملر نزدنده بوفيلسوفلر بر سحربازدن باشقه برشی دكلدرلر .

---

[١] آقاده‌ميده اوقوديغم خصوصی مطالعه‌نامه‌لرده بونی اثبات ايتدم . چينليلر بيزانس ايمپراطورلغندن بحث ايتدكلری صيراده بو قومك ايمپراطورلرينك فو معبدلرينه كيتدكلرينی ، سكه‌لر اوزرينه فونك رسمی حك اولونديغنی سويلرلر .

بو هند دینی قالقالر Kalkas ، الوتلر Eleuthes ،
وسائر موغوللر آراسنده‌ده مشهوردر . فونك تاتارستانده
اسمی لا La در. راهبلرینه لاما Lama دیرلر . ایچلرنده الك
بویوکنه‌دالای لامایاخود بویوك لامانامی ویریلیر. بوکاذی حیات
فو، عادتالایموت بروجود نظریله باقارلر . اهالی‌دالای لامانك،
لامالر طرفندن کندیسنه خلف اولمق اوزره دائمی صورتده
حاضر بولوندیریلان بر دلیقانلینك بدننه کچدیکنه‌اعتقاد ایدرلر.
اوکا قارشی پرستش درجه‌سنه چیقان بر حرمتلری واردر .
حکمدارلر بونك آیاقلرینه‌قاپانیرلر. هرشیئی بیلدیکنی ، قلبلرینك
اعماقنی اوقودیغنی ظن ایلرلر . دالای لامانك مقر اقامتی
تیبتده لاسا Lassa شهریدر . هندستان براهملری ، چین
بونز Bonzes لری، تاتارستان لامالری هپ بوراده برلشیرلر.
سرایی پوتالا Poutala تسمیه ایدیلن برداغ اوزرنده کائندر.
بویوك لامادن صوکره‌الك بویوك موقع هوتوقتو Houtouctous
لره عائددر . چینلیلر بونلره هوفو Ho-fo یعنی جانلی فودیرلر.
تاتارستانك مختلف محللرینه داغیلمشلردر . اوراده همان همان
رئیسلریله عینی قدرت ونفوذه مالکدرلر . بوعنوانلر پك
مقبولدر . چونکه بویوك امتیازات تأمین،خلقك حرمتنی جلب
ایلر . اونلردن صوکره لامالر کلیر که بونلر غایت جاهل
راهبلردن عبارتدر . فقط عادی خلق بونلردن‌ده جاهلدر .
لامالره جانلری ایسته‌دکلری زمان یاغمور ودولو یاغدیرمغه

قادر برآدم نظریله باقه‌رق حرمت کوستریرلر . لامالر بعض
دعالر اوقورلر ، اوفاق تفك کناهلری عفو ایدرلر . ایچلرنده
بعضیسی طبابتله مشغولدر . فقط عمومیتله سفاهته‌یك دوشکوندرلر .
برلکده دعا ایلرلر . معبدلره برطاقم اراضی‌ده ملحقدر .
تناسخ جهتنده انسانلرك روحی حیوانلره کچدیکنه اعتقاد
ایتمزلر . یالکز روح ، انسان بدنلری آراسنده دوران ایدر .
بوده اتیه بیلمکده سربست قالمق ایچوندر .

کوروليورکه سامانیلر منشألرندن نه‌قدر اوزاقلاشمشلرسه
مؤسسلرینك اساساتندن اوقدر انحراف ایتمشلردر . تلقین دین
ایتدکاری اقوامك اخلاق وعاداتی بو دینده بویوك تحولاتی
انتاج ایتمشدر . سامانیلر ، نزدلرنده بولوندقلری قوملرك اخلاق
وطبايعنه هانکی عقیده‌لر ، عبادتلر دها ای اویغون کلیورسه
بالخاصه اونلره اهمیت ویرمشلر و مربوطیت کوسترمشلردر .

هیه ئوهانشو
قام‌مو

بو دین چینه هانلر ایمپراطوری میم‌تی زماننده آلتمش
بشنجی سنهٔ میلادیده ادخال ایدلمش کبی کورونیور . بوحکمدار
غرب قوملرینك فو نامنده بر معبدده عبادت ایتدکلرینی خبر
آلنجه اوزمان غرب قوملرینك بناءً علیه خرستیانلرك یك
کیدوب کلدکاری بر محل اولان هندستانه برطاقم مأمورلر
اعزام ایده‌رك بو دینك کتابلرینی چینه جلب ایتدی . چینه
برقاچ بونزده‌برابر کتیردیلر . ازجمله موتم Mo-tem وتسوفالان
Tço-fa-lan نامنده ایکی بونز واردی که بونلر فونك آثرینی

چینجه‌یه ترجمه ایتمشلردر . بودینه قارشی چینده پك رغبت
کوسترلدی . چینده پك غیرتلی طرفدارلری ظهور ایتدی .
فقط بو ایلك حرکتدن صوکره رغبت کسیلدی . شه‌له‌نك
زمانـنه قدر دورغون بر حالده قالدی . شه‌له بودینه طرفدار
اولدی . اوچ یوز اون تاریخنده لویامه هندستاندن فوتوچینغ
Fo-tou-tching نامنده بر بونز کلمشدی . بو آدم زمانـنك الك
بویوك حیله‌کاری کبی تلقی ایدیلمك اقتضا ایدر . آپوللونیوس دوتیان
Apollonius de Tyans ه تشبیه ایدیله‌بیلیر . هر ایکیسی‌ده
هندن آلدقلری دین نامنه دورلو دورلو عجائبات نشر ایتدیلر
و کندیلرینه اینانه‌جق صافدللر بولدیلر . بونز یاخود سامانی
فوتوچینغ لویامده برقاچ یوز سنه‌دن بری معمر اولان ،
ارواح ایله مناسباتده بولونان ، معجزه‌لر کوستره‌بیلن بر آدم
کبی عد اولونیوردی شه‌له‌نك حضورنده بعض خوارق کوستردی .
بوندن دولایی اونك اعتمادینی قازاندی . دها دوغروسی شه‌له‌یه
قورقو تلقین ایتدی . تائوفو بونزلری اونك حکمدار واهالی
نزدنده احرازایتدیکی اهمیته مانع اولمغه بیهوده یره اوغراشدیلر .
روزکارلر ، یاغمورلر ، فیرطنه‌لر ، دولولر اونك امرلرینه اطاعت
ایدییورلردی . فقط بو حیله‌کاره عطف اولونان الك بویوك معجزه
بر اوونك دیریلتلمه‌سیدر . شه‌له‌نك غایت سودیکی بر اوغلی
اولمشدی . بو کنج شهزاده‌یی تابوته قویه‌جقلری صیراده سامانی
اوزرینه صو سرپدی ، بعض شیلر اوقودی . صوکره الندن

چین شو

طونه‌رق : قالقیکز ! دیدی . درحال اولو دیریلدی . شـه‌هو
تخته چیقدیغی وقت شه‌له‌نك قودینه‌وبودینی نشر ایدنلره درینی
کوسـتردیکی حرمتك عینی اوده اظهار ایلدی . بوتون خلق
معبدلره دولیورلر ، صاچلرینی ، صاقاللرینی تراش ایدیورلر ،
سامانی اولمق ایچون عائله‌لرینی ترك ایلیورلردی . ابوینلرینه ،
اقربالرینه ، حتی دولته بیله مدیون اولدقلری بوتون شیلردن
آزاده قالان بوآدملرعالمدن اوزاقلاشیورلر ، کندیلرینه ویریلن
صدقه‌لرله یاشایورلردی . یوکسك بردرجه‌ٔ مکملیته واصل اولمق
بهانه‌سیله عاطلانه برحیات سوریورلردی . حالبوکه چین حکومتی
بویله برحیاته مساعده کوسـترمك ایسته‌مز . چونکه بشـقه
کیمسه‌لرك بویونلرینه بریوك تشکیل ایدرلر . چین ناظرلری
دییورلردی که : « بر بونز رئیسـنك تحت اداره‌سنه چکیلمك
ایچون حکمدارینی وتعلقاتنی اونوتمق ، چوجوقلرینی وقریبلرینی
ترك ایله‌مك قانونلردن قورتولمق ایچون برملجاء آرایان ارباب
شقاوته یاقیشـه‌جق حرکاتدر . بزم اجـدادمزك اساسنه

قم‌شو
قوون
بونه‌ن‌قیه‌ن
دوهالد

کوره زراعتله مشـغول اولمایان برارکك ، ایپکچیلك ایله
اوغراشمایان بر قادینه مقابل مملکتده بوندن متضرر اولان ،
آچلقدن یاخود صوغوقدن اضـطراب چکن بر آدم موجود
اولور . » هان پو Han-pou نامنده بر ناظر قادین ارکك
بر سورو بونزك دیکر کیمسه‌لرك سعی ایله چینوب کیتمه‌لرینی ،
هر طرفده بر طاقم محتشم مبانی انشا و تزیین ایچون عمله‌لر

استخدام ایتمه‌لرینی ایمپراطورلق ایچون بویوك بر فلاکت کبی تلقی ایدییوردی . ایشته چین ناظرلرینك سامانی دیننك ترقیاتنی توقیف ایچون اوته‌دن بری استبداد ایتدکاری مطالعات بونلردن عبارتدر . شه‌هویه‌ده بویولده معروضاتده بولوندیلر . هانلر بونی مملکته ادخال ایتدکاری وقت برقاچ معبد انشاسی ایله اکتفا ایتدکارینی ، بو مثاله تبعیت ایدیلمه‌سی ، خلقك کور کورینه بو مذهبه صاپمه‌لرینه ممانعت کوسترلمه‌سی مناسب اولاجغنی سویله‌دیلر .

حکم ارده بر طرفدن بر چوق مبالغ صرف ایتدیکی ایچون بو قاریشیقلغه ومعبدلر انشا آننك ایجاب ایتدیکی مفرطانه مصرفلره بر نهایت ویرمك الزم ایدی . بویوك بر قوراقلغك انتاج ایتدیکی بهالیلقدن دولایی خلق پك اضطراب چکیوردی. شه‌هو ، سیام قوئه‌ده ، پوده غایت واسع سرایلر انشا ایتدیرییور ، الك قیمتدار شیلرله سوسله‌یوردی . آلتون ، کوموش ، ذی قیمت طاشلر بول بول صرف اولونیور ، ستونلرك ، دیوارلرك تزییناتنده قوللانیلیوردی . بورالرده الك ماهر عمله‌لر چالیشدیریلیوردی. صوکره بو سرایلره الك کوزل قادینلر دولدیریلیوردی . بو سرایلرده ذوقیله مشغول اولان حکمدار خلقك سفالتده بولوندیغنی ، شکایتلر ایتدیکنی اونوتیوردی . ایمپراطورلغك قدیم پایتختی اولان لویام سراینده نه قدر ثروت وارسه هپسنی پوده‌کی سرایلره نقل ایتدیردی .

سنه
٣٣٦
لیه تای قیسو
قام مو
چین شو

بونلر اسکی چین ایمپراطورلرینك یاپدیردقلری آبداتدن عبارتدی. چونغ هیو Tchong-hiu دینیلن بیوك برچادر واردی که ایمپراطور شی هوآم تی ، سی‌غان فوده دوکدیرمشدی . غوئه‌یی‌لر ایمپراطوری میم‌تی لویامه نقل ایتدیرمشدی . غایت آغیر برطاقم هیکللرله حیوان رسملری ده واردی. دها برطاقم آلتلر و غایت قیمتدار ماکنه‌لرده بومیانده ایدی . شه‌هو ، یوقرینده هوآم نهری ساحللرینه طاشلر دوکدیردی . متحرك بر کوپرو انشا ایتدیرمك فکرنده ایدی . صوك درجه عظیم مصارفاته سبب اولان بو اثر اکمال ایدیله‌مدی . آنجق بر قاچ ولایته صاحب اولان شه‌هو کبی کوچوك بر قرال بوقدر بیوك شیلر یاپارسه ، انشا آتنده او قدر محتشم داورانیرسه بوتون چین اوزرنده مطلق صورتده حکمران اولان بر ایمپراطورك نه‌لر یاپدیرابیله‌جکی پك قولای تصور اولونابیلیر . قوجه قوجه داغلرك تسویه ایدیلدیکنی ، مدهش اوچوروملر آراسندن یوللر یاپیلدیغنی ، غریب و جرأتکارانه برطاقم کوپرولر قورولدیغنی کورورسه‌ك هیچ حیرت ایتمه‌مه‌لی یز .

شه‌هو غایت یوکسك بر فنار انشا ایتدیرمشدر . بو غایت اوزون بر مزراق یاخود صیریق ایدی . تپه‌سنده تپسی کبی بر شی واردی . بورایه محروقات قونوردی . اطرافه ضیا ویرمکه خدمت ایدردی . آلتنده باشقه بر تپسی دها واردی . بونك

سنه
٣٣٧
قام مو
چین شو
لیه تای قیسو

ایچنده بر آدم اوتورووردی. وظیفه‌سی آتشی یاقق و ادامه ایتمکدن
عبارتدی. فقط مقدارلری تقریباً بش یوزه واران قوماندانلرله
ناظرلر سرایه کیتدکلری صیراده فنار دهوریلدی. ایچنده بولونان یاغ
اطرافه ییلدی. یکرمی کشینك یانماسنه سبب اولدی. بونك اوزرینه
فناری تخریب ایده‌رك مخترعنك‌ده باشنی کسدیلر. بو حکمدار
بو صیرالرده چائوتیه‌ن وام Tchao - tien - Vam یعنی
چائولرك سماوی قرالی عنوانی آلمشدر. بعض افکار باطله
کندیسنی ایمپراطور عنوانی طاقنمقدن منع ایتدی. بر قربان
کسه‌جکی صیراده تاجنی باشنه کیمشدی. آینه‌یه باقیوردی.
فقط تاجنی آینه‌ده کوره‌مدی. بوندن دولایی پك زیاده
قورقدی و ایمپراطورلغی اعلان ایتمکدن واز کچدی.

بو حکمدارك سوی Soui نامنده بر اوغلی واردی که
ولی عهد سلطنت اعلان اولونمشدی. هر دورلو سفاهته ترك
نفس ایدیور، غایت ظالمانه حرکتلرده بولونیوردی. کیجه‌لین
سوقاقلره چیقار، هر کسك أولرینه کیرر، قادینلرك، قیزلرك
عرضلرینه تجاوز ایدر، ایچلرنده اك کوزللرینك باشنی کسدیرمکدن
ذوق آلیر، قانلری قابلره دولدیرارق حاضر بولونانلره اکرام
ایلردی. په‌قیه‌ئونی Pe - kiéou - ni تعبیر اولونان فوراحبه‌لرینه‌ده
عینی معامله‌ده بولونوردی. بونلری پارچه پارچه کسدیریر،
اتلرینی صیغیر و قویون اتی ایله قاریشدیره‌رق برابر پیشیرتیر،
یاننده بولونانلره توزیع ایلردی. قراله شکایت ایتدیلر. فقط

پك حديد و غريب طبيعتلى بولونان بو حكمدار بو شكايتلرە
اهميت ويرمك ايستەمدى . هيچ مثلى ايشيدلمەمش بو ظلملر
پك چوق دوام ايتدكدن صوكرە كوزى آچلدى . بوكا
چارە ساز اولمغە قالقديغى زمان ، پدرينى خلع ايچون بر فرقە
تشكيل ايتمك تصورندە بولونان ولىعهد تصوراتنى دوستلرينە
تكليف ايتمش ، فقط قبول ايتديرەمەمشدى . سونى ، كنديسنى
دائرۀ اطاعتە دعوت ايتمك اوزرە والدەسنك كوندرديكى بعض
كيمسەلرى قتل ايتديردى . قرال ، ولى عهدى يولە كتيرمكە
بر خيلى اوغراشوبدە موفق اولامايجە ولىعهدلقدن اسقاط
ايتدى . ايرتەسى آقشامدە يكرمى آلتى چوجوغى ايلە برلكدە
قتل ايتديرەرك هپسنى بر مزارە كومديردى . معيتنە مأمور
اولان تقريباً ايكى يوز كشىدە قتل ايديلديلر . قرالك ديكر
اوغلى سيوئن Siuen ولىعهد اعلان اولوندى .

حد ذاتندە پك آز حائز اهميت اولان فقط خرستيانلق
تاريخنە تعلقى حسبيلە شايان اهميت بولونان بر وقعەيى سكوت ايلە
كچيشديرەمەيەجكم. شەهو اوغلنك جناياتنە جزا تعيينيلە مشغول
اولديغى صيرەدە هەئوتسەقوآمژو Heou-tse-kouam-jo
نامندە بر بونز ، فوتاىتسو Fo - tai tsu يعنى فونك ولىعهدى كبى
بر عنوان غريب آلدى . تاتسين Ta-tsin دن يعنى روما
ايمپراطورلغندن كليوردى . سيائوتسين نامنى ويرديكى چيندە
حكمران اولمق ادعاسندە بولونيوردى . كنديسنە لى تسەيام

جين شو

Li-tse-yam اسمنی ویردیردی . چوق کچمه‌دن معیتنه برچوق کشی طوپلادی . اونلرله برابر داغلره چکیلدی و تاهوآم‌تی Ta - hoam - ti یعنی بویوك ایمپراطور نامنی آلدی. ناظرلر، اوردو قوماندانلری ، ضابطلر تعیین ایتدی . فقط بر آز صوکره اتلاف اولوندی . باشنی کسدکلری حالده اون کون بر داملە قان بیله آقمادیغی ، چهره‌سنك هیچ د کیشمدیکی روایت اولونیور .

بوغریب وقعه بزه کوستریبورکه اوزمان چینده تأسس ایتمش اولان بو فو دینی صوك درجه‌ده بوزولمش وخرستیان رافضیلرینك هندلیلردن آلدقلری اساسات ایله طانیماز برحاله کلمش بر خرستیانلقدن عبارت ایدی . رما ایمپراطورلغنك بر بوزی بر خرستیاندن باشقه بری اولاماز . بوندن صوکره ظهور ایدن بعض وقعه‌لرله ثابت اولیورکه چینلیلر خرستیانلغی فودینی ایله قاریشدیرمشلردر . حتی دها ایلری‌یه وارەرق بو فو عبادتنی خرستیانلرك فیثاغور اساساتی اوزرینه مؤسس بر مذهبی کبی تلقی ایدییورم . یوقاریده بحث ایتدیکم بونز قوئوچینغ بکا فیثاغور یاخود هند اساساتنه مالك برخرستیان، بر آپوللونیوس دوتیان کبی کورونور . بو ، فیثاغور مذهبی ایله خرستیانلقدن مستخرج بعض فکرلری قاریشدیرمش اولاجقدر. بناءً علیه سیامده کشیشلر کبی جماعت حالنده یشایان و بر نوع پسقپوسلری بولونان تالاپوئینلری کورمکدن متحیراولمامليدر.

قام‌مو
لیه‌تای قیسو
چین شو

مویوم‌هوآم Mou-yum-hoam ین Yen قرالغنه صاحب اولمشدی برادری قرال جین Gin ی اولدیرمش، موقعه کندی کچشدی. بو کوچوك قراللقده نأمین موقع ایدنجه له‌آئو نهرینك غربنده کائن الکالرده حکم سورن قیاشی Kiachi عائله سیله حرب ایتمك ایسته‌دی. فقط چائولرك حدودلرینه برچوق آقینلر یاپمش اولدیغی، غیبوبتندن بالاستفاده شه‌هونك کندی مملکتنه تجاوزندن قورقدیغی جهتله تحت تابعیتنه کیردیکنی بیان ایتمك اوزره اوکا برسفیر یوللادی وعینی زمانده له‌آئو سفری ایچون یاردیمجی عسکر ایسته‌دی. باشقه جوار قوملرده چائولره مراجعت ایتدیلر. توپا تاتارلرینك اسکی ایمپراطوری ئی‌هوآی h-hoai تبعه‌سندن بویوك برقسمی ایله اونلرك یاننه چکیلدی. اوزمان بو تاتارلر اوزرنده حکمران اولان قیه‌ن‌نا Kien-na، ین قرالغلنه قاچمغه مجبور اولدی. شنسی وشه‌چوئن طرفلرنده ضبط ایتدیکی قیه‌ئوچی الکاسنده حکمران اولان تسو اسمنده کوچوك بر پرنس ده چائولرك تحت تابعیتنده بولوندیغنی اعلان ایتدی.

سنه
۳۳۸
لیه‌تای قیسو

چائولر و ینلرده قراللری آراسنده منعقد معاهده‌نامه موجبنجه چائوقرالی بردونانما حاضرلایه‌رق ایچنه یوزبیك کشی ارکاب ایتدی. مقصدی له‌آئوسی‌نك Leoa-si اولکاسنده حرب ایتمکدی. عینی زمانده باشقه بر قوماندن معیتنه سواری وپیاده‌دن مرکب اولمق اوزره یتمش بیك عسکر ویردی. بونلرده قاره‌دن

قام‌پو
چین شو

عینی اولکایه دوغرو یوزودیلر. ین قرالی ایسه لیم‌چی Lim-tchi شهرینه هجومه کیتدی. بوشهرك شمالنده بولونان حوالینك هرطرفنی تخریب ایتدی. تقریباً بش‌بیك عائله اسیر آلدقدن صوکره کری دوندی. شه‌هو ایسه پکینك اون آلتی‌لی جنوب شرقیسنده قین تای Kin-tai ده قرارکاه قوردی. قوماندانی، تی [١] شهرینه کیردی. نیویام [٢]، شام‌قو [٣] و تای [٤] سنجاقلری والیلری چائولره عرض اطاعت ایتدیلر. قرق شهر ضبط ایدیلدی. سیووشان [٥] Siu-vou-chan داغنه‌قدر کیدیلدی. له آئو قرالی برمحاربه‌یه کیریشمکه جسارت ایده‌مدیکندن پایتختی اولان لیم‌چی شهرینی ترك ایله پکین اراضیسنده عینی نامده بر شهرك اون بش لی جنوبنده لیه‌یون شان داغنه قاچدی. شه‌هو لیم‌چی سراینه کیردی. اوجواردن یکرمی بیك عائله آله‌رق هونان، شنسی وشانتون ولایتلرینه نقل ایتدی.

چائو وین قراللرینك له آئو اولکاسنده یاپدقلری محاربه بو ایکی حکمدارك آرالرینی آچیغه سبب اولدی. ین قرالی عسکرلرینی چائو اردوسنه الحاق ایتمکی اهمال ایله‌مشدی. شه‌هو

---

[١] پەچەلی داخلنده شون تیه‌ن فویه ملحق.

[٢] پکین جوارلری.

[٣] پەچەلی داخلنده پائو غان چەئو سنجاغنده.

[٤] شانسی داخلنده تاتونغ‌فو سنجاغنده.

[٥] شون تیه‌ن‌فو سنجاغنده یوتیه‌ن هیه‌نك یکرمی لی شمال شرقیسنده کائن برداغ.

بونی بهانه ایده‌رك ین اولكاسنه اردوسیله كیردی . اوتوز آلتی
شهر ضبط ایتدی . ژچینغ تسمیه ایدیلان پایتختی محاصره‌یه
كیتدی . ین قرالی بوشهری ترك ایتمكه حاضرلانیوردی . فقط
قوماندانلری غیرتلرینی تزیید ایده‌رك متعدد مصادماتده چائونك
عساكرینی بوزدیلر ، شه‌هونك ضبط ایتمش اولدیغی شهرلرك
كافه‌سنی كری آلدیلر . بونك اوزرینه شه‌هو بیوك تداركات
اجرا ایتدیردی . بوكون قیام نان تسمیه ایدیلن ولایتك پایتختی
اولان هوآی غان فو اراضیسنده های چه‌ئو قربنده بر آطه‌ده
برچوق ارزاق ایله كمیلر حاضرلاندی . ینلره قارشی محاربه‌ده
دوام ایتمك فكرنده ایدی . عینی زمانده اوغلی شه‌سیو ژنی یكرمی
بیك كشی ایله شماله یعنی سیه‌ن پیلرك مملكتنه كوندردی .
یه‌چه‌لی‌نك جنوبنده ژچه‌ئو ولایتنه او تاریخده بك چوق
چكركه هجوم ایده‌رك تارلالری خراب ایتدی . شه‌هو بوفلاكتی
كندی فضایحنه و خلقی اداره‌ده كوستردیكی اهماله عطف ایلدی .

لیه‌یون شان داغنه چكیلمش اولان له‌آئو قرالی بواثناده
شه‌هویه تسلیم اولمق املنده بولوندیغنی بیلدیردی . له‌آئوقرالی
برطوزاق ترتیب ایتمك فكرنده ایدی . ینلرده عینی تكلیفاتده
بولونمشدی . بونلر لیه‌یون شان داغنه كزیده عسكرلردن مركب
برفرقه كوندرمشلردی . چائونك عسكرلری بوزولدیلر . غایت
برباد برحالده قاچمغه مجبور اولدیلر .

سنه ٣٣٩ ليوتاى قيسو قام مو چين شو

او سنه ابتداسنده شه هو ، ولى عهد اولان اوغلى شه سيونه تاتانژو يعنى بويوك تانژو عنوانى ويردى . عينى زمانده تسينلر ايمپراطورى چيم تى نك ناظرلرندن بعضيلرى ايمپراطوره چائولرله حرب ايتمك تكليفنده بولونمشلردى . احوالى دها يقيندن تدقيق ايديلوب ايمپراطورلغك وضعيتى لايقيله آكلاشيلنجه بو سفرك اجراسى مناسب اولمايه جغى آكلاشلدى . فقط تسينلرك قوماندانلرندن برى هوقوانغ ولايتى داخلنده هوآمچه ئوفونك يوزيكرمى لى شمال غربيسنده چوچينغ شهرينى ضبط ايتديكى ايچون عسكر طوپلامغه مجبوريت كورولدى . چائولر بو شهرى و تكميل جوارلرينى استرداد ايتديلر . صوكره ژونينغ فو اراضيسنده سين يام چه ئونك اللى لى جنوب شرقيسنده شه چينغ شهرينى محاصره آلتنه آلديلرسه ده اورادن طرد اولونديلر . يتمش بيك عائله يى برابر كوتوردرك يه چه لى داخلنده قى چه ئو و يه چه ئو ولايتلرينه برلشديرديلر . شه هونك لى فونغ نامنده ديكر بر قوماندانى ينلرك ممالكى داخلنه كيردى ، بعض شهرلرى محاصره ايتديسه ده هيچ برينى ضبطه موفق اولامادى . يالكز بر چوق اسرا ايله عودت ايتدى . بونلر قى چه ئو ولايتنك جنوبنه نقل ايديلديلر .

سنه ٣٤٠

تسينلر ايمپراطوريله محاربه ايتمكى اوته دن برى تصور ايدن چائولر هان قرالى له شه ئويه ، قيانغ نان ولايتنه برلكده كيرمك ايچون بويوك برقوهٔ عسكريه ويرمه سنى سويله مشلردى . هان

قرالی بوتون قوتلرینی طوپلامغه حاضرلانیوردی. فقط چائولرك
پك قوتلی اولمالری بر تهلکه تشکیل ایده جکی، تسینلری محاربه
موفق اولورلرسه بوتون چینه آز وقت ایچنده صاحب اولاجقلری
سویلنمه سی اوزرینه لی شه ئو، چائولره هیچ بر عسکر ویرمدی.
اونلرده یالکز ینلره قارشی محاربه ایله مشغول اولدیلر.
شه هو بوتون عساکرینی طوپلامشدی. مقدارلری بش یوز
بیك کیشی یه بالغ اولیوردی. حدسز حسابسز سفائنه مالکدی.
بونلر هوآم هو منصبندن دکیزه چیقدیلر. دبویلری بوتون
شانتونغ داخلنده تای چه ئو دنیلن لوغان چینغ شهرنده تأسیس
اولونمشدی. ین چه ئو [١]، یوچه ئو [٢]، یوم چه ئو [٣] ولایتلرینه
اون بیك عائله نقل ایتدی. مختلف طرفلرده قرارکاهلر
یاپدی. تبعه سنك بارکیرلرینی جبراً آلدی. بارکیرلرینی صاقلامغه
جرأت ایدنلر اعدام جزاسنه محکوم اولیورلردی. بوتون بو
تدارکاتدن خبردار اولان ین قرالی شه هودن اول داوزانمغی
دوشوندی. پائوتیم فو طریقیله چائولرك مملکتنه کیردی. یول
اوزرنده تصادف ایتدکلرینی اولدیریور، یاقیوردی. تقریباً
اوتوز بیك عائله قدر اسیر آلدی، چائولری کندی اوکنده
قاچمغه مجبور ایتدی.

---

[١] شانتونغ داخلنده تونغ چانغ فو الکاسنده.
[٢] هونان داخلنده قای فونغ فو الکاسنده.
[٣] شنسی داخلنده سی غان فو الکاسنده.

دیکر طرفدن هانلر قرالیله حال صلح چوق زمان دوام
ایتمه‌یه‌جك کبی کورونیوردی . بو حکمدارك تسینلر طرفندن
اسیر ایدیلن برقوماندانی چائولر نزدینه‌قاچمه‌نك یولنی بولمشدی .
هانلر قرالی بو قوماندانی طلب ایچون کوندردیکی نامه‌ده کافی
درجه‌ده الفاظ احترامیه قوللانیلمامش اولدیغی ایچون بو کیفیت
چائو قرالنك جانی صیقمشدی .

شه‌هووده همان عینی صورتده جواب ویردی . عینی
زمانده ، نیوشه تاتارلرینك کندیسنه هدیه ایتمش اولدقلری
بر اوق ایله یایی‌ده کوندردی . بوندن مقصدی حکم ونفوذینك
چوق اوزاقلره ، اجنبیلر آراسنه بیله انتشار ایتمش اولدیغنی
کوسترمکدن عبارتدی . فقط هانلر قرالی سفیرینه نیوشه
تاتارلرینك کندی سراینده کلدکلرینی ، کندیسنه‌ده عینی
هدیه‌لری کتیردکلرینی سویله‌یجه عظمتی بر آز قیریلدی . حتی
بوندن او قدر صیقیلدی که کندیسنه بو اوق ایله یایی هانلر
قرالنه کوندرمك فکرینی ویرمش اولان قوماندانك باشنی
کسدیردی . عینی زمانده ، قوماندانلرندن برینی دونانما ایله
ینلره قارشی سوق ایتدی . اردوسی غان‌یم‌ی ضبط ایلدی .
قوماندانلرندن بر دیکری لیوفوسیائوچینغك تمللرینی آتدی .

سنه ٣٤١

شه‌هو وقتیله یوشهرنده محتشم سرایلر انشا ایتدیرمشدی .
بونلرك ایجاب ایتدیکی مصارف ، خلقك قاتلانمغه مجبوراولدیغی
آنغاریه‌لر اهالی‌یی کندیسنك علیهنه چویرمشدی . تبعه‌سنك

سنه ٣٤٢ لیه‌تای‌قیسو قام‌مو

چین شو

اضطراباتنه هیچ اهمیت ویرمه ین شه هو بری سی غان فوده دیکری لویامده اولمق اوزره ایکی سرای دها یاپدیرمغه قرار ویردی. بوتون بحری وبری عساکر ایله برلکده بورالرده دزت یوز بیکدن زیاده عمله چالیشدی. خلقك شکایاتی تکرار باشلادی. حتی بعض کیمسه‌لر بوندن استفاده ایده‌رك قاریشیقلق چیقارمق ایسته‌دیلر. بونلر درحال باصدیرلدی. اهمیتسز بر وقعه بو بویوك انشاآتی تعطیله اوغراتدی. بویوك بر اردونك تشکیل ایدلمه‌سنه سبب اولدی. شان فونغ داخلنده تسی نان فوجوارلرنده بر طاقم حیوانات وحشیه هر کیجه الیوم خراب بولونان پیم لیم شهرینك جنوب شرقیسنده طوپلانیورلردی. بوحیوانلرك دائمی صورتده کلوب کیتمه‌سی بر نوع یول وجوده کتیرمشدی. بو یول شمالدن جنوب شرقیه دوغرو امتداد ایدییوردی. شه هو بونك جنوب شرقیه یعنی تسینلر الکاسنه دوغرو یورویه‌رك قیانغ نانی ضبط ایتمه‌سی ایچون بر اشارت سماویه اولدیغنه حکم ایتدی. بر امر الهی کبی تلقی ایتدیکی بو کولونج سببه استناد ایده‌رك بوتون اردوسنك ایرته‌سی سنه حاضر بولونماسی امرینی ویردی. بوتون مقربین، مداهنلر دها شیمدیدن عرض تبریکاته مسارعت کوستردیلر. بو اثناده تسینلر کندیسنك ممالکنه کیرمشلر، قیانغ نان داخلنده لین هوآی[۱] جوارلرنده بویوك تخریبات ایقاع ایتدکدن صکره

سنه ۳۴۳ لیه تای قیسو

---

[۱] فونغ یام فو اراضیسی داخلنده.

قام مو
چین شو

چکیلمشلردی . بونك اوزرینه شرقه بر مقدار عسکر سوق ایتدی . بونلر شنسی داخلنده ووتو ایله تسیه ئوتائویی ضبط ایلدیلر . ئی ته ئوقوئه یی Y-teou-kuei نامنده بر قرالك اداره سنده بولونان یووه ن Yu-ven نامنده کی سیه ن پی عشیرتی اوتاریخده غربی له آئو قرالی ایله حرب ایدییورلردی . قارده شنی اسیر ایده رك بر چوق بارکیر ایله برلکده چائولر قرالنه کوندرمشلردی .

سنه
٣٤٤

شه هو ظالم و قوانینه دشمن بر حکمدار اولمقله برابر علوم وفنونی سومکدن خالی قالمازدی . چوجوقلرینك وا کابر ملت اولادینك تحصیل علم ایتمه لرینی آرزو ایتدیکندن اونلری بو مقصدله لویامه کوندرمشدی . تسینلرله حرب ایچون جنوبه ایتمك تصورندن واز کچمه مشدی . طوپلانمش اولان بو قدر ولایات عساکرینك مقداری بر میلیونه بالغ اولابیلیردی . فقط بعض ناظرلر اونی بو تصوردن واز کچیردکاری ایچون عسکرینه رسم کچیدا جرا ایتدیرمکله اکتفا ایتدی . تکرار مملکتلرینه کوندردی . یالکز ینلرك الکاسنه برمقدار عسکر سوق ایلدی . فقط اوراده هیچ بر ایش کوره مدیلر . او قیش هوآم نهری اوزرنده بر کوپرو انشا ایتدیرمکله مشغول اولدی . تملرده قوللانیله جق طاشلرك بر چوغی نهره آتیلدقجه صولر طرفندن سوروکله نوب کوتورولمشدی . بو انشاآتده بش میلیون اهالی استخدام ایتدیکی ، بر چوق کشینك اولدیکی سویله نیور . انشاآت ختامه ایردیریله مدی . شه هو بوندن دولایی او قدر

قیزدی که ایشلک باشنده بولونانلرك باشلرینی کسدیردی.

سنه ٣٤٥ لیه‌تای قیسو قام‌مو چین‌شو

ایرتسی سنه شه‌هو درت یوز بیك قدر عسکر طوپلایه‌رق اونلری هنوز بیتمه‌مش اولان لویام سراینك انشا آتنده قوللاندی. آو ایچون بر چوق آرابه‌لر یاپدیردی. تقریباً بیك لی وسعتنده بر یر آییردی. اوراده باشقه‌لرینك صید وشکارده بولونماسی منع ایدیله‌رك متجاسرلرینك اعدام اولونه‌جغی سویلندی. برچوق کوزل کنج قیزلر وقادینلرده طوپلاته‌رق قوجه‌لرینی قتل ایتدیردی. بوبابده اخطاراتده بولونمغه جسارت ایدن ناظرلری ده اعدامه محکوم ایلدی. ناظرلر آره‌سنده حکم سورن خصومتلر باشقه نفاقلرده سببیت ویردیلر.

سنه ٣٤٦

شه‌هو یاغمورلردن خراب اولمش اولان بویوك یوللره نظارت وظیفه‌سیله مکلف ناظری پرانغه‌یه اوردیردی. بوناظرك دشمنلری یوللرك یاغمورلردن خراب اولماسی کیفیتندن اونك مسئول اوله‌جغنی سویلیورلردی. باشقه ناظرلر بونك حقسزلغنی شه‌هویه عرض ایتدیلر. عینی زمانده بوتون او عظیم انشاآتی تعطیل ایتمه‌سنی، سرایلرده دولو بولونان بوتون قادینلرك اوزاقلاشدیرلماسی لزومنی ده علاوه ایلدیلر. شه‌هو بو شیلرك یالکز بر قسمنی دیکله‌دی. فقط کیتدکجه دها مستبد و ظالم برحاله کلدی. قوماندانلری عادتا کندی آرالرنده بیله قونوشمغه جسارت ایده‌مز اولدیلر. چونغ هو آنامنده‌کی له‌آم‌قرانه قرشی عسکر سوق ایتدی. قوماندانلری بعض مواقعی ضبط ایدرك

یوەچەئو ولایتنه یدی بیك عائله نقل ایلدیلر . فقط صوکره
مغلوب اولدیلر . لەآم قرالنك قوماندانی متعدد مصادماتده
چائولرك اردولرینی بوزدی. شەهو قورقمغه باشلادی . بوتون
قوتلرینك شنسی‌نك اقصای غربنده هوچەئو قربنده پوهـان
نامنده‌کی کوچوك بر شهره قارشی وقوع بولان تجاوزلری
عقیم قالدیغنی کورمکدن پك یأسه دوشدی .

سنه
٣٤٧

لەآم قرالی کبی ضعیف بر حکمدارك کندیسنی بویله عدم
موفقیته اوغراتماسی شەهوئی تبعەسنه قارشی اجرای مظالمدن
منع ایتمدی. چینده سلطنت سورمش الك مستبد حکمدارلرك
بری اولدی. تحت ادارەسنده بولونان اون ولایتده‌کی بوتون
اموال و املاکی ضبط ایتمکله قانەمایەرق ایمپراطورلرك
اجدادلرینك مزارلرینەده تجاوزایله اورالرده‌کی ثروت عظیمەیه
وضع‌ید ایتدی. قادین ارکك یوزآلتمش بیك کنج طوپلاتەرق
اونلرله قورولرده آرابەلرایچنده دولاشیوردی. حس ایتدکلری
یورغونلقدن بو کنج قیزلرك، دلیقانلیلرك بر چوغی أولدی .
یالکز ایمپراطورلرك راکب اولابیلمکه صلاحیتدار اولدقلری
آرابەلرە بینن اوغللرینك آرقەلرنده یوز سکسان بیك کشی
اولدیغی حالده علنادولاشمەلرینی ، آولرەچیقمالرینی ایستەیوردی.
بو اکلنجەلرك هر برنده ایسه علی العاده بیك کشی تلف اولوردی.
بونلرك کوزی اوکندن کچدکلرینی کورمکدن ممنون اولور ،
اونلری کورمکله عظمت و اقتدارینی حس ایدردی . دنیاده

یالکز قورقدیغی شی سمانك ییقلماسندن ، ارضك چوکمه‌سندن عبارت اولدیغنی سویلردی .

سنه ٣٤٨

شه‌هو کندیسنه خلف اولمق اوزره پك سودیکی تائو Tao نامنده بر اوغلنی ولی عهد تعیین ایتمك ، بویوك اوغلی شه‌سیون Che-siun ی تختندن اوزاقلاشدیرمق ایسته‌دی .

قام‌مو چین‌شو

شه‌سیون پدرینك فکرینی آکلانجه قارداشنی قتل ایتدیردی . فقط فرار ایدرکن یاقه‌لاندی . حبسه طیقیلدی . صوکره کندیسنی و بوتون افراد عائله‌سنی ، یاشلرینه ، جنسلرینه باقه‌دن اولدیردیلر . ناظرلر شه‌هونك تولری آراسندن بر طورونی قتل ایتمك اوزره آلدیلر . شه‌هوده بر حس مرحمت اویانغه باشلامشدی . فقط بو چوجوغی‌ده کوزی اوکنده قتل ایتدیلر . کندیلرینه مربوط اولان برچوق کیمسه‌لرده اتلاف ایدیلدی . بو ظلمدن دولایی بوتون بوتون نفرت ایدن تقریباً یوز بیك کشی له‌آهلره دخالت ایلدیلر . او زمان شه‌هو کندیسنه بر خلف تعیین ایتمکی دوشوندی . ناظرلردن بعضیسی اوغلی شه‌پین Che-pin ك جسارت فوق العاده‌سنی ، دیکر اوغلی شه‌تسون Che-tçun ك فضیلت و عقل و حکمتنی مدح ایتدیلر . باشقه ناظرلر ایسه قاریشیقلغه میدان ویرمه‌مك ایچون اصیل بر والده‌دن دوغمش برچوجوغی انتخاب ایتمسی فکرنده بولوندیلر . شه‌هو کیمی قصد ایتدکارینی سویله‌مکه اونلری اجبار ایتدی . ناظرلردن بری بو امره اطاعتله براسم تصریح ایتمکدن اجتناب

ایتدیکی ، شه‌هوده متصل صیقیشدیرارق نه‌دن دولایی سکوت ایتدیکنی صوردیغی ایچون ناظر دیدی که : حشمت پناه ، ایمپراطورلق غایت آغیر بر یوکدر . ضعیف اولانلره بوتودیع ایدیله‌مز . ایمپراطورلغك کیمه ویرلمه‌سنی بن سزه ناصل تعیین ایده‌بیلیرم؟ نهایت شهزاده شی Chi ترجیح ایدیلدی . والده‌سی لیه‌ئو چائوهی ایمپراطوریچه اعلان اولوندی . ایلك چائولر قرالی لیه‌ئو یا ئونك کریمه‌سی ایدی .

سنه ۳۴۹ لیه‌تای قیسو قام‌مو جین‌شو

بونك اوزرینه شه‌هو هوآم‌تی یعنی ایمپراطورعنوانی آلدی. داخل ممالکنده بر عفو عمومی اعلان ایتدی . اخیراً لو آم قراللغنه دخالت ایتمش اولانلردن تقریباً اون بیك کشی بومناسبتله یوم چینغه دوندیلر . فقط اوراده عفو عمومینك کندیلرینه شمولی اولمادیغنی آکلاینجه یکیدن عصیان ایده‌رك هیاپیه‌ن شهرینی یغما ایتدیلر . هر طرفه یاییلدیلر ، سی‌غان فویه قدر کیتدیلر . هر کون آرتان مقدارلری یوز بیکه بالغ اولویوردی. بونلری تأدیب ایچون بیهوده مساعیده بولوندی . عصاة لویامه قدر کلدیلر . شه‌هو بونلری تبعید ایچون یوز بیك کشیلك بر اردو کوندرمکه مجبور اولدی. شه‌هو اولادلرینك وبالخاصه طورونك وفاتندن دولایی پك زیاده مکدر ایدی . هیچ کیمسه‌یه کورونمیوردی . تبعه‌سندن سکز بیك کشی‌یی کندیسنه کتیرن خراجکذار پرنسلردن بری ضعفندن وباعث اولدیغی قارشیقلقلردن دولایی شه‌هویی مؤاخذه جرأتنده بولوندی.

نهایت عاصیلر اوزرینه کیدیله‌رك هونان داخلنده یون غام [١] اده پریشان ایدیلدیلر .

شه‌هونك خسته‌لغی کیتدکجه آرتدیغندن آرتق اولومه حاضرلانمغه باشلادی . باشلیجه مناصب دولتی‌اك اهل ومستحق عد ایتدیکی کیمسه‌لره توزیع ایتدی . حیاتنك صوك کونلرنده هرشی قارمه قاریشیق بر حاله کیردی . اوغلی شه‌پین Che-pin قتل ایدیلدی . وفاتندن صوکره یرینه‌شی [٢] کچدی . ایمپراطوریچه امور دولتی النه آلدی . شه‌هونك برادری تسون Tsun بو تحولدن خبردار اولونجه درحال پویه کلدی . صوك محاربانده خدمت ایدن متعدد قوماندانلرله پرنسلر کندیسنی عصیانه تشویق وسوق ایلدیلر . پایتخته واصل اولونجه یکی قرالی خلع ایتدی . والده‌سنك الندن حکومتی آلدی . اونلره بعض عنوانلر توجیه ایتدی ایسه‌ده بوپك بی‌فائده ایدی . چونکه بر آز صوکره هر ایکیسنی‌ده قتل ایتدیردی . بوتون اردولرك قوماندا‌سنی شه‌مین Che-min ه تودیع ایتدی . چینلیلرك روایتنجه جناب حق بو قاریشیقلری تصویب ایتمدیکنی چوق کچمه‌دن بللی ایتدی . بو شهرنده او قدر شدتلی روزکارلر اسدی که بوتون آغاچلر کوکلرندن سوکولدی . عینی زمانده

---

[١] قای فونغ فو اراضیسنده

[٢] یاخود شه‌شی Che-chi . شه عائله اسمی اولدیغی ایچون اکثریا اختصار مقصدیله بونی حذف ایدرلر .

یاغمورلر، دولولر یاغدی. مدهش کوك کورولتولری ایشیدیلدی. سرای ، ظهور ایدن وآیلرجه سورن بریانغین نتیجه‌سنده کول حالنه کلدی. چونغ نامنده کوچوك برقرالده سلاحه‌صاریله‌رق شه‌تسونه اعلان حرب ایتدی . شه‌تسون اوکا قارشی شه‌مینی کوندردی . چونغ مغلوب اولدی ، باشی کسیلدی . شه‌مینك نصیحتی اوزرینه شه‌تسون ، چین‌چه‌ئو ویوم‌چه‌ئوولایتلرینك اداره‌سنی عصیانندن قورقولابیلن فوهوم Fou-hum نامنده بر کوچوك قراله ویردی . فوهوم او زمان پك قوتلی اولمادیغندن حس خصومتی کیزله‌دی و قرالك امرینه تبعیت ایتدی .

چائو قراللغنك معروض بولوندیغی بوتون بو تشوشات تسینلر سراینده خبر آلندیغی وقت اورایه عسکر کوندرمکه قرار ویردیلر . فقط امید ایدیلدیکی درجه‌ده بر فائده استحصال اولونمادی . بر قاچ شهر یاقیلدی . ایکی اردو آراسنده محاربه‌لر وقوعه کلدی . نهایت‌تسین اردوسی مملکتنه عودت ایتدی . بو محاربه طرفیندن بر چوق کشینك وفاتنه سبب اولمقدن بشقه برشیئه یارامادی. عینی‌زمانده چائو قراللغی داخلنده کوچوك لوپیم قرالی ، بو شهرینی اله کچیرمك ایچون الندن کلدیکی قدر عسکر طوپلادی . یوم‌چه‌ئو ولایتی‌اهالیسی بوتشبثده موفق اولامادیغنی کورنجه لم‌آم‌چه‌ئو والیسنی‌عسکریله چائولره‌هجوم ایتمك اوزره تشویق ایلمدیلر . بو موقعی تسینلر

حسابنه محافظه ایدن هیون نامنده‌کی والی سی‌غان‌فو طرفندن
چائولر اولکاسنه کیره‌رك شنسینك بو پایتختندن ایکی یوز لی
مسافه‌ده اردو قورمش اولان چائو عسکرینی مغلوب ایتدی .
جوار اقوام تسینلره یاردیم فکریله بوتون قوماندانلری، ضابطلری
قتل ایتدیلر . فقط چائو قرالی یکرمی بیك کشی قدر قوهٔ امدادیه
کوندردیکندن تسینلر دها ایلری‌یه کیتمکه جسارت ایده‌مدیلر .
شه‌مینك سرایده بویوك بر نفوذی واردی . عسکر آراسنده‌ده
بویوك بر اعتماد قازانمشدی . بولوندیغی محاربه‌لرك چوغنده
موفقیتی کورولمش بر قوماندان ایدی . چائولرك ایمپراطورلغی
متزلزل بر حالده بولندیغی، هرشی داعیٔ شبهه کورولدیکی ایچون قرا‌له
بوقدر ذی‌قدرت بر تبعه‌دن قورتولمق نصیحتی ویرلدی . فقط
شه‌مینی أولدیرتمك ایچون تدابیر اتخاذ ایدلدیکی اثناده شه‌قیه‌ن
Che-kien کندیسنی ایشدن خبردار ایتدی . بونك اوزرینه،
معیتنده‌کی عسکر قوتیله قرالی وولی‌عهدی توقیف ایتدیره‌رك
قتل ایتدیردی . حاکمی کسیلمش اولدیغی ایمپراطورلغی شه‌قیه‌نه
ویردی . اسکیسندن زیاده صاحب نفوذ اولدی .

مقدارلری یوز بیکه بالغ اولان چین‌چه‌ئو ویوم چه‌ئو
عاصیلری بوقاریشیقلقدن بالاستفاده فوهونغی باشلرینه کچیردیلر .
اوکا قرال عنوانی ویردیلر . بو خبر چائو سراینی اندیشه‌ناك
ایتدی . شه‌قیه‌ن عینی زمانده‌پك زیاده صاحب نفوذ کوردیکی
شه‌مین ایله لی‌نونغ Li-nong دن قورتولمق ایستدی . فقط

موفق اولامادی . مقصدینك میدانه چیقماسندن قورقان شه‌قیه‌ن ، امرلرینی اجرایه مأمور اولان قوماندانی اولدیرتدی . ایکنجی بر تشبثده ده ینه موفقیتسزلکه اوغرادی . مشترك منفعت سوقیله برلشن شه‌مین ایله لی‌نونغ دشمنلرینی طرد ودفع ایده‌رك شه‌قیه‌نی محاصره‌یه آلدیلر . بو محارباتده تقریباً ایکی یوز بیك کشی تلف اولدی . ایچلرنده برچوق حرم آغاسی ده واردی . برچوق خلق سیام قوئه‌یه چکیلدی . قوماندانلرك برچوغی بولندقلری موقعلرده صاحب استقلال اولدیلر . عصیان آز وقت ایچنده ایمپراطورلغك هر طرفنه یاییلدی . بونك اوزرینه بوتون چائو عائله‌سنی محو ایتمك فکرنده بولنان شه‌مین کندیسنی قرال اعلان ایتدی . سین‌هینغ Sin-hing قرالی عنواننی حائز اولان تی نامنده بر چائو پرنسی سیام قوئه شهرینه صاحب ایدی . هر طرفدن دخالت ایدن برچوق ملتجیلرله طرفدارلری آرتمشدی . دیکر قوماندانلر معیتلریله برابر یکی قراله عرض تابعیت ایتمك ایسته‌مدیلر . حتی بعضیلری شهری ضبط ایتمك فکریله بویه یاقلاشدیلر . شه‌قیه‌ن شهرك ضبطنی تسهیل ایچون اونلره کیزلیجه نصیحتلر ویرییوردی . فقط بو حرکاتی میدانه چیقنجه شه‌مین ایله لی‌نونغ ، هپسی متوفی قرال شه‌هونك اوغلی وطورونی اولمق اوزره اوتوز سکز کشی ایله برلکده اونی قتل ایتدیردیلر . بونك اوزرینه بوتون ناظرلر شه‌مینی قرال اعلان ایتمکه مسارعت کوستردیلر . شه‌مین بو شرفی

سنه
٣٥٠
لیه‌تای قیسو
قام‌مو
چین‌شو

لی نونغ ه ویرمك ایستدی . فقط او رد ایتدی . شه‌مین ،
تسینلر ایمپراطورینك اسکی تبعه‌سی اولمق صفتیله ، چائولر
ایمپراطورلغی اونکله پایلاشمق ، صوکره ایمپراطوره عرض
تابعیت ایتمك تکلیفنده بولوندی . بعض ناظرلر کوستردیکی
بو فدا کارلغی پك چوق مدح ایتدکدن صوکره، بو حرکتی کندیسنك
سلطنته لیاقتنی بوتون بوتون میدانه چیقارمش اولدیغنی سویلدیلر .
تسینلرك محو اولمق اوزره بولوندقلرینی ایلری سوردیلر . بونك
اوزرینه شه‌مین هو آم تی یعنی ایمپراطور اعلان ایدلمکه راضی اولدی .
یکی قرالّغنه تاغوئه‌یی Ta-goei یعنی بویوك غوئه‌یی نامنی ویردی .
دیکر طرفدن پوهوم Pou-hum دیـه‌ده یاد ایدیلن فوهوم
آرتق چائولرك نفوذی قالمایجه تسینلر قرالی عنوانی آلدی .

شه‌مین ، شه‌هونك اولادلغی ایدی . عن اصـل غوئه‌یی
ولایتندن یتیشمشـدی . عائله اسمی اوله‌رق ین‌شی Yen-chi
نامنی آلدی . اجدادینه ایمپراطور عنوانی ویردی . لی نونغی
باش وکیل نصب ایتدی . برعفو عمومی اعلان ایلدی . فقط
خلق بونی قبول ایتمك ایسته‌میوردی .

شه‌قیه‌نك وفاتی خبری سیام قوئه‌یه واصل اولونجه اوراده
طوپلانمش اولانلر ، ایمپراطور عنوانی ڤیه ویردیلر . برچوق
خلق بو یکی حکمداره تابع اولدی . اوده قوماندانلر نصـب
ایتدی . عینی زمانده شـه‌مین ، لی نونغی برطرف ایتدی .
تسینلره بوتون باربارلری محو ایتمش اولدیغنی سویله‌یه‌رك امداد

ایسته‌دی . فقط تسینلر سراینده اونك بو مطالباتنه اوقدر آز قولاق ویردیلرکه بالعکس عسکر سوق ایله‌یه‌رك قیانغ نان داخلنده هوقی شهرینی ضبط ایتدیلر .

بوتون بو قاریشقلقلر اثناسنده چائولرك قوماندانلرندن بری سی‌غان فویی اله کچیرمکه تشبث ایتدی وتسینلره تابع اولدی . باربارلردن بیوك برقسمی اونك طرفنی التزام ایتدیلر . فقط بوقوماندان مغلوب ایدیلدی . دیکر برچائو قوماندانی پوشهرینی کلوب محاصره ایتمکه حاضرلانیوردی . شه‌مین بونی مغلوب ایتدی . عسکرلرندن برچوغنی اسیر آلدی . اوزمان سلاح آلتنده اوچ یوز بیك کشی‌یه مالکدی. فقط جوار قراللقلرك ایشلرینه کلن حوالیلری ضبط ایتملرینه مانع اولامادی .

سنه ۳۵۱ لیه‌تای‌قیسو قام‌مو چین‌شو

چائو قرالنك پو شهرینه قارشی تجاوزلری شه‌مینی یوزبیك کشی ایله کیدوب سیام‌قوئه‌یی محاصره ایتمك واونی ایمپراطور عنوانی ترکه اجبار ایله‌مك اضطرارنده براقدی . ق ، ینلره و بوتون‌قومشولرینه مراجعتله‌امداد ایسته‌دی و بر مقدار عسکر آلدی . بونك اوزرینه شه‌مین محاصره‌یی قالدیردی . اون سواری ایله پو شهرینه قاچه‌بیلدی . اردوسنك قسم متباقیسی تماميله پریشان اولدی . بو بیوك محارباتك آرقه‌سی صیرا شدتلی بر قیطلق ظهور ایتدی . خلقی اوقدر پریشان برحاله صوقدی که نعشلری یمکه مجبور اولدیلر . چائولر اردوسی پو شهرینه یاقلاشدی . فقط ایکی بر اردو طوپلایه‌رق شهردن

چیقان شه‌مین اونلری بوزدی . اوتوزبیك كشی اولدیردی . چائولر قوماندانی تسلیم اولمق و حكمدارینی اولدیرمك تكلیفنده بولوندی . بو تصور موقع اجرایه قونولدی . بونك اوزرینه چائولر ایمپراطورلغی تماميله محو اولدی . مع مافیه لیه ئوهیه‌ن Lieou-hien نامنده‌كی بوخائن قوماندان سوزینی تماماً طوتمادی . مستقل قالمق ایسته‌دی . فقط قیانغ نان ، هونان ، شانتونغ ولایتلرینك بر قسمی شه‌مینه عرض تابعیت ایتدیلر . شه‌مین سیام قوئه‌یی ضبط ایتدی . لیه‌ئوهیه‌نی اولدیردی . بوتون اهالیسنی پویه نقل ایلدی . صوكره ، مویوم تسون Mou-yum-tsun نامنده‌كی ین قرالی شه‌مینه اعلان حرب ایده‌رك اونی مغلوب واتلاف ایتدی ، بو شهرینی اله كچیردی . آرتق چائولر ایمپراطورلغندن هیچ براثر قالمادی . بر قسمی ینلر آلدیلر . بر قسمی ده تسینلر ایمپراطورلغنه كچدی . متباقی قالان پارچه‌لرده شنسی داخلنده تأسس ایتمش كوچوك قراللقلرك حصه‌سنه دوشدی .

سنه
٣٥٢

۲

هیالر

لیه‌تای قیسو
چین‌شو
قام‌مو
ون‌هیه‌ن
توم‌قائو

بو سلاله‌یه منسوب حکمدارلر قدیم جنوب تانژولرندن گلمشلردر . بوهونلردن بر قسمی اوزرنده حکمران اولمقدن من‌القدیم خالی قالمامشلردی . تانژو لیه‌ئوموم‌ك وفاتندن صکره هون ایمپراطورلغی محو اولمش اولمقله برابر غرب خدیوی قیوپی Kiu-pi نك اوغلی اولان ، غوئه‌یی سلاله‌سنه منسوب چین ایمپراطوری طرفندن هونلری اداره‌یه کوندریلن قائوشینغ‌یوئن Kao-ching-yuen بو قوملرك باشنه کچدی. نه قدر حکمران اولدیغی معلوم دکلدر . فقط وفاتندن صوکره یرینه اوغلی لیه‌ئوهو Lieou-hou نك کچدیکی محققدر . بوهون رئیسی شانسی داخلنده سین‌هینغ [۱] ده اقامت ایدییوردی . ملتنه تیه‌فو Tie-fo یعنی والده نامنی ویردی. او زمان سیه‌ن‌پی‌لرله برلکده هان‌قرالی لیه‌ئویوئنه تابع ایدی . تسینلر ایمپراطورینك

سنه
۳۰۹

بر قوماندانی طرفندن مغلوب ایدیلن لیه‌ئوهو تبعه‌سیله برابر

[۱] تایوئن‌فو قربنده .

سنه ۳۱۰

غرب طرفنه چكيلدى . هوآم نهرينى كچدى . اورتوس الكاسنده كائن اولان و سه‌ئوليوچوئن Seou-liu-tchuen نامى ويريلن اوواده ساكن اولدى . بو عائله‌يه قارشى پك زياده حرمت كوسترن هان قرالى ليه‌ئوتسونغ اوراده كنديسنه له‌ئوفان Leou-fan قرالى عنوانى ويردى .

سنه ۳۱۸

ليه‌ئوهو او زمان توپا تاتارلرينك شانسى داخلنده تاى ولايتنده [۱] يرلشمه‌لرينى قيصقاندى . ايمپراطورك يوليو You-liu نامنده بر قومانداني بونلرى اداره ايديوردى . ليه ئو هو عسكرليله برابر اورتوس الكاسندن چيقدى . توپالرك غرب عشيرتلرينه هجوم ايتدى. فقط بو تشبث موفقيتله نتيجه‌لنمه‌مدى . ليه‌ئوهو مغلوب وشماله دوغرو قاچمغه مجبور اولدى . بونك اوزرينه اقرباسندن برى بر چوق عشيرتلرله برابر توپالره عرض تابعيت ايتدى . توپالرك آرتق غرب حدودلرنده دشمنلرى قالماديغى ايچون فتوحاتلرينى ايرتيشك غربنده تاتارستان اورته‌سنده ايلى نهرى ساحللرينه قدر توسيع

سنه ۳٤۱

ايتديلر . فقط ليه‌ئوهو بو مغلوبيتدن نوميد اولمادى . يكى عسكر طوپلادقدن صوكره توپا الكاسنه كيردى . بو تشبثنده‌ده ينه احراز موفقيت ايده‌مدى . كوچوك قديم مملكتنه عودت ايدر ايتمز وفات ايتدى . كنديسنه وارث اولمق اوزره اوغلى ووهوئون Vou-huon قاليوردى . ووهوئون تبديل مسلك

---

[۱] تاتونغفو قربنده .

ایده‌رك او زمانه قدر ملتنك دشمنلری اولان توپالره مراجعت ایتدی . اونلرله صلح عقد ایلدی . وبر توپا پرنسس ایله أولندی . چائو قرالی شه‌هو ایله ایی کچینمکه چالیشدی . شه‌هو کندیسنه شرق خدیوی عنوانی توجیه ایتدی. اون آلتی سنه حکمران اولدقدن صوکره وفات ایلدی. یرینه برادری یوته‌ئو Yu-teou کچدی و همان توپالرله محاربه تصورینه قالقدی. فقط داخل ممالکنده اجرای تفتیشات ایدن بوتاتارلر ایمپراطورینك، عسکرلریله برابر هوآم نهری ساحللرنده توقف ایتدیکنی کوروبجه بو اردونك کندی الکاسنه کیرمه‌سندن قورقه‌رق عرض انقیاد ایتدی. صوکره، معیتنده‌کی عشیرتلردن برقسمنك کندیسنه قارشی عصیان ایده‌رك توپالره دخالت ایتمك اوزره هوآم‌هو نهرینك بوزلری اوزرندن کچدکلرینی کورمك فلاکتنه اوغرادی . بر قسم عشیرتلرده ووهوئونك اوغلی سیه‌ووقی Sie-vou-ki یه تابع اولدیلر . ملتنك همان تکمیل افرادی طرفندن ترك ایدیلنجه توپالر نزدینه فرار ایتمکه مجبور اولدی .

سنه ۳۵۶ لیه‌تای قیسو

سنه ۳۵۸

هونلرك یکی قرالی همان بر آز صوکره وفات ایتدی . اوغلی غوئه‌یی چین أولدیردی، قراللغی اله کچیردی، توپالره ویرکولر یوللادی . غوئه‌یی‌چین Goei-tchin سیه‌ووقی‌نك برادری ایدی.

سنه ۳۵۹ لیه‌تای قیسو

غوئه‌یی‌چین شنسی داخلنده تسنینلر قرالی فوقیه‌ن

سنه ٣٦٠ نیه تای قیسو قام مو

Fou-kien ه سفیرلر یوللایه‌رق موسم بهارده کلوب قرار قیله بیله‌جك بر اراضی رجا ایتدی . بو حکمدار ایستدیکی اراضی‌یی اوکا ویردی . فقط اوزایه کیدر کیتمز جوارده بر تسینلر والیسی، اداره‌سی آلتنده‌کی عساکر ایله کندیسنه هجوم ایده‌رك بر چوق غنائم آلدی. تسینلر قرالی بو حرکتی تقبیح

سنه ٣٦١

ایده‌رك والی‌یی جزادیده ایتمش اولمقله برابر غوئه‌یی چین مملکتنه عودت ایدرکن تسینلرك برچوق تبعه‌سنی برلکده کوتوردی . صوکره تکرار اعاده ایتدی . بوندن مقصدی فوقیه‌نه صلح آرزو ایتدیکنی کوسترمك و اونك طرفنی تهلکه‌سزجه ترك ایده‌بیله‌جك بر حاله کلمکدی . صوکره، توپا تاتارلری طرفنه دوندی . فقط چوق کچمه‌دن بو تاتارلرله داریله‌رق سلاحه صاریلدی . درحال مغلوبیته اوغرادیغی ایچون تسینلره مراجعته

سنه ٣٦٥

مجبور قالدی . اونلرك یاننده‌ده عینی صورتله حرکت ایتدیکی ایچون عینی نتیجه ظهور ایتدی. تسینلر قرالی اورتوس الکاسنه کیردی؛ غوئه‌یی چینی اسیر آلدی . بو باربارلر نزدنده آسایشی اعاده ایلدی. غوئه‌یی چینی عفو ایده‌رك اوکا هیایام Hia-yam قومی عنوانی ویردی . غرب خدیوی عنوانی حائز اولان وغوئه‌یی چین ایله برلکده حرکت ایدن تسائوقو Tsao-kou نامنده دیکر بر هون رئیسی ین‌موئن Yen-muen قومی‌نصب اولوندی . فقط توپا تاتارلری ایمپراطوری بو هونلری راحت براقمادی. هوآم‌هرندن اوصیراده بویوك بویوك بوزپارچه‌لری

آقیوردی. نهره برچوق اوت آتدیردی. بونلر بوزپارچه‌لرینه یاپیشه‌رق، برابر دونه‌رق بر نوع کوپرو وجوده کتیردیلر. بوبویوك نهری کچمك واورتوس الکاسنه کیرمك ایچون توپالر بوندن استفاده ایتدیلر. غوئه‌یی‌چین درحال تسینلرك یانبه قاچدی. تسینلرده کندیسنه عسکر ویره‌رك مملکتنه کری کوندردیلر.

سنه ۳۹۱ لیه‌نای‌قیسو قام‌مو

صوکره‌لری غوئه‌یی‌چین اوغلی چه‌لیه‌تی Tche-lie-ti یی سکسان بیك عسکرله جنوبی توپاتاتارلرینه قارشی حربه یوللادی. فقط بش آلتی بیك کیشی بونلری مغلوب ایتدی. بو تاتارلرك ایمپراطوری قوئه‌یی Kuei احراز ایتدیکی مظفریتدن استفاده ایله اونلری یوئه‌پوچینغ Yue-po-tching ه قدر تعقیب ایتدی. غوئه‌یی‌چینك بوتون عائله‌سی پریشان بر حالده قاچدی. اوغلی اسیر دوشدی. کندیسی تبعه‌سی طرفندن اتلاف اولوندی. اورتوس الکاسی توپالرك تحت تابعیتنه کیردی. توپالر اورادن اوچ بیك چیفت بارکیر، درت میلیون صیغیر وقویون آلدیلر. غوئه‌یی چینك پوپو Po Po نامنده اوغلی سیه‌قان Sie-Kan عشیرتنه منسوب سیه‌ن پیلر نزدینه چکیلمش، کندیسنی طلب ایدن تاتارلردن قورتولمق ایچون تسینلره تابع موئی‌قان Mo-y-kan نامنده دیکر بر سیه‌ن‌پی عشیرتنك یانبه کیتمکه مجبور اولمشدی. بو عشیرت رئیسنك قیزیله أولندی. غوئه‌یی‌چینك ون‌چین Ven-tchin نامنده دیکر بر اوغلی توپا تاتارلرینك یانبه

کیتدی ، اونلرك ایمپراطورلرینك قیزلرندن بریله أولندی .

سنه ٣٩٩

یشته چین مورخلری هیا Hia سلاله‌سی تاریخنك بو نقطه‌دن اعتباراً باشلادیغنی سویلرلر . فقط یوقاریکی وقایعدن بحث ایتمه‌مش اولسه‌ایدم تعقیب ایتدیکم مسلکه نظراً کندیمی قصور ایتمش عد ایده‌جکدم. بو تفصیلات اهمیتدن عاری کورونورلرسه‌ده هیا حکمدارلرینك عادتا غیر محسوس صورتده ناصل کسب نفوذ وقوت ایتمش اولدقلرینی بزه کوسترمه‌لری اعتباریله شایان دقتدرلر . بو کوچوك عشیرت رئیسلری غایت ضعیف اولمقله برابر نهایت اولدقجه واسع بر ایمپراطورلق وجوده کتیره‌بیلمشلردر.

سنه ٤٠٧
چین شو
قام مو
لیه تای قیسو

سیه‌ن پی‌لرك یانه چکیلمش اولان پوپو ، بو تاتارلرك تابع بولوندقلری تسینلر قرالی یائوهینغ Yao-hing ك سراینه کندی موجودیتنی اخبار ایتدی . بونك جسارتی ، روحنك بویوکلکی ، ذکاسی تسینلر قرالنك نظر محبتنی جلب ایتدی . قرالك برادری پوپونك ترقیسنه مانع اولمق ایچون بر چوق تشبثلرده بولوندیسه‌ده فائده ویرمدی . بو پرنس ایلریده وقوعه کله‌جك احوالی اولدن پك ایی تخمین ایتمشدی. پوپویی صادق بر تبعه‌دن باشقه بر آدم کبی تلقی ایتمه‌ین، اونك واسطه‌سیله بوتون ایمپراطورلغی ضبط ایده‌بیله‌جکنی تخیل ایله‌ین تسینلر قرالی سیه‌ن پیلرك امدادینه کوندردیکی اردونك باشنه پوپویی کچیردی . فقط نهایت ، عسکرك قوماندانسی پوپویه تودیع ایتمه‌نك نه‌قدر تهلکه‌لی برشی اولدیغنی کمال اصرار ایله ایضاح

ایدن برادرینك سوزلرینی قبول ایدەرك پوپوبی اورتوس الكاسنه اعزام ایتدی . او زمان توپا تاتارلریله تسینلر قرالی آراسنده حکم سورن حسن امتزاج پوپونك او قدر جانی صیقدی که آرتق عصیاندن باشقه برشی دوشونمەدی . اولا ژەئوژەن Geou-gen تاتارلرینك تسینلره هدیه کوندردکلری بارکیرلری ضبط ایتدی . بو برنجی حرکت اونی دها شدتلی ایکنجی بر حرکته سوق ایلەدی . کندیسنی نزدینه قبول ایتمش اولان سیەن‌پی رئیسنی اولدیردی ، تبعەسنی اله کچیردی . بونك اوزرینه ملتك طاشیدیغی تیەفو Tie-fo نامنی ترك ایلەهیا نامنی آلدی. کندیسنی بویوك هیانك سماوی قرالی دییه اعلان ایتدی . ادعاسنه نظراً قدیم تانژولرك سلالەسندن کلیوردی . اونلرده هیا عائلەسندن نشئت ایتمشلردی. هیا عائلەسی چینده حکمران اولمش ایلك ایمپراطور سلالەسی ایدی . عائله اسمی اولەرق هولیەن Ho-lien نامنی آلدی . عینی زمانده صانکه واسع وایجه مؤسس بر قراللغه صاحب کبی برچوق ناظر وهردورلو قوماندان وضابط تعیین ایتدی. صوکره سائر سیەن‌پی عشیرتلری اوزرینه یورویەرك اونلری تحت اطاعتنه آلدی . تسینلره عائد بولونان سان‌چینغ شهرینی محاصره ایلدی. تسین قوماندانلرندن برقاچنی أولدوردی . هرطرفه آقینلر یاپمقدن باشقه برشی دوشونمدی . تسینلر قراللغنك شمالنده کائن بعض مواقعی تحت تسخیرینه کچیردی . جنوب لەآملری قرالنك قیزیله ازدواجه

طالب اولدی . بوطابی زد ایدیلمسی اوزرینه یکرمی بیك کشی ایله کیدوب اونلره هجوم ایتدی . یامتزدن چی‌یامه قدر بوتون مملکتی ضبط ایلدی .

سنه ٤٠٨ ایلاتای تیسو قام‌هو چین‌شو

هیا قرالی تسینلره‌قارشی آچدیغی حربده‌ده غالب‌چیقدی . تسینلر اوزرنده متعدد ومهم مظفریتلر قازاندی . اونلردن برچوق اسیرلر آلدی . فقط مورخلرك یالکز اوفاق بر اشارت ایله کچیشدیردکلری بوتون بو محاربه‌لرك تفصیلاتنی بورایه قید ایتمکه هیچ برلزوم یوقدر . ایشته بو مظفریتلردن صوکره‌اورتوس‌الکاسنده‌هوشوی‌نهرینك جنوبنده‌تومروان‌چینغ Tum-van-tching شهرینی بنا ایتدی . جوار قوملر بونهره هولائوسوهو Ho-la-ou-so-ho اسمنی ویریرلر . تیم‌هیانك‌شرقنده کائندر . غربه دوغرو جریان ایدرك هوآم‌هو نهرینه‌ملحق اولور . بوشهره تونغ وان‌چینغ Tong-van-tching یعنی «اون بیکلره حاکم شهر» اسمنی ویردی . چونکه کونك برنده‌اون بیك قراللغه حاکم اوله‌جغنی خولیا ایدییوردی . بوشهری بنا ایچون پوپو اویله برآدم قوللاندی که اونك ظالملکی یوزندن بك چوق کشیلر تلف اولدیلر . بوناظر، حاضرلانان طوغله‌لری معاینه ایدرکن النده سیوری بر دمیر آلت بولوندیریردی . بو آلت طوغله‌یه باته‌جق‌اولورسه اونی‌یاپان عمله‌یی درحال‌اعدام ایتدیریپوردی . زره ، مزراق ، یای کبی آلات حربیه‌اعمال ایدنلره قارشی ظلمی ایسه دها شدید ایدی . تجربه مطلقا

سنه ٤١٣

بونلردن برینك عملەسی ایچون باعث موت اولیوردی . زرده مزراعه تحمل ایتمك ، مزراقده قیرلمامق ، یاخود اوچی كورلشمەمك اقتضا ایدردی . بوندن دولایی ، بوممل‌كتده یاپیلان آلات حربیه‌یه چینلیلرپك چوق رغبت كوستریرلردی.

سنه ٤١٤ لیه‌تای قیسو

پوپو[١] صوكردشانسی داخلنده توپا تاتارلرینه عائد اولان پوتسه[٢] Pou-tse طرفلرنده هوتوم Ho-tum ده حرب ایتمكه كیتدی . عساكری بوراده بعض مغلوبیتلره اوغرادی . بونك اوزرینه ینلر قرالی پینغ پو Ping-po ایله صلح یاپدی ، اوغلی قوئه‌یی Kouei یی ولیعهد نصب ایتدی . والده‌سی قرالیچه‌یه‌ده هوآم هه‌ئو یعنی ایمپراطوریچه عنوانی ویردی .

سنه ٤١٥

صوكرد سلاحلرینی هه‌ئو تسین علیهنه چویردی . ین‌غان فونك شمالنده‌كی هینغ چینغ قلعه‌سنی ییقدی. تقریباً یكرمی بیك قدر اسیر آلدی. بومحاربه ایرتسی سنه‌ده‌دوام‌ایتدی.قرق بیك كشی‌ایله تسینلرك الكاسنه كیردی. شنسی داخلنده‌شام‌قوئه‌یی[٣] شهرینی ضبط‌ایله بوراده‌تقریباً بش بیك‌كشی اولدیردی. اورادن‌عینی ولایت داخلنده این‌میه [٤] Yn-mie یه دوغرو یورویه‌رك اوراده‌ده اون بیك كشی اتلاف ایتدی . تسینلرك قوماندانی

سنه ٤١٦ لیه‌تای قیسو قام‌مو چین‌شو

---

[١] برسنه اول عائله اسمی اوله‌رق تی‌فا Ti-fa یعنی دمیركبی سیوری وسرت نامنی آلمشدی .

[٢] بوكون پیم‌یام‌فو قرینده شی‌چوئن هیه‌ن .

[٣] قونغ‌چانغ‌فو قرینده .

[٤] پیم‌له‌آم‌فو اراضیسنده .

غان تیم [١] الکاسنی ترك ایله سی غان فویه قاچدی . للی بیك عائله پوپویه کلوب تسلیم اولدیلر . پوپو غان تیمی محافظه ایچون بش بیك سیه ن پی کوندردی . عینی زمانده یوم چینغ [٢] ده دوغرو یورودی . بونك ده والیسی سی غان فویه چکیلمه سی اوزرینه بو شهری ضبط ایله صوکره موئه نی چینغ [٣] شهرینی یاغمایه کیتدی . بونك اوزرینه تسینلر کندیسنه قارشی اللی بیك عسکر سوق ایتدیلر . پوپو ، غان تیمه چکیلمك ایستدی . فقط شهرك سکنه سی قاپیلری قاپادیلر . ایچریده کی سیه ن پی قوه سی محافظه سنی اولدیردیلر . تسینلر غان تیمی آلدیلر . پوپونی چائوناا [٤] یه قدر تعقیب ایلدیلر . پوپو هینغ چینغ ه چکیلدی . اورادن یکنلرندن برینی شنسی داخلنده چی یامه دوغرو اجرای تخریبات مقصدیله سوق ایتدی .

سنه ٤١٧

عینی زمانده هه ئوتسین Heou-tsin لر قرالی ایمپراطور ذان تی اردوسی طرفندن مغلوب ایدیله رك نان قیمه سوق ایدیلمش اولدیغی ایچون سی غان فو بو ایمپراطورك تحت اداره سنه کچدی . بو ایمپراطورك اردوسی چکیلیر چکیلمز بو الکایه کیرمك اوزره پوپو حاضرلانیوردی . اولا غان تیمه هجوم ایله اونی تکرار اله کچیردی . جوارده کی شهرلرك کافه سی پوپویه تابع

---

[١] پیمله آم فو الکاسنده .
[٢] شنسی داخلنده فونغ تسیانغ فو قربنده در .
[٣] بو کون شنسی داخلنده فونغ تسیانغ فو اراضیسنده موئه نی هیه ن .
[٤] شنسی داخلنده پیمله آنغ فو اراضیسنده .

اولدیلر . ایمپراطورك اردوسی شرق یولنی طوتمش اولدیغی خبر آلنجه پوپو ، اوغلی قوئه‌یی‌یی یکرمی بیك کشی ایله سی‌غان‌فویه دوغرو یولادی . چینغ‌نی[١]یه ، قونغ‌قوآنه بر طاقم عسـاکر محافظه اقامه ایده‌رك ایمپراطورك قوماندانـنك عودتنه مانع اولمق ایستدی . صوکره اردوسنك قسم متباقیسیله ایلری‌یه‌دوغرو یورودی . قوئه‌یی، هوئه‌یی[٢] نهری ساحللرینه قدر کلدی . اوراده بر چوق قوملر کندیسنه عرض تابعیت ایتدیلر . سی‌غان‌فو محافظه‌سنه مأمور اولان ایمپراطورقوماندانلری آراسنده اختلاف واردی . بربرلرینه اعتماد ایده‌میورلردی . آرالرنده‌کی بوکچیمسزلك ایچلرندن برقاچنك أولومیله نتیجه‌لندی . صوکره‌ عصیانلر اوردوسنه‌دوغرو یورویه‌رك اونی مغلوب ایتدیلر . فقط بومغلوبیت پوپونك قوماندانلرینی کیجه‌لین سی‌غان‌فویه‌دوغرو یورومکدن منع ایتمه‌دی . ایمپراطورك اوردوسی هیه‌ن‌یام [٣] طرفلرینی ضبطه کیدرکن بونلر سی‌غان فویی غفلةً باصدیروب اله کچیرمك نیتنده ایدیلر .

سی‌غان‌فوده ارزاق یوقدی . ذخیره کله‌بیله‌جك یوللرك کافه‌سی کسیلمشدی . مقاومت ایده‌مه‌ین یاخود مقاومت جسارتندن

سنه
٤١٨

---

[١] سی‌غان‌فو قربنده لون‌تیه‌ن‌هیه‌ن‌دن دوقسان سکزلی جنوب شرقنده .

[٢] شنسی داخلنده سی‌غان‌فو قربنده هوآین‌هیه‌نك قرق‌لی شرقیده .

[٣] شنسی داخلنده سی‌غان فو قربنده .

محروم بولونان ایمپراطور اردوسی بو مهم شهری عادتا یاغما ایتدکدن صوکره ترك ایتدی . اوقدر چوق غنائم واردی که اردو کونده آنجق اون لی مسافه قطع ایده‌بیلیوردی . هیا اردوسی رجعت ایدن بو ایمپراطور اردوسنی تعجیز ایتمکدن خالی قالمادی . ایمپراطورك قوماندانلرندن بری اسیر آلندی . عرض تابعیت ایتمك ایسته‌مدیکی ایچون قتل اولوندی . سی غان فوده قالمش اولان بر مقدار ایمپراطور عسکری شهری آتشه ویره‌رك بر چوق خلق ایله برابر داغلره قاچدیلر . بونلر تعقیباته اوغرادیلر . اله کچنلرك کافه‌سی قیلیجدن کچیریلدی . صوکره یوپوسی ، غان فویه داخل اوله‌رق اوراده ایمپراطور عنوانی آلدی . قوماندانلرك بری یکرمی بیك عسکرله شانسی داخلنده پوفان [۱] pou-fan ی ضبطه کیتدی .

سنه ۴۱۹

پوپو ایشته بوقدر بویوك بر مظفریتدن صوکره پایتخته دوندی . بوتون ناظرلری و قوماندانلر پایتختی سی غان فویه نقل ایتمه‌سنی ایسته‌یورلردی . فقط توپالره بر سد تشکیل ایتمك فکریله انشا ایتدیرمش اولدیغی شهرك کندی حضورینه احتیاجی اولدیغنی ، دولتك مدافعه و محافظه‌سی ایچون اوراده قالماسی ایجاب ایتدیکنی نظر ملاحظه‌یه آله‌رق سی غان فوده بر مقدار عسکرله قوماندانلر براقه‌رق اسکی پایتختنده قالدی .

سنه ۴۲۴

ایلك فکری اوغلی ولی عهدی حق سلطنتدن محروم ایده‌رك

[۱] بوکون پیم یام فو سنجاغنده پون چه‌ئو .

بونی لون Lun نامنده دها کنج بر اوغلنه ویرملك اولدی .
بویوك اوغلی درحال یتمش بیك کشی طوپلایه‌رق شماله‌دوغرو
قاردشی‌لونه قارشی یورومکه باشلادی . قاردشنی‌مغلوب‌واتلاف
ایتدی . بونك چام اسمنده بر قاردشی معیتنده بیك سواری
اولدیغی حالده قوئه‌یی‌یه هجومه جسارت ایده‌رك بوتون تبعه‌سنی
تحت‌انقیاده‌آلدی وقوئه‌یی‌قتل ایتدیردی. صوکره پایتخته کلدی.

سنه ۴۲۵

اوراده ولی عهد اعلان اولوندی . ایرته‌سی سنه پوپو وفات
ایدنجه تخته او چیقدی .

پوپو ظالم بر حکمداردی . خلقه نظر حقارتله باقاردی .
ناظرلرینك کندی آرزولرینه ممانعت کوسترمه‌لرینه ، بعض
مطالعات سرد ایتمه‌لرینه ، حتی حضورنده اوفاجق بر اشارتده
بولونمالرینه بیله تحمل کوستره‌مزدی . توجهندن دوشنلری
اتلاف ایچون یاننده‌دائما براوق‌ویا برقیلیچ‌حاضر دورردی .
بر چوق ناظرلرك کوزلری چیقارلمش ، دیللری کسیلمشدی .
پوپو کندینی بکنمش ، مغرور بر حکمدار ایدی . پارلاق
عنوانلری سوردی . وفاتندن صوکره کندیسنه شی‌تسو وو

سنه ۴۲۶

لیه هو آم تی Chi-tçu-vou-lie-hoam-ti نامنی ویردیلر .

غربی تسینلر قرالی او زمان په‌له‌آم قرالیله حرب
ایدییوردی. یکی هیاقرالی تسینلرك مملکتنه‌عسکرسوق ایچون بو
فرصتدن استفاده ایتمکی دوشونه‌رك قوماندانلرندن برینه

یوئن‌چوئن [۱] شهرینی ، دیکرینه‌ده نان‌غان [۲] ی محاصره
ایتملری ایچون امرویردی. هیالرصو کره پائوهان [۳] ی آلدیلر.
نان‌چینغه کیردیلر . سی‌پیه هجوم ایتدیلر. تقریباً یکرمی بیك
عائله آلدقدن صوکره کری دوندیلر .

هیالر قرالی تسینلرله حرب ایتدیکی اثناده اوزمان غوئه‌نی
نامنی طاشییان توپا تاتارلری ایمپراطوری ناظرلریله الك ابتدا
هیالره‌می یوقسه ژه‌ئوژدن تاتارلرینه‌می هجوم ایتمك مناسب
اوله‌جغنی مذاکره ایدییوردی. بعض ناظرلر ابتدا ژه‌ئوژه‌نلره
دوغرو یورونمه‌سی فکرنده ایدیلر . بو طرفده دها بویوك
فائده استحصال ایده‌جکلرینی امید ایدییورلردی. تاتارلردن بر
چوق اسیر آلمق احتمالی اولدیغی کبی این‌شان داغنده بویوك بر آو
ترتیبی ، بو صورتله بر چوق کورك و بوینوز الده ایدیلمه‌سی
امکانی‌ده واردی. بونلر هیالرك قوتنی پك شایان اهمیت برشی
کبی تلقی ایتمیورلردی . بر طاقم ناظرلر ایسه هیا الکاسنك
کوچوکلکنی و غیرممنونلرك زیاده‌لکنی نظر دقته آله‌رق ابتدا
اونلره هجوم ایدیلمه‌سنی مناسب کورییورلردی . بو صیراده
یوپونك وفاتی، اوغوللری آراسنده‌کی محاربات خبرلری کلدیکی
ایچون توپا تاتارلری ، ژه‌ئوژه‌نلرك بو فرصتدن استفاده ایله

---

[۱] شنسی داخلنده فونغ‌تسیانغ‌فو قربنده.
[۲] شانسی داخلنده قونغ‌چانغ‌فو اراضیسنده.
[۳] شنسی داخلنده هوچه‌ئو قربنده.

کندی ایمپراطورلقلرینه تجاوز ایده‌جکلرینه دائر بعضیلرینك
بیان ایتدکلری مطالعه‌یه رغماً هیالره قارشی یورومکه قرار
ویردیلر. صوکره بعض ییلدیزلر کورولدی. بونلر موفقیتك
بر نشانهٔ قطعیسی کبی تلقی اولوندیغندن آرتق بو مطالعات
بوتون بوتون قیمتدن دوشدی. مختلف قول اردولر سوق
ایتدیلر. بونلر پوفان[۱] ه وشن‌چینغ[۲] ه دوغرو یورودیلر.
توپالر ایمپراطوری هوآم‌هو ساحلنده تای‌توم‌فو Tai-tum-fou
طریقیله بالذات ایلریله‌دی. بیوك بر صوغوق چیقه‌رق بو نهر
دوکدیغی جهتله اردوسنك قارشی‌یه کچمسی قولایلاشمشدی.
هیالرك پایتختی اولان توم‌وان‌چینغ شهرینه یاقلاشدی. شهر
سکنه‌سنك کافه‌سنی قورقو استیلا ایتدی. دشمنلرینه قارشی
دورمق ایسته‌ین هیا قرالی مغلوب اوله‌رق پریشان بر حالده
شهره چکیلمکه مجبور اولدی. آرقه‌سندن تعقیب ایتدیلر.
سراینك بر قاچ قاپیسنی یاقدیلر. بر چوق غنائم آلدیلر. بر
چوق اسیر کوتوره‌رك قسم اعظمنی باشقه طرفلره نقل ایلدیلر.
پوفان والیسی بو شهری ترك ایله سی‌غان‌فویه چکیلدی. هیالرك
قرالنك برادری صوکره سی‌غان‌فودن چیقه‌رق غان‌تیم ه قاچدی.
توپالر سی‌غان‌فویه کیردیلر. تسین‌چه‌ئو[۳]، یوم‌چه‌ئو.

---

[۱] بوکون شانسی داخلنده پیم‌یام‌فو اراضیسنده پوچه‌ئو.

[۲] هونان داخلنده هونان‌فو قربنده شن‌چه‌ئو.

[۳] بو ایکی ولایت شنسی داخلنده‌درلر.

ولايتلرينك بوتون اهاليسى، شنسى داخلنده داغينيق برحالده بولونان برطاقم اقوام ايله قيام Kiam بازبارلرى توپا ايمپراطورلرينه تابع اولديلر. ايمپراطور بوموفقيتلرى استحصال ايتدكدن صوكره پيم چينغ [١] تسميه ايديلن پايتختنه عودت ايتدى . هيالردن آلدقلرى اسيرلرك همان كافه سى صوك برغيرت صرفيله سى غان فوئى استرداد ايتمك ايسته ديلرسه ده موفق اولاماديلر .

سنه ٤٢٧

سى غان فو محاربه سيله اشتغال ايديلديكى صيراده توپالر ايمپراطورى يكيدن عسكر طوپلايوردى . بووقت ژه ئوژه ن تاتارلرينه قارشى حاضرلانيور كبى كورونمكده ايدى . فقط عسكر حربه كيده بيله جك بر حاله كلدكلرى زمان هيالرك مملكتنه كيرديلر . اونلرك اردوسى باشقه طرفده مشغول ايدى . توپالر ايمپراطورى پياده قوتلرى ايله آغيرلقلرينى بر داغك اتكنده براقدى . اوتوز بيك سوارى ايله بردن بره هيالره قارشى دوندى . حيرتده قالان قوماندانلرى تومه وان شهرينك اويله برهجوم ايله ضبط ايديله مه يه جك درجه ده مستحكم اولديغنى بورايه پياده قوتى سوق ايتمك لازم كلديكنى سويله ديلر . فقط ايمپراطور پياده نك مواصلتى پك چوق زمانه احتياج كوستره جكنى، او وقته قدر دشمنك تحصن ايتمكه وقت بوله جغنى ملاحظه ايده رك بوشهرى غفلةً ضبط ايتمكه قرار ويردى . ارزاقلرى يوقدى. اطراف تكميل خراب اولمش اولديغى ايچون اورالردن

---

[١] تاتونغ فونك بش لى غربنده .

تدارك ايتمك اميدى ده بولونمايوردى . سوارى قوتى ايلريله مكده
دوام ايتدى . هيالرك پايتختنه ياقلاشديلر . ايمپراطور ، درين
بر واديده اردوسنى صاقلادى . كوچوك برسوارى مفرزه سيله
سورلره قدر ايلريله دى . اوراده كنديلرينه تسليم اولان بر
ضابطدن هيالر قوماندانننك بوشهرى ناقابل تسخير كبى تلقى
ايده رك اورايه كلمه مش اولديغنى ، سى غان فوده كى توپا اردوسيله
حرب ايتديكنى اوكرندى . ايمپراطور غرب طرفلرنده بعض
تخريبات اجرا ايتديردى . فقط اردوسندن قاچان كيمسه لر
هيالره توپا تاتارلرينك پك آز ذخيره لرى اولديغنى ، بوتون
اشيالرينك آرقه ده پياده قوتلرينك ياننده قالديغنى ، اونلرى
مغلوب ايتمك قولاى بولونديغنى آكلاتديلر . بونك اوزرينه
هيالر قرالى پياده و سوارى اوتوز بيك كشى ايله شهردن
چيقدى . قورقان توپالر كرى چكيلملك ايستهيورلردى . ايمپراطورلرى
كنديلرينى دورديردى . دشمنلرينى يورمق ايچون اونلرى بر
خيلى يوروتدى . بش آلتى لى مسافه هنوز قطع اولونمادن
جنوب شرقى استقامتندن بر روزكار قالقه رق هيالرك اوزرينه
او قدر چوق توز ياغديردى كه اورته لق سيم سياه كسيلدى .
ايمپراطور هجوم ايچون بو آنى انتخاب ايتدى . غوغا آراسنده
باز كيرى ييقيلدى . آز قالدى ايمپراطور اسير دوشه جكدى .
فقط تكرار قالقدى . براوق اصابتى ايله يارالانمش اولمقله برابر
هيالره او قدر جسارتله هجوم ايتدى كه نهايت اونلرى فراره

مجبور ایلدی . آرقه‌لرینی براقمادی . قوم‌وان‌چینغ ده کیردی .
اوراده غایت عظیم غنائم ایله بر خیلی اسیر آلدی . یالکنز الله
لچیردیکی باز کیرلرك مقداری اوچیوزبیك چیفته‌بالغ اولیوردی .

هیالر قرالی شام‌قوئه‌یی‌یه قاچدی . سی‌غان‌فو جوارلرنده
بر اردویه قوماندا ایدن برادری تیم Tim اوراده کندیسنه
التحاق ایتدی . بو اثناده ، قوم وان چینغ‌ده بر قوهٔ محافظه
براقمش اولان توپا تاتارلری عسکرلرینی هر طرفه داغیته‌رق
غان تیم الکاسنی ضبط ایتدیلر . صوکره شام قوئه‌یی [١] یه
یاقلاشدیلر . هیالر قرالی چکیلدی . شنسی‌داخلنده پیم له آمده
قرارکاه تأسیس ایتدی . توپا اردوسنك مختلف قوللری غان
تیم‌ده طوپلاندیلر . فقط یه‌جکلری اولمادیغی ، ارزاق‌تدارکی
ایچون مملکتی تخریب ایله مشغول اولدقلری ایچون هیا قرالی
کندیلرینه‌هجوم ایله مغلوب ایتدی . صوك درجه فلاکته
دوشن توپالر حربی براقه‌جق اولورلرسه آرتق کندیلرینه
محو اولمش نظریله باقیورلردی . اونك ایچون صوك غیرتلرینی
طوپلادیلر . ایکنجی دفعه هجومه کلن هیالری پوسکورتدیلر .
بو محاربه‌ده هیالر قرالی اسیردوشدی . اوزمانه قدر اردونك
باشنده بولونان برادری تیم اردونك بقیهٔ انقاضنی طوپلادی ،
پیم‌له‌آمه قاچدی . اوراده کندیسنك قراللغنی اعلان ایتدی .
اسکی قرال چام ، پیم چیم شهرینه کوتورولدی . اوراده‌توپالر

سنه
٤٢٨

[١] شن‌سی داخلنده قونغ‌چانغ‌فو قربنده .

ایمپراطوری اوکا هوئه‌یی‌قی‌قومی عنوانی ویره‌رك همشیره‌سنی‌ده کندیسنه تزویج ایتدی . توپالر یکی قرالی تعقیبدن کری دورمادیلر . قرال متصل قاچیوردی . عینی زمانده‌جزا قورقوسیله فرار ایدن توپا اردوسی قوماندانلرندن بری قرالك یانىنه کلدی ، دشمنلرینك ذخیره‌سی اولمادیغنی اوکا خبر ویردی . بونك اوزرینه تیم کری دوندی ، توپالره هجوم و اونلری فراره مجبور ایتدی . توپالرك باشلیجه‌قوماندانلری ، ضابطلری اسیر دوشدیلر . آلتی یدی بیك تلفات ویردیلر . دیکر قوماندانلر بوتون اشیالرینی براقه‌رق سیغان‌فویه ، اورادن ده‌پوفانه قاچدیلر . سی غان فوهیا عسا کری طرفندن ضبط ایدیلدی . تیم چیم‌ده اسیر اوله‌رق طوتولان چام مؤخراً عصیان ایتمك ایسته‌دیکی ایچون اعدام اولونمشدر . یکی هیالر قرالی تاتارلره صلح تکلیفنده بولوندیسه‌ده عرض انقیاد ایتمدکجه بوکا راضی اولامایه‌جقلری جوابنی ویردیلر .

سنه ۴۲۹ لیه‌تای‌قیسو

تیم ، اسکی پایتخت تونغ وان چینغ شهرینی ضبط ایتمك فکریله عسکرلرینی هه‌ئونی چینغ Heou-ni-tching شهرینه قدر سوق ایتمشدی . فقط دها ایلری‌یه کیتمکه جسارت ایده‌مدی . بر آز صوکره اسکی پایتخته بر آز دها یاقلاشدی . بر داغ تپه‌سندن شهری سیر ایتدی . بو تماشا عائله‌سنك حال فلاکتندن دولایی کوز یاشلری دوکمه‌سندن باشقه بر شیئه یارامادی . ایرته‌سی سنه عسکر سوق ایتدی . کندیسی‌ده توپا تاتارلری اوزرینه یورودی . سوم Sum لرك ایمپراطوری

سنه ۴۳۰

ودن تی Ven-ti ایله بر صلح معاهده نامه سی یاپدی . بو معاهده نامه موجبنجه توپالری محو ایتمك اوزره قوتلرینی توحید ایده جکلردی . حتی فتح ایده جکاری مملکتی اولندن آرالرنده پایلاشدیلر بیله . هنغ شان داغنك شرقنده کائن اولان حوالی سوملره ، غربنده کیلرده هیالره عائد اولاجقدی . فقط توپالر ایمپراطوری اونلره بو بویوك تصوری اجرایه وقت براقمادی . کلوب هیالر قرالنی محاصره آلتنه آلدی . قرالك ارزاقی یوقدی محاربه ده مغلوب اولدی تیم ، شام قوئه یی یه قاچه بیلدی . توپالر ایسه غان تیم ایله لوغ سی یی آلدقدن صوکره پیم له آمه قدر آقینلر یاپدیلر . بونی محاصره ایتمك فکرنده ایدیلر . بونك اوزرینه شهرك قوماندانلرندن بر قاچی توپالره تسلیم اولدیلر .

هیالر قرالی ، توپالرك هجومنه بیك مشکلات ایله قارشی قویه بیلدیکی بر صیراده غربی تسینلره قارشی بر سفر آچمق جرأتنده بولوندی . قوماندانلرندن برینی تسینلر قرالنك اقامت ایتدیکی نان غان شهرینی محاصره ایتمکه کوندردی . عسکرلری بر قاچ مظفریت احراز ایتدیلر . او زمان تسینلرك پایتختنده او قدر بویوك بر قیطلق حکم سوریوردی که انسانلر بر برلرینی یمك ایچون بر برلرینی بوغازلایورلردی سفالت برچوق قوماندانلری هیالره تسلیم اولمغه مجبور ایتدی . مومو mou-mo نامنده کی تسین قرالی ده بونلره امتثال ایتمك اضطرارنده قالدی . قرالی شام قوئه یی یه کوتوره رك اوراده بر مدت صوکره اعدام

صحیفه
٤٣١

ایتدیلر . بو ایلك موفقیت هیالر قرالنی په له آملره قارشی حرب ایتمکه سوق ایلدی . هوآم‌هو نهرینی کچه‌رك په‌له آملرك اشغال ایتدکاری الکانی ضبط ایتمك ، توپالرك تجاوزاتندن مصون قالمق تصورنده ایدی . بو مقصدله یاننده غایت عظیم مقدارده سیویل اهالی‌ده کوتوریبوردی . فقط نهری کچدیکی ، عسکرك آنجق برقسمی قارشی طرفه چیقدیغی اثناده شنسی‌نك غربنده ساکن اولان توقوهوئن Tou-ko-hoen تاتارلرینك قرالی کندیسنه قارشی اوتوز بیك سواری سوق ایتدی . بونلر تیمی مغلوب ایتدیلر ، اسیر آلدیلر . ایرته‌سی سنه توپا تاتارلرینه ویردیلر . هیالر قرالی اعدام ایدیلدی . بوتون مملکتی توپالرك تحت اداره‌سنه کیردی .

هیالر اوچ حکمدار ایله یکرمی آلتی سنه حکمران اولمشلردی . بونلر محو اولدقدن صوکره چینده بش ایمپراطورلق قالمش اولویوردی . جنوبده سوم Sum ایمپراطورلغی ؛ هوآم‌هونك شمالنده توپالر ایمپراطورلغی ؛ بو ایکی حکومتك حکمدارلری ایمپراطور عنوانی حائز ایدیلر دیکرلری ده غربی تسینلر ، شمالده ینلر وشمالنده‌کی له‌آملردر . شیمدی بوصو کنجیلرك تاریخندن بحث ایده‌جکم . شنسی‌نك حدودلری خارجنده توقوهوئنلرده واردرکه بو ولایته قدر یاییلمشلردی .

٣

شمالی له آملر

ایمپراطور غان تی چینك جنوب قسمنده حكمران اولدیغی، توپالر ایمپراطوری قوئه یی، هوآم هو نهرینك شمالنده كائن ولایتلره مالك بولندیغی اثناده چین ایمپراطورلغنده بش كوچوك حكومت دها واردی . بونلردن بری هه ئوله آم Heou-leam اولوب حكمداری ده لیو قام Liu-kam اسمنده ایدی . شنسینك غرب قسمنده سلطنت سوریورردی . تبعه سی آراسنده بعض عشیرت رئیسلری واردی كه قدیم هونلرك نسلنه منسوب ایدیلر . ازجمله چام یه Tcham-ye ولایتنده تولد ایتمش اولان تسیه قیه موم سون Tcie-kiu-mum-sun بومیانده ایدی . اوكا تسیه قیو عنوانی ویریلیوردی . دها دوغروسی عائله اسمی اوله رق بونی آلمشدی . چونكه اجدادندن بری وقتیله هونلر ایمپراطورلغنده بومقامی احراز ایتمشدی . عموجه سی لوقیه ئو Lo kieou ، هه ئو

له‌آم قرالنك خدمتنه مربوط برعشیرت رئیسی ایدی. قیوچه‌ئو Kio-tcheou نامنده دیگر برعموجه‌سی له‌آم قرالنك اختیارلغندن واردونك مذبذب حالندن استفاده ایتمك ایسته‌یه‌رك لوقیه‌ئونی عسكر طوپلامغه وسیم[۱] ه چكیلمكه تشویق ایتدی . فقط بوتشبث هیچ بر موفقیت ویرمدی. ایكیسی‌ده بویوزدن تلف اولدیلر . بونك اوزرینه ، جنازه آلایلرینی اجرا ایچون تبعه‌سندن تقریباً اون‌بیك كشی‌قدرطوپلامش‌اولان مومسون Mum-sun بوخلقه خطاباً ایراد نطق ایده‌رك له‌آم قرالنك حركتندن شكایت ایتدی . بوتون عشیرتلرینه استناد ایده‌رك عموجه‌لرینك انتقامنی آلمق ایستدیكنی سویله‌دی. بونك‌اوزرینه خلق مسرت آوازه‌لری چیقاردیلر ، بوتشبثك موفقیتنی تمنی ایتدیلر. مومسون عسكر طوپلادی؛ شنسی داخلنده قان‌چه‌ئو ایله له‌آم‌چه‌ئو آراسنده‌كی الكانی تخریب ایتدی. بویوك‌چولی‌قان‌چه‌ئویه دوغرو جنوباً احاطه‌ایدن سلسلهٔ جبالی تشكیل ایله‌ین قین‌شان داغنه چكیلدی . له‌آم قرالی بوكا قارشی عسكرسوق ایتمكه مجبوریت حس ایتدی. فقط‌مومسون قیه‌ن‌قام الكاسنده تخریبات یاپدقدن صوكره اونك والیسی اولان توئون‌نیه Tuon-nie یی كندی طرفنه جلب ایله‌دی . بونی افندیسی كبی تلقی ایله‌یه‌رك اوكا تابع اولدی . عسكرلرینك قوماندا‌سنی آلدی . بوعسكرله له‌آم قرالنك اردوسنی بوزدی . ایشته

سنه ۳۹۷ قام‌مو لیه‌تای‌قیسو چین‌شو ون‌هیه‌ن توم‌قائو

---

[۱] شنسی داخلنده له‌آم چه‌ئویه‌ملحقدر .

بو مظفریت شمال له‌آملرینك تأسسی دوره‌سی کشاد ایدر . توئون‌نیه کندیسنی قیه‌ن‌فام قومی اعلان ایتدی .

صوکره موم سون له‌آم قرالنك ممالکنه کیره‌رك اوراده حرب ایتدی بوایالت سفرك ثمرهٔ موفقیتی چین چانغ [١] ونون‌هوآم سنجاقلرینك ضبطندن عبارت اولمشدر . توئون نیه ایفا ایتدیکی خدماتك مکافاتی اولمق اوزره موم‌سونه‌لین‌چی Lin-tchi هه‌ئوسی عنوانی ویردی . دیکر بر فرقه چامیه‌یی ضبط ایتدی. صوکره توئون‌نیه‌ه‌سی‌غان شهرینی بنا ایله شمالی له‌آم قرالی عنوانی آلدی . هه‌ئوله‌آم قرالی اوکا قارشی بر اردو قوماندانسنده اوغلنی کوندردی . توئون نیه جنوبی تین قرالندن استمداده مضطر قالدی. فقط قوت‌وقدرتی پك‌موقت بر شی اولمشدر. ضبط ایتدیکی یرلرده هنوز تماميله یرلشمه‌دن جوارلرنده باشقه بر سلاله‌نك تشکل ایده‌رك بر طاقم موقعلری کندیسنك الندن آلدیغنی کوردی . تسین‌چانغ والیسی عصیان ایله لی‌قائو Li-kao یه له‌آم قومی‌عنوانی‌ویردی. توئون‌نیه‌نك عساکری بعض موفقیتلر استحصال ایتمکله برابر بوکا مقاومته قادر اولامادیلر. لی‌قائو غرب له‌آمی نامنی‌طاشییان برسلاله‌نك ایالت قرالی‌اولمشدر . بوعصیانك آرقه‌سندن‌موم‌سونك عصیانی ده وقوعه‌کلدی . بونك‌جسارتندن‌قورقان توئون‌نیه ازالهٔ وجودی چاره‌سنی کیزلیجه آرایوردی. موم‌سون بو ایشدن شبهه‌له‌نه‌رك

سنه ٣٩٠

سنه ٤٠٠

سنه ٤٠١

[١] بوایکی سنجاق قوآچه‌ئو وقانچه‌ئو طرفلرنده‌در .

دها اول داورانمق ایسته‌دی. عصیان خبر آلنمقله برابر موم‌سون خلقی آیاقلاندیرمغه وقت بولدی. توئون‌نیه‌یی بلاسبب الصادق آدملرینی قتل ایتدیرمکله اتهام ایدییوردی. آز وقت ایچنده موم‌سونك باشنه بر چوق بارلار طوپلاندی. کندیسنه قرشی کوندریلان عسکر بوزولدی. موم‌سون، چانغ‌یه‌یه کیردی. اوراده توئون‌نیه‌نك باشنی کسدیردی. بونك اوزرینه اردو قوماندانلری کندیسنی رئیسلری و کوچوك له‌آم قرالغنك حکمداری طانیدیلر. موم‌سون، چام‌یه قومی عنوانی آلدی. هه‌ئوله‌آملرك دشمنلری اولان هه‌ئو تسینلرله برلشدی.

سنه ۴۰۲

هه‌ئوله‌آملره عائد بولونان قوتسانغ[۱] Kou-tsang شهری مدهش بر قیطلق ایچنده ایدی. بوندن دولایی یوز بیکدن زیاده نفوس تلف اولمشدی. موم‌سون بوراسنی قولایجه ضبط ایده‌بیله‌جکنه احتمال ویردی. فقط تشبثنده موفق اولامادیغی ایچون له‌آملرك قرالیله صلح یاپدی، اوکا ذخیره ویردی. تاریخ بو حکمدارك زماننه عائد اولمق اوزره بزه هیچ مهم بر شی بیلدیرمز. یالکز بعض قوماندانلر عصیان ایتمش، اهمیتسز هیئت سفارتلر کلوب کیتمش، جوار قراللر طرفندن له‌آم قرالنه بعض عنوانلر ویرلمشدر.

سنه ۴۰۶

موم‌سون غرب له‌آملرینك اراضیسنه آقینلر یاپدی، تسیه‌ئوتسوئن[۲] Tcieou-tsuen شهرینی تخریب ایتدی،

[۱] شنسی داخلنده له‌آم‌چه‌ئونك شرقنده خراب اولمش قدیم شهر.
[۲] شنسی داخلنده سوچه‌ئو الکاسی.

سنه ٤٠٧

غان چینه قدر ایلریله‌دی. اللی بیك كشی ایله كلوب هجوم ایدن
جنوب له آملریله‌ده بر حربه كیریشمكه مجبور اولدی. بونلری
قیون‌شه Kiun-che ده بوزدی. برقاچ سنه صوكرینه بونلرك

سنه ٤١٠

اوزرنده او قدر بویوك مظفریتلر قازاندی كه كیدوب قوتسانغ
Kou-tçang شهرینی محاصره آلتنه آلدی. اون بیك بارباز
عائله‌سی كندیسنه عرض اطاعت ایتدیلر. جنوب له آملری قرالی
بو موفقیتلردن تلاشه دوشه‌رك صلحه طالب اولدی. غافل
آولانمق تهلكه‌سندن قورتولمق ایچون سراینی لوتو [۱] Lo-tou یه
نقل ایتدی. قوتسانغ شهری موم‌سونك تحت تابعیتنه كیردی.
موم‌سون اورادن اردوسنی غرب له آملرینه دوغرو چویردی.
بونلرك ولیعهدلرینی اسیر آلدی، قوماندانلرندن برینی بوزدی.
غرب له آملری قرالی مهم بر مبلغ تقدیم ایتدیكی جهتله ولیعهدی
براقدی و بو له آملرله صلح یاپدی.

سنه ٤١١

ایرته‌سی سنه لوتو شهرینی محاصره ایتدیسه‌ده ضبطه موفق
اولامادی. یالكز رهینه‌لر آلمقله اكتفا ایده‌رك كری دوندی.
قوتسانغ شهری عرض انقیاد ایتمش اولمغله برابر كندیسنه بر
رئیس انتخاب ایتمشدی. موم‌سون بوندن ممنون اولمایوردی.
دیكر طرفدن جنوب له آملری قرالی، پایتختنی محاصره‌یه كلمش
اولان موم‌سوندن اخذ انتقام ایچون بویوك بر اردو طوپلادی،
مختلف طریقلرله له آم‌چه‌ئو جوارلرینه كیده‌رك اوراده تخریبات

---

[۱] یه‌تسی‌نا قربنده نینغ‌هیایه ملحقدر.

یاپدی، بش بیك عائله اسیر آلدی. فقط عودتده شدتلی روزکار و یاغمورلر حرکاتنی یاواشلاتدیلر؛ اردویی او قدر ازعاج ایتدیلر که مومسون آرقه‌دن یتیشه‌بیلدی. کندیسنی پریشان ایتدی، لوتو شهری قاپیلرینه دایاندی.

مومسونك غرب له‌آملریله عقد ایتدیکی معاهده اونلرك مملکتنه کیدوب حرب ایتمك یولنده بسلدیکی آرزویی ازاله‌یه کفایت ایده‌مه‌مشدر. سواری قوتیله بو له‌آملرك مملکتنه کیردی. فقط بوتون ارزاقی بیتردکدن صوکره عودته مجبور اولدی. اثنای رجعتده له‌آم اردوسی کندیسنی مغلوب ایتدی.

سنه ٤١٢

بونك اوزرینه مومسون پایتختنی قوتسانغ شهرینه نقل ایله اوراده هوسی Ho-si قرالی عنواننی آلدی، مختلف قوماندانلر نصب ایتدی. اوغلی چینغ‌ته Tching-te یه ولی‌عهد عنوانی

سنه ٤١٣

ویردی. صوکره جنوب له‌آملری قرالیله حربه باشلایه‌رق پایتختی اولان لوتو شهرینی بیهوده یره تحت محاصره‌یه آلدی. بو سفردن استحصال ایتدیکی فائده له‌آملره تابع اولان هوآم‌هو والیسنك عرض انقیاد ایده‌رك تحت اداره‌سنده‌کی مملکتی کندیسنه تسلیم ایتمسندن عبارت اولمشدر. مع مافیه ایکی قرال آراسنده حرب دوام ایتدی. مومسون بر مقدار رهینه‌لرله عودت ایتدکدن صوکره غربده تیائوچویه دوغرو یورودی. قوماندانلرندن برینی اون بیك عسکرله پی‌هو Pi-ho و اوتی Ou-ti قطعه‌لرینی تخریبه کوندردی. اوراده برچوق اسیر آلدیلر.

بو تاریخده موم‌سون آز قالدی حرم آغالرندن بری طرفندن قتل ایدیله‌جکدی. اویقوده‌ایکن حرم آغاسی اوکا صالدیرمشدی. فقط خانه‌نه قرالیچه مانع اولدی. حرم آغاسی اعدام اولوندی.

سنه ٤١٥

قومشولریله راحت راحت کچینه‌مه‌ین موم‌سون شنسی داخلنده غربی تسینلره عائد اولان قوآم‌وو Kuam-vou نامنده‌کی قطعه‌یی تخریبه کیتدی. تسینلرك بوراده‌کی قوماندانی مغلوب واتلاف ایتدی. قوماندانلرندن بری‌ده غرب تسینلری اوزرنده بعض موفقیاته نائل اولدی. بوندن صوکره، موم‌سون عرض احترامات ایتمك اوزره تسینلر ایمپراطوری نان‌تی‌یه سفیرلر یوللادی. هیالر قرالی پوپو ایله‌ده عقد اتفاق ایتدی.

سنه ٤١٧

ایرته‌سی سنه قوماندانلری اوتی وپی‌هو قطعه‌لرینی تحت تسخیره آلدیلر. صوکره اوتوز بیك کشی ایله غرب له‌آملری اوزرینه یورودی. فقط مغلوب اولدی، یدی بیك ضایعات ویردی.

سنه ٤١٨

ایرته‌سی سنه دها بختیار اولامادی. بوسنه، ایمپراطور نان‌تی‌نك تحت تابعیتنده اولدیغنی اعلان ایتدی. ایمپراطورده اوکا له‌آمچه‌ئو والیسی عنوانی ویردی. بو کوچوك حکمدارلرك قسم اعظمی کندی مملکتلری داخلنده مستقل اولمقله برابر تغلب وتحکملرینی ایمپراطورلردن آلدقلری بو نوع عنوانلرله ستره چالیشیرلردی. فقط حقیقتده ایمپراطوره حقیله تابع دکلدیلر. ایمپراطورلرده اله کچیره‌میه‌جکی، محافظه ایده‌میه‌جکی برقطعه‌یی بویله توجیه ایتمکده هیچ مشکلات کوسترمزلر،

ظاهری برانقیاد ایله اکتفا ایدرلردی. بو انقیادلر ایمپراطورلرك حد ذاتلرنده حائز اولمادقلری بر حکم و نفوذی تصدیق معناسنی تضمن ایدردی. فقط هر ایکی طرفده بوندن استفاده ایده‌رك سائر حکومتلری واجنبیلری قورقوتمق آرزوسنه دوشرلردی. بریسی ایمپراطورلقلره مالك کبی کورونور، بریسی‌ده مالك اولدیغی قطعه‌یه مشروع صورتده تصرف ایدر موقعنده بولونوردی. بوتون بومقاسمه‌لردن ایسه خلق ضرر کوروردی.

سنه ۲۰ء

موم‌سون، غربی تسینلره عائد اولانقین هیه‌ن جوارنده هائووی [۱] نهری جوارلرینی تخریب ایله مشغول اولدیغی اثناده غرب له‌آملری قرالی، موم سونه تابع بولونان چانغ‌یه ایله سائر الکالری ضبط ایچون بونك غایت مناسب برفرصت تشکیل ایتدیکنه حکم ایتدی. ناظرلری وبالخاصه والده‌سی بوحربدن تولدایده‌بیله‌جك فلاکتلری ایضاحه، هنوز تخته چیقمش ایکن کندی الکاسنده قوتلی صورتده یرلشمك چاره‌سنی آرایه‌جق یرده حربه کیریشمه‌نك مضر اوله‌جغنه اونی اقناعه چالیشمشلرسه‌ده بونلره اهمیت ویرمدی. یکرمی بیك عسکر طوپلایه‌رق شرق طرفنه یورودی. موم‌سون بعض موقعلری ضبط ایتدی. هو آی چنغ‌ده اونی بوزدی، تسیه‌ئوتسوئه‌نه قاچمغه مجبور ایلدی. له‌آئو تسوئن‌ده ایکنجی دفعه برمغلوبیته دهااوغراتدی، برادرینی اتلاف ایتدی. بومظفریت موم‌سونه تسیه‌ئو

[۱] شنسی داخلنده لین‌تائوفو سنجاغنده

سنه ٤٢١

تسوئن شهرلرینك قپولرینی آچدی. بوتون خلق تسلیم اولدی. بو شهرك ادارەسنی اوغلی موقیەن‌ه ویردی، قوتسونغه عودت ایتدی. اورادن اوغلی ولی عهدی لەآم قرالنه هجوم ایچون تون هو آمه دوغرو یوللادی. بو پرنس ایرتەسی سنه یكرمی بیك عسكرله اورایه كیتدی. دشمننك چكیلمش اولدیغی بو شهری أله كچیردی. لەآم قرالی انتحار ایتدی. سلالەسی‌ده سوندی. بونك اوزرینه كوچوك بخارا قطعەسندەكی بوتون حكمدارلر آرتق قومش، اولدقلری مومسونه ویركولر كتیردیلر. مومسون غرب تسینلرینك مملكتنه حرب ایچون قوماندانلر كوندردی. فقط ضایعات ایله پوسكورتولدیلر. تسینلر عائلهٔ ایمپراطوریەسنك یرینه‌قائم اولان سوملر ایمپراطوری‌ده مومسونه بر طاقم عنوانلر ویردی. بو تسینلرك فرقەسندن تامق نامنده برقوماندان ولایتلرك برنده عصیان ایتمك ایستەدی. مومسون درحال اوغلی چیم‌تەیی اوكا قارشو یوللادی. چیم‌ته عاصی‌یی مغلوب ایدەرك تسین‌چانغه صاحب اولدی. تامق، برادری لی‌یائو ایله برلكده هامی‌یه قاچەرق ژەئوژەن تاتارلرینك ایمپراطورینه عرض تابعیت ایتدی. اوده كندیسنی هامی یاخود قامول قرالی یاپدی. بونك اوزرینه مومسونلرك اراضیلرینه آقین یاپمغه كلدی. قارشیسنه چیقمش اولان چیم‌تەیی بر محاربەده اتلاف ایتدی. بو ایكی آراده مومسون، سوملر ایمپراطورینه هدیەلر یوللامش واوندن یكی عنوانلر آلمشدی. اوغلی هیم‌قوئه

Him-koue يی ولیعهد اعلان ایتدی.

سنه ٤٢٤

موم‌سون غرب تسینلرینه قارشی حربه دوام ایله‌دی. تسینلر کندیسنك الندن لین‌فونغ سنجاغنی آلدیلر. سی‌غان ایله فان‌هو شهرلرینی محاصره ایتدیلر. موم‌سون بو شهرلرك امدادینه عسکر کوندردی. هیاقرالنی‌ده غرب تسینلرینه هجومه تشویق ایتدی. صوکره، توپاتاتارلری ایمپراطوری تای‌ووتی‌دن هوسی قرالی عنوانی استحصال ایله‌دی. تکرار غربه تسینلره هجومه کیتدی، لوتویه یاقلاشدی. آرالرنده عهد و میثاق ایله عقد ایتدکلری صلح او سنه ایچون حربه نهایت ویردی.

سنه ٤٢٩

ایرته‌سی ایلك بهارده موم‌سون، تسینلره عائد اولان سی‌پیم‌ی تخریبه کیده‌رك والی‌یی اسیر آلدی. اورادن پائوهانه قدر ایلریله‌دی. بش بیك توقوهوئن تاتارینك یاردیمیله ولیعهد اولان اوغلی هیم‌قوئه‌یی تیم‌لیه‌نه دوغرو کوندردی. فقط تسینلر قرالی بونی اسیر ایتدی. نه بهاسنه اولورسه اولسون براقمغه راضی اولمادی. بونك اوزرینه موم‌سون ولیعهد عنوانی هیم‌قوئه‌نك دایی‌سی اولان پوتی Pou ti یه ویردی. صوکره سفیرلر واسطه‌سیله سوملر ایمپراطورینه هدیه‌لر کوندردی. ایرته‌سی

سنه ٤٣٠

سنه‌ده اوغلی غان‌چه‌ئو ایله توپاپاخودغوئه‌یی تاتارلری ایمپراطوری

سنه ٤٣١

تای‌ووتی‌یه هدیه‌لر تقدیم ایتدی. بو انقیاد نتیجه‌سنده تاتار ایمپراطورندن له‌آم قرالی عنوانه نائل اولدی. موم‌سون، قراللغی داخلنده برچوق مأموریتلر احداث ایتدی. او زمان

سنه ۶۳۲

ووغوئەیی Vou-goei ، چانغیه ، تونهوآم Tun-hoam ، تسیه ئوتسوئن، سیهای، قینچینغ، سیپیم نامنده یدی سنجاغه یعنی همان بوتون شنسی‌یه صاحب ایدی . صوکره توپا تاتارلری ایمپراطوری لەآمقرالنه برسفیر کوندردی. مومسونك اولا بر طاقم چین مراسم تشریفاتنه رعایت اتمك ایستەمەمسی سفیرك جانی صیقدی. عودت ایدەجکنی سویلەیەرك تهدیداتده بولوندی . فقط عزیمتنه میدان ویرمدیلر . بو مراسم ، ایمپراطورك امرلرینك طرز تلقیسنه عائد ایدی . مومسون اطاعت ایتمکه مجبور اولدی. سفیر صوکره چین سراینه عودت ایدنجه مومسونك حرکاتنی تماميله آکلاتدی.

بوندن دولایی فنا بر نتیجه چیقمادیسەده بر آز صوکره ظهور ایدن بر وقعه ایکی مملکت آراسنده اختلاف تحدثنه میدان ویردی. مومسونك یاننده فومذهبنه منسوب تانووتسان نامنده بر بونزواردی کەسمرقندن کلمشدی. ارواحه، اجنیلره حکم اتمك، دعاایله خستەلری شفایاب ایلەمك ادعاسنی بسلەیوردی . بوندن دولایی مومسون کندیسنه پك زیاده حرمت کوستریور و « اولیا » نامنی ویریوردی . تاتارلر ایمپراطوری بو بونزی یاننه چاغیردی . فقط مومسون اونی ویرمکه مجبور اولماق ایچون اتلاف ایتدیردی . بو آندن اعتباراً توپا تاتارلری لەآم قرالندن انتقام آلمغی تصور ایتمکه باشلادیلر . دیکر طرفدن بوتون تبعەسی‌ده مومسونه ظالملکندن دولایی کین وخصومت

سنه ٤٣٣

ايله‌يوردى . مومسون آرتق آخر عمرينه كلمشدى. مومسونك خسته‌لانمه‌سى اوزرينه ، قرالغك اكابرى ولى عهد پوتى‌نك ادارهٔ امور ايده‌ميه‌جك قدر كنج اولديغنى نظر ملاحظه‌يه آله‌رق كوزلرينى بويوك برادرى موقيه‌ن MO-Kien ه چويرديلر. بو ، غايت احتياطكار ، علوم وادبياته محب ايدى . موقيه‌نى ولى عهد علان ايتديلر . بر آز صوكره مومسون وفات ايدنجه او قرال اولدى . كنديسنه تاى تسو ووسيوئن‌وام Tai-tçu-vou-siuen-vam عنوانى ويرديلر .

سنه ٤٣٤

سنه ٤٣٧

موقيه‌ن اوغلى فونغ تان Fong-tan ى ولى عهد اعلان ايتدكدن صوكره قرالغك كنديسنه توجيه ايديلمه‌سنى طلب ايچون توپالر ايمپراطورينه سفيرلر كوندردى . قرال عنوانيله برابر توپالر سراينده‌كى يوكسك مناصب عنوانلرينى‌ده آلدى . كنديسنه سوملر سراينده‌ن ده بونلره بكزر عنوانلر توجيه ايتديلر . برقچ سنه صوكره توپا تاتارلرى ايمپراطورينك بر همشيره‌سيله أولندى . ايمپراطور ، موقيه‌نك والده‌سنه بعض عنوانلر ويردى وولى عهد فونغ‌تانك كندى سراينه كلمه‌سنى ايسته‌دى. موقيه‌ن سوملر ايمپراطوريله‌ده مناسبتده‌ده بولونيوردى.

سنه ٤٣٨

موقيه‌نك توپالرله عقد ايتديكى بو يكى قرابت كرك كنديسنك كرك حكومتك باعث خرابيسى اولدى . اولجه غرب له آملرى قرالى لى قائونك قيزى لى‌شى ايله أولنمشدى . تاتار پرنسسنك مواصلتندن صوكره ده لى‌شى ايله مناسبتده بولونيوردى.

لی‌تی رقیبه‌سی یکی پرنسسی زهرله‌دی . توپالر ایمپراطوری همشیره‌سنک حیاتنی قورتارمق ایچون اك حاذق حکیملری یوللادیسه‌ده بر شیئه موفق اولامادیلر . ایمپراطور ، لی‌شی‌نك کندیسنه تسلیمنی طلب ایتدی . موقیه‌ن بوکا اطاعت کوسترمدی . لی‌شی‌یی تسیه‌ئوتسوئن‌ه کوندردی . اتخاذ ایدیله‌جك قرار حقنده توپا تاتارلرینك سراینده اوزون اوزون مذاکراتده بولوندیلر . موقیه‌نه صاتلمش اولان بعض خائنلر اوکا قارشی حرب اعلان ایدیلمه‌سنه مانع اولمق ایسته‌دیلر . فقط فائده ایتمه‌دی . تاتارلرك ایمپراطوری ، یون‌چونغ موقعندن هوآم‌هو نهرینی کچدی . شام سنجاغی داخلنده فوئه‌چینغ ده کلدی . موقیه‌نك مراجعت ایتدیکی ژه‌ئوژه‌ن تاتارلرینك هجومنه معروض قالمامق ایچون‌ده دها اول‌جه تدابیر لازمه‌یی اتخاذ ایتمشدی . آز وقت ایچنده موقیه‌نك اردوسنی داغیتدی . قوتسانغ‌ه یاقلاشدی . موقیه‌نه تسلیم اولماسی ایچون آدملر کوندردی . ژه‌ئوژه‌نلرك توپالر اراضیسنه کیرمکه حاضرلاندقلرینی خبر آلمش اولان موقیه‌ن بو تشبثك موفقیته اقتران ایتمه‌سنی بکلمك ایسته‌دی . بولوندیغی شهرده استحکاماتی برقات دها تقویه‌یه چالیشدی . فقط تای‌ووتی‌نك تضییقاتی نتیجه‌سنده عرض تسلیمیته مجبور اولدی . بش بیك کشی ایله برابر چیقه‌رق بوتون قوماندانلری و ناظرلریله تای‌ووتی‌یه تسلیم اولدی . ایمپراطور ، قوتسانغ شهرینه کیردی . دیکر قوماندانلر موقیه‌نك سائر ممالکنی کیدوب ضبط ایتدیلر . هر طرفده

قوای محافظه براقلدی . صوکره تای ووتی پایتختی اولان
پیم چینغه عودت ایتدی . موقیه‌نه بعض عنوانلر ویردی .
موقیه‌ن ، ایمپراطورك سراینده قالدی . شمالده آلرینك سلاله‌سی
ایشته بوزمانده نهایت بولور .

لیه‌تای قیسو

موقیه‌نك مغلوبیتندن صوکره برادری شاچه‌ئو والیسی
ووغوئه‌یی Vou-goei ایله تسین‌چه‌ئو والیسی ئی‌ته ، غان‌چه‌ئو
نامنده دیکر بر برادری ، تام اولح نامنده بریکنی توپالرك آلنه
دوشمه‌مك ایچون مختلف محللره قاچدیلر . ووغوئه‌یی ، چانغ‌یه
شهری ایله جوارنده‌کی قوای محافظه‌یی تعجیزدن خالی قالمادی .
فقط صوکره توپا تاتارلرینه عرض تسلیمیت ایتدیکی ایچون
تای ووتی‌دن اردو قوماندانی وتسیه‌ئو تسوئن قرالی عنوانی
آلدی . بونك اوزرینه‌یکنی تام اولح کندیسنه قارشی عصیان
ایتدی ، ئی‌ته ایله برلشمکه اونی مجبور ایلدی . تام اولح اتلاف

سنه
٤٤١

اولوندی . موقیه‌نك اقربالری آره‌سنده‌کی بو محاربات تای
ووتی‌نك نظر دقتنی اویاندیردی . درحال براردو سوق ایتدی .
ارزاقدن محروم بولونان ووغوئه‌یی بویوك چولك اوته‌سنه
چکیله‌رك اورادن برادری غان‌چه‌ئویی لوپ کولی ساحلنده
شین‌شن شهرینه هجومه کوندردی . بو شهر او زمان پولونغ
نامنده بر قرال طرفندن اداره ایدیلیوردی . قرال تسلیم اولمق
اوزره ایدی . فقط تای ووتی‌نك هندستاندن وسمرقنددن
عودت ایدن سفیرلری کندیسنی مقاومته تشویق ایله‌دیلر .

سكرلر آراسنه كيره‌رك حربه اشتراك ايتديلر . غان‌جه‌ئو بو شهری ضبطه موفق اولاماديغی ايچون تونغ چينغه كری دونديی . موقيه‌ن عائله‌سندن قالان كيمسه‌لر ، برادری وان‌نيه‌ن Van-nien مستثنا اولمق اوزره تای‌ووتی‌يه قارشی سلاحه صاريلمشلردی .

ووغوئه‌ني تون هوآم [١] شهرينه چكيلمشدی . فقط بوراسنی تركه مجبوريت كورديكی ايچون برادری غان‌چه‌ئو ايله برلكده شن‌شن شهرينه هجوم ايتدی . شن‌شن قرالی په‌ئونغ تبعه‌سنك بر قسمی ايله برلكده خوتن طرفلرنده تسيه‌مو الكاسنه قاچدی . شن‌شن دە اوغلنی براقدی . اوده غان‌چه‌ئو‌يه تسليم اولدی . ووغوئه‌نی تون‌هوآم شهرينی ترك ايتديكی وقت غرب له‌آمتری قرالنك لی‌پائو نامنده بر اوغلی ، وقتيله تام‌ق ايله برابر هامی‌يه چكيلمش ايكن شيمدی اون بيك كشی ايله بو شهره عودت ايتدی . توپالره عرض تابعيت ايتديكندن ايمپراطوردن تون‌هوآم قومی عنوانی آلدی . ووغوئه‌نی‌يه كلنجه ، چولی كچركن معيتنده كيلردن برقسمنی غائب ايده‌رك ايغورلر اولكاسنه كيتدی .

سنه ٤٤٢

ليه‌تای قيسو قام‌مو

موقيه‌نك هزيمتندن صوكره هان‌شوآم Han-choam نامنده له‌آم چه‌ئولی برآدم ايغورلر نزدينه كيده‌رك اوراده يرلشمشدی . بوقاريده بحث اولونديغی وجهله بوقوملر وقتيله

[١] فوآچه‌ئو طرفلرنده .

ایکی حکمدار سلاله‌سی طرفندن اداره ایدلمشدی . بونلر مهم ایکی قرالق تشکیل ایتمشلردی . بریسنك سکنه‌سنه اون‌اویغورلر ، دیکرینك‌کیلره‌ده دوقوزاویغورلر دنیلیوردی . هانلرعائله‌سی چینده حکمران اولدقلری مدتجه بونلر پایدار اولمشلردی . ایغورلرك هانکی تاریخده برلشه‌رك یالکز برحکمدار اداره‌سی آلتنه کیردکلری مجهولدر . بو حکمدارلرینه ایدی قوت Jdi-kutt یعنی رسول‌اه عنوانی ویریورلردی . هان‌شوآمك تأسسی بر انقلابه باعث اولمش اوله‌جغی ظن ایدلیور . تام‌قیه، هامی قطعه‌سنده ژه‌ئوژه‌ن تاتارلری طرفندن پك صیقیشدیرلدیغی ایچون تبعه‌سیله ایغورلرك نزدینه قاچه‌رق اوراسنی اله کچیرمك تصورینه دوشدی . او زمان اوراده حکم سورن هان‌شوآم ووغوئه‌ني‌یه عرض انقیاد ایدرکی کوروندی . مقصدی تام‌قي‌نی طرداچون اوندن عسکر قوپارمقدی. فقط ووغوئه‌نی پك کیچ واصل اولدی. تام‌قی وفات ایتمشدی . ایغور قرالنك آرتق امداده احتیاجی اولمدیغندن تورفان نام دیکرله قیائوهوچینغ شهرینك قاپیلرینی اوكا قاپادی . ووغوئه‌نی شهری محاصره و ضبط ایتدی . سوملر ایمپراطورینه شهری تقدیم ایله ایمپراطوردن له‌آم‌چه‌ئو والیسی وهوسی قرالی عنوانی آلدی . اسکی ایغورقرالی هان‌شوآم ژه‌ئوژه‌ن تاتارلری نزدینه‌قاچدی. بر مدت صوکره ووغوئه‌نی أولدی . برادری غان‌چه‌ئو یرینه کچدی. سوملر ایمپراطوری عینی عنوانلری اکاده‌توجیه

سنه
٤٤٤

ایتدی . صوکره غانچه‌ئو زه‌ئوژدن تاتارلرینک ایمپراطوری چولوخان Tchou-lo-khan ك هجومنه اوغرامشدر . بو خان ایغور الکاسنی اله کچیردی . غانچه‌ئویی اولدیردی ، عائله‌سنی سوندیردی . بو قراللغی هان‌په‌چه‌ئویه ویردی . اوده ایغورقرالی نامنی آلدی . غانچه‌ئونك تبعه‌لری اوچ پارچه‌یه آیریلدیلر[١]. بری بیش‌بالیغ طرفلرنده کیدوب ساکن اولدی ، ایلریده کوروله‌جکی اوزره اورادن آوروپایه کچدی .

بورایه‌قدر ، یوك‌هون ایمپراطورلغنك انقراضندن صوکره چینده یاخود تاتارستانده تأسس ایتمش اولان مختلف هون شعبه‌لرینك کافه‌سنه عائد وقایعی قید ایتدم . آرتق غرب طرفنه توجه ایتمش ، اورادن آوروپایه کچمش و آوروپاده بورادکی قدر تخریباتده بولونمقدن کری قالمامش اولان هونلرك تاریخنه نقل کلام ایتمك ضیراسی کلمشدر .

---

[١] بو وقعه‌یی ذکر ایدن ابوالغازی بهادر خان ابتدا ایدی‌قوت عنوانی طاشییان عائله‌یه منسوب حکمدارلر طرفندن اداره ایدیلن بو قوملرك ایکی بیك سنه‌ متجد قالدقلرینی سویلیور . فقط دورلر استثنا ایدیلمك شرطیله روایتلرینك اساسی چین تاریخلرینه توافق ایتدیکی ایچون بو تعیین ایتدیکی دوره‌یه اوقدر اهمیت ویرمه‌ملیدر . آتیلانك سلطنتندن صوکره بو ایغورلرك نه اولدقلری ایلریده کوروله‌جکدر .

هونلرك تاريخ عموميسى

دردنجی کتاب

۱

غرب هونلری

بو تاریخك برنجی کتابنده کوردیکی اوزره ، چینك شمال حدودلرنده تأسیس ایتمش اولان هونلر ایمپراطورلغی میلاد عیسانك دوقسان اوچنجی سنه‌سنده محو اولمشدر . اوندن صوکره آرتق تاتارستانده جنوب هونلری طرفندن تأسیس ایدیلمش اولان حکومت قالمشدر . شمال هونلرینك قسم اعظمی چینك تام شمالنده کائن اولان او واسع الکالردن طرد ایدیلدکدن صوکره غرب طرفنه دوغرو اوزاقلاشمغه مجبور اولمشلردی . اوراده یکی بر ایمپراطورلق تأسیس ایده‌رك ینه تانژولر طرفندن اداره ایدیلدیلر . فقط بونلرك اسملری و مدت سلطنتلری نرجه مجهولدر . او زمان کندیلرندن پك خبردار اولامایان چین مورخلری یالکز متفرق وقایعی قید ایله اکتفا ایتمشلردر .

بونلری منتظم بر زنجیر حالنده بربرینه ربط ایتمك قابل اولمایور. معمافیه ینه بو وقایع بوهون ملتنی بوتون بوتون کوزمزدن غائب ایتمه‌مك ایچون کافیدر. بو وقایعه باقه‌رق هونلرك آوروپایه جوار قطعه‌لرده یعنی وولغا نهری طرفندن استیلا ایدیلن وبویوك مجارستان Grande-Hongrie نامی ویریلن الکالرده نه قدر بویوك بر قوت صاحبی اولمش اولدقلرینی آکلایه‌بیلیرز. هونلر اورادن دها جنوبی مملکتلره، قاپچاق اووالرینه، کاشغر شهرینه قدر یاییلدیلر. شماله یعنی روسیه‌یه و سائر جوار قطعه‌لره کیروب کیرمدکلری حقنده الزده‌کی وثائق بزه بر شی سویله‌میور. هونلر کبی جوال، فطرتلری اعتباریله شقاوته او قدر میال بولونان بر قومك قومشولرینی پك نادراً راحت براقه‌جغی دوشونوله‌جك اولورسه مطلقا اورالره‌ده تجاوز ایتمش اوله‌جقلرینه احتمال ویریله‌بیلیر. فقط بز تاریخه کله‌لم.

سنه ۹۱ ون‌هیه‌ن تومقائو

شمال تانژوسی ته‌ئوهیه‌ن نامنده‌کی چین قوماندانی طرفندن منهزم ایدیلدکدن صوکره ایرتیش نهرینه جوار اولان قین‌وی Kin-vi داغنی آشدی. بوتون قام‌قیو یاخود قنغلی الکاسنی کچدی. تبعه‌سندن بر چوغیله برلکده یوئه‌پان Yue-pan تسمیه ایدیلن بر الکایه چکیلدی. هونلرك بورایه یرلشمه‌سی دولاییسیله مؤخراً بو الکایه تانژو قراللغی نامی ویرلمشدر. چین جغرافیونه کوره قام‌قیو الکاسی ژاقسارته‌س نهرینك

شمالنده کائن ایدی وقپچاق قطعه‌سنک بویوك بر قسمنی احتوا ایدییوردی . شمالده کائن عد ایتدکاری یوه‌پان، اوفاوباشقیرلر دیارلرینه دوغرودر. بورایه غرب مورخلری بویوك مجارستان نامنی ویرمشلردر . چونکه هونلرك اورادن چیقدقلرینی ادعا ایدرلر . بو نقطه‌ده چین مورخلرینك روایتلری بو عنعنه‌یی تأیید و تصدیق ایدییور ؛ هونلرك آوروپایه جوار بر نقطه‌ده یرلشمش اولدقلری حقنده موثوق برشهادت وجوده کتیرییور.

ربروقوئیس

او زمان یاییق نهری منبعلرینه دوغرو یرلشمش اولان بوهونلر غرب جهتنده بر طاقم فتوحاتده بولوندیلر ، ین‌تسای Yen-tçai دنیلن وتاتسین الکاسنك حدودلری اوزرنده بولونان بر دیاره صاحب اولدیلر . چینلیلر روما ایمپراطورلغنه بونامی ویررلر . ین‌تسای الکاسی اوزمان آلاننا Alannaلره تابع ایدی که آلەن Alains لرله عینی شیدر . بو الکانك قرالنی اولدیردیلر . آلانالر من‌القدیم بوراده ساکن دکلدیلر. دهااوزاقدن کلیورلردی. ظن ایده‌رم که‌جنوبه‌دوغروصارقمه‌لرینك سببی ده قتیله‌هونلرك توبولسق جوارلرنده‌وشرقنده کائن‌مملکتلرده تاژوچی‌چی‌نك چیقاردیغی قاریشیلق مناسبتیله یرلشمه‌لرندن عبارتدر .

پتوله‌مه

آلەن‌لر [١] قدیماً دها چوق شمالده ، یاییق نهرینك

---

[١] تورکستانده آلان نامیله بر شهر واردر . بعض محررلر آلەن‌لرك بورادن چیقدقلرینی ادعا ایدرلر . فقط بونقطه‌ده بن پتوله‌مه‌نك فکرنی قبول ایدییورم . بکا دها موافق کورونیور .

منبعلرینك اوستنده ، همان همان اوفا و سولامس قوی Solamskoi الـكالرنده ساكن ایدیلر . بوتون بو الـكالر ، حتی سیبریانك پایتختی اولان توبولسق شهری او زمان تانژو چی چی نك تحت اداره‌سنده ایدی . داغلرده ساكن اولدقلری جهتله داغ معناسنی افاده ایدن آلین Alin كلمه‌سندن مشتق اوله‌رق آلان نامیله یاد ایدیلن بوقوملر بونك اوزرینه دها جنوبه ، چركستانك ودربندك شمالنده‌كی اووالره ایندیلر . میلادك یتمش اوچنجی سنه‌سنه دوغرو ایرقانی Hircanie قرالی ایله عقد اتفاق ایتدكاری و دربند بوغازی طریقیله مه‌دی Medie قطعه‌سنه كیرمك ایسته‌دكلری كورولیور . پارسلر قرالی پاقور Pacor بونلرك مرورلرینه ممانعته جسارت ایده‌مه‌دیكی ایچون آرزولرینی اجرا ایتمشلردر . یوز اوتوز درت تاریخلرینه دوغرو آدریه‌ن Adrien ك زمان حكومتنده بورایه تكرار كیردیلر وآدریه‌ن طرفندن طرد ایدیلدیلر صوكره‌لری غرب جهتلرنده آقینلر یاپمغه جرأت ایتدیلر . غوردیه‌ن Gordien بونلرله ما كدونیاده فیلیب Philippes اووالرنده قارشیلاشدی . فقط بوبابارلر اونك اردوسنی بوزدیلر .

قام‌مو لیه‌تای قیسو

Jozeph de Bel jud.

آلانلرك قوت وعظمتی او قدر آرتدی كه تحت اطاعتلرینه آلدقلری جوار قوملر اونلرك اسملرینی آلدیلر ، اونلرله قاریشدیرلدیلر . نوری Neuri لر ، ویدینی Vidini لر ، جه‌لون Gelons لر ، آغاتیرس Agathyrses لر ایشته بوقبیلدندر .

Ammiem Marcel

دها سائر بر چوق قوملرده کندیلریله قاریشمشدر . سارماتیا اووالرندن پالوس مه‌ئوتید Palus Méotides دن هندستانه وغانژ نهری منبعلرینه جوار اولان داغلره قدر انتشار ایدییورلردی . یعنی بو برالرده‌کی مختلف قوملره هپ آلان نامی ویریلیوردی . احتمالکه عینی سببدن ، هپ عینی مملکتده ساکن اولدقلرندن وآرالرنده برچوق مشابهت بولوندیغندن دولاییدرکه چینلیلر آلانلرله هونلری عینی قوم عد ایتمشلردر . فی‌الحقیقه آلانلر هپ هونلر کبی چادرلر آلتنده ، سورولرینه الک موافق دییه تلقی ایتدکلری یرلرده یاشارلر ، دولاشیرلردی . بوتون ثروتلری بو مواشی سورولرندن عبارت ایدی . اتلرینی یرلر ، سوتلرینی ایچرلردی . چادیرلر آلتنده قادینلر ، چوجوقلر واختیارلر اوتورورلردی . سلاح طاشیمغه قدرتی اولانلرك کافه‌سی جوار قوملرك الکالرنده آقین یاپمغه کیدرلردی . الك بیوك مشغله‌لری حربدن عبارتدی . بوتون مدار افتخارلری بو ایدی . بوندن دولاییدرکه دها چوجوقلقلرنده آته بینمکه آلیشیرلردی . عائله‌سی ایچنده راحت راحت یاشایوب اختیارلامق عیب ایدی . محاربه‌ده دشمنلرندن برقاچنی اولدیردکدن ، باشلرینی کسدکدن ، بارکیرلره سوس یاپمق ایچون صاچلرینی قوپاردقدن صوکره ترك حیات ایدنلر بختیار عد اولونورلردی . بو قوملر نزه یك ظالم وخونخوار کورونورلرسه‌ده آمیه‌ن Ammien اونلری هونلره نسبتله دها حلیم ، دها ای یاپیلی ، دها اوزون بویلی ، دها

ون هیه‌ن
توم قائو

آمیه‌ن
مارسل

چویك وخفیف بولور . بوتون دینلری طوپراغه صاپلامش
یالین بر قیلیجه پرشتی گوستردکاری آثار حرمتدن عبارتدی .
بر طاقم دکنکارله استقبالی کشف ایدرلر ، وقایع حقنده
حکملر ویریرلردی .

دیمك اولیور که آلانلرده سائر تاتارلر کبی بدوی قوملردی .
چهرهلری تماميله هونلره بکزر . احتمالکه قسماً هون نسلندن
ایدیلر . چونکه ایچلرنده بر چوق هون عشیرتلری بولنمق
اقتضا ایدردی . چرچی طرفنی التزام ایتمش هون عشیرتلری بونلرله
برابر اولدقلری کبی مختلف زمانلرده هونلرك اکثریتندن
آیریلان عشیرتلرده بونلرینه کلمشلردی . فقط آمیهنك یازدیغی
کبی آلانلرك دیاری هندستانك شمالنه قدر توسیع وتشمیل
ایدیلهجك اولورسه ایچلرنده اکثریتی هونلر تشکیل ایدرلر ،
هونلر آلانلرله قاریشدیرمق اقتضا ایلر . روما مورخلرینك
بو ایکی قوم آرهسنده گوزدکلری فرق ، آلانلرك غرب ملتلریله
مناسبتنه گیرمهلرینه عطف ایدیلمك لازم کلیر . هر حالده ، باشقیر
الکاسنه یرلهشن هونلرده دها جنوبی قطعهلره ایندیلر ،
ین نسای تعبیر دیکرله آسیا سارماتیاسنه گچدیلر . اوراده
آلانلری بولهرق مغلوب ایلدیلر .

بو ایکی استیلا سببیله آلانلر کندیلرینه باشقه بر یر آرامغه
مجبور اولدیلر . بر قسمی چرکستان داغلرینه دالدیلر ،
اوراده زمانمزه قدر محافظهٔ موجودیت ایتدیلر . بر قسمی

Zos.
Prosp.Chr,
Le Nain de
Tillem.

غرب طرفنه کچه‌رك یرلشمه‌دن اول خیلی مدت شوراده بوراده دولاشدیلر. نهایت طونه طرفلرنده تأسس ایلدیلر. اورادن میلاد عیسانك درت یوز آلتنجی سنه‌سنه دوغرو سوئه‌و Sueves لر و واندالرله برابر کیدوب جرمانیایی تخریب ایتدیلر. بلچیقه‌یی کچدیلر، پیره‌نه داغلری اتکلرینه قدر کلدیلر. بو سلسلهٔ جبالی آشه‌مادقلری جهتله بوتون غول قطعه‌سنه یاییلدیلر. اوراده، روما ایمپراطورلرینك ضعفندن استفاده ایله بر چوق شهرلری یاغما ایتدیلر. ٤٠٩ تاریخنده پیره‌نه کچیدلرینی محافظه‌یه مأمور قوملرك عصیانی آلمانلرك اسپانیایه سربستجه کیرمه‌لری امکانی ویردی. اوراده بر چوق تخریبات ایقاع ایلدیلر. ٤١١ تاریخنده اسپانیاده یرلشه‌رك بو زنکین ولایتلری آرالرنده پایلاشدیلر. واندالرله سوئه‌ولر غالیس Galice و بهتیك Bétique ولایتلرینی، آلمانلر ایسه لوزیتانی Lusitanie ایله قارطاجنه Carthagene ولایتلرینی آلدیلر. فقط بونلرك بر چوغی غول قطعه‌سنده و بالخاصه نورماندیا ایله بریتانیاده قالمشلردی.

ایشته تا شمالدن و توبولسق جوارلرندن کلن بر قومك بر قاچ عصرده، عادتا غیر محسوس صورتده غایت واسع ممالکی کچه‌رك بحر سفید و بحر محیط ساحللرنده توقف ایتدیکی، قدیماً ساکن اولدیغی اقلیملره مغایر موقعلرده یرلشدیکی کوروليور. هونلر ایسه دها بیوك بر مسافه قطع ایتمشلردر. بونلر چینك

شمالندن جرمانیایه، غول و ایتالیا قطعه‌لرینه قدر ایلریله‌دیلر. فقط هون ملتی غایت غلبه‌لق اولدیغی ایچون ترکب ایتدیکی عشیرت و یا قبیله‌لرك کافه‌سی بو قدر بیوك و زحمتلی تشبثلره اشتراك ایتمه‌مشلر، بر چوغی تاتارستانده قالمشلردر. تاتارستانده ایسه بایقال کولنك، تولا Toula نهرینك جوارلرنده تورفان داغلرینك شمال طرفلرنده، ایرتیش نهری ایله آلتای داغلری بوینده، قابچاق شمالنده باشقیر الکاسنده حتی آته یعنی آته‌ل ویا وولغا نهری ساحللرنده انتشار ایتمشلردی. بونلردن بر چوغی ،دها جنوبه دوغرو اینه‌رك اوزمان آله‌نلرك تحت اشغالنده بولونان ممالکه یعنی آسیا سارمارتیاسنه صاحب اولدیلر، وولغا ایله پالوس مه‌ئوتید آراسنده‌کی بوتون قیرلری چادیرلریله دولدیردیلر.

ون هیه‌ن تومقائو

بوتون هونلره ایلریده ته‌له Te-lé یاخود تیه‌له Tie-lé نامی ویریلمشدر. ماوراءالنهرده اوقسوس نهری قربنده ساکن اولان برنوع هونلره ویریلن هیاتله Haïathelites یاخود آبته‌لیت Abtelites نامی بوندن کلمشدر. بو هونلر ته‌ئوهیه‌ن طرفندن هزیمته دوچار ایدلدکدن صوکره شماله دوغرو قاچان ملتك آرقه‌سندن کیده‌مه‌یه‌رك آق‌صو وکاشغر جهتلرنده توقفه مجبور اولان عشیرتلرك نسلندن کلیورلردی. هونلرك بویله دارمه داغینیق اولملرینه رغماً تاریخ بزه اونلرك ینه تورفان ایله بحر خزر آراسنده‌کی الکاده پك قوللی اولدقلرینی خبر ویریبور. آراده صیراده چینلیلرله بعض محارباته کیریشدیلرکه بونلری حکایه ایده‌جکز.

ون هیه‌ن تومقائو

قام‌مو لیه‌تای‌قیسو

قوماندان پان‌چائونك اردولری بحر‌حزر ساحللرینه قدر کلمشلردی . اورادن، شوکت و قدرتلری چینلیلرجه مجهول اولمایان روما ایمپراطورلغی اراضیسنه کچمك فکرنده ایدیلر . پان‌چاو، کوچوك بخارا قطعه‌سنده برطاقم اقوامی تحت‌اطاعته آلمشدی . بونلر ایمپراطور طرفندن کندیلرینی اداره ایتمك وچینك تحت تابعیتنده طوتمق ایچون کوندرلمش اولان والی‌یی چینلیلره قارشی عصیان ایتدکدن صوکره أولدیرمشلردی . عصیان ایدن بوقوملر ایسه تورفانك غربنده هاراشارجوارنده ین‌چی‌لر ایله جنوب جهتنده قومشولری اولان غوئه‌یی‌لی‌لر، غوئه‌یی‌سیولر و برآزدها اوزاقده شان قراللغی داخلنده ساکن اقوام ایدیلر . پان‌چائو، قراللقلرینی اعلان ایدن کیمسه‌لری خلع وقتل ایده‌رك یرلرینه چینلیلره مطیع کیمسه‌لری کتیردی . بوصورتله، کوچوك بخارا قطعه‌سنك بویوك بر قسمی چینلیلرك تحت اداره‌سنه کیردی . بواحوالدن تلاشه‌دوشن شمالی‌هونلری چینلیلرله صلحه طالب اولدیلر . اوزمان چین تختنی اشغال‌ایدن هونی، اسکی اصول وعادتلرینه پك مربوط اولان بو قوملرك اووقته قدر بر سجیهٔ ملیه تشکیل ایدن خونخوارلقدن هیچ بر وقت واز کچمه‌یه‌جکلری بهانه‌سیله بوصلحه موافقت ایتمك ایسته‌میوردی . فقط صلحی رد ایتمکله‌برابر سفیرلرینه بویوك هدیه‌لر ویرمکدن کری قالمادی . هونلر چیندن غایت اوزاق اولسه‌لرده ینه چینلیلری قورقوته‌جق درجه‌ده قوتلی اردولره

سنه ۱۰۴ قام‌مو

سنه ۱۰۷

مالك ایدیلر. هرحالده کندیلرینی خوش طوتمق ایجاب ایدردی.
چینلیلرك تورفان جوارنده‌کی یرلری محافظه ایده‌بیلمه‌لری بوکا
وابسته ایدی. ایمپراطورلرك حشمت وغروری اونلری هونلره
قارشی بویله متکبرانه معامله‌یه سوق ایتمشسه‌ده صوکره‌لری
بوندن واز کچمشلردر. ناظرلر ایمپراطورلره تاتارستانك
بوقسمنده چینك حکم ونفوذی آنجق بر خیلی قوای محافظه
اقامه‌سی سایه‌سنده محافظه ایدیله‌بیله‌جکنی، بونکده مصارفات
عظیمه‌یی انتاج ایده‌رك چینه هیچ بر فائده تأمین ایتمه‌دن
خزینه‌یی ضعفه اوغراته‌جغنی، ایمپراطورك ساده‌جه اوزاق
برطاقم مملکتلرك حاکمیتی ایله افتخار ایتمسنه مقابل ایجاب ایدن
مصارفات عظیمه‌یه قاتلانمق مجبوریتنده قاله‌جق اصل چین
تبعه‌سنك حکمدارك حرص جاهنه قربان اوله‌جقلرینی عرض
ایتدیلر. بوندن باشقه، چینلیلرك چین خارجنده برطاقم یرلره
مالك اولمالری بالطبع بوتون اویابانجیلرك چینه قولایجه کیرملرینی
انتاج ایده‌جکی، بونکده برطاقم آقینلره میدان ویره‌جکی
آشکارایدی. فی الحقیقه چین هیچ بر وقت تك بر حکمدارك
اداره‌سی آلتنه کیروب ده طبیعتك کندیسنه تعیین ایتمش اولدیغی
حدودلر ایچنه قاپاندیغی قدرکی درجه‌ده صاحب قوت ونفوذ
اولمامشدر.

بوملاحظات چین مجلس مشورتنی کوچوك بخاراقطعه‌سنی
تماميله ترکه وهامی ایله تورفان جوارلرنده بولونان عساکری

کری جلبه سوق ایتدی . فقط چینلیلرك بورجعتی هونلرك
جسارتنی آرتیردی. بو مملکتلره کیره‌رك اورالرینی ضبط ایتدیلر.
اورادن تا شنسی ولایتی حدودلرینه قدر آقینلر یاپمغه کلدیلر.
چوقدن بری بودورلو آقینلره آلیشقین بولوندقلری ، چینلیلر
طرفندن اوغراتلدقلری فلاکت حافظه‌لرندن چیقمامش اولدیغی
ایچون چینلیلره قارشی دائما برخصومت بسله‌یورلر ، بونی
ظاهره اورمق ایچون فرصت کوزتله‌یورلردی . ایمپراطور
درحال هامی‌یه وتورفانه یکیدن عسکر سوق ایتمه‌مش اولسه‌ایدی
هونلر شبهه یوق که چینك دها ایچریلرینه قدر کیره‌جکلردی .
فقط هامی‌یه وتورفانه کوندریلن اردو سایه‌سنده ایغورلرك
بر قسمی ایله لوپ کولی ساحللرنده شن‌شن نامنی طاشیان
اقوام چینك تحت اداره‌سنه کیردی .

سنه
١٠٩
قام‌مو
لیه‌تای‌قیسو

شمال ایغورلری ایله بویله‌اولمادی. بونلرك قرالی قیون تسیه‌ئو
Kiun-tcieou هونلرك طرفنی التزام ایتدی . بوایکی قوم
متحداً جنوب ایغورلرینه هجوم ایتدیلر ، بوتون مملکتلرینی
یاقوب ییقدیلر ، اوراده والی بولنان چین قوماندانتی اولدیردیلر.
تسائو تسونغ نامنده برچین ناظری، ایقاع ایتدکلری تخریباتدن
دولایی انتقام آلمق و کوچوك بخارا قطعه‌سنی ضبط ایله‌مك ایچون
هونلره قارشی همان بر اردو سوق ایتمه‌سنی ایمپراطوردن رجا
ایتدی . فقط اونك بو فکرینه کیمسه اشتراك ایتمدی .
مجلسده اکثریت شان چه‌ئونك غربنده وهامی‌نك جنوبنده

سنه
١٢٠
قام‌مو
لیه‌تای‌قیسو

کائن اولان داغلرده‌کی یو موئن Yo-muen نامنده
برکچیدك قاپانمه‌سی ، تحکیم ایدلمه‌سی طرفداری ایدی .
بوراسی چینك الك باشلی برمدخلی ایدی. اوزمان ایمپراطورلغك
حاکم مستقلی اولان ایمپراطوریچه اولجه مشهور پان چه ئونك
اوغلی اولان جسور پان یوم Pan-yum ك فکرینی آلمه‌دن بر
مطالعه درمیان ایتمك ایسته‌مدی . پان یوم ایمپراطوریچه‌یه شو
سوزلری سویلدی : «اسکی زمانلرده ایمپراطور هیائووونی
کوچوك بخارا قطعه‌سنه کیردی. مقصدی هونلرك اورادە تأسیس
ایتمش اولدقلری ارزاق دەپولرینی ضبط ایتمك و اونلرك قوتنی
قیرمق ایدی . قوآ.ووتی‌نك زمان حکومتنده جوار بادبارلرله
صیقی صیقی عقد ارتباط ایدن هونلر چین حدودلرینه دوغرو
آقینلر یاپدیلر ؛ شهرلرك قاپیلرینی قاپامق مجبوریتی حس
اولوندی . بوتون اعتمادینی اجدادینك معبدلرینه حصر ایتمش
اولان ایمپراطور هیائومیم‌تی اردولرینی تاتارستانه سوق ایتدی.
هونلر مغلوب اولدیلر. حدودلرمزده صلح تقرر ایلدی. فقط
نتیجه‌ده نه اولدی ؟ تبت اهالیسی عصیان ایتدیلر . دها
غربده‌کی قوملرله مناسبات تجاریه یکیدن کسیلدی. تجارت آرتق
شمال بارلرلری واسطه‌سیله جریان ایتدی. بونلر اشیای تجاریه‌یی
اوقدر غالی برفیئاتله نقل ایتدیلر که ایغورلر و جوار قوملر چینلیلره
عرض تابعیت ایتدیلر. تساتوتسون هونلری تأدیب ایتمه‌مزی ایسته‌یور.
بو بیهوده‌در. ایمپراطورلغك حالی بوکا امکان ویرمیور. بویکی حربه

کیریشمك بزم ایچون احتیاطسزلق اولاجقدر. بناءً علیه قوآچه‌ئو الکاسی ایله لوپ کولی قربنده‌له ئولان الکاسنده برقوهٔ محافظه براقه‌رق هاراشار، آق‌صو، خوتن و هون اقوامنك قملدامه‌لرینه میدان ویرمه‌مك دهامناسب اولور. اوراده مهم برقوتمز بولونورسه بونلر آرتق چینه آقین یاپه‌مازلر.»

یان یومك نصیحتی قبول وموقع تطبیقه وضع ایدیلدی. فقط بو یکی قوای محافظه هونلرك و ایغورلرك کلوب شنسی‌یی تخریب ایتمه‌لرینه مانع اولامادی. یکیدن هیئت سفریه اعزامنه مجبوریت کوردیلر. اوجهده موضوع بحث اولان قوآچه‌ئو داغلرنده‌کی کچیدلری قاپامق مسئله‌سی تازه‌لندی. بوکا قرار ویریله‌جکی صیراده او موقعك قوماندانی شنسی ولایتی ایچون قوآچه‌ئویی ترك ایتمه‌مك غایت مهم اولدیغنی، بو کچیدلرك‌سدی هوهیه‌ن‌وام Ho-i-hien-van نامنی طاشییان و لوپ کولی ایله بحر خزر آراسنده‌کی او واسع اووالرده حکم ایدن هون رئیسلرینك چینه جوار قطعه‌لری ضبط ایده‌رك صوکرده چینلیلره اعلان حرب ایتمه‌لرینه مانع اولامایه‌جغنی سویلدی. هونلری تکرار چین ایمپراطورلغنك قومشوسی کورمك قورقوسی ایمپراطورك ویره‌جکی قرار اوزرنده قطعی برتأثیر اجرا ایتدی. ایمپراطور یان یومه بش یوز بیك عسکرله تورفان قربنده لیه‌ئوچونغه کیتمه‌سی ایچون امر ویردی. بوقوماندان درحال لوپ کولی جوارلرینه کیده‌رك اوراده شن‌شن، آق‌صو وسائر

سنه ۱۲۳ قام‌مو لیه‌تای‌قیدسو

سنه ۱۲٤ قام‌مو

لیه‌تای قیسو

جوار مملکتلر عسکرلرینی طوپلادی . صوکره ایغورلرك پایتختنه دوغرو یورودی ، ئی‌هو Y-ho وادیسنده هونلری بوزدی .. بونك اوزرینه ایغورلرله مناسبات تجاریه تکرار باشلادی. پان‌یوم بر قاچ سنه اورالرده قالدی . آرقه‌ده‌کی ایغورلرك هزیمتی، قراللری قیون‌تسیه‌ئونك و سراینده بولونان هون سفیرلرینك وفاتی، هوهیه‌ن‌وام نامنده‌کی هون رئیسنك و بو جوارلرده چینلیلره تابع اولمامش یگانه مملکت اولان هاراشار قرالی یوئن‌موم Yuen-mum ك بوزغونلقلری: ایشته بو سفردن استحصال ایدیلن ثمرات . فقط پان‌یوم چینه دونر دونمز هونلر هامی جوارنده تکرار کوروندیلر . بوده اورایه‌ینه عسکر سوق ایتمکه چینلیلری مجبور براقدی .

سنه ۱۲۵

سنه ۱۲۶

سنه ۱۳۱

او وقته قدر شمالی ایغورلر هونلره صادق قالمشلر ، چین طرفنه دوغرو برلکده آقینلر یاپمشلردی . فقط صوکره آرالرینه نفاق کیردی. بر برلرینه قارشی سلاحلانه‌رق غوغایه طوتوشدیلر . هونلر مغلوب اولدیلر . تانژولرینك والده‌سی اسیر دوشدی . حد ذاتنده پك آز حائز اهمیت اولان بو وقعه‌دن بحث ایدیشم حالا تانژولری اولدیغنی کوسترمك ایچوندر . فقط تاریخ بزه بونلرك اسملرینی بیلدیرمیور . صوکره اوزون مدت بو قوملردن هیچ بحث ایدیلمدی. هیائو هوئون‌تی چینه صاحب اولدیغی اثناده هامی‌یه بر آقین یاپدیلر . صوکره ، کیتدکجه دها غربه چکیلمکه مجبور

سنه ۱۳٤ قام‌مو لیه‌تای قیسو

سنه ۱۵۱

اولادقلرندن دولایی تاریخ آرتق کندیلرندن بحث ایتمیور .
چینك شمالنده هونلرك وقبیله سا کن اولادقلری یرلره سیه‌ن‌پی
تاتارلری یرلشمشلردی. بونلر هونلری طرد ایتدیلر. تاتارستانده
هونلرك ایمپراطورلغنه خلف اولان بویکی ایمپراطورلغك صورت
ظهوری مختصراً بروجه آتیدر :

هه‌ئوهانشو
قام‌مو
لیه‌تای‌قیه‌سو

مولوهه‌ئو Mo-lo-heou نامنده بر سیه‌ن‌پی تاتاری اوچ
سنه مدت جنوبی هونلرك اردوسی ایچنده بولوندی. بو اوزون
غیبوبت اثناسنده مملکتده قالمش اولان قاریسی دنیایه برچوجوق
کتیره‌رك اسمنی تان‌شه‌هوای Tan-chc-hoai قویدی. مولوهه‌ئو
عودت ایتدیکی زمان أونده بویله بر چوجوق بولمقدن حیرتلره
دوشدی. ایلك حرکتی بو چوجوغی والده‌سیله برابر اولدیرمکه
قالقمق اولدی . قادین بو کبی احوالده تاتارستانده چوق کره
استعمال ایدیلن بر حیله‌یه مراجعتده مضطر قالدی . بو حیله
ایسه قادینی معصوم کوستره‌رك چوجوغك تولدینی خارقه‌آلود
بر شکله صوقار . قادین، بر کون شدتلی بر کوك کورولتوسندن
قورقه‌رق کوزلرینی سمایه قالدیرنجه آغزینه بردولودانه‌سی دوشدیکنی،
بونی یوتدیغنی ، صوکره کبه قاله‌رق اون آیده بو چوجوغی
دنیایه کتیردیکنی آکلاتدی . بو یالان سایه‌سنده حیاتنی
قورتاردی . فقط تاتار چوجوغك یوزینی کورمك ایسته‌مدی .
آناسی اونی کیزلیجه بویوتدی . چوجوق ون درت اون‌بش
یاشنه کالدیکی زمان، عائله‌سنك سورولرینی غصبه کلمش اولان

اشقیایه قارشی او قدر جسارتله مدافعه ایتدی که بوندن دولایی
بیوك بر شهرت قازاندی . بر طاقم جسور کیمسه‌لرده اوکا
التحاق ایتدیلر . چوق کچمه‌دن بوتون ملتك باشنه کچدی .
ملته قانونلر یاپدی وحکم ونفوذینی اوزاقلره قدر توسیع ایتدی .
چیندن اعتباراً سیبریا ایچلرینه و شرق ده کیزندن ایلی نهرینه
قدر اولان الکالر اوکا منقاد اولدیلر . یعنی هونلرك وقتیله
چینك شمالنده متصرف اولدقلری یرلرك کافه‌سنی اله کچیردی .
بو یکی حکومتك وسعتی هونلری ایلی نهرینك غربنه کچمکه
و بوتون بو شرق مملکتلرینی براقه‌رق آوروپا طرفنده مالك
اولدقلری یرلرده صیقیشمغه مجبور ایتدی .

سنه ۱۸۰ هه‌ئوهانشو لیه‌تای‌قیسو قام‌مو ون‌هیه‌ن توم‌قائو

تان‌شه‌هوآی قرق بش یاشنده وفات ایلدی .
هیچ مزیتسز ، سفاهته مبتلا اوغلی هولیه‌ن Ho-lien
یرینه قائم اولدی . شماله دوغرو یاپدیغی بر سفرده اتلاف
اولوندی . هولیه‌نك اوغلی قیائومان Kiao-man پك کنج
اولدیغی ایچون سیه‌ن‌پی‌لرك باشنه کچه‌مزدی . یرینه عموجه
زاده‌سی قوئه‌یی‌ته‌ئو Kouei-teou ایمپراطور اولدی . بو ایلریده
برچوق اختلافاته سببیت ویرمشدر . فقط قیائومانك مطالباتنه
رغماً قوئه‌یی‌ته‌ئو ایمپراطورلغی محافظه ایتدی و ایمپراطور اوله‌رق
ترك حیات ایتدی . بونك یرینه‌ده برادری پوتوقن Pou-tou-ken
قائم اولدی . بو ذات میلادك ایکی یوز یکرمی یدنجی سنه‌سنده
بر حیات ایدی . زمان حکومتنده سیه‌ن‌پی‌لرك حکم ونفوذی

تاتارستانده اوقدر آزالمشدی که تبعه‌سی بوحکمداری اتلاف ایتدکاری وقت ایمپراطورلقلری‌ده نهایته ایردی .

او زمان شمال طرفلرنده برحکومت تشکل ایدییوردی که مؤخراً کسب قوت ایدنجه‌سیه‌ن‌پی‌لرك انقاضی اوزرنده برلشدی وقدیم هونلر الکاسنی تماماً اله کچیردی . بوقاریده‌ده بحث کچن بوقوملر توپالر ایدی. بونلر برچوق سیه‌ن‌بی عشیرتلرندن ترکب ایتمشلردی . اونلرله عینی منشائه مالکدیلر . مع مافیه اوزمان آیری بر ملت کبی کورونیورلردی . سوته‌ئو So-teou نامنی طاشیورلر وآمور نهرینك اوته‌سنده‌کی شمال مملکتلرندن کلیورلردی . اورادن جنوبه دوغرو ، هونلرك الکاسنه ایلریله‌مشلر ، نهایت لیه‌وی Lie-vi نامنده‌کی قراللرینك زماننده شانسی داخلنده تاتونغ فو جوارلرنده یرلشمشلردی . تاتارستانك شرق وغرب طرفلرینه دوغرو یاییلیورلردی . ایلریده بو قطعه‌ده او قدر صاحب شوکت اولدیلر که بوتون شرق قطعه‌لرینی ضبط ایتدیلر وایلی نهرینك اسقاایتدیکی قدیم اوسیونلر الکاسنی اله کچیردیلر .

سنه ۲۳۳ ون هیه‌ن توم قائو قام مو لیه‌تای قیسو

سنه ۲۶۱

سنه ۳۱۸

تانژو باشلیجه اقامتکاهی یوئه‌پان Yue-pan یاخود باشقیر الکاسنده تأسیس ایتمش اولمقله برابر هونلر بحر خزر بونجه ایلی نهرینه قدر ماوراءالنهر قطعه‌سنده انتشار ایتمکدن کری قالمایورلردی . اورادن آراده صیره‌ده هامی‌یه وشنسی ولایتنه آقینلر یاپیورلردی . سیه‌ن‌پیلرك تأسسلری شرقه دوغرو دها

ون هیه‌ن توم قائو

زیاده نفوذ ایتمایینه امکان براقمادی . ایتیل نهرینك غربنده کائن مملکتلرك ایچنده قاپانوب قالمغه مجبور اولدیلر . سیه‌نپی‌لرك یرینه قائم اولان توپالر سیه‌نپی‌لری عادتا غربه دوغرو ایتدیلر . دیکر برچوق تاتارلرده هونلری صیقیشدیردیلر . بوندن دولایی هونلر آوروپایه دها زیاده یاقلاشمق مجبوریتنده قالدیلر . بوتون بو شرق ملتلرینك غرب وشمال غربی استقامتنده سوق وتضییق ایدیلمه‌لری روما تاریخنده بحثی کچن وروماتك انقراضنه سبب اولان استیلالره میدان آچمشدر . ایچلرنده شمالی آوروپانك قدیم سکنه‌سیده بولونماسی لازم کلن بوتون بو باربارلر ، هونلرله وسائر تاتارلرله قاریشمق یاخود بونلرك آقینلرینه یك معروض بولونان مملکتلرینی ترك ایله دها جنوبه ، رومالیلرك اراضیسی اوزرینه اوز ینه اینمك مجبوریتنده قالمشلردی . چونکه سیبریانك شمالنه چکیلمه‌لرینه امکان یوقدی . بوراسی اوتورولماز بر یردی . تاتارلر پك نادراً اوراده ساکن اولمغه قاتلانمشلردر .

شمالی آوروپانك قدیم سکنه‌سی جنوب مملکتلرینه چکیلدکدن ، تاتارستانك بدوی قوملری اونلرك یرلرینه قائم اولدقدن صوکره سورولرینك احتیاجنه کوره تبدیل موقع ایتمکه آلیشمش اولان بو بدوی تاتارستان قوملری ده جنوب یولنی طوتمقده تأخر کوسترمدیلر . ایشته بو صورتله اسقاندیناویا قطعه‌سی بو باربارلر ایچون بر فدانلق دکل بر چکید تشکیل ایتمشدر .

حتی بو باربارلردن برچوغی اوقدر شماله ده چیقمایه‌رق آوروپایه
دها کسدیرمه بر یولدن کیرمشلردر . فقط روماليلر نظرنده
باربارلرك کافه‌سی شمالدن کلدکاری ایچون تا اقصای شمالدن
حرکت ایتدکلرینه ، عن اصل اورادن چیقدقلرینه ذاهب
اولیورلردی . بو بویوك مهاجرتلردن صوکره بوتون شمالی
آوروپا خالی قالمق اقتضا ایدردی . حالبوکه مؤخر هجرتلرده ده
کوروليورکه بالعکس شمالی آوروپا غایت مسکون و غلبه‌لق
ایدی . بو ایسه آنجق بربرلری آرقه‌سی صیرا شرق ملتلرینك
اورایه داخل اولمالری سایه‌سنده قابل اولابیلمشدر .

بحث ایتدیکم توپا تاتارلری یاواش یاواش چینه دوغرو
ایندیلر . شمالده کائن اولان ولایتلری ضبط ایده‌رك غوئه‌یی‌لر
نامی آلتنده اوراده یرلشدیلر . بو شرق تاتارلری طرفندن
ایلری‌یه دوغرو ایتیلن ، جنوب و جنوب غربی طرفنده
ایرانیلر طرفندن دوردیریلان هونلر ایچون آنجق بحر خزرك
غرب و شمال طرفی آچیق قالیوردی . بناءً علیه اورادن
کچمکه مجبور اولدیلر . ین تسای یاخود آلانلر الکاسنی
ضبط ایله قرالنی اولدیردیلر . بو وقعه‌نك تاریخی معلوم دکلدر .
بن بوندن بو نقطه‌ده بحث ایدییورم . فقط هانکی زمانده
وقوعه کلدیکی ادعا ایدیلیرسه ایدیلسین ، هر حالده شوراسی
محققدرکه هونلر روماليلرك یقیننده بر یره یرلشمشلردی .
اولجه‌ده دیدیکم وجهله ین تسای الکاسی تاتسین یاخود روما

ون هیه‌ن
توم قائو

ایمپراطورلغنه هم جوار ایدی. فی الحقیقه هونلر آسیا سارماتیاسنك اووالرنده ، اتل یاخود وولغا نهری ساحللرنده ، پالوس مه‌ئوتید قربنده یایلمشلردی . دربنده قدر اوزامشلردی . بورایه باشقیر و اوفا الکالرندن کلمشلردی . چین مورخلرینه نظراً تاتارستاندن طرد ایدیلدکدن صوکره اوراره چکیلمشلردی . بزم مورخلرمز هونلری مه‌ئوتیدك شرقنده یرلشدکلرندن صوکره طانیمشلردر . هونلر روما ایمپراطورلغنه نفوذ ایتمك ایچون اورادن حرکت ایتمشلردر .

Procop. de bel. Jornandes de Reb. Agathies

ون هیه‌ن
توم قائو
قام مو
لیه‌تای قیسو

ایمپراطور والنس Valens ایسور Isaures لرك لیسی Lycie و پامفیلی Pamphilie قطعه‌لرینه یاپدقلری آقینلری منع ایتمك و ایران ایمپراطورلغیله حرب ایله‌مك تصورنده بولوندیغی اثناده او آنه قدر آوروپانك جنوبی اقوامی ایچون مجهول اولان هونلر پالوس مه‌ئوتیدی کچدیلر . بعض مورخلر تانائیس Tanaïs نهرینك کتیردیکی چامور بوغازده Bosphore عادتا کوپرو خدمتنی کوره‌جك بر یغنتی تشکیل ایتدیکنی ، نهرك او بر طرفنه هونلرك بو سایه‌ده کچدکلرینی سویلیورلر . بعض مورخلر ایسه پالوسی یوزه‌رك کچن بر او کوزك اونلره رهبرلك ایتدیکی فکرنده بولونیورلر . فقط بویله بر طاقم واسطه‌لر تخیل ایتمکه هیچ لزوم یوقدر . چونکه بوتون تاتار ملتلرینك یولنی نهرلرك ده کیشدیرمه‌دیکی معلومدر . اونلر نهرلری کچمکه آلیشقیندرلر . یابار کیرلرینك قویروقلرینی

سنه ۳۷۶
آمیه‌ن مارسل
Zozime

زورناند

طوتەرق یوزە یوزە کچرلر یاخود اشیالرینی صو اوزرندە سبح ایدن برنوع باؤن حالنە کتیرەرك اونلرك اوستنەبینرلر [۱] .

[۱] تورو چ Thwrocz بونلری هونغروالر [ماجارلر] ایلە قاریشدیریور . و آسیا شیتستاننددن چیقدقلرینی سویلیور. بونلرە ژور Juhr نامنی ویرن میشو Michou شیتستانك اك صوغوق و اك شمالی قسمی اولان ، آلمانیادن بش یوز بویوك میل مسافەدە ، موسقوانك شمال شرقیسندە کائن اولان ژورا Juhra الکاسندن کلدکلرینی ادعا ایدییور . جنوبە دوغرو اینەلری اوزرینە غوتلر Goths ك سامارتیا قطعەسنە چکیلمکە مجبور اولدقلرینی ، غوتلرك ایسە بر دیشی کییکك رهبرلکیلە وولغا و تانائیس نهرلرینی کچەرك آوروپا سامارتیاسنە کیردکلرینی علاوە ایلیور . ایشتە بومجار مورخ بونلرك استیلالرینی بروجە آتی حکایە ایتمکدەدر . ۳۷۳ تاریخ میلادیسندە ، ایمپراطور والنسك و پاپا داماز Damase ك زماننده شیتستانده پك غلبەلق بر حالە کلن هونلر یاخود هونغروالر Hongrois [مجارلر] تحت ایدیلن آوجیلرك رجاسی اوزرینە طوپلاندیلر و غربە کچمکە قرار ویردیلر. بومقصدلە بر طاقم رؤسا یاخود قوماندانلر انتخاب ایتدیلرکە اسملری شونلردر : زەمن Zemen عرقندن شەلا Chela نك اوغلی بەلا Bela ؛ قەمە Keme و قادیشا Kadicha اسمندە یکی قاردش ؛ آتیلاقه وە Attilakwe و قادار Kadar عرقندن بندە غوق Benldeguck كاوغلی بودا Buda . بوتون ملتی ترکیب ایدن یوز سکسان عشیرتدن بر میلیون سکسان بیك کشی طوپلاندی. یعنی هر عشیرتدن بیك کشی آلندی . بو جسیم قوۀ عسکریە برلکدە کوتوردکلری قادینلری ، اسیرلری و بوتون سورولری مدافعە ایدەبیلمك ایچون قوتلی صورتدە مسلح ایدی. هونلر آرلرندە کندیلرینی ادارە ایتمك ، انتظامی تأمین ایلەمك ، مجرملرە جزا ویرمك ایچون قادار Kadar اسمندە بر باش قوماندانده انتخاب ایتمشلردی . فقط

هونلرك تانائيس نهرينك غرب ساحللرينه كچمه‌لری بوتون
جوار ملتلری تلاشه دوشوردی . هونلر ابتدا آليپسوريه‌ن

كرك ، باش قوماندان كرك سائر رئيسلر ملت مجلسنه تابع ايديلر .
رئيسلرك ويردكلری حكملر موافق عدالت كورونمديكی وقت ملت مجلسی
اونلری بوزابيليردی ، حتی ايجابنده كنديلرينه جزا بيله ويره‌بيليردی .
بوتون ملتی علاقه‌دار ايده‌جك بر وقعه اولديغی ، ياخود عمومی بر
سفردن بحث ايديلديكی زمان بوتون هون قرارگاهلرنده اوجی قانلی بر
قيليج دولاشديريلماسی ، آرقه‌سندن باغيرا باغيرا برقادينك كلمه‌سی ده
قرارلاشدی . بو اللهك سسی و بوتون ملتك امری ايدی . هركسه
فلان نقطه‌ده مسلحاً بولونماسنی ، مجلسده حاضر اولماسنی ، ملتك قرارينه
كسب اطلاع ايتمه‌سنی امر ايليوردی . بو عادت هونلر ياخود هونغروالر
آراسنده آرپاد Arpad ك اوغلی توقسون Toxon ك اوغلی جه‌يزا
Geiza زماننه قدر دوام ايتمش وباربارلغی ادامه ايلمشدر .

ژورناند Jornandes هونلرك منشأنی شو صورتله حكايه ايدييور :
غونلر استانديناويا قطعه‌سنی ترك ايله شيتستانده تأسس ايتدكدن
صوكره بشنجی قراللری اولان غانداريق Gandarick ك اوغلی
فيليمر Philimer تبعه‌سی آراسنده سحربازلقله مشغول برطاقم قادينلر
كوردی . بونلر آليوروmنه AliorumnÆ نامنی طاشيورلردی .
اردوسنك ايچندن بو قادينلری قووه‌رق چوللره چكيلمكه اونلری
مجبور ايتدی . بو قادينلر اوراده بر طاقم اجنيلره راست كلديلر ،
اونلرله برلشديلر . اجنيلردن چوجق پيدا ايتديلركه اونلردنده هونلر
چيقمشدر . وقتيله پك آز غلبه‌لق اولان بو قوملر پالوس مه‌ئوتيدك
شرق ساحلنده اوتوروورلردی . بر كون بو ملتك آوجيلرينك تعقيب
ايتدكلری بر ديشی كييك بو باتاقلقلری كچدی . آوجيلر آرقه‌سندن
كيتديلر و كچيدك قولای اولديغنی ، اوته‌ده باشقه قوملر بولونديغنی
اوكورديلر . بونی ملتلرينه خبر ويرديلر . صوكنده ملت ده بوباتاقلقلری كچدی .

آمیه‌ن مارسلن ژورناند

Alipsuriens لری ، آلسیدزوریه‌ن Alcidzuriens لری ، ایتامار Jtamare لری ، تونقاس Tuncasses لری، بوئیسك Boïsques لری تحت انقیاده آلدیلر. صوکره جوارنده‌سا کن اولدقلری نهرك اسمندن مشتق اوله‌رق تانائیت Tanaïtes دینلن آلانلره هجوم ایتدیلر . هونلرك یاپدقلری قتل عامدن قورتولانلر هونلرك اردوسنه قاریشدیلر ، اوستروغوت Ostrogoths لر قرالی ارمنریق Ermenrick ك الکاسنه هونلرله برابر کیردیلر . بو حکمدار اوزمانه قدر هر مناسبتله اظهار ایتمش اولدیغی جسارته رغماً بر شی یاپه‌مادی . هونلرك قارشیسنه چیقمغه جسارت ایده‌مدیکی ایچون یأسندن کندیسنی اولدیردی . یرینه کچن ویتیمیر Vithimir یاخود وینیته‌ر Vinithair بر مدت مدافعه‌یه چالیشدی . فقط برقاچ مصادمه‌دن صوکره مغلوب اولدی ، اراق Erac نهری قربنده جریان ایدن بر محاربه‌ده مقتول دوشدی . آلاته Alatheé ایله سافراقس Saphrax ك تحت وصایتنده بولونان کوچوك یاشده‌کی اوغلی ویدریق widerick مدافعه‌دن عاجز اولدیغی قراللغه صاحب اولدی . وصیلری جسور وتجربه‌دیده کیمسه‌لر اولمقله برابر حکمداری و ملتی آلوب نیه‌پر Nieper ایله طونه آراسنده داناست Danaste بوتجه امتداد ایدن صحرالره چکیلمکی ترجیح ایتدیلر ، هونلرك شدتنه معروض قالمقدن قاچدیلر . ترونژ Thervingese لر دنیلن غوتلرك رئیسی آتاناریق

Athanarick هونلری توقیف ایچون بو نهرك ساحللرنده اردو قوردی . فقط کوندردیکی جاسوسلری اغفاله موفق اولمش اولان هونلر کندیسنی غافل باصدیردیلر ، فاچمغه مجبور ایتدیلر . کیتدکجه ایلریلهمکدهدوام ایله متصل اراضی قازاندیلر. اوستروغوتلر عرض انقیاد ایتدیلر. ویزیغوت Visigothsلر طونهیه یاقلاشدیلر . ایمپراطور والنسدن تراکیایه کیرمك مساعدهسنی ایستهدیلر .

یوز اللی سنهدن بری غوتلرك زیر ادارهسنده بولونان طونهنك شمالندهکی ممالکه ایشته هونلر بوصورتله مالك اولدیلر. غوتلردن بر چوغی بر مدت اسکی الکالرنده قالدقدن صوکره اونلرده نهایت اورالرینی ترکه قرار ویرهرك دیکرلری کبی طونهنك جنوبنه چکیلدیلر . غوتلرك بو هجرتی سائر بوتون باربارلرك مهاجرتنك تولید ایتدیکی نتیجهیی حصوله کتیرمشدر. یعنی آتدقلری ایلك خطوه اونلرهدها جنوبده یاخود غربدهکائن قطعهلرهدها بویوك نسبتده آقینلر یاپمق واسطهلرینی احضار ایلهمشدر. رومالیلر بونلرك تراکیایه کیرمهلرینه مساعده ایتدکلرینه ندامت کتیرمشدر. غیرقابل تعمیر اولان بو خطا غوتلره یونانستان، غول ونهایت اسپانیا قاپیلرینی آچیوردی. اسپانیاده غوتلر مهم بر قراللق تأسیس ایتدیلر. ایشته هونلرك استیلاسی بو نتایجی حصوله کتیردی .

ژورناند

بو قوملرك باشنده بالامیر [١] Balamir نامنده بر رئیس یاخود قرال واردی. تاتارلر کبی مختلف ملتلره یاخود عشیرتلره منقسم ایدیلر. فقط اغلب احتماله کوره، بزم تاریخلرمزده هون نامنی طاشییان قوملرك کافه‌سی عن اصل بو ملتدن نشئت ایتمه‌مشلردر. هونلرك تاتارستاندن بری دوام ایدن حرکتلری اثناسنده ایچلرینه بر چوق باشقه اقوامده قاریشمش اولمق اقتضا ایدر. بونلری بربرندن آییرمق غیرقابلدر. اوسیونلرك، قامقیو یاخود قاغ‌لی‌لرك، یوئه‌شیلرك، سولرك بویوك برقسمی‌ده یا هونلردن اول یا برلکده یا صوکره آوروپایه کلمشلردر.

آغاتیاس مه‌ناندر ژورناند

قوتریغورلرك Cutrigours ، اوتیغورلرك Outigours ، بیتیغورلرك Bittigous ، اولزینغورلرك Ulzingours ، یاخود اولزیغارلرك Aulzigares اسمی ذکر اولونیورکه ظواهره نظراً بونلر ایغور الکاسنه حرکت ایتمش عشیرتلردر. بعض مورخلره نظراً اولتیزورلر Ultizours ، غول قطعه‌سنده یرلشن بورغینیون Bourguignons لردن آیری اولان بوروغوندلر Burugundes ، بریتونلر Britons ، آقاتیرلر Acathyres ، آنژیسیرلر Angiscirs ، باردورلر Bardors دخی هوندرلر. صوکره‌لری ساراغورلرك Saragours ، اوروژلرك Ouroges ، اونوغورلرك Ounogours یاخود هونوغار Hunugars لرك میدانه چیقدقلری‌ده کورولدی که بونلر

[١] الآن کندیسنه بالامبر Balamber دنیلیور.

تاتارستانك اویغورلری ایدیلر. سابیرلر Sabirs نام دیكرله سامنلر Samen ، عربلر ودها بعض قوملر اویغورلری تعقیب ایلدیلر، هونلرله قاریشدیریلدیلر. ایلریده بو ملتلرك برچوغنی بالخاصه عربلری تفریق ایده‌جكز . بونلر هونلرله مقایسه ایدیلمه‌مك ایجاب ایدر كبی كورونیور . پروقوپ Procope بوتون بو ملتلره شیست و ماسازت نامنی ویرمشدر . هون یاخود هونی Hunnis اسمی چینلیلر نزدنده مستعمل اولان هیوم‌نو Hiom-nou كلمه‌سیله عینی شیدر.

Cedrenus
Niceph.cal·
Theoph. le
Conf.
Priscus le
Rht.

آمیه‌ن

او زمانه قدر آوروپا قوملرنجه مجهول اولان بو اقوامك مدهش بر چهره‌سی واردی . دها چوچوقلقلرنده یوزلرینه بعض شرحه‌لر یاپارلردی كه بوندن دولایی هیچ صاقاللری چیقمازدی . بدنلری او قدرقالین ، بللری اوقدر آز فرقلی ایدی كه بر آغاچ كوتوكنه بكزرلردی طرز حیاتلری‌ده پك خشین ایدی. اكرلرینك آلتنه صیقیشدیردقلری چیك أتلرله كوكلر كندیلرینك غدالرینی تشكیل ایدردی . براوده یاخود صاغلام بر بنا ایچنده كندیلرینی تحت امنیتده كورمزلردی . اووالرده، اورمانلرده دولاشیركن قاریلرینی ، چوجوقلرینی آرابه‌لر اوزرینه موضوع چادرلرده براقیرلردی . نره‌سنی مناسب كورورلرسه بو چادرلری اورایه نقل ایدرلردی . ثابت بر اقامتكاهلری یوقدی . آچلغه ، صوسزلغه، شدائد موسمه بویوك برصبرله مقاومت ایدرلردی.

اثوابلری حیوان دریلرندن یاخود بزلردن عبارت ایدی . چوزونجه‌یه‌قدروجودلرندن چیقارمازلردی . بارکیردن اینمزلردی . مجلسلرینی بارکیر اوزرنده عقد ایدرلردی . آیاقده دورمغه اوقدر آز آلیشقین ایدیلرکه کیجه‌لین بارکیرلرینك صیرتنده یاتارلردی . هیچ بر انتظام اولمقسزین ، بویوك فریادلر چیقاره‌رق حرب ایدرلردی . بارکیرلری اوقدر چویك و خفیف ایدی‌که بر آن ایچنده دشمنك اوزرینه هجوم ایده‌رك همان اوره‌دن غائب اولیویردکارینی کورمك انسانه حیرتلر ویریردی . حیله‌کار ، ثباتسز ، یالانجی ، ثروته حریص ، ظالم ، حدید ایدیلر . حاصلی شیمدیکی قالموقلره وقریم تاتارلرینه بکزرلردی .

آوروپایه مرورلرندن صوکره طونه‌دن اعتباراً شرقه دوغرو دربنده‌قدر امتداد ایدن‌الکاره مالك بولونیورلردی . فقط اوزون مدت بو حدودلر ایچنده قاپالی قالمادیلر . بزه بورالری غایت واسع کایورسه‌ده اوقدر جوال بر قوم ایچون غایت دار ایدی . ایمپراطورلق اراضیسنده آقینلر یاپمق ایچون چوق کره طونه‌یی کچمشلردر . بعض کرده رومالیلرله اتفاق ایتمشلردر . بویوك تئودوز Théodose بونلرك آقینلرینه مانع اولمق فکریله اردوسنه کوکالی صفتیله کندیلرندن عسکر قبول ایتمشدر . فقط بوباربارلر اوزون مدت حال صلحده یاشایه‌مازلردی . حرب اونلر ایچون دها فائده‌لی ایدی . چونکه

سنه ٣٨٨ ٣٩١

هیچ غائب ایده‌جك برشیلری یوقدی. هرزمان حربدن برشی
قازانمه‌لری احتمالی واردی . غوتلرله وسائر باربارلرله تراکیا
قطعه‌سنه کیردیلر . اگر روسین Rusin ك نصیحتنه تبعیتله
ته‌ئودوز بونلرله علی‌العجله عقدصلح ایتمسه‌ایدی ستیلیقون
Stiliconبونلرك هپسنی پارچه پارچه دوغرایه‌جقدی . صوکره
آرقادیوس Arcadius کندیسنك قیزیله ازدواج ایتمدیکی ایچون
غیر ممنون اولان اوتروب Eutrope ایله ستیلیقونه خصم
جان کسیلن روسینك دعوتی اوزرینه باربارلر شرق طرفنده
ایبه‌ری Iberie یاخود کورجستان طریقیله ایمپراطورلق
داخلنه کیردیلر ، آنطاکیه‌Antioche یه قدر یاقلاشدیلر .
یوللری اوزرنده تصادف ایتدکلری شیلرك کافه‌سنی یغما
وتخریب ایتمشلردی .

سنه ٣٩٥ Socrates Niceph. Calis.

بوقومك یکانه حرصی ، املی ، کیفی هردورلو شقاوته
سلوك ایتمکدی. بوآرزولرینی تطمین‌چاره‌سنی تأمین‌ایده‌بیله‌جك
هرفرصتدن کمال مسارعتله استفاده ایدرلردی . عن اصل
غوت ملتنه منسوب اولان عاصی غائناس Gaïna- روما
اردوسنده خدمتدن صوکره اعلان عصیان ایده‌رك استانبولی
ضبط ایتمکه تشبث ایلمشدی. فرازوتوس Frajutus کندیسنی
مغلوب ایتدیکندن طونه نهرینك اوته طرفنه کچمك املیله
ایستر Ister یعنی طونه نهرینه‌دوغرو کیدیوردی. اولد Uldes
نامنده‌کی برهون رئیسی بووقعه‌ده رومالیلر طرفنی التزام ایده‌رك

سنه ٤٠٠ زوزیم

غانی نامی دوردیردی. برطاقم مصادمه‌لر اولدی. نتیجه‌ده غانی ناس مغلوب اولدی، اتلاف ایدلدی. اولد، بونك باشنی آرقادیوسه کوندردی. اوده بو مهم خدمته مقابل بویوك هدیه‌لر ویردی. هونلرله بر معاهده عقد ایتدی. بونك اوزرینه هونلر ینه روما اردوسنده استخدام ایدلدیلر.

سنه ٤٠٢ غوئه‌یی‌شو

بوهونلر غربده بویله قورقوله‌جق بر قوت حالنه کلیرکن یوقاریده بحث ایتدیکمز ژه‌ئوژه‌ن تاتارلری شمالی تاتارستانك بویوك بر قسمنی تحت انقیادلرینه آلمشلردی. آرتق باشقیر الکاسنه دوغرو هونلرك باشلیجه قرارکاهی اولان یونه‌پان قراللغنی ضبطدن باشقه یاپه‌جق بر شی قالمامشدی. حالا اوراده‌سا کن اولان هون عشیرتلری پایه‌قی Pa-ye-Ki نامنده بر قرالك تحت اداره‌سنده ایدیلر. ژه‌ئوژه‌نلرك رئیسی اولان تولون Tou-lun بو اقوامه قارشی یورودی، اونلری بوزدی، تحت حکمنه آلدی. بو بویوك مظفریتدن صوکره خان عنوانی طاقندی. بو وقعه هونلرك شماله دوغرو پك چوق یایلمش اولدقلرینی بزه کوسترمکه خدمت ایدر.

جنوب هونلرینه نقل کلام ایدرسه‌ك، بونلر رومالیلرله عقد ایتدکاری معاهدیه‌ده اسکی معاهده‌لردن دها فضله بر اعتنا ایله رعایت کوسترمدیلر. کیدوب ترا کیا قطعه‌سنی یغما ایتدیلر. ایلیریا Jllyrie قطعه‌سنك برپارچه‌سنی ده‌الده کچیرمشلردر کبی کورونیور. بر مدت صوکره رئیسلری اولدك تحت

سنه ٤٠٤

سنه ٤٠٨

قوماندا سنده اولدقلری ، آرقه‌لرندن ده سکیر squires لر کلدیکی؛ حالده تکرار ترا کیایه کیردیلر . غلبه‌لق اردوسنه‌یك کووه‌نن ورومالیلری تحت انقیاده آله بیله‌جك درجه‌ده کندیسنی قوتلی ظن ایدن بوهون قوماندانی آنجق رومالیلر ایچون باعث حجاب بر طاقم شرائطله صلحه رضا کوسترمك ایسته‌دی . اوردوسنك قسم اعظمی کندیسنی براقدی . متباقیسی ده مغلوب اولدی . پریشان بر حالده طونه نهرینی اوته طرفه کچدی . اثنای رجعتده آرقه‌سندن یتیشه‌مه‌ین سکیرلر کاملاً قتل واسیر ایدیلدیلر اوقدر پریشان اولدیلر که بوملت عادتا بوتون بوتون محو اولمشدر دنیله بیلیر .

Philostorge. Sozomen Niceph. cal.

مورخلر ، کورونشه نظراً پائوس مه‌ئوتید جوارلرنده ساکن اولان دونات Donat نامنده برهون رئیسنه وظیفهٔ سفارت ایله اولمپیودور Olympiodore لك اعزامنی بو نقطه‌ده قید ایدییورلر . دونات رومالیلر طرفندن اتلاف ایدلمش کبی کورونیور . بو سنجاقده الک قوتلی هون رئیسی اولان قاراتون Caraton آنجق ایمپراطورك یوللامغه مجبور اولدیغی بر طاقم هدیه‌لرله تسکین ایدیله بیلمشدر .

بو باربارلر کندی کندیلکلرندن روما ایمپراطورلغی اموریته بك فضله مداخله ایدییورلردی . بو یتیشمیور کبی ایمپراطورلرك ده اکثریا بونلری مدافعه‌یه دعوت ایتمه‌لری نه قدر مؤاخذه ایدیلسه آزدر . اونوریوس Honorius لك وفاتندن صوکره باش کاتب

سنه ٤١٢

Le Nain de Till

سنه
٤٢٤
سوقرات
تەئودور

اولان ژان Jean كنديسنى غرب ايمپراطورى اعلان ايتديردى . آئەتيوس Aetius اونك طرفنى التزام ايتمش ، ژانه مظاهرت ايچون هونلر نزدنده امداد آرامغه كيتمشدى . اثناى سياحتنده ژانك طالعى عكسنه دونمش ، ژان اعدام ايدلمش ايدى . آئەتيوسك ايتاليايه كتيرمكده اولديغى آلتمش بيك هون اوراده اميد ايتدكلرى كبى اجراى تخريبات فرصتنى بولاماديلر . روماليلره قارشى مرلدانمغه باشلاديلر .

نهايت بونلرله مجادلەيه مجبوريت حاصل اولدى . آئەتيوس كنديلرينه آنجق بر چوق پاره ويرمك سايەسنده تسكينه و عودته ونلرى اقناع ايدەبيلدى . رئيسلرى آسپار Aspar نامنده برى ايدى .

قام‌مو
لبەتاى قيدو

باشتير ديارنده ساكن اولان شمال هونلرى اوتاريخده ، توركستانده غايت صاحب قدرت اولان وژەئوژەن‌لر تسميه ايديلن شرق تاتارلريله بوزوشديلر . ايشتە بوندن دولايى بوغلبەلق ملت بر طرفدن روما ايمپراطورلغى ايله ديكر طرفدن آسيا اقوامى ايله محاربه مجبوريتنده قالدى . ژەئوژەن تاتارلرى ايله اتفاق نيتنده بولونان هونلرك رئيسى ياخود تانژوسى تبعەسندن بر چوغيله شرق طرفنه كيتمشدى . فقط غايت پيس و كيرلى بر حالده قارشيسنه چيقان ژەئوژەنلرى كوروبجه بوتون بوملت حقنده او قدر بويوك بر استكراه حس ايتدى كه بوندن دولايى كنديسنى حقارت ديده عد ايدن ژەئوژەن خانيله صوكره

آرالرنده بر محاربه چیقدی. هونلر او زمان آسیا اقوامی ایچنده ایستەدکاری وقت قار، دولو، یاغمور یاغدیرمق، شدتلی روزکارلر اسدیرمك وبو صورتله مملکتلرینه دشمنلرك دخوللرینه دفع اولمق قدرتنه مالك سحرباز بر قوم دییه معروف ایدیلر. ادعا اولوندیغنه کوره ژەئوژەنلرله چیقان محاربەدەده اونلره بو وسائط ایله قارشی قویمشلردر.

جنوب هونلری‌ده روماليلره قارشی دها زیاده واحت دورمایورلردی. بو باربارلرك بر طاقمی روئیلاس Roilas نامنده بر رئیسك تحت قوماندا‌سنده اولدقلری حالده طونه‌یی کچدیلر، بوتون تراکیایی یغما ایتدیلر، استانبوله دوغرو ایلریله‌دیلر. استانبولی ضبط ایده‌بیله‌جکلرینی امید ایدییورلردی. فقط اردونك بر قسمی رئیسی ایله برابر آتش سماوی طرفندن بر قسمی‌ده وبا طرفندن امحا اولوندیغی جهتله آرقه‌ده قالانلر قورقولرندن مملکتلرینه دوندیلر. کورولیورکه بو روئیلاس، روآ Roua یاخود روغولا Rugula نامنده دیکر بر رئیسدن تفریق ایدیلمیلیدر. سرایه قارشی عدم ممنونیت حس ایدن آئه‌تیوس، پانونی Pannonie قطعه‌سنه اونك یانه چکیلمشدی. اوندن بعض امدادلره نائل اولمق سایه‌سنده افندیسی ایمپراطور دردنجی واله‌نتینه‌ن Valentinien ایله کندی لهنده منافع تأمین ایدن بر معاهده عقدینه موفق اولمشدی.

سنه ۴۲۵ سوقرات نه‌ئودوره

سنه ۴۳۲ Prosp. Tit

روآ بر مدت رومالیلرله حال صلحده یاشادی. روماليلر

اوكا هر سنه ٣٥٠ آلون ويركو ويريرلردی . فقط صوكره ایسه‌تر یعنی طونه قرینده ساكن اولان امیلز وریه‌نلرك Amilzouriens ، ایتی‌مارلرك Jtimares ، تونوسوریه‌نلرك Tonosouriens ، بوئیسكلرك Boisqus روماليلرله اتفاق ایتدكاریی ، ایكنجی تهئودوزك بونلری تحت حمایه‌سنه آلدیغنی ایشیدنجه اسلاو Eslaw ی بو ایمپراطوره كوندره‌رك بوشیتلرك ایدیله‌یه‌جك وهمان مملكتلرینه عودته اجبار اولونمایه‌جق اولورسه معاهداتی اخلال ایده‌جكنی تبلیغ ایتدی . فقط بو تهدیدلردن هیچ بر نتیجه چیقمادی . تهئودوز مسئله‌یی تسویه ایچون روآیه سفیرلر اعزام ایده‌جكی اثناده بو باربار وفات ایتدی .

Pr scus

سنه ٤٣٣

یكنلری آتیلا [١] Attila ایله بله‌دا [٢] Bleda ملتك اداره‌سی كیفیتده اوكا خلف اولدیلر . بونلر موندیوك [٣] Mundiuque

ژورناند بریسقوس

---

[١] توروچك افاده‌سنه نظراً هونلر بوكا كندی اسانلرنده أته‌له thele ا دیرلر . باباسندن باشلایه‌رق یوقاری‌یه دوغرو اجدادی شونلر ایدی: بنده‌قوچ Bendekuez ، توردا Turda ، سه‌مه‌ن Scemen ، أته Ethe ، اوپوس Opos ، قادیشا Cadicha ، برند Berend ، سولتان Sulthan ، بولشو Bulchu ، بولوغ Bolug ، زامبور Zambour ، زامور Zamour ، په‌ئل Péel ، له‌وه‌نت Levente ، قولش Culche ، اومپود Ompud ، میسق Miske ، میق Mike ، بزتر Bezter ، رودلی Rudli ، شاناد Chanad ، بوقم Bukem ، بوندوفورد Bondoford ، تارقان Tarkan ، اوتمار Othmar ، رادار Radar ، بلر

یاخود مونجوق Mundzuque لك اوغلی ایدیلر. پدرلری کرك
بر قرال خاندانِنه منسوب اولماسی، کرك مزیات ذاتیه‌سی ایله
غایت کسب تمیز ایتمشدی. تئودوز بو ایکی هون رئیسلرینه
پلینتاس Plinthas ایله اپی‌ژه‌نس Epigenes ی کوندردی.

بونلر مسی Mecie قطعه‌سی داخلنده مارغ Margue ده‌هون
سفیرلریله کوروشدیلر وایکی ملت آراسنده صلح عقد ایتدیلر.

ریسقوس

روماليلرك بوتون فراریلری تسلیم ایتمه‌لری، هر اسیرایچون سکز
آلتون فدیهٔ نجات ویرمه‌لری، ایمپراطورك هونلره دشمن
باربار ملتلرندن هیچ بریله عقد اتفاق ایتمه‌مسی، هرسنه ویرکو

Beler ، قه‌آر Kear ، قه‌وه Kevé ، قه‌لاد Kelad ، داما
Dama ، بور Bor ، نمبروت Nembroth ، شوس Chus ،
شام. آتیلا، لطف الهی ایله هونلر، مه‌دلر، غوتلر، دانوالرقرالی،
دهشت رس کائنات، بلای الهی عنوانی آلمشدی. بایراغنده آستور
Astur نامنده برقوش رسمی واردی. باشنده‌ده برتاج بولونیوردی.
بوقوش تاتارلرطرفندن پك‌مقبول‌اولان‌شونغار Schongar اولمق‌احتمالی
واردر . تابعلر متبوعلرینه بو قوشی تقدیمه مجبور ایدیلر . بو قوشك
اسمی چوق کره قاره شونقار ، آق شونقار کبی اسماء خاصیه‌یه
داخل اولوردی .

[٢] ژورناد بوکا بله‌تا Bleta ؛ پروسپر Prosper ایسه بودا
Buda دییور .

[٣] تئوفان لو قونفه‌سور Théophanes le Confesseur
بوکا اومنودیوس Omnoudius دییور. قالانوس دالماتا Calanus
Dalmata ایسه ماندلوق Mandluck نامنی ویرییور وسوبتار
Subthar‌ك قاردشی عدایدییور . توروچ بنده‌غوق Bendeguck
تسمیه ایلییور .

صورتنده يدى يوز آلتون تسويه ايله‌مسى معاهده‌نك شرائطى جمله‌سندن ايدى.

سنه ٤٣٤ ليه‌تاى قيسو قام‌مو

بو معاهده‌نك عقدندن صوكره روماليلر طرفندن راحت ايدن آتيلا ايله بله‌دا سائر شيت اقوامنك كافه‌سنى تحت اطاعته آلمق املنه دوشديلر. بويله برتشبث ايچون، ژه‌ئوژه‌ن تاتارلرينك غرب طرفنده صيق صيق ياپدقلرى آقينلرله تعجيز ايديلمه‌مك لازمدى. اغلب احتماله كوره بوژه‌ئوژه‌ن تاتارلرينى دوردرمق وشرقدن برمسئله چيقاره‌رق اوراده كنديلرينى مشغول ايتمك ايچون آتيلا ايله بله‌دا چين ايمپراطورينه مراجعت ايده‌رك بر معاهده ياپمق تكليفنده بولونمشلردر. هرحالده چين تاريخلرينه نظراً هونلرك تحت تابعيتنده بولونان آسيا سامارتياسى اقوامى بو تاريخده چينه سفيرلر كوندرمشلردر. ژه‌ئوژه‌نلر بوكا چوق منفعل اوله‌رق چينليلرك بالمقابله اعزام ايتدكلرى سفيرلرى توقيف ايتديلر. بويوزدن شرقده بر محاربه ظهور ايتدى. آرتق بو طرفدن‌ده قورقه‌جق برشيلرى قالمايان آتيلا ايله بله‌دا شمالده‌كى اقوامك قسم اعظمنى تحت انقياده آلديلر. فقط بوتون بو احوالى نزه تفصيلاتيله بيلديره‌جك هيچ بر وثيقه قالمامشدر. اونك ايچون آنجق روماليلره تعلق ايدن وقايعى حكايه ايله اكتفايه مجبورز.

روآ وفات ايتمه‌دن اول، غرب ايمپراطورى اوچنجى واله‌نتينيه‌ن ايله صلح ياپمشدى. واله‌نتينيه‌نك اون آلتى اون

يدی یاشنده کی همشیره‌سی اونوریا Honoria برادرینك کندیسی أولندیرمه‌مسندن قیزه‌رق کیزلیجه آتیلایه‌مراجعت ایله‌معاهده‌نی اخلال ایتمکه ، ایتالیایه کلمکه تشویق ایتدی و عینی زمانده محبتنك ، کندیسیله أولنمك ایسته‌دیکنك دلیلی اولمق اوزره یوزوکنی یوللادی. آتیلا بو پرنسسك تشویقاتنی اهمال ایتمش ، آنجق صوکره‌لری بوکا اهمیت ویرمش کبیدر . آتیلا بر مدت بوتون رومالیلرله حال صلحده یاشادی. رن نهری ساحللرنده ساکن اولان بورغیندیونلرله حرب ایتدی . اونلرك غوندیقه‌ر Gondicaire نامنده بر قراللری واردی که آئه‌تیوسه مغلوب اوله‌رق صلح ایسته‌مکه مجبور اولمشدی . هونلر بو صلحدن مستفید اولماسنه وقت براقادیلر . کندیسنه هجوم ایده‌رك تبعه‌سندن بر چوغیله برابر أولدیردیلر . بورغیندیونلرك بر آز صوکره انتقاملرینی آلدقلری ، هونلره قارشی یورودکاری ادعا اولونیور . هونلر اوپتار [١] Uptar نامنده بر رئیسك تحت قوماندا سنده ایدیلر . بو پك چوق اتیدیکی ایچون کیجه‌لین أولدی . بوندن دولایی هونلر مغلوب اولدیلر ، اون بیك کشی ضایع ایتدیلر . حالبوکه بورغیندیونلرك مقداری آنجق اوچ بیك مقدارنده ایدی .

ژورناند - س

سنه ٤٣٧

سوقرات

هونلرك هپسی عینی حکمداره تابع دکل کبی کورونیور .

---

[١] قالاتوس دالماتا بوکا سوبتار اسمنی ویریور . بو مورخه نظراً سوبتار بوتون هونلرك قرالی ایدی. آتیلا ایسه اونك خفیدر .

بونلر بربرلرندن مستقل رؤسا طرفندن اداره اولونیورلردی.
رؤسا منافع خصوصیه‌لرینه کوره بیلدکلری کبی حرکت
ایدییورلردی . کذلك کورولیورکه رومالیلر بو ملتدن برطاقم
سواری فرقه‌لری تشکیل ایده‌رك خدمتلرینه آلمشلردی . او
زمان ایمپراطورك غوتلره‌قرشی یاپدیغی محاربه‌ده بوهون سواریلری
بولونمشلردر. روما جنرالی لیتوریوس Litorius بونلره قوماندا
ایدییوردی . فقط کندی ملتلرندن غوسه‌ریق Gauseric
نامنده بر رئیسلری‌ده واردی . بو محاربه اثناسنده غوتلرك
تحت اداره‌سنده‌کی بازاس Bazas شهرینی اوزون اوزادی‌یه
وبر شیئه موفق اولامادن محاصره ایدن اودر .

سنه ٤٣٩

آتیلا ایله بله‌دانك بر چوق سنه‌لر یاپدقلری سفرلر حقنده
تاریخ درین بر سکوت محافظه ایدییور . یالکز بیلینن بر شی
وارسه اوده بوایکی حکمدارك سوروجیه‌ن Sorosgiens لره
هجوم ایتدکارندن و صوکره بویوك بر اردو باشنده ایللیریا
قطعه‌سنه کیردکارندن عبارتدر . بوهون رئیسلری بو سفر ایله
مشغول اولدقلری اثناده ملتك سائر قسمی بو حربه اشتراك
ایتمیور ، ایمپراطورلق اراضیسنده تجارت ایله مشغول
اولیوردی . فقط بو ملتلرك پك متشبث طبیعتلری اوزون
مدت راحت دورمقدن اونلری منع ایتدی. برچنایرده رومالیلری
غفلةً باصدیلر . بر چوقلرینی اولدیردیلر ، او موقعده‌کی
حصاری اله کچیردیلر . هرایکی طرفدن‌ده شکایتلر ایدیلیوردی.

Chron. Alex.

سنه ٤٤١
پریسقوس

روماليلر بو معامله‌يی مؤاخذه ایدیيورلر، هونلرده مارغ پسقپوسنك
كندی خزينه‌لرينی اللرندن آلمش اولديغنی سويليورلردی .
هونلر پسقپوس ايله بوتون فراريلرك كنديلرينه تسليم ايدلمه‌سنی
ايستيورلردی. روماليلرك جواب ردی هونلری سلاحه صارلمغه
سوق ايتدی . طونه‌يی كچديلر . بونهر ساحلنده‌كی بوتون
شهرلری وقلعه‌لری يغما ايتديلر . آتيلا بويوك بر اهميتلری
اولمايان بو موقعلرك كافه‌سنی اله كچيردی . ايچلرنده اك مهمی
مسی قطعه‌سنده ويمناق Viminac ايدی . روماليلر محاربه‌نك
سببی كبی تلقی ايتدكلری مارغ پسقپوس عليهنده سويلنمكه
باشلايه‌رق اونی آتيلايه تسليم ايتمك تصورينه دوشيورلردی .
فقط پسقپوس دها اول داورانه‌رق هونلره تسليم اولدی ،
اونلری شهره صوقدی . بو موفقيتك سرعتی متكبر آتيلايی
او قدر مغرور ايتدی كه ايمپراطور كنج ته‌ئودوزدن فراريلری
درحال تسليم ايتمه‌سنی طلب ايتدی . آرزولرينی روماليلره
بيلديردی . ويركو مسئله‌سنده اصرار ايتمه‌يه‌رك بو مسئله‌يی
سفيرلرله مذاكره‌يه راضی اولدی. ته‌ئودوزه ، امرلری سريعاً
اجرا ايدلمه‌يه‌جك اولورسه ، تبعه‌سنی ضبط ايده‌مه‌يه‌جكی ايچون
وقوعه كله‌جك احوالدن هيچ برمسئوليت قبول ايده‌ميه‌جكنی
بيلديردی . ته‌ئودوز هرشيئه حاضر اولديغی ، فراريلری اصلا
تسليم ايتمه‌يه‌جكی ، مع مافيه بوتون بو مناقشاته نهايت ويرمك
اوزره قوميسرلر كوندره‌جكی يولنده جواب ويردی . آتيلا

Priscus de Légat

بو جوابدن هیچ ممنون اولمادیغی ایچون روماليلرك اراضیسنی تخریبه باشلادی .

Theoph. le Confesseur

هیچ انتظار ایدلمه‌ین بو استیلا تهٔودوزی ژیسریق Giserick ایله صلح یاپمغه ودوناتماسنی سجیلیادن کتیرتمکه مجبور ایتدی. هونلر یوقاری مسی داخلنده رهتیهر Retiaire ایله سینژیدون Singidon ، نائیس Naisse و صوکره پانونی داخلنده سیرمیق Sirmick شهرلرینی ضبط ایتدیلر . ظن اولوندیغنه کوره بو شهرك محاصره‌سی اثناسنده پسقپوس ، آتیلانك وبله‌دانك کاتبی اولان قونستانس Constance نامنده بر غولوایه برطاقم امانات مقدسه تودیع ایده‌رك شهرك ضبطندن صوکره بونلری کرك کندیسی کرك سائر اسرا ایچون فدیهٔ نجات اوله‌رق ویرمه‌سنی سویله‌مشدر . قونستانس سوزینی طوتمادی ، امانات مقدسه‌یی نزدنده آلیقویدی . صوکره سیلوه‌نه Sylvain ویردی . اوده کلیسایه اعاده ایتدی . بوندن دولایی ایکی قوم آراسنده کورولتو چیقدی . بو اماناتك کندیلرینه ویرلمه‌سنی طلب ایدن هونلر قونستانسی اولدیردیلر. کندیلرینه عائد بر طاقم اشیایی چالمش اولدیغی بهانه‌سیله سیلوه‌نی رومالیلردن ایسته‌دیلر .

سنه ٤٤٢

بله‌دانك وفاتی بو محاربه‌دن صوکره وقوعه کلدیکی تأمین ایدیلیور . حرص جاه آتیلایی بو پرنسك وجودینی ازاله‌یه سوق ایتمشدی . بو صورتله برادرینك بوتون تبعه‌سنه حاکم

سنه ٤٤٤ یاخود ٤٤٥

اولدی . بونلردن بر قسمی آرزولریله آتیلایه تابع اولمشلر ، بر قسمیده بوکا اجبار ایدیلمشلردر . ایشته بوصورتله آتیلانک حکم و نفوذی آوروپانک شمالنه دوغرو بك اوزاقلره قدر انتشار ایتدی . شیتستان ایله جرمانیا قطعه‌لرینه صاحب ایدی . طونه نهرینک اوته طرفنده قالمش اولان غوتلری ، ژه‌پید Gepides لری ، سوئه‌ولری ، آله‌نلری ، هرول Herules لری ، ساپاتلری ، سه‌ماندر Semandres لری ، سکیرلری ، ساتاغور Sattagors لری روژ Ruges لری وشمالده سائر بعض اقوامی‌ده تحت انقیاده آلمشدی . آکلاشلدیغنه نظراً ، آتیلا صاغلام صورتده تأسیس نفوذ ایتدکدن صوکره چینلیلره ینه سفیرلر یوللامشدر . هر حالده چین تاریخنده اوقودیغمزه کوره وولغانک غربنده ساکن اولان قوملر اوزمان چین ایله متفق ایدیلر . آتیلانک منفعتی ژه‌ئوژه‌ن تاتارلرینک غرب طرفنه بك فضله یاقلاشمه‌لرینه منع اولمقده ایدی .

آتیلا ، تحت اطاعته آلدیغی بوتون ملتلردن مرکب بویوك بر اردو ایله روما حکومتنک تحت اداره‌سنده‌کی ممالکه کیردی . ته‌ئودوز استانبول سورلرینی هنوز یکیدن بنا ایتدیرمشدی . وقایع اثبات ایتدی که بو احتیاط بیهوده اولمامشدر . آتیلا بوتون تراکا قطعه‌سنی قاره ده کیزینه و کالیپولی بوغازینه قدر تخریب ایتدی . فلبه ، آرقادیوپولیس Arcadiopolis ، کوستنجه و دها سائر شهرلری ضبط ایله کلیتلی غنائم آلدی . اورادن

marcelliM
S.prospeP

سنه
٤٤٧
لیه‌تای قیسو

سنه
٤٤٨
ژورناند
مارسل
Theoph. le
Confess.

سليمبريه Selimbrie ايله استانبول آراسنده كائن آتير Athires حصارينه قدر ايلريله‌دى . بوتون بوواسع اراضيده يالكز ايكى شهر ، ادرنه ايله هراقله Hearclée ياخود قديم پرينت Perinthe آتيلانك تحت تسخيرينه دوشمدى . بو باربارلرك لااقل يتمش شهر تخريب ايتدكلرى ادعا اولونيور . غرب روماليلرى طرفندن كندى حالنه ترك ايديلن تئودوز بونلره آنجق پك ضعيف برمقاومت كوستره‌بيلدى . اسپار Aspares آرقوبيند Arcobinde ، آرغاليسل Argaliscle نامنده‌كى جنراللرى هونلره قارشى يوللادى . بو صوك جنرال آتيلايه آشاغى داس Dace حواليسنده هجوم ايتدى . فقط بو حربده كوستر ديكى بوتون جسارته ، دشمنلرينه بر چوق ضايعات ويرديرمه‌سنه رغماً كنديسى‌ده مقتول دوشدى ، مظفريتى آتيلايه براقدى . روماليلر ، كليبولى جوارنده كرسونه‌سه Quersonese ده وقوعه كلن ديكر بر محاربه‌ده دها بختيار اولامادیلر . تئودوز هونلرله غايت آغير وباعث حجاب برصلح عقد ايتمكه مجبور قالدى . بو صلح آناتوليوس Anatolius واسطه‌سيله عقد اولونمشدر . معاهده‌نك شرائطى موجبنجه روماليلر هونلره بوتون ملتجيلرى تسليم ايده‌جكلر ، تأديه ايدلمه‌مش اسكى ويركولر ايچون آلتى بيك آلتون ويره‌جكلر ، هرسنه بيك حتى ايكى بيك آلتون ويرمكده دوام ايليه‌جكلر ،

ژورناند
Chron.
Alex
مارسل

پريسقوس

سنه
٤٤٥

فديهٔ نجات تأديه ايتمكسزين روما ايمپراطورلغنه كيرمش هر اسير ايچون اون ايكى آلتون تأديه ايتمكله برابر بعدما هون ملتندن هيچ برملتجى قبول ايتميه‌جكلر ايدى .

تهٔودوز طلب ايديلن مبالغى ملتجيلرله برابر آتيلايه كوندرمكه مجبور اولدى . ملتجيلردن بعضيلرى هونلرك يانه عودتدن ايسه روماليلر طرفندن اتلاف ايديلمه‌يى ترجيح ايله‌ديلر . بو مناسبتله يالكز آسمونت Asemonte شهرى برآز متانت كوستره‌بيلدى . شهرى ضبطه موفق اولامامش اولان آتيلا حصارده بولونان ملتجيلرك كنديسنه تسليمى طلب ايديوردى . فقط اهالى باربارلره مقاومت ايتديلر . آتيلانك امرينى اجرا ايتمديلر . مع مافيه ايكى ايمپراطورلغك حدودلرى صورت صريحه و قطعيه‌ده تعيين ايديلمه‌دن صلح عقد اولونمادى . آتيلا پانونى قطعه‌سندن ترا كياده نوو Noves و نائيس Naisse ه قدر بوتون استيلا ايتديكى يرلرى محافظه ادعاسنده ايدى . فقط صوكره بو مطالبات مفرطانه‌سندن واز كچمشدر .

قديم تاژولر چينليلره قارشى ناصل حركت ايتمشلرسه آتيلاده روماليلره قارشى عينى خط حركتى تعقيب ايتمشدر . مختلف وسيله‌لرله عينى مقصده تبعاً تهٔودوزه سفيرلر كوندر-ريوردى . على العاده ، زنكين ايتمك ايسته‌ديكى قوماندانلرى سفير اوله‌رق انتخاب ايدردى . چونكه آتيلانك هجومندن

پريسقوس

قورقان روماليلر سفيرلرينه غايت قيمتدار هديه‌لر ويريرلردی .
بيهوده اولديغی قدر مصرفلی اولان بو هيئت سفارتلردن برنده
قريزافيوس Chrysaphius اده‌قون Edecon نامنده بريني
اطماعه موفق اولابيلدی . بو آدم آتيلايی قتل ايتمكی درعهده
ايتدی . صلحی صاتون آلمق اوغورنده بوتون خزينه‌لرينك
توكنديكنی كورمكدن بيقان ته‌ئودوز اده‌قونك تكليفاتنی
قبول ايلدی . بو تصورك موقع اجرايه وضعنی تسهيل ايچون
سفير نامیله ويژيل Vigile وماقسيمين Maximin ی كوندردی .
ويژيل ، ترتيب ايديلن سوء قصددن خبردار ايدی . اده‌قون
ايله كوروشه‌رك اونی اجرا ايده‌جكلردی . كيفيتدن هيچ
خبری اولمايان ماقسيمين ايسه آتيلايه ته‌ئودوزك مكتوبلرينی
ويره‌جكدی . مكتوبلرده هونلرك معاهداته رغماً ايمپراطورلق
اراضيسنه تجاوزدن كری دورمادقلری ايچون برطاقم مؤاخذات
واردی . عينی زمانده‌ده اون يدی ملتجی اعاده اولونيوردی .
بو سفارتك تكميل تفصيلاتنی حكايه‌دن صرف نظر ايده‌ميه‌جكم .
چونكه هونلرك اخلاق وعاداتی واصوللری حقنده بزه برچوق
شيلر اوكره‌تيور .

پريسقوس

سفيرلر ساردیك Sardique و نائيس شهرلرينی آرقه‌ده
براقدقدن ، طونه نهرينی كچدكدن صوكره آتيلانك امرلرينه
انتظاراً ، بو نهرك شمالنده‌كی اووالرده توقف ايتديلر . اده‌قون
هيئت سفارتك ورودينی اخبار ايچون آتيلا نزدينه كيتمشدی .

صوكره سفيرلری ، چادرلر آلتنده اقامت ایدن آتیلایه دوغرو كوتوردیلر . مقصد سفارتلرینی كندیلرندن صوردیلر . سفیرلر یالكز آتیلا ایله مذاكره ایتمك اوزره امر قطعی آلمش اولدقلری یولنده برجواب ویردیلر . فقط ادهقونك عودت ایتدیكنی هونلرك كندیلرینه ویریلن تعلیماتدن خبردار اولدقلرینی كورنجه صوك درجهده حیرته دوشدیلر ، غایت صیقیلان ماقسیمین هر حالده آتیلا اولمادقجه برشی سویلهمك ایستهمدی . رومالیلره عودت ایتملری ایچون امر ویردیلر . بوكا حاضرلاندقلری صیراده بر طاقم كیزلی امرلر آلمش اولان و بونلری اجرا ایتمك ایستهین ویژیل هونلره عظمت كوسترمك فكرینه دوشدی . ادهقونك سوءقصدی افشا ایتدیكندن خبری یوقدی .

رومالیلر استانبوله دونمك اوزره یوله چیقهجقلری اثناده آتیلا موسمك فنالغی حسبیله اوراده قالملرینه مساعده ایتدی و كندیلرینه بر صیغیر ایله بر آز بالق یوللادی . فقط ایرتهسی كونی ، سویلهیهجك برشیلری بولنمادیغی جهتله كری دونملری امری كلدی . ویژیل كندیلرینك صلاحیت وسیعه ایله كلدكلرینی آكلاتمق ایچون اصرار ایدییوردی ، ماقسیمین ایسه استانبوله دونمكدن باشقه برشی دوشونمییوردی . بونك اوزرینه پریسقوس Priscus یاننده بر ترجمان ایله كیدوب سقوتتا Scotta نامنده بر قوماندانی كوردی ، كندیلرینی آتیلا ایله كوروشدیره بیلیرسه ، اركا كلیزلی هدیهلر وعد ایتدی . سقوتتا

موافقت کوستردی و سوزینی طوتدی . سفیرلر آتیلانك
چادیرینه کوتورولدیلر . آتیلایی تخته بر اسکمله اوزرنده
اوتورمش بولدیلر . ماقسیمین مکتوبلری و حامل اولدیغی
هدیه‌لری آتیلایه تقدیم ایتدی . آتیلاده دها طلب ایتدیکی
ملتجیلرك بر لیسته‌سنی اوکا ویردی. صوکره روماللر کندی
چادیرلرینه چکیلدیلر. بو اثناده اده‌قون ویژیلدن سوء قصد
ایچون وعد ایدیلن پاره‌یی قوپارمغه چالیشیوردی . ویژیل‌ده
طرز قبوللرندن اندیشه‌یه دوشه‌رك ترتیباتك کشف ایدلمش
اولماسندن قورقیوردی . اده‌قون کیدوب بوپارایی آرامغه‌ویژیلی
مجبور ایتدی. او صیراده آتیلا دها شمالده بر کویه چکیله‌رك
اوراده تکرار اولندی. چونکه ملتنك قانونلری متعدد قادین
آلماسنه مساعد ایدی . روما سفیرلری‌ده ، آتیلانك آرقه‌سندن
کیتدیلر، بر چوق حملردن صوکره آتیلایه ملاقی اولدیلر .
غرب رومالیلری طرفندن کلمش اولان باشقه سفیرلرده عینی
موقعه دوغرو کیدییورلردی . هپسی آتیلانك سراینده
برلشدیلر. بو، اخشابدن بویوك بر بنا ایدی. دها دوغریسی
ساده‌جه برتخته پرده‌ایدی. ایچنده غایت محتشم چادیرلروادری.
آتیلا برمدت‌اول بورایه کلمشدی. کندی لسانلرنده آتیلانك
شرفنه قصیده‌لر اوقویان بر سورو کنج قیز طرفندن استقبال
اولونمشدی . سفیرلر شرف مثوله نائل اولدیلر . آتیلا ،
ایمپراطورك‌سفیر عنوانیله کندیسنه یانومیوسی Nomius یاخود

آناتوليوس Anatolins ى ياخود برسناتو اعضاسنى كوندرمه‌سى سويله‌دى . صوكره بونلره بويوك بر ضيافت چكلدى . ابتدا آتيلانك صحتنه ادارهٔ اقداح ايتديلر . صوكره سفيرلرى چادرك اطرافنده ديزيلى اسكمله‌لره اوتورتديلر . آتيلا چوجوقلريله اورته‌ده ايدى . سرايك اكابرى ده آتيلانك اطرافنده مختلف سفره‌لرده اوچر دردر كشى اوله‌رق اخذ موقع ايتمشلردى . آلتون و كوموش طباقلر ايچنده مختلف يمكلر كتيرديلر . غايت ساده ، ديكرلرينك اثوابندن يالكز تميزلكى و ظرافتى ايله فرقلى بر صورتده كينمش اولان آتيلا يالكز تخته‌دن طباقلرده يمك ييوردى . چونكه آتيلانى لزوم زينتلرى استحقار ايدردى . يمكدن صوكره ايكى شيت برطاقم شعرلر انشاد ايتديلر . بونده آتيلانك مظفريتلرى ترنم ايديليوردى . ديكر برشيت ده برنوع قومه‌دى اوينادى . آتيلا دائما جدى و بى حركت دوريوردى . صوكره سفيرلره اذن ويردى . بريق Berick ى اونلرله برلكده ايمپراطوره يوللادى .

ويژيله كلنجه ، هونلر سراينه عودت ايدر ايتمز توقيف اولوندى . آتيلا اورەست Orestes واسلاو Eslaw واسطه‌سيله ، سوءقصد مرتبى قريزانيوسك تأديبنى طلب ايتدى . بونك اوزرينه تەئودور آتيلايى تسكين ايتمك وصلحى اخلال ايتمه‌سنه ميدان ويرمه‌مك ايچون آناتوليوس ايله نوليوسى اعزامه مجبور اولدى . آتيلا ، تقديم ايديلن هديه‌لرله يوموشادى .

معاهده‌لره رعایت ایتمکی ، ایسترك جوارنده کائن مملکتلری رومه‌لیلره براقمغی وعد ایتدی . یوز آلتون مقابلنده ویریلی تخلیه ایتدیکی کبی بر طاقم اسرایی‌ده هیچ فدیهٔ نجات آلمقسزین براقدی. سفیرلره کورکلر وبارکیرلر هدیه ایتدی . معاهده‌یی ایمپراطور طرفندن تصدیق ایتدیرمك اوزره یانلرینه قونستانس [١] نامنده برینی ترفیق ایلدی .

پریسقوس

آتیلا ، آقاتزیر Acatzire لرك مملکتنه اونه‌سیژیوس Onesigius ی یوللادیغی واوغلنی اورایه قرال اعلان ایتدیردیکی وقت ماقسیمین حالا کندیسنك یاننده ایدی . اوزمان بو آقاتزیرلری بر قاچ پرنس اداره ایدییوردی . قاره‌ده‌کیزك شمالنده شیتستان داخلنده ساکن بولونیورلردی. ایکنجی تهٔودوز یونلرك آراسنده صلح وآسایشی تقرر ایتدیردکدن صوکره رئیسلرندن بر چوغنه بر چوق احسانلرده بولونه‌رق اونلری کندیسنه ربط ایتمشدی . الك اسکی رئیس اولان قوریداق Couridac الك ابتدا کندیسنه مراجعت ایدلمه‌مه‌سنه قیزارق انتقام آلمق ایچون آتیلایی دعوت ایتدی . آتیلا درحال اردولرینی کوندردی وبوتون آقاتزیر الکالرینی ، قوریداقه عائد اولان قسم مستثنا اولمق اوزره ضبط ایلدی . محاربه‌دن صوکره آتیلا قوریداقی سراینه جلب ایتمك ایسته‌دی . بوندن مقصدی

[١] بوقاریده بحث ایتدیکمز قونستانس‌دن باشقه بری اولاجقدر. اکر عینی شخص ایسه بو سفارتدن صوکره أولدیرلمش دیمکدر .

نه اولدیغی مجهولدر . آقتزیرلرك پرنسی ایسه بو مقصدی آكلار كبی اوله‌رق حیاتنه مال اولا بیله‌جك ، هر حالده حریتنی الندن آله‌جق بویله بر شیئه كیریشمه‌دی . كونشه باقق غیر قابل ایسه معبودلردن دها بویوك اولانلرك یوزینه باقق اولو یتله محال اوله‌جغی یولنده جواب كوندردی . بو مداهنه سایه‌سنده قورتولدی . مملكتنی محافظه ایتدی آتیلانك بویوك اوغلی ده سائر جهتلرك حكمداری اولدی . بو كنج حكمدارك اسمی اللاق Ellac ایدی. بو سیاحتده آتدن دوشه‌رك الی یارالاندیغی سویله‌نیور .

بر ، آتیلانك استانبوله كوندردیكی قونستانسه كله‌لم . بو سفیر ، ایمپراطور كندیسنه غایت زنكین بر قیز بوله‌رق اونكله اوله‌نیرسه ایكی ایمپراطورلق آراسنده الندن كالدیكی قدر اوزون مدت محافظهٔ صلحه چالیشه‌جغنی تعهد ایتمشدی ایمپراطور او زمان بر حصارده محبوس بولنان ساتورنین Saturnin لك قیزینك دست ازدواجنی طلب ایتمشدی . فقط قونستانسدن زیاده روماییلر ایچون بر سوء طالع اثری اوله‌رق قیزی شرق اردولری قومانداتی زه‌نون Zenon قاچیردی . دوستی روفوس Rufus ه ویردی . قونستانس بوندن دولایی آتیلایه شكایت ایتدی . آتیلا ماقسیمینه مؤاخذاتده بولوندی. سفیرینه یا ساتورنینك قیزینك یاخود اودرجه‌ده زنكین دیكر بر قیزك ویرلمه‌سنی طلب ایلدی . وعدنده دورمادیغندن دولایی

ایمپراطوری عیبلادی ؛ حتی زنونی تأدیب ایتمه‌یشنه باقیلیرسه اونك مقاصدینی تسهیل ایتمش اولدیغنه بیله حکم ایدیله‌جکنی سویلدی . عاصی بر تبعه‌یی تأدیب ایده‌جك درجه‌ده قوتلی دکلسه یاردیمه حاضراولدیغنی‌ده علاوه‌ایتدی. حقیقةً تەئودوزك بونده بر دخلی یوقدی . فقط زەنونی تأدیبه قیام ایده‌جك قدر حکم ونفوذدن محروم ایدی .

تەئودوزك سفیرلریله برابر غرب رومالیلرینك‌ده آتیلا سراینه مواصلت ایتدکارینی یوقاریده کورمشدك . واله‌نتینیه‌ن بونلری سیلوه‌نك آلمش اولوب‌ده آتیلانك طلب ایلدیکی امانات مقدسه مسئله‌سی ایچون اعزام ایتمشدی . روماليلر بومسئله‌ده باربارلره مقاومت ایده‌جك درجه‌ده جسارت اظهار ایتدیلر. نه‌سیلوه‌نی نه‌امانات مقدسه‌یی ویرمه‌یه‌جکلرینی سویله‌دیلر [١] . بوتهلکه‌لی ایشه رومول Romule ایله پروموت Promote مأمور اولمشلردر . آتیلا بونلرك سرد ایتدکلری اسبابه ، پك معقول ومحق اولمقله برابر، بردورلو قولاق آصمق ایسته‌مدی . یا امانات مقدسه‌نك یاخود اونلری آلانك کندیسنه تسلیمنی طلبده اصرار کوستردی . واله‌نتینیه‌نه اعلان حرب ایده‌جکنی سویله‌یه‌رك تهدیداتده بولوندی . مع‌مافیه سفیرلری حسن صورتله قبول ایتمش ، یالکز مطالباتندن وازکچمه‌مشدر .

---

[١] احتمالکه آتیلا قونستانسی بوجواب رددن صوکره اعدام ایتدیرمشدر .

سنه ٤٥٠

بوصیراده ایکنجی تهٔودوز وفات ایتدیکندن آتیلا نظر دقتنی شرقه چویردی . ایمپراطور اولان مارسیهن Marcien ه سفیرلر یولایهرق اوندن ویرکولرك تسویهسنی طلب ایتدی . مارسیهن آتیلایه جواباً ، روماییلرك دوستی اولمق ایستهیورسه روماییلرك ده کندیسنه هدیهلر کوندرهجکلرینی فقط اعلان خصومت ایدرسه روماییلرك ده اوکا مقاومته حاضر بولوندقلرینی سویلدی . آتیلا بویوك تهدیداته قیام ایتدی . آپوللونیوس Apollonius نامنده بر سفیر کوندرهرك هون ایمپراطورینی تسکین ایتمکه چالیشدیلر . بوسفیر آتیلانك سراینده حسن قبول کورمدی . ایمپراطورك آتیلا ایچون کوندرمش اولدیغنی تخمین ایتدکلری هدیهلری ویرمسی طلب اولونیور ، عناد ایدهجك اولورسه اولدوریلهجکی سویلهنیوردی آپوللونیوس متانتنی غائب ایتمهیهرك آتیلانك روماییلردن دوست صفتیله آلابیلهجکی یاخود حقوق دولی اخلال ایدهرك اله کچیرهبیلهجکی برشیئ آلمق ایچون استعمال قوته قیام ایتمهسنه هیچ لزوم اولمادیغنی بیان ایتدی .

آتیلا بوحرکتله برشیئه نائل اولامینجه مارسیهنی ازعاجدن واز کچدی وغرب طرفنده برمحاربه آچمق ایچون وسیله آرامغه باشلادی وقتیله واله نتینیهنك همشیرهسی اونوریا آتیلا ایله اولمك مقصدیله کندیسنه یوزوکنی یوللامشدی . بونی بهانه ایدهرك اونوریایی زوجهسی ایمش کبی طلب ایتدی . اونکله برابر جهاز اولمق اوزره

ایمپراطورلغك برقسمنك دەویریلمەسنی ایستەیوردی والەنتینیەن بوكا جواباً اونوریانك أولنمش اولدیغنی ، ایمپراطورلقدە هیچ برحقی بولونمادیغنی ، بناءً علیه آتیلانك بو كبی مطالبات خیالیەدن واز كچمەسی لازم كلدیكنی سویلەدی . آتیلا اصرار ایتدیسەدە سوزلری مسموع اولمادی . اونوریانك یوزوكنی بر دلیل تعهد اولمق اوزرە كوسترییور ، والەنتینیەن ایسە دائما جواب رد ویرییوردی . ادعا اولوندیغنە كورە بو مناسبتلە آتیلا نزدینە اعزام ایدیلن قاسیودور Cassiodore لك پدری مطا ـ لباتنك كولونجلكنی هون ایمپراطورینە او قدر كوزل ایضاح ایتمشدركە آتیلا ادعاسندن تمامیلە واز كچمش وصلحە رضا كوسترمشدر . فی الحقیقە آتیلا بر آز صوكرە عسكر طوپلا ـ یوب دە غول قطعەسنە كیردیكی وقت روما لیلرك متفقی كبی كورونیوردی . والەنتینیەنە ایمپراطورلغە قارشی بر خصومتی اولمایوب اونكلە حال صلحدە یاشامق آرزو ایتدیكنی ، یالكز غوتلر قرالی تەئودوریق Theodorick ایلە آرالرندە دشمنلق بولوندیغنی تبلیغ ایتمشدی . معمافیە بو بر خدعەدن عبارتدی . كرك تەئودوریقی كرك والەنتینیەنی غافل آولامغە چالیشیوردی . كندیسی هر طرفدن عسكر طوپلامقلە مشغول اولدیغی صیرادە بو ایكی حكمدارك آراسنی بوزمق ایستەیوردی . روما لیلری آلداتدقدن صوكرە غوتلری اونلردن آییرمق فكرندە ایدی . غربە كیرمكلە اونوریانی الدە ایدەبیلەجكی امیدندە ایدی . او

صيرالرده فرانسز قرالى‌ده أولمشدى . أولادلرى تخت‌غوغاسنه دوشمشلردى . آتيلا بويوك اوغلك، آئه‌تيوس‌ده ايكنجى اوغلك طرفنى التزام ايديورلرى. همشيره‌سى ايله أولنديكى‌ته ئودوزيقك، كوستريلن فنا معامله‌دن دولايى وفات ايدن همشيره‌سنك انتقامنى آلمق ايچون اعلان حرب ايتمسندن قورقان واندال قرالى ژيزه‌ريق Giserick ده آتيلايى بو حربه تشويق ايتمشدر ظن اولونيور .

ژورناند

بوتون بو اسباب آتيلا كبى حريص جاه بر حكمدارك غول قطعه‌سنه كيدوب حرب ايتمسى ايچون كافى ايدى. روژلردن، ژه‌لوئلردن، سكيرلردن، بورغنيونلردن، بللونوتلردن Bellonote- نورلردن، Neure- باسترنلردن Basternes، توريژبه‌نلردن Thuringiens، بوقترلردن Beucters، فرانسزلردن، مار- قومانلردن Marcomans ، سوئه‌دلردن، قادلردن Quades، هروللردن ، تورسيلينژ Turcilinges ودها سائر بر چوق شمالى قوملردن مركب غلبه‌لق بر اردو ايله غول قطعه‌سنه كيردى . بعضيلرينه كوره بو اوردو بش يوز بيك، بعضيلرينه كوره‌ده يدى يوز بيك كشى ايدى . آتيلا ايله برابر برسورو قرال وپرنس دها واردى كه امرلرينه منتظر ايديلر ، اوكا بر اسير كبى اطاعت ايديورلردى . ايچلرندن ايكيسنه آتيلا هپسندن زياده رعايت كوستريردى . برينك خلوص وصميميتى ، ديكرينك صداقتى آتيلانك توجهنى جلب ايتمشدى . چونكه

سنه ۴۵۱

ژورناند

آتیلا فضیلته حرمت کوسترمه‌سنی بیلیردی . آنجق دشمنلرینه قارشی باربار ایدی. دشمنلرینه قارشی مغرور ومتکبرداورانیر، فقط تبعه‌سی آراسنده غایت حلیم ومتواضع حرکت ایدردی . عظمت ودبدبه‌دن نفرت کوستریر، ثروتی قادینلرینه‌وقوماندانلرینه ویریردی . تبعه‌سنی غایت سوردی . اونلرك شکایتلرینی دیکلر ، اجرای عدالت ایدر ، اموال و املاکلرینه تجاوز اولونماسنه، فقیرلره ظلم ایدلمه‌سنه‌مساعده کوسترمزدی. عفوی‌ده مبذول‌ایدی. تحت‌حکمنده‌کی اقوامی آغیر ویر کولرله‌أزمزدی. اجنبیلره‌تلقین‌خوف‌ودهشت ایتمکدن‌خوشلانیردی. بوکاده‌موفق اولمشدر . بویوك بر عشق ایله سودیکی حربده آتیلا غایت جسورانه حرکت ایدر ، فقط چیلغنجه جرئتلره قالقمازدی . بویوك پروژه‌لر ترتیب ایدر و بونلری اجرایه موفق‌اولوردی. کندیسندن پك‌چوق قورقان، حقنده عادلانه بر حکم ویرمه‌ین اجنبیلر نظرنده آتیلا برجنوار تلقی اولونمشدر. رومادە یاخود استانبولده بر ایمپراطور اولسه ایدی بر قهرمان دییه تلقی ایدیلیردی . فقط چادیرلر آلتنده یاشادیغی ایچون دشمنلری کندیسنی بر باربار کبی تصویر ایتمشلردر . منظرهٔ خارجیه‌سنه کلنجه، آتیلا بر فالموقه بکزردی . کونشدن یانمش برر نککی، بویوك بر باشی، یاصی بر برونی واردی . کوزلری کوچوك، صاقاللی آزدی. کنیش کوکسلی، قیصه بویلی ایدی.

آتیلا بر چوق کمی انشا ایتدیردی. رن نهری بو کمیلرله

دولدی . هرطرفده خصومتی ویزیغوتلره منحصر اولدیغنی ، روماليلرله بر ايشی اولمادیغنی اعلان ايديیوردی. بوندن دولايی بر چوق شهرلر كنديسنه قاپیلرینی آچدیلر . فقط آمالنك بك بوكسكلره معطوف اولديغنی آكلامقده گجيكمديلر . نهايت آتيلا ايشی میدانه اوردی . ترەو Trevəs ، استرازبورغ ، سپير Spire ، وورمس ، مايانس ، بزانسون ، لائون ، تول ، لانغر ، مچ شهرلرینی و دها سائر بر چوق مواقعی ضبط ايتدكدن ، پارسەقدر دهشت صالدقدن صوكره اورلەآنی محاصره ايتدی . بورانك پسقپوسی بولونان سنت آنيان St. Agnan همان آئەتيوسه كيدەرك سريع امداد ايستەدی.

بو روما جنرالی ويزيغوتلره كووەنيوردی . روماليلرله برلشمەلری اونلركده منفعتی اقتضاسندن ايدی. فقط ويزيغوتلر فنا برقرار ويرمشلردی. هونلری كندی مملكتلرنده بكلەمك فكرنده ايديلر. آئەتيوس بو قرارلرینی دكيشديرمك ايچون هردورلو واسطەيه مراجعت ايتدی. بابدقلری خطايی، كندی كنديلرینی آتمق اوزره بولوندقلری اوچورومی ايضاح ايتمك اوزره بعض كيمسەلر بوللادی. چونكه يالكز باشلرینه هونلره مقاومت ايدەميەجكلردی. آتيلا كرك روماليلری كرك اونلری بربری آرقەسی صيرا ا مجكدی. تەئودوريقك نهايت كوزلری آچلدی. روماليلرله برلشمكه موافقت ايتدی . بوده هركسی مسرتلره غرق ايلدی.

Jdace

بعض مورخلرك بياناتنه اعتماد ايتمك لازم كليرسه آئه‌تيوس حيله‌كار بر آدمدی. كنديسنه التحاق ايدرلرسه غول قطعه‌سنك بر قسمنی ويره‌جكنی بر طرفدن ته‌ئودوريقه وعد ايدركن ديكر طرفدن‌ده آتيلايه غوتلرله محاربه ايدرسه عينی شيئی وعد ايديوردی. مع مافيه ممكن اولديغی قدر چوق عسكر طوپلامقدن‌ده كری قالديغی يوقدی. ته‌ئودوريق ايكی اوغلی توريسموند Thorismonde وته‌ئودوريق ايله ويزيغوتلرك باشنده اولدقلری حالده آئه‌تيوسه التحاق ايتدی. آئه‌تيوسك اردوسی، قراللرينك قومانداسی آلتنده فرانسزلردن، سارماتلردن، بورغونييونلردن ساقسونلردن، آرموريكلردن Armorique ، ليزييه‌نلردن Lisiens ، ريوره‌نلردن Riverens ، ايبريونلردن Ibrions ودها سائر سلت و جرمن اقوامندن تركب ايديوردی[۱].

سنه ٤٥٢

بوتون بو مختلف اقوام روما جنرالنك بايراغی آلتنده طوپلاندقلری صيراده آتيلا اورله‌آن محاصره‌سنه شدتله دوام ايديوردی. اورله‌آنه امداد يتيشديريله‌مه‌دن اول اوراسنی ضبط ايتدی. باربار قوملرك هجوم ايله ضبط ايتدكاری شهرلره

---

[۱] مجار مورخی توروچ Thurocz بو بيوك محاربه‌دن اول آتيلانك اسپانيايه بر سفر ايتديكنی، سه‌ويل [اشبيليه] شهری قربنده سلطانی بوزديغنی ، فاسه چكيلمكه مجبور ايله‌ديكنی سويليور . بو روايتك يا كلشلغی آشكاردر . او زمان اسپانياده عربلر يوقدی . فاس موجود دكلدی .

كوسترلين مظالمك كافه‌سی بوراده‌ده بوتون شدتیله تطبیق اولوندی . مع مافیه اورله‌آن اوزون مدت باربارلرك الند‌ه قالمادی . آئه‌تیوس ایله ته‌ئودوریق بو شهره دوغرو سرعتله یوروديلر ؛ آتیلایی غافل باصدیلر . مغلوب ایده‌رك اورله‌آنی ترك ایتمکه و علی العجله قاچمغه مجبور ایتدیلر . آتیلا تروا Troyes طرفلرینه چکیلدی . اوراده مورىق Mauriac تعبیر اولونان بویوك اووالره‌راست کلدی[١] . رومالیلرله حرب ایتمك فکریله اوراده دوردی . ایکی اردو چرق کچمه‌دن قارشیلاشدیلر . هر ایکی طرفده محاربه‌یه حاضرلاندی . ابتدا آئه‌تیوسه رفاقت ایدن فرانسزلرله آتیلا اردوسنك ژه‌پیدلری آراسنده بر مصادمه وقوعه کلدی . وقت کیجه ایدی . بوده غوغانك دها قانلی اولماسنه سببیت ویرمشدر . بومحاربه‌ده اون بش بیك کشی مقتول دوشدیکی روایت اولونیور .

ذهنی پك مستریح اولمایان آتیلا کهانته مراجعت ایتدی . ملتنك عادتی وجهله بو بویوك حربك نتیجه‌سی نه اولاجغنی آکلامق ایچون حیوانات کمیکلرینی تدقیق ایله‌دی . موغول

[١] ته‌ئوفان لوقونفه‌سور بومحاربه‌نك اورله‌آن قربنده لوار ساحلنده‌وقوعه کلدیکنی بیان‌ایدیورسه‌ده اورله‌آن محاصره‌سی‌ومحاربه‌سی ایله بو بویوك محاربه‌یی بربرینه قاریشدیرمش اولدیغی آکلاشیلیور . قرونیق‌پاسقال Chronique-Pasqualeه کوره محاربه طونه‌قربنده جریان ایتمشدر . بو بر خطا اولدیغی کبی غوتلر قرالنك آدی آلاریق Alarick اولدیغنی سویله‌مه‌سی ده ایکنجی بر خطادر .

روبروقوبيس

خانلری زمان سلطنتنده‌ده عینی عادته تصادف اولونیوردی . حکمداره اوچ قویون کمیکی تقدیم اولونوردی . حکمدار بونلری کمال دقتله معاینه ایدر ، تشبث ایده‌جکی ایشی ذهننده دوشونوردی . صوکره بو کمیکلری احراق ایدیلمك اوزره راهبلره ویریردی . کمیکلر قاراردقدن صوکره ینه حکمداره کتیریلیردی. حکمدار آتشك بونلری قیرمش یاخود چاتلاتمش اولوب اولمامسنه ، چاتلاقلرك استقامتنه باقاردی . ایشته بر تشبثك موفقیت یاخودعدم موفقیتنه بونلردن حکم ایدیلیردی. ظاهر حاله نظراً عینی کهانته مراجعت ایدن آتیلا بو حربك دشمن قوماندانی ایچون غایت مشئوم اولاجغنی ، بو حربده وفات ایده‌جکنی ، فقط هونلرك‌ده بیوك ضایعات ویره‌جکلرینی آکلادی . آئه‌تیوسك اولومنی پك آرزو ایتدیکی ایچون اونك ترك حیات ایده‌جکنه حکم ایلدی . آئه‌تیوسی الك بیوك دشمنی اولمق اوزره تلقی ایدییور ، تصوراتنه هپ اونك مانع اولدیغنه احتمال ویرییوردی فقط کهانت نتیجه‌سنده واقف اولدیغی فلاکتدن اجتناب ایچون محاربه‌یه آنجق آقشامه دوغرو باشلامنه قرار ویردی. چونکه کیجه کلنجه ملحمه‌یه نهایت ویرمك طبیعی ایدی . عسکرینی صف حرب اوزره دیزدی. الك جسور عسکرلرله کندیسی مرکزده دوردی . والامیر Valamir ، تئودومیر Théodemir و ویده‌میر Widemir نامنده اوستروغوت رؤساسنك اوچ

قاردەشی ژەپیدلر قرالی آردەریق Arderik و دها سائر ملتلرله برلکده جناحلره قویدی. روماليلر طرفندە، قراللری تەئودوریقك قوماداسی آلتنده بولونان ویزیغوتلر صاغ جناحی تشکیل ایدییورلردی. آئەتیوس ایله رومالیلر صول جناحده ایدیلر. سانژیبان Sangiban تبعەسی آلەنلرله برلکده مرکزده براقلمشدی. هرطرفدن احاطه ایدیلەرك متفقلرینه قارشی بر حرکتده بولونماسنه میدان براقلمامق ایستەنیوردی.

آتیلانك الە کچیرمك ایستدیکی کوچوك بر تپه مناسبتیله وقوعه کلن کوچوك برچارپیشمەده آئەتیوس ایله توریسموند هون عسکرلرینی کری‌یه پوسکورتدیلر. صوکره ایکی اردو بعدالزوال اوچه دوغرو حربه کیریشدیلر. آرالرنده کوچوك بر چای واردی. محاربه غایت معندانه وخونریزانه جریان ایتدی. آئەتیوس بر طرفدن و تپەنك اوستندن توریسموند دیکر طرفدن هونلری شدتلی بر صورتده تضییق ایدییورلر، اورتەدن‌ده غوتلر هجوم ایلیورلردی. قراللری تەئودریق هرطرفه قوشیور، عساکری تشجیع ایدییوردی. محاربه اورتەسنده بارکیردن دوشدی، آیاق آلتنده قالدی. مع مافیه بو قضا غوتلره جسارتلرینی غائب ایتدیرمدی. غایت ایی دایاندیلر. پك شدتلی هجومه معروض اولان آتیلا کریلەمکە، قرارکاهنه چکیلمکه مجبور اولدی. تا کیجه اورتەلرینه قدر حربده دوام ایتمشلردی. توریسموند کیجه قاراکلغنده قوه

کلیه‌یه التحاق ایتمکه چالیشیرکن هون آرابه‌لرینك اوزته‌سنه دوشدی ، بیك زحمتله بورادن قورتولابیلدی . اوفاق بعض مصادمه‌لر اولدیسه‌ده کیجه‌نك قارا کلغندن استفاده ایده‌رك قاچدی. او وقته قدر مظفریت مشکوك بر حالده قالمشدی . فقط صباح اولونجه روماليلرله غوتلر بوتون صحرانك مقتوللرله دولو اولدیغنی، هونلرك قرارکاهلرینه‌قاپانه‌رق چیقمغه جسارت ایده‌مدکارینی کوردیلر. آتیلا استحکام خدمتنی کورمك اوزره بوتون اشیاسنی اورایه طوپلامشدی . بونلرك آرقه‌سنده حرب ایتمکه، ایکنجی دفعه بردها مغلوب اولورسه اشیایه آتش ویروب آله‌ولرك ایچنه آتلمغه‌قرار ویرمشدی. مع‌مافیه هونلر قرارکاهی هیبت ناك بر حالده ایدی . رومالیلر اورایه هجومه جسارت ایده‌مدیلر. بعضیلری بو محاربه‌ده یوزبیك کشی تلف اولدیغنی سویلیورلر. بعضیلری‌ده بومقداری دها آز تخمین ایدییورلر [۱].

محاربه‌دن صوکره غوتلر، قراللری ته‌ئودریقك جنازه آلاینی اجرا ایله مشغول اولدیلر . صوکره اوغلی توریسموند اونك یرینه کچدی ، هونلره یکیدن هجومه حاضرلانیوردی . فقط هونلر تمامیله محو اولورسه غوتلرك پك زیاده قوت کسب ایتمه‌لرندن و بو صورتله روما ایمپراطورلغنی ضبطه قالقمه‌لرندن قورقان آئه‌تیوس بو حکمداری فکرندن

[۱] قالانوس دالماتا، بله‌دانك او اثناده هنوز وفات ایتمه‌مش اولدیغنی، بو بویوك محاربه‌ده حاضر بولوندیغنی ادعا ایدییور .

جایدیردی . کیدوب تخته وضع ید ایتمه‌سنی سویله‌دی. چونکه برادرلری بر فرقه تشکیل ایده‌جك قدر وقت بولورلرسه حکومت ادعاسنه قالقمق احتماللری اولاجغنی آکلاتدی. بونك اوزرینه توریسموند ، ویزیغوت قراللغنك پایتختی اولان تولوزه چکیلدی . بو ایشلرك ایچ یوزندن خبردار اولمایان آتیلا ابتدا کندیسنه بر طوزاق قورولیور ظن ایتدی . فقط ویزیغوتلرك حقیقةً چکیلمش اولدقلرینی آکلاینجه تکرار جسارتلندی ، اردوکاهندن چیقدی . آئه‌تیوسه هجوم ایده‌جك قدر قوتلی اولمادیغندن رن نهری طرفلرینه دوندی ، مملکتنه کیتدی . اوراده یکی بر سفره کیریشمك ایچون ضایعاتنی تلافی‌یه چالیشمقدن باشقه برشی یاپمادی.

سنه ۴۵۳ ژورناند

آتیلا یکی اردولر طوپلادی . پانونی قطعه‌سنی ترك ایله ایتالیا جهتنه یورودی . ایتالیانك هر طرفی درحال تلاش ایچنده قالدی . بوسفره هیچ انتظار ایدلمدیکی ایچون مملکتده عسکر یوقدی . کچیدلر ایی محافظه اولونامایوردی . آئه‌تیوس ایله ایمپراطوری ایتالیایی ترك ایتمکدن منع ایدن یکانه شی حس حجابدن عبارتدی . روماسراینده بیهوده مذاکراتده بولوندیلر . آتیلا بر طرفدن ایلریله‌یور ، هر جهتی تخریب ایدییوردی . کویلری یغما ایتدی ، شهرلری ییقدی . ایلریله‌مسنه یالکز آقوئیله Aquille شهری مانع اولدی . اوراده مهم بر قوهٔ محافظه واردی . آتیلا بوراده ظننندن بویوك برمقاومته تصادف

ایتدیکی ایچون عسکرلری مرلدانمغه باشلادیلر ، چکیلمك ایسته‌دیلر . بو صیراده تصادفاً بر طاقم قوغولر کوردی . بونلر شهرك سورلرنده یووا قورمشلردی. یاورولرینی اورادن آله‌رق قیرلره کوتوریپورلردی . آتیلا بونلری عسکرلرینه کوستردی. قوشلرك چکیلمه‌لری شهرك یقینده خراب اوله‌جغنی آکلامه‌لرندن ایلری کلدیکنی سویله‌دی . عسکرلر بو سوزه ایناندیلر . غیرتلرینی آرتیردیلر . آقوئیله هجوم ایله ضبط اولوندی ، یغما وتخریب ایدیلدی . یرنده بر خرابه‌دن باشقه بر شی قالمادی . وندیك قطعه‌سنك سائر بوتون شهرلری عینی معامله‌یه معروض اولدیلر .

Cons'ant
Porph. de
Adm' Jmp

وندیك شهرینك مقدمهٔ تأسسی آتیلانك بو استیلاسی زمانینه قدر چیقاریلیور . جوارقطعه‌لرك بوتون اهالیسی خالی، باتاقلق یرلره ، ده کیزده‌کی آطه‌لره قاچمشلردی . بوراده امین و مصون اولدقلرینی کوره‌رك یرلشدیلر ، او قوتلی وندیك جمهوریتنك تملنی قوردیلر . آتیلا بو اثناده ایتالیانی تخریبده

ژورناند

دوام کوستردی. میلانی ، پاوی‌یی وده‌ها سائر برچوق شهرلری یغما ایتدی. مقصدی رومایه کیتمکدی. فقط بو شهری آلدقدن بر آز صوکره وفات ایتمش اولان آلاریقی دوشونجه تردد ایدییور ، عینی قضانك کندی باشنه‌ده کلمه‌سندن قورقیوردی. ذاتاً خسته‌لق وقیطلق یوزندن اردوسی کلیتلی صورتده تناقص ایتمشدی . آئه‌تیوس ، مارسیه‌نك ایتالیایه کوندردیکی قوهٔ

امدادیه ایله بعض هون مفرزه‌لرینی بوزمشـدی . آتیلا نه قرار ویره‌جکـنی هنوز بیلمز برحالده بولونورکن پاپا سن‌له‌ئون ایمپراطور واله‌نتینیه‌ن نامنه‌مذاکراتده بولونمق اوزره نزدینه کلدی. ایشته روما بوسایه‌ده قورتولدی. بر نوع متارکه‌عقد اولوندی . هرسنه هونلره برویرکو تأدیه‌سی تعهد ایدیلدی . فقط آتیلا اونوریایه عائداولانی اوکا براقمقله‌اونوریایی آرادق اوزره‌تکرار ایتالیایه کله‌جکـنی اشراب ایتمکدن خالی قالمایوردی .

پریسقوس ژورناند

بو معاهده‌نك عقدندن صوکره آتیلا تکرار طونه یولنی طوندی . مملکتنه دوندی . اوراده کندیسـنه پك اوزون کورونن بر صلحدن بیقه‌رق مارسـیه‌نه سـفیرلر کوندردی . ته‌ئودوزك تعهد ایتدیکی ویرکونری تأدیه ایتمه‌یه‌جك اولورسه بوتون ایمپراطورلغی تخریب ایده‌جکنی تبلیغ ایتدیردی .فقط بو دها بویوك بر مقصدی ستر ایچون بر بهانه‌دن عبارتدی . ادعا اولوندیغنه کوره آتیـلانك اصـل فکری کیدوب غول قطعه‌سنه کیرمك،واله‌نتینوValentinois ده‌ساکن آلانلری تحت اطاعته آلمقدی.داس وپانونی قطعه‌لرینی ترك ایتدی. دیکرطرفدن توریسموندآلانلره‌التحاق‌ایتمشدی.متفقاً آتیلایه‌قارشی‌یوروديلر [۱]،اونی مغلوب‌ایده‌رك پریشان برحالده‌چکیلمکه مجبورایلدیلر.

---

[۱] قالانوس دالماتا ، بله‌دانك وفاتندن بحث ایتدیکی حالده آتیلا ایله بله‌دانی‌قاتالونیه‌ن صحرالرنده بر کره دها حرب ایتدیریور. بو مورخك سوزلری پك دوغرو دکلدر . عینی مملکتدن اولمقله برابر سوزلرینه اعتماد اولونه‌ماز .

پریسقوس
ژورناند
سنه
٤٥٤

آتیلانك بر چوق زوجه‌سی اولمقله برابر فرار اثناسنده ایلدیقو Ildico یاخود ایدیلقو Idilco نامنده بر قادین ایله اولنمكدن كری قالمادی . فقط بو مناسبتله یاپیلان شنلكلرده او قدر چوق ایچكی ایچدی كه ایرته‌سی كونی آتیلایی قانلر ایچنده بوغولمش بولدیلر . بونی كورونجه باربارلر صاچلرینی یولمغه باشلادیلر . یوزلرینی بیچاقلرله یاردیلر . بویله بر حكمدارك وفاتنه قادینلرك آغلادیغی كبی آغلانه‌مایه‌جغنی ، قان یاشلریله آغلامق ایجاب ایتدیكنی سویله‌دیلر . صوكره اردوكاهك اورته‌سنه ایپكدن برچادر قوردیلر . آتیلانك نعشی آلتوندن بر تابوته اوده كوموشدن بر تابوته اوده دمیردن بر تابوته قونولدی . بر طاقم سواریلر آتیلانك ستایشنی متضمن مدحیه‌لر اوقویه‌رق چادرك اطرافنده دولاشدیلر . صوكره بویوك بر ضیافت ویریلدی . آتیلا كیجه‌لین كیزلیجه دفن ایدلدی . سلاحلرینی ، قوللاندیغی شیلرك كافه‌سنی‌ده برلكده كومدیلر . تاتارعادتی موجبنجه ، بو مراسمده حاضر بولونان خدمتجیلرندن بعضیلرینی‌ده كسدیلر . رومالیلری تیتره‌تن و كندیسنك بلای الهی اولدیغنی سویله‌ین آدم ایشته بو دنیادن بویله سفیلانه كیتدی . آتیلا ایله برابر هونلر ایمپراطورلغی‌ده سوندی . حقیقتده‌دیكرلرندن دها زیاده قدرت صاحبی اولمش برعشیرت رئیسی اولان آتیلانك حكومتنه ایمپراطورلق دنیلوب دنیله‌میه‌جكی بیله مشكوكدر .

آتیلانك وفاتندن صوكره هونلر آراسنه تفرقه دوشدی . تحت اطاعتلرنده بولونان اقوامی ضبط ایده بیله جك قدر قوتلری قالمادی . آتیلا برچوق چوجوق براقمشدی . بونلرك ایچنده یالكز اوچنی طانیورز . بویوكی اللاق اسمنده ایدی . بونك كندیسنه خلف اولماسنی قرارلاشدیرمشدی . ایكنجیسی دنكیزیك Denghisick ، اوچنجیسی هرناق [۱] Hernack ایدی .

ژورناند

ولایتلرك پایلاشلمه سی منازعاته سبب اولدی . ژه پیدلر قرالی بوندن استفاده ایده رك حریتنی استرداد ایتدی . هونلرك تحت تابعیتندن قورتولدی ، دیكر ملتلرده بو مثالی تعقیب ایتدیلر . پانونی قطعه سنده نه تاد Netad شهری قربنده بویوك بر محاربه وقوعه كلدی . آرده ریق احراز غلبه ایلدی . هونلر اوتوز بیك ضایعات ویردیلر . اللاق مقتول دوشدی . هزیمته اوغرایان دیكر قارداشلری قاره ده كیزه دوغرو قوشدیلر . ژه پیدلر هونلرك مملكتنه یعنی داس الكاسنه صاحب اولدیلر . سارماتلرله سه ماندرلر مارس Mars حصاری قربنده ایللیریا

---

[۱] توروچ ، شابا Chaba اسمنده بر اوغلی اولدیغی ، اوتوریوسك همشیره سندن دنیایه كلدیكنی سویلیور . دیكر براوغلی ده جرمانیا دوقه لرندن برینك كریمه سی اولان قره مهه یلچ Kremheylch دن تولد ایتمش اولان آلادر Aladaire در . بونك ادعاسنه نظراً ایلك اوغلی شیتستانه عودت ایتدی . بویوك باباسی بنده غوجی حیاتده بوندی . اونك نصیحتی اوزرینه قوروزینان Corosinans یعنی خوارزمیلر سلاله سندن بر قیز آلدی . بوندن ادهمن Edemen و اد Ed نامنده چوجوقلری دنیایه كلدی .

قطعه‌سنده یرلشدیلر . او زمان واله‌میر ته‌ئوده‌میر، ویده‌میر نامنده اوچ قاردش طرفندن اداره اولونان غوتلر دها دوغریسی اوستروغوتلر پانونی قطعه‌سنی پابلاشدیلر. سیرمیك‌دن، ویندومین Vindomine ه قدر بونلرك الندە قالدی . آتیلانك اوغلی هرناق رومالیلره عرض تابعیت ایده‌رك کوچوك شیتستانك اك اوجنده ساکن اولدی. اقربالرندن امندزار Emnedzar ایله اوزیندار Uzindar داس قطعه‌سنك برطرفنده یرلشدیلر. [١] اوراده فه‌ده‌راتی Fœderati یعنی متفقلر نامی آلتنده معروف اولدیلر.

ژورناند

صوکره‌لری غوتلر پانونی قطعه‌سنده صیقیشدقلری ایچون قومشولرینك الکالرینه، بالخاصه دنکیزیكك مملکتنه آقینلر یاپدیلر. اولسینغورلر، آنژیسیرلر، بیتوغورلر، باردورلر بونك تحت تابعیتنده بولونیورلردی . بو حکمدار عسکرینك باشنه

سنه ٤٦١

کچدی. پانوئی قطعه‌سنده باسیانا Bassiana شهرینی محاصره ایده‌رك بوتون جوارلرینی تخریب ایلدی. بونك اوزرینه غوتلر ساتاژ Satages لره قارشی یاپدقلری محاربه‌یی ترك ایله کندی ولایتلرینك امدادینه قوشدیلر . هونلر مغلوب ورجعته مجبور اولدیلر.

سنه ٤٦٢ لیه‌تای قیسو

بو قوملرك قوت وشوکتی کیتدکجه دوچار ضعف اولدیغی اثناده شمالدن یاخود دها دوغریسی شرقدن شیتلرك یکی بر

---

[١] داسیا ریپنسیس Dacia ripensis .

قام مو ون هيه‌ن توم قائو پريسقوس

مهاجرتی وقوعه كلدی . مورخلر اكثريا بو شرق ایله شمالی برلرينه قاريشديرمشلردر . ساراغورلری ، اوروژلری Ourouges ، اونوغورلر [١] ی دها دوغريسی اويغورلری مملكتلرندن سابيرلر Sabires اونلری‌ده آبارلر Abares طرد ايلمشلردی . بو وقايعی دها اي آكلايه‌بيلمك ايچون تاتارستانده‌غايت قوت كسب ايتمش‌اولان ووغوئه‌يی Vou-goei

سنه ٤٦٢

نامنده بر حكمدارك برمدتدن بری توروفانی ضبط ايتديكنی بيلمك لازمدر . ووغوئه‌يی‌سوم سلاله‌سندن چين ايمپراطورينك حمايه‌سی سايه‌سنده قرال عنوانی آلمشدی . ميلادك درت يوز قرق دردنجی سنه‌سنده وفات ايده‌رك يرينه برادری غان‌چه‌ئو

ليه‌تای‌قيسو تاتارلرك‌تاريخ عمومیسی قام‌مو ون‌هيه‌ن توم‌قائو ژورناند

كچمشدی . بوكاده درت يوز آلتمش تاريخنده ژه‌ئوژه‌ن‌تاتارلری هجوم ايتديلر . صوكره قتل ايديلدی . حكومت هان‌په‌چوئو Han-pe-tcheou اسمنده برينه ويريلدی . بوده ايغور قرالی نامنی آلدی . بو قوملردن بر چوغی قراللری غان‌چه‌ئونك وفاتندن صوكره ايرتيش نهری ساحللرينه چكيلديلر . اوراده سمور آوجيليغيله مشغول اوليورلردی . صوكره غرب طرفنه دوغرو ايلريله‌ديلر . وولغا نهری بوينده‌كی‌اوواره يرلشديلر . بونلر سيبرياده ايرتيش نهرينه دوغرو طوتدقلری سمورلری روماليلره صاتارلردی . كنديلرينه اويغور ، اونوغور ياخود

[١] ژورناندك افاده‌سنه نظراً روماليلر بونلردن صو سمورلری آليرلردی . كنديلرينه اونوغورلر، مه‌ناندر اويغورلر ديرلردی.

اون اویغوری ناملری ویرلمشدر . بو صوکنجیلر شمال اویغورلری ایدی .

تاتار اقوامنك بو یکی استیلاسی هونلر آراسنده یکی قاریشقلقلر تولید ایده‌رك اونلری اشغال ایتدکلری الکالرده دها زیاده صیقیشمغه مجبور ایلمشدر . مع‌مافیه برلکده ساکن اولدقلری آکلاشیلیور . چونکه بزم مورخلرمز بونلری دائما بربرلرینه قاریشدیرییورلر ، هپسنی هون نام عمومیسی آلتنده یاد ایدییورلر . بو یابانجیلر ابتدا آقاتزیر هونلرینی مغلوب ایتدیلرکه او زمان بونلر رومالیلره همجوار ایدیلر . رومالیلرله عقد اتفاق ایچون سفیرلر کوندردیلر . ایمپراطور لهئون بونلری ملتفتانه قبول ایله هدیه‌لر ویردی . صوکره جنوبه دوغرو یوللرینه دوام ایده‌رك آقاتزیرلره التحاق ایتدکدن صوکره ایرانه بر آقین یاپمغه تشبث ایلدیلر . بحر حزر ساحلنده‌کی یولی طوتدیلر . بو کون بزم طرفمزدن دربند دنیلن فقط قدماطرفندن آلبانیه‌ن قاپیلری Porte-Albaienne نامی ویریلن مشهور کچیددن مرور ایتمك ایسته‌دیلر . ده کیز ساحلنی تعقیب ایدن داغلرك ده کیزه اك چوق یاقلاشدقلری نقطه‌ده عینی اسمده بر شهر واردرکه بونك اورته‌سندن کچمه‌دن یولده دوام ایتمك قابل اولاماز . بو شهرده دائما قوتلی بر قوهٔ محافظه بولوندیریلیردی . ایغورلرله سائر هونلر بو کچیدی زورلامغه موفق اولامادیلر ، غربه دوغرو دونمکه مجبوریت حس ایتدیلر .

سنه ٤٦٤
پریسقوس

اوراده باشقه بر کچید واردر که تفلیسك اوزرلرینه دوغرو
کورجستانه سوق ایدر . بورادن کیره‌رك ارمنستانده بیوك
تخریبات یاپدیلر . ماوراءالنهرده سیداریت Cidarites هونلریله
حرب ایتمکله مشغول اولان ایرانلیلر ژه‌رواق Jerouack،
یاخود ژاروئی‌پارق Jaroïparck قلعه‌سنی مدافعه ایچون
رومالیلردن امداد ایسته‌دیلر . فقط ایمپراطور له‌ئون هر کسك
کندی حکومتنی مدافعه ایله اشتغال ایتمه‌سی لازم کله‌جکی
یولنده جواب ویردی. اغلب احتماله کوره قولکیده Colchide
سکنه‌سی اون اویغورلری بو سفرده مغلوب ایتمشلردر . بو
باربارلر اوزرنده احراز ایتدکاری مظفریتك خاطره‌سنی محافظه
ایچون جوارده‌کی بر قلعه‌یه اونوغورلر نامنی ویردیلر .

آغاتیاس

بو تاریخده آتیلانك اوغوللریله ایمپراطور له‌ئون آراسنده‌یکی
منازعه‌لر وقوعه کلدی .صلح اخلال ایدیلدی. هونلر ایمپراطورلق
داخلنه آقین ایتمکه باشلادیلر. طونه نهرینی بوزلرك اوزرندن
کچمش اولان بواقوام ـ رئیسلرندن هورمیداق Hormidac
نامنده برینك بو حربده مغلوب اولدیغی تأمین ایدیلیور .
آنته‌م Antheme روما اردوسنك برقسمیله بونلره قارشی
یورودی، مغلوب ایتدی، ساردیك Sardique شهرینه چکیلمکه
مجبور ایده‌رك اوراده اوزون مدت محاصره آلتنده طوتدی .
صوکره دیکر برمحاربه وقوعه کلدی . آنته‌م ایله برابر قوماندا
ایدن جنرال هونلر طرفنه کچدی . فقط عسکرلرده کندیسنه

پریسقوس
سنه
٤٦٦
Sidonius

امتثال ایتمدکلری ایچون روما اوردوسنك قوتنه خلل کلدی، هونلری عرض تسلیمیه مجبور ایتدی . بونك اوزرینه هونلر ایمپراطور لهئونه سفیرلر کوندرهرك مخاصماته نهایت ویرلمسنی ، طونه اوزرنده برپازار یاخود پنایر قورولوب اوراده روماليلرله آلیش ویریشه مساعده ایدلمهسنی تکلیف ایلدیلر . لهئون اونلره بو مساعدهیی ویرمك ایستهمدی . دنکیزیك، نهری کچمکه حاضرلندی . جوار مملکتلردهکی روما قوماندانی آناغاست Anagaste ه بویله سلاحه صارلمقدن مقصدی ایمپراطورلهئوندن اوتورهجق اراضی ، عسکرینی بسلهیهجك پاره استحصال ایتمکدن عبارت اولدیغنی بیلدیردی . بومقصددن خبردار اولان لهئون متفقلری اولمق وتحت اطاعتنده یاشامق ایستهینلره بونلری تأمین ایدهجکی وادیسنده برجواب یوللادی . بوخبردن ممنون اولمایان دنکیزیك [۱] حربه باشلادی . حرب کندیسنك وفاتیله نتیجهلندی . باشنی استانبوله کتیردیلر .

سنه ٤٦٨ Chron. Alex. Marc. Chron.

تاریخ بوندن صوکره هونلرك وقایعنه دائر بزه دواملی معلومات ویرمیور . چرکسستانك ، قره دهکیزك ، طونهنك شمالندهکی اووالره داغلمش اولان بو قوملر آتیلا زماننده یاپدقلری کبی بویوك آقینلره تشبث ایدهجك قدر صاحب قوت دکلدیلر . یالکز شوراسی بیلینیورکه زهنونك زمان حکومتنده

سنه ٤٧٥

[۱] قرونیك پاشال Chronique Paschale بونقطهده کندیسنه ژنسهریك Genserick نامنی ویریور . فقط بوبر خطا اولمالیدر .

سنه
۵۰۸
Proscope
de bel.pers.

طونه‌یی کچدیلر . تراکیایی تخریب ایتدیلر . آناستاس Anastsse لك زمان اداره‌سنده‌ده آریباسوت Aribasutte یاخود آمبازون Ambazone نامنده‌کی بر هون رئیسی غایت اختیارلیه‌رق أولوم حالنه دوشدیکی زمان ایمپراطوره بر مبلغ مقابلنده دربند کچدینی تسلیم ایتمکی تکلیف ایلدی . آناستاس بوخلوص نیتندن دولایی کندیسنه تشکر ایتدیسه‌ده تکلیفنی قبول ایتمدی . بواوزاق قطعه‌یه کوندریله‌جك بر قوهٔ محافظه‌نك پك مصرفلی اوله‌جغی ، روماليلره بر فائده تأمين ایتمیه‌جکی فکرنده ایدی . بوندن ندامت ایدوب ایتمدیکنی بیلمیورم .

Cedrenus
تەئوفان
لوقونفەسور

برآز صوکره آبارلر طرفندن طرد ایدلدکاری جهتله اعماق شرقدن یکی کلمش اولان سابیر هونلری [۱] بو اوالرده یرلشدیلر . مشهور کچیدی کچدیلر ، ارمنستانی ، قاپادوس Cappadoce ، غالاتیه Galatie ، پون Pont حوالیسنی تخریب ایده‌رك لیقائونی Lycaonie حدولرینه کلدیلر ، اوقائیت Eukhaïes شهرینه قدر ایلریله‌دیلر .

سنه
۵۱۵

سنه
۵۲۱

ژوستن Justin [۲] ایمپراطور اولونجه زیلیج Ziligdes

---

[۱] تەئوفان لوقونفەسور بونلره سامن Samen تسمیه ایدییور .

[۲] قرونیك پاشال بو وقعه‌یی اوچ یوز یکرمی بشنجی اولمپیاد تاریخنده اولمق اوزره قید ایدییور . ژوستنك دردنجی سنهٔ حکومتنده وقوعه کلدیکنی سویلیور .

تەئوفان لوقونفسور قرونیك پاشال زوناره

نامنده کی[۱] هون قرالنه[۲] سفیرلر کوندردی. بو قرال دربندك شمالنده ساکن ایدی. ایرانلیلره قارشی ایمپراطور اوندن یاردیم ایستەیوردی . زیلبیج بوکا راضی اولدی . فقط روماليلرله مذاکره ایتدیکی اثناده ایران قرالی قباد[۳] Kodad ایلەده عینی مذاکرەیه کیریشمش اولدیغنی ژوستن خبر آلدی . حتی یکرمی بیك عسکرله کیدوب قباده التحاق ایتمشدی . ژوستن بو خیانتدن قبادی خبردار ایتدی . زیلبیجك ایکی طرفدن‌ده پاره آلمش اولدیغنی آکلاتدی . قباد بوندن او قدر منفعل اولدی‌که هونلر قرالنی درحال اتلاف ایتدیردی . کیجه وقتندن بالاستفاده عسکر کوندرەرك هونلری باصدیردی . بك چوغنی اولدیرتدی .

سنه ۵۲۷ تەئوفان لوقونفسور سەدرەنوس

ژوستینیەن Justinien لك زمان حکومتنده سابیرهونلرندن بارەز Barez نامنده بر قادین یوز بیك کشی ایله برلکده ایرانلیلره قارشی رومالیلرك طرفنی التزام ایتدی. مالاق Malak نامندەکی قوجەسنك وفاتندن صوکره اونك یرینه کچمشدی . عینی ملتدن ستیراقس Styrax و غلون Glones نامنده ایکی رئیس‌ده قباد طرفنه کچدیلر . یکرمی بیك کشی ایله حربه

---

[۱] مختلف محررلر بو نامی زەلیوب Zeliobes ، زیلجبی Zilgbi ، زیاجبیر Ziagbir دیيه قید ایدییورلر .

[۲] زونور Zonore ، بو قوملره هونغر Hongre ، مملکتلرینه هونغری Hongrie دییور. تورکلرەده بونامی‌ویرییور.

[۳] یونانیلر بوکا قوآد Coad دیرلر.

اشتراك ایلدیلر. بارەز بونلری غافل باصدیرەرق پارچه پارچه دوغرادی. غلون غوغا اثناسنده تلف اولدی. ستیراقس اسیر ایدیلدی، استانبوله کوندرلدی.

سەدرەنوس تەئوفان لوقونفەسور

بوسفور قربنده اقامت ایدن غورداس Gordas نامنده دیکر برهون رئیسی عینی تاریخده دوغرو ایمپراطور ژوستینیەن ایله بر معاهده یاپدی. استانبوله کلدی. اوراده خرستیان دینینه کیردی. واقتیز قورنەسنده کندیسنی ایمپراطور طوتدی. صوکره برچوق هدیەلرلەاونی مملکتنه یوللادیلر. ایمپراطورلغك حدودلرینی وبوسفور شهرینی باربارلرك آقینلرینه قارشی مدافعه وظیفەسی اوكا تودیع اولوندی. بونك اوزرینه بو شهرده رومالیلرلەهونلر آراسنده بویوك بر تجارت باشلامشدر. مع مافیه بو حسن امتزاج چوق سورمدی. غورداس مملکتنه عودت ایدنجه برادری موآجر Muageres ه ایمپراطورك بول بول احسانلرینی، خرستیان اولدیغی بناءً علیه بونلری پارچەلامق فکرنده بولوندیغنی آکلاتدی. تبعەسی اوكاقارشی عصیان ایتدیلر. غورداس اتلاف اولوندی. موآجر اونك یرینه کچدی. صوکره موآجر رومالیلرك بو ایشدن دولایی کلوب کندیسنی تأدیب ایتمەلرندن قورقەرق علی العجله بوسفور شهرینه دوغرو یورودی. اوراده کی روما قوهٔ محافظەسنی تریبون دالماتیوس Dalmati is ایله برلکده قتل ایلدی. ایمپراطور درحال شیتلردن وسائر ملتلردن مرکب بر اردو ایله ژانی کوندردی. هونلر قاچدیلر.

روماليلر بوسفور شهرینه کیردیلر . او تاریخدن صوکره شهره صورت دائمه‌ده مالك اولدیلر .

سنه
٥٥٨
ته‌ئوفان
لوقونفه‌سور
آغاتیاس
Proc. de bel.

بر قاچ سنه صوکره [١] هونلرك بر قسم متباقیسی یعنی طونه نهرینك اوته طرفنده ساکن اولان قوتریغورلر جنوبه دوغرو ایلریله‌دیلر. بو بویوك نهری بوزلرك اوستندن کچدیلر. رئیسلری اولان زامبرغام Zambergam عسکرلرینی روماليلرك اراضیسی اوزرینه داغیتدی . مسی ، شیت قطعه‌لرینی بلامانعه کچدی . ترا کیایه قدر کلدی . اورادن اردوسنك بر قسمنی یونانستانه سوق ایتدی . یونانستانده بویله بر استیلایه هیچ انتظار ایدیلمیوردی . اردوسنك قسم متباقیسیله ترا کیاده کرسونه‌س Qnersonese اوزرینه یورودی . سستوس [٢] Sestos شهری بوراده کائندر . هلسپون‌دن Hellespont تشکل ایدن بو شبه جزیره بر سور ایله نهایتلنیر که بو دیوار ایکی‌ده کیزی بربرینه ربط ایدر . زامبرغام بو دیواری آشدقدن

[١] ته‌ئوفان لوقونفه‌سور بو وقعه‌نك ژوستنك اوتوز ایکنجی دورهٔ سلطنتنده وقوعه کلدیکنی ، سقلاو Sclaves لرك هونلره رفاقت ایتدکارینی سویله‌یور . فقط بو وقعه‌یی پك قاریشیق صورتده حکایه ایده‌رك هجوملرك هیچ برینی دیکرندن آییرمایور . ایمپراطورك هونلری توقیف ایچون طونه‌یه کمیلر کوندردیکنی ، بو قوملر امین اوله‌رق چکیلمك مساعده‌سنی طلب ایتملری اوزرینه امرلرینی تبلیغ ایچون یکنی ژوستین قوروبالاتی کوندردیکنی حکایه ایدیور .

[٢] پروقوپ Procope بونلرك سستوس و آبیدوس Abynos ی کچدکارینی ، آسیایه قدر آقینلر یاپدقلرینی سویله‌یور .

صوکره بوتون کرسونه‌سی ضبط ایده‌جکنی ، صوکره برچوق کمیلر الده ایده‌رك اونلرله هلسپونی کچه‌جکنی ، آسیایه قدر کیره‌جکنی امید ایدیبوردی . بناءً علیه کندیسی یدی بیك سواری ایله استانبول اوزرینه یورورکن بو جهته‌ده عسکر سوق ایله‌دی . یولده هونلر بر چوق اسیر آلدیلر ، قادینلرك قیزلرك عرضنه تجاوز ایتدیلر ، ممه‌ده‌کی چوجوقلری کسدیلر ، اجرای تخریبات ایتمك یولنده‌کی حرصلرینی تسکین ایلدیلر . مع‌مافیه کندیلری قوتریغورلرك انتقامنی آلمق ادعاسنده ایدیلر . هیچ بر مانعه‌یه تصادف ایتمه‌دن استانبوله قدر ایلریله‌دیلر . بو شهردن یوزقرق ستاد [*] اوزاقده قرارکاه‌قوردیلر واهالیسنی تلاشه دوشوردیلر . ایمپراطورلغك بو پایتختی اونلری طرد ایده‌بیله‌جك بر حالده دکلدی . روما اردولری پك آزالمشدی . ژوستینیه‌ن اختیارلامش اولدیغی ایچون عسکر طوپلامغی ، عسکر بسله‌مکی اهمال ایدیبوردی . جنراللر عسکرك آیلقلرینی ویر- میورلردی . یکانه امید مشهور بلیزر Belisaireده قالمشدی . بو جنرال ، اختیار اولمقله برابر ، هونلره قارشی یورومك امرینی آلدی .

سنه ۵۵۹

بلیزر ، بوندن اولکی محاربه‌لرده کندیسنه رفاقت ایتمش اولان اوچ یوز عسکر ایله شهردن چیقه‌رق قرارکاه قوردی .

---

[*] یوللر حقنده بر یونان اولچوسیدرکه آلتی یوز یونان قدمی طولنده‌در .

هیئتنده‌کی عسـاکرك قسم متباقیسی علی العجله طوپلانمش ،
انضباطدن محروم جوار کویلیلردن عبارت ایدی . بلیزر بو
اردونك ضعفنه بر درجه‌یه قدر چاره‌ساز اولمق فکریله قرارکاهنك
اطرافنده بر هندك قازدیردی . قیرلرده هر طرفده آتشـلر
یاقدیردی . رومالیلرك مقداری چوق اولدیغنه دائر هونلره
بر قورقو ویرمك ایسـتەیوردی . بو تدابیر احتیاطیه‌یی اتخاذ
ایتدکدن ، جوارده‌کی بر کوچوك اورمانده ایی مسـاح ایکی
یوز سواری‌یی پوصویه یاتیردقدن صوکره کویلیلره اللرنده‌کی
صـوپالرله بر چوق کورولتولر چیقارملرینی ، عینی زمانده
هایقیریشمه‌لرینی امر ایتدی . هجوم ایچون ایلریله‌مش اولان
تقریباً ایکی بیك کشیدن مرکب بر هون مفرزه‌سـنه دوغرو
یورودی . محاربه اثناسنده ایکی یوز سـواری پوصودن چیقدیلر .
هونلر هر طرفدن قوشاتلدیلر . او قدر دار بر یرده قالمشلردی که
نه اوقلرینی ، نه بارکیرلرینی ایی قوللانه‌مایورلردی . اردوسنی
چوق غلبه‌لق کوسترمك ایچون بلیزرك ، عسکرلرینه سوروکلتدیکی
آغاچ داللرینك یردن قالدیردیغی کثیف بر توز طبقه‌سی روما
اردوسنی کورمکدن هونلری منع ایدییوردی . باربارلر بوزوله‌رق
پریشان برحالده قاچمغه مجبور اولدیلر . کندیلرینی تعقیب ایدن
رومالیلر ایچلرندن بك چوغنی أولدیردیلر . هونلر او قدر
قورقمشـلردی که عادتلری وجهله ، قاچارکن بر هجوم مانوره‌سی
یاپمق اوزره آرقه‌یه دونمکی بیله عقللرینه کتیرمیورلردی .

او كون درت يوز كشی ضايعات ويرديلر . روماليلر طرفندن هيچ كيمسه‌نك تلف اولماديغی ، پك آزينك يارالانديغی ادعا اولونيور . هونلرك رئيسی زامبرغام پك مشكلاتله قاچه‌بيلدی . اردوكاهنه چكيلدی . فقط اوراده چوق كچمه‌دن قاريشقلقلر چيقدی . هونلر برطاقم فريادلر چيقاردقدن ، بچاقلرله يوزلرينی ياردقدن صوكره علی‌العجله رجعته باشلاديلر . بونلر چكيلديكی اثناده‌ديكر برهون قولی كرسونه‌ز شهرينی محاصره ايدييوردی . شهرك قوماندانی اولان ژرمانوس Germanus او زمانه قدر هجوملری هپ دفع ايتمكه موفق اولمشدی . هونلر صوك بر غيرت صرف ايتمك ايسته‌ديلر . برچوق قامش طوپلايه‌رق بربرلرينه اورديلر ؛ بونلردن يوز اللی قاييق ياپديلر . ايچلرينه تقريباً آلتی يوز قدر عسكر اركاب ايده‌رك شهرك الك آز مستحكم طرفلرينه ياقلاشمه‌لری ايچون امر ويرديلر . فقط ژرمانوس ايی مسلح يكرمی سفينه ايله يولده اونلری باصدی . بوتون بو دونانمايی برآن ايچنده دكيزه دوكدی . صوكره متباقی هونلر اوزرينه برخروج حركتی ياپديلر . قسم اعظمنی اولديرديلر . بو محاربه‌ده ژرمانوس يارالاندی . باربارلر بو عدم موفقيتدن نوميد اولماديلر . كنديلرينی اورادن آنجق برچوق پاره‌ويرمك سايه‌سنده آيريلمغه اقناع ايده‌بيلديلر .

Menandre

زامبرغام اردوسنده سونديقل Sondiklə ياخود سالديق Saldick نامنده اوتيغور هونلرينك بررئيسی واردی كه ايمپراطور

ژوستینیه‌نه مربوط ایدی . هونلر عودت ایتدکاری اثناده
قوتریغورلرك تراکیایه عودت ایتمه‌لرندن قورقان ژوستینیه‌ن بو
آقین مناسبتیله سالدیقه برطاقم مؤاخذاتده بولوندقدن صوکره
زامبرغام علیهنده حرب ایتمکه اونی تشویق ایتدی . زامبرغامه
ویردیکی تخصیصات سنویه‌یی کندیسنه ویره‌جکنی وعد ایلدی .
سالدیق رومالیلرك دوستی اولمقله برابر بو تکلیفاتی قبول ایتمك ،
ملتنك خرابیسنه سبب اولمق ایسته‌مدی . فقط صوکره‌لری
یوموشامش اولدیغنه دائر برچوق علائم واردر . فی‌الحقیقه
قوتریغورلر تکرار طونه نهرینی کچمکه حاضرلاندقلری اثناده
طوپلادقلری بوتون غنائمی بونلرك الندن آلدی . بوده برچوق
اختلافات ومحاربات داخلیه‌یه سبب اولدی . هونلر بربرلرینی
محو ایتدیلر . اسملری یاواش یاواش اورته‌دن قالقدی . باشقه
باشقه ملتلرك تحت تابعیتنه کیردیلر . آرتق صوکره‌لری اوملتلرله
هونلر بربرینه قاریشدیریلدی . ژورناندك دیدیکی کبی ، پاوس
مه‌ئوتیدن کلمش اولان بوقوملرمسی ، تراکیا ، داس قطعه‌لرینه
کچدیلر ، اورادن‌ده شیتستانه عودت ایتدیلر . رئیسلرینك
حکم واداره‌سی آلتنده اوراده اوزون مدت پایدار اولدیلر .
صوکره‌لری بو رئیسلردن بری استانبوله کله‌رك وافتیز ایدیلمك
طلبنده بولوندی . ایمپراطور هراقلیوس Heraclius بوکا
موافقت ایله کندیسنه پاتریس Patrice نامنی ویردی .
اکا برملتك قسم اعظمی بوحرکته امتثال ایده‌رك زوجه‌لریله
برابر خرستیان دینی قبول ایتدیلر .

ژورناند

Niceph. de Constant
سنه ٦١٨

هونلرك آوروپایه یاپدقلری بیوك تجاوز واستیلا حقنده
حکایه ایتدیکم تفصیلات بو قومك آوروپاده بر ایمپراطورلق
تشکیل ایتمدکارینی کوستریر . بونلر قاره‌دکیزك ، کورجستانك ،
بحر خزرك شماللرینه داغیلمشلردی . اورالرده مختلف رئیسلرك
اداره‌لری آلتنده یاشایورلردی . بو رئیسلر بر مدت آتیلایه
تابع اولدیلر . فقط آتیلانك وفاتندن صوکره تکرار اسکی
حقوقلرینی استرداد ایتدیلر . ایتالیا ، غول ، جرمانیا قطعه‌لرینی
تخریب ایتمش اولان بو باربارلرك آقینلری صوکره‌لری باتو خان
Batou-khan ك مجارستانده یاپدیغی آقینلردن فرقلی دکلدر .
آتیلانك وفاتندن صوکره آرتق تك بر رئیسك قومانداسی آلتنده
بولونمایان و بناءً علیه اسکیسی قدر صاحب قوت اولمایان هونلر
غربه آقین یاپمغه جسارت ایده‌مدیلر . بربرلریله بوغوشدیلر .
تاتارستاندن باشقه باربارلر کلدی . بونلرله قاریشدیلر . هون
اسمی اونوتولدی . مجار مورخلرینك روایتلرینه اعتماد ایدیلمك
لازم کلیرسه اوچ بیك هون پانونی قطعه‌سنده قالدیلر . ابتدا
چیغلامه‌زه‌و Czyglamezew دینیلن بر محلده یرلشدیلر .
فقط صوکره جوار قوملرك ، آتیلانك یاپدیغی تخریباتك آجیسنی
کندیلرندن چیقارمه‌لرندن قورقه‌رق ارده‌وه‌لوه Erdewelwe
نامنده ینه پانونی داخلنده باشقه بر یره چکیلدیلر . اوراده
زه‌قل Zekel یاخود سیکول Siculles نامنی آلدیلر . بوراده
شیتلرك اصولی و جهله یازی یرینه تخته‌لرك اوزرینه بر طاقم محکوکات
یاپمق عادتنی محافظه ایلدیلر . نهایت هونغروا [ماجار]لره قاریشدیلر .

تووروچ

٢

اوتاليت هونلر

پاولوس مه‌ئوتيد هونلرينك ياپدقلرى همان همان دائمى تخريباتدن دولايى آوروپا قطعه‌سى فلاكت ايچنده قاليركن ايرانده باشقه بر نوع هونلرك تعرضاتنه قارشى حال مدافعه‌ده بولونمق مجبوريتنى حس ايديوردى . بونلره بزم مورخلرمز بياض هونلر تعبير ايدرلر . ماوراءالنهرده ، خوارزم قطعه‌سنده ، بحر خزرك شرق ساحللرنده ساكن ايديلر . پايتختلرى قورقانجه Korkandja نامنى طاشيوردى . چهره‌لرينك رنكى ، طرز حياتلرى بونلرى شمالده ساكن و رنكلرى قارارمش اولان هونلردن تفريق ايديوردى . شمالده كيلره نسبتله پك چوق مدنى ايديلر . شهرلرده ياشايورلردى ، هم جوار قوملرله مناسباتده بولنيورلر ، اتفاقلر ياپيورلردى . بوندن دولايى ، شمالده كيلرك محافظه ايتدكلرى باربارلقدن اوزاقلاشمشلردى . بونلره اوتاليت Euthalites ، هياتله

Procop. de bel.

ته‌ئوفان لوقونفسور

Haïatelites ، نفتالیتلر Nephtalites ، آته‌لیتلر [۱] Atelites ،
آبته‌لیتلر Abtelites ، سیداریتلر Cidarites نامی ده ویرلمشدر.
شرق مورخلری ایسه تورک تسمیه ایدیورلر . اونلرجه تورك ایله
هون عینی شیدر .

پریسقوس
فردوسی

اسکی هونلر چینك شمالندن طرد ایدیلدکدن صوکره [۲]
قسم اعظمی ، یوقاریده سویلدیکمز وجهله ، آوروپایه جوار
اولان شمال الکالره چکیلمشلردر . متباقیسی ایسه آق صو
و کاشغره دوغرو غربه کلمشلر ، اورادن ده بحر خزره و ایران
حدودینه قدر امتداد ایدن صحرالره یاییلمشلردر . بو هونلر
ته‌له Téle یاخود تیه‌له Tie-le نامنی طاشیدقلری و اوقسوس
یاخود جیحون نهری بویلرنده یاشادقلری ایچون کندیلرینه
آبته‌له [آب ته‌له]، صو ته‌له‌لری نامی ویرلمشدر . آبته‌لیت

[۱] دربلو بونلره هیاتله Haïatelah نامنی ویریر . قدمانك
ایندوشیت Jndoscythes دیدکاری قوم اولدقلرینی ظن ایدر .
فقط بونده یاکیلیور . برنجی کتابده یوئه‌شی‌لر حقنده ویردیکم
تفصیلاته باقکز . دربلو ، بو قوملرك اغلب احتماله کوره تبتده
ساکن اولدقلرینی و تبتك پایتختی اولان بارانتولا اسمنك هیاتله‌دن
غلط اولدیغنی علاوه ایدییور . بو احتمال وارد دکلدر . چونکه
اوتالیتلر هیچ بر زمان تبتده ساکن اولمامشلردر .

[۲] بو فصلده بحث ایتدیکمز تاریخلر ، دورلر تقریبی و مبهم
بر صورتده قبول ایدلملیدر . مورخلرك نقصانی اوله‌رق ، بو وقایعك
هانکی تاریخلرده وقوعه کلدیکنی صورت صریحه‌ده تعیین ایتمك
بزجه غیر قابل بولونیور .

اسمی بوندن تشکل ایتمش و صوکره تحریف ایدیله‌رك اوتالیت ،
نفتالیت شکلنه کیرمشدر. بوندن دولایی بعض کیمسه‌لر بونلری
اسارتلری زماننده بو مملکته نقل ایدلمش اولان نفتالی
قبیله‌سنه منسوب یهودیلر ظن ایتمشدر . حاصلی ، عمومیتله
بوتون هون ملتی بحر خزرك شرقنده ، شمالنده وغربنده کائن
اولان حوالیده یرلشمشلردی . کاشغردن پالوس مه‌ئوتیده‌قدر
وشمالده‌ده سیبریاده توبولسقه‌قدر انتشار ایدیورلردی. مع مافیه
بوواسع قطعه‌نك صاحبی یالکز هونلر دکلدی . اوجهده
اوراده اقامت ایدن باشقه برطاقم شیتلرده بولونمق اقتضا
ایدردی . چوقدن بری ماوراءالنهر برچوق شرق قوملرینك
التجاگاهی اولمشدی . سولر ، یوئه‌شیلر ، اوسیونلر بربرینی
متعاقب بوراده ساکن اولمشلردی . ژتلر نامی‌ده ویریلن
یوئه‌شیلر بالخاصه صاحب قدرت وشوکت اولمشلر ، هندستانه
قدر توسع ایتمشلردر . بونلر ، آوروپاده یاپدقلری برطاقم
آقینلرله معروف اولان ژتلرك اجدادی اولملری احتمالی واردر.
بعض سو اقوامی‌ده آوروپانك شمالنه کچمش اولاجقلردر .
اوراده اوزون مدت قالدقدن وشمال اقوامنك اخلاق وعاداتنی
آلدقدن صوکره سوئه‌ولر نامی آلتنده جنوبه دوغرو ایتمش
اولا بیلیرلر. بوشیتلر ماوراءالنهر قطعه‌سنده هرطرفه یایلمشلردی.
هونلر اورایه کلدکلری زمان بونلرله قاریشمغه مجبور اولدیلر.
هیچ دکلسه شوراسنی قبول ایتمك لازم کلیر که بوقوملر آراسنده‌کی

ون هیه‌ن
توم قائو

فرقه نك خبردار اولمايان مورخلر بونلرك هپسنى هونلر نامى آلتنده قيد ايتمشلردر . بوراده اونلرى بربرندن تفريق ايتمكه قالقمق بيهوده اولور . روما و يران مورخلرى بونلرى خوراسان قطعه‌سيله جوارلرنده يايدقلرى بعض آقينلر دولاييسيله طانيمشلردر .

درپلو فردوسى سنه ٤٢٠

ايران اوزمان ساسان سلاله‌سنه منسوب حكمدارلرك تحت اداره‌سنده ايدى . كنديلرينه ساسانيان Sassanides نامى ويريليوردى . هونلرله محاربه‌سى تاريخده مذكور اولان بو حكمدارلرك ايلكى بهرام كور Bahram-gour ايدى . شرق محررلرينك افاده‌لرينه نظراً ، بو حكمدارك رسم تتوجى مناسبتيله ياپيلان شنلكلر هنوز بيتمه‌مش ايكن غافل آولانه‌جق ايرانليلرك مقابله‌يه امكان بولامايه‌جقلرينه احتمال ويرن توركلر ياخود هونلر قوتلى بر اردو طوپلاديلر . بو اردو ترمد Termed موقعنده جيحون نهرينى كچدكدن صوكره جوار ولايتلره كيردى . بهرام على العجله طوپلايه‌بيلديكى جزئى بر مقدار عسكرله آذربيجان [آذربايجان] Adherbidjan ه كيتدى . فقط مداين Madaïn دن چيقاركن آرقه‌سنده اوقدر آز عسكر واردى كه فرار ايديور ظن اولوندى . بعض كيمسه‌لر هونلر قرالنه بهرامك ارمنستانه قاچديغنى اخبار ايتديلر . هونلر ايرانه كيرمكله ايرانه صاحب اولاجقلرينى ظن ايده‌رك هيچ احتياطسز ، انتظامسز ، ايلريله‌ديلر .

بهرام دربنده [۱] دوغرو ایلریله‌یوردی . بحر حزر ساحلنی تعقیب ایده‌رك خوارزمه کیتدی . هونلره غفلةً آرقه‌دن هجوم ایتدی . بوهجوم او قدر آنی وشدید اولمشدر که هونلرك بر چوغی دها کندیلرینی مدافعه‌یه وقت بولمادن قتل ایدلدی . هونلر قراللرینی براقه‌رق پریشان بر حالده قاچدیلر . بهرام ، هون قرالنی چادرنده اتلاف ایتدی . ایران قرالی هونلری جیحون ساحلنه قدر تعقیب ایلدی . کورونشه نظراً هونلرله بر معاهده یاپمشدر . بو معاهده شرائطی موجبنجه جیحون نهری ایکی ملت آراسنده حدود تشکیل ایده‌جکدی . بو نهرك ساحلنده فربار Pherbar قربنده حدودی تعیین و ارائه ایچون بر آبده رکز ایتدیردی . مورخلرك هیچ تفصیلات قید ایتمه‌یشلرینه نظراً غایت سریع وقوع بولمش کبی کورونن بو سفر حقیقتده ایجه بر وقته احتیاج کوسترمش اولاجقدر . چونکه ایران حکمداری دشمنلرینی غافل باصمق ایچون بحر حزری دولاشمش کبی کورونیور . دها باشقه فاتحلرکده عینی یولی بر قاچ کره قطع ایتمش اولدقلرینی کورمسه‌ایدك بو روایته احتمال ویره‌مزدك .

ابوالفدا

---

[۱] بو وقعه‌یی حکایه ایدن دربلویه کوره بهرام دربندی آلمق ایچون بوتون بحر حزری دولاشمشدی . بویك یوروجی برحرکت اولدقدن باشقه پك اوزون وقته‌ده احتیاج کوستر . اغلب احتماله کوره بهرام دربنددن کیدییور کبی کورونه‌رك خوارزمه کیتمك ایچون صوکره بحر حزرك جنوب ساحلنی تعقیب ایله‌کری دونمشدر .

بهرامك خلفی یزدژرد Yazdejerd هونلره قارشی هیچ بر سفر آچمادی. هرحالده تاریخده بوكا دائر برقیده تصادف ایده‌میورز. وفاتنده ایران تختنی پرویز Pervidz یاخود فیروزك كوچوك قارده‌شی هرمز Hormoz دیراقدی. پرویز ایسه هرمزك تبعه‌سی اولمغه تحمل ایده‌میه‌رك، یاشنك بویوك اولماسی كندیسنه ایمپراطورلق ایچون بر حق ویردیكنه قانع اوله‌رق ماوراءالنهرده سوغد Sogd [١] وادیسنده اقامت ایدن هونلر قرالنك نزدینه امداد ایسته‌مكه كیتدی. هون قرالندن اوتوزبیك عسكر آلدی. فقط هونلر قرالی هوش‌نواز Khouchnaouz بو قوهٔ امدادیه‌یی ایران تختنه صاحب اولدیغی وقت جیحون اوزرنده ساكن ترمد و وازارد Vasjard شهرلرینی كندیسنه ترك ایتمك شرطیله ویرمشدی. هرمز طرفداری ایرانلیلرله فیروزك معیتنده‌كی هونلر ری Rei شهری قربنده قارشیلاشدیلر. هرمز مغلوب و اسیر ایدیلدی. بر شفقت برادرانه فیروزك اونی اولدیرمه‌سنه مانع اولدی. برادرینی بر سرایه حبس ایتمكله اكتفا ایلدی.

سنه ٤٥٧ فردوسی دربلو آسمانی Chronol. Reg. Pers.

سنه ٤٦٢

بو محاربه‌دن صوكره هونلر مملكتلرینه دوندیلر. فیروزك ایلك دور سلطنتنده بر مدت راحت دوردیلر. بویوك بر قوراقلق نتیجه‌سنده ظهور ایدن مدهش بر قیطلق او زمان ایرانی پك پریشان ایدییوردی ایرانلیلره هیچ حرب دوشونمكه

[١] سمرقند ایله بخارا آراسنده.

میدان براقمایوردی. بو قیطلق بلاسندن خلاص اولونجه فیروز
آردبیل Ardedil و بازان‌فیروزی Badzan-phirouzouhi
شهرلرینی بنا ایله مشغول اولدی. آنجق بو ایشلر بیتدکدن
صوکره، کیدوب هونلرله حرب ایتمك اوزره عسکر طوپلادی.
هرمزك مغلوبیتنی متعاقب بر معاهده عقد ایتمش اولاجقلردر.
چونکه فیروز او زمان همشیره‌سنی هونلر قرالنه ویرمکی
تعهد ایتمشدی. پریسقوس Periscus بو پرنسسك اسمی
غنچه Concha اولدیغنی سویله‌یور. ایران حکمدارینی
تعهداتی طوتمامغه سوق ایدن اسبابك نه‌دن عبارت
اولدیغی مجهولدر. کورونشه نظراً ایران حکمداری، همشیره‌سنی
برهون رئیسنه تزویج ایتمکی باعث خجالت برشی کبی تلقی
ایدییوردی. هرحالده، معاهده‌یی اخلال ایدییور کبی کورونمك
ایسته‌میه‌رك همشیره‌سنك یرینه باشقه بر قیزی کمال دبدبه ایله
هونلره یوللادی. قیزه هویتنی کتم ایتمه‌سی ایچون صیقی صیقی
تنبیهات یاپلدی. فقط هونلرده جاری اولان برقانون موجبنجه
قراللری آنجق اصیل قیزلرله تأهل ایده‌بیلیرلردی. اصیل
اولمایانلر اعدام اولونورلردی. بو قانون کلین کیدن قیزی
قورقوتدی. کیم اولدیغنی باشقه بری خبر ویریر قورقوسیله
بالذات کندیسی هونلر قرالنی مسئله‌دن خبردار ایتدی. بو
صفوت قلبی لایق اولدیغی مکافاتی بولدی. اونك حقنده بر
استثنا اولمق اوزره قانونك حکمنی رفع ایتدیلر. فقط هون

پریسقوس

قرالی ، فیروزك بو حیله‌کارلغنی بر دورلو اونوتمادی . انتقام آلمق فکریله ، جوار قوملره قارشی حربه قیام ایدییورمش کبی کوروندی وفیروزدن مقتدر ضابطلر وقوماندانلر ایسته‌دی . ایران حکمداری هونلر قرالنه بر خیلی ضابط وقوماندان یوللادی . بونلر افندیلرینك حرکتنك قربانی اولدیلر . چونکه هونلرك نزدینه واصل اولور اولماز برقسمنی همان قتل ایتدیلر ، قسم متباقیسنی ده اعضالری کسیلك برحالده ایرانه کری کوندردیلر . بو ، حربه باشلامق ایچون پك کافی بر سببدی . فیروز حربه قیام ایتدی . غورغا Gorga یه قدر ایلریله‌دی . اغلب احتماله کوره بو ، خوارزم قطعه‌سنده قورقنجه شهری اوله‌جقدر . بو حربك نتایجی حقنده معلوم اولان بوتون تفصیلات ایرانلیلرك هونلری مغلوب ایدرك بالام Balaam نامنده بر شهرلرینی ضبط ایتمه‌لرندن عبارتدر . احتمالکه بو ، تالەقان Talecan شهری اولاجقدر . شبهه یوق که ینه برمعاهده عقد ایدیلمش وحدودلر تعیین اولونمشدر . چونکه تقریباً اون سنه صوکره بو خصوصدن دولایی ینه اختلافلر چیقدیغنی ، فیروزك تکرار سلاحه صاریلدیغنی کوریورز .

سنه ٤٦٤

سنه ٤٧٥

بو یکی حرب ایچون هر ایکی طرفدن ده تدارکات کورولدی . ایکی اردو حرکت ایتدی . قارشیلاشدقلری وقت قورقمش کبی کورونن هونلر فراره باشلادیلر ، یوکسك طاغلرله محاط ، اورمانلق بر یره چکیلدیلر . بر مقدار هون

پروقوپیوس
Procop. de bel Pers.

سواریسی فیروزی بورایه چکدیلر . بر قسمی‌ده آرقه‌دن هجوم
ایچون مختلف نقطه‌لره داغیلمشلردی . ایران حکمداری بو
تهلکه‌لی کچیده او قدر دالدی که تهلکه‌یی کندیسندن ایی
تقدیر ایدن عسکرلری او زمان فیروز نزدنده زه‌نونك
سفیری بولونان اوزب Eusebe ه فیروزی حقیقت حالدن
خبردار ایتمه‌سنی رجا ایتدیلر . فیروز درحال دوردی . بر
مجلس عقد ایتدی . فقط هونلر بوصولرندن چیقمشلردی .
ایرانلیلرك کیردکاری بوغاز هونلرك النه کچمشدی . آرتق تسلیم
اولمقدن باشقه بر چاره یوقدی . هونلر قرالی فیروزه جرشکارلغندن
دولایی مؤاخذاتده بولوندی . کلوب آیاقلرینه قاپانیر وبر دها
هونلرله حرب ایتمه‌یه‌جکنه یمین ایلرسه کرك کندیسنك کرك
عسکرلرینك سربست براقیله‌جغنی بیلدیردی . فیروز، ماژلر [*]
Mages لك فکرینی صورمادن بر قرار ویرمك ایسته‌مدی .
بونلر، یمین و تعهد خصوصنده ایسته‌دیکنی یاپمقده مختار اولدیغنی،
فقط آیاغه قاپانمق مسئله‌سنه کلنجه، بو آنجق ایرانلیلرك
معبودی اولان کونشه قارشی کوستریله‌بیله‌جك بر اثر تعظیم
اولدیغی ایچون زردشت Zaroastre دیننه قارشی کناه ایشله -
مه‌مك اوزره بر چاره بولمق ایجاب ایتدیکنی سویله‌دیلر . بونك
ایچون فیروزك صباحلین طلوع شمس ایله هونلر قرالنك یاننه
کیده‌رك کونشه دوغرو دونوب ایسته‌نیلن اوضاع حرمی

---

[*] ایرانلیلرده رهبان صنفی .

ارائه ایتمه‌سی قرارلاشدیریلدی. یالکز کونشه قارشی کوستریله‌سی ایجاب ایدن اثر حرمت و تعظیمك فیروز طرفندن بر انسانه و بر بارباره قارشی اظهار ایدلمسندن متولد خجالت بو حیلهٔ شرعیه سایه‌سنده ازاله ایدیله‌جك ظن اولونیوردی. ایران حکمداری مازلرك نصیحتنی تعقیب ایتدی. یمین ایلدکدن صوکره هونلر کندیسنی سربست براقدیلر.

صوکره، کوردیکی بو حقارتی بر دورلو اونوته‌مایان فقط ایتدیکی یمینی هیچ عقلنه کتیرمه‌ین فیروز [١] عسکر

[١] ته‌ئوفان لوقونفه‌سور بو ایکنجی سفری زه‌نونك ایمپراطورلغنك ایکنجی سنه‌سی وقوع بولمش کبی کوستریور. برنجی سفر ایله آرالرنده بر سنه کچمشدر دییور. یونان مورخلرینك روایتلری بو وقایعك تاریخلری حقنده غایت مبهمدر. بعضیلری آیری آیری اوچ محاربه‌دن بحث ایدرلر. قرونیك دەدەسه Chronidus d'Edesse یه کوره ایکنجی سفرده فیروز اسیر دوشدیکی ایچون فدیهٔ نجات اوله‌رق اوتوز تالان Talens تأدیه ایتمکه مجبور اولمش و بونلری ایکی تقسیطده اوده‌دکدن صوکره کیریشدیکی بر محاربه‌ده مقتول دوشمشدر. بن بو سفرلرك بربری آرقه‌سی وقوعه کلدیکی ظننده‌یم. ته‌ئوفان لوقونفه‌سوره کوره برنجی سفر ٤٧٥ ایکنجیسی ٤٧٦ تاریخنده‌در. حربك بر سنه‌دن زیاده دوام ایتمه‌سی فرض اولنورسه، فیروز او سنه دکاسه‌ده ایرته‌سی سنه وفات ایتمش اوله‌جقدر. بهرام ایله یزدجردك و فیروزك دور حکومتلرینی صورت قطعیه‌ده تعیین و تثبیت ایتمك ایسته‌ین موسیو دوتیلمون De Tillemont ایکنجی یزدجردك بدایت سلطنتی ٤٤٠، ختام حکومتی ٤٥٨ اولدیغنی سویلیور. فیروزك ٢٧ یاخود ٢٤ سنه سلطنت سوردیکی فکرنده‌در. فیروز ٤٨٥ یاخود ٤٨٦ تاریخلرینه دوغرو وفات ایتمش اوله‌جقدر. مع مافیه کتابنك بریرنده فیروزك تاریخ وفاتی ٤٨٢ دییه کوستریور بو تقدیرجه اوچنجی بر سفرده‌ها وقوعه کلدیکنی قبول ایتمك لازمدر.

طوپلایەرق تکرار ماوراء النهر یولنی طوتدی . بوتون چوجوقلرینی برابر آلدی . یالکز بالاش Balasch اسمندەکی اوغلنی ایرانده براقدی . هونلر وقتیله او قدر صافدل داورانمش اولدقلرینه شیمدی ندامت ایتدیلر . مدافعه چارەلرینی دوشونمك اقتضا ایدردی . قراللری ، فیروزك قرارکاه قورەجغی یری خبر آلمشدی . اورادە درین و کنیش بر هندك قازدیردی . اورتەدە یالکز کوچوك بر تپه براقدی . بونك اوزرنده آنجق اون آتلی اخذ موقع ایدەبیلیردی . بورایەدە غایت دار بر کچیددن کیدیلیوردی . سائر طرفلری هپ قامشلرله اورتەرك اوستنی طوپراقله قاپادیلر . سواریلردن بری بر بایراغی جاملدی . بونك اوستندە فیروزك معاهدەنامەسی آصیلمشدی .

فیروز ایران حدودی اوزرنده قورغا Corga یه واصل اولمشدی . هون قرالی برقاچ سواری کوندردی . بونلر ایران اردوسنه کوروندیلر . سواریلر قاچدی . ایران اردوسی بونلری تعقیب ایدەرك پوصو محلنه قدر کیتدی .

سنه ٤٨٨ ابو الفراج آسمانی

Bib.orient. Procop. de bel

هندکك اورتەسنده حاضرلانان یولی بیلن سواریلر اورادن قولایجه کچەرك تپەنك آرقەسنده بولونان قوۀ کلیەیە التحاق ایتدیلر . کندیلرینی شدتله تعقیب ایدن ایرانیلر کندیلکلرندن هندکه دوشدیلر . آرقەلرندن درت نعله قوشان دیکر سواریلرده بونلرك اوزرینه ییغیلدیلر . بو طوزاقده فیروز چوجقلریله برابر تلف اولدی . قورتولان ایکی نفرده هونلرك النه دوشدی .

تەئوفان
لوقو نفسور
تەئوفيل
Simoc

فردوسی

ایرانده قالمش اولان بالاش [١] حکمدار اعلان اولوندی ، تمام ایکی سنه هونلره تابع قالدی . سوفارای Soupharai ومارزابان Marzaban یعنی زابلستان وغزنه وهند حدودلرنده کائن بوست Bost والیسی طرفندن عقد ایدیلن معاهدده مصرح ویرکویی تأدیه ایتدی. روایت اولوندیغنه کوره مؤخراً ینه بوسوفارای [٢] بومعیوب ویرکودن قورتولمق چارەسنی آرامش، یوزبیك کشی قوماندا سنده اولدیغی حالده خوراسانه کیرمشدر . مرو Morou یه واصل اولونجه هونلری تهدید وتحقیر ایله دولو بر مکتوب کوندردی . هوش نواز ایرانك معروض بولوندیغی بوتون فلاکتلرك مسببی فیروز اولدیغی، چونکه یاپیلان معاهداتی ابتدا اونك بوزدیغی جواباً بیلدیردی. بوندن ممنون اولمایان سوفارای قشماهین Kaschmahin ده کیتدی نهری کچدی . ایکی اردو بیقاند Bicand ده قارشیلاشدیلر ؛

(١) بو وقعەیی فردوسی ایله آغاتیاس Aqathias ك روایتلرینی اساس طوتەرق حکایه ایتدم . پروقوپ باشقه دورلو نقل ایدر . اونك ادعاسنه نظراً ایرانده قالمش اولان قباد قرال اعلان ایدیلمش ، ایکی سنه اوتالیتلره تابع قالمش ، صوکره خلع ایدیلمش ، صوکره بلاش (یعنی بالاش) یرینه کچمشدر . هونلرك نزدینه قاچان قباد اورادن آلدیغی عسکرله عودت ایدەرك تخته چیقمشدر . یونان مورخلرنده معلومات اوقدر آز ، ایران مورخلری ایسه اوقدر جاهلدرلرکه هانکی روایت قبول اولونەجغی کسدیریلەمز .

(٢) موسیو دوتیلمونك سوقران Soucran دیدیکی کیمسه ایله بو بردر .

حربه طوتوشدیلر. هونلر مغلوب اولدی. بوتون اشیالرینی غائب
ایتدیلر. ایرتسی کون صلحه طالب اولدیلر، قبادایله سائر
اسیرلری اعاده تکلیفنده بولوندیلر. ایرانلیلرکده آلدقلرینی
اعاده ایتمه‌لری مشروط ایدی. بوتکلیف موجبنجه حرکت
ایدیلدی. تبعه‌سی طرفندن منفور اولان بالاش تختی قبادە
ترك ایتمکه مجبور اولدی. فقط قباد چوق زمان تختنده قالمادی.
خلاصکاری اولان سوفارایی قتل ایتدیرمش، مازدك
Mazdaq نامنده بر یالانجینك دینه سلوك ایتمشدی. مازدك
اسکی زردشت دینی اصلاح ایتمك ادعاسنه قالقمشدی. اشتراك
نسوان اساسنی قبول ایدیوردی. قباد خلع ایدیله‌رك زنجیره
اورولدی. برادری جاماسب Giamasp اونك یرینه کچدی.
صوکره قباد حبسدن چیقه‌رق هونلرك یاننه کیتدی. اوراده رؤسادن
برینك قیزیله اولندی. بو ازدواجدن بویوك خسرونوشیروان
Khosrou Anoaschirouan دنیایه کلدی. قباد هونلردن
اوتوز بیك کشیلك بر قوۀ معاونه استحصال ایده‌رك ایرانه
عودتله تخته صاحب اولدی. بو هونلردن بر چوغی روما‌لیلره
قارشی آچدیغی بر حربده قبادە رفاقت ایتمشلردر. فقط صوکره
قبادك دشمنی کسیله‌رك آقینلره تکرار باشلادیلر. ایرانلیلرله
اوزون بر حربه کیریشدیلر. بوبابده هیچ بر تفصیلات موجود دکلدر.

صوکره بویوك خسرو نوشیروان تخته چیقدیغی وقت
شهرتی آسیانك الك شرقی قطعه‌لرینه قدر یاییلدی. فردوسینك

سنه
٤٩١
آسمانی

فردوسی

آغاتیاس

ته‌ئوفان
لوقونفسور
پروقوپ
سدرونوس
فردوسی
سنه
٥٥٠

سنه
۵۳۱
فردوسی

چین خانی دیدیکی بر خان – که بن دها زیاده تاتارستانده‌کی ژه‌ئوژه‌ن خانی اولماسنه احتمال ویریورم – کندیسیله اتفاق ایچون سفیرلر یوللادی. ایکی قوتلی و متفق قوم آراسنده قالمقدن قورقان هونلر بومعاهده‌نك انعقادینه مانع اولمق اوزره اللرندن کلنی یاپدیلر، تاتار سفیرلرینی اولدیردیلر. خان درحال بوتون قوتلرینی طوپلادی. نقش‌آب Nakhschap قربنده هونلری بوزدی. قراللری مقتول دوشدی. عسکردن‌ده بك چوق ضایعات ویردیلر. صوکره ملت فاغانیش Phaganisch نامنده باشقه بر قرال انتخاب ایله نوشیرواندن امداد ایسته‌دی. تاتار خانلرینك بك کسب قوت ایتمه‌مسی منفعتی اقتضاسندن اولان نوشیروان اونلری طرد ایچون عسکر طوپلادی. خان سمرقند جوارلرنده ایدی. بعض تکلیفات سرد ایلدی. قبول اولوندی. صوکره نوشیروان خانك قیزیله اولندی. تاتار خانی، کاشغره چکیلدی.

بو تاریخدن صوکره آرتق هونلرك بحثی هیچ ایشیدیلمز. تاتارستانده مهم بر ایمپراطورلق تأسیس ایتمش اولان تورکلر ایران حدودلرینه قدر ماوراءالنهره صاحب اولدیلر، اوتالیتلری تحت انقیادلرینه آلدیلر. بونلر یکی بویوك خانك تبعه‌لری ایچنه قاریشوب کیتدیلر.

ژه‌ئوژه‌ن تاتارلری یاخود آوارلر

ژه‌ئوژه‌ن تاتارلرینك تاریخندن بوراده بحث ایتمك مناسب اوله‌جغنی ظن ایدییورم . بونلر تاتارستانده او قدر مهم بر رول ایفا ایتمشلردرکه هونلرله خلفلری تورکلر حقنده سویله‌دیکم شیلرك بو قومی بیلمه‌دن حقیله آکلاشیلمه‌سی پك زوردر . علاوةً شونی سویله‌یه‌جکم که برچوق مورخلر بونلرك هونلردن کلدکلرینی ظن ایدییورلر . بو مشکوکیتی بنی کندیلرندن بر آز دها مفصل صورتده بحثه مجبور ایدییور . فقط آوروپاده آوارلر [١] Awares نامیله یاد ایدلمش اولان بو قوملرك آوروپایه کچمه‌لری بزم ایچون دها شایان دقت بر مسئله تشکیل ایدر . بو نقطه‌یی تنویر ایتمه‌نك اهمیت عظیمه‌سی غیرقابل

[١] تاتارستانده اویرات Ouirat یاخود آویرات Avuirat نامنده بر تورك قبیله‌سی واردر . بونلر موغوللر زماننده معروف ایدیلر . موسیو دربلو بونلرك آوارلرله عینی قوم اولدقلرینی ظن ایدییور . روما مورخلری آوارلره آویری Aviri نامنی ده ویرمشلردر . کذلك آبارلر Abares ده دینامش ، بعض کره ده هونلر دییه تلقی اولونمشلردر .

انکاردر . بوراده ژه‌ئوژه‌نلرك تاریخی حقنده معلومات ویرمك فکرنده اولمقله برابر بك تفصیلاته کیریشمك ایسته‌میوزم . چونکه حقیقةً هونلرك نسلندن کلدکلری ثابت اولمامشدر . بوراده یالکز اونلری طانیمغه کفایت ایده‌جك و بو اثرك دائرهٔ شمولنه کیرن وقایعی تنویره خدمت ایله‌یه‌جك قدر تفصیلات ویره‌جکم .

ون هیه‌ن
توم قائو

بو تاتارلرك شرق باربارلری نسلندن کلدیکی ، له آئو - تونغك وقوره‌نك شمالنده کائن سیه‌ن‌پی‌لرله عینی منشائه مالك اولدقلری ادعا ایدیلیور . بعض مورخلر هونلردن ایندکلری فکرنده‌درلر . فقط برنجی فکر دها احتمال دائره‌سنده کورونیور . دها چوقده او فکر قبول ایدلمشدر . بونلره توپا یعنی صاحب ارض نامی ویرلمشدر . لیه‌ئوقیه‌ئولیو Yeou-Kieou-liu نامی ایسه یکی ژه‌ئوژه‌ن ملتنك وبالخاصه عائلهٔ حکمدارینك خصوصی اسمی اولمشدر . ایکی یوز آلتمش برسنهٔ میلادیسنه‌دوغرو توپالر ایمپراطوری لیه‌وی Lie-vie نك زمان اداره‌سنده بو ملته منسوب بر تاتار سواریسی محاربه‌ده بر اسیر آله‌رق بوکا توپا لساننده صاچسز ، کل معناسنه موقولیو Mo-ko-liu آدینی قویمشدی. لیه‌ئوقیه‌ئولیو اسمی بوندن محرف اوله‌رق او اسیرك بوتون احفادینه ویرلمشدر . جسارتی ایله تمیز ایدن بو اسیر کندیسنی افندیسنه او قدر سودیردی که افندیسی اونی آزاد ایتدی . او زمان توپالر ایمپراطوری

سنه
٢٦١

اولان اولیو O-liu نك اردوسنه کیردی . بو قوملر آراسنده
جاری اولان بر قانونه نظراً حربده منسوب اولدیغی فرقه‌یه
وقتنده التحاق ایتمه‌ین یاخود تعیین اولونان محله کلمه‌ین کیمسه
اعدام اولونوردی . موقولیو بویله بر جرم ایشله‌دی :
جزادن قورتولمق ایچون چوله چکیلدی . اوراده یوز
قدر فراری ده اوکا التحاق ایتدی . بونلرك باشنه کچدی .
وفاتندن صوکره، جسور ومتشبث بری اولان اوغلی چه‌لوهوئه‌ئی
Tche-lou-hoei تبعه‌سنك مقدارینی آرتیردی . بر طاقم تاتار
عشیرتلری رئیسی اولدی ؛ بونلره ژه‌ئوژه‌ن[١] نامنی ویردی .
فقط دائما توپالر ایمپراطورینك تحت تابعیتنده قالدی. توپالر بو
یکی ملته قارشی بر حس استحقار بسله‌یورلر، اونلری بر طاقم
بوجکلره، قوردلره بکزه‌ته‌رك یوئن‌یوئن[٢] Yuen-yuen نامنی
ویریورلردی . چه‌لوهوئه‌ئی‌نك آلتنجی خلفی اولان تولون
Tou-lun لك زمان اداره‌سنه قدر بو تاتارلر آراسنده شایان
ذکر هیچ بر وقعه جریان ایتمدی.

غوئه‌یی‌شو
لیه‌تای‌قیسو

تولونك بویوك باباسی اولان تی‌سویوئن Ti-so-yuen
نامنده بر پرنس ملتك باشنده بولوندیغی اثناده بو ژه‌ئوژه‌نلر
ایکی قسمه آیریلدیلر. بریسی شرق طرفنه چکیله‌رك تی‌سویوئنك

---

[١] بعض چین مورخلری بونلری ژوی‌ژوی Joui-joui لرله
قاریشدیرمشلردر . بونلر ژه‌ئوژه‌نلرله برابر عینی زمانده تاتارستانده
بولونان هون اقسامی ایدیلر .

[٢] بوکلمه برسورو صولیجانلرك حرکتنی افاده‌ایدن برکلمه‌ایدی .

بویوك اوغلی پی هه ئوپو Pi-heou-po نك ادارەسی آلتنه كچدی. دیكری عینی پرنسك دیكر اوغلی اولان یون قه تی Yun-ke-ti نك تحت ادارەسنده غرب طرفنه كیتدی. او زمان غوئه یی یاخود توپا تاتارلرینك ایمپراطوری تائوووتی Tao-vou-ti ایدی. چینك بر قسمنه صاحب بولنیوردی. یون قه تی احتیاطسزجه بو توپا ایمپراطوری علیهنه قیام ایتدی. حالبوكه ایمپراطورك او جسیم اردولری بوتون تاتارستانی تحت اطاعته آلمغه كافی ایدی. بوندن دولایی ژه ئوژەن تاتارلری اویله بر حربه كیریشمكه مجبور اولدیلر كه نتیجه‌سی كندیلرینك علیهنه دوندی. غوئه یی‌لرك عسكرلری تاتارستانه كیردیلر. یون قه تی مغلوب اولدی. تبعه‌سی اسارته دوشدی. پی هه ئوپو ده عینی مقدراته معروض قالدی. ملتك همان تكمیل رئیسلری یون قه تی نك تولون و هولیو Ho-liu نامنده كی ایكی اوغلیله برابر اسیر ایدلدیلر. قائوچه Kao-tche تاتار عشیرتلری ده عینی زمانده غوئه یی‌لر ایمپراطورینك تحت تابعیتنه كیرمكه اجبار ایدلمشلردی. تاتارستانك بوتون بو طرفلری توپا ایمپراطورینك ید تسخیرینه دوشدی. استقلاللرینی محافظه ایده بیلن یالكز بعض ژه ئوژەن اقسامی قالمشدی. تائوووتی ایكنجی بر سفرده بونلری ده منقاد ایتمكه موفق اولدی. بویوك بر قسمنی یرلرندن آلوب كوتوردك چین حدودلرینه یرلشدیردی.

سنه ٣٩١ قام مو ایه تای قیسو غوئه یی شو

اینشته تولون كندیسنی طانتمغه موفق اولدیغی زمان تاتار

اقوامنك حالی بو مركزده ایدی . تولون ، غوئه‌یيلرك النه
دوشمك فلاكتندن قورتولدی . غرب طرفنه چكه‌رك صوك
اوغراقلری هزیمتنده ملتنك باشنده بولوندی . برمقدار سواری
ایله بویوك عموجه‌سی پی‌هه‌ئوپو نزدینه قاچدی . اوده اونی
كندی مملكتنك جنوبنه یرلشدیره‌رك درت چوچوغنی كندیسنه
نظارته مأمور ایتدی . یالكز بر عشیرت رئیسی اولمقله اكتفا
ایده‌مه‌یه‌جك قدر حریص جاه اولان تولون اوراده قالدیغی
آز بر مدت ظرفنده بر طاقم تصورات بسله‌مكه قالقدی .
پی‌هه‌ئوپونك اوغللرینی طوتدی . اونلری قائوچه تاتارلرینك
مملكتنه كوتوره‌رك اوراده برمدت صوكره سربست براقدی .
بو واسع چوللرده آرقه‌سنه طوپلایه‌جق آدملر بولدی . اولدقچه
غلبه‌لق بر تبعه وعسكر پیدا ایتدی . برآز صوكره پی‌هه‌ئوپویه
كلوب هجوم ایده‌بیله‌جك قدر قوتلندی . پی‌هه‌ئوپویی مغلوب
ایده‌رك همان تكمیل افراد عائله‌سیله قتل ایتدیردی . متباقیسی
غوئه‌یيلرك یانـنه قاچدیلر . بوموفقیت ایله تاریخك قید ایتمدیكی
دها سائر بعض مظفریتلر تولونی قومشولری ایچون قورقوله‌جق
برحاله كتیردی . بر اشقیا رئیسی كبی تلقی ایدیلمه‌مكه باشلاندی .
اجنبی پرنسلر اوكا بر حكمدار معامله‌سی كوسترمكه باشلادیلر .
بالخاصه هه‌ئوتسین نامی ویریلن كوچوك بر چین سلاله‌سی
قرالی هینغ Hing ایله اتفاق یاپدی . غوئه‌یيلرله حرب ایتمكده
اولان بو قرالك طرفنی صورت جدیده‌ده التزام ایده‌رك اوكا

سنه ٣٩٤ لیه‌تای‌قیسو

سنه ٤٠٢

معاونتده بولونديسه‌ده مغلوب اولدی ، بويوك شـامو ياخود قوم چولنك شمالنه چكيلمكه مجبوريت حس ايتدی .

بو ايكی موفقيتسزلك تولونك جسارتنی آرتيرمغه يارادی . بوتون تاتارستانك ايلك ذی قدرت پرنسی اولدی. ابتدا قائوچه الـكاسنی يعنی اونون Onon وسلينغا نهرلری حواليسنی ضبط ايلدی . اوراده يرلشدی . صوكره برسورو تاتار عشيرتلرينی تحت انقياده آله‌رق قوره ايله ايرتيشـك غربنده ايلی نهری آراسنده‌كی بوتون او واسع قطعه‌لره صـاحب اولدی . شمالده سيبريانك بر قسمی وبوتون تاتارستان شامو چولنه قدر اونك حكم ونفوذينه تابع ايدی . حتی فتوحاتنی آوروپا حدودلرينه قدر تشميل ايلدی . يوپان Yu-pan ياخود يوئه‌پو Yue-po الـكاسنی تحت انقياده آلدی . بوراسی باشقير الـكاسی ايدی . او زمان هونلر بوراده سا كن ايديلر . ايشته بواقوامی تسخير ايتدكدن صـوكره خاقان [۱] Khacan ياخود خان Khan نامنی آلدی. او زمانه‌قدر تاتارستان حكمدارلرينك طاشيدقلری تانژو عنوانی لغو ايتدی .

قام‌مو ليه‌تای‌قيسو ون‌هيه‌ن توقام‌ئو

تولون ، ملتنه قانونلر ياپدی . عسكرلری آراسنده انتظام وانضباط تأسيسنه اهميت ويردی [۲] . اردوسنی اون فرقه‌يه

ون‌هيه‌ن تومقائو

[۱] بو عنوان او زماندن بری بوتون توركستان حكمدارلری طرفندن قبول ايدلمشـدر . بزم مورخلر قاغان Kagan ديه قيد ايديورلر . خان بونك مخففيدر .

[۲] بيك كشيدن ويوز كشيدن مركب قوللر تشكيل ايده‌رك هر بررلرينه برر قوماندان نصب ايتدی .

ایبردی. محاربه‌لرده تمیز ایده‌جکاره مکافاتلر تخصیص ایلمدی. قورقاقلرك طاشله باشلری ازیلمه‌سی اصولنی قویدی. تاتارستانك الك قابا قومی اولان تبعه‌سی یازی یازمق و حساب یاپمق فنی بیلمیورلردی. او زمانه قدر کچی ترسلرینی قوللانه‌رق بونلرك طرز ترتیبنه کوره مقصدلرینی افاده ایدرلردی. تولون چینلیلرله الفت ایتمش اولمق، اونلری هله عنوان و تشریفات و دبدبه خصوصاتنده تقلیده چالیشمقله برابر طرز تحریرلرینه هیچ اهمیت ویرمه‌مشدی. حتمال که کندی ملتنك بویله بر شیئه قابلیتلی اولمایه‌جغنه حکم ایتمشدی. تولون صنایع نفیسه‌یه دشمن ایدی. اعمالاتخانه‌لر آچمغه بردورلو رضا کوستره‌مدیکی کبی علوم و فنونك تحصیلنه‌ده مساعده ایتمیوردی. بونك ایچون کچی ترسلرینك یرینه دکنکلر اوزرینه چنته‌له یاپمق اصولنی اقامه ایتمکله اکتفا ایلدی. ایشته بوتون مخیله‌سی بوغایت قابا طرز تحریری بولا بیلدی. صوکره، مطنطن بر عنوان طاقنمق ظنیله قیه‌ئوقه‌ئون خان [١] نامنی آلدی. قانچه‌ئو جوارلرنده، شنسی ولایتنك اقصای غربنده پایتخت تأسیس ایتدی.

---

[١] برآرابه‌یی پك کوزه‌ل اداره ایتمسنی بیلیر معناسنه‌در: ماهر آرابه‌جی دیمکدر. بو اسملردن بر چوغنك چین کتابلرنده بولدیغم معنالرینی کوستریورم. چونکه بوسایه‌ده بونلرك قدیم تورك لساننده‌کی مقابللرینی، اسملرینی بولمق قابل اولابیلیر. بو صورتله بو حکمدارلرك اصل اسملرینه پیدای وقوف ایده‌بیلیرز. بن بو اصللری آرایوب دوردمسه‌ده بر شیئه موفق اولامادم. فقط تورك لسانی حقیله بیلنلرك بوکا موفق اولاجقلرینی امید ایدیورم.

بو حکمدارلرك زمان ادارەسنە عائد وقایعك تفصیلاتی بزە غایت
حائز اهمیت معلوماتە ویرەبیلەجکدر. چونکە تا آوروپا جوارلرینە
قدر فتوحاتنی توسیع ایتمشدر. بر چوق مهاجرت اقوامك
سببلرینی بو تفصیلاتدە ورەبیلەجکسز. فقط المزدە کافی درجەدە
وثائق یوقدر. قالمش اولان وثائق یالکز تولونك اقربالری
طرفندن علیهندە ترتیب ایدلمش بعض سوء قصدلری ازدیکنی،
مرتبەلرینی غونەیبلر نزدینە قاچمغە مجبور ایتدیکنی، چینك بر
قسمنە صاحب تاتارلرلە ایکی سنە محاربە یاپدیغنی، قاچمغە مجبور
اولدیغنی، بو هزیمتدە توچی Tou-tchi نامندە کوچوك یاشدە
بر چوچوق براقەرق وفات ایلدیکنی خبر ویریيور.

سنە ٤٠٤ لیەتای قیسو
سنە ٤٠٩ ٤١٠ لیەتای قیدسو قام مو

بر چوجوق طرفندن ادارە ایدیلمك ایستەمین ژەئوژەنلر
کوزلرینی متوفا خانك برادری هوقویە چویردیلر. بونی
ایمپراطور اعلان ایلەیەرك کندیسنە غنای تەئوفای خان عنوانی
ویردیلر. بو یکی حکمدار ملتنك رأیی پك آلمقسزین پینغ پو
Ping-po نامندە کوچوك بر چین قرالنك اتفاقنە طالب اولدی.
بو قرالك منسوب اولدیغی سلالە شمال ینی عنوانی طاشیوردی.
هدیە اولەرق اوکا پك کوزل بار کیرلر یوللادی. پینغ پو بو
صورتلە ژەئوژەنلری مدنیتە ادخال ایدەبیلمك امیدندە ایدی.
فقط ژەئوژەنلر چین عاداتنی قبول ایتمك منفعتلرینە موافق
اولمادیغی قناعتندە ایدیلر. چوللرندە محقق صورتدە نائل اولدقلری
حریتك بر قسمنی فدا ایتمك تهلکەسنە معروض قالمادن چین

سنە ٤١١

سنه
٤١٤
ليه‌تاى قيسو
قام‌مو

عادتلرينى قبول ايده‌مه‌يه‌جكلرينى ظن ايديورلردى . اسكى خان تولونك اوغلى پولوچين Pou-lo-tchin بونى ملته حس ايتديردى. خانك حركتنى داعئ شبهه برشكله صوقمغه چاليشدى. ژه‌ئوژه‌نلر آياقلانمقده گجيكمديلر . هوليوبى توقيف ايده‌رك قاريسيله برابرين قرالنه كوندرديلر . صوكرا اوراده قتل ايديلدى. ژه‌ئوژه‌نلر ايسه پولوچينى تخته چيقارديلر . فقط همان بر آز صوكره اوده تختى غائب ايتدى.

اقرباسندن تالان Ta-lan نامنده برى خلقى، خوشلرينه كيده‌جك حركات ايله كنديسنه بندايتمكه چاليشيوردى بونك عواقبى نه اولابيله‌جكى خانه سويلندى . تالانك دها شيمديدن اولدقجه قوتلى طرفدارلر پيدا ايتديكى، هيچ شبهه‌سز كوزلرى تخته‌ديكمش اولديغى آكلاشلدى. پولوچين دها اول داورانمق لزومنه قانع اوله‌رق اردوسنك باشنده حربه حاضرلاندى . فقط مغلوب اولدى ، مقتول دوشدى . بونك اوزرينه تالان مه‌ئو هان قه شيم قى خان Meou-han-ke-chim-kai-khan ناميله تاتارستان ايمپراطورى اعلان ايديلدى. درحال غوئه‌يى تاتارلرينه اعلان حرب ايتدى، كيدوب چين حدودينى تخريب ايلدى . فقط اوراده اومديغى موفقيته نائل اولامادى . غوئه‌يى‌لرك اوكنده قاچمق مجبوريتنده قالدى . غوئه‌يىلر تالانى تا مملكتنه قدر تعقيب ايتديلر . اونلرى يالكز صوغوغك شدتى توقيف ايده‌بيلدى . عسكرلرندن برچوغى صوغوقدن

سنه ٤٢٣ ليه‌تاى قيسو قام‌مو

تلف اولدى . مع‌مافيه تالان بو موفقيتسزلكدن دولايى اميدسزلكه‌دوشمه‌دى. غوئه‌يىلرك مملكتنه تكرار كيردى ، بعض تخريباتده بولوندى . صوكره په‌لام تسميه ايديلن كوچوك سلاله‌نك يعنى شمالى له‌آملرك[١] حكمدارلرينه قارشى يورودى. بو محاربه‌نك سببى هامى الكاسنى اداره ايدن له‌آم واليسنك ، خانه عرض اطاعت ايتمسى اوزرينه خان طرفندن هامى قرالى نصب ايديلمه‌سى ايدى. له‌آم‌قرالى موم‌سون Mum-sun بالطبع بوندن دولايى غيرممنون اولاجقدى . هوآم‌لونك غربنده كائن چين ولايتلرى اونك تحت اداره‌سنده ايدى . خان او زمان بو والرينى تخريب‌ايدوب دوريورودى. موم‌سون،اوغلى چيم‌ته‌يى بر مقدار سوارى قوتيله اورايه كوندردى . فقط ژه‌ئوژه‌ن

سنه ٤٢٤

تاتارلرى بو اردويى بوزارق قوماندانى أولديرديلر . ايرته‌سى سنه غوئه‌يى تاتارلرينك ايمپراطورى تاى‌تسونغ Tai-tçong ك وفاتى خبر آلان تالان آلتمش بيك عسكرك باشنده شانسى داخلنده يون‌چونغ[٢]الكاسنه كيردى. فقط اردوسنك‌باشليجه

سنه ٤٢٥ ليه‌تاى قيسو

اركانى محاربه‌ده غائب‌ايتدى. فراره مجبوراولدى. يكى‌غوئه‌يىلر ايمپراطورى قوم چولنك شمالنه‌قدر كنديسنك پيشنى براقمادى.

سنه ٤٢٧

عشيرتلرك قسم اعظمى دها شمالى مملكتلره قاچه‌رق اوراده دارمه داغينيق اولديلر .

[١] بونلرك تاريخى اوچنجى كتابده كورولمشدر.

[٢] تاتوم‌فو قربنده .

سنه
۲۸ ؛
غوئه‌یی شو
لیه‌تای قیسو
قام‌مو
ون هیه‌ن
توم قائو
سنه
۲۹ ؛

بو قدر فلاکتلر بو خانی مملکتنده آرتق راحت راحت دورمغه مجبور ایتمك، چین ولایتلریله اوغراشمقدن وازکچیرمك لازم کلیردی. معمافیه ایکی سنه صیرایله چینه عسکر یوللامقدن یاخود عسکر باشنده بالذات کیتمکدن خالی قالمادیسه‌ده بویوك بر موفقیت الده ایده‌مدی. غوئه‌یی تاتارلری ایمپراطوری، ولایتلرینك دائمی صورتده بو ژه‌ئوژه‌نلرك تجاوزاتنه معروض بولونماسندن جانی صیقیله‌رق کیدوب اونلرله کندیسی حرب ایتمکه قرار ویردی. ناظرلرندن بر چوغی برطاقم استدلالات طلعیه استناد ایده‌رك بو تصورندن اونی وازکچیرمك ایسته‌دیلرسه‌ده ایمپراطور اونلرله اکلندی. یوز بیك کشیلك براردو طوپلادی. بوعسکرله قوم‌چولنك مدخلنه قدر کلدی. آغیر اشیایی اوراده براقه‌رق یولنه دوام ایتدی، ژه‌ئوژه‌نلرك مملکتنه کیردی، لی‌شوبی نهرینه‌قدر ایلریله‌دی. وقتیله‌قوماندان ته‌ئوهیه‌نك هونلری تعقیب ایدرکن بو مملکتده یاپدیرمش اولدیغی قلعه‌یه تصادف ایتدی. تو یوئن شویی نهرینه قدر کیتدی. بونلر شانزی داخلنده پیم‌چیم شهرندن اوچ بیك یدی یوز لی مسافه‌ده‌در. بو هجومه هیچ انتظار ایتمه‌ین بویوك خان بوتون چادرلرینی یاقدی. علی‌العجله غرب طرفنه دوغرو قاچدی. تبعه‌سی‌ده کندیسنه امتثال ایتدیلر، کیدوب چولده صاقلاندیلر. ایمپراطور، بو حکومتی محو ایتمك مقصدیله اردوسنی مختلف قوللره آییردی. بونلر تاتارستان ایچلرینه صوقولدیلر. شرقدن

غربه دوغرو تقریباً بش بیك، شمالدن جنوبه دوغروده تقریباً اوچ بیك لی مسافه قطع ایده‌رك بر چوق اسیر آلدیلر. طالعسزلك آثری اوله‌رق، قائوچه تاتارلری‌ده ژه‌ئوژه‌نلرك هزیمتنی کورونجه بونلره هجوم ایله بر چوقلرینی اولدیردیلر. بوتون مملکتلرینی خراب ایتدیلر. بو حرب غوئه‌یلره اسرادن ماعدا بر میلیون بارکیر غنیمت تأمین ایتدی. غوئه‌یلر ژوستوپی [۱] نهرینی تعقیب ایتمشلر و غرب طرفنده شوسیه‌شان [۲] وهه‌شان داغلرینه‌قدر ایلریله‌مشلردی. بونلر چول ایچنده کائندرلر. خان کدرندن وفات ایتدی. اوغلی اوتی، سولیه‌ن خان [۳] So-Lien عنوانی آلتنده کندیسنه خلف اولدی.

سنه ۴۳۱ قام‌مو لیه‌تای قیسو

بو حکمدار غوئه‌یلرك یاپمش اولدقلری فنالقلردن انتقام آلمق فکریله مملکتلرینك حالندن خبردار اولمق ایچون چین حدودلرینه جاسوسلر کوندرمشدی. فقط غوئه‌یلر ایمپراطوری بونلری توقیف ایتدیردی. کندیلرینه خلعتلر احسان ایتدی. بو علوجناب خانی اوقدر متأثر ایلدی که آرتق حرب فکرندن واز کچدی. صلح تکلیف ایتمك اوزره همان سفیرلر کوندردی. صلح عقد اولوندی. سولیه‌ن خان غوئه‌یی پرنسسلرندن بریله اولندی. غوئه‌یلر ایمپراطوری‌ده خانك همشیره‌سنی آلدی.

سنه ۴۳۴ لیه‌تای قیسو قام‌مو

---

[۱] بو نهر غانجه‌ئیه یقیندر. سوپونور کولنه منصب اولور.
[۲] هونلرك اسکی مملکتنده، چول داخلنده ژوستوپی نهرینك غربنده.
[۳] بو قوملرك لساننده «غایت قورنار»، «پك سیئنسی» دیمکدر.

تای ووتی نامنده کی بو ایمپراطور او زمان چینك بوتون شمال ولایتلرینه صاحب ایدی. بوتون تاتارستانده اوقدر صاحب شوکت و عظمت اولمشدی که ایغورلر، هاراشار، آقصو، کاشغر قوملری، اوسیونلر، قابچاقلر، باشقیرالکاسنده کی هونلر، او زمان آتیلانك حکمران اولدیغی ین تسای یاخود آسیا سارماتیاسی سکنه سی اوکا خراجکذار اولمشلردی یاخود اونکله مناسباته کیریشمشلردی. بو ایمپراطور بوتون بواوزاق مملکتلره سفیرلر کوندرمشدی. سولیه ن خان بونی قیصقاندی. بواقواملك اتحادی کندیسی علیهنده برحربه سببیت ویرمسندن بحق قورقدی. چین سفیرلرینی توقیف ایتدیردی. بوندن دولایی ایمپراطورك مؤاخذاتنه اوغرادی. چین ایله غرب آراسنده کی مناسبات تجاریه بویوزدن برمدت سکته دار اولدی.

سنه ٤٣٥

خان، سفیرلری سربست براقش اولمقله برابر ایکی ملت آراسنده حرب ظهور ایتمکدن خالی قالمادی. غوئه یلر اون بش قوماندان یوللادیلر. بونلر تاتارستانك ایچنده خیلی اوزاقلره قدر کیردیلر. فقط ژه ئوژه ن اردوسنه تصادف ایده مدکلری ایچون هیچ بر فائده استحصال ایتمه دن عودته مجبور اولدیلر.

سنه ٤٣٨ قام مو لیه تای قیسو

خان ده دیکر طرفدن له آم سلاله سنه منسوب حکمدارلرله عقد اتفاق ایتدی. تاتارستان اوزمان بوتون مرعالری قوروتان و برچوق انسان و حیوان ضایعاتنه سبب اولان برقوراقلقدن پك مضطرب بولونمقله برابر غوئه یلر اراضیسنه بعض آقینلر

سنه ٤٣٩

یاپدی. فقط درحال طرد ایدیلدی. بر مدت صوڭره او زمان
چینڭ جنوب قسمنده حکمران اولان سوم سلاله‌سی ایمپراطوری
وه‌ن تی ایله عقد ایتدیکی معاهده‌نامه کندیسنه دها بویوك بر
منفعت تأمین ایتمدی . غوئه‌ییلرك درت مختلف طریق ایله
تاتارستانه کیرمه‌لرینه مانع اولمادی . مع‌مافیه غوئه‌ییلر خانی
قورقوتوب دها اوزاقلره قاچیرمقدن باشقه بر فائده استحصال
ایده‌مدیلر. ایرته‌سی سنه خان وفات ایتدی .

سنه ٤٤٢
٤٤٣
٤٤٤

ژه‌ئوژه‌ن ایمپراطورلغی اوغلی توهوچین Tou-ho-tchin ه
کچدی . اوده چولوخان Tchou-lo عنوانی آلدی . اونڭ
زمان حکومتنده غوئه‌ییلر ایمپراطوری تای‌ووتی شمال حدودلرینی
ژه‌ئوژه‌ن تاتارلرینڭ آقینلرینه قارشی مصون بولوندیرمق ایچون
بورایه تقریباً بش بیك عائله نقل ایتدیردی. فقط خانی الڭ زیاده
قورقوتان شی توئه‌پان یاخود باشقیر الکاسنه یرلشمش اولان
هونلرك برمدت صوڭره عقد اتفاق ایچون غوئه‌ییلر ایمپراطورینه
سفیرلر کوندرمه‌لری اولمشدر. هونلر غرب طرفندن ژه‌ئوژه‌نلره
هجوم ایتمکی تعهد، آسیانڭ دیکر طرفندن‌ده غوئه‌ییلرك عینی
صورتده حرکت ایتمه‌لرینی تکلیف ایدیورلردی . بو هیئت
سفارت، کوروندیکنه نظراً، آتیلا طرفندن اعزام ایدلمشدر.
اوزمان آتیلا بوتون شمالی آوروپا اقوامنی تحت اطاعته آلمشدی.
حکومت ژه‌ئوژه‌نلرك حکومتی ایله هم حدود اولمشدی. اوزمان
آق‌صویه قدر جنوبی تاتارستانڭ بر قسمنه صاحب اولان

قام‌مو
لیه تای قیسو
ون هیه‌ن
توم قائو

سنه
٤٤٨

تای‌ووتی، ژه‌ئوژه‌نلر اوزرینه عسکر سوق ایتدیسه‌ده کیدن اردو بونلره تصادف ایده‌مدی.

سنه ٤٤٩ قام‌مو لیه‌تای‌قیسو

ایرته‌سی سنه آچیلان حرب غوئه‌یلر ایچون دها مسعود نتیجه‌لر ویردی. مغلوب اولان چولوخان پریشان بر حالده چکیلمکه مجبور قالدی. غوئه‌یلر همان درحال تاتارستانه ایکی مختلف یولدن اردولر کوندردیلر. برنجی قول آز قالدی خان طرفندن تماميله محو ایدیله‌جکدی. چونکه الک ایی عسکرلریله بوقولی هرطرفدن صارمغه موفق اولمشدی. غوئه‌یلر قوماندانی بو تهلکه‌لی موقعدن قورتولمق ایچون بوتون جسارت ومهارتنی صرف ایتدی. آنجق عظیم مساعی ومزاحم بهاسنه خانی قاچیرته‌بیلدی. غوئه‌یلر تعقیباته قویولدیلر. خانك ترك ایتدیکی بوتون اشیاسنی اله کچیردیلر. دهابویوك تعقیباته نائل اولان ایکنجی قول‌اردو غایت عظیم غنائم آلدی. بومیانده بر میلیون اسیر و مواشی داخلدی. بوهزیمت ژه‌ئوژه‌نلری او قدر ضعیفلاتدی که آرتق غوئه‌یلرك حدودلرنده پك نادراً کورونمکه جسارت ایتدیلر.

سنه ٤٥٤

حدودلره تجاوز ایتدکلری زمانده او قدر مقاومته مصادف اولدیلر که بو آقینلر هپ کندی علیهلرینه چیقدی.

بو سفردن صوکره تای‌ووتی آرتق ژه‌ئوژه‌نلرله حرب ایتمدی. بو حکمدارك وفاتنه قدر هر ایکی طرفده راحت

سنه ٤٥٨

دوردی. خلفی وه‌ن‌چیم‌تی غوئه‌یلر تختنه چیقدیغی زمان تاتارستانده یکی فتوحات یاپمغه چینده قرار ویریلدی. بومزعج

قومشولرك حدودلردن اوزاقلاشديرلمه‌لرى مناسب كورولدى . غوئه‌يلر ايمپراطورى اردولرينك باشنه كچدى . فقط اين‌شان داغنه[١]واصل اولديغى زمان غايت كثرتله ياغمغه باشلايان قارلر عسكرلرينى او قدر ازعاج ايتديكه كرى دونمك فكرينه دوشدى . قوماندانلرندن برى موسمك شدتنه رغماً سفرده دوام ايتمك لزومنى صورت قطعيه‌ده آكلاتماسه‌ايدى عودت ايده‌جكى شبهه‌سزدى . اونك ايچون، دائما ايلرى‌يه دوغرو كيديلدى . بويوك چول كچيلدى . خانه مكمل بر غلبه چالندى . تاتارستانه كيردكارى وخانى مغلوب ايتدكلرى الك اوزاق نقطه اولان بو محلده طاش اوزرينه محكوكات ياپديردقدن صوكره عودت ايتديلر . چولو خان بوقدر ضايعاتك آجيسنى چيقارمق ايچون بر آز صوكره ايغور مملكتيله حرب ايتدى . غان‌چه‌ئونامنده‌كى قرالى اولديره‌رك عائله‌سنى سونديردى ، اورايه يكى بر قرال نصب ايلدى . ايغورلرك برقسمى ايرتيش‌نهرى بوينجه داغيلديلر . اورادن وولغانك غربنه، آوروپا جهتنه كچديلر . بونى بوقاريده‌ده سويله‌مشدم . بو حكمدارك وفاتنه قدر كچن وقايع حقنده تاريخ بره‌رشى سويله‌ميور . وفاتندن‌صوكره يرينه شه‌ئولوپوچين‌خان Cheo ı-lo-pou-tchin[٢] نامیله‌معروف اولان اوغلى يوچينغ Yu-tching كچدى .

سنه ٤٦٠ قام‌مو ليه‌تاى‌قيسو ون‌هيه‌ن توم‌قائو

سنه ٤٦٤

سنه ٤٧٠

---

[١] شانسى ايله پەچەلى‌نك شمالنده‌كائن بويوك برسلسلهٔ جبالدر . اونغون آلين داغى بونك برپارچه‌سيدر .

[٢] ژه‌ئوژه‌ن لساننده عاليجناب، خيركار معناسنه‌در .

بو یکی بویوك خان چینلیلر یاخود دهادوغریسی غوئه‌یلر ایله دائمی صورتده حالحربده یاشادی. صلح عقدایدیلیرایدلمز اونی ینه اخلال ایدییور و آقینلرینه باشلایوردی. بوده غوئه‌یلر ایمپراطوری هیائووده‌نتی‌یی بالذات بوحدودلره قارشی یورومکه مجبور ایتدی. تاتارستانده او وقته قدر نیوشوئی Niu-choui اسمنی طاشیمش اولان بر نهرك کنارنده اونلرله بویوك بر محاربه‌یه کیریشدی. غوئه‌یلر صوکره بو نهره ووچوئن Vou-tchuen نامنی ویردیلرکه نهر ظفر معناسنی افاده ایدر. آرتق چین حدودلرنده اله کچیریله‌جك برشی بولامایان ژه‌ئوژه‌نلر سلاحلرینی کاشغر وختن قرالقلری طرفنه چه‌ویردیلر بوده او دیارلر سکنه‌سنی چینلیلردن امداد ایسته‌مکه مجبور ایتدی. ایشته کورولیورکه کوچوك بخارا قطعه‌سی تسمیه ایتدیکمز یرلرك کافه‌سی ژه‌ئوژه‌نلرك آقینلرینه معروض بولونیوردی. بو یرلرك بر چوق قسمنك مختلف زمانلرده ژه‌ئوژه‌نك ایمپراطورلغنك تحت حکمنه کچمش اولماسی محتملدر. صوکره ژه‌ئوژه‌نلر تکرار چینه صالدیردیلر. تیه‌له هونلرینك کندی طرفلرینه کچمه‌لرینه و غوئه‌یی تاتارلرینی ترك ایتمه‌لرینه رغماً چینده اویله بر مقابله کوردیلرکه آرتق بردها عودت ایتمه‌ملری اقتضا ایدردی. ژه‌ئوژه‌نلر چینك جنوب طرفلرنده حکمران اولان ایمپراطورلر یعنی سوم سلاله‌سیله اوکا خلف اولان تسی سلاله‌سنه منسوب حکمدارلر ایله اتفاق ایتمکه چالیشدیلر.

سنه
۴۷۲
۴۷۴
۴۸۰

فقط دفعات ایله کلدکاری قالەچەئو جوارلرندن هپ طرد ایدیلدیلر . ایشته شەئولوپوچین خانك دور حکومتی بوصورتله کچدی .

اوغلی تەئولون Teou.lun فومیم‌تون‌خان Fou-mim-tun عنوانی آلتنده کندیسنك یرینه کچدی . ممالکی داخلنده یاشادقلری حالده اعلان عصیان ایدن ، قدیم هونلر نسلندن تیەله یاخود شەلەلر اوزرنده بویوك بر مظفریت قازاندی . بونلری غرب طرفلرنده پك اوزاقلره چکیلمکه مجبور ایتدی . صوکره اورادن غوئەییلره هجوم ایدەرك بعض آقینلر یاپدی ، فقط کندیسنی پوسکورتدیلر . بو حرب ایله مشغول اولدیغی اثناده ظالمکی حسبیله تبعەسنك قسم اعظمی نظرنده او قدر منفور اولمشدی که چینی علی‌العجله ترك ایله کندی ممالکنك امدادینه قوشمغه مجبور اولدی . چونکه آفوچی‌لو A-fou-tchi-lo قائوچه هونلرندن یوز بیك کشی ایله‌عصیان ایتمشدی . عاصی ، ایغورلر الکاسنك شمال غربیسنده ایرتیشه دوغرو چکیلمش ، اوراده خان عنوانی آلمشدی . اورادن تەئولونك تبعەلری اوزرینه آقینلر یاپدی ، متعدد مظفریتلر قازاندی . دیکر طرفدن ، ژەئوژەنلره تابع بولونان هامی سکنەسی‌ده اونلرك طرفنی ترك‌ایله غوئەییلره تسلیم‌اولدیلر . دها برچوق تاتارلرده بونلرك‌حرکتنی تقلید ایتدیلر . آفوچی‌لو غوئەییلر ایمپراطوری ایله برلشدی . ایمپراطور یوز بیك کشیلك براردو ایله چیندن

سنه ٤٨٧

سنه ٤٩٠

۴۹۲
لیه‌تای قیسو
قام‌مو
غوئه‌ی شو
ون هیه‌ن
توم قائو

جیقدی . اردوسنی متعدد قوللره آییردی. تاتارستانه کیردی.
چولده خانی مغلوب ایتدی . ژه‌ئوژه‌نلرك کندیلری ته‌ئولونی
خلع ایتدیلر . کوزلرینی نوقای No-kai ه چویردیلر . بو ،
حکمدارینه قارشی حس ایتدیکی مربوطیت سائقه‌سیله ابتدا
ایمپراطورلغی رد ایتدی . فقط ژه‌ئوژه‌نلر خانلرینی اولدیرنجه
وقوع بولان اصرار ه‌مقاومت کوستره‌مدی. هه‌ئوفی فوتای قوچه
خان [۱] نامی آلتنده خان اعلان ایدیلدی .

ایغورلرك هزیمتندن صوکره بوقوملرك برقسمی ینه مملکتده
قالمشلردی . اوراده مهم بر قراللق وجوده کتیریورلردی .
ماژو Ma-jou نامنده بر قرالك تحت اداره‌سنده ایدیلر .

سنه
۴۹۷
قام‌مو
لیه‌تای قیسو

تاتارلرك آقینلرندن اوصانان بو حکمدار غوئه‌یلرك ایمپراطورندن
راحتجه اوتورابیله‌جك برسنجاق ایسته‌مشدی ، کندیسنه
ایغور دیارینك شرقنده کائن هامی الکاسی تخصیص
اولونمشدی . بو تشبث تبعه‌سنك خوشنه کیتمدی. مملکتلرینی
ترك ایتمك ایسته‌مدكلری ایچون ماژویی باشلرندن آته‌رق
قوقیا Kou-kia یی ایغور قرالی اعلان ایتدیلر و عینی زمانده
چینلیلرله حال حربده بولونان ژه‌ئوژه‌نلرك تحت حمایه‌سنه
کیردیلر . بوندن صوکره معلوم اولان بر شی وارسه بو

سنه
۵۰۴

خانك زمان حکومتنده غوئه‌یلر ایمپراطورینك ، شمال حدودلری

---

[۱] حلیم ، سه‌ویلن معناسنه‌در .

اوزرنده ، کندیلرینک آقینلرینه مانع اولمق ایچون متعدد قلعه‌لر بنا ایتدیرمش اولماسندن عبارتدر .

سنه ۵۰۶ لیه‌تای‌قیسو

توقای وفات ایتدیکی زمان تختنی اوغلی فوتو Fo-tou یه براقدی و بوکا توهان خان To-han-khan [۱] نامی ویردیلر . غوئه‌یلر بونکله صلح عقد ایتمکی قبول ایلدیلر . او زمان تاتارستانک بوتون شمالی بر طاقم تشوشات و تذبذبات ایچنده ایدی . جنوبه دوغرو یکی بر مهاجرت اقوام وقوعه کله‌جکی قورقوسنی ویریوردی . بو ایسه ژه‌ئوژه‌ن تاتارلری ایله چینک بر قسمنه حاکم اولان غوئه‌یی تاتارلرینک محوینی موجب اولاجقدی . فوق العاده چوق بر طاقم هون عشیرتلری که آرالرنده ژویی ژویی Joui-joui عشیرتی ده واردی — سیبریا ووالرنده اوبی و آنغارا شهرلرینه دوغرو یاییلمشلردی . غوئه‌یلر اونون شهرینک شمالنده پایقال کولنه دوغرو اولان مملکتلری ایلک ترک ایتدکلری زمان ژویی ژوییلر و مختلفناملر طاشییان سائر بوتون هون عشیرتلری کلوب اورایه یرلشدیلر . بو اهالی چادرلرده یاشایورلر ، سورولرینی اوتلاتیورلردی . فقط اقلیم صوغوق اولدیغی ، یرلرک بوزلری آنجق بدنجی آیده چوزولدیکی ایچون مغارەلرده ساکن اولویورلردی . عن اصل چینلی اولان سوملر سلاله‌سنه منسوب جنوبی چین ایمپراطورلری ، چینک شمال طرفنی غوئه‌یی تاتارلرینک النده

[۱] خلف اولان معناسنه‌در .

کورمکدن پك متأثر اولدقلری جهتله ژوبی ژوبی هونلرینه
شمال طرفندن بونلره هجوم اتمه‌لری ایچون مراجعتده بولنمشلردی .
سوملرك یرینه قائم اولان تسی‌لرده کذلك ژوبی ژوبی‌لره
مراجعت ایتمشلردی . بونلرده غوئه‌یلر الکاسنك شمال حدودلرینه
آقینلر یاپدیلر . ژەن جن Jen-gen داغی طریقیله اوچ بیك
هون سواریسی غوئه‌یلر حدودینه کیره‌رك جنوب شرق
استقامتنده تقریباً اوچ بیك لی مسافه‌یه قدر ایلریله‌دیلر .
عمومی بر حربه کیریشمکه جسارت ایده‌مین غوئه‌یلر بوتون
کچیدلری و داغلرده‌کی بوغازلری مدافعه ایله اکتفا ایتدیلر .
ژوبی ژوبی‌لر دها اوزاقلره کیتمه‌یه‌رك مملکتلرینه دوندیلر .
صوکره توبولسق طرفنده ایرتیش و اوبی نهرلری بوینجه
ساکن اولان تیم لیم نامنده‌کی قوملر کندیلرینی مغلوب
ایلدیلر . بونك اوزرینه مملکتلرینی ترك ایله جنوبه اتمکه
مجبوریت کوردیلر . آرتق مهم بر دولت تشکیل ایتمکدن
خالی قالمشلردی . بر مدت صوکره اسکی یرلرینه عودته تشبث
ایده‌رك تیم لیم‌لری قوغدیلر . بونلر غربه چکیلدیلر . بو شمال
الکالرنده منتظم ، بویوك بر شهر بنا ایدلمکه باشلاندی .
بوکا موموچینغ Mou - mou - tching نامی ویرلدی .
بو بویوك حرکتلر جنوب قوملرینی تلاشه دوشورمش ، غوئه‌یلری
ژه‌نوژه‌نلره هجومدن منع ایتمشدی . حتی ایکی ملت آراسنده
صلح عقد ایدلمش کبی کورونیور . چونکه خان ، آنجق

سنه
۵۰۷

ایمپراطورك رجاسی اوزرینه‌درکه بوسنه قائوچه تاتارلری ایله
حرب ایتدی . فقط لوپ کولی ساحلنده مغلوب اولدی .
محاربه‌ده مقتول دوشدی .

سنه ٥١١

تخت ، اوغلی چه‌ئونو Tcheou-nou یه کچدی . بوده‌ته‌ئو
لوفویوته‌ئو فاخان Teou-lo-fou-po-teou.fa عنوانی طاشیمشدر.

٥١٥

غوئه‌یلرله صلح یاپدی . اونلره دفعات ایله ویرکو یوللادی .

٥١٦

جسور بر آدم اولان بوخان ، صوکره باباسنك انتقامنی آلمق
ایستدی . قائوچه تاتارلرینه هجوم ایله اونلری بوزدی .
می‌غنوتو Mi-gno-to نامنده‌کی قراللرینك باشنی کسدی .
قفا طاسنی جلالاته‌رق بوندن برکاسه یاپدیردی وقوللاندی .
برمدتدن بری عصیان ایتمش اولان بوتون جوار قوملر
ژه‌ئوژه‌نلرك تکرار تحت حاکمیتنه کیردیلر . بوندن دولایی
ژه‌ئوژه‌ن ایمپراطورلغی تاتارستان داخلنده کسب قوت ایتدی.
قائوچه تاتارلرینك بویوك برقسمی ماوراءالنهرده ژه‌تلرك نزدینه
چکیلمشلر ، برمدت اوراده قالمشلردر . بونلر می‌غنوتونك
وفاتندن خبردار دکلدیلر . فقط خبر آلدقلری زمان ژه‌تلرك
یاد یمیله اسکی مملکتلرینه دوندیلر . اولدیرلمش حکمدارلرینك
قارداشی ئی‌فو Y-fou یه خان عنوانی ویردیلر .

سنه ٥١٧

بواثناده ژه‌ئوژه‌ن خانی ، غوئه‌یلرله صلح یاپمشدی .
فقط عائله‌سی آراسنده ظهور ایدن بعض نفاقلر اوزمانه‌قدر
دشمنلریله کیریشمکه مجبور اولدیغی محاربه‌لردن زیاده کندیسنه

قام‌مو
ليه‌تای‌قيسو
غو‌ته‌بی‌شی

خبر ویردی. وقتیله توهان خان ، قومیم‌تون خانك طول زوجه‌سی هه‌ئولیولینغ ایله أولنمشدی . بوندن آلتی چوجوغی اولمشدی . شیمدیکی خان‌ده بوچوجوقلر آراسنده ایدی . الك کوچوك قارداشی چه‌ئونو، اوناهوته‌یی ، تسوهوته‌یی ایدی. بویوك قارداشلری تخته چیقنجه تسوهوته‌یی میداندن غائب اولدی . تی‌وان نامنده سحرباز برقادین بوپرنسك کوکه

سنه
٥٢٠

قالدیرلمش اولدیغنه دائر بر روایت چیقاردی . اونی کوکدن ایندیرمکه کندیسنده قدرت بولدیغنی‌ده ادعا ایدیوردی . برادری پك سون خان قادینی بوتعهدی ایفایه دعوت ایتدی . بر کولك کنارنده برچادیر قوردیلر . تی‌وان سما پریسنه قربان کسدی . تسوهوته‌یی چادرك ایچنده نمایان اولدی وحاضرونه غیبوبتی مدتجه سماده بولوندیغنی بیان ایتدی . بونك اوزرینه چه‌ئونو ، تی‌وانی خارق‌العاده برقادین کبی تلقی ایده‌رك خاتون Khatoun یعنی ایمپراطوریچه اعلان ایتدی . آرتق هپ اونك نصیحتلریله حرکت ایتمکه باشلادی . تسوهوته‌یی دها بویوبجه تی‌وانك حیله‌سنی والده‌سنه آکلاتدی . سماده قالدیغنی سویله‌مه‌سنی اوکا تی‌وان اوکرتمشدی . هه‌ئولیولینغ بونی خانه خبرویردی. حالبوکه خان تی‌وانه چیلغنجه‌سنه عاشق بولوندیغندن سویله‌نن سوزلره هیچ قولاق آصمادی. تی‌وان، یالانجیلغی میدانه چیقارسه حقنده پك فنا نتیجه‌لر ویره‌بیله‌جکندن قورقه‌رق

[١] حکیمانه اداره ایدن دیمکدر .

تسوهوئه‌يی ده‌قتل ایتدیردی. هه‌ئولیولینغ ده تی وانی اولدیرتدی.
ایمپراطور قاتلی اعدام ایتدیرمك ایسته‌دی . او زمان آچی‌لو
A - tchi - lo اسمنده بر عاصی ظهور ایده‌رك خانی مغلوب
ایلدی . والده‌سی ایله خانی اتلاف ایتدیره‌رك تختنه برادری
اوناهوئه‌یی O - na - hoei یی چیقارمق ایچون بوزمانی
انتخاب ایتدیلر . اون کون صوکره متوفا خانك اقرباسندن
شی‌فا Chi - fa هه‌ئولیولینغی اولدیردی، اوناهوئه‌یی‌یی مغلوب
ایده‌رك چینه غوئه‌یلر نزدینه قاچمغه مجبور ایتدی. ایمپراطور
هیائومیم‌تی اونی حرمتکارانه قبول ایله کندیسنه عائلهٔ حکمداری‌یه
منسوب پرنسلرك بردرجه دونده برتبه ویردی. ایمپراطوردن
اورتوس الکاسی قومی ، ژه‌ئوژه‌نلر قرالی عنوانی آلدی .
تاتارستانه اعاده ایچون ایمپراطور اون بش بیك کشیلك برقوه
معاونه ویردی .

قام‌مو
لیه‌تای قیسو
ون هیه‌ن
لوم قائو

سنه
٥٢١

بو حکمدار چینده بولندیغی اثناده اقرباسندن پولوموئن
Po - lo - muen نامنده بری شی‌فایی مغلوب ایده‌رك می‌غنه
ئوقوشه‌قیو خان [١] Mi - gneou - ko - che - kiu نامی
آلتنده حکمدارلغنی اعلان ایلمشدی . بو حکمداره قارشی
استعمال قوت ایتمك ایسته‌ین غوئه‌یی‌لر ایمپراطوری، اوناهوئه‌یی‌نك
استقبالنه چیقماسنی اوکا تبلیغ ایتدیردی . پولوموئن بو امری
استخفاف ایده‌رك درحال ایکی بیك کشیلك برقوت بوللادی؛

[١] صلحی سوه‌ن دیمکدر .

اوناهوئه‌یی‌یی علی العجله غوئه‌یپلرك پایتختی اولان لویامه قاچمغه مجبور ایتدی .

قام‌مو لیه‌تای قیدسو

عینی زمانده قائوچه تاتارلری قرالی اولان ئی‌فو Y - fou پولوموئن خانه هجوم ایله بویوك بر محاربه‌ده اونی بوزدی . بو خان له‌آم‌چه‌ئویه کله‌رك غوئه‌یپلردن امداد ایسته‌دی . اوناهوئه‌یی کوردی . چین ناظرلری ژه‌ئوژه‌ن ایمپراطورلغنی بو ایکی حکمدار آراسنده تقسیم ایتمکی تکلیف ایلدیلر . اوناهوئه‌یی شرق طرفنی آلدی . کیدوب توژوقی‌تسیون Tou - Jo - ki - tcïun دنیلن بر یرده ساکن اولدی . پولوموئنك حصه‌سنه غرب طرفی دوشدی . سوپونوز کولی طرفنده قرار قیلدی . فقط یرله‌شیر یرلشمز غوئه‌یپلره قارشی عصیان ایله ماوراءالنهرده ژه‌تلره التحاق ایتمك ایسته‌دی . فقط توقیف اولونه‌رق لویامه سوق ایدیلدی . بر قاچ سنه صوکره اوراده اولدی .

سنه ٥٢٢

٥٢٣

بو اثناده بویوك بر قیطلق ظهور ایتدی . بوتون ژه‌ئوژه‌ن تاتارلری الکاسی متأثر اولدی . اوناهوئه‌یی تبعه‌سنك بر قسمیله چین حدودینه یاقلاشدی . غوئه‌یپلر ایمپراطورندن ارزاق آلدی . فقط ایمپراطوره مدیون اولدیغی شکرانی درحال اونوته‌رق سفیرلرینی توقیف ایتدیردی . چین حدودلرینه آقینلر یایدی . غوئه‌یی اوردوسی ژه‌ئوژه‌نلری تاتارستان ایچریلرینه قدر تعقیب ایله خانی مغلوب ایلدی . غوئه‌یی اردوسنك احراز

سنه ٥٢٥ — ایتدیکی غلبه‌یه رغماً ، تاتارستانده غایت قوت قازانمش اولان بوحکمدار سولیه‌ن ته‌ئو پیم ته‌ئوفاخان [١] So-lien-teou-pim-teou-fa عنوانی آلدی . صوکره، غوئه‌یلرله صلح یاپدی .

سنه ٥٢٧ — اونلره بر قاچ سنه‌صیرا ایله هدیه‌لر کوندردی . بونلره چینده

٥٢٨ — ویرکو نظریله باقارلردی . دها صوکره شرقی غوئه‌یلردن بر

٥٣٣ — پرنسس ایله اولندی . بو تاتارلر او زمان انقسام ایتمشلر ،

٥٣٥ — چینك شمالنده بری شرقده دیکری غربده ایکی ایمپراطورلق تشکیل ایلمشلردی .

اوناهوئه‌نی منفعتی ایجابنه کوره بوایکی ایمپراطورلقدن بریله برلشیوردی . مع مافیه کیردیکی تعهداته هیچ بر اهمیت ویردیکی یوقدی . سنه کچمزدی که یکی برمعاهده عقداتمسون .

سنه ٥٣٧ — ابتدا شرقی غوئه‌یلرك علیهنه قالقدی . حدودلرینی تخریب ایتدی. غربی غوئه‌یلر ایمپراطوری وه‌ن تی‌نك قیزلرندن بریله

٥٣٨ — اولندی وبونی ایمپراطوریچه اعلان ایتدی . صوکره شرقی

٣٤٢ — غوئه‌یلر طرفنه کچه‌رك اونلره ویرکولر یوللادی . اونلرله

٥٤٥ — برلشه‌رك دیکر غوئه‌یلر علیهنه یوردی . فقط اونلرله‌ده چار چابق صلح عقد ایتدی .

ایشته بر چوق هون عشیرتلرندن ترکب ایتمش بر ملت اولان تورکلر بوقدر ثباتسز برحکمدارزماننده‌درکه‌التجا کاهلرندن چیقمغه باشلامشلردر . تورکلر اوزون مدتدن بری آلتای

---

[١] جبراً آلان وحفظ ایدن معناسنه‌در .

داغلرنده ساكن ايديلر . اوراده ژه‌ئوژه‌ن خانلرينك خدمتنده
دميرجيلك ايديورلر و ژه‌ئوژه‌ن خانلرينه تابع بولونيورلردی .
توموئن Tou-muen نامنده‌كی رئيسلری تبعه‌سندن مركب
بر مفرزه ايله اوناهوئه‌يی اردوسنده خدمت ايديوردی .
خانه قارشی عصيان ايتمش اولان تيه‌له عشيرتلرينی مغلوب ايتمشدی .
ايفا ايتديكی بو خدمتدن دولايی اوناهوئه‌يی‌نك كنديسنه
قيزلرندن برينی ويره‌جكی اميدنده ايدی . فقط بو رجاسی او
قدر عظمتله رد اولوندی كه توموئن همان سلاحه صاريلدی ،
خانه هجوم ومغلوب ايتدی . خان ده مغلوبيتك يأس وحجابندن
كندی كنديسنی اولديردی . اوغلی غان‌لوشين Gan-lo-chin
تم‌چه‌ئوهه‌ئولی وقوتی و دها بر چوق ژه‌ئوژه‌نلرله برلكده
چينه ، غوئه‌يلرك يرينه كچمش اولان شمال تسينلری سلاله‌سندن
ايمپراطور وه‌ن سيوئن‌تی‌نك نزدينه چكيلدی . ژه‌ئوژه‌نلر
اوراده تم‌چه‌ئوهه‌ئولی‌نك اوغلی تيه‌فا Tie-fa يه خان عنوانتی
ويرديلر . تسينلر ايمپراطوری كنديسنی تاتارستانه اعزام ايتدی .
بو يكی خان تاتارستانه كيرر كيرمز ، او زمان ژه‌ئوژه‌نلر
وتسينلر اراضيسنه بويوك آقينلر ياپان خيتان تاتارلری طرفندن
قتل ايديلدی . بونك اوزرينه تم‌چه‌ئوهه‌ئولی خان اعلان ايديلدی .
فقط بوده تخته چيقماسنك عقبنده اوفوتی O-fo-ti نامنده
باشليجه بر رئيس طرفندن اولديريلدی . قوتی Kou-ti ، خان
موقعنه چيقدی . توركلر بوكا هجوم ايتديلر . تكرار تسينلرك يانته

سنه
٥٥١

قام‌مو
ليه‌تای قيسو
ون هيه‌ن
توم قائو

سنه
٥٥٢

٥٥٣

قاچدی. تسینلرده تورکلری بوزارق خان عنوانی اوناغوئه‌یی‌نك اوغلی غان لوشـین Gan-lo-chin ه ویردیلر . مایه قربنده اسکان ایتدیردیلر. کرك کندیسنك کرك تبعه‌سنك اعاشه‌سی ایچون لازم اولان شیلری ویریورلردی . تسینلر صوکره تورکلرله صلح یاپدیلر.

سنه ٥٥٤

غان لوشین کندیسنی تخته چیقارمش اولان تسینلره قارشی عصیان ایتمکده تأخر کوسترمدی. کیدوب حدودلری اوزرنده ایقاع تخریبات ایتدی. وه‌ن‌سیوئن‌تی، ژه‌ئوژه‌نلر اوزرینه بالذات یورویه‌رك اونلری پریشـان ایلدی . بونك اوزرینه بو قوم خانلرینی خلع ایده‌رك نوهوآن No-hoan ی خان یاپدیلر.

سنه ٥٥٥

او زمان تورکلرك بویوك خانی اولان موخان Mo بوکا هجوم ایتدی. ژه‌ئوژه‌نلر تماماً مغلوب اولدیلر خان تبعه‌سیله برلکده غربی غوئه‌یی‌لرك یانه کیتمکه مجبور قالدی . تاتارستانك الك قوتلی حکمداری اولان، چینلیلری بیله قورقوته‌جق بر حالده بولونان موخان، مقدارلری اوچ بیکه قدر واران ژه‌ئوژه‌نلرك قسم متباقیسنی‌ده چین ایمپراطوردن آله‌رق خانلریله برلکده هپسنی قتل ایتدیردی . ایشته تاتارستانك قسم اعظمنی تحت تسخیرلرینه آلان ، چین حدودلری اوزرنده او قدر عظیم تخریبات یاپان ژه‌ئوژه‌نلرك عظمت و شوکتی تورکلر طرفندن امحا ایدیلدی. اونلردن صوکره بوتون تورکستانك و بوتون شمالی آسیانك ایمپراطورلغنی تورکلر آلدیلر.

تورك خانك چينده اجرا ايتديكی قتالده بوتون ژه‌ئوژه‌نلر محو اولمامشلردی . بوتون بو قوم اوچ بيك كشيدن عبارت دكلدی . قسم اعظمی تاتارستانده قالمق ، ياخود توركلرك ادارەسندن قاچه‌رق غربه دها اوزاقلره دوغرو چكيلمك اضطرارنده ايديلر. ايشته اونلر بو صوك شقی ترجيح ايتديلر . آوروپا طرفنه كچديلر . آوروپاده آبارلر ياخود آوارلر نامی آلتنده طانمشلردر. تاتارستانده بربرندن پك فرقلی ايكی قوم واردی كه آوروپالیلر بونلرك ايكيسنه‌ده عينی اسمی ويرمشلردر. بری جسور ومقدارلری پك كثير اولان اصل آبارلركه توركلر طرفندن مغلوب ايديلدكدن صوكره قسماً چينه قسماً مرقريتلرك Mercrites يانته چكيلمشلردر . ديكری ساخته آبارلر ياخود دها دوغريسی اوغورلر Ogors ياخود سوغورلر Sogors دركه تيل Til نهری قربنده ساكن ايديلر. بونلرك حكمداری وار War و خونی Khounui ياخود بعض محررلره كوره وارخونی arkhouni ايدی وخاقان عنوانی حائز بولونيوردی. توركلر بونلریده مغلوب ايتمشلردی . ايچلرندن بر قسمی آوروپانك يولنی طوتمشدی . هون ملتلری يعنی اويغورلر ، سابيرلر، وولغا ايله تانائيس نهرلری آراسنده ساكن اولان دها سائر قوملر بو اجنبی ملتك مواصلتندن قورقه‌رق اونلری تاتارستانده مشهور اولان او مدهش آبارلر ظن ايتديلر . اوغورلر بو خطادن مستفيد اولديلر ، كنديلرينه آوار نامی

ته‌ئوفيل سيموقات

ویرلەسنە سس چیقارمادیلر . صوکرەلری آرتق هپ بو نام ایلە یاد ایدلمشلردر.

بزم مورخلرك بو روایتلرینە باقیلنجە تورکلر طرفندن محو ایدیلن و حکمدارلری خاقان نامنی طاشییان ژەئوژەن ملتی موضوع بحث اولدیغی قولایجە تسلیم ایدیلیر. بونلر تولا Tou-la نهری جوارلرندە ساکن ایدیلر. بوراده بو نهرك آدی تیل شکلنە صوقولمشدر. حتی اسملری اولان یوقول You-koul لفظی بیلە اوغور کلمەسندە کورمك قابلدر. فقط شرقدە قالمش اولان اصل آبارلرك کیملر اولدقلرینی بیلەمیورم. بونلر احتمالکە قائوچە ملتندن بعض تاتار عشیرتلریدر. بعض رؤساسی بوتون بو انقلابات اثناسندە غوئەیی ایمپراطورلری نزدینە چکیلمشلردی.

ون هیەن
توم قائو

هرحالدە، تورك خانی اوغورلری مغلوب ایتدکدن و چینلیلرك دە تصدیق ایتدکلری وجهلە اوچ بیك تبعەسیلە برلکدە قتل ایلدکدن صوکرە بو قوملر برمدت اوتەدە بریدە دولاشدیلر. نهایت وولغانك غربنە، آلەنلرك ساکن اولدقلری الکایە کلدیلر. بوملتك رئیسی اولان ساراغوسیوس Sr agosios ە روماییلرلە عقد اتفاق ایتملری ایچون یاردیم ایتمەسنی رجا ایتدیلر. آلەنلرك رئیسی درحال لازلر الکاسندە روما اردولرینە قوماندا ایدن ژوستینیە خبرویردی. اوده ایمپراطور ژوستینیەنە عرض ایتدی. ایمپراطور آرتق آوارلر دیەتسمیە ایدەجکمز اوغورلر

مەناندر
Theophil-acte Sim
تەئوفان
لوقونفەسور

سفيرلرينك استانبوله كوندرلدكلريني سويلهدى .

ايمپراطورلغك بوپايتختنده ايلك دفعه كورولن بوقوملرك چهرهسى غايت فوق العاده ، حتى قورقونج برشى كبى تلقى ايديلدى . صاچلرى صارقيق واوزوندى . بزلرله اورلمشدى . هونلر كبى تلبس ايتمشلردى . بوهيئت سفارتك رئيسى اولان قانديش Candich ايمپراطور برنجى ژوستينيه‌نه آوارلرك جسور ، غلبه‌لق ، نامغلوب برملت اولدقلرينى ، اتفاقلرى روماليلر ايچون فائده تأمين ايتمكدن خالى قالمايه‌جغنى ، يكانه شرطلرينك كنديلرينه منبت براراضى تخصيصيله بعض هديه‌لر ويرلمسندن وتخصيصاتلر باغلانماسندن عبارت بولونديغنى سويلدى . كنديسنى اختيارلامش كورن وبكى دشمنلرله اوغراشمق مجبوريتنده قالمق ايسته‌مه‌ين ژوستينيه‌ن ايستدكلرينه رضا كوستردى . اتفاقى تأييد وديكر باربارلرله حرب ايتمه‌لرينى تكليف ايچون واله‌نتينيه‌نى اونلره كوندردى . آوارلر روماليلر طرفندن امين اولونجه چركستانك شمال طرفلرينه داغلمش اولان هون ملتلرينه ، سابيرلره ، ائيتازاليه‌نلره Eitazaliens ، ايغورلره هجوم ايده‌رك اونلرى مغلوب ايتديلر . بونك اوزرينه بوقوملر بو اجنبيلرله صلح ياپمق ايسته‌يه‌رك مزامير Mezamir نامنده برسفير كوندرديلر . فقط بوسفير آوارلره قارشى اوقدر متعظمانه داوراندى كه خان ، بعضيلرينك طلبى اوزرينه ، حقوق دول خلافنده اوله‌رق سفيرى أولديرتدى . بوتاريخدن صوكره آوارلر هرطرفه

سنه ٥٥٨ ته‌ئوفان لوقونفسور مه‌نانذر

١٦

یاپدقلری آقینلرله قومشولرینی ازعاجدن ګری دورمادیلر . یاغمایه حریص اولان ، سوزلرنده دورمایان بوملت تاتارستان بدویلری کبی قیرلرده کوچه‌به حالنده یاشایوردی .

مه‌نادر

آوارلر ایمپراطور ژوستینیه‌یدن ساکن اوله‌جق بر مملکت ایسته‌مکدن کری دورمادیلر. ایمپراطور اونلری پانونی قطعه‌سنه یرلشدیرمك تصورنده ایدی . فقط اونلر شیتستان قطعه‌سنی براقمق ایسته‌مه‌یورلردی. لازستانده Lazique کی عسا کر قوندیرمانی اولان ژوستن آوارلرك ایستر نهری ساحللرینه برکره کلنجه‌یه قدر ایمپراطوری آلداتمق فکرنده اولدقلرینی خبر آلدی . ژوستینیه‌نه‌استانبوله کوندردکاری یکی سفیرلری ممکن اولدیغی قدر چوق مدت اوراده آلیقویمالری ایچون رجا ایتدی . چونکه بوقوملر آنجق اوسفیرلرك عودتندن صوکره دیوله چیقاجقلردی. بناءً علیه سفیرلر توقیف ایدیلدی . صاتون آلدقلری سلاحلری اللرندن آلدیلر . آوارلرك خانی اولان بایان Baïan سفیرلرك کوردیکی معامله‌یی خبر آلنجه رومالیلرك علیهنه قلقدی . اونلره ایقاع ضرار ایده‌بیله‌جك فرصت آرامغه باشلادی .

سنه ٥٦٣
ته‌ئوفان
لوقونفسور
ته‌ئوفان
دوبیزانس

دیکر طرفدن، بوآوارلرك تکرارا کتساب قوت ایتمه‌ملری منفعتی اقتضاسندن اولان تورکلرك بویوك خانی‌ده تاتاستانك اعماقندن ، ایرتیش قرینده‌کی آلتای داغلرندن ایمپراطوره سفیرلر [١] یوللایه‌رق بوقوملره بر یر ویرمه‌مسنی رجا

(١) بو سفارتدن بحث ایدن ته‌ئوفان لوقونفه‌سور ژوستینیه‌نك

ایتدی . فقط روماليلوك سدزلرنده دورمادقلرینی ، حکم و نفوذلری غربه دوغرو کیتدکجه توسع ایدن تورکارك تجاوزدن خالی قالمادقلرینی کورن آوارلر کندیلکارندن ترك موقع ایتمك و طونه‌یه دوغرو کیتمك قرارینی ویردیلر. بونك اوزرینه بو ملت ایکی قسمه آیریلدی. بری چرکستان داغلرنده قالدی که الآن اوراده پایدار بولونیور . دیکری‌ده پانونیا قطعه‌سنه کچدی .

Major Erpekin Garber

چرکستانده‌کی آوارلر تولینزی Taulinzi لرله کورجستانه جوار اولان داغلرده داغیلمشلردر . کندیلرینه خاص بر لسانلری واردر . بو لسانك جوار اقوام لسانلریله هیچ بر مناسبتی یوقدر . بوتون مملکتلری داغلرده بنا ایدلمش مختلف کویلردن عبارتدر . اوسمه‌یی آوار Usmei -awar نامنی طاشییان بر پرنس طرفندن اداره ایدیلیرلر. فقط پرنس بوتون ملتك حاکم مستقلی دکلدر . دها بر طاقم رؤسا واردر که بولوندقلری حوالیده مستقلدرلر . بوکون مسلمان و سنی مذهبنه مالکدرلر . اوسمه‌یی آوار ١٧٢٧ تاریخندن بری روس تبعه‌سیدر . دیکر رؤسا من القدیم مستقل ایدیلر والآن‌ده

اون آلتنجی سنهٔ حکومتنده وقوعه کلدیکنی سویلیور . ته‌ئوفان‌دو بیزانس ایسه ایکنجی ژوستن زماننده وقوعه کلدیکنی بیان ایدییور . آوارلرك ٥٦٦ تاریخنده غول قطعه‌سنده داغیلمه‌لرندن مقدم اولمق ایجاب ایلیور . استانبوله ٥٦٨ تاریخنده ژوستن زماننده مواصلت ایدن تورك هیئت سفاریسی‌ده بوندن آیری بر هیئت سفارتدر .

مستقلدرلر . بو داغلرك ایچنده مواشی‌یه مالکدرلر . اراضی‌نی زرع ایدرلر . فقط آنجق کندیلرینك اعاشه‌سنه کفایت ایده‌بیله‌جك قدر محصول آلیرلر . غایت سکونپروردرلر . قومشولرینی پك نادراً راحتسز ایدرلر . اسلحهٔ ناریه‌لری ، اوقلری ، یایلری ، قیلیجلری واردر . اوهما خان Uhma نامنی طاشییان اوسمه‌یی روسلره تابع اولمقله ملتك دیکر رؤساسنی تحت اطاعتنه آلابیلمك املنده ایدی . بو پرنسك عائله‌سی اوزون بر زماندن بری آوارلری اداره ایدییوردی . وقتیله تبعه‌سی طرفندن طرد ایدیلن بر جدی روسیه‌یه چکیلمشدی . او زمان موغوللر روسیه‌یه حاکمدیلر . جنکیز خانك اوغلی باتو خان کندیسنی تکرار مملکتنه یوللامشدی .

غره‌غواردوتور آدونیس

سنه ٥٦١

ژه‌ئوژه‌نلرك یاخود آوارلرك ایکنجی قسمی تانائیس نهرینی کچدی . پانونی قطعه‌سنه کیتدی . اورادن تاغول قطعه‌سنه قدر آقینلر یاپدیلر . برنجی قلوته‌ر Clotaire لك وفاتندن صوکره فرانسه قراللغی شه‌ره‌بر Cherebert ، غونتران Gontran ، شیلپه‌ریق Chilpéric ، سیژه‌بر Sigebert نامنده درت اولادی آراسنده انقسام ایتمشدی .

سیژه‌بر ، اوسترازی Austrasie قرالی ایدی . پایتختی مچ شهری ایدی . مورخلرمزك هون نامنی ده ویردکاری آوارلرك بوتون تجاوزاتنه او معروض قالدی . البته ساحللرنده بونلری بوزدی . صوکره اونلرك خانیله صلح عقد ایتدی .

آوارلرعینی زمانده استانبوله ، ژوستینیه‌نك یرینه‌کچن ژوستنه عرض تبریك ایتمك و معتاد اولان هدیه‌لری ایسته‌مك ایچون سفیرلر یوللامشلردی . شمالده‌کی بوتون باربارلرله حرب ایتمکله ایمپراطورلغه خدمات عظیمه ایفا ایتدکلرندن بحث ایتدیلر . کندیلرینه تسویه‌سی معتاد تخصیصاتك تزییدینی ایسته‌دیلر . خانلرك ایمپراطورلق اراضیسنی تخریب ایتمه‌مسی ایچون بونك یکانه چاره اولدیغنی سویلیورلردی . بو سوزدن جانی صیقیلان ژوستن اونلری دائرهٔ اطاعته ادخال ایتمك ، دها آز کستاخ ، دها اوصلی بر حاله کتیرمك قدرتنه مالك اولدیغی یولنده بر جواب ویردی . بونلر بو جوابدن او قدر قورقدیلرکه هیچ بر ایش کورمه‌دن ، سفارتی نتیجه‌لندیرمه‌دن چکیلدیلر .

سنه ٥٧٢ غره‌غرارد وتور

بو ملتك ایکنجی دفعه اوله‌رق اوسترازی قرالی سیژه‌برك اراضیسنه داخل اولونجه‌یه قدر نه‌یاپدیغی معلوم دکلدر . سیژه‌بر کندیلرینه قارشی یورویه‌رك محاربه‌یه طوتوشدی . فقط روایت اولوندیغنه کوره تاتارلرکبی سحربازلغه آشنا اولان آوارلر فرانسز عسا کرینك کوزلرینه برطاقم مدهش خیالتلر کوروندیرەرك اونلری قورقوتمشلردر . سیژه‌برك هزیمتنه سبب اولان شی نه اولورسه اولسون ، شوراسی محققدرکه محاربه‌ده درت بر طرفی احاطه ایدیلدی . آنجق بر چوق هدیه‌لر ویرمك سایه‌سنده قورتولابیلدی . آوارلر خانی فرانسزلرله یکی بر معاهده عقد ایتدی ، ایکی ملت آیریلدیلر .

مهٔ ناندر

او زمان بایانه لومباردلر Lombards قرالی آلبوان Alboain دن سفیرلر کلدی . روماليلرك دوستی اولان دشمن مشترکلری ژهپیدلره قارشی توحید سلاح ایتمکی تکلیف ایلیورلردی . سفیرلر ، ژهپیدلرك امحاسندن صوکره بوتون شیتستانه صاحب قالهجق و شمال طرفندن آرتق هیچ قورقیلهجق اولان آوارلرك تراکیا قطعهسنی قولایجه ضبط ایدهجکلرینی ، اورادن استانبوله قدر آقینلر یاپهبیلهجکلرینی ، روماليلردن اول داورانیرسه اونلرك ار کیچ آوارلری امحا ایلهیهجکلرینی آکلاندیلر . خان ، دها موافق شرائطله بر معاهده عقد ایدهبیلمك ایچون همان جواب ویرمکه مسارعت کوسترمدی . حتی بو تکلیفاته هیچ قولاق آصماز کبی کوروندی . اتخاذ ایدهجکی قرار حقنده سفیرلری اوزون مدت تردد ایچنده براقدی . لومباردلر مواشیلرینك اونده برینی ، ژهپیدلردن آلنهجق غنائمك نصفنی و اونلرك بوتون مملکتلرینی وعد ایتدکدن صوکره اتفاقه رضا کوستردی . حربه کیریشدی ، ژهپیدلری تماميله محو ایچون لومباردلره یاردم ایتدی . طونهیه جوار ولایتلری برلکده تخریب ایلدیلر .

سنه ٥٧٣

صوکره بایان سیرمیق شهرینی محاصره تشبثنه قالقدی . بو انقطاع مناسبتدن دولایی مؤاخذاتده بولونمق اوزره اوزره ارسالنك کوندرمش اولدیغی ویتالیهن Vitalien ایله قومیتاس Klomitas ی زنجیره اوردی . سیرمیق سورلرینه یاقلاشدی .

قلعه‌يى محاصره ايتدى . اوراده قوماندان بولونان بون Bon
بعض تكليفاتده بولوندى . ايكى طرف صاحى اخلال ايتديكندن
دولايى بر برلرينى قارشيلقلى اتهام ايديورلردى . خان اول
امرده استانبوله سفيرلر كوندرمدكجه بون هيچ بر قرار اتخاذ
ايتمك ايسته‌ميوردى . بو جوابدن ممنون اولميان بايان
اون بيك قوتريغور هوننى دالماچيا قطعه‌سنى تخريب
ايچون ساوا نهرندن اوته‌يه سوق ايتدى . كنديسى ده
اردوسنك قسم متباقيسيله طونه‌يه ياقلاشدى . ژه‌پيدلرك
حدودنده قرارگاه قوردى . اورادن دفعات ايله سفيرلر
كوندرديسه‌ده هيچ برشى استحصال ايده‌مدى . نهايت آپسيخ Apsich
نامنده برسفير روما اردولرينه قوماندا ايدن تيبه‌ر Tiber ايله
كوروشدى . باشليجه رؤسانك اوغللرينى رهينه صفتيله بولاماه‌لرى
شرطيله آوارلره ايمپراطورك محل تخصيص ايتمه‌سى قرارلاشدى .
ايمپراطور بو معاهده‌يى روماليلر حقنده كافى درجه‌ده نافع
بولماديغى ايچون تصديق ايتمه‌دى . ايكى طرف تكرار سلاحه
صاريلديلر . طونه نهرينى مدافعه ايچون بونه امر ويريلدى .
آوارلر طونه‌يه جوار اولان بوتون ولايتلرى دياپيلديلر . اقسقوبيتورلر
Excubiteurs قوتى اولان تيبه‌ره بويوك برغلبه چالديلر .
بو محاربه‌دن صوكره برمتارکه عقد ايديلدى . خانك ايمپراطور
ژوستينه سفيرلر كوندرمسى قرارلاشدى . طرفيندن ده معاهده‌يه
تماميله رعايت كوستريلدى . روماليلر سقامانلر Scamanes لرك

سنه ٥٧٤ مه‌ناندر ته‌ئوفان لوقونفسور سدره‌نوس

آوارلردن اثنای رجعتلرنده آلدقلری شیلرك كافه‌سنی اعاده ایتدیردیلر .

سنه ٥٧٨ ٥٧٩ مه‌ناندر

ایكی ملت صلح ایچنده یاشادیلر . تیبه‌ر ایمپراطور اولدیغی وقت معاهده تجدید ایدیلدی . بوندن دولایی توركستانك بویوك خانی ، ایمپراطوره پك قیزدی . چونكه آوارلر اوزمان تاتارستاندن پك اوزاق بولونمقله برابر توركلری حالا اندیشناك ایدییورلردی . توركلرك تارخان Tarkhans لرندن بری تیبه‌رك آلتای داغلرینه كوندردیكی سفیره بوندن دولایی مؤاخذاتده بولوندی . كلوب بوسفوری تخریب ایده‌جكنی مقام تهدیده سویله‌دی . فی الحقیقه سویلدیكنی‌ده یابدی .

مه‌ناندر

آوارلر خانی تیبه‌رك معتاد اولان هدیه‌لرینی سفیری تارجیتیوس Targitius واسطه‌سیله آلدی . فقط همان آرقه‌سندن ، هیچ برسبب اولمادیغی حالده ، كیدوب سیرمیق ایله سینژیدون Singidon آراسنده اردو قوردی . برچوق سفینه طوپلادی . ساوا نهرینه یاقلاشدی . جوارده‌كی روماليلر قورقویه دوشدیلر . سینژیدونده قوماندان بولونان ست Seth صلحی اخلال ایتمه‌سنك سببی نه اولدیغنی آوارلر خانندن صوردی . خان ، معتاد اولان ویركویی ویرمكدن امتناع ایدن اسلاولری تأدیبه كیتمك ایچون بر كوپرو قوردیرمق نیتنده اولدیغنه دائر جواب یوللادی . عینی زمانده استانبوله كوندردیكی سفیرلری قبول ایتمه‌سنی امر ایلدی . سفیرلر بوسفر ایچون لازم كان

سفانی ایسته‌یه‌جکلر، روماليلر عليهنده هیچ برحس بسله‌مدکلرینه
دائر تأمینات ویره‌جکلردی . بوبار بارك سوزلرینه اعتماد
ایتمه‌ین ست ، بوتون عسکرلرینی طوپلادی ، غایت متیقظ
بولونمغه باشلادی . خان بو احتیاطدن اندیشه‌یه دوشدی .
اسکی معاهداته رعایت املنده اولدیغنی ، هم ایمپراطورلغك هم
کندیسنك مشترك دشمنلرینه قارشی یورومکدن باشقه برشی
یاپمادیغنی تکرار تبلیغ ایتدی . فقط عینی زمانده کوپرو انشاسیله
مشغول اولانلره رومالیلردن بری برمزراق آته‌جق اولورسه
بو حرکتی معاهداتی اخلال کبی تلقی ایده‌رك صوکره‌کی وقایعك
مسئولیتنی قبول ایده‌میه‌جکنی ده علاوه ایلدی . کوپروده
چالیشان عمله‌لرك قسم اعظمی تپه‌ردن حماملر انشا ایتمك ایچون
ایسته‌مش اولدیغی رومالی عمله‌لر ایدی . اونلری بو کوپروده
چالیشمغه اجبار ایدییوردی . ست بویله مهم برمسئله‌ده راست
کله برحرکتده بولونمقدن اجتناب ایچون خانك خلوص نیتی
حقنده‌کی بو بیاناتی یمین ایله تأیید ایتمه‌سنی ایسته‌دی . بونك
اوزرینه بایان ، قیلیجنی چیقاره‌رق هوایه قالدیردی ، دیدی که : اکر
آوارلرك یاپدیردقلری کوپرو ایمپراطورلغه حرب ایچون یاپیلیورسه
بن بوتون ملتمله برابر یانه‌یم کوك بزی أزسون ، داغلر ، اورمانلر
بزی یوتسون . ساوا نهری بزی بوغسون . صوکره ،
رومالیلر طرزنده‌ده یمین ایتمك ایسته‌یه‌رك عینی سوزلری انجیل
اوزرینه‌ده سویلدی . بو قدر یمینلردن آرتق قناعت کتیرن
ست خانك سفیرلرینی استانبوله کوندردی .

زه‌نار
مه‌نادر

بو اثناده آوارلر تیه‌ر دویمادن اول کوپرویی یقمق ایچون عجله ایدییورلردی . ایمپراطور بو خبری سفیرلردن آلدی . عینی زمانده سفیرلر ایستر یعنی طونه نهرینی کچمك و کیدوب اسلاولره هجوم ایتمك ایچون سفینه‌لر ایسته‌یورلردی . خانك مقصدی سیرمیقه منتهی اولان بوتون کچیدلری قاپامق وبو شهری آچ براقه‌رق قلعه‌یی ضبط ایتمك اولدیغی آکلادی . او وقته قدر آوارلر طرفندن مستریح اولدیغی ایچون بوقلعه‌یه ذخیره ادخار ایتمه‌مشدی . شهری مدافعه ایده بیله‌جك عسکر ارمنستانده مزوپوتامیاده ایرانیلره قارشی حرب ایدییوردی . معروض بولندیغی مشکلاتی بللی ایتمك ایسته‌میه‌رك کندیسنك ده اسلاولره اعلان حرب تصورنده بولوندیغنی ، فقط کرك کندیسنك کرك خانك ده مناسب بر زمان بکله‌مه‌لری لازم کلدیکنی ، چونکه تاتارستانك بویوك خانی طرفندن کوندرلمش اولان تورك اردوسنك الیوم کرسونه‌س شهرینی محاصره ایتدیکنی ، تورکلرك تشبثات ومقاصدی حقنده‌دها ایی معلومات آلیرسه خانه خبر ویره‌جکنی سویله‌دی . ایشته بو صورتله هرایکی طرفده بربرلرینك مقصدلرینی آکلامایور کبی کورونديلر . سفیر ، ایمپراطورك سوزلرینی تصویب ایدر کبی داوراندی ، آوارلر خانی فکرندن چویرمکه چالیشه‌جغنی وعد ایتدی . فقط یولده اسلاولر طرفندن قتل اولوندی .

مه‌ناندر — بر آز صوکره استانبوله صولاق Solach نامنده یکی بر

سفیر کلدی . آوارلرك ساوا نهری اوزرنده‌کی کوپرویی بیتردکارینی ، سیرمیق شهرینی ضبطدن کندیلرینی هیچ بر شیئك منع ایده‌میه‌جکنی ، یکی بر حربه کیریشمکدن ایسه ایمپراطورك ایچنده‌کی قوهٔ محافظه‌یی واهالی‌یی چیقاردقدن صوکره بو شهری کندیلرینه براقماسی دها مناسب اولاجغنی سویلدی . روماليلرك کندیلریله صلح یاپمالری ایرانلیلرله حال حربده بولونمالرندن ایلری کلمش کبی تلقی ایده‌رك روماليلردن شبهه ایلدکارینی ، سیرمیق شهری اللرنده اولورسه روماليلرك تجاوزینه قارشی بر مانعه تشکیل ایده‌جکنی ده علاوه ایتدی . شهر تسلیم ایدلمه‌یه‌جك اولورسه جبراً آلمغه حاضر اولدقلرینی ده آکلاتدی . حدتله‌نن فقط نه یاپه‌جغنی بیله‌مین ایمپراطور سفیری بر چوق مؤاخذه ایله کری یوللادی . سیرمیقی تحکیمه حاضرلاندی .

ته‌ئونیس Theognis سیرمیقك امدادینه کیتمك اوزره ایللیریا عسا کرینی طوپلامغه مأمور اولدی . خان ایله مذاکره ایتدی . خان ، آرتق محاصره آلتنه آلنمش اولان شهرك تسلیمی لزومندن بحث ایتدی . شهر ارزاقدن محروم بولونیوردی . خان بونك هجوم ایله ضبط ایدیلمك اوزره اولدیغنی ، شهری اله کچیرمه‌یی کندی ملتندن روماليلرك یانینه قاچان ملتجیلرك فرارینه مانع اولمق ایچون ایسته‌دیکنی ، چونکه سیرمیقك یکی ایمپراطورلغه حدود اولدیغنی سویله‌دی . ته‌ئونیس ، خان اول امرده محاصره‌یی رفع ایتمه‌دن هیچ بر

مذاکره‌یه کیریشه‌میه‌جکی جوابنی ویردی . محاربه‌یه کیریشملك اوزره ایدیلر . فقط معیتنده بك آز عسکر بولوندیغی ایچون تیبه‌ری خبردار ایتمه‌دن محاربه ایتمك ایسته‌مدی . تورکلرك هجومندن دولایی اندیشه‌ناك بولونان تیبه‌ر سیرمیقی تسلیمه راضی اولدی . شهر همان آوارلره ویریلدی . سکنه‌سی چیقدیلر . آوارلره مهم بر تخصیصات باغلانه‌رق اوچ سنه‌لکی پشین تأدیه ایدیلدی .

سنه ٥٨٢
زونار
سدره‌نوس
ته‌ئوفان
لوقونفسور
مه‌نانذر
ته‌ئوفیل

روماليلر ايچون بوقدر باعث خجالت برمعاهده آوارلری دها گستاخ برحاله گتیرمکدن باشقه برشیئه یارامادی . موریس Maurice ایمپراطور اعلان ایدلدکدن صوکره آوارلر روماليلردن یکیدن پاره ایستدیلر . معاهده موجبنجه کندیلرینه ویریلن سکسان بیك آلتونه یکرمی بیك آلتون دها علاوه‌سنی طلب ایدییورلردی . خان محاربه‌یه باشلامغه برسبب بولمق ایچون روماليلری قیزدیرمغه چالیشیوردی . فقط صلحی آرزو ایدن موریس ایستدکلرینی اونلره ویرمکه راضی اولدی . ایمپراطورك باغچه‌لرنده نادیده برطاقم حیوانات واردی . خان بونلری مراق ایدییوردی . ایمپراطور اك بویوك واك کوزل فیلنی خانه کوندرمکه مجبور اولدی . آوارلر تخصیصاتك دها تزییدی ایچون تکرار برتشبثده بولوندیلرسه‌ده بوطلبلری رد اولوندی ذاتاً ایسته‌دکلری ده بوایدی . ایمپراطورلغه گیردیلر ، سینژیدون ، آوغوستا Augusta ، ویمناق شهرلرینی آلدیلر . آنکیال

Anchiale طرفلرینی تخریب ایتدیلر. روماليلر سوزنده دورمادیغی ایچون خانه مؤاخذاتده بولونمق اوزره درحال قومنتیوله Commentiole یی کوندردیلر . بو ایسه خانی دها زیاده قیزدیرمقدن باشقه برشیئه یارامادی . حتی آزقالدی سفیرك حیاتی بیله تهلکه‌یه دوشه‌جکدی .

سنه ٥٨٣ مه‌ناندر

ایرتسی سنه الپیدیوس Elpidius ، خانك یاننه کیتدی ؛ اسکی معاهده‌لری تجدید ایتدی . آوارلر طرفندن کوندریلن تارجیتیوس استانبوله کلدی . ایمپراطورك هرسنه ویردیکی تخصیصاتی آرتیرماسی شرطیله صلح عقد اولوندی . بومعاهده

٥٨٦

ایله باغلانان آوارلر اسلاولری روماليلرله حرب ایتمکه مجبور ایتدکاری کبی کندیلری ده هیچ برسبب شروع اولمادن برآز

٥٨٧

صوکره تکرار حربه باشلادیلر. بوقولابرا [١] Boko-labras یعنی بوقوملرك لسانجه باش راهب اولان برشیت ، خانك قاریلرندن بریله مناسبتده بولونمشدی. معروض اولدیغی جزادن قورتولمق ایچون تورکار نامی آلتنده معروف اولان وایران جوارنده اقامت ایدن مهم برقبیله‌نك یاننه چکیلمك

---

[١] احتمالکه تورکستان لسانلرنده بر بویوك لاما معناسنی افاده ایدن موهو Mo-ho یاخود ایقولاما Iko-lama ایله عینی کلمه‌در . لابرا، لاما کلمه‌سنك برمحرفیدر . تاتارلر حقنده‌کی اثرنده أوه‌سقوپلین Evesko-petlinك ١٦٢٠ تاریخنده تاتارستانه سیاحتندن بحث ایدن برژه‌رونك Bergeron لامالردن بحث ایدرکن بونلره لابائه‌لر Labaës دیر . بونكده لابرادن پك آز فرقی واردر .

ایستیوردی . لیبیدین Libidin شهرنده طونه‌یی کچه‌جکی صیراده رومالیلر اونی توقیف ایله استانبوله کوتوردیلر . آوار خانی همان بو فرصتدن استفاده ایله میسیه Mysie و شیتستان قطعه‌سنه کیردی . بونونیا Bononia ، راتیه‌ر Ratiaire ، دوروستول Dorostole ، زاندایا Zandapa یاخود سالدایا Saldapa ، پانوسا Pannosa ، مارچانوپولیس Marcianopolis و تروپه Trodée شهرلرینی آلدی. قومنتیوله همان آنکیاله شهرینه کیده‌رك اوراده عسکر طوپلادی . آلتی بیك عسکرسچه‌رك بونلری اوچ قوله آییردی. بوقوله قوماندایه مأمور اولان قاستوس Castus چاپاردا Tzaparda یه و أموس Æmus داغنه دوغرو ایلریله‌دی . آوارلری غافل باصدی، مهم غنیمتلر آلدی. دیکر برقول ایله مارتن Martni ، تومه Tomé قربنده خانی مغلوب ایتدی . فقط جنراللرك بصیرتسزلکی موفقیات سلسله‌سنی دوردیردی . قومنتیوله قورقوسندن مارچانوپولیسه چکیلمشدی . رومالیلرك قوهٔ کایه‌سنه التحاق ایتمکی اهمال ایلدین مارتن ایرته‌سی کونی هر طرفدن قوشادلمش اولدیغنی کوردی. محاربه‌ده مقتول دوشدی. عسکری داغیلدی. جوار اورمانلره قاچدیلر. اوراده باربارلر کندیلرینی اسیر ایتدیلر . خان، اردولرینی تراکیا قطعه‌سنه داغیتدی. سور کبیره یاقلاشدی . أموس اورمانلرنده بولونان قومنتیوله نهایت مارتن ایله برابر میدانه چیقدی . هرایکیسی ده

ته‌ئوفان
لوقونفسور
ته‌ئوفیل

آوارلر او قدر ناکهانی صورتده هجوم ایتدیلرکه تماميله احراز غلبه ایتمه‌لرینه بك آز برشی قالمشدی. فقط بر یوك‌بارکیرینك اوزرنده‌کی یوکلرك ده‌وریلمه‌سی مناسبتیله برطاقم هایقیریشمه‌لر ایشیدیلدی. روما عسکرلری بوندن قورقه‌رق قاچدیلر. خان، اردوسنی طوپلادی، کیدوب آپیریا Apiria شهرینی ضبط ایتدی. دیوقله‌سیانوپولیس Diocletianopolis، فلبه وادرنه شهرلری او کنه کلدی.

سنه ٥٩١ ته‌ئوفان لوقونفسور سدره‌بوس زونار

آوارلرك غرب اقوامی‌ده اندیشناك ایتدکلری کورولیور. بر فرانسز قرالی[١] ایمپراطور موریسدن بر مقدار پاره ایستدی. اونکله اتفاق ایده‌رك بو بارباراولرله حرب ایتمك تکلیفنده بولوندی. فقط ایمپراطور اجنبیلرك کندیسندن طلب ایتدکلری بونوع ویرکولره رضا کوسترمك ایسته‌مدی. خانك طلب ایتدیکی یکی مبالغی تسویه‌دن ده امتناع ایتدی بونك اوزرینه آوارلر اسلاولری ایستر (طونه) نهرینی کچمکه تشویق ایده‌رك سینژیدون طرفلرینی تخریبه یوللادیلر. بو باربارلر شهری یدی کون محاصره ایتدیلر. خان بونلری کری چاغردی. آنکیال شهرینه کیتدی. دریزیپه‌را Drizipera یاخود دریزیس Drizis شهرینی محاصره ایتدی؛ فقط محاصره‌دن واز کچمکه مجبور اولدی. پرینت یاخود هراقله شهرینه

[١] یونان مورخلری ته‌ئودوریق Théodorick دیورلر. بو بر خطادر چونکه بو حکمدار هنوز تخته چیقمامشدی.

یاقلاشدی. پریسقوس Priscus اوراده خانی مغلوب ایتدی .
مع مافیه بو جنرال خانه قارشی حرب ایده میه جکنه قانع اوله رق
کیدوب احتیاطسزجه تزورول Tzurole شهرینه قپاندی .
اوراده درحال محاصره آلتنه آلندی. محاصره دن آنجق حیله سایه سنده
قورتولا بیلدی . بر عسکره بر مکتوب ویردی . بو مکتوب
کویا ایمپراطور موریس طرفندن کندیسنه خطاباً یازلمشدی .
ایمپراطور مقاومتده دوام ایتمه سنی، آوارلر الکاسنه سفائن حربیه
کوندردیکنی، سوق ایتدیکی عسکرك اوطرفلری آتش ایچنده
براقه جقلرینی یازییوردی . بومکتوب ، امید ایتدیکی وجهله،
خانك الینه کچدی. ملکنك امدادینه قوشمق ایچون پریسقوس
ایله مذاکره یه کیریشدی . برمقدار هدیه آلدقدن صوکره
کری دوندی . بونلری فرانسه دن ده،بالخاصه ، بر آقین یاپمغه
کلمش اولدقلری تورنژ Thuringe قطعه سندن ده پاره قوتیله
اوزاقلاشدیرابیلدیلر .

سنه ٥٩٣

روماليلرله صلح اوزون مدت دوام ایتمدی. خان هرشیدن
اوزکیور ، روماليلرك اوفاجق بر حرکتنی معاهداتی اخلال
معناسنه آلیوردی. حالبوکه کندیسی ایسته دیکی کبی اومعاهداتی
اخلال ایدر دوروردی . بلا سبب ینه سلاحه صاریلدی .
کیدوب سینژیدون شهرینی تخریب ایده رك اهالیسنی کندی
مملکتنه نقل ایتدی. خسته نه ، وفاسزلغنه ، پاره یه دوغماسنه
قارشی پریسقوسك سرد ایتدیکی مؤاخذاتك هیچ بری فائده

ته ئوفان
لوقو نفسور
ته ئوفیل

ویرمیوردی . اك صاغلام ، معقول اسبابه قارشی کوزلرینی ، قولاقلرینی قاپاردی . یالکز بردرلو دویمق بیلمدیکی آلتونی کورونجه قولاغنه سوز کیرردی. خان مملکتنه عودت ایتدیکی وقت پریسقوس سینژیدونی تکرار آلدی. بونك اوزرینه خان درحال دالماچیایه عودت ایده‌رك متعدد شهرلری تخریب ایتدی . ایرته‌سی سنه میسیه قطعه‌سنه کیردی . پریسقوس سینژیدوندن چیقارق اوکا قارشی یورودی . خانه مقاومت ایده‌جك عسکری یوقدی . بعض مذا کرات وقوعه کلمش کبی کورونیوردی. هرحالده ایکی اردو پاسقالیا یورطیلری اثناسنده راحت دوردیلر. طرفیندن هدیه‌لرتعاطی ایدیلدی. ایمپراطورك یکی قوای امدادیه ایله کوندردیکی قومنتیوله‌نك مواصلتنه قدر احوال یومرکزده قالدی . قومنتیوله ، ممنونیت بخش صورتده حرکت ایتمه‌مش اولان پریسقوسك عساکرینی اتلاف ایتمك وظیفه‌سیله مکلفدر دنیلیوردی . فی‌الحقیقه برآز صوکره وقوعه کلن برمحاربه‌ده عسکرك آوارلر طرفندن قتل ایدیلمه‌سنه کوز کوره مساعده ایتدی ، صوکره کندی قوتیله چکیلدی. دیرزیپه‌را شهرینه کیرمك ایسته‌دی . فقط سکنه‌سی طاشلرله کندیسنی قوودیلر . آوارلر ترا کیایی تخریب ایله استانبوله‌قدر دهشت صالدیلر . استانبولده کیلر آسیاده قاضی کوینه Chalcedoine کچمکه حاضرلانیورلردی . خانك اردوسنده وبا ظهور ایده‌رك یدی اوغلی وفات ایتدی . اردوده بویوك

سنه
٥٩٤
٥٩٥

زونار
ته‌ئوفان
لوقونفسور
ته‌ئوفیل

تخریبات یاپدی . بوندن دولایی خان صلحه رضا کوستردی .
هر اسیر ایچون بر آلتون طلب ایدییوردی . موریس رد
ایتدی. بونك ایچون باربارلر اسیرلرك چوغنی قتل ایتدیلر ،
صوکره مملکتلرینه دوندیلر .

سنه ٥٩٩ پول دیاقر

او وقته قدر ایتالیا بوباربارلری هیچ کورمه مشدی .
لومباردلر اوراده یراشمشلردی . خان ، بوتون ذهنلرك روما
شهرینی مدافعه ایله مشغول اوله رق پایتختی قورتارمقدن باشقه
برشی دوشونمه یه جکلرینی تخمین ایله وندیك حوالیسنه
کیردی . بورالرینی کاملاً تخریب ایله فره ژوس Frejus ه قدر
کیتدی. لومباردلرقرالی آژیلولسه Agilulse عسکرلرینك باشنه
کچمشدی. قاریسی رومیلده Romilde ، خانك اونی مغلوب
و کندیسنی اسیر ایتمسندن قورقه رق باربارك قاریسی اولمق چاره سنی
آرادی. خان هر شیئی وعد ایتدی. رومیلده، فره ژوس قپیلرینی
آچدی، آژیلولسه یی اوکا تسلیم ایتدی. آژیلولسه اعدام اولوندی.
رومیلده نك کوردیکی مکافات ده قازیغه دیکیلمك اولمشدر .

سنه ٦٠٠

موریس ، آوارلری باشقه طرفده مشغول ایدەرك ایتالیاده
یاپدقلری تخریباتی دوردیرمق ایچون پریسقوس ایله قومنتیوله یه
اردولرینك باشلرینه کچمه لری امرینی ویردی . بونلر ویمناقده
طوپلاندیلر . وقعه دن خبر آلمش اولان خان جوار ولایتلره
کیرمش ، طونه نك کچیدلرینی مدافعه ایچون اوغللرینی مأمور
ایتمشدی . قومنتیوله خسته ایدی . پریسقوس یالکز باشنه

محاربه‌یه کیریشمك ایسته‌میوردی مع‌مافیه بوکا مجبور اولدی. بربرینی متعاقب بش محاربه وقوعه کلدی . بونلرك هپسنده روماليلر احراز موفقیت ایتدیلر . حرب دوام ایتمکله برابر موریس اسیرلری اعاده ایتدیردی . ایرته‌سی سنه ایمپراطور، آپسح Apsech لك تحت قوماندانسنده اولدقلری حالده قاتاراقلر Cataractes ده تحشد ایدن آوارلری طرد ایچون برادری پیه‌ری کوندردی . خان‌ده استانبول اوزرینه یورویوردی . پیه‌ر عودت ایچون امر آلدی . مع‌مافیه وندوس Gundus یاخود غودوئیس Gudoïs نامنده جنراللرندن بریی ایلری‌یه یوللادی . بو قوماندان طونه نهرینی اوته طرفه کچه‌رك پك چوق غنائم آلدی . موریسك یرینه کچن فوقاس Phocas شرق طرفنی تخریب ایدن ایرانلیلری دفع ایله مشغولدی . آوارلر یکیدن تراکیایه کیرمشلر ، اوراده روما عسکرلرینی بوزمشلردی .

سنه ٦٠١ ٦٠٢

٦٠٤ زونار غلیقاس

هراقلیوس تخته چیقنجه آوارلر خانی ایله صلح یاپمق ایسته‌دی . بو مقصدله برطاقم هدایا ایله برلکده برهیئت سفارت کوندردی . عینی زمانده استانبولدن حیقه‌رق، تراکیه‌یی محافظه ایدن سور کبیره یاقلاشدی . هراقلیوسك کتیرمش اولدیغی ثروت خانك حرص وطمعنی تحریك ایتدی. بونلری ضبط ایلدی. ایمپراطور کندیسنك اسیر اوله‌جغی ظننه د شدی. حیله‌کارلغندن دولایی خانه مؤاخذاتده بولونمقله برابر صلح یاپدی . فقط

٦١٩ تئوفان لوقونغوور نیسه‌فور سدره‌نوس

سنه ٦٢٦

آوارلر برقاچ سنه صوكره بوصاحى اخلال ايتديلر. استانبول سورلرينه قدر كلديلر . جوارده‌كى مبانى‌يى ياقديلر . بطريق ايله پاتريس بون Patric Bon بر مقدار عسكر كوندرديلر . بونلر آوارلرى غافل باصديره‌رق فراره مجبور ايتديلر .

آوارلر ينه زمان زمان ايمپراطورلق ولايتلرينه تجاوز وبالخاصه طونه‌يه جوار اولان ولايتلرله صاحب اولدقلرى پانونى قطعه‌سى اهاليسنى ازعاج ايتديلر. شارلمانى Charlemagne زمانه قدر بوحالده قالديلر. بونلرك قومشولقلرندن هيچ ممنون اولمايان بوحكمدار اونلرى تحت اطاعته آلمغه قرار ويردى . انس Ens نهرينى كچدى ، طونه‌يه قدر ايلريله‌دى . راب Rab نهرينه قدر اولان حوالى‌يى تخريب ايلدى . عينى زمانده آوار رؤساسى آراسنه نفاق عارض اولمشدى . محاربات داخليه‌دن دولايى اوقدر ضعيف دوشمشلردى كه فريول Frioul دوقه‌سى هانرى، رينغ Ringue تعبير ايتدكلرى باشليجه تحصنكاهلرى ضبط ايچون بوفرصتدن استفاده ايتدى . بورادە غايت عظيم بر ثروت بولدى . رئيسلرندن تودون Theudon نامنده برى شارلمانيك يانه كيتدى . اوراده خرستيانلغى قبول ايتدكدن صوكره كنديسنى راپ طرفنه مملكتنه كوندرديلر. فقط برآز صوكره تكرار پت پرستلكه دوندى . فرانسزلر طرفندن اتلاف اولوندى . يكى بر خان انتخاب ايتمش اولان ديكر آوارلر پەپن Pepin طرفندن مغلوب ايديلديلر .

سنه
٧٩١
٧٩٦

فرانسزلر راپدن دراوه نهرینه و طونه‌نك اوته طرفلرینه قدر اولان بوتون مملکتلری اله کچیردیلر . آوارلرك بیوك بر قسمی اتلاف اولوندی . دیکرلری‌ده تیس Tisse نهرینك اوته‌سنه‌یوسکورتولدی . بعض تشبثاتده بولوندیلرسه بو اونلرك تمامیله محو اولمالرینی تعجیلدن باشقه بر شیئه یارامادی . بوتون رئیسلری حربده تلف اولدیلر . خزینه‌لری فرانسه‌یه نقل ایدیلدی . آوار ملتی‌ده محو اولدی .

سنه ٧٩٩

ایشته بو ملتك مقدراتی بویله اولمشدر . آموز نهری جوارلرندن چیقدقدن صوکره تاتارستانك بر قسمنه صاحب اولدیلر . چینده‌بویوك تخریبات یاپدیلر . سلینغاایله‌اوبی نهرلری جوارلرندن طرد ایدیلدیلر . وولغانك شرقنه چکیلدیلر . اورادن پانونیا قطعه‌سنه کچدیلر . روماییلرك شمال ولایتلرنده تصادف ایتدکلری الك مدهش دشمن بوملت اولمشدر . بوملت غوللری ، ایتالیایی تترتدی . نهایت درت یوز سکسان دوقوز سنه پایدار اولدقدن صوکره فرانسزلر و ساکسونلر طرفندن محوایدیلدی . آوارلردن اول پانونیا قطعه‌سی ، هونلر طرفندن اشغال ایدیلمشدی . اونلرده عینی مملکتدن کلیورلردی . آوارلردن صوکره ، ایلریده کوروله‌جکی اوزره ، بوراده توركلر یرلشدیلر .

هونلرك تاريخ عموميسی

بشنجی کتاب

شرق تورکلری

قسماً آوروپا حدودلرینه دوغرو طرد ایدیلمش اولان هونلر اوراده وولغا جوارلرنده و بحر خزرك غربنده ساکن اولان سائر برچوق ملتلرله قاریشمشلردر. باشقه هون قوللری چینك شمالنده قالدیلر. اوراده پك زیاده چوغالدیلر، تاتارستانك متعدد محللرینه داغیلدیلر. صوکره‌لری بو قوملر مختلف بر چوق ناملرله میدانه چیقمشلردر. فقط هون نامی تماميله غائب اولمشدر. ناصل که تاتارلرده‌ده هپ بویله اولور. هانکی عشیرت مقام اقتداری اله آلیرسه کندی اسمنی بوتون ملته تشمیل ایدر. هون نامنده بر عشیرت طرفندن تأسیس ایدیلمش ایمپراطورلق محو اولدقدن صوکره اورته‌دن قالقان هون نامی

یرینه تورك [١] نامی قائم اولمشدر . بوتون چین مورخلرینك شهادتنه نظراً تورکلر تاتارستانده یرلشمش اولان اسکی هونلرك کوچوك بر قولی ایدیلر . شرق محررلری‌ده بو فکری تأیید ایدیورلر . اونلر هونلری آنجق تورك نامی آلتنده طانیرلردی . بیزانس مورخلری‌ده تورکلرله هونلری عینی قوم اولمق اوزره تلقی ایدرلردی .

تاتارلرك تاریخ عمومیسی

مملکتك مورخلری طرفندن تورکلرك منشائی یاخود دها دوغروسی بو ملتك تأسیسی حقنده ویریلن ایضاحاتی بوراده نظر اهمال ایله کچیشدیرەمیەجکم . ایران مورخلرینك بحث ایتدکلری موغول و تاتار ایمپراطورلقلرینك ، اغلب احتماله نظراً ، چین تاریخنده پك معروف ومعلوم اولان شمال وجنوب هون ایمپراطورلقلرندن عبارت اولماسی لازم کله‌جکنی یوقاریده سویله‌مشدم. موغول ایمپراطورلغنك یعنی شمالی هون حکومتنك انقراضندن صوکره صوك ایمپراطورك اوغلی قایان Kaian ایله یکنی ناغوس Nagos تاتارلرك موغول ملتنده یاپدقلری قتل عامدن قورتولمشلردی . هر ایکیسی‌ده اسیر دوشمش اولنقله برابر ، همان همان عینی یاشده بولونان بو کنجلر اوسنه اولنمشلر وقاریلریله برابر قاچمق ومملکتلرینه دونمك چاره‌سنی بولمشلردی . مملکتلرنده ، قتل ایدیلمش اولانلرك بارکیرلرینی ، دوه‌لرینی ،

---

[١] بوتون اجنبی اسملری تحریف ایدن چینلیلر بونی توقیوئه Tou-kioue ویاخود توقوئه Tou-koue دیبه تلفظ ایدیورلر .

اشیالرینی اله کچیردکدن صوکره داغلر آراسنده دها امین بر التجا کاه بولمق اوزره یوله چیقدیلر . تاتار جه‌ده آرشارا Archara تعبیر اولونان بعض حیوانلر طرفندن آچلمش بر یول بولدیلر . بو اوقدر دار بر یولدی که آنجق بر آدم کچه‌بیلیردی . هر ایکی طرفنده مدهش اوچوروملر واردی . فراری تورکلر بو یولی طوتدیلر ، کیده کیده غایت خوش بر اووایه کلدیلر . هر طرفندن چایلر آقیوردی . کیمسه‌نك کله‌میه‌جکی بو نقطه‌ده یرلشدیلر . قیشین بوراده آت ایله ، یازین سوت و میوه ایله یاشادیلر . بو قطعه‌یه ارکنه قوم Erkene-kom نامنی ویردیلر [١] .

بو ایکی تورك رئیسنك ذریتی بو وادیده تکثر ایتدی . دها غلبه‌لق اولان قایان [٢] اولادلرینه قایاس Kaiath نامنی ویردیلر . ناغوسك احفادی ایسه باشلیجه ایکی قوله آیریلدی . برنجیسی ناغوسلر Nagosler ایکنجیسی ده درلیکین Derlighin نامنی طاشیدی . بوتون بو قوملر درت یوز سنه‌دن زیاده ارکنه قوم وادیسنده قاله‌رق اوراده مختلف عشیرت ویا قبیله‌لره انقسام ایتدیلر . صوکره‌لری بوراسی اونلره پك صیقیشیق کلمکه باشلادی . بر عمومی مجلس عقد ایده‌رك اسکی مملکتلرینك یولنی طوتمق قرارینی ویردیلر . فقط اورایه منتهی اولان اودار یولی بولمق

---

[١] ارکنه یاخود ایرغانه Irgana قدیم تورکجه‌ده وادی دیمکدر . قوم ده پك یالچین برتپه معناسنه‌در .

[٢] بو کلمه ، بر قایانك اوستندن سرعتله دوشن سیل معناسنی افاده ایدر [عجبا قایمق مصدرندن می ؟]

مسئله‌سی واردی. چونکه یولك نرده اولدیغی اونوتولمشدی. برچوق آرادیلرسه‌ده هیچ فائده ویرمدی. آرتق خارق‌العاده احواله مراجعت ایتمك ضروری اولدی. روایت اولوندیغنه کوره داغی کمال دقتله کوزدن کچیرن بردمیرجی مناسب برمحل کشف ایتدی. بوراسی مواد حدیدیه‌دن ترکب ایتدیکی ایچون برکچید آچمق قولای ایدی. بورایی یاقمق تکلیفنده بولوندی. یتمش‌دانه بویوك کوروك یرلشدیردیلر. بوکوروکلر سایه‌سنده آتشلر یاقه‌رق معدنی اریتدیلر. بوصورتله دوه کچه‌بیله‌جك قدر بریول آچلدی. بوتون ملت ارکنه قومدن چیقدی. بوواقعه‌نك خاطره‌سنی محافظه ایچون موغوللر هرسنه بر شنلك یاپارلردی. بوشنلك‌ده بویوك برآتشده بردمیرپارچه‌سنی قیزدیرمقدن عبارتدی. خان بر چکیچله بو دمرك اوزرینه اووردی. اوندن صوکره بوتون عشیرت رئیسلری عینی شیئی تکرار ایدرلردی. خلق‌ده هرعشیرتده عینی مراسمی یاپارلردی.

بوموغول تورکلری ارکنه‌قوم وادیسندن چیقدقلری زمانده قورلاس [١] Kurlass عشیرتنه‌منسوب برته‌زنا Berté-zena نامنده برخانك تحت اداره‌سنده ایدیلر. برته‌زنا بوتون جوار قوملره سفیرلر کوندره‌رك عرض انقیاد ایده‌جك اولانلری حمایه ایده‌جکنی وعد ایلدی. بواستیلادن خبردار اولان تاتارلر

[١] بوعشیرت قایان نسلندن ایدی.

موغوللره هجوم ایتدیلر . فقط مغلوب اوله‌رق بوتون عشیرتلره داغیدلدیلر . ابوالغازی بهادر خانك روایتنه نظراً بووقعه قدیم تورك موغوللرینك صوك ایمپراطورلری اولان اییل خان Il-khan ك مغلوبیتندن درت یوز اللی سنه صوکره تحدث ایتمشدر . چین تاریخنك قدیم هونلرك اضمحلالی وتورکلرك تأسسی حقنده ویردیکی معلومات ایله بوروایت قارشیلاشدیریلنجه بوقوملرك منشائی حقنده سویله‌نن سوزلرك نه جهتلری دوغرو اولدیغی قولایجه میدانه چیقار . تورکلر میلادك ٥٤٥ نجی سنه‌سنده میدانه چیقمشلردر . بوندن درت یوز اللی سنه طرح ایدیله‌جك اولورسه میلادك ٩٥ نجی سنه سنه عودت ایدیلمش اولورکه چین تاریخنه نظراً ، شبهه یوقکه قدیم موغوللردن عبارت اولان شمال هونلرینك ده زمان انقراضی ٩٣ تاریخ میلادیسیدر . بو قدیم هونلر منقرض اولدقلری زمان مختلف محللره چیشمشلردی . ایچلرندن بویوك برقسم آلتای داغلرینی کچدی . ارکنه قوم وادیسی آلتای داغلرنده‌در . دیمك اولیورکه شمال هونلری ایله قدیم موغوللرك انقراضی عینی بر وقعه‌دن عبارتدر . برته‌زنانك وارثلری شونلردر :

قاو ایدیل Kaw-idill ، برته‌زنانك اوغلی .

بیزین قایان Bizin-kaïan ، قاوك اوغلی .

قیپزی مرغان Kipzi-mergan ، بیزین ك اوغلی .

منقو آزین بورل Menkoazin-borell ، قیپزینك اوغلی .

بوقبندون Bukbendoun ؛ منقو آزینك اوغلی .

سیمسوزی Simsauzi ، بوقبندونك اوغلی .

قایمازو Kaimazu ، سیمسوزینك اوغلی .

تمیر طاش Temir-tasch ، قایمازونك اوغلی .

منكلی قوجه Mengli-khodja ، تمیر طاشك اوغلی .

یولدوز خان Yulduz-khan ، منكلینك اوغلی .

بو حكمدارك ایكی چوجوغی اولدی . فقط كندیسندن اول وفات ایتدیلر . بویوك اوغلندن دوژون باران Dejun-bajan نامنده بر اركك اولاد ، ایكنجی اوغلندن ده آلان قووا Alan-kava اسمنده بر قیز چوجوق قالدی . یولدوز خان بونلری اولندیردی . ایشته جنكیز خان بو پرنسسك نسلندندر . ابوالغازی ایله ایران مورخلرینك نقل ایتدكلری عنعاتی بو نقطه ده ترك ایده رك چین تاریخلرنده كوردیكمز تفصیلاته كچه جكز . هر ایكی روایت بعض جهتلرجه بربرلرندن فرقلی اولمقله برابر اساس اعتباریله مشابهدرلر .

ون هه ن
توم قائو
سوی شو
تام شو

بعض مورخلر تورکلرك شنسی داخلنده یدغ له آنغ-فو جوارلرینه داغیلمش اولان بر طاقم هون عشیرتلرندن ایندكلرینی سویلیورلر . بو توركلرك عائله اسملری آسه نا Asena یاخود زه نا Zena ایدی . غوئه یی تاتارلری ایمپراطوری تای وو تی ، په لانغ خاندانی نامی آلتنده یم له آنغ جوارلرنده حكمران اولان تسیه قیوشی Tcie-kiu-chi عائله سنی محو

ایتدیکی وقت زه‌نالردن بش یوز عائله شمال غربی طرفلرینه قاچدیلر، ژه‌ئوزه‌ن تاتارلرینه تابع اولدیلر . اونلرده کندیلرینی آلتای داغلرینه کوندره‌رك اوراده اسکان ایتدیردیلر . بو مشهور داغلردن بری بر مغفر بچیمنده ایدی که او مملکتك لساننده بوكا تورك [١] تعبیر ایدرلر. بوداغك اتکنده ساکن اولان یکی هون قولونیسی داغك اسمنی آلدی . دمیر آلات اعمالیله مشغول اولدی . ذاتاً بونده مهارت تامه‌سی واردی .

دیکر بر عنعنه‌یه وره تورکلرك اجدادی سی‌های Si-hai دینلن غرب ده کیزینك شمالنده اقامت ایدرلردی. جوار قوملر بونلری محو ایتدیلر. چولوق چوجوق ، قادین ارکك هپسنی قتل ایتدیلر . یالکز اون یاشنده برچوجوق قورتولدی . بونك اللرینی ، آیاقلرینی کسمشلردی . بوچوجوغی بویوك بر کوله آتدیلر. او زمانه براقیلمش اولان ره‌موس ایله‌روموله‌وسی بردیشی قورد امزیردیکی کبی تورك ایمپراطورلغنك بومؤسسه‌نده ده بردیشی قورد باقدی؛ غداسی ایچون لازم اولان شیلری چوجوغه کتیردی . مورخلر بومصالی هیچ ایضاحه تشبث ایتمیورلرسه‌ده دیشی قوردك بونامی طاشیان برقادین اولماسی وچوجوغه باقش بولونماسی محتملدر . صوکره بو دلیقانلی ایله اولندی ، اونی غرب ده کیزنك شرقنده ، ایغور دیارینك شمال غربیسنده

---

[١] ابوالغازی بهادر خان تورکجه‌ده تورقاق Turkak کلمه‌سی محافظه معناسنه اولدیغنی سویلیور .

برداغه دوغرو كوتوردی . داغده برمغاره‌ده تصادف ايده‌رك
بونك ايچندن كچدی ، كوزل وغايت منبت بر اوواىه كلدی .
بو او انك ايكی يوز «لی» چوره‌سی واردی. بوقادينك اون
اوغلی اولدی . جوار قوملردن قاچيردقلری قيزلرله أولنديلر،
هر برى بر عائله نامی آلديلر. ايچلرندن برى زه‌نا ياخود ديشی
قورد اسمنی طاشيدی . صوكره بو اسم اونك اولادلرينه انتقال
ايتدی. بو عائله‌نك رئيسی بوتون ملتك حكمداری اولدی. منشأنك
خاطره‌سنی محافظه ايچون بايراقلرينك مربوط اولديغی ميزراقلرك
برقورد باشی ايله نهايتلنمه‌سنی آرزو ايتدی. احفادندن اوهيه‌ن شه
O-hien-che نامنده برى صوكره‌لری ژه‌ئوژه‌نلره تابع اولمشدر.

ايشك خارقه قسمی برطرف ايديله‌جك اولورسه بوعنعنه
بوقوملرك تاريخی حقنده بيلديكمز شيلرله پك اعلا تأليف
ايديله‌بيلير. آوروپاده محو ايديلن هونلر وولغا نهری وبحر خزر
بونجه يرلشمشلردر. چينليلر بحر خزره غرب ده كيزی نامنی
ويريرلر. هونلرك ايچندن اغلب احتماله كوره تاتارستانه عودت
ايتمش اولانلر آلتای داغلرينه كيتمش، اوراده يرلشمش اولا-
جقلردر. احتمالكه ديشی قورد حكايه‌سنی، چوجوقلرينك جوار
قيزلری قاچيرمالری كيفيتنی‌ده اورايه آوروپادن كوتورمش
اولابيليرلر. چونكه بوماصال ديشی برقورد طرفندن بويوتيلن
وروماك تأسيسندن صوكره، تبعه‌سنه سابين قيزلرينی قاچيرمالرينی
امر ايدن روملوسك حكايه‌سندن قوپيه‌ايدلمشه بكزييور . بو

روایتك مابعدی ایسه ابوالغازی خان طرفندن حکایه ایدیلن شکلدن هیچ فرقلی دکلدر. اوته طرفده منبت بر اووا بولونان داغ بومورخك اثرنده کوردیکمز ارکنه قومدر.

ینه چینلیلر طرفندن حکایه ایدیلن اوچنجی برعنعنه دها قالیور. تورکلر، قدیم هونلر الکاسنك غربنده کائن سو Su نامنده کی بر قراللقده ساکن اولان هونلردن عبارتدر. قوپامپو Ko-pam-pou نامنده کی برعشیرت رئیسنك اون یدی قاردشی واردی. برینك اسمی ئی چه نی سای تو Y-tche-ni sai-tou ایدی. بوتون بوقابا واحمق هونلر محو ایدیلدیلر. یالکز ئی چه نی سای تو قورتولدی. ذاتاً او خارقه آلود برصورتده دنیایه کلمشدی وروایت اولوندیغنه کوره روزکارلره، یاغمورلره حکمی کچردی. بری یاز بریسنك دیکری قیش پریسنك قیزلریله أولندی. بونلردن درت چوجوغی اولدی. ایچلرنده اك بویوکلری اولان ناتولوشه Na-tou-lou-che قرال اعلان ایدیلدی.

بوقرال تبعه سنه تورك نامنی ویردی. مختلف اون زوجه دن پیدا اولان وهپسی والده لرینك عائله اسملرینی آلان چوجوقلری آراسنده بالخاصه اوهیه ن شه O-hien-che نامنده بردانه سی مشهور اولمشدر. بو، زه نا یعنی دیشی قورد لقبنی طاشیوردی. حاصلی بوتون بوعنعنه لر تورك ملتنی بر دیشی قورددن یعنی بو

ون هیه ن
توم قائو

اسمله تسمیه ایدیلن بر قادیندن ایندیرمکده متفقدرلر[١].

بو روایتلرده کوزه‌چارپان اختلاف منشاء تورکلرك شبهه یوق که مختلف عشیرت ویا قبیله‌لردن ترکب ایتمه‌لرندن، بونی براشدکلری وقت هر برینك کندیلرینه عائد خصوصی بر عنعنه کتیرمه‌لرندن، صوکره بونلرك قاریشدیریلمالرندن ایلری کلیور. نه اولورسه اولسون، تورکلر، آلتنجی عصره دوغرو تاتارستانده غایت صاحب قوت وشوکت اولمغه باشلامش

[١] ابوالغازی طرفندن نقل ایدیلن عنعنات بوراده حکایه ایتدیکم تفصیلاته پك یاقلاشیر. ایشته مابعدی: آلانقاوا Alancava نك اوچ اوغلی اولدی. برنجیسی بوقوم قاتاغون Bocum-catagun قاتاغین عشیرتنك مؤسسیدر. ایکینجیسی بوسقین زالزی Boskin-zalzi زالزاتلرك Zalzats ك جدیدر. اوچنجیسی ده بوزنکیر موغاق Buzengir-mogak در. بونك ایکی اوغلی اولدی. بری تومول Tumul دیکری، باباسنك یرینه کچن، توتا Tocha . توشادن دوتومین Dutumin دنیایه کلدی. بو دوقوز چوجوق باباسیدر. چوجوقلرك هپسی جلایرلر Dgelairs اولدیرمشدر. یالکز ایچلرندن قایدو Kaidu قورتولمشدر. بو وقعه هونلرك قتل عامنك عینی کبی کورونیور. بر دیشی قورت طرفندن بویوتیلن بر کوچوك چوجوق قورتولدی دیلمه‌سنه بکزییور. قایدونك اوچ چوجوغی اولدی. باسیقار Bassicar ، هورمالانقوم Hurmalancum زاپزین Zapzin . اللك ایکی چوجوقدن بایزوچ Baizutz ك عشیرتی کلمشدر. هورمالانقه مدن ایسه مورانق دوقوزینا muranck-du cozina، بوندن‌ده قادون Kadun تولد ایتمشدر. بونك لقبی تایشی Taischi یعنی کوزل سسلی ایدی. زاپزیندن زیپزوت Zipzuts لر و ایریژنتلر Irigents عشیرتلری کلیر. قایدو خانك وفاتندن صوکره

قام‌مو

هونلردر . اوزمان آلتـای داغلرنده یعنی آلتون داغلرنده اقامت ایدرلردی . چینلیلر بوداغلره قین Kin نامنی ویریرلر . بوراده ژه‌ئوژه‌ن تاتارلرینك خدمتنده ، دمیرجیلکله مشغول ایدیلر . بومنشائك خاطره‌سنی احفادلرینه محافظه ایچوندرکه صوکره کلن خانلر هرسنه بر دمیر پارچه‌سنی آتشده ایشله‌مك مراسمنی احداث ایتمشلردر .

سنه ٥٤٥ قام‌مو لیه‌تای قیسو

بوتورکلرك تومونٔ Tou-muen نامنده‌کی رئیسلری ابتدا جوارده‌کی بعض کوچوك عشیرتلری تحت اطاعتنه آلدی . تاتارستانده احراز ایتدیکی بعض موفقیتلر اونی قورقوله‌جق برحاله کتیردیلر . آسیانك شمال غربیسندن کلمش وچینك بر قسمنه حاکم اولمش اولان غوئه‌یی‌تاتارلری تورکلرك تاتارستان

اوغلی هورمالانقوم پدرینك دول زوجه‌سیله أولنه‌رك ایکی اوغل صاحبی اولدی . موغول لسانده بونلره قودوزه‌نا Caudu-gena واولقزین‌زه‌نا Olekzin-zena دییورلردی. تورك لساننده ایرغاق بورا Irgak-bura و اورغازی‌بورا Urgazi-bura یعنی ارکك‌تورد ، دیشی قورد دیمکدر . بو ایکی قاردشدن غلبه‌لق بر عشیرت توره‌دی. بو عشیرتك اسمی زناس Zenass ایدی . ناغوس Nagos ده دنیلمشدر . فقط بونی پدری قایدولك یرینه کچن ناغوسلر باسیقار Nagosler-Bassicar ایله قاریشدیرمامليدر . بونك توماتا Tumana نامنده براوغلی اولدی. کندیسند صوکره‌حکمسورردی . اوقدر اکتساب قدرت ایتدی‌که بوتون نیرون Nirons قبیله‌سنی تحت اطاعتنه آلدی. بو ، یکی تورك امپراطورلغك مؤسسی اولوب ایلریده کندیسندن بحث ایدیله‌جك اولان تومن ایلخان Toumen il-khan در.

داخلنده مالك اولدقلری یرلرك غرب حدودلری اوزرنده
اكثریا اجرا ایتدكاری آقینلردن اك چوق ضرر كورنلر
میاننده‌درلر . بو آقینلره مانع اولمق وبو قوملری راحت
یاشامغه سوق ایتمك ایچون غوئه‌یلر ایمپراطوری كندیلرینه
سفیرلر كوندرمك مناسب اولاجغنه حكم ایتدی . بو نسبتله
چین جهتنده برمدت تأمین صلح ایتدیسه‌ده تاتارستانده بویوك
زیانلره سبب اولدی . بونكده اك چوق آجیسی ژه‌ئوژه‌نلر
چكدیلر . اونلردن صوكره‌ده چینلیلر متضرر اولدیلر . توركلرك
رئیسی كندیسنی دنیانك اك صاحب قوت بر حكمداری ظن
ایتدی . جسارتی سایه‌سنده حقیقة‌ده بویله اولدی . بر چین
ایمپراطورینك مكلف بر هیئت سفارتی كندیسنی دها مغرور
بر حاله كتیردی . مع مافیه هپ ژه‌ئوژه‌ن خانلرینك تحت
انقیادنده بولونیوردی . فقط تیه‌له یاخود قائوچه تاتارلرینك
عصیانی بورسمی قید اطاعتدن‌ده قورتولماسنه خدمت ایتمشدر .
قدیم هونلردن ایمش وبوتون تاتارستانه ، بالخاصه تولا Toula
وایرتیش نهرلری ساحللرینه یایلمش اولان بو قائوچه تاتارلری
ژه‌ئوژه‌نلر خانه قارشی سلاحه صاریلمشلردی . توركلرك رئیسی
تبعه‌سنك باشنه كچدی ، بونلره قارشی یورودی . بوتاتارلردن
اللی بیك عائله‌یی تحت اطاعتنه آلدی . بو موفقیاتدن مغرور
اوله‌رق ته‌ئوپیم خان Teou-pim نامنده‌كی ژه‌ئوژه‌ن خاننك
قیزینی ایسته‌دی . تاتارستان خانی — چونكه ژه‌ئوژه‌نلر همان

سوی‌شو
قام‌مو
سنه
٥٥١
ون‌هیه‌ن
تومقائو

بوتون تاتارستانه مالكدیلر ـ توموئنك مرخصنی كمال حقارتله قوغدی . ناصل ، دیدی ، دمیرخانه‌لرمده چالیشان اسیرلرمدن بری قیزمه طالب اولمق جرئتكارلغنده‌می بولونیور ؟

خان طلبدن نه‌قدر قیزمش ایسه توموئن‌ده بوردن او قدر منفعل اولارق ژه‌ئوژه‌نلره اعلان حرب ایتدی . بو حربی غایت شدتله اجرا ایده‌بیلمك ایچون غوئه‌یی سلاله‌سنه منسوب چین ایمپراطورینه مراجعت ایلدی. ایمپراطور ، ژه‌ئوژن خانی قدر مشكل‌پسند اولمادیغی ایچون چانغ‌لو Tchang-lo نامنده بر كریمه‌سنی اوكا ویردی . بو قدر قوتلی بر حكمدارك حمایه‌سنه استناد ایدن توموئن دوچار اولدیغی حقارتدن انتقام آلمق فرصتنی آرتق اوزاتمادی . ژه‌ئوژه‌نلر اوزرنده او قدر بویوك مظفریاته نائل اولدی كه اردوسی تماميله منهزم اولان ایمپراطورلری ته‌ئوپینغ خان Teou-ping یأسندن كندیسنی اولدیردی. بونك اوزرینه توموئن ، خان عنوانی آلدی. كندیسنه ایلخان تسمیه ایتدیردی . زوجه‌سنه خاتون نامنی ویردی . عائله‌سنه منسوب بوتون پرنسلره یعنی چوجوقلرینه وقاردشلرینه ته‌له Te-le دنیلدی . مختلف عشیرت رئیسلرینه‌ده شه Che) نامی ویریلدی. برطاقم قوماندانلر وناظرلر نصب ایده‌رك هر برینه آیری آیری اسملر قونولدی . الك ایلری كلنلرك مقداری یكرمی سكزه بالغ اولویوردی . ایلخان، سرایی ایرتیش نهرینك منبعلرینه دوغرو توقین Tou-kin داغنده قوردی . بر چادیر آلتنده

لیه‌تای قیسو
قام‌مو
سنه
۵۵۲
قام‌مو
ون‌هیه‌ن
توم‌قائو
سوی‌شو

تام‌شو
لیه‌تای قیسو

موضوع بولونان تختی دائما شرق جهتنه متوجه ایدی. چادیرك بویوك مدخلنك اوكنده بر بایراق واردی . بایراغك اوجی آلتون بر قورد قافاسیله نهایت بولویوردی .

نه ثوفیلاقته سیموقات

دین خصوصنده تورکلر آتشه ، هوایه ، صویه ، ارضه پك حرمت کوستریرلردی . بر اللهه طاپارلردی و بونی صانع کائنات کبی تلقی ایدرلر ، بوکا قربان اوله‌رق دوه ، صغیر ، قویون کسرلردی . راهبلری غیبدن خبر ویرمك ادعاسنده ایدیلر . بو ، تورکلرك کندی مملکتلرنده وجود بولمش کندی دینلریدر . بوبابده دها فضله معلومات مفقود اولدیغی ایچون تفصیلات ویره‌میورز . فقط خارجدن‌ده باشقه دینلر اونلرك آرالرینه داخل اولمشلردی . خرستیانلق تاتارستانه پك چابق کیرمشدر . بو شرق قوملرینك غرب قوملریله اولان بوتون او مناسبتلری بزجه بو بابده شبهه براقمیور . فقط یقینلرنده قرون قدیمه‌ده مشهور بر دین واردی . یعنی زردشت دینی موجود ایدی . تورکلرك بر قسمی بالخاصه ایران ایله ماوراءالنهر طرفلرنده ساکن اولانلر بو دینی قبول ایتمشلردی .

زردشتلکك اساسلری حقنده صریح و دوغرو معلومات موجود دکلدر . زردشتك اثرلری نه قدر واصل اولمامشدر . الیوم موجود اولان و زردشته اسناد ایدیلن اثرلر جدی بر تدقیقه پك زور تحمل ایده‌بیلیرلر . دوربین بر منقد بونلرك مؤخر ، یکی اثرلر اولدقلرینی آکلامقده کجیکمز . خرستیانلرله

مسلمانلرك آرالرنده یاشایان ماژلر [*] کندی عبادتلرینك معناسزلغنی آکلادقلری ایچون اسکی دینی بوزمشلر ، پرستش ایتدکاری مختلف برطاقم معبودلری بو اثرلرده تك وحقیقی بر اللهك اوصافی شکلنده کوسترمك ایستهمشلردر . شرق محررلرینه ومشغول اولدیغی موضوعه قارشی پك متوجه بولونان موسیو اید Hyde ، بو ماژلری ایرانده سیاحت ایتمش و ایرانلیلر آراسنده اوزون مدت یاشامش اولان یونان محررلرینك تصورلرندن بوتون بوتون باشقه برشکلده ارائه ایدر . بربرینه بو قدر ضد افکاری تألیف ایدهبیلمك ایچون ایران دیننك بری فیلسوفلر دیکری عوام خلق طرفندن قبول ایدلمش ایکی شکلنی بر برندن آییرمق اقتضا ایدر . هندستان دینیده بو صورتله تشکل ایتمشدی . سامانیلر یاخود حکیملر یالکز بر اللهه پرستش ایدرلردی . عوام خلقك ایسه شایان حیرت درجهده کثیر معبودلری واردی . بو فرق قبول اولونورسه یونان مورخلری ایران دیننی بزه عوام خلقده کوردکاری شکلده ارائه ایتمشلر دیمکدر . بو کونکی ماژلرایسه بزه فیلسوفلرك وعوام خلقك اصلاح ایدلمش دیننی ارائهایدییورلر .

هرودوت. سترابون ونهیهر. تومقائو

قدیم ایرانیلر سمایه ، ارضه ، شمسه ، قمره ، آتشه ، صویه وروزکارلره طاپارلردی . ساسانیان سلالهسنك زمان ادارهسنده عینی دیندن بحث ایدن چین محررلری ایرانلیلرك سمایه ، ارضه ،

[*] ایران مجوسی راهبلری .

شمسه، قمره، صویه و آتشه قربانلر کسدکلرینی قطعی صورتده سویلیورلر. یونان مورخلرینه کوره آتش مازلرك الك باشلی موضوع عبادتی ایدی. آتشی قدرت الهیه‌نك بر پارچه‌سی کبی تلقی ایدییورلردی. بونك الك مکمل نمونه‌سی ایسه کونش ایدی.

میلاد عیسادن ۶۸۳ سنه اول کلمش دییه تخمین ایتدیکمز بو دینك مؤسسی زردشت بری ایی دیکری فنا اولمق اوزره ایکی اساسك موجودیتنی اورته‌یه قویمشدی. برنجی اساس نور یاخود هرمز، دیکری ظلمت یاخود آهریمان ایدی. بونلره فائق بر اساس دها واردی که هر ایکیسی ده اوندن چیقمشلردی. بعض یونان مورخلری بوکا زاروآم Zarouam نامنی ویریرلر. ایرانلیلر هزاروان Hazarouan تسمیه ایدرلردی که عظیم فضای اعصار، ابدیت دیمکدی. فقط اغلب احتماله کوره تورکلر ایران دیننك بو علوی فکرلرینی آلمایه‌رق عناصر طبیعته قارشی کوستردکلری او قبا عبادتی آلمشلردی، ایران قومی کبی بت پرست ایدیلر.

توم قائو
ون هیه ن

صوکره‌لری قسماً زردشتلك قسماً خرستیانلق اوزرینه مؤسس بر دین تشکیل ایدن مانه‌س Manés یکی مذهبی بالذات تورکستانك ایچلرینه کوتوردی. ایغور مملکتنده بو مذهب نامنه معبدلر بنا اولوندی. مانه‌سك دینی چینه قدر نفوذ ایتدی. احتمالکه بعض معاصر سیاحلرك بعض خرستیان مراسمی ایله تاتارستان لامالرینك مراسمی آراسنده کوردکلری مشابهتك

منشائی بودر. مع مافیه بومشابهتلرمانه‌سك دینی اولان مانیکه‌ئیزم Manichéisme ه مراجعت ایدیله‌دن‌ده دوغرودن دوغرویه خرستیانلغك اورایه نفوذ ایتمش و صوکره بوزولمش، مملکتك سائر دینلریله قاریشمش، عینی حاله کلمش اولماسیله ایضاح ایدیله بیلیر.

سنه ٥٥٣ قام‌مو سونی‌شو لیه‌تای قیمو

ایلخان [١] تأسیس ایتدیکی ایمپراطورلقدن چوق زمان مستفید اولامادی. ایرته‌سی سنه وفات ایتدی. اوغلی قولو Ko-lo، ئی‌سیه‌قی خان Y-sie-ki

[١] ابوالغازی‌یه نظراً تومانا Tumana یاخود تومونن ایلخان دوقوز چوجوق براقشدر. برنجی اوغلی زارسوZarsu دن بوتاقین Butakin ، اوروت Urutt ، مانقات Mankatt نامنده‌چوجوقلر دنیایه کلمشدرکه اوچی‌ده عینی اسمده برر عشیرت مؤسسیدرلر.

ایکنجی اوغلی ژانینشور تومانزو Janinschur-Tumanzu ده بر عشیرت مؤسسیدر.

اوچنجی‌اوغلی‌سامقازون Samcazun دن بادورجین Badurgin عشیرتی پیدا اولمشدر.

دردنجی اوغلی باتقیلقی Batkilki بودات Budatts عشیرتنك مؤسسیدر.

بشنجی اوغلی قابول خان Cabull جنکیز خانك جدیدر.

آلتنجی‌اوغلی قازولی Cazuli دن‌ژه‌دمزی بارلاس Jedemzi Barlass دنیایه کلمشدرکه برلاس Berlass عشیرتنك رئیسیدر. تیمورلنك بو عشیرته منسوبدر. برلاس بر اردو قوماندانی دیمکدر.

یدنجی اوغلی اودور باژان Udurbajan قاژوم Cajums لر عشیرتنك باباسیدر.

سکزنجی اوغلی بالزار اوغلان Balzar اوئیولوت Uïlots لرك مؤسسیدر. اوغلان موغول لساننده طوبال معناسنه‌در.

نامنی آلدی. غایت مهم هدیه‌لرله غربی غوئه‌یلر ایمپراطورینه
بر سفیر یوللادی . بر آز صوکره وفات ایتدی . بر اوغلی
قالیوردی . بونی تختدن محروم ایده‌رك یرینه برادری سه‌قین
Sse-kin ی براقدی . بو ، موقان خان Mo-kan عنوانی
آلتنده معروف اولمشدر . جسارتی و فن حربده‌کی مهارتی
حسبیله بوحکمداردن بوتون جوار قوملر قورقدی . چینلیلر
چهره‌سنك صوك درجه‌ده کنیش ، رنکنك قیرمزیمسی ،
کوزلرینك غایت پارلاق اولدیغنی سویله‌یورلر .

بدایت حکومتی ژه‌ئوژه‌نلرك مغلوبیتی ایله تمیز ایتدی .
ژه‌ئوژه‌نلر اوزون مدت مقاومته قادر اوله‌میه‌رق مملکتلرینی
اوکا ترك ایله چینك بر قسمی اوزرنده حکمران اولان تسیلر
ایمپراطوری وه‌ن سیوئن‌تی Ven-siuen-ti نك یانینه چکیلمکه
مجبوراولدیلر . چین حکمداری بوتاتارلره حسن قبول کوستردی .
فقط برچه مجهول اولان بعض اسبابدن دولایی اونلرك قونی

دوقوزنجی اوغلی اولزینغان Olzingan باسوت Bassutts
یاخود ژه‌سوچ Jessutz لرك باباسیدر . اولزینغان آتشك باشنده
اوزون مدت اوتورمش آدم دیمکدر . بر عائله‌نك الك کوچوك
چوجوقلرینه بو اسم ویریلیر .

قابول‌خان پدرینك یرینه کچدی . احتمالکه چینلیلرك قوله Ko-lo
دیدکاری حکمدار ایله عینی کیمسه‌در . فقط بو محررك بوحکمداردن
صوکره جنکیز خانه کلنجه‌یه قدر تعاقب ایتمش اولان بطنلر حقنده
ویردیکی معلوماتی تمامی تمامنه دوغرو اوله‌رق تلقی ایتمکدن احتناب
ایلمیلیدر .

Kou-ti نامنده کی خانلرینی خلع ایله یرینه ته ئوپیمك اوغلی غان لو شین Gan-lo-chin ی گچیردی و تبعه‌سیله برابر ساکن اولمق اوزره مایه جوارلرینه کوندردی . بو یکی تأسس ایچون لازم اولان شیلرك کافه‌سنی ده اونلره ویردکدن صوکره تورکلر علیهنه یورودی . اونلری صلح طلب ایتمکه و ویرکو ویرمکی قبول ایله‌مکه مجبور براقدی .

ون هیه ن
توم قائو

چینلیلرك تورکلره تفوقی بویوك خانی سلاحلرینی غرب طرفنه چویرمکه سوق ایتدی . چونکه اوراده یالکز بدویلرله محاربه واردی . ماوراءالنهرده ژه‌تالر یاخود زه‌تلر دنیلن قوملری تحت انقیاده آلمغه کیتدی . بونلر هونلرك تاریخنده بحث ایتدیکمز یوئه‌شیلرك نسلندن ایدیلر . بوتون تاتارستانی کچدکدن صوکره جیحون یاخود اوقسوس نهرینك ساحلنده کلوب ساکن اولمشلردی . صوکرا اوردن ایندوس نهری بونجه انتشار ایتدیلر . حتی غانژ نهرینه قدر کیتدیلر . اوراده بو قومه ژه‌ت نامی آلتنده تصادف ایدیلیر . چوقدن بری ژه‌ئوژن تاتارلرینه تابع ایدیلر . بوژه‌تلر فو دینینی قبول ایتمشلردی . چادرلر آلتنده اوتورورلر ، چادرلرینی مواسمه کوره بریردن بریره ، شدائد هوائیه‌دن تحفظ ایده‌بیله‌جکاری موقعلره نقل ایدرلردی . برقرالك تحت اداره‌سنده ایدیلر . قراللری همان هر آی تبدیل موقع ایدردی . آرالرنده او قدر آز قادین واردی که برقادینه صاحب اولمق ایچون برقاچی برلشمکه مجبور اولیورلردی .

فقط بو غريب عادت موجبنجه بونلرك هپ قاردش اولملرى لازمدى . بوقسه دوستلره مراجعت ايديليردى . بوقادينلر برعلامت طاشيرلردى . زوجلرينك مقدارى بوعلامتدن بللى اولوردى . قادينلر اركك‌لرك اقامتكاهندن يوز ، ايكى يوز حتى اوچ يوزلى اوزاقده اوتورورلردى . بوشكل حكومته كوره بوده طبيعى ايدى . چونكه بالخاصه هيچ بر اركك‌ه عائد اولمادقلرى جهتله اونلردن برينك يانده ساكن اولامازلردى . بوسببدن دولايى اركك‌لر اوزرنده بويوك بر نفوذ صاحبى اولمشلردى . روايت اولونديغنه نظراً بوقوملر قادينلرينك تحت حاكميت واسارتنده ياشايورلردى . ذاتلر صاقاللرينى تراش ايدرلردى . خصوصى برنوع آرابه‌لرى واردى . خيرسزلره قارشى غايت شديد معامله كوسترير لردى . ايچلرنده زنكين اولانلر اولولره طاشدن مزار ياپديريرلردى . فقيرلر ايسه اولولرى ، قوللاندقلرى قاپ قاچاقلرك كافه‌سيله برلكده طوپراغه كومكله اكتفا ايدرلردى . خوتن ، يرقن وكاشغر الكالريله قاپچاقلك برقسمنى تحت انقياده آلمشلردى .

بويوك خان اونلرك مملكتنى ضبط ايدنجه بحرخزره قدر امتداد ايدن بوتون او واسع الكالره صاحب اولدى . شرق طرفنده قوره‌نك شمالنده كائن قيتانلرى Kitans تحت اطاعته آلدى . له‌آئوتونغ دە كزينه قدر بوتون شرقى تاتارلر كنديسنه تابع اولديلر . شمالده ، ايرقوتسقوى Jrkutskoi غربنده قى‌قو

قام‌مو
ليه‌تاى‌قيسو
ون‌هيه‌ن
توم قائو
سويى‌شو

Ki-kou دنیلن قوملری تسخیر ایتدی . سیبریانك برقسمنه احتمالکه تمامنه صاحب ایدی . شمال دکزی معناسنی افاده ایدن په‌های Pe-hai کلمه‌سیله بحر محیط منجمد شمالی آکلاشلمق لازم کلیرسه بوتون سیبریایی ضبط ایتمش اولدیغنه حکم ایتمك ایجاب ایدر . فقط بونقطه‌ده یاکلش برحکم ویرمه‌مك ایچون چینلیلرك اکثریا بواسطه‌سی بویوك نهرلره وکوللره ویرمش اولدقلرینی اونوتمامق اقتضا ایدر . اونك ایچون په‌های کلمه‌سی بایقال کولنی‌ده افاده ایده‌بیلیر . بوتون بو واسع الکالر جنوباً چین ایله محدود ایدیلر .

بوقدر یوکسك بردرجهٔ قوته واصل اولان موقان خان کندیسنی ، ژه‌ئوژه‌ن خانی بوتون تبعه‌سیله برلکده اتلاف ایتمه‌لرینی چینلیلردن طلب ایده‌جك براقتدارده کوردی . چینك حمایه‌سنی طلبه کلمش برحکمداری دشمننه تسلیم ایتمکده‌کی عدالتسزلکه رغماً قومتی Kum-ti نامنده‌کی غوئه‌یی امپراطوری بوملتدن اوچ بیك کشی‌یی خانلریله برابر تورکارك سفیرلرینه تسلیم ایتدی . اونلرده شهرك قاپیسنده بونلری بلا مرحمت قتل ایتدیردیلر . بوقدر باربارجه برحرکتدن صوکره تورکارله غوئه‌یلر برلشه‌رك شنسینك غربنده ساکن اولان توقوهون Tou-ko-hoen نامنده‌کی سائر تاتار قوملرینه قارشی‌یورودیلر . بویوك خان بونلرك شهرلرینی تخریب ایتدیکی صیراده چین اردولری باشقه طرفلره دوغرو کیدییورلردی . کچدکلری

لیه‌تای قیسو
قام‌مو
سنه
٥٥٥

محللرده اونلرده دها آز تخریبات یاپمادیلر . قوقونور Coconor کولنك ساحلنده تورکلره تصادف ایتدیلر . چین قوماندانی، بویوك خان طرفندن برچوق ستایشلره وهدیه لره نائل اولدی . هرایکی طرفده کندی اراضیلرینه چکیلدیلر . بو سفر سادهجه بر آقین کبی تلقی ایدیلهرك بر فتوحات عد اولونمامالیدر . چونکه توقوهوئن خانی، تورکلرك حدودلردن چیقدقلرینی کورور کورمز مسلحاً چینه کیردی . چهئولره عائد اولان ولایتلری تخریب ایتدی . چهئولر چینده یکی تأسس ایتمکه باشلامشلر و یکی بر ایمپراطور سلالهسنك تملنی قویمشلردی .

سنه ۵۵۶ قام مو لیه تای قیدسو

۵۵۷ لیه تای قیدسو

صوکره بو ایمپراطورلر تورکلرك ، حتی تاتارستانده کی سائر قوملرك نظر دقتنی دعوت ایتمشدر . چین تختنده برکره قوی صورتده تأسس ایتدکاری وقت بویوك خان اونلرك اتفاقلرینه طالب اولدی . کندیلرینه سفیرلر یوللادی . او زمان حکمران اولان ایمپراطور ، میمتی ایدی . ماوراءالنهر ژدتلری احتمالکه اونك حمایهسی آلتنه کیرمك و تورکلره قارشی معاونتنی رجا ایتمك مقصدیله ملتك اکا برندن بر قاچنی کلیتلی هدیهلرله کوندردیلر . خان بونی برحقارت عد ایتدی . چین ایله اویوشمالرینه مانع اولمق ایچون بر ردو ایله مملکتلرینه کیردی . بوتون عشیرتلرینی دارمه داغین یاپدی . مع مافیه هروقت چهئو سلالهسی حکمدارلرینه مربوط قلدی . میمتی

سنه ۵۵۸

۵۶۱

وفات ایدوبده ووتی تخته چیقدیغی زمان ایغورلر وکاشغره
قدر اولان برچوق قوملر ینی اوده یکی سفیرلر یوللادی .
صوکره خان نامنی آلان تورك رئیسی تی ته ئو بولی Ti-teou-pou-li
ایله برلکده کندی عسکرلرینی بو ایمپراطورك عسکرینه الحاق
ایتدی . هپ بردن چینده تسی نامی آلتنده تأسس ایتمش
دیکر برسلاله‌نك ایمپراطوری اولان ووچیم تی‌نك ممالکنی استیلا
ایلدیلر . کورولدیکی اوزره تورکلرله صیقی مناسباتده بولونان
چه‌ئو ایمپراطوری خانك بر قیزیله أولنمشدی . بو قرابتدن
قورقان تسیلر بونی اخلال ایده‌مزلرسه‌ده ایکی حکمدار
آراسنه بر اعتمادسزلق صوقمق ایسته‌دیلر . بو فکرله خانك
قیزلرندن برینك دست ازدواجنه طالب اولدیلر . بوقبیل احوالده
بوللانمسی معتاد اولان هدیه‌لره چه‌ئولرله یاپدیغی معاهده‌دن
زیاده اهمیت ویرن موقو خان چه‌ئولر علیهنه‌دونه‌رك سفیرلرینی
توقیف ایله تسیلره تسلیم ایتمکه حاضرلاندیغی صیراده نیتندن
خبردار اولان چه‌ئولر بوبابده مؤاخذات شدیده‌ده بولوندیلر
چه‌ئولر حکمدارینك اونك اوته‌دن بری دوستی ومتفقی اولدیغنی،
دفعات ایله بونك دلائلنی کوستردیکنی ، بالخاصه چینه التجا
ایتمش ژدئوژه‌نلرك تسلیمنده دوستلغنی اثبات ایتدیکنی سویله‌یه‌رك
بوکون بویله بی‌پروا بوزمق ایسته‌دیکی معاهده‌نك صاحبی اولان
اجدادك ارواحنه ، حس شکران و عدالته تجاوز ایتدیکندن
دولایی موقو خانی مؤاخذه ایتدیلر . بوسوزدن پك متأثر اولان

سنه
۵۶۳

بویوك خان برمدت مغموم برسکوت محافظه ایتدکدن صوکره
چه‌ئولرك طرفنی التزام ایده‌رك تسیلره قارشی حرب اعلان
ایتدی . بونك اوزرینه تورکلرله چه‌ئولر هر طرفدن تسیلر
ایمپراطورلغنه کیردیلر . چه‌ئولرك بر قوماندانی اون بیك پیاده
وسواری ایله شمال طرفندن هجوم ایتدی . اوتوز بیك کشی قوماندا-
سنده دیکر برجنرال پیم‌یام طریقیله شانسی داخلنه کیردی . بویوك
خانك ، تی‌ته‌ئوپولی Ti-teou-pou-li نك قوماندسی آلتنده
یوز بیك تورك سواریسی هه‌نغ چه‌ئو طریقیله تسیلر
الکاسنه تجاوز ایتدیلر . موسم قیش ایدی . هرطرف قارلرله
مستور ایدی . صوغوغك شدتنه آلیشقین بولونان تورکلر
ایلریله‌مکدن کری دورمادیلر . تسیلر ایمپراطوری بوشهردن
چیقمغه مجبور اولدی . قوماندانلرندن بری پیم‌یامده اوتوزبیك
عسکرله قرارکاه‌قوردیغی اثناده کندیسی تسین‌یام Tcin-yam
شهرینه قاچدی . تورك وچین اردولری بوراده اونی محاصره
آلتنه آلدیلر . تسیلر ایمپراطوری شهری ترك ایله دها شرقه
دوغرو چکیلمك ایستیوردی . فقط باشلیجه قوماندانلر او
موقعك مدافعه‌سی لزومندن بحث ایتدکلری ایچون تسیلر
بولدقلری عسکری علی‌العجله طوپلادیلر . شانسی داخلنده
تسین‌یام سورلرینك اتکنده صف حرب اوزره دیزلدیلر .
ایمپراطور سورلرك اوستندن باقیوردی . تورکلر بو قدر چوق
عسکر کورمکدن حیرته‌دوشه‌رك تسیلرك مقاومت ایده‌میه‌جکلرینی

سنه
۹۶۴

سویله‌یه‌رك کندیلرینی اغفال ایتدکارندن دولایی چه‌ئولر قوماندانلرینی مؤاخذه ایتدیلر. ایکی اردو آراسنده‌کی بومباینت افکار چه‌ئولرك باعث مغلوبیتی اولدی. تسیلر حربه باشلادقلری زمان تورکار داغ طرفنه قاچدیلر. حربه اشترا کدن امتناع کوستردیلر. کچدکاری یرلرده مدهش تخریبات ایقاع ایده‌رك چکیلدیلر. یك فضله ایلری‌یه آتلمش اولان چه‌ئولر ایسه تماميله پریشان اولدیلر، قاچدیلر. تسیلر دشمنی تعقیب ایله بویوك غنائم آلدیلر.

لیه‌تای قیسو ون‌هیه ن. تومقاتو

موقوخانك غرب طرفنده یاپدیغی بویوك فتوحاتدن صوکره الك اوزاق مملکتلر تاتارستان حتی چین ایله مناسبتده بولونیورلر، آسیانك بو طرفلرینی قاریشدیران اختلافلره علاقه‌دار کورونیورلردی. تورکارك متفقلری اولدقلری کبی دوستلرینك ده متفقلری اولمغه چالیشیورلردی. ایشته بو مقصدله‌درکه ته‌لی Te-li یاخود لی‌ته Li-te دنیلن قوملر چه‌ئولر ایمپراطوریه‌سنه‌غیرلر یوللادیلر. بونلر وولغا نهرینك اوته طرفنده، روما ایمپراطورلغی حدودی اوزرنده ساکن اولیورلردی. مملکتلری بعض کره آلانلرك اوراده ساکن اولدقلری دولاییسیله آلاننا Alanna نامیله یاد ایدلمشدر. بوراده قوللاندیغمز ته‌لی نامی تالی Thali نامیله عینی شیدر. آلانلر دیارنده کورجستانك شمالنده حقیقةً تأسس ایتمش اولان بوقومه تالی دنیلیوردی. الآن بوراسی سوآنلر Souanes الکاسی نامی آلتنده معروفدر. شبهه‌یوق‌که

برقاچ سنه اول یعنی ٥٥٧ تاریخنده عصیان ایدەرك روماليلر طرفندن مغلوب ایدیلمش اولان بوقوملر شرقك الذی شوكت حكمدارلری و بالخاصه چەئولر كبی توركلرك متفق بولونان بر دولت طرفندن مظهر معاونت اولمق ایستەمشلردر .

توركلر چین حدودلرینه دوغرو چكیلدكلری زمان چەئولری دشمنلرینك النه براقمق فكرنده دكلدیلر . تسیلرك مملكتنه یكیدن كیرمك ایچون ده عسكر طوپلامق ایستەیورلردی . توركستاندن بكلەدكلری بوتون عساكر واصل اولونجه واردو حرب ایدەبیلەجك برحاله كانجه چەئولره خبر ویردیلر . فقط ایمپراطور ووتی صوك حربده كندیسنی جبینانه ترك ایتدكلرندن دولایی غیر ممنون ایدی . بوندن باشقه تسیلر برقوماندانك اسیر ایدلمش والدەسنی عالیجنابانه اعاده ایتمشلردی . بو قوماندان دویدیغی بر حس شكران اثری اولەرق تسیلر علیهنه یورومك ایستەمیوردی . مع مافیه توركلرله یاپلمش اولان معاهدەلر ، دها زیاده ، حربه اشتراك ایدیلمەیەجك اولورسه توركلرك حدودلرده ایقاع ایدەجكلری تخریبات ایمپراطوری اونلرك یاردیملرینی رد ایتمەمكه مجبور ایتدی . قوماندان ده شخصی اسبابی اونوتەرق مملكتك منافعنی مدافعەیه مجبور قالدی . ایكی مشترك اردو تسیلره هجوم ایتدیلر . هونان ولایتنك پایتختی اولان لویامه قدر كیردیلر . ایرتەسی سنه توركلرله چەئولرك آراسی ینه آچیلدی . چەئولر ایمپراطوری ووتی بویوك خانك كریمەسی ایمپراطوریچەیی سائر

سنه
٥٦٥

لیه‌تای قیسو قام‌مو

نورنده قادینلریله برابر تاتارستانه کوندردی . بو حقارتدن پک منفعل اولان خان، تسیللرك اتفاقنه طالب اوله‌رق اونلرله صلح یاپدی. بر قاچ سنه صکرا ایله اونلره سفیرلر یوللادی . ایشته اوزمان شرق طرفنده جریان ایدن احوال حقنده چین تاریخنك ویردیکی بوتون تفصیلات بوندن عبارتدر .

مه‌ناندر

بویوك خانك ایرانلیلرله محارباتی تاریخك بوش براقدیغی برزمان ظرفنده وقوعه کلمش اولمق اقتضا ایدر . سوغدیان Sogdiane اقوامی تورك خانی تحت انقیادده آلمشدی. بوقوملر اوزمان ایران حکمداری اولان خسرو نوشیروانه ایران ایله دها شرقی اقوام آراسنده ایپك تجارتی تأسیس ضمننده سفیرلر اعزام ایتمه ـ ایچون اوتالیت هونلرندن یاخود آبته‌لیتلردن مساعده ایسته‌مشلر و استحصال ایلمشلردی . بو مدا کرده‌ده مانیاق Maniak مأمور اولمشدی . کندیسیله برابر بر چوق ایپك کتیرن سفیر ایران سراینه واصل اولونجه نوشیرواندن کندی تبعه‌سیله تورکستان اقوامی آراسنده ایپك تجارتنه مساعده ایدیلمه‌سنی طلب ایتدی . نوشیروانك حکومتی غایت واسعدی. کرك بحرخزرده کرك بصره کورفزنده، کرك هند دکیزنده بر طاقم لیمانلره مالکدی . بوندن دولایی، تبعه‌سنك بو ایپك تجارتی ایچون تجهیز ایتدکاری سفینه‌لر واسطه‌سیله چیندن دوغرودن دوغرویه ایپك آلابیلیردی . دها زیاده کندی تبعه‌سنك تجارتی حمایه وتسهیل ایتمسی اقتضا ایدردی .

ایپکی سوغدیانلر واسطه‌سیله آلیرسه یولك دها قیصالاجغی شبهه‌سزدی. فقط او زمان ایپك مختلف قوملرك النده‌ن کچه‌جك ایدی. بونلر ایسه ایرانلیلرك و عمومیتله غرب اقوامنك قاره طریقیله بو تجارتی بالذات اجرا ایتمه‌لرینه من القدیم مانع اولمشلردی. بو طریق ایله اولان تجارتده منفعت آزدی. نوشیروان شبهه یوق که کندی تبعه‌سنك تجارتی حمایه و تزیید ایتمك ایچون سوغدیه‌نلرك سفیرینه بر جواب ویرمدی. بو مناسبتله عقد اولونان بر مجلسده قاتولف Catulph نامنده بر اوتالیت سوغدیه‌نلرك دشمنی اولدیغی ایچون بوتون ایپکلری صاتون آله‌رق سفیرك مواجهه‌سنده یاقمغی و بو صورتله اوکا طلب ایتدیکی تجارته نه‌قدر آز اهمیت ویرلدیکنی کوسترمکی تکلیف ایتدی. بو تکلیف قبول واجرا اولوندی.

بو وقایعدن برآز بحث ایدن ایران مورخلرینك فکرنجه اوتالیت هونلرینك خانك عقد ایتمك ایسته‌دیکی معاهده‌یه یاناشمامه‌لرینك باشلیجه سببی قوت وشوکتی کوندن کونه آرتان ایران حکمدارینك کندی مملکتلرینی ضبط ایتمسندن قورقالری ایدی. عینی زمانده تورکلردن‌ده قورقیورلردی. آنجق بو ایکی حکومتك آراسنی بوزمق صورتیله ادامهٔ موجودیته موفق اولابیله‌جکلری امیدنده ایدیلر. سوغدیه‌نلرك کوزدکاری معامله‌دن خبردار اولان بویوك خان ایران حکمدارینی دها مصلحانه حسیاته اماله ایچون سفیرلر کوندردی. تورکلره

بانسز ودساس بر ملت نظریله باقان نوشیروان اونلرله هیچ برمعاهده عقد ایتمك ایستهمدی . بر دها سفیر کلمهسنه میدان براقامق فکریله سفیرلری زهرلتدی . صوغوق ، دائما قارلی مملکتلرده یاشامغه آلیشمش تورکلرك ایران اقلیمی غایت قورو اولدیغندن دولایی وفات ایتمش اولدقلری شایعهسنی چیقاردی . زهرك تأثیرینه مقاومت ایدهبیلمش اولان اوچ درت تورك تاتارستانه عودت ایله جریان ایدن وقایعك کافهسنی خانه بیلدیردیلر . بونك اوزرینه ایکی ملت آرهسنده حرب اعلان ایدیلمدی . ایران حکمداری ، مملکتك تورك آقینلرینه معروض قالهجغنی کورنجه چینلیلره مراجعت ایتدی . بویوك خانك دشمنی اولدیغنی بیلدیکی چهئولر ایمپراطوری ووتی‌یه سفیرلر کوندردی . اغلب احتماله کوره بو حکمداری شرق طرفندن تورکلرك اوزرینه هجوم ایتدیرمك فکرنده ایدی .

سنهء
٥٦٧
لیهتمای قیصرو

دیکر طرفدن ایرانیلرك نزدندهموفق اولامامش اولان مانیاق بو تجارت ایشی ایچون ، غایت چوق مقدارده ایپك استهلاك ایدن روما لیلرله مذاکراته کیریشمك دها موافق اولهجغنی بویوك خانه عرض ایتمش و کوندرهجکی سفیرلره دلالت تکلیفنده بولونمشدی . مانیاق ، بویوك خاندن آلدیغی امر اوزرینه یوله چیقدی . او واسع تاتارستانی کچدی . یولده قارلرله اورتولی یالچین ، داغلره ، اووالره ، اورمانلره ، باتاقلقلره تصادف ایتدی . قفقاسدن مرور ایتدی ، استانبوله واصل

سنه ٥٦٩

اولدی . او زمان حکمران اولان ایمپراطور ایکنجی ژوستن بو سفیری کمال ممنونیتله قبول ایدەرك تورکلرك مالك اولدقلری حکومتك وسعت وقدرتی حقنده سؤاللر صوردی . تورك ایمپراطورلغنك باشلیجەدرت ادارەیه آیرلمش اولدیغی ، دیسابول Disabul دیدکلری خانك ـ که اغلب احتماله کوره موقان خان یاخود تی‌تەئوپولی خان اولمق لازمدر ـ اوتالیت ملتنی مغلوب ایدەرك خراجه باغلادیغنی اوکرندی . کذلك آبارلرك یعنی ژەئوژەنلرك قوت ونفوذی حقنده‌ده سؤاللر صوره‌رق تاتارستانده دها چوق مقدارده قالوب قالمامش اولدقلرینی آکلامق ایستەدی .

مەنااندر

تورکلر ، بونلرك قسم اعظمی کندیلرینه تابع اولدقلری ، فقط تقریباً ایکی یوز بیك قدرینك باشقه طرفلره چکیلدکلرینی جواباً بیلدیردیلر . صوکره ، خانك تحت انقیادە آلمش اولدیغی بوتون تاتارستان اقوامنی تعداد ایدەرك تورکلرله بر معاهده عقد ایتمسی ایچون ایمپراطوره رجا ایتدیلر . دشمنلرینه قارشی ایمپراطوره یاردیم ایدەجکلرینی سویلەدیلر . تورکلرك روماللرله عقد ایتدکلری ایلك معاهدەنامه بودر .

ژوستینی تەئوفان دوبیزانس

بویوك خانك تکلیفنه جواب ویرمك ایچون ژوستن تورکلری کری کوتورمکه حاضرلانمق اوزره زەمارق Zemarkh ە امر ویردی وخان نزدینه اونی سفیر تعیین ایتدی . زەمارق معیتنده بر چوق کیشی اولدیغی حالده استانبولدن حرکت ایله اوزون بر سیاحتدن صوکره سوغدیانه واصل اولدی . اورادە آتدن اینرکن

بر طاقم تورکلر کله‌رك کندیسنه دمیرلر تقدیم ایتدیلر. زه‌مارق، بونلرك دمیر چیقماز دیه معروف اولان مملکتلرنده دمیر چیقدیغنی آکلاتمق ایسته‌دکلرینه حکم ایتدی. باشقه بر طاقم تورکلرده اوکا وهیئت سفارته یاقلاشه‌رق هپسنی بر آتشدن کچیردیلر. بو عادت جنکیز خاندن صوکره‌ده موغوللر آراسنده موجود ایدی سفیرلری تطهیر ایچون ایکی صیرا آتش آراسندن امرار ایدرلردی. تورکلر بعض شیلر سویلدیلر، چالغیلر چاله‌رق بخورات یاقدیلر. صوکره عادتا چیلغین کبی بر حاله کیره‌رك زه‌مارقی بر آتش اطرافنده دولاشدیردیلر. بوصورتله بوتون فلاکتلری اوندن اوزاقلاشدیردقلری فکرنده ایدیلر. بو مراسم نهایت بولدقدن صوکره روما سفیری یولنه دوام ایتدی. خاقانك یعنی بیوك خانك معتاد اقامتکاهی اولان داغه واصل اولدی. بونك آدی اش‌تاغ Echtag یعنی آلتون داغ ایدی. بو، آلتای داغیدر. اونك ده معناسی عینی شیدر. ایرتیش نهرینك منبعلرینه دوغرو بر یرده کائندر. بیوك خان اوراده بر وادیده اقامت ایدردی. زه‌مارق بو حکمداری، چادیرنده بر اسکمله‌نك اوزرینه اوتورمش بر حالده بولدی. اسکمله ایکی تکرلکه استناد ایدیوردی. بیوك خانی سلاملادی، ایمپراطورك هدیه‌لرینی تقدیم ایله شو سوزلری سویله‌دی: «ای رومالیلری سودن وموفقیتلری ایله ممنون اولان، بوقدر چوق ملتلرك رئیس وحاکمی. بیوك ایمپراطوریمز سزه بر چوق سعادت تمنیاتنده بولونیور.

پلان قارپن

ژوستینی

دشمنلر کزك کافه‌سنه انشاءالله غلبه ایدرسکز. سزك حقکزده جناب حقدن نیازلرمز صمیمیدر. تورکلری و اونلره تابع قوملری دوستلرمز عدایلیورز. بناءعلیه بز سزه قارشی ناصل حرکت ایدییورسه‌ق سزده بزه قارشی اویله داورانکز.»

بویوك خان روماليلره عینی تمنیاتی اظهار ایده‌رك جواب ویردکدن صوکره اوکون مختلف رنکده ایپك خالیلرله مزین برچادیرده کندیلرینه فوق العاده اکرامده بولوندی. خصوصی بر شراب ایچدی. رومالیلر بو مملکتده اوزوم یتشمدیکنه دقت ایتمشلردی. احتمالکه تاتارلرك الآن ایچدکلری قوسموس Cosmos دنیلن شراب بو اوله‌جقدر. تخمر ایتمش قیصراق سوتندن یاپلمشدر. الکانی بر شراب کبی انسانی سرخوش ایدر. ایرته‌سی کون رومالیلری باشقه بر چادیره کوتوردیلر. چادیر دورلو دورلو آلتون قابلر، ایپك سجاده‌لرله مزین ایدی. خالیلرك اوزرنده غایت کوزل رسملر واردی. خان، آلتون بر تخت اوزرینه اوتورمشدی. اورادن سفیرلری یالدیزلی ستونلرله مزین باشقه برچادیره کچیردیلر. بوراده آلتوندن درت طاوس قوشی اوزرنده آلتون بر یاتاق واردی. بو چادیرك یاننده باشقه چادیرلرده کورولیوردی. بونلر آلتون قابلر، قیمتدار اشیالر، کوموشدن یاپلمش حیوان رسملری ایله دولو ایدی. کوزللکلری رومالیلرده کورولن بوقبیل اشیانك کوزللکندن هیچده آشاغی قالمایوردی. بوتون بو ثروتلر تورکلرك کرك

چینده کرك غربده مغلوب ایتدکاری ملتلردن آلدقلری غنائمدن ترکب ایدییوردی.

بو صوڭ زمانلرده، روسلر سیبریا قطعه‌سنی طانیدقدن صوکره معبدلرده و مزارلرده بر چوق مجوهرات، قیمتدار و غریب آلات بولونمشدر. ایرتیشه دوغرو کشف ایدیلن هند معبودلری رسملرندن بحث ایتمیورم. هند دینی بوقطعه‌لره ادخال ایدلمش اولدیغی ایچون بوقبیل تصاویری آرتق اجنبی دییه تلقی ایتمه‌ملیدر. بولونان شیلر آراسنده روماليلرك مزارلرده قوللاندقلری بر لامبا واردرکه آته راکب بر انسان هیکلی شکلنده یاپلمشدر. آنده‌کی انسان بر روما جنرالیدر. باشنده دفنه‌دالندن برتاج واردر. دها باشقه‌برطاقم سواری رسملری ده بولونیور. بونلرك غربده اون ایکنجی واون اوچنجی عصرده طاشینان آرمه‌لره مشابه آرمه‌لری واردر. شیمدی‌یه قدر بو تاتار ملتلری تماميله منزوی برحالده یاشار، اقوام سائره ایله هیچ مناسباتده بولونماز دییه تلقی اولونیوردی. بناءً علیه، مختلف معدنلر اوزرینه ایشلنمش بو رسملری ایضاح ایده‌بیلمك ایچون تاتارستانده وقتیله‌دها مدنی، صنایعه آشنا بر قوم ساکن اولدیغی، بوکونکی سکنه‌سنك اورایی صوکره‌دن ضبط ایتمش اولدقلری سویله‌نیوردی. فقط تورکلرك چینلیلر و روماليلرله ادامه ایتدکلری مناسبات حقنده سویلدیکم سوزلر بو مشکلاتی آرتق حل ایتمشدر. بو آثار عتیقه‌نك برچوغی یا چینلیلردن،

یاخود روما اراضیسندن آلنمشدر . دیکرلری ده بو مسئلر ایمپراطورلرینك تاتارستان بویوك خانلرینه یوللادقلری هدیه‌لردر . دها مؤخر دوره‌یه منسوب اولانلر واوزرلرنده آرمه کورولنلر ایسه موغوللرك هونغری [مجارستان] قطعه‌سنی تخریب ایتدکلری دورلرده اورادن آلنوب کوتورولنلر اوله‌جقدر .

زه‌مارق تاتارستانده بولوندیغی اثناده بویوك خان ایرانیلره قارشی آچدیغی سفرده معیتندن یکرمی کشی ایله اوبه‌ده حاضر بولونماسنی ایسته‌دی . دیکر رومالیلر قانغلی الکاسنه کیده‌رك اوراده زه‌مارقه منتظر اولمق ایچون امر آلمشلردی . خان بونلرك هپسنه بر چوق هدیه‌لر ویردی وبالخاصه زه‌مارقه قرقیس Kerkis ملتندن برقادین هدیه ایتدی . قرقیسلر بر سیبریا قومی ایدیلر . او زمان آنغارا نهری قربنده سکن اوتوریورلردی. صوکره کورجستانه کچمشلردر . اوراده الآن قرقس Kerkes نامنی طاشیرلر . آوروپالیلر بو اسمی سیرقس Circasse [چرکسه] تحویل ایتمشلردر. بوکونکی چرکس قیزلری ناصل کوزللکلری ایله مشهور ایسه‌لر بو قرقیس قیزلری ده او وقت حسنلریله معروف ایدیلر .

سنه ۵۷۰

بویوك خان ، سیحونك شمالنده کائن برشهر اولان تاراس Taras ده اردو قوردی . اوراده ایران حکمداری طرفندن کوندرلمش سفیرلره راست کلدی . بونلرك هپسنی بر ضیافته دعوت ایتدی . ضیافتده رومالیلره پك اکرام کوستریلدی .

قردوسی دریلو شیقارد

ایرانلیلره ایسه بر چوق مؤاخذاتده بولوندیلر . سفیرلرینك قتلندن دولایی پك قیزمش اولان خانی هیچ بر شی تسکین ایده‌مدی . ابتدا . محاربه‌نك مسببی کبی تلقی ایتدیکی اوتالیت هونلرینه هجوم ایده‌رك سا کن اولدقلری ماوراءالنهر قطعه‌سنه کیردی . هونلر رئیسی اردوسی ایله بخارایه کلدی . ایکی ملت آراسنده نقش آب قربنده کوچوك بر کویده بویوك بر محاربه وقوعه کله‌رك بونده هونلر مغلوب اولدیلر . رئیسلری محاربه میداننده مقتول دوشدی . تورکلرك دها ایلری‌یه کیتمه‌ملری منفعتی اقتضاسندن اولان ایران حکمداری درحال جورجیان Giorgian ه قوشدی . بویوك خان او زمان سمرقندده ایدی . خوراسانه کیرمکه حاضرلانیوردی . فقط ایران عسکرلرینك ورودی خبر آلیر آلماز برطاقم تکلیفات صلحیه‌ده بولوندی . نوشیروان بونلری قبول ایتدی . بویوك خان قیزلرندن برینی نوشیروانه ویردی . صوکره کاشغره چکیلدی . کاشغر، خوتن کبی، کوچوك بخارا قطعه‌سنك برچوق شهرلری کبی او زمان تورکلرك تحت تابعیتنده ایدی .

زمارقه کانجه، او قانغلی یاخود قپچاق دیارنده توقف ایتمش اولان دیکر رومالیلرك یاننه کیتدی . بو قوملرك رئیسلری‌ده خاندن استانبوله سفیرلر کوندرمك مساعده‌سنی استحصال ایتمشلردی . هپسی بردن یوله چیقدیلر . اوزون بر سیاحتدن صوکره بویوك و کنیش برباتاقلق ساحلنه واردیلر .

بوراسی بحر خزر ایدی . زەمارق اوچ کون بوراده قالدی .
اورادن ژورژنامنده بر یی اون تورك ایله الكقیصه یولدن استانبوله
کوندردی. کندیسی بحر خزرك اطرافنی دولاشدی، یاییق نهرینی،
دها بر طاقم باتاقلقلری، بویوك آتل یاخود وولغا نهرینی کچدی. ایغورلر
الکاسنه کیردی. ایغورلر قدیماً تاتارستانی و تورفان جوارلرینی براقەرق
وولغانك غربنده کی اووالره کلمشلردی . زمانمزه قدر بوراده
قالمشلردر . الیوم قانغلی‌لی و نایمانلر Naimans کبی نوغای
ملتنده بر طاقم عشیرتلر تشکیل ایدرلر.

زەمارقه رفاقت ایدن سفیر، تاغما Tagma نامنده ایدی .
ژوستینی
طرخان Tarkhan عنوانی حائز بولونیوردی . بو توركلر
نزدنده مهم بر پایه‌در. رفاقتنده مانیاقك اوغلی واردی . اوده
عینی رتبه‌یه مالکدی. هپسی وولغانك غربنه واصل اولدقلری
زمان بویوك خانك تبعه‌سی اولان ایغورلر رئیسی جواراوزمانلرده
کندیلرینی غفلةً باصمق ایچون پوصو قورمش درت بیك ایرانلی
بولوندیغنی خبر ویردی . اونلره یه‌جك، بالخاصه کچه‌جكلری
مەناندر
چولده مفقود اولان صودولو طولوملر هدیه ایتدی. رومالیلر
ایجاب ایدن تدابیر احتیاطیه‌یی اتخاذ ایتدکدن صوکره باتاقلق
مملکتلر آره‌سندن یوللرینه دوام ایلدیلر، کمال استعجال ایله
آله‌نلر الکاسنه واردیلر . بو ملتك رئیسی اولان ساروديوس
Sarodius ی توركلره برابر کیدوب زیارت ایتدیلر. ساروديوس
رومالیلری کمال اکرام ایله قبول ایتدی . فقط توركلرك اشغال

ایتدکاری الکاره پك یقین اولدیغی ایچون بونلرك کندیسنی توقیف ایتدیرمه‌لرندن قورقدیغندن یاننه مسلح اوله‌رق چیقمالرینه مساعده ایتمدی. بو مناقشه اوچ کون سوردی. نهایت تورکلر رضا کوسترمکه مجبور اولدیلر. آلەنلر رئیسی، زه‌مارقه سوآنی Suanniue جوارلرنده بوصوده برطاقم عساکر بولوندیغی جهتله میم دیمیه‌ن Mimdimiens لرك الکاسندن کچمه‌مسنی، دارین Darines طریقنی اختیار ایتمه‌سنی توصیه ایلدیکندن زه‌مارق میم دیمیانه الکاسنی صولده براقه‌رق ره‌توریوم Rhetorium طریقیله قاره ده کیزه کیتدی. ده کیزدن طربزونه، اورادن‌ده قاره‌دن استانبوله کلدی. بو مختلف سفارتلردن صوکره ایمپراطور ایکنجی ژوستن تورکلرله محافظهٔ صلحه اعتنا کوستردی.

مه‌ناندر

چونکه تورکلر ایرانلیلری پك ازعاج ایده‌بیلیرلردی. تورکلرك مدی Medie یاخود آذربیجان طرفلرنده ایران ولایتلرینه یایدقلری آقینلری منع ایتمك ایچوندرکه نوشیروان شیروانده‌کی مشهور دربند شهرینی بنا یاخود تعمیر ایتدیردی و قرق فرسنك[*] Parasagne طولنده بویوك برسور یاپدیردی.

جعفری
مسعودی
دربلو

قفقاس داغنده بو اسکی سورك بقایا نه ودربند شهرینك اسکیلکنه دلالت ایده‌جك آثاره الآن تصادف اولونیور.

غاریر

بو شهر بحرحزر ساحلنده، ساحل بوینجه امتداد ایدن داغلرك ساحلی غایت دارلاشدیردیغی برنقطه‌ده کائندر. شهرك ایچندن

[*] ۵۲۵۰ مترو طولنده قدیم ایرانلیلرك براولچوسی.

کچمه‌دن جنوبه ایتمك قابل دکلدر . شهر عادتا آیری آیری درت قصبه‌دن ترکب ایتمشدر . هپسی داخلا" بر برلرندن سورلرله آیریلمشلردر . عینی زمانده عمومی برسور بونلرك جمله‌سنی احتوا ایده‌رك دکیزه قدر ایلریلر . شهر سکنه‌سی اسکندر کبیرك ونوشیروانك خاطره‌لرینی الآن محافظه ایده‌رك بو سورلرك و حصارك بناسنی اونلره عطف ایدرلر . جوارده هر یرده صوك درجه‌ده عظیم ، اوزرلرنده سوریه و عرب حروفاتیله محکوکات بولونان طاشلر واردر . بعض طاشلرك اوزرنده‌کی یازیلرك‌ده هانکی لسانه عائد اولدقلری بللی دکلدر . شهرك سورلرینك بنا ایدلدکاری بو طاشلر پارچالانمش‌ده صوکره برلکده دوکدیرلمش حیوانات بحریه قابوقلرینه بکزرلر . او قدر سرت وصاغلام اولمشلردرکه کوچوجك بر پارچه بیله زحمتله قوپاریلابیلیر . بوکسك شهر طرفنده برسور کورولیورکه غربه دوغرو خط مستقیم استقامتنده داغلر آراسندن کچه‌رك امتداد ایدر . یرلیلر بونك اورادن وقتیله قره‌ده‌کزه قدر کیتدیکنی ادعا ایدرلر . فی الحقیقه تاباسران Tabasseran ه دوغرو شهردن ایکی میل مسافه‌ده برطاق ایی محافظه ایدلمش بویوك قوله‌لر ، کمرلی اوطه‌لر کورولورکه بوقدیم سورك بقیه‌سیدر . بو سور داغلر ووادیلر آراسنده امتداد ایدر . آراده صیراده بقیه قالمش بر قلعه‌یه تصادف اولونور .

بو مهم موقعه ویریلن دربند اسمی قاپالی بر کچید یاخود

بر مانعه معناسنه‌در . بوکا باب‌الابواب یعنی قاپیلر قاپیسی نامی‌ده ویرلمشدر . شیمدیکی تورکلر بورایه دمیرقاپی دییورلر . قرون قدیمه حقنده پك آز معلوماتلی اولان شرق مورخلری یوقاریده کوردیکی اوزره بونك انشاسنی اسکندر کبیره عطف ایدرلر . وبو سورلره « سد اسکندر » نامنی ویریرلر . ایران شاهی بهرامك اوغلی یزدجردك بوراده انشاآتده بولوندیغنی ادعا ایدیلیور . فقط بویله بر سور وارسه‌بیله نوشیروان بونی پك چوق بویوتمش ، بورایه بر والی اقامه ایتمش ووالی‌یه توزیع عدالت ایچون یالدیزلی بر قولتوق اوزرنده اوتورمغه مساعده کوسترمشدر . حتی بوندن دولایی والی‌یه سریرالذهب یعنی آلتون تخت قرالی نامنی ویرمشدر . بوجهتده آسیانك آناختاری اولان وبوتون شمال قوملرینی دوردیرمق ایچون یکانه بر سد تشکیل ایدن بر موقعی مدافعه‌یه مأمور بر قوماندانه نه قدر بویوك عنوان ویرسه ینه آز کورویوردی . بوتفرعات تورکلرك نه قدر صاحب قدرت اولدقلرینی ، او وقت وولغا نهرینی کچمش بولوندقلرینی ، رومالیلرله و ایرانلیلرله قومشو حالنه کلدکلرینی کوستریر وایمپراطورلقلرینك وسعتی حقنده بزه‌ده دوغرو بر فکر ویریر .

سنه ٥٧١ — بویوك خان غرب ایشلریله مشغول اولدیغی صیراده آلتای داغلرنده غایت شدتلی روزکارلرله مترافق کوك کورولتولری ظهور ایتمشدر . روزکارلر اون کون سوردی واو قدر چوق

تخریبات یاپدی که بویوك خان بونك چه‌ئولرك سفیرلرینی برقاچ سنه‌دن بری اسیر طوتدیغندن دولایی برجزای سماوی اولماسندن قورقه‌رق اونلری تخلیه ایتدی. ایمپراطوروو‌تی ایله اتفاق عقد ایله‌اوكا قیزی پرنسس آسه‌نا Asena یی كوندردی. ایرته‌سی سنه بو ایمپراطوره بعض آتلر هدیه ایتدی ووفاتنه قدر اونكله حال صلحده یاشادی. اوله‌جكی زمان اوغلی تالوپیه‌ن Ta-lo-pien ی تختدن محروم براقه‌رق یرینه كوچوك قارده‌شی توپوخان To-po ی گچیردی.

سنه
٥٧٢
ایه‌تای قیسو
قام‌مو
سوی‌شو

بو یكی خان تورك ایمپراطورلغنی ایكی قسمه آییردی. هر بری كندیسنه تابع برخان طرفندن اداره ایدیلیوردی. ئی‌قی‌سیه Y-ki-sie خانك اوغلی شه‌تو Che-tou اولحی فوخان Ulhi-fou نامیله شرق طرفنی آلدی. ژوتان Jo-tan خانك اوغلنه غرب طرفی اصابت ایتدی. بوراسنی پولی Pou-lj خان عنوانی آلتنده اداره ایتدی. بونلره حاكم اولان توپو خان چینلیلری تترتدی. او حدسز حسابسز اردوسیله چینه كیرمه‌سندن قورقان چه‌ئولر ایمپراطوری ووتی اونك اتفاقنه طالب اولدی. هر سنه كلیتلی هدیه‌لر كوندردی. سی‌عان‌فوده بولونان توركلره اثوابلر ویه‌جكلر ویردی. تسیلر ایمپراطوری‌ده بو مثالی تعقیب ایله جومردلك خصوصنده چه‌ئولری گچدی. بوندن دولایی هر ایكیسی‌ده خانك نظرنده او قدر محقر اولدیلر كه تبعه‌لرینه بو حكمدارلردن بحث ایدركن صانكه تماميله تحت

اطاعتنده بولونان ایکی چوجوقدن بحث ایدیـور کبی اداره‌ٔ
کلام ایدردی .

ون هیه‌ن
توم قائو

سامانی دینی بو حکمدارك زمان سلطنتنده تورکستانده
تأسس ایتدی . تورکلر طرفندن اسیر ایدیلمش اولان برسامانی ،
تسیلرك چینده او قدر صاحب قوت وشوکت وملالری فو
دینی قبول ایتمه‌لرینك نتیجه‌سی اولدیغنی خانه سویله‌دی . هند
دینی اولمق اعتباریله بو دینك اساساتی نه‌لردن عبارت اولدیغنی
یوقاریده تفصیل ایتمشدك . فقط چینلیلر فو نامنی ویردکاری
عیسانك دینیله بونی چوق کره قاریشدیررلر . بویوك خانك ،
ممالکنه ادخال ایتدیکی دین‌ده خرستیان دینی اولابیلیر .
او زمان خرستیانلغك اورالرجه مجهول بولونماسی غیرقابلدر .
چونکه خرستیانلغك تأسس ایتمش اولدیغی مملکتلرله وچین
ایله مناسبتلری وار ایدی . دیکر طرفدن تورك ایمپراطورلغی
روما ایمپراطورلغیله هم جوار ایدی . فی‌الحقیقه چوق کچمه‌دن
تاتارستانده خرستیانلق آثارینه تصادف ایده‌رز . ایران

ته‌ئوفیل
ته‌ئوفان
لوفونفسو

حکمداری هرمز Hormoz یاخودهورمیسداس Hormisdas
کندیسنه قارشی ٥٩١ تاریخلرینه دوغرو عصیان ایتمش اولان
بهرامی مغلوب ایدنجه محاربه‌ده اسیر ایدیلن تورکلری ایمپراطور
موریسه کوندردی . بو تورکلرك آلنلری اوزرنده بر صلیب
واردی . بو اسیرلر ایمپراطوره وقتیله مملکتلرینی طاعون
تخریب ایتدیکی صیراده خرستیانلرك ، تورك قادینلرینه

چوجوقلرینك آنالرینه اونلری خستهلقدن صیانت ایچون صلیب قویمالرینی توصیه ایتمش اولدقلرینی سویلهدیلر . بوده اثبات ایدرکه بحث ایتدیکمز دورده خرستیانلق تاتارستانه نفوذ ایتمهمشسهبیله هرحالده اوراجه مجهول دکلدی . توپوخان فو دینینی قبول ایتدکدن صوکره داخل ممالکنده بو دینك انتشارینه مساعده ایتدی . برچوق معبدلر یاپدیردی .

سنه
٥٧٣
لیهتای قیسو
٥٧٤

تسیلر ایمپراطوریله دها صیقی صورتده مربوط اولمق ایچون بویوك خان اونك عائلهسندن بر پرنسس ایله أولنمکه طالب اولدی . مع مافیه چهئولر له دوست کچنمکیده اهمال ایتمدی . هدیه اولهرق بارکیرلر کوندردی . عینی زمانده خوتن اقوامیده هدیهلر کوندریورلردی تسی سلالهسی ارتق انقراضه یاقلاشیوردی . بو ایمپراطورلق داخلنده بر طاقم قاریشیقلقلر واردی که بوناری خان تشویق ایدییوردی قائوشائوئی Kao-chao-y نامنده برعاصی خانك یاننه چکیلمش ، تورك اردولرینك مظاهرتی ایله ایمپراطور نامنی آلمشدی .

٥٧٧
لیهتای قیسو
قامهو
ونهیهن
تومقائو
٥٧٨
قامدو
لیهتای قیسو

تسیلر سلالهسی سوندکدن صوکره چین قطعهسی چین ، چهئو وهئولهآم نامرندهکی ایمپراطورلقلر آرهسنده منقسم بولونیوردی . بویوك خان چهئولرك علیهنه قیام ایدنلرك یدئوچهئو یاخود پکین ولایتنه برآقین یاپدی . کایتلی غنائم آلدی . ایمپراطور ووتی ، ولایتلرینك امدادینه قوشمق ایچون اردونك باشنه کچدیسهده چوق کچمهدن خسته دوشدی . کندیسی

سی غانفویه کوتورمکه مجبور اولدیلر. اوتوز آلتی یاشنده اولدیغی
حالده اوراده وفات ایده‌رك کوچوك یاشنده برچوجوق براقدی.
اونه جکی زمان، غایت اعتماد ایتدیکی بر ناظرك اللرینه صاریله‌رق
اوپدی، چوجوغی وایمپراطورلغی مدافعه وحمایه ایتمه‌سنی اوندن
رجا ایتدی. عاصی قائوشائوئی بو وقعه‌یی کندی لهنده اللهك
براز حمایه‌سی کبی تلقی ایده‌رك چینه کیردی. خانك ویرمش
اولدیغی عسکرلرك یاردیمیله بعض موقعلری اله کچیردی.
فقط براز صوکره تورکلرك یانه عودته مجبور اولدیلر. تورکلر
قیشین شنسی طرفلرینه برآقین یاپدیلر. بومحاربه بر آقین
ایله نهایت بولمش کبی کورونیور. چونکه ایرته‌سی سنه بویوك
خان اوزمان چه‌ئولرك ایمپراطوری اولان سیوئن‌تی‌دن چائو
قرالنك کریمه‌سنی آلدی. بوکا پرنسس تسیه‌ن قین Tcien-kin
نامنی ویردیلر. بوقرابتك نتیجهٔ طبیعیه‌سی عاصی قائوشائونی‌یی
چینلیلره تسلیم ایتمکدی. ایمپراطور اونی ایستیوردی. فقط
بویوك خان راضی اولمادی. مخاصمات تکرار باشلادی.
تورکلر چه‌ئو الکاسنه یکی آقینلر یاپدیلر. پرنسس تسیه‌ن قین
تاتارستانه کیتمك اوزره هنوز یوله چیقمامش اولدیغی ایچون
ازدواج بوزولدی، ایرته‌سی سنه وقوعه کلدی. توپوك خان
پرنسسه تکرار طالب اولمشدی. سیوئن‌تی پرنسسی کوندردی.
فقط بو نه عاصینك کندیسنه تسلیمنی طلب ایتدی. توپو خان
ایمپراطوری ممنون ایتمك ایسته‌مکله برابر تعهداتنی بوزمقده

سنهٔ ٥٧٩ ایه‌تای قیسو قامو

٥٨٠ قامو ایه‌تای الیسو

آرزو ایتمدیکندن قائوشائوئی ایله برابر جنوبه دوغرو بویوك براوه چیقدی. صورت مخصوصه‌ده کوندرلمش اولان بعض چینلیلر طرفندن دردست ایدیله‌سی وسیله‌سنی حاضرلادی.

برآز صوکره بویوك خان برخسته‌لغه طوتوله‌رق وفات ایتدی. اون سنه سلطنت سورمشدی. صوك نفسنه کلدیکی وقت اوغلی غانلو Can-lou یی یاننه چاغیره‌رق اوکا شو سوزلری سویله‌دی : بن بویوك قارده‌شم، کندیسنك یرینه اوغلنك تختنه چیقماسنی آرزو ایتمدی. خان اولمق اوزره بنی انتخاب ایتدی. اولورکن تختی اونك اوغلی تالوپیه‌ن Ta-io pien ه براقمق مقتضای عدالتدر.

خان بویله علناً اظهار آرزو ایتمش اولمقله برابر ملتك اکابری بوکا توفیق حرکت ایتمك ایسته‌مدیلر. تالوپیه‌نك والده‌سی غانلونك والده‌سی کبی مشهور برعائله‌دن اولمادیغی ایلری سوردیلر. غانلو خان اعلان ایدیلدی. فقط ایمپراطورلغی الندن آلدیغی ایچون کندیسیله حرب ایدن تالوپیه‌نه قارشی دوراماديغی ایچون تختی شه‌تو Che-tou یه براقدی. اوده شاپولیو Cha-po-lio خان عنوانی آلدی. بو حکمدار آلتای داغلرینك قوللرندن بری اولان توقین Tou-kin داغنده قرارکاه تأسیس ایتدی. غانلو ایکنجی خان عنوانیله اکتفا ایده‌رك تولا نهری قربنده کیدوب ساکن اولدی. تولا نهری‌ده اورخون Orkhon نهریله

ون هیه‌ن
توم قائو

سنه
۵۸۱
قام مو
لیه تای قیسو

قام مو
لیه تای قیسو
سوبی شو
ون هیه‌ن
توم قائو
چام شو

برلکده سلیغایه منصب اولور . تالوپیه‌ن آپو خان A-po عنوانیه‌مالك اولدی . برمقدارتبعه‌سی‌ده واردی . شاپولیونك تیه‌ن قیوئه Tien-kiue نامنده بر عموجه‌سی تاته‌ئو Ta-teou خان عنوانیله غربه کوندرلدی . بو ایکیسنی روم مورخلری بو Bo خان وتاردو Tardou خان‌نامبلری آلتنده‌طانیمشلردر.

بو خانلرك کافه‌سی کندیلرینه تخصیص ایدیلن قطعه‌لره داغیلدیلر . فقط شاپولیوبویوك خان عنوانیه مالکدی .بوتون تاتارستانك حکمداری تلقی اولونیوردی . بر چوق شمال قوملری کندیسنه تابع ایدیلر .

ژوستینی

بو حکمدار صوك بویوك خانك دها جنازه مراسمیله مشغول اولدیغی اثناده تاتارستانه ایمپراطور ایکنجی تیبه‌ر طرفندن سفیرلرکلدی . بونلر استانبولدن بوحکمدارك‌ایکنجی سنهٔ حکومتنده یعنی ۵۸۰ تاریخلرینه دوغروحرکت‌ایتمشلردی. رئیسلری والنتین Valentin ك رفاقتنده یوز آلتی تورك واردی . بونلر تورك ملتی طرفندن‌مختلف زمانلرده استانبوله اعزام ایدلمشلردی. والنتین کرسونه‌س توریك Chersonèse Taurique ه کیتدی . بونك‌جنوب حدودلرینی‌دولاشدی. باتاقلق بر مملکتدن کچدکدن صوکره آقاغا Accagas نك مملکتنه واصل اولدی . بو ، شیتلره قوماندا ایدن‌و بو قراللغی‌اوپتیغورلر قرالی آنان قایوس‌دن آلمش‌اولان برقادینك سمی ایدی . اوزون و زحمتلی بر سیاحتدن صوکره اویله

بر یره کلدی که تورقسانت Tourxanth نامنده بر تورك رئیسی دشمنلرندن آلدیغی بوتون غنائمی بورایه ادخار ایدردی. تورقسانت تاتارستانه کیدرکن ایلك تصادف ایدیلن تورك پرنسی ایدی. والنتین اوکا تیبه‌رك تخته چیقمش اولدیغی خبر ویرمکه کلدیکنی، بو حکمدارلکده دیسابول ایله ژوستین ناصل ایی کچینمشلرسه کندیسیله اویله ایی کچینمك آرزوسنده بولوندیغنی سویله‌دی. صوکره اونی ایلك مناسب فرصتده ایرانلیلرله حربه تشویق ایتدی. بو تورقسانتك تورك ایمپراطورلغی بویوك قوماندانلرینك حائز اولدقلری بر عنوان اولان طرخان یاخود تورخان Tourkhan اولماسی پك محتملدر. تورقسانت والنتینك سوزلرینی ایشیدنجه: «اطرافه قورقو ویرمك ایچون اون لسان ایله تکلم ایدن روماليلر دکلمیسکز؟» دیدکدن صوکره اون پارماغنی آغزینه صوقدی و سوزینی علاوه ایتدی: «بنم شو پارماقلریمی آغزیمه صوقوب چیقارمه‌م کبی. روماليلر، سز بزی آلداتمق ایچون عینی قولایلقله اون دورلو لسان تکلم ایدرسکز. حیله‌لرکزله بوتون ملتلری آلداتمق ایسته‌یورسکز. اونلری اوچوروم کنارینه سوق ایده‌رك اوراده براقیورسکز. تکمیل ملتلرینی اله کچیریورسکز. اونلرك خرابیسندن سز استفاده ایدییورسکز. سزك و کوندر- دیککز آدملرك بزم کوزلرمزی قورقوتمقدن باشقه بر فکرلری یوق. بونی صاقلامایورم. چونکه یالان

ژوستینی

ـسویلەمك تورکلرك عادتی دکلدر . سزك حکمدارکزدن انتقام آلاجغم . بر طرفدن بکا صلحدن بحث ایدرکن دیکر طرفدن بکا اظهار خصومت ایتمش اولان اوآرخانیتلر Ouarkhanites له مناسبتده بولونیور. فقط بیلمش اولکزکه بونلره قارشی سواریلرمی کوندردیکم وقت یالکز قمچیـلری اونلری داغیتمغه کفایت ایدەجکدر. برآز مقاومتە جسارت ایدەجك اولورلرسه اتلاف ایدیلەجکلر، قارینجه کبی بارکیرلرمك آیاقلری آلتنده أزیلەجکلردر . قفقاسدن باشقه یول اولمادیغنی بکاسویلەمکز بیهودەدر. کیدوب سزك الکاکزده حرب ایتمك فکرندن بنی چویرمك ایستەیورسکز . فقط بن داناپار Danapare ، ایستر ، ابره Ebre نهرلرینی بیلمزدکل . اسیرلرم اوآرخانیتلرك روما ایمپراطورلغنه کیرمك ایچون تعقیب ایتدکلری یولی طانیرم. سزك قوتلرکز حقندهده معلوماتم واردر . بوتون دنیا اقصای شرقدن اقصای غربه قدر بکا تابعدر. آلەن واوتریغور ملتلری او قدر جسارتلری ایله برابر تورکلرك نامغلوب اردولرینه قارشی قویامامشلردر.» والەنتین تورك رئیسنی تسکینه چالیشدی . بر سفیرك شخصنه تجاوز ایتمەمك حقوق دول اقتضاسندن اولدیغنی، اسکی معاهدەلری تجدید وایکی ملت آراسنده صلحی ادامه ایچون کلمکدن باشقه بر مقصد تعقیب ایتمدیکنی تأمین ایلدی . برآز سکونت بولان تورقسانت پدرینك وفاتندن دولایی ماتمده اولدیغنی ، بو کبی

احوالده تورك عاداتنه توفيق حركت ايتمك ايچون صاقاللرينى تراش ايتمەلرى لازم كلديكنى روماليلره سويلدى. والنتين ايله بوتون روماليلر بو سوزه اطاعت ايتديلر ، جنازه مراسمنده حاضر بولونديلر. مزارك باشنه درت هون اسيريله تورك پرنسنك حال حياتنده بينديكى آتك كسيلديكنى كورديلر. بو عادت الآن تاتارلر آراسنده جاريدر . بو مراسمدن صوكره تورقسانث والنتينى آلتاى ياخود آلتون داغنده اقامت ايدن تاردو ياخود تاتەئو Ta-teou يه كوندردى . برآز صوكره كلوب بوسفور شهرينى محاصره ايدەجكنى مقام تهديدده سويلدى . فى الحقيقه بو خانى ياخوه آپو خانى كليتلى بر اردو ايله بو شهرى ضبطه كوندرمشدر . آنانقايوس Anankaïus جوارده توركلرك اردوسنى كورمشدى.

توركلرى روماليلره قارشى بو قدر شدتله قيزديران شيئك نه اولديغنى بيلميورز . يالكز بو حكايەدن بازبارلرك غرب طرفنده نەلره قدر ايلريلەمش اولدقلرينى آكلايورز . مورخلر بر شى ضبط ايتمدكلرى ايچون نظر اطلاعمزدن قاچمش اولان بر چوق وقايعى تخمين ايدەبيليورز .

شرقده ايشلر قاريشيق بر حالده ايدى . سوى سلالەسى چەئو سلالەسنى سونديرەرك چينك بر قسمنده اونك يرينه كچمشدى . چەئو سلالەسنه منسوب اولان خانك زوجەسى پرنسس تسيەن‌قين عائلەسنك انقراضندن متأثر اولديغى جهتله

ليەتاى قيسو
قام‌مو

قوجه‌سنی حربه تشویق ایتمکدن گری دورمایوردی. خان، ملتك
بویوکلرینی طوپلایه‌رق بر مجلس قوردی . سویلرك، کندی
متفقلری بولونان چه‌ئولردن سلطنتی غصب ایتدکلرینی، او
عائله‌دن بر پرنسس ایله متأهل بولوندیغی جهتله غاصبلره اوزون
مدت میدانی بوش براقامق وظیفه‌سی اقتضاسندن اولدیغنی
سویلدی. بناءً علیه اولجه تسیلره مربوط بولونان قائوپائونینغ لك
قوتلریله کندی قوتلرینی برلشدیره‌رك برلکده سوئیلرك ممالکنه
گیردیلر. اوزمان بوسلاله‌نك ایمپراطوری ازلان‌وه‌ن‌تی بویکی
استیلایی کمال تأسفله خبر آلدی. علی العجله بوتون قلعه‌لری تعمیر
ایتدیره‌رك ایچلرینه قوای محافظه یرلشدیردی .

اوزمان تاتارستانده چانغ‌سون‌چینغ Tchang-sun-tching
نامنده بر چین قوماندانی واردی که بویوك خانه پرنسس
تسیه‌ن‌قینی گتیردکدن صوکره اوراده قالمش واوق آتمقده‌کی
مهارتی دولاییسیله خانك توجهنی قازانمشدی . تورك ملتنك
بوتون اکابری خانك امریله اونکله الفت ایدرلر و تاتارلرك
پایه‌لری معتاد اولان بویوك آولره برابر گیدرلردی. چانغ‌سون‌چینغ
وطنی تورکلرك باعث اولدقلری فلاکتلردن واندیشه‌لردن
قورتارمق چاره‌سندن باشقه برشی دوشونمدیکی ایچون ملتك
بویوکلریله قونوشدیغی وقت بوتون عشیرتلرك قوتلری حقنده
معلومات صورار، مملکتك احوالنی کمال اعتنا ایله تدقیق
ایدردی. هرشی حقنده کافی درجه‌ده معلوماتدار اولدیغنه حکم

ایتدیکی زمان ایمپراطور وه‌ن‌تی‌یه اوزمانه قدر تورکلرله حال
صلحده یاشامش اولمقله برابر بوقومک چینه کیرمک ایچون
مناسب برفرصت کوزتدکلرینی ، اونلرک هپسنی بردن محو
ایتمک امید ایدیله‌مه‌یه‌جکنی ، بوکا موفق اولمق ایچون حیله‌یه
مراجعت ایده‌رک آرالرینه نفاق صوقمق لازم کلدیکنی ،
تانه‌ئو خان ایله شاپولیو خانک جسور عسکرلری بولونمق وهپسی
غایت متحد کورونمکله برابر باطناً بربرلرینه دشمن اولدقلرینی ،
حربه طوتوشمق ایچون اشارته منتظر بولوندقلرینی ، چه‌ئوهه‌ئو
ضعیف اولوب تبعه‌سی طرفندن هیچ سه‌ویلمدیکنی ، تبعه‌سی
شاپولیودن قورقدقلری ایچون صادق قالدقلرینی ، آپولیوخان
قرارسز بر پرنس اولوب شاپولیو خاندن قورقدیغنی وآرزولرینی
کورکورینه اجرا ایتدیکنی ، بناءً علیه بوتورکلر آراسنه نفاق
صوقوب بربرلرینه قارشی حربه سوق ایتمک پك مهم بولوندیغنی ،
بومقصده نائل اولمق اوزره آپوخانه التحاق ایتمسی ایچون
تانه‌ئو خانه سفیرلر اعزامی لازم کلدیکنی ، بونك اوزرینه
شاپولیو خانك سلاحه صارلمغه مجبور قاله‌جغنی ، مع مافیه بواتفاقه
چولوهه‌ئوده ادخال ایدیله‌جك اولورسه دها زیاده مشکلاته
دوشه‌جکنی ، شاپولیونك حکومتنك ایکی طرفنده وقوعه
کله‌جك حربلرك اونی قوتلرینی آییرمغه مجبور براقه‌رق اوزون
سنه‌یه قالمه‌دن کندیسنی برپارچه چین عسکریله امحا ایدیله‌بیله‌جك
درجه‌ده ضعفلاته‌جغنی بیلدیردی . چین ایمپراطوری بونصایحه

توفيقاً هامينك اوته‌سنده تاته‌ئو خنه بر سفير كوندره‌رك اوكا قورد باشلى برباراق هديه ايتدى. بوخان چينه‌سفيرلر يوللادى. بونلر اوراده شاپوليونك سفيرلرينه تقديم ايتديرلديلر. ديكر طرفدن چانغ‌سون چينغ‌ده شرق تاتارلرينه، قيتانلره، قيوهى‌لره، سيه‌لره اعزام اولوندى. بر طاقم هديه‌لرله چولوهه‌ئو نزدينه كيتدى. توركاره تابع بولونان بوتون بوتاتارلر، له‌آئو تونغك شمالنده آمور نهرينه قدر اولان ممالكده ساكن ايديلر. سيه‌لر اوطرفلره داغلمش هون عشيرتلرندن عبارتدى. قيلر، تعبير آخرله قوموقيلر Kou-mo-ki قيتانلر كبى شرق تاتارلر نسلندن كايورلردى. چينليلرك توليد ايتمش اولدقلرى بو فيرطنه‌نك اك بويوك قسمى كنديلرينك باشلرنده پاتلادى. بوتون احتياطكارلقلرى، بويوك خان شاپوليونك ايكنجى خان، آپو خان، تاته‌ئوخان وتان‌هان خان رفاقتنده درت يوز بيك كشيلك براردو ايله يوم پيم‌فو طرفلرندن سد چينى آشه‌رق جوار ولايتلرى كاوب تخريب ايتملرينه مانع اولامادى.

سنه ٥٨٢ ليه‌تاى‌قيسو قام‌مو وين‌هيه‌ن يوم قائو سوى‌شو

بويوك خان دها جنوبه دوغرو ايتمك فكرنده ايدى. فقط تاته‌ئو آرقه‌سندن كلمكدن امتناع ايتديكى جهتله‌دها ايلرى‌يه كيرمكه جسارت ايده‌مدى. چينليلر طرفنده اردونك ولى‌عهد قومانداسنده بولونان بر قسمى هيه‌ن‌يامه‌ده، ديكر قسمى‌ده هوم‌هوآده قرارگاه تأسيس ايله‌مشدى. ايكى بيك كشى‌يه قوماندا ايدن چام‌ژو نامنده برقوماندان چه‌ئوپوئون Tcheou

puon موقعنده شاپولی خان قارشیسنده ﻗﺎﻟﻴﻮردی . خانك معیتنده یوز بیك عسکر واردی. چینلیلر بوقدر چوق مقدارده دشمن کورنجه دهشتدن دوکا قالدیلر . فقط چامژو جسارتی واحتیاطکارلغی ایله اونلری تأمین ایتدی . تورکلری تعجیز ایتمکدن خالی قالمادی . اوچ کونده اونلرله اون درت کوچوك مصادمه‌ده بولوندی. بو محاربه‌لرده بوتون جبخانه‌سی توکندی. عسکرلر یومروق ایله دوکوشمکه مجبور اولدیلر . چوق ضایعات ویرمکده اولان تورکلر کریله‌مکه مجبور اولدیلر . فقط دها آز بختیار اولان باشقه‌چین قوماندانلری بوباربارلری طرده موفق اولامادیلر . اونلرده ولایتلری تخریبده دوام ایتدیلر . یوقاریده بحث ایتدیکمز چین قوماندانی چانغ سون چینغ چین اردولرینك هرطرفده مغلوب اولدقلرینی کورەرك حیله‌یه مراجعت ایله بویوك خانك اوغلی شین خان Chin ده یالان بر خبر ویردی . ایغورلرك شمالنده ودها سائر محللرده اقامت ایدن تیه‌له قوملرینك شاپولیونك باشلیجه قرارکاهنی ضبط ایتمك فکریله عصیان ایتمش اولدقلرینی سویله‌دی. بویوك خان بوخبره ایناندی. درحال کندی الکالرینك مدافعه‌سنه قوشمق اوزره جیی براقدی . فقط بو ، یالان برشایعه‌دن عبارت اولدیغی ایچون چوق کچمه‌دن خان ینه چینده کوروندی .

سنه
٥٨٣
لیه‌تای قیسو

تورکلرك چینده یاپدقلری بو دائمی تخریبات ایمپراطور وەن‌تی‌یی پك متأثر ایدییوردی . اتخاذ ایدیله‌جك قرار حقنده

قامەو

متردد بولونیوردی . قوماندانلرینه شو سوزلری سویله‌یوردی:
« وقتیله چه‌ئو وتسی ایمپراطورلری تورکلرله غایت ایی کچینیرلردی ،
اونلرله تام اعتدال نقطه‌سنی تأمینه موفق اولورلردی . چونکه
چینك سکون وراحتی تورکلره کوستریله‌جك معامله‌یه وابسته‌در .
حالبوکه بن اونلری هدیه‌لره غرق ایتدیکم حالده منتدارلقلرینی
جلبه موفق اولامایورم . بنم کوستردیکم حسن معامله‌لره سرقت
ویاغما ایله مقابله کوستریورلر . بوکا برنهایت ویرمك لازمدر »
بونك اوزرینه ایمپراطور برطاقم قوماندانلر تعیین ایده‌رك مختلف
نقطه‌لردن تورکلرك اوزرینه سوق ایتدی . چین اردوسی
تورکلره په‌تائو Pe-tao دینیلن برمحلده راست کلدی . بش بیك
سواری آییرارق تورکلرك اوزرینه کوندردیلر . بونلر او قدر
نا کهانی بر صورتده دشمنه صالدیردیلرکه بویوك خان فراره
مجبور اولدی . تورکلر غایت خفیف ومقدارلری چوق اولان
سواریلرینه پك اعتماد ایتدکلرندن ، چین سواریلرینی پك
محقر کوردکلرندن دولایی اکثریا مغلوب اولیورلردی .
فقط چین سواریسنك ضعفنی صفلرنده حکمفرما اولان انتظام
وانضباط تلافی ایدیور ، اونلره فائقیت بخش ایلیوردی .
تورکلر بو هزیمتدن صوکره ارزاقسز قالدیلر . اولولرك
کمیکلرینی او کوده‌رك بونی یمکه مجبور اولدیلر . آرقه‌سندن وبا
ظهور ایده‌رك برچوق ضایعاته سببیت ویردی . دیکر طرفدن ،
تورکلرك یاننه چکیلمش وبرفرقه قوماندانسی درعهده ایده‌رك

توركارى چينه سوق ايله‌مش اولان چين قوماندانى قائوپائونيم Kao-pao-nim ده مغلوب اولدى. بويوك خانه‌يارده ايده‌مدى. معيتنده كيلر كنديسنى اتلاف ايتديلر. بونك اوزرينه، يه‌چه‌نينك شمالنده تحصن ايتمش اولديغى هولونغ Ho-long شهرى چينليلرك تحت اداره‌سنه كيردى.

عينى زمانده، له‌آم چه‌ئو طرفندن اوتوز بيك عسكرله چيقمش اولان قوماندان يوم‌تيم Yum-tim متعدد مصادمه‌لرده آپوخانى مغلوب ايتدى. بو محاربه‌ده بر چين ضابطى بو قوماندانه هيچ بر قباحتلرى اولمايان بو قدر عسكرى اتلاف ايتمه‌نك حقسز اولديغى، هر ايكى طرفدن ده مظفريتك كيمده قاله‌جغنى تعيين ايچون بر جسور مبارز ميدانه چيقاريلمه‌سى ايله اكتفا ايديلمه‌سنى سويله‌مشدر. بو تكليف آپوخانه تبليغ اولوندى. اوده قبول ايتدى. طرفيندن بر جسور مبارز چيقارق ايكى اردونك كوزى اوكنده حرب ايتديلر. تورك مبارزى مغلوب اولديغى ايچون خان صلحه طالب اولدى وچكيلوب كيتدى.

ليه‌تاى قيسو قام‌مو

توركلر چينده‌يه‌ئوچه‌ئو ياخود پكين طرفلرينه دوغرو‌ده هجوم ايتمشلردى. بو ولايتك قوماندانى اولوب اوچ بيك عسكرله اونلره قارشى يورومش اولان لى تسونغ Li-tçum اون كون حرب ايتدى. فقط بو وسيله ايله اظهار ايتديكى بويوك جسارته رغماً قوچينغ Kou-tching شهرينه قاپانمغه مجبور قالدى. توركلر اوراده كنديسنى محاصره ايتديلر.

شهرده هیچ ارزاق یوقدی . هرشی نقصاندی . اوزون مدت
مدافعه ایدیله‌مزدی . ایچنده‌کی عسکر سفالتدن أولیورلردی .
تسلیم اولمق ایسته‌مین لی تسونغ عسکرینه برنطق ایراد ایده‌رك
شهری تسلیم ایتمکله اعدامه مستحق اوله‌جغنی ، حکمدارینه
خدمت اوغورنده فدای حیاتی ترجیح ایتدیکنی سویلدی .
صوکره قیلیجنی چکه‌رك انتحار ایتدی .

ایه‌تای قیصر قام‌ه‌و ون هیه‌ن توم قائو

آپوخان بوچین سفری ایله مشغول اولدیغی صیراده تورکلر
آراسنه نفاق صوقمق فرصتنی آرایان چانغ سون چینغ ، شاپولیو
نه وقت چینه کیرمشسه اورادن مظفریتله دوندیکنی آپوخانه
سویله‌دکدن صوکره دیدی که : « سز دها ایلك مصادمه‌ده
فراره مجبور اولدیکنز . بوتون عسکر شاپولیوی مدح ایده‌رك
سزی تعییب ایلیورلر و بوتاشك بوتون فلاکتلرینی سزه
یوکله‌تیورلر . بویوك خان سزه اعلان حرب ایله شمالده‌کی
یرلرکنزی الکزدن آله‌جقدر . اوکا مقاومت ایده‌جك قدر
قوتکنز وارمیدر ؟ تاته ئوخان سوی‌لرله صلح یاپدی . شاپولیو
بونی منعه قادر اولامادی . سزده نه‌دن بویله حرکت ایتمیورسکنز ؟
چونکه بویله یاپوبده تاته‌ئو ایله برلشه‌جك اولورسه‌کنز دها
ذی قدرت اولاجقسکنز . » آپوخان چانغ سون چینغك قوردیغی
بوطوزاغه دوشدی ، اونك نصیحتلرینی تعقیب ایله ایمپراطور
وه‌ن‌تی یه هدیه‌لر کوندردی .

بویوك خان بو خبری آلیر آلماز درحال حربه قیام

ایدەرك آپو خانە تابع اولان الکایە بر اردو ایلە کیردی . شمالدەکی قرارکاهنی ضبط ایتدی . آپو خان مغلوب و فرارە مجبور اولدی . غرب طرفندە تاتەئونك نزدینە التجا ایتدی . شاپولیونك حرکتندن قیزمش اولان بو خان ، آپو خانی یوز بیك عسکرلە شرقە کوندردی . ایکی خان دفعات ایلە چارپیشدیلر . شاپولیو مغلوب اولدی . آپوخان اسکی مملکتنی تکرار الە کچیردی . تاتارستانك اك قوتلی حکمدارلرندن بری کسیلدی .

آپو خانە مربوط بولونان تان‌نان خان‌دە ممالکندن محروم قالەرق تاتەئویە دوغرو قاچمغە مجبور اولمشدی . عینی زمانده بویوك خانك بر یکنی بوتون عشیرتلرلە سلاحە صاریلەرق آپو خان طرفنی التزام ایتمشدی . بوتون بو خانلر آراسندە حکم سورن نفاق بر طاقم محاربات داخلیەیە سبب اولەرق تورکستان ایچون بر فلاکت تشکیل ایتدی . بو تورك پرنسلرینك قسم اعظمی سوئی‌لر ایمپراطورندن امداد ایستەدیلر . فقط بو نفاق چینلیلر طرفندن تشویق و تحریك ایدلمکدە اولدیغی جهتلە چینلیلر اونی تسکین ایدەجك تشبثاتدن اوزاق دوریبورلردی . تورکاری بربرلرینی محو ایتمکە براقمق منفعتلری اقتضاسندن ایدی .

سنە ٥٨٤ قام‌مو

بویوك خان شاپولیو بو کوچوك خانلرك متفقاً صرف ایتدکاری غیرتە قارشی قویمقدن عاجز بولوندیغی ایچون چینلیلرە

ایه‌تای قیسو سوینی شو

عرض تبعیت ایتمش اولان تانه‌ئونك مثالنه توفیق حرکت ایتمکی دوشوندی . صلح طلب ایتدی . امحا ایدیلمش چه‌ئو سلاله‌سنه منسوب بولونان زوجه‌سی تسیه‌ن‌قین سویلر ایمپراطورینه مداهنه ایچون اونك عائله‌سنه قبول ایدیلمکی طلب ایلدی . ایمپراطور وه‌ن‌تی بوکا موافقت کوستره‌رك سویلرك ظاشید قلری عائله اسمی اولان یام‌شی Yam-chi نامیله پرنسس تائی Ta-y عنوانی‌ویردی . بویوك‌خان ایمپراطوره کوندردیکی مکتوبلرده سمادن دوغمش ، ذی قدرت تورك ایمپراطورلغی ایمپراطوری ، چین ایمپراطورینك تبعه‌سی عاقل شاپولیو [١] عنوانی آلیوردی . سوی‌لر ایمپراطوری اوکایوقیم‌تسه Yu-kim-tce وچانغ سون چینغ وداعتیله ایمپراطورلغك برمهرینی کوندردی . بو سفیرلر تاتارستانه واصل اولدقلری زمان بویوك خان بوتون عسا کرینی صف حرب اوزره دیزدیردی . خسته‌لغندن دولایی آیاغه‌قالقه‌مادیغنی سویلتدی . چان‌سون چینغ آرتق ایمپراطورك دامادی‌اولان بویوك‌خانك‌ایمپراطورك امرلرینی دها حرمتکارانه دیکله‌مه‌سی لازم کلدیکی یولنده جواب ویردی . شاپولیو آیاغه قالقمغه ، باشنی اکمکه ، ایمپراطورك‌مهرینی‌دیز چوکمش بر وضعیتده آلمغه ، باشنه قویمغه مجبور اولدی . بو حرکتك کندیسنه نه قدر آغیر ، خجالت آور کلدیکی دوکدیکی کوز

[١] تام عنوانی شاپولیوئی لی قیو لیو شه‌شی پولومو خان Cha-po-lio-i-li-kiu-liu-che chi-po-lo-mo در .

یاشلرندن بللی ایدی . مغرور چینلیلر بوقدریله قانعمایوردی .
یو قیم تسه بویوك خانك چینغ عنوانتی آلماسنی ایستهدی .
بویوك خان بونك معناسی نه اولدیغنی صوردی . بوتعبیرك برتابعه
دلالت ایتدیککنی اوكا سویلهدیلر . بویوك خان غایت مشكل
بر وضعیتده بولوندیغی ، چینك حمایهسنه محتاج اولدیغی ایچون
رد ایدهمدی . چونكه پك ایلری یه کیتمشدی . اطاعت لازم
کلیوردی .

لیه تای قیسو
قام مو
ون هیه ن
توم قائو
سنه
٥٨٥

بو اثناده آپو خانك قدرت وشوكتی تاتارستانده کیتدکجه
آرتیوردی . بوتون تورکلر اوکا تابع ایدیلر . غرب تورکلرینك
بویوك خانی عنوانی آلمشدی . تاتهئو طرفندن ازعاج ایدیلن ،
تجاوز ایتمك ایسترکبی کوردیکی قیتانلردن قورقان ـ اپولی بوتون
بوتون چینلیلرك قوجاغنه آتلمق ایچون تورکستانی ترك ایتمکه
مجبوریت حس ایتدی . وضعیتی سوئیلر ایمپراطورینه بیلدیرهرك
عشیرتلریله برابر چینك حدودلری اوزرنده بویوك چولك
جنوبنه کچمك ایچون مساعده ایستهدی . فقط وهن تی امدادینه
عسکر کوندردیکی ایچون آپو خانه هجوم ایدهبیلهجك بر حاله
کلدی . آپو خانی مغلوب ، مملکتنی تخریب ایتدی . بوتون
عائلهسنی اسیر آلدی . ایشته بومعاونته مکافاةً آتیدهکی مکتوبی
ایمپراطوره یازدی :

« حاب حقك وضع وتأسیس ایتدیکی تورك ایمپراطورلغی
اللی سنهدن بری پایدار بولونیور . وسعتی اون بیكلیه بالغ

اولمقده‌در . سواریلرینك مقداری برقاچ یوز بیكی كچیور . بوتون بازبارلر اوكا مطیع اولدیغی ، منمدن چین قومنه‌ده مقاومت ایده‌بیله‌جك برقدرتده بولوندیغی ، شمالده كندیسیله قابل مقایسه هیچ بردولت كورولمدیكی حالده فضیلت وعدالتكزك شهرتی بكا قدر واصل اولدیغی ، اطاعت ، حرمت ، وظیفه سزك سرایكزدن نم‌صحرالرمه وتبعه‌مك آراسنه كچدیكی ، ذاتاً سماده بر كونش بولونديغندن دنیاده‌ده یالكز برایمپراطور موجود اولماسی لازم كلدیكی ایچون آرتق بوایمپراطور عنوانی ناحق یره آلمق ایسته‌مم . افكارمی عقل وحكمت طرفنه چویره‌رك مؤبداً خراجكذاركز اولیورم . افكار وحسیاتم حقنده سزه معلومات وتأمینات ویرمك اوزره اوغلم قیوشه‌چین Kiu-che-tchin ی اعزام ایدییورم . » بوتاریخدن صوكره بویوك خان چینه ویركو تأدیه ایتمكدن خالی قالمادی .

سنه ٥٨٦
قام مو
لیه‌تای‌قیسو
٥٨٧

توركلرك برقسمی بوصورتله تحت اطاعته آلندقدن صوكره ودن‌تی بوملته چین تقویمنی قبول ایتدیردی . صوكره شاپولیو اوغلنی هدیه‌لر یاخود معتاد ویركو ایله اعزام ایده‌رك سوینلر ایمپراطورندن نسی داخلنده هینغ‌چه‌ئو ایله تای‌چه‌ئو آراسنده بویوك برآو یاپماسنه مساعده ایسته‌دی . ایمپراطور بومساعده‌یی ویردی . شراب وارزاقدن عبارت هدیه‌لر یوللادی . بویوك خان بونلری كمال حرمتله آلدی . فقط أولوم منع اولدیغی جهتله تصور ایتدیكی بو بویوك آوی یاپه‌مادی .

براقديغي يوم‌يوليو Yum-yu-liu نامنده‌كي كنج اوغلي اوقدر ضعيف ونحيف ايدي كه ادارهٔ حكومته قادراولامايا جغني ظن ايده‌رك يرينه كنديسنك برادري چولوهه‌ئو Tchou-lo-heou يي نصب ايتمشدي. بو، شه‌هو Che-hou رتبه‌سنه مالكدي. بونك اوزرينه يوم‌يوليو عموجه‌سني تاتارستانك بيوك خاني اوله‌رق طانيمق واعلان ايتمك اوزره عموجه‌سنه بعض قوماندانلر كوندردي . فقط او زمانه قدر برادرلرك برادرلره وارث و خلف اولماسي بر نوع قانون تشكيل ايتمش اولمقله برابر ايمپراطورلغي قبول ايتمك ايسته‌مدي . بوكا لايق كورديكي يوم‌يوليويه براقدي . او اصرار ايتدي . ناصل ، ديپوردي ، سز ، چولو هه‌ئو ، پدرمه او قدر زمان دشمن اولديغكز حالده شيمدي اونك هنوز چوجوق بولونان اوغلنه ، بكامي تابع اوله‌جقسكز ؟ بزم قانونلرمز وپدرمك امري موجبنجه ايمپراطورلق سزه عائددر . چونكه پدرم كنديسنه خلف اولمق اوزره سزي كوسترمشدر . اطاعت ايتمكه مجبورسكز . يوم يوليو دفعات ايله ضرار ايتدي . چولو هه‌ئو نهايت ايمپراطورلغي قبوله مجبور اولدي . بو غريب بر مناقشه‌در . مدني ملتلرك تاريخلرنده امثالنه پك آز تصادف اولونور . چولو هه‌ئو ، موهو Mo-ho خان لقبني آلدي . يوم يوليويه‌ده شه‌هو عنواني توجيه ايديلدي .

سويي‌لر ايمپراطوري ، چولو هه‌ئويه حقيقةً خان عنواني

ویرمك ایچون چانغ سون چینغی تاتارستانه اعزام ایتدی .
بر چوق قیمتدار هدیه‌لرله برابر طبل وعلمده کوندردی .
موهو خان جسور ، بویوك تصورات وتشبثاته قیام ایده‌بیلمکه
قادر برحکمدار ایدی . چینلیلر طرفندن بویوك خان اوله‌رق
طانندیغنی کورنجه سلاحلرینی غرب طرفنه چویردی . آپو
خانك الکاسنده حرب ایتدی . آپو خانك تبعه‌سندن قسم
اعظمی ، چین اردوسنك بویوك خانه معاونت ایتدیکنی
کورونجه همان عرض انقیاد ایتدیلر . آپو خان اسیر اولدی .
موهو خان بوکا نه معامله ایدیله‌جکنی صورمق ایچون سوییلر
ایمپراطورینه بر مکتوب یازدی . ودن تی ، چانغ سون چینغك
فکرینی آلمه‌دن برقرار ویرمك ایسته‌مدی . بوقوماندان ایسه
بورکلرك بربرلرینی ییمه‌لرینه‌میدان ویرمك دها مناسب اوله‌جغنی
سویلدیکندن بو یولده حرکت ایدیلدی . بویوك خان غرب
طرفنده تاتارستانده‌کی فتوحاتنه‌دوام ایتدی . نره‌یه قدرتوسیع
ممالك ایتدیکی ، نرده محاربه ایدرکن براوق اصابتیله مقتول
دوشدیکی معلوم دکلدر .

سنه
٥٨٨
لیه‌تای‌قیسو
قام‌مو
سوبی‌شو

بونك اوزرینه ملتك بویوکاری ایمپراطورلغی شاپولیونك
اوغلی یوم یولیوبه ویردیلر . اوده قیه قیا شی تونا تولان خان
Kie-kia-chi-to-na-tou-lan نامنی آلدی . چوقدن بری
چین ایمپراطورلغی پایلاشان متعدد ایمپراطورسلاله‌لرندن یالکز
ایکیسی پایدار بولونیوردی . بونلرده چینلرله سوییلر

ایدی . چین‌لر سلاله‌سی‌ده او آرالق منقرض اولمش ، ووننی
بوتون چین ایمپراطورلغنك صاحب یكانه‌سی قالمشدی . ووننی ،
ناپولیونك دول زوجه‌سی پرنسس تائی‌یه بعض هدیه‌لر وصول كرده
چین‌لر ایمپراطورینك اشیاسندن بعض شیلر كوندردی ،
بو پرنسس ، منسوب اولدیغی چه‌ئو سلاله‌سنك دوچار اولدیغی
فلاكتی الآن اونوتمامشدی . متصل بونی دوشونیوردی ،
چینلرك انقراضی كندی آجیلرینی تازه‌له‌مكدن باشقه برشیئه
یارامامشدی . شعرلر یازه‌رق آلامنی ازاله‌یه چالیشیور ، چینلر
عائله‌سنك انقراضی آلتنده كندی عائله‌سنك فلاكتنی تصور
ایدییوردی . سونی‌لر ایمپراطوری بوندن خبردار اولدی .
تاتارستان ایمپراطوریچه‌سنك ، كندی عائله‌سنه عائد برفلاكتدن
دولایی بویله اظهار تأثر ایتمه‌سنی قیصقاندی . بوقدر اهمیتسز
بر مسئله بویوك برمحاربه‌یه سبب تشكیل ایده‌بیلدی . سویلره قلبنده
بویوك بر كین ونفرت بسله‌ین بو پرنسس چین حدودلرینی تخریب
ایچون تولان خانی متصل تشویق ایدییوردی . ووننی برنسسك
قتل ایتدیرلمه‌سنی خاندن ایسته‌دی . فقط بوقدر غیرمعقول بر
طلبك اسعاف ایتدیرلمسی قابل اولمادی . شین‌خان او زمان
شمالده اوتوریور وتولی‌خان Tou-li نامنی طاشیوردی . ایمپراطور
عائله‌سندن بر پرنسسك دست ازدواجنی ایسته‌مك ایچون چینه
سفیرلر یوللامشدی . تائی‌یی اولدیرتمك شرطیله بوكا راضی
اوله‌جغنی ووننی وعد ایتدی . تولی Tou-li افترا طریقه

سنه
٥٩٣
قام‌مو
لیه‌تای‌قیسو

مراجعت ایتدی . بویوك خانك شهه وحدتی تحریکه چالیشدی .
بونده او قدر موفق اولدی و تولان خانی اوقدر قیزدیردی که
پرنسس قتل ایتدیرلدی . بو حرکتدن صوکره بویوك خان
چینلیلرله ایکنجی بر قرابت عقدینی دوشونه‌رك بر پرنسسله
أولنمکه طالب اولدی . فقط چانغ سون چینغ ایمپراطوره تولان
خانه اعتماد جائز اولامایه‌جغنی ، تاته‌ئو خانك دشمنی بولوندیغنی ،
بر چین پرنسسی ایله ازدواج ایتمك ایسته‌مسی تاته‌ئوی و تولی‌یی
محو ایچون امداد آلمق مقصدندن ایلری کلدیکنی ، فقط
اونلری مغلوب ایتدکدن صوکره چینه هجومدن کری دورمایه‌جغنی
سویله‌دی . پرنسسی ، ابتدا ایسته‌مش اولان تولی خانه ویرمك ،
صوکره تولی خانی جنوب طرفلرینه کوندرمك دها موافق
اوله‌جغنی علاوه ایتدی . چونکه اوزاده تبعه‌سنك مقداری
آز اوله‌جغی ایچون بر طرفدن کندیسنی تحت اطاعتده طوتمق‌ده
قولای اولوردی . دیکر طرفدن بویوك خانك تجاوزاتنه
قارشی بر سد تشکیل ایده‌بیلیردی . چین ایمپراطوری بو
فکری تصویب ایده‌رك تولی خانه کیفیتی اخباره بو ناظری
مأمور ایله‌دی . تولی خان درحال چینه کلدی . ایمپراطور
طرفندن کمال اکرام ایله قبول اولوندی . پرنسس غان‌ئی ایله
أولندی . بوتون چین عادتلری اوکا اوکردلدی . صوکره
تبعه‌سی ایله برابر حدودلره اسکان ایتدیرلدی .

بر کوچوك خانك کندیسنه ترجیح ایدیله‌سندن منفعل

سنه
٥٩٧

لیه تای قیسو
قام‌مو

اولان تولان خان چینه ویرکو ویرمکدن فراغت ایده‌رك کیدوب چینك شمال ولایتلرینی تخریب ایتدی . فقط تولی اونك بوتون حرکاتنی تفحص ایده‌رك چین سراینه خبر ویریوردی . تاتوم چینغ شهرینی محاصره ایچون بویوك بر اردو ایله حرکت ایتدیکنی ایمپراطوره خبر ویرن او ایدی . ایمپراطور تورکلره قارشی همان قرالی له‌آمی یوللادی . بونك معیتنده باشقه اوچ قوماندان واردی . قائوقنغ Kao-keng نامنده‌کی برقوماندان تسوچه‌ئوالکاسی طریقیله حرکت ایتدی . یام‌سو Yam-su نامنده‌کی قوماندان شنسی داخلنده‌ایم چه‌ئو طرفندن یورودی . ین‌یوم Yen-yum نامنده‌کی اوچنجی قوماندان ده یه‌ئوچه‌ئو یاخود یکین طریقیله یوله چیقدی . تولان خان چینلیلرك هجومه حاضر لانمش اولدقلرینی خبر آلنجه تاته‌ئوخان ایله صلح یاپه‌رق عسکرلرینی اونککیلرله برلشدیردی . تولی خانی غفلةً باصه‌رق مغلوب ایتدیلر ، غوئه‌ئی چه‌ئو یاخود تاتوم قویه کیردیلر . تولی‌نك بوتون عشیرتلری داغیدیلدی . تولی خان ایله چالغ‌سون‌چینه نامنده‌کی چین قوماندانی کیجه‌لین بش سواری ایله بیك مشکلات ایچنده قاچه‌بیله‌رك کمال سرعتله جنوب طرفنه واصل اولدیلر . تولی خان چینه کیرسه اسیر اوله‌جغنی ، احتمالکه بر دها هیچ قیرامایه‌جغی بر زنجیر اسارتی کندی الیله اعمال ایده‌جکنی دوشوندیکندن بو فلاکتدن اجتناب چاره‌لرینی آرایوردی . برمقدار سواری طوپلادی . بونلرله برابر

سنه
٥٩٩

تانه‌ئوخان نزدینه قاچمق تصورینه دوشدی. فقط وقتیله مسئله‌دن
خبردار اولان چانغ‌سون‌چینغ اونی تحت نظارتده بولوندیرمق
ایچون بر مقدار عسکر آییردی. خانی کورور کورمز آتش
یاقملرینی امرایتدی. بو امرلر اجرا اولوندی. بردن بره درت
طرفده آتش یاندیغنی کورمکدن حیرتلره دوشن تولی بونك
معناسی نه اولدیغنی صوردی. چین ضابطی اوکا چینده جاری
اولان بر عادت موجبنجه کوچوك براشقیا چته‌سی کورولدیکی
وقت یکی اشارت ویریلدیکنی، اشقیانك مقداری براز چوق
ایسه اشارتك عددی اوچه چیقاریلدیغنی، تهلکه عاجل ومبرم
ایسه درت اشارت یاپلدیغنی سویله‌دی. خان دها ایلری‌یه کیتمکه
جسارت ایده‌میه‌رك شهره کیردی. چانغ‌سون‌چینغ تبعه‌سیله برلکده
طرخانلردن برینی توقیف ایتدیردکدن صوکره اونی سی‌غان‌فویه
کوتوردی. اوته طرفده چین اردولری تورکلره قارشی
ایلریله‌مکده دوام ایدییورلردی. قوماندان قائوقنغك اوچ بیك
کشیدن مرکب اولان پیشدارلری چوق کچمه‌دن دشمن ایله
چارپیشمغه باشلادیلر. چینلیلر ابتدا غالب کلدیلر. فقط تورکلر
طوپلانه‌رق و صفلرینه انتظام ویره‌رك او قدر شدتله هجومه
کچدیلرکه بو فرقه‌یه قوماندا ایدن چین ضابطی مربع شکلنده
حسن حرب ترتیب ایله درت جهتدن حرب ایتمکه مجبور اولدی.
بش کون بو صورتله حرب ایدیلدی. نهایت قوماندان قائوقنغ
یتیشدی. چینلیلر بوتون عسکرلرینی برلشدیره‌رك تورکلره

لیه‌تای قیسو
قام مو

هجوم و پریشان ایتدیلر. یدی یوزلی مسافه یه قدر آرقه لرینی براقمادیلر.

دیگر طرفده، قوماندان یام‌سوده تاته‌ئوخانك اردوسنی مغلوب ایتمشدی بو خانلر مغلوب اولمقله برابر هیچ اولمازسه حریتلرینی محافظه ایتمشلردی. تولی حقنده ایسه بویله اولمامشدی. چینده برطاقم عنوانلری حائز بولونیورسه‌ده ایمپراطورك موافقتی اولمقسزین هیچ برشی یاپامیوردی. تقریباً اون بیك قدر تبعه‌سیله چینده ایدی. وه‌ن‌تی کندیسنه کی‌مین خان Ki-min عنوانی ویرمش، پرنسس تی‌چینغی اوکا تزویج ایتمشدی. چونکه پرنسس غان‌ئی وفات ایتمشدی. ایمپراطور تاتوم‌فو قربنده‌تالی چینغ شهرینه تولی‌یی کوتورمه‌سی ایچون چانغ‌سون چینغه امر ویردی. فقط بو خانه یاپیلان ایلیکلر کندیسندن زیاده چینلیلر ایچون اولدیغندن بوناظر اونی هوآم‌هو جوارلرینی محافظه ایتمك اوزره اویوئه‌ن‌ده اقامه ایتمك دها موافق اوله‌جغنی دوشوندی. بو صورتله حرکت ایتدی و عینی زمانده اورایه یکرمی بیك کیشیلك برقوت‌ده کوندریلدی بوقوتك وظیفه‌سی تولی خانی تاته‌ئونك تجاوزاتنه قارشی حمایه ایتمك واونی نظارت آلتنده بولوندیرمقدن عبارت ایدی. بری طرفده چین قوماندانلری مختلف قوللردن بویوك خانك اوستنه دوغرو یورومکدن کری دورمایورلردی. فقط بو اردولر چین حدودندن چیقه‌جقلری اثناده خانك، تبعه‌سی طرفندن اتلاف ایدیلدیکنی، تاته‌ئوخانك تاتارستان ایمپراطورلغنی ضبط ایتدیکنی

بوقیا خان Pou-kia نامی آلتنده ادارهٔ اموره باشلادیغنی دویدیلر.
بو خبر چینلیلرك شوقنی قیرمق شویله دورسون بالعکس حربه
دواملری ایچون بر سبب تشکیل ایتدی. بوتون اردولری
حرکتده ایدی. تاتارستانده بویوك قاریشیقلقلر واردی.
بو قوملری تحت اطاعته آلمق ایچون دها مناسب بر فرصت
بولونه‌مازدی. چانغ سون چینغ ایمپراطوره متصل بو یولده
تلقینات یاپیوردی. فقط چین عسکرینی قیردیرمامق ایسته‌دکاری،
چین سراینك سیاستی تورکلری تورکلرله ازدیرمکدن عبارت
اولدیغی ایچون چینلیلره تابع اولان بعض تورك عشیرتلرینی
دیکرلرینك فکرینی چلمك اوزره سوق ایتدیلر. بر چوق
عشیرتلر چین حدودلرینه کله‌رك چین تابعیتنی قبول ایتدیلر.

سنه ۶۰۰

یکی بویوك خان تاته‌ئو بوفرارلردن و ایمپراطورك تولی‌یی
حمایه ایتمسندن منفعل اولدیغی ایچون سفره چیقابیله‌جك حاله
کلنجه کیدوب چینك شمال ولایتلرینی تخریب ایتدی. درحال
قوآم ایله یام سو ایم‌وو طرفندن چیقدیلر. لوآم ایله لی‌وان
سوی‌ده مایه طریقیله ایلریله‌مکه باشلادیلر. چینغ یاخود چانغ
سون چینغ، معیتنده چینلیلره تابع اولان تورکلر اولدیغی
حالده باشقه بر یول انتخاب ایتدی. باربارلری سلاح قوتیله
دکل چینلیلر طرفندن اکثریا قوللانیلان بر خدعه سایه‌سنده
مغلوب ایلدی. حالبوکه چینلیلرك ادعا ایتدکلری معنوی
بویوکلك کندیلرینی بویله بر حیله‌یه مراجعتدن منع ایتمك اقتضا

ایلردی. چینغ ، تورکلرك ایچدکلری وحیوانلرینی ، مواشیلرینی صولادقلری صولری زهرله‌دی . بو صورتله بر چوقلرینك تلف اولماسنه سببیت ویردی . قالانلرده اللهك چینلیلر طرفنی التزام ایتدیکی ظنیله قورقویه دوشه‌رك قاچدیلر . چینغ صوکره بونلرك اوزرینه هجوم ایله تقریباً بیك دانه‌سنی اولدیردی . لی‌وان سویی ایله تاته‌ئو خان آراسنده تاقین شان داغنده بر محاربه وقوعه کلدی . چین قوماندانی بویوك قوم چولنك ایچریلرینه دوغرو کیردی .

چینلیلر بو قدر موفقیاته نائل اولمقله برابر تاته‌ئو خان مغلوب اولمش صاییله‌مازدی . یکنی قی‌لی‌فا — Ki-li-fa نی قی‌مین خانه قارشی یوللامغه جسارت ایتدی . فقط عسکرلری رجعته وقوم چولنه چکیلمکه مجبور اولدی . چینلیلردن قوة امدادیه آلان قی‌مین ایمپراطوره شو صورتله تشکراتده بولوندی « بویوك ومشهور چین خانی ، بوتون انسانلره قارشی بسله‌دیککز حس مرحمت سزی اونلرك تکمیل احتیاجلرینی تأمینه سوق ایدیور . سز بزم هپمزی احاطه ایدن سمانك ، هپمزی طاشیان ارضك بر تصویریسیکز . وقتیله ملجأسز ، حکم ونفوذسز ایدم . بوکون مستغرق انعامکز بولونیورم ، نامغلوب اردولرکزك حمایه‌سنه نائل اولیورم . عادتا تماماً قورومش ایکن یاپراقلر سورمکه باشلامش بر آغاجه یاخود یکیدن ات باغلایان قورو بر کمیکه بکزه‌دیورم . » بو سفردن صوکره ایمپراطور وطننی

قین هو وتیم سیام شهرلرینی تعمیر ایتدیرەرك قمین خانی اوراده یرلشدیردی .

سنه ۶۰۱ لیەتای قیسو قام‌مو

تاتارستانده فرارلردوام ایدییوردی . دوقسان بیك تورك دها کلەرك چینلیلره تابع اولدیلر . فقط بو ضیاعلر تاتەئوبی حدودلره یکی برآقین یاپمقدن منع ایتمدی . چین عسکرلرینی مغلوب ایلدی . آنجق یکی اردولر یتیشەرك کندیسنی اوفاق تفك بعض مغلوبیتلره اوغراتدقدن صوکره شمال جهتنه چکیلدی . ایرتەسی سنه آقینلره تکرار باشلادی .

۶۰۲

سولیه Su-lie نامنده بر سەقین Sse-kin دها باشقه تورك قوماندانلریله جنوب طرفندن ایلریلەدی . بویوك هوآم هو نهرینی کچدی . قمیندن آلتی بیك اسیر آلدی ، سوررولرینك قسم اعظمنی داغیتدی . فقط صو کرەده یام‌سو بونلری پریشان ایدەرك آلتمش لی قدر آرقەلرندن قوولادی . تورکلر هپ شمال طرفنه دوغرو کیدییورلردی . چین قوماندانی اوقدر صیقی صورتده تعقیب ایتدی که کیجەلین کندیلرینی باصدی ، ایکنجی بر مغلوبیته اوغراتدی . غصب ایتدکلری شیلرك کافەسنی اللرندن آلدی . بو سفردن صوکره تورکلر آرتق جنوب طرفلرنده تخریبات یاپمق اوزره کلمکه جسارت ایدەمدیلر .

۶۰۳

ذاتاً کندی مملکتلرنده پك مشغول ایدیلر . قاریشقلقلر او قدر زیاده ایدی که تاتەئوبه قارشی عصیان ایتمش اولان اون تیەله عشیرتی اونی توقو هوئن To-ko-hoen نزدینه قاچمغه

مجبور ایتدیلر . تبعه‌سنك قسم اعظمی داغیله‌رق قی‌مینه تابع
اولدیلر . قی‌مین پك قوت بولدی . چین ایمپراطوری بوخانی
چولك مدخلنه یرلشدیردی . عسکرلری چین اردوسنده
استخدام اولونیورلردی خیتان یاخود قیتان تاتارلرینه‌قارشی
وقوع بولان محاربه‌لرده بوعسکرلر چوق‌یارارلق کوستردیلر . بو
تاتارلرایلغ چه‌ئوطرفندن برآقین یاپمشلردی . بو شرق تاتارلری
بر خیلی ضایعات ایله پوسکورتلدیلر . قی‌مین خان بر سفر
ایچون یکرمی بیك عسکر ویرمشدی . چین قوماندانی بونلری
یکرمی قسمه آییرارق هر قسمی بربرلرندن برلی مسافه‌ده
طوتدی . او قدر کوزل یرلشدیرلمشلردی که مختلف اشارتلر
هر طرفدن ایشیدیلیوردی . ترامپت اشارتی حرکته ، بورو
اشارتی توقفه دلالت ایدییوردی . چین اردوسنك اصولی
بویله ایدی . اطاعت ایتمه‌ینلرك باشی کسیلیردی . تورکلرك
چینلیلره کوندردکاری بوکایتلی امداده رغماً طبعاً مغرور
ومتکبر اولان چینلیلر تورکلره قارشی بر حس حقارت
بسله‌دکلری ایچون معاونتلرینی قبول ایتمك تورکلره بر التفات
ایمش کبی معامله کوستریورلر ، چین قوماندانك یانه
کیده‌جك تورك ضابطلرینك دیز چوکمه‌لرینی ، کوزلرینی
قالدیرمامارینی طلب ایدییورلردی . حالبوکه چینلیلر خیتانلرك
مغلوبیتنی تورکلره مدیوندرلر . بو تاتارلر چوقدن بری خانك
تبعه‌سی ایدیلر . او وقته قدر ایکی ملت آراسنده هیچ برشی

سنه
٦٠٥
قام‌مو
لیه‌تای‌قیسو

شبهه ونفاق تولید ایده‌مه‌مشدی . چین قوماندانتك امریله تورکلر صولت ایده‌رك بونلری قورقوتدیلر . قوره‌لیلرله برلشه‌بیله‌جك برموقعده بولونمق فکریله برحرکت یاپدیردیلر . ختائلر بربرلرندن آیریلدیلر . چینلیلر بو فرصتدن استفاده ایده‌رك او قدر نا کهانی برصورتده کندیلرینه هجوم ایتدیلرکه بوتون اشیالرینی ، قادینلرینی ، چوجوقلرینی ضبطه موفق اولدیلر وتورکلری داغیتدیلر .

سنه ٦٠٧

تی‌مین خان صوکره عرض تعظیمات ایتمك اوزره چین سراینه کلدی . چین سراینده حکم سورن دبدبه واحتشامدن حیرتلره دوشه‌رك کندیسنه کمر ایله کلاه ویریلمه‌سنی ایسته‌دی . اوزمان حکمران اولان یام‌تی موافقت ایتمدی . یالکز برچوق هدیه‌لر ویرمکله اکتفا ایلدی . ایمپراطور شمال ولایتلرینی زیارت ایتمك تصورنده ایدی . تی‌مین ایمپراطوره رفاقت ایتمك اوزره اوغلی ویکینی تعیین ایتدی . کندیسی‌ده بالذات چین حدودینه کیتمك ایستیوردی . دیکر طرفدن ، معیتنده بش یوز بیك کیشی کوتورن ایمپراطورده تورکستانی دولاشمق فکرنده ایدی . فقط بوزیارتنك تورکلری تلاشه دوشورمه‌منی ایچون ایشی آکلاتمق اوزره جانغ‌سون چینغی تی‌مین خانه کوندردی . خان درحال بوتون عشیرتلری و کندیسنه تابع اقوام رئیسلرینی یعنی تی‌لری ، سیه‌لری ، شه‌غوئه‌ی‌لری طوپلادی . شه‌غوئه‌یی‌لر پایقال کولی ، لەنا نهری ساحللرنده‌ساکن ایدیلر .

سیبریا ایچریلرینه دوغرو پك اوزاقلره قدر انتشار ایتمشلردی .
بوکون بونلره تونغوز نامنی ویریيورز . بوتون بو مختلف ملتلر
ایمپراطورك استقبالنه شتابان اولدیلر . ایمپراطور ، خانك ، ایمپراطور -
بچه‌ده پرنسس ئی‌چینغك چادرنده مسافر قالدیلر . بو مناسبتله
بويوك شنلكلر یاپیلدی . ایمپراطور یامتی خانه قیمتدار هدیه‌لر
ویردی . ایمپراطورك بو سیاحتی تورکلره چینلیلرك شوکت
وعظمتی حقنده بويوك بر فکر ویرمکه و بوتون غرب مملکتلرنده
ایمپراطوره قارشی حرمت تلقین ایتمکه خدمت ایتدی .

قام‌مو لیه‌تای قیسو

قوملرینك قرالی اولمقدن زیاده مستبد و ظالمی اولان
بعض اوفاق تفك حکمدارلرك انطفاسی نتیجه‌سنده یالکز بوتون
چین ایمپراطورلغنك حاکم مستقلی اولدی . غرب ملتلری اولکی
قاریشقلق زمانلرنده اولدیغندن زیاده چین ایله مناسباته کیرشمکه
باشلادیلر . بو ایمپراطوره بر خریطه تقدیم ایدیلدی . شانسی دن
بحر خزره قدر بوتون تورك الکاسنك توصیف احوالنی محتوی
ایدی . غربه سوق ایدن اوچ مختلف یول کمال اعتنا ایله
ترسیم ایدیلمشدی . بو یوللرك بری هامیدن کچر و شمال یولی
نامیله یاد ایدیلیر . ایکنجیسی تورفاندن کچن اورته یولدر .
اوچنجیسی دها جنوبده چول اورته‌سنده‌در . بورادن خوتنه
کیدیلیردی . بوتون بو قوملر شنسی حدودنده تجارت معامله‌سی
ایتمك اوزره کلیورلردی . ایمپراطور اورایه پوئه‌ئی قیو نامیله
بر قوماندان تعیین ایله معاملات تجاریه‌یی تحت تأمینده بولوندیرمق

وظیفه‌سیله مکلف طوتدی . هامی جوارینه داغیلمش و تورکلره عصیان ایتمش اولان تیه‌لەلر بو تجارتی اخلال ایتمك و چین حدودلرینی تخریب ایله‌مك ایسته‌دیلر . بونلره قارشی عسکر سوق ایدیلمش ایسه‌ده هیچ بر موفقیت استحصال اولونه‌مامشدی . فقط یوئه‌ی قیو کندیلرینی دائرهٔ اطاعتده طوتمق و چیندن اوزاقلاشدیرمق یولنی بولدی .

سنه ٦٠٨ لیه‌تای قیفسو قام‌مو

چینلیلرك راحتی ایچون تورکستان اقوامندن قسم اعظمنی تحت اطاعتلرینه آلمش اولمق کافی دکلدی . اك مشکلی اونلری حال انقیاد واطاعتده طوتمق ، اعتیاداتلرینی دکیشدیرمك ، مدنیلشدیرمك ایدی . اونلری بر یره صورت قطعیه‌ده یرلشدیرمك ایچون یکانه چاره بو ایدی . ایمپراطور ، قی‌مین خان ایچون اولر یاپدیره‌رق اونی اسکان ایتمك ایستیوردی . فقط تبعه‌سی کبی چادیر آلتنده یاشامغه آلیشیق بولونان بو خان بویله قاپالی بر یرده اوتورمغه ، چینلیلرك عادتلرینی قبول ایتمکه بر دورلو تحمل ایده‌میوردی . یاپدیرتمق ایسته‌دکاری تحولات کندیسنی قیزدیریوردی . حتی بوندن طولایی ، هامی الکاسنده حرب ایتمکه کیدن چین عسکرلرینه رفاقت ایتمك ایسته‌مدی . چینلیلر چولی کچمك فکرندن واز کچمدیلر . هامی اقوامنی عرض تسلیمیته مجبور ایتدیلر . سورلری تعمیر ایتدکدن صوکره او موقعه یرلشدیلر . بوتون بو مملکت قدیماً تورکلره عائد ایدی . فقط قی‌مین چینلیلره تابع اولدقدن صوکره بو قوملر

تكرار نائل حريت اولمشلردی . هامينك كنديسنه مخصوص برقرالی واردی كه اسمی توتون شه Tou-tun-che ايدی . تورفان الكاسنك قيوپه يا Kio-Pe-ya اسمنده برقرالی واردی . هرايكيسی ده كه‌رك او زمان غرب ولايتلرينی تفتيش ايدن چين ايمپراطورينه عرض تعظيمات ايتديلر . ايشته بو صورتله ، شرقی توركستانك بويوك بر قسمی بويوك خان طرفندن اداره ايدلمكله برابر چين ايمپراطورينی طانيوردی . ايمپراطور بوتون بو عظيم ممالكده صلحی تأمين ايتمشدی . او زمان چين ايمپراطورلغنك وسعتی شرقدن غربه دوغرو دوقوزبيك اوچ يوز ، شمالدن جنوبه دوغرو اون درت بيك سكز يوز اون بش لی يه بالغ اوليوردی . قمين خان ايمپراطوره عرض حرمت ايچون چينه‌ده كيتدی و اوراده وفات ايتدی .

سنه ٦٠٩ يام‌تی بوندن دولايی حقيقةً متأثر اولدی . اوچ كون كيمسه‌يی حضورينه قبول ايتمدی . صوكره قين‌می‌نك اوغلی توقی Tou Ki يی شی‌پی خان Chi-pi عنوانيله بويوك خان نصب ايتدی و اوكا بر چين پرنسسی ويردی . بو حكمدارك زمان اداره‌سنده ايشلر بوتون بوتون دكيشدی . ايمپراطور يام‌تی‌نك فنا حركاتی يوزندن چينی ازعاج ايتمكه باشلايان قاريشقلقلر يكی خانه اجدادينك مالك اولدقلری بوتون قوت ٦١٥ وعظمتی تكرار اكتساب فرصتنی ويردی . آز وقت ايچنده يالكز بوتون جنوبی تاتارستانه دكل ايغور ، شنسی‌نك غربنده

کاٸن اولوب تیبته قدر امتدادایدن توقوهوٸن، قرلونك جنوبنده قیتان ، لهٸا نهرینه دوغرو آمور شهرینك شمالنده شهغوئه‌یی الکلرینه‌ده صاحب اولدی. ایرتیش نهرندن ژاپون دهکیزینه قدر شرقی تاتارستانی تشکیل ایدن بوتون بو واسع مملکتلرله بر میلیون عسکر چیقارابیلیردی. قوت و مکنتی چینلیلری قورقویه دوشوردی . اونك قوتنی تنقیص ایتمك ایسترکن بوتون او قوتلری کندی اوزرلرینه جلب ایتدیلر. آز قالدی ایمپراطورلق محو اولاجقدی . تورکستانده محاربه‌دن اجتناب ایدیله‌یه‌جك اولورسه چینك نه بویوك فلاکتلره معروض قاله‌جغنی پك اعلا درك ایدن چین قوماندانی یوئه‌یی‌قیو جنوبده بر خانلق احداث ایتمك و بو صورتله تورکلر آراسنه نفاق صوقمق ایسته‌دی. فقط بو تشبث موفقیته اقتران ایده‌مدی . چینلیلر تورك پرنسلری آره‌سنده کندی مقصدلرینه خدمت ایده‌جك بر آلجاق بولامدیلر. کوزلرینی چوروش اولدقلری شی‌پی‌خانك برادری چینلیلردن خان عنواننی آلمغی قبول ایتمدی. بو حرکت ایسه بویوك خانی بوتون بوتون قیزدیرمقدن باشقه برشیئه یارامادی. یوئه‌یی‌قیونك احتیاطسزلغی خانك حدتنی آرتق طاشیرمشدی . خانك قوماندانلرندن بری چینده بعض آقینلر یاپمق ایسته‌دی . یوئه‌یی‌قیو تجارت بهانه‌سیله اوکا بر طوزاق قوردی. کندیسنی یاقه‌لادی . بویوك خانه ، بو قوماندان عصیان ایتمك فکرینی بسله‌دیکندن باشنی کسدیرمش اولدیغنی تبلیغ ایتدی. بو حرکت

تان‌شو

لیه‌تای‌قیسو
قام‌مو

خانه قارشی بر اعلان حرب یرینه کچدی. خان چینلیلرله قطع مناسبت ایتدی. او زمان یوز بیك کشی ایله شمال ولایتلرنده دولاشان ایمپراطوری اسیر آلمق تصورینه قالقدی. ایمپراطورك بولوندیغی طرفه دوغرو ایلریله‌دی. چینه قارشی بویوك بر مربوطیت بسله‌ین پرنسس نی چینغ تورکالرك حرکتندن یامنی یی خبردار ایتمه‌مش اولسه‌ایدی بویوك خانك ایمپراطوری اله کچیره‌جکی شبهه‌سز ایدی. ایمپراطور درحال ین‌موئنه قاچدی. جوارلری مدافعه ایچون عسکر اقامه ایتدی. فقط تورکلرك قارشیسنده هیچ بر شی دایانه‌مدی. او ولایتده‌کی بوتون مواقعی ضبط ایتدکدن صوکره کلوب اوشهری محاصره ایتدیلر. بوکون شانسی داخلنده تای یوئن فو قرینده تای یوئن شهری اینته بودر. عسکر واهالی ایله برابر اوزمان شهرده اللی بیك کشی واردی. فقط دبویلر بوم بوشدی. ایمپراطوردوچار اولدیغی حالدن دولایی کرك کندیسی کرك ایمپراطورلغی ایچون کوزیاشلری دوکیوردی. صوك بر غیرت صرف ایتمه‌لری ایچون باشلیجه قوماندانلری درآغوش ایدیپوردی. بعض قوماندانلر ایمپراطورك ، الکانی عسکری یاننه آله‌رق دشمنلر آراسندن بریول آچوب چکیلمه‌سی فکرنده ایدیلر. فقط احتمالکه بویك تهلکه‌یه آتلمق اوله‌جقدی. درمیان ایدیلن رأیلردن هیچ بری تصویب اولونمادی. ایمپراطور ناچار قالمشدی. تورکالرك النه‌دوشه‌جکدی. بوصوك چاره‌سزلك حالی ایچنده بویوك خانك زوجه‌سی، پرنسس نی چینغه

مراجعت ایتدی . ذاتاً مواصلتلرینی کندیسنه بو پرنسس
خبر ویره‌رك غفلتله طوتولمقدن ایمپراطوری قورتارمشدی .
بو پرنسس بویوك خانه حکومتك بوتون شمال ولایتلری آیاقلانمش
اولدقلرینی سویلتدی. بوخبر شی‌پی خانی علی‌العجله محاصره‌یی
رفعه مجبور ایتدی . چین اردوسی خانی تعقیب ایله تقریباً
ایکی بیك کشی قدر اسیر آلدی . فقط بونلرك هپسی اختیار

سنه ٦١٦

وخسته ایدیلر . مع‌مافیه بویوك خان تکرار چین حدودلرینه
عودتدن کری دورمادی . مؤخراً تام سلاله‌سنی تأسیس ایتمش
اولان تایوئن فو والیسی لی‌یوئن ایله مایه والیسی بش بیك
عسکرله مایه طرفنه یورودیلر وعسکرلرینك آزلغنه رغماً
تورکاری چکیلمکه مجبور ایتدیلر .

٦١٧ قام‌مو لیه‌تای‌قیسو

چین اوزمان محاربات داخلیه ایچنده قالمغه باشلامشدی .
بوتون ولایتلر کیم اله کچیره بیلیرسه اونك تحت حکمنه
کیریوردی. هرطرفده عاصیلردن باشقه برشی کورولمیوردی.
لیه‌ئو ووچو Lieou-vou-tchou ایله له‌آم‌سوتو Leam-su-tou
هرایکیسی‌ده حکومتدن غیر ممنون اولدقلری ایچون سلاحه
صارلمشلر ، شماله مایه طرفلرینه دوغرو چکیله‌رك بویوك
خانك حمایه‌سنه مظهر اولمشلردی . له‌ئوفان ولایتنی ضبط
ایتمش اولان لیه‌ئو ووچو فوئن یامه‌قدر ایلریله‌دی، ایمپراطورك
ترقچ سرایی یغما ایتدی . آلدیغی غنائمك کافه‌سنی تورکاره
یوللادی . بوندن طولایی خانده اوکا برچوق بازکیر هدیه

ایتدی . خان ، لیه‌ئو ووچوئویه قورد باشلی بر یاراق ایله تیم یانغ‌خان Tim-yang عنوانی ویردی . بونك اوزرینه لیه‌ئوووچه‌ئو ، ایمپراطورلغنی اعلان ایتدی . بر فاچ ولایته صاحب بولونان سوتویه‌ده خان بر یاراق ایله تاتوپی‌قیاخان Ta-tou-pi-kin عنوانی ویردی. سوتو ، اوزتوس الكاسنده بولنان تورکلرله برابر چینده آقینلر یاپدی. تورکلر سائر بعض عاصیلرده‌ده عینی صورتده مظاهرت ایتدیلر . لیه‌ئوودن‌تسینغ Lieou-ven-tcing نامنده بر قوماندان‌لی‌یوئن Li-yuen ایله‌ده تورکلرله اتفاق ایتمکی ، اونلردن یاردیم ایسته‌مکی توصیه ایتدی . بویوك خان بوكا موافقت كوستردی . فقط قویدیغی شرطلر سوی‌لرك محو و خرابیسی دیمکدی . ایمپراطور بر کره مملکتده‌تأسیس سکونه موفق اولورسه لی یوئن اوزرینه صوكرده‌ده تورکلره هجوم ایده‌جکنی بیلدیکندن بویوك خان لی‌یوئندن، ایمپراطورلغنی اعلان‌ایتمه‌سنی‌ایسته‌یوردی. سی‌غان‌فویه کیرمکه موفق اولورسه بوتون غنائمی تورکلره ویره‌جکدی . بو شرائط قبول اولوندقدن صوکره تورك اردولری لی یوئنك نزدینه کیتدیلر وبرچوق شهرلری ضبط خصوصنده اوكا یاردیم ایتدیلر . مؤخراً سی‌غان فوشهرینی‌ده الـه‌كچیردی وبوتون ایمپراطورلغه صاحب اولدی . بونك اوزینه سوی سلاله‌سی سوندی . لی‌یوئنك تأسیس ایتدیکی تام سلاله‌سی چین تختنه چیقدی .

سنه
٦١٨
قام مو
ليه تاى قيسو
تام شو

٦١٩
قام مو
تام شو
ليه تاى قيسو

لى يوئن ، قائوتسو Koo-tsou عنوانيله ايمپراطور اولمز اولماز بويوك خانك سفيرلرى كلدى. بو توركلر ، ايفا ايتدكلرى خدمتلردن دولايى اوقدر كستاخ ، ناقابل تحمل برطور آلمشلردى كه ايمپراطور ايستهدكلرندن يالكز برقسمنى ويردى. بوده يكى برحربه ميدان آچدى . شى پى خان بويوك بر اردو ايله اورتوس الكاسنده هوام هو نهرينى كچدى ، هياچهئو ياخود يينغ هيايه كلدى . متعدد عاصيلرده معيتلرندهكى عسكرله اوراده بويوك خانه التحاق ايتديلر . فقط تايوئن فويه دوغرو يورومكه حاضرلانديغى صيراده وفات ايتدى . اوزمان ، يكى برخان نصبيله مشغول اولان توركلر چين سفرينه دوامى دوشونمديلر . شى پى خانك اوغلى شهپوپى Che-po-pi پك كوچوكدى . ايمپراطورلق متوفى خانك برادرى قى لى فوشه Ki-li-fo-che يه توجيه اولوندى. بوده چولوخان Tcho-lou عنوانى آلدى. بو حكمدار ، يكنى شهپوى يه نى پوشه Ni-pou-che عنوانى ويردى. اونى شرق طرفنه كوندردى .

شى پى خانك وفاتندن برآز اول تاملر ايمپراطورى ، قوماندانلرندن برينى قيمتدار هديهلرله بويوك خانه كوندرمشدى. بو قوماندان وقوعهكان احوالدن خبردار اولونجه سياحتنه دوام ايتمكى مناسب كورمهدى. بو حركت محاربهيى تجديد ايدهجكدى. يكى خان بو هديهلر كنديسنه ويريلمهيهجك اولورسه چين حدودلرينى كيدوب تخريب ايدهجكنى مقام تهديدده سويله يوردى.

أونك ايچون خانك امرلرينى اجرا ايتمك لازم كلدى . عينى
زمانده ايمپراطور ، برادرينك وفاتندن دولايى كنديسنه
تعزيتده بولوندى . فقط توركلرى دها زياده علاقه‌دار ايدن
جهت بو تعزيتلرك بويوك هديه‌لر ايله مترافق بولونماسى ايدى .

چينليلر بو قوملرله حال صلحده ياشامق ايچون برچوق
مساعى صرف ايتمك ، بويوك خان ، قائوتسودن برچوق
هديه‌لر آلمقله برابر بويوك خان تام سلاله‌سنك دشمنلريله
اتفاقدن ينه كرى دورمادى. سوئى سلاله‌سندن پرنسس ئى‌چينغ
ايله ازدواج ايتمكله بوعائله‌يى محو ايدنلرك دشمنى اوليوردى .
عاصى ليه‌ئووه‌چه‌ئويه ياردىمده بولوندى . اوده چينك متعدد
شهرلرينى خراب ايتدى . له‌آم‌سوتو نامنده ديكر برعاصى‌ده
بويوك خاندن عسكر آلدى . چين ايمپراطورى توركلرك
عليهنده قيام ايتمك شويله دورسون، احوالك فنالغندن دولايى
عادتا بويوك خانك آرزولرينه تبعيت ايتمكه مجبوريت كوريور ،
دشمنلرينه ويرديكى امدادلره كوز قاپايوردى . وقتيله اوقدر
مغرور اولان، تاتارستان خانلرينى چين سفيرلرى قارشيسنده
تذلله مجبور ايدن چينليلر شمدى ايمپراطورلرينك خانك هر كيفنه
تبعيت وامرلرينى اجرا مجبوريتنده قالديغنى كوريورلردى .

قاممو

اوزمان چين سراينده هوسونا Ho-su-no نامنده غرب
توركلرينك برخانى واردى. ايمپراطور يام‌تى‌نك زمان سلطنتنده
چينه كلمش، سرايده اسير اوله‌رق آليقونلمشدى. بوخاندن مشتكى

بولونان بویوك خان اونك ائتلافنی چین ایمپراطورندن ایسته‌دی. ابتدا قئوتسو بوقدر آلچقجه بر حرکتله کندیسنی تذلیل ایتمك ایسته‌مدی. فقط چولو خانك قوت فوق‌العاده‌سندن یك قورقان ناظرلری بر کشی‌یی محافظه ایتمك ایچون بوتون ایمپراطورلغی تورکلرك تجربیاتنه معروض براقمق مناسب اولمایه‌جغنی سویله‌دیلر. دیکر طرفدن ایمپراطورك اوغلی تسین قرالی، ایمپراطوره التجا ایتمش بر بیچاره‌یی اولدیرمك مغایر عدالت بر حرکت اوله‌جغی فکرنده بولنیوردی. نهایت قورقو حسی عدالت حسنه غلبه چالدی. هوسه‌نا، تورك سفیرلرینه تسلیم ایدیلدی. اونلرده درحال اونی قتل ایتدیردیلر.

سنه ٦٢٠ قام‌مو تام‌شو

بویوك خان چینلیلرك بو جبنانه اطاعتلرینه هیچ منتدار قالمادی. سیائو Siao نامنده‌کی سوی‌لر ایمپراطوریچه‌سنی، عینی خاندانه منسوب پرنس چینغ تائویی نزدینه قبول ایله بوکا سوی‌لر قرالی نامنی ویردی. شانسی داخلنده تاتوم‌فوقرینده تیم سیامه سوی‌لر قرالی نامیله اونی کوندردی. عاصی‌لیه‌ئووو چه‌نو بو ولایتده یرلشمشدی. اوده تورکلرك معاونتنه کووه‌نیوردی. اوصیراده چینلیلرك هجومنه معروض بولوندیغی جهتله بو امداده پك محتاجدی. چونکه قوماندانلرینك مقاومت جسورانه‌لرینه رغماً پیم چه‌ئویی ترکه مجبور اولمشدی. اوزتوس الکاسنده بولونان تورکلرك یانه التجا ایتمکده تردد کوسترمدی. بر آز صوکره قوماندانلرندن سونغ قین

قانغ‌ده کندیسنه التحاق ایتدی . فقط بو قدر آچیقدن آچیغه
چینه اعلان خصومت ایتمك ایسته‌مه‌ین ، ذاتاً بو عاصیلرله‌ده
سویی‌لرله اولدیغی کبی بر مناسبتی بولونمایان خان هرایکیسنی‌ده
قتل ایتدیردی . خان ، سویی عائله‌سنی اقامه ایتمك ایچون
پینغ چه‌ئو شهرینی ضبط ایتمکی دوشونیوردی . بو عائله‌یه
اجدادی پك مدیون شکران ایدیلر . فقط یوله چیقمغه
حاضرلاندیغی صیراده‌زوجه‌سی پرنسس‌ئی‌چینغ خانی زهرله‌دی.
نه‌دن دولایی بونی یاپدیغی آکلاشیله‌مایور . عجبا وطن محبتی
کندیسنده‌کی سویی عائله‌سی محبتنه‌غلبه‌می چالدی ؟ موهوتوشه
Mo-ho-tou-che منصبنه نائل بولونان متوفا خانك برادری
توپی Tou-pi تخته‌چیقدی .قیه‌لی خان Kie-li عنوانی آلدی.
یکنی یوئه‌شه‌شه Yue-che-che یه تولی خان Tou-li عنوانی
ویردی . تویوئن‌ده قرارکاه قوردی . اورادن چینه آقینلر
یاپیوردی .

تام‌شو
تام‌ئو
لیه‌تای‌قیسو

بو خان عادی بر عشیرت رئیسی اولدیغی زمانلرده
تونوئنك شمالنده ساکن ایدی . اوراده سیه قیو Sie-kiu
نامنده بر چین عاصیسی یرلشمشدی . بویوك خان موقعنه
نائل اولونجه بو عاصی ایله اتفاق ایتدی . اونکله برابر چینه
هجوم ایتمك تصورنده ایدی . بوندن خبردار اولان ایمپراطور
سیه‌قیو ایله مناسباتنی قطع ایتمه‌سی ایچون بویوك خانه بر سفیر
یوللاماسه ایدی بو تصوری اجرایه قیام ایده‌جکی شبهه‌سز

تام‌شو

ایدی . ایمپراطور تورکاره عرض تبعیت ایتمش بعض والیلری ده عینی صلاحیت و حسن اداره سایه‌سنده تحت اطاعتنه آلمغه موفق اولدی . چینلیلر ایله تورکلر حال حربده اولمامقله برابر بربرلرینی ضعیف دوشورمك چاره‌لرینی آرامقدن خالی قالمایورلردی . صلحك دوامی مشکوك اولدیغی ایچون چینلیلر حدودلره بعض قول اردولر اقامه ایده‌رك خانك حرکاتنی ترصد آلتنده بولوندیرمق طریقنی اختیار ایتدیلر .

سنه ٦٢١ قام‌مو تام‌شو لیه‌تای قیسو

بویوك خان یام قیای‌ك کریمه‌سی واولکی ایکی خانك زوجه‌سی اولان تی‌چینغ ایله اولنمشدی . تورکلرك طرفنی قبول والتزام ایتمش اولان قاین برادری شن قیم Chen-kim ده یاننده ایدی . عینی زمانده لویانغ قطعه‌سنده الآن تاملره قارشی مقاومت کوسترن وانغ شی‌چونغ Vang-chi-tchong نامنده مشهور بر عاصی‌ده معاونت ایسته‌مك ایچون بویوك خانه سفیرلر کوندرمشدی . سوی‌لر سلاله‌سندن پرنس شن قیم‌ده بونلره التحاق ایده‌رك یکی عائلهٔ ایمپراطوری علیهنده حرکت ایتمسی ایچون بویوك خاندن رجالرده بولوندی . سوی‌لرك قدیماً تورکاره یاپدقلری بوتون ایلکلری تخطر ایتدیردی . تومین خان سوی‌لرك یاننه قاچدیغی وقت اونلردن برقوهٔ امدادیه آله‌رق اوسایه‌ده تاتارستان تاجنی اله کچیره‌بیلمشدی . احفادینك الآن بوسلطنتی محافظه ایده‌بیلملری سوی‌لر سلاله‌سی ایمپراطوری سایه‌سنده ایدی . بناءً علیه سوی‌لره بورجلرینی اوده‌مك ایچون تورکلر چین تختنه

او عائله‌یه منسوب بر پرنس اولان چینغ تائونی چیقارمه‌لری وغاصبی تختندن قوومالری اقتضا ایدردی. بویوك خان بونصیحتلری دیکله‌دی . اونلری تعقیب واجرایه مهیا کوروندی .

هنوز قاریشـقلقلرله دولو اولان چین بویوك خانه غایت قیمتدار هدیه‌لر کوندره‌رك تصورینه منع اولمغه چالیشیوردی. فقط خانه نه‌قدر چوق هدیه ویریلیرسه او او قدر آز ممنون کورونیوردی . غایت منتظم بر طورله دها فضله هدیه‌لر طلب ایتمکدن کری دورمایور و تبعه‌سنك چینده آقینلر یاپمالرینه کوز یومیوردی . مع مافیه ، بویوك خانه تابع بولونان ختیانلر سائر قوملر کبی اونك قوت و عظمتندن قورقمایه‌رق چین سراینه سفیرلر کوندریلر . هنوز اعلان خصومت ایتمه‌مش اولان خانده چین سراینه صلح بهانه‌سیله سفیرلر یوللادی . حالبوکه ایچلرندن چینلیلره فنالق یاپه‌بیلمك ایچون بر فرصت آرایوردی . چینلیلرك یوللادقلری متعدد سفیرلری یاننده آلیقویمقده‌ایدی . بردانه‌سنی متوفاچولوخان پیم‌چه‌ئو جوارلرینی تخریب ایتدیکی صیراده اونی زهرله‌مش اولمقله مظنون بولوندیر- یوردی . دیکر سفیرده قیه‌لی خانه طلب ایتدیکی آثار اطاعت وانقیادی اظهار ایتمدیکندن موقوف طوتولیوردی . چین ایمپراطوری‌ده تورك سفیرلرینه عینی معامله‌یی اجرایه قیام ایده‌رك اونلری توقیف ایتدیردی . بونك اوزرینه بویوك خان کیدوب تای-چه‌ئو طرفلرینی تخریب ایتدی . بعض محاربات

سنه
٦٢٢
قام‌مو
تام‌شو
لیه‌تای‌قیسو

وقوعه كلدی . نتیجه‌ده ایمپراطور کندیسنه یکی هدیه کوندردی وعقد قرابت ایتمکه راضی اولدی . طرفیندن سفیرلر تعاطی ایدیلدی . هرشی ایکی ملت آراسنده صاغلام بر صلح تأسس ایده‌جکنی اشراب ایدرکن په‌ بەلی داخلنده قوآن پینغ فوده تأسس ایتمش اولان لیه‌ئوهه‌تا نامنده عاصی بر چینلی چین اردولری قوماندانی شی مینه مغلوب اوله‌رق تورکلرك یاننه قاچدی ویغمایه پك حریص اولان بو قومی شان تونغه کوتوردی . اوراده تیم چه‌ئو جوارلرینی یغما ایتدیلر . مقدارلری اون بیکه بالغ اولیوردی . اخلال معاهداته بو دفعه بر درجه‌یه قدر چینلیلرك سببیت ویردکلری آشکار ایدی . وقتیله تاتارستانده توقیف ایدلمش سفیرلردن بری اولان تاغنه‌نغ Ta-gneng ایمپراطوره اوزون بر قیطلقدن ازیلمش اولان تورکلرك اوغلبه‌لق چین اردوسنه مقاومت ایده‌میه‌جکلرینی ، مایه شهرینی اللرندن آلمق پك قولای اوله‌جغنی سویله‌مشدی . بر قوماندان ایله برابر اونی بو ایشك تسویه‌سنه مأمور ایتدیلر . فقط بکله‌نیلن چین عسکرلرینك کافه‌سی تاغنه‌نغه التحاق ایده‌مدیکی جهتله پك ایلریله‌مکه جسارت کوستره‌مدی . سین چینغ ده قرارکاه قوردی . فقط چوق کچمه‌دن بویوك خان ایله لیه‌ئوهوتا بوراده کندیسنی محاصره‌یه آلدیلر . چینلیلر پك چوق ضایعاته اوغرادیلر . تورکلر بر چوق طرفلرده وبالخاصه یوز اللی بیك کشیلك بر اردو ایله شانتونغ جهتلرینه یاییلدیلر . بویوك خان صوکره

شانسی‌یه کیردی . پینغ چه‌ئو ، فوئن چه‌ئو ، یوئن چه‌ئو ومیم
چه‌ئو حوالیسنی یغما ایتدی . قیه‌ن چینغ Kien-tching
نامنده‌کی ولی عهد ایله تسین قرالی شی‌مین بویوك خانه قارشی
یورومك امرینی آلدیلر . چین مجلسنده نه‌قرار اتخاذایدیله‌جکی
بیلنه‌میوردی . توزکارله صلح محاربه‌دن دها فائده‌لی دکلدی .
صلح ، علی العاده ، توزکارك ضعفلرینك برنتیجه‌سی اولدیغندن
قوتلرینی اکمال ایتمك اوزره لازم اولان زمان ظرفنده دوام
ایدییوردی . معاهده‌لرك هیچ حکمی اولمابوردی . بوملاحظات
چینلیلری توزکاری مغلوب ایتمك ایچون برصوك غیرت دها
صرفنه‌سوق ایتدی . اردولری بوتوزکاره‌دوغرو ایلریله‌دیلر .
توزکاره بش بیك تلفات ویردیردیلر . دهابرطاقم قوماندانلرده
مختلف نقطه‌لردن هجوم ایده‌رك پارچه پارچه برحالده اونلری
مغلوب ایتمشلردی . ایشته بو بویوك سفر بووقایعه انحصار
ایتدی . مذا کراته کیریشدیلر . چینلیلر مذا کراتده حرب
میدانندن زیاده متانت وجسارت کوستریرلردی . امپراطورك
خانه کوندردیکی سفیر دساسلغندن ، سوزنده دورماماسندن
دولانی مؤاخذاتده بولوندی . چینه صاحب اولسه‌ده اوراده
اقامت ایده‌میه‌جکنی ، تورك تبعه‌سنك یایدقلری بوتون شقاوتلرك
خانه هیچ بر فائده ویرمدیکنی ، مملکتنده اوتوروب طریق
فضیلته سلوك ایتمك دها فائده‌لی اوله‌جغنی ، چونکه امپراطور
طرفندن کایتلی هدیه‌لر آله‌جغنی سویله‌دی . بونك اوزرینه

بویوك خان مملکتنك یولنی طوتدی . فقط بر حس فضیلت
ایله سویلنمش کبی کورونن بونصیحتلره رغماً چینده ده دساسلق
وسوزده دورماملق تاتارستانده کندن آز دکلدی .

سنه
٦٢٣
قام مو
تام شو
لیه تای قیسو

تورکلره تابع بولونان مایه شهرنده او زمان برچوق غیر
ممنونلر واردی . بو مهم موقعی اله کچیرمکی پك آرزو ایدن
چین ایمپراطوری معاهداته اهمیت ویرمه یه رك قیونغ چانغه
شهری کندیسنه تسلیم ایتمه سی تکلیفنده بولوندی . بو ، رد
ایتدی . فقط خلقك مظاهرتندن امین بولونان قائوموئون چینغ
Kao-muon-tching نامنده بر ضابط کیجه لین تورك قوۀ
محافظه سنی باصارق هپسنی قیلیچدن کچیردی . شهری چینلیلره
تسلیم ایتدی . تورکستانه چکیله رك اوراده عسکر طوپلامغه
وقت بولمش اولان قیون چانغ بو شهر جوارنده آقینلر یاپمغه
کلدی . ایکی ملت آراسنده متعدد محاربات وقوع بولدی .
تورکلر تیم هئو ، قوآمچه ئو ، یوئن هئو ، تسوچه ئو اراضیسنه
یاییلدیلر . قیه ئن چینغ وشی مین نامنده کی ایکی چین قومندانی
اونلری دوردرمق ایچون مختلف موقعلری طوتدیلر .
عینی زمانده مایه شهرینك امدادینه لی فئو تسیه ئی کوندردیلر .
چونکه تورکلر غالبه لق بر اردو ایله بونی محاصره آلتنه
آلمشلردی لی فائو تسیه ئن بورایه یاقلاشمق جسارتنی کوسترمه مدی .
فقط قائوموئون چینغ کندی عسکرلریله خروج حرکتلری
یاپیور ، فقط دائما تورکلری مغلوب ایدییوردی . بر کونده اون
کره اونلری بوزدیغی سویلنیور .

بو اثناده بويوك خان ، بو مخاصماته رغماً بر چين پرنسسنك دست ازدواجنه طالب اولمشدی. ايمپراطور ايسه مايه محاصره سنی ترك ايتديكی وقت بو كاموافقت ايده جكنی جواباً بيلديرمشدی. قيه لی خان چكيلمك ايستيوردی . فقط زوجه سی پرنسس ئی چينغ او قدر رجا ايتدی كه محاصره يه دوامه قرار ويردی. شهرده هيچ بر شی يوقدی. بر امداد كلمك احتمالی ده موجود دكلدی . تسليم اولمق ايسته ين قائوموئون چينغ قوای محافظه ضابطلرندن بری طرفندن اولديريلدی . خان ايكنجی دفعه اوله رق ايمپراطور ايله عقد صهريت طلبنده بولوندی . فقط مايه محاصره سنی رفع ايتمه دن بونك امكانی اولماديغنی بيلديكی ايچون شهره صاحب اولمق اوزره بولونديغی بر آنده اورادن چكيلدی.

مع مافيه مخاصمات دوام ايتمكدن خالی قالمادی . تورك لر يكی بر تجاوزده بولونديلر. يوئه ن چه ئو ايله تسوچه ئو يه هجوم ايتديلر . صوكره تای الكاسنه كيرديسه لرده اوراده هيچ بر موفقيته نائل اولاماديلر. مختلف طرفلره داغيلديلر . بالخاصه سی غان فونك شمال غربيسنده ينغ چه ئو اوزرينه صالديرديلر . بو مناسبتله ايمپراطوره بو پايتختی هدم ايتديرمه سنی بعض ناظرلر تكليف ايتدی. چونكه اوراده كی ثروته طمع ايده رك توركلر او جهتلره آقينلر ياپمقدن كری دورمايورلردی . بو پايتخت موجود اولمازسه توركلرك اورالرينی تخريب ايتمه يه جكلری ظن	سنه ٦٢٤ قام مو تام شو

اولونیوردی. ایمپراطور بو کولونج فکری موقع تطبیقه قویمق اوزره بولونیوردی. شی‌مین بوکا ممانعت ایده‌رك تورکلره قارشی یورومکی تکلیف ایتدی. تورکلر او زمان یوئن‌چه‌ئو، تسوچه‌ئو و دها سائر بعض شهرلر جوارنده ایدیلر. بویوك تخریبات یاپیورلردی. تولی‌خان بوتون اردوسیله بویوك خانه التحاق ایتمشدی. ایکیسی بردن کیتدکجه جنوبه دوغرو اینیورلردی. دائمی صورتده یاغان یاغمورلردن دولایی داغلرده‌کی کچیدلره صولر دولمش اولدیغی ایچون چینلیلر اردولرینك محتاج اولدقلری ارزاقی نقل ایده‌میورلردی. چین سرایی بو سببله بویوك بر اندیشه‌ده قالمشدی. شی‌مین یه‌ئوچه‌ئوده اردوقوردی. اون بیك سواری ایله جوارده اخذ موقع ایتمش اولان بویوك خان، معیتنده جزئی بر مقدار سواری ایله کله‌رك چینلیلری تحقیر ایدیور، اونلره میدان اوقویوردی. برادری شی‌مینه رفاقت ایدن قوماندان یوئن‌قی هیچ بر تجاوزی حرکته جسارت کوستره‌میوردی. فقط دشمنك کثرتندن قورقمایان شی‌مین یوز قدر سوارینك باشنه کچه‌رك بویوك خانه یاقلاشدی. اوکا یوکسك سسله شو سوزلری سویلدی: «چین عائله‌ٔ ایمپراطوریسی تورکلره هیچ بر شی بورجلی دکلدر. نه‌دن بویله مسلحاً چین ایمپراطورلغنه کلیورسکز؟ بن تسین قرالی‌یم. سزکله یالکز باشمه حرب ایتمکه، هانکیمزك غلبه ایده‌جکمزی آکلامغه کلیورم. بز ایکیمز حرب ایده‌لم، بو طاقم بی کناهلرك قانی

دوكمكدن چكينه‌لم .» بویوك خان بو میدان اوقومه‌یه هیچ
جواب ویرمدی. شی‌مین صوكره بازكیرینی تولی خانه چویره‌رك
دیدی كه : «وقتیله بز بر برمزه قارشی ایدی بر دوستلق یمینی
ایتمشدك. بر بریمزی قارشیلقلی مدافعه ایده‌جكدك. بو كون سزی
ایمپراطورلق داخلنده مسلح بر حالده كوریورم. یمینلر كزنه اولدی؟
یالكز باشمزه برمبارزه ایله نتیجهٔ حربی تعیین ایتمك ایسترمیسكز؟»
ایكی خان شی‌مینك قارشیسنه چیقمه جسارت ایده‌مدیلر .
فقط اونك بوسوزلری بو خانلرك آراسنی بوزمغه سبب اولدی.
بویوك خان چین قوماندانك تولی‌یه سویلدیكی سوزلردن
قوشقولانمشدی . بونك یالكز میدان اوقومادن عبارت
اولمایوب خانك كندی علیهنده بر عصیان تصورنده بولوندیغندن
قورقدی . یاننده كندی عسكری آز اولدیغی ایچون
شی‌مینه صلح عقد ایتمك وعسكرلرینی چكمك ایسته‌دیكنی
بیلدیردی . ایشته احوال بو مركزده ایكن برچوق یاغمورلر
یاغدی . شی‌مین بونك تورکاره هجوم ایچون ایی فرصت
اولدیغنه حكم ایتدی . چونكه رطوبتك تأثیریله اوقلری
كه‌وشه‌مش بولونه‌جقدی . حربده ایشلرینه یارامایه‌جقدی .
ذاتاً تولی خانی كندی طرفنه جلبه موفق اولمشدی . اونك
ایچون چین اوردوسی ایلریله‌دیكی وقت تولی خان حربدن
امتناع كوستردی . بونی حربه مجبور ایده‌مین بویوك خان
هرشیئه راضی اولمغه مجبور قالدی . كندیسیله صلح عقد

سنه
٦٢٥
لیه‌تای قیسو
تام شو
قام‌مو

ایدیلدی . تولی، چین ایله اسکیسندن دها صیقی مناسباته کیردی.

شمالی چین ولایتلری همان دائمی محاربات صحنه تشکیل ایتدکلری جهتله عادتا چول حالنه کلمشلردی. صیغیر فقداننده دولایی زراعت پك اهمال اولونیوردی. بوندن دولایی ایمپراطور، تورکلرك چینلیلرله تجارت ایچون سرد ایتدکلری تکلیفلرینی موافق بر صورتده تلقی ایتدی . کرك اونلره کرك شنسی‌نك غربنده‌سا کن اولان توقوهه‌ئن تاتارلرینه بو مساعده‌یی ویردی. بوسایه‌ده شمال ولایتلرنده زراعته پك مفید بر چوق مواشی تدارك ایدیلدی . فقط تورکلر چوق کچمه‌دن بو تجارتی اخلال ایتدیلر . صیق صیق پایدقلری هجوملر ایمپراطور قانوتسویی حدود اوزرینه قوهٔ محافظه اقامه ایتمکه مجبور براقشدی . ایمپراطور آرتق بو حالدن یورولمش، بیقمشدی. اووقته قدر ایمپراطورلق داخلنده‌کی تذبذبات ایمپراطوری تورکلره قارشی غایت ملایم داورانمغه سوق ایدییوردی. بویوك خانه کوندردیکی نامه‌لر کندیسیله هم‌پایه برحکمداره یازیلمش کبیدی . حالبوکه چینلیلرجه بو معتاد برشی دکلدی . یاپدقلری بوتون معاهداته رغماً تورکلرك چین ایمپراطورلغنی تخریبدن خالی قالمامللرندن قیزه‌رق تورکلر ایتدکلری یمینلری اونوتدقلری ، چیندن کوردکلری لطفلره اهمیت ویرمدکلری، ایچون ایمپراطورلق داخلنده حکمفرما اولان سکوندن بالاستفاده بالذات تورکلره قارشی یورومك فکرنده اولدیغی ، بویوك خانه اسکیسی کبی

نامه‌لر کوندرمك ایسته‌مدیکنی ، اوکا برحاکم صفتیله خطاب ایتمك ، امرلر تبلیغ ایله‌مك آرزوسنی بسله‌دیکنی قوماندانلرینه سویله‌دی . فی‌الحقیقه تورکلر لینغ‌چه‌ئو جوارلرینه کله‌رك تخریبات یاپمشلر ، چین عسکرینی بوزمشلر ، چانغ‌قین نامنده‌کی برقوماندانی مغلوب ایتمشلردی . بوقوماندان بیك زحمتله جانی قورتارمغه موفق اولمشدی . باشقه برقوماندانی‌ده اسیر ایده‌رك چینك احوالی حقنده بویوك خانه دوغرو ومفصل معلومات ویرمك ایسته‌مدیکندن دولایی تاتارستانه یوللامشلردی . یالکز شنسی ولایتنی تخریب ایله اکتفا ایتمیورلر ، شانسی‌یه وپه‌ـ‌ه‌لی‌یه کیرییورلردی . اوراده قوماندان قائوتسونغ کندیلرینی بعض مغلوبیتلره اوغراتدی . صلحه طالب اوله‌رق چکیلدیلر .

سنه ٦٢٦ لیه‌ئای قیسو تام‌شو قام‌مو

تورکلرك بوصلح طلبی برضرورت سائقه‌سیله وقوعه کلمش اولدیغی ایچون بویوك خان چین عائلهٔ ایمپراطوریسنده تحدث ایدن نزاعلردن بالاستفاده صلحی اخلال ایتدی . ایمپراطورك اوغلی شی‌مینك ایمپراطورلغه ایفا ایتدیکی خدمتلر ، کوزل حرکتلر ، تورکلر اوزرنده احراز ایتدیکی بویوك مظفریتلر ، پدری قائوتسونك ایمپراطورلغنه ممانعت ایدنلره قارشی قازاندیغی موفقیتلر قیه‌ن چینغ نامنده‌کی ولیعهد ایله ایمپراطورك دیکر اوغلی یوئن قیه‌نك حسدینی تحریك ایتمشدی . ایمپراطورده بیله بوقصقانجلق حسی واردی . فقط شی‌مینه محتاج اولماسی بوحسیاتی موقع فعله چیقارمسنه مانع اولمشدی . ایکی قاردش

بوقدر دوشونمدیلر . کیملرینی اوزون مدت صاقلایه‌مدیلر . شی‌مینه زهر ایچیرتدیلر. فقط بکلدکلری نتیجه حاصل اولمادی. بونك اوزرینه باشقه وسائطه مراجعت ایتدیلر. شی‌مین بونلردن ده قورتولمق چاره‌سنی بولدی . بو پرنس کندیسنك معصومیتنی پدری ایمپراطوره بیلدیردی . قیه‌ن چینغ ایله یوئن قیه‌نك اونك سراینك قادینلریله انتریقه‌لرینی، عاصیلرله مناسبتلرینی آکلاتدی. ایمپراطور اوچ اوغلنی یاننه چاغیره‌رق تأمین سکون ایتمك ایسته‌دی . هپسی‌ده سرای ایمپراطوری‌یی بر میدان محاربه حالنه قلب ایتمکه قرار ویره‌رك دائما متیقظ واحتیاطلی بولونمغه باشلادیلر . طرفدارلرینی تسلیح ایتدیلر . شی‌مین ایچری‌یه کیررکن برادری قیه‌ن چینغه تصادف ایده‌رك براوق ایله کندیسنی اولدیردی . یوئن قیه‌ده عینی عاقبته اوغرادی . ایکیسنك باشلرینی بابالرینك اوکنه کوتوردیلر . ایمپراطور جریان ایدن وقعه‌دن خبردار دکلدی. ایمپراطور بوایکی شهزاده‌نك قباحتلی اولدقلرینی تسلیم ایتدکدن صوکره شی‌مینی قوجاقلادی. برآز صوکره ایمپراطورلقدن فراغت ایده‌رك موقعنی شی مینه براقدی.

تام‌شو ایه‌تای قیسو قام‌مو

بو فاریشیقلقلردن استفاده ایده‌بیلمك ظننه دوشن بویوك خان ،چینه کیردی، شنسی داخلنده یوئن چه‌ئو، لیم چه‌ئو، له آم چه‌ئو طرفلرینی تخریب ایتدی . قوماندان لی تسینغ ، لیم چه‌ئوده تورکلری مغلوب ایتدی . بونلر سی‌هوئه‌یی چه‌ئو وئوچینغی یغما ایده‌رك چکیلدیلر . اوراده ایکنجی دفعه بر

دها مغلوب اولدقدن صوكره صلحه طالب اولديلر . فقط بو ،
دها امنيتله رجعت ايده‌بيلمك ، تكرار عسكر طوپلامق
ايچوندی . فی‌الحقيقه بر مدت كچنجه ، يوز بيك عسكرله
ينه توركلرك كلدكلری كورولدی . فرقه‌سی طرفندن ترك
ايديلن له‌آم‌سوتو نامنده بر عاصی ، توركستانه چكيله‌رك بويوك
خان قيه‌لی ايله تولی خانی چينه هجومه تشويق ايتمشدی . ايكی
خان قيم چه‌ئو طريقيله چينه كيره‌رك سی‌غان‌فو قاپيلرينه قدر
كلديلر . بو پايتختك سورلرينك ديبندن جريان ايدن
غوئه‌يی نهرينك شمالنده بولونيورلردی . اورادن
ايمپراطور تای تسونغه — شين‌مينه بونام ويريليوردی —
سفير عنوانيله بر قوماندان يوللاديلر . فقط مقصدلری چينليلرك
قوتلرينی تدقيق ايتمكدی . تورك قوماندانی خانك قوتلرينی برچوق
مدح ايتدی . ايمپراطوره بر ميليون عسكرله كلمش اولدقلرينی
سويله‌دی . بو سوزلردن قيزان تای تسونغ تورك سفيرينه
شو جوابی ويردی : « سنك افندك خان ايله بن صلح عقد
ايتمشدم . اونكله قرابت تأسيس ايتدم كنديسنه برچوق هديه‌لر
يوللادم . بوكون طوپلانه‌رق بنم ممالكمی تخريبه كليورلر .
بوعيب دكلميدر؟ چونكه نه‌قدر بارباراولسه‌كزده ينه‌انسانسكز .
سزده براز منتدارلق حسی بولونمق لازم كلمزمی ؟ بوقدر
ايلكلری نه‌دن اونوتيورسيكز ؟ سن كه بكا شيمدی افنديكك
قوتلرينی مدح ايديورسك ، سن اولومه مستحق‌سك . »

قورقاق تورك سفیری حیاتنك بائیشلانماسنی رجا ایتدی .
بوتون ناظرلر بونی کری کوندرملك لازم کلدیکنی ایمپراطوره
عرض ایتدیلر . فقط حدتلنمش اولان تای‌تسونغ کندیسنی
زنجیره اوردیردی . صوکره بعض قوماندانلرله ، ایکی اردویی
تفریق ایدن نهره یاقلاشه‌رق دساسلقلرندن دولایی تورکاره
مؤاخذاتده بولوندی . ایمپراطوری کورنجه حرمت و دهشت
ایچنده قالان بوتون تورك قوماندانلری بارکیرلرندن اینه‌رك
کمال تعظیمله کندیسنی سلاملادیلر . اردولر صف حرب
اوزره دیزیلمشدی . ایمپراطور ، اردوسنه برآز اوزاقده حربه
حاضر برحالده دورمالرینی امر ایتدکدن صوکره عسکرلرینی
برپارچه کریلتمش اولان قیه‌لی‌خانه دوغروبارکیرینی سوردی .
سیائویو Siao-yu نامنده برقوماندان ایمپراطوری دوردیردی .
آیاقلرینه قاپانه‌رق ، معروض بولوندیغی تهلکه‌یی آکلاتدی .
ایمپراطور دیدی‌که : « یاپه‌جغم حرکتی ایجه دوشوندم .
تورکلرك ، ایمپراطورلغمی تخریبه کلمه‌لری داخلده برچوق
اغتشاشات بولوندیغنی ، کندیلرینه مقاومتدن عاجز برحالده
اولدیغمی ظن ایتمه‌لرندن انبعاث ایدییور . سی‌غان‌فویه قاپانه‌جق
اولورسه‌م قورقدیغمه احتمال ویره‌جکلر ، بوتون ولایتلره
داغیله‌رق بویوك قاریشقلقلره سبب اولاجقلردر . اونك‌ایچون
یالکز باشمه‌چیقمقلغم ، بوقوملرك قارشیسنده کورونمکلکم
پك مناسبدر . کندیلرینی استخفاف واستحقار ایتدیکمی

بیلمه‌لری ، دها ایلری‌یه کیتمك ایسترلرسه بوشهرك سورلری
دیبنده اخذ موقع ایتمش مدهش براردو ایله حرب مجبوریتنده
بولوندقلرینی آکلامالری اقتضا ایدر . شبهه یوق که حکومتم
داخلنه کیررکن بویله قوتلی بر مقاومته انتظار ایتمیورلردی .
حربه طوتوشه‌جق اولورلرسه غلبه بزم طرفمزده قالماسی ایچون
ایچلرینه قورقو صالمق لازمدر . صلح آنجق بوسایه‌ده دها
دواملی اولابیلیر . تورکلر آنجق بوسایه‌ده طوتولابیلیر . »
فی الحقیقه او کون بویوك خان صلحه طالب اولدی . ایرته‌سی
کون ، کوپرونك اوزرنده بیاض بر بارکیر کسیلدکده‌صوکره
صلح امضالاندی . بونك اوزرینه تورکلر چکیلدیلر . او چ
بیك بارکیرله اون بیك قویون هدیه ایتدیلرسه‌ده ایمپراطور
قبول ایتمك ایسته‌مدی . یالکز آلدقلری اسیرلرك اعاده‌سنی
طلب ایله اکتفا ایتدی وتورکاره برچوق هدیه‌لریوللادی.
سیائویو،ایمپراطورك بوحرکتندن دولایی اظهار حیرتدن
منع نفس ایده‌مدی . بوتون قوماندانلر حربی توصیه ایدرکن
ایمپراطورك نه‌دن دولایی بوندن اجتناب ایتدیکنی ، نیچون
چارچابق چکیلدیکنی آکلامایوردی . ایمپراطور شو جوابی
ویردی : « صوك تورك اردوسی پك غلبه‌لقدر . انتظام
وانضباطدن محرومدر . رؤساسی یغمادن باشقه برشی دوشونمزلر .
بوارکان وضابطانك کافه‌سی نی بویله کمال احترام ایله‌سلاملادقلری
وقت اونلری برضیافته دعوت ایله سرخوش ایتمك وهپسنك

الرینی باغلامق قابل ایدی . ذاتاً اثنای رجعتلرنده کندیلرینه
هجوم ایچون پوصو قورمالری ضمننده قوماندانلرمدن ایکیسنه
امر ویرمشدم . فقط بنم سلالهم تخته هنوز یکی چیقمشدر .
ایمپراطورلق صلحه محتاجدر . تورکارله حرب ایتدیکمز
تقدیرده اونلر مغلوب ایدیلنجه‌یه قدر بر چوق ضایعات
ویره‌جکز . اکر قورقوب‌ده طریق فضیلته سالك اولسه‌لر
ایدی دها مدهش بر دشمن کسیلیرلردی . بو کون
استعمال سلاحه حاجت قالمادن اونلری هدیه قوتیله
مغلوب ایتدم. بو اونلری دها مغرور و متکبر یاپمغه خدمت
ایده‌جکدر . بو کبر وغرور ایسه یقینده محو اوله‌جقلرینك
بر علامت محققه‌سیدر . انسانك اله کچیرمك ایسته‌دیکی شیئی
ویرمه‌سی ایجاب ایده‌جکنی بیلدیرن دستور حکمنه توفیق
حرکت ایتدم . »

چین ایمپراطورینك تخمین ایتدیکی شیلرك کافه‌سی وقوعه
کلدی . تورك ایمپراطورلغی بوندن صوکره بر قاچ بطن دها
پایدار قالمش اولمقله برابر قیه‌لی خانك زمان سلطنتنده عادتا
محو اولمش عد ایدیله‌بیلیر . بو حکمدار ، تبعه‌سنك قلبلرینی
قازانمغه موفق اولامامشدی . سیه‌ین‌تو Sie-yen-to ، پایه‌قو
Pa-ye-kou عشیرتلریله دها سائر بعض عشیرتلر کندیسنه
قارشی عصیان ایتمشلردی . سیه‌ین‌تولر هونلر نسلندن تیه‌له
عشیرتلری ایچنده الك قوتلیسی ایدی . وقتیله مویوم‌تسیونغ ، تسیه‌ن‌تیلر

سنه
٦٢٧
تام‌شو
لیه‌تای قیسو
قام‌مو
ون‌هیه‌ن
توم قائو

اوزرنده حکمران اولدیغی ، چینك شمالنده بویله کوچوك بر
سلاله تأسس ایتمش بولوندیغی دوره‌ده هونلرك هولای‌ته‌ئو
Ho-lai-teou نامنده بر تانژولری اوتوز بش بیك تبعه‌سیله
برلکده کلوب تو To تسمیه ایدیلن محلده ساکن اولمشدی .
بو هونلر سیه تعبیر ایدیلن عشیرتلرله برابر اوتوریورلردی .
ایشته بورادن اونلره سیه‌ین تو نامی قالمشدر . اوزون مدت
ژه‌ئوژه‌نلره تابع بولوندیلر . صوکره تورکلرك تحت تابعیتنه
کچدیلر . باشلیجه ایکی قسمه آیرلمشلردی . بری بوقیون‌شان
داغنك شرقنده ساکن اولوب شرق تورکلرینه تابع بولونیوردی .
دیکری ایغورلك شمالنده کائن تان‌هان‌شان داغنده اقامت ایدوب
غرب تورکلرینك تحت تابعیتنه کیرمشدی . بو تورکلرك بویوك
خانی تومشه‌هو Tum-che-hou زماننده عصیان ایتمشلردی .
عائله اسمی ئی‌لی‌تو Y-li-tou اولان ئی‌نان Y-nan نامنده‌کی
بر رئیسلری یتمش بیك عائله ایله کلوب قیه‌لی‌خانه عرض تابعیت
ایتدی . مقدارلری اون بشه بالغ اولان سائر بوتون تیه‌له
عشیرتلری ــ که بومیانده الك مهمی هوئه‌ئی‌قه Hoei-ke عشیرتی
ایدی ــ بویوك چوللك شمالنده ساکن بولونیورلردی .
ایلریده دها مفصل صورتده بحث ایده‌جکمز هوئه‌ئی‌قه‌لر
سیه‌ین‌تولرك شمالنده سلینغا نهرینه دوغرو بر یرده اقامت
ایدیورلردی .

بویوك خان بویوك بر اردو ایله تولی خانی بو عشیرتلره

قارشی کوندردی. تولی مغلوب اولدی. صانکه موفقیت اونك شخصنه وابسته ایمش کبی، عودتنده بویوك خان کندیسنی زنجیره اوردیردی. قاریشقلقلر دوام ایتدی. تورکستانه چکیلمش اولان بر طاقم چین عاصیلری تورکلرك طرفنی ترك ایده‌رك ایمپراطورله صلح یاپدیلر. عینی زمانده او قدر مبذول قار یاغدی که بارکیرلرك ومواشینك قسم اعظمی تلف اولدی. سفالت انسانلری اولدیرییوردی. بویوك خان چینلیلرك بو فرصتدن استفاده ایله تاتارستانه کیرمه‌لرندن دائمی صورتده تلاش واندیشه ایچنده یاشایوردی. بونك ایچون بویوك بر آو یاپه‌جغی بهانه‌سیله اورتوس الکاسنده تسوچه‌ئو طرفلرینه عسکر تحشید ایتمکه مجبور اولدی. فقط بودها زیاده چینلیلرك حرکتنی تحت ترصد و مشاهده‌ده بولوندیرمق ایچون ایدی. چین ایمپراطورلغنی اداره ایدن حکمدارلك علو جنابی بیلمیوردی. بوتون چین مجلسی، ایمپراطورك تورکستانه بویوك اردولر سوق ایتمسی طرفداری ایدیلر. بوراده موفقیتك محقق اولدیغنی تأمین ایدییورلردی. تاتسونغ کندیسنی محاربه‌یه تشویق ایدنلره قارشی شو مقابله‌ده بولوندی: «خصوصی فردلر هیچ برزمان سوزلرنده خلف ایتمه‌مك ایجاب ایدرسه حکمدارلر اولویتله سوزلرینی طوتمق لازمکلیر. منعقد معاهداته مغایر حرکت ایتمك عهدینی بوزمق دیمکدر. باشقه‌سنك فلاکتندن استفاده‌یه قالقمق غیرانسانی بر معامله‌در. مدافعهٔ نفسه غیر

قادر برینه هجوم ایتمك جسارتسزلکدر . تورك ایمپراطورلغی محاربات داخلیه‌ایچنده‌در. بوقوم آراسنده قیطلق حکم‌سوریبور. بن اونلره هجوم ایده‌مم . بکاقارشی برجرم ارتکاب ایتمه‌لرینی، سوزلرینی بوزملرینی بکله‌یه‌لم . اوزمان کیدر ، اونلرله حرب ایده‌رم . »

بوصیراده تولی‌خان محبسدن چیقمشدی . بوقدر حقسز بر معامله‌دن منفعل اولدیغی جهتله بویوك خانه قارشی عصیان ایتدی . یه‌ئوچه‌ئو یاخود پکینك شمالنده ساکن ایدی. بوتون شرق تاتارلری کندیسنه تابعدی. اوزون مدتدن بری مربوط بولوندیغی ایمپراطورك حمایه‌سنی طلب ایتدی. فقط بویوك‌خان ایله‌ده عهداً مربوط اولان تای تسونغ بوحربه هیچ اشتراك ایتمك ایسته‌مدی . یالکز تورکلرك حرکاتنی تحت‌ترصد ومشاهده‌ده بولوندیرمق اوزره حدوده بر مقدار عسکر کوندرمکله اکتفا ایتدی. حتی سد کبیری تعمیر ایتدیرمکه‌بیله قالقمادی. بونی توصیه‌ایدنلره شوجوابی ویردی: «تاتارستانده یاز اورته‌سنده بش کون ، قیش بوزلری نمایان اولدی . عینی زمانده سماده اوچ آی کورولدی . بوممکلت بویوك برقیطلق فلاکتی کچیردی . تورکلر بوفلاکتلری کوردکلری حالده طریق فضیلته سالك اولمایورلر والله‌دن قورقمایورلر . بویوك خان دائمی صورتده تبدیل موقع ایدییور . بوتون سورولری تلف اولیور. آرتق مملکتنك اسکی عادتلرینه رعایت کوسترمیور.

سنه ٦٢٨
لیه‌تای قیسو
تام‌شو
وان سه توم پو
قام‌مو

وقبیله أولولری یاقارلردی . شیمدی دفن ایدییورلر ، مزارلر یاپیورلر. بویوك خان اجدادینك قانونلرینی اونوتیور ، اونلرك ارواحنی استحقارایدییور. تولی خانه قارشی حرب ایله مشغولدر. عائله‌سی ایچنده نفـاق حکم سـورییور . بوتون بونلر اونك ایمپراطورلغنك انقراضنی خبرویرن برر علامتدر. بوایمپراطورلغی اله کچیرمك ایچون برچوق عسکره لزوم وارمی ؟ حدودلری تحکیم ایتمکه نه‌دن احتیاج بولونسون ؟ اولجه تورکلرك اخلاق وعاداتی ساده ایدی. بویوك خان بر چینلینك نصیحتنی دیکله‌دی. اوکا تماميله اعتماد ایتدی . حکومتك یوکنی اوکا براقیور ، عائله‌سنه منسوب پرنسلری اوزاقلاشـدیره‌رق بوتون مناصبی اجانبه توجیه ایلیور. اونلرده حیله کارلقلری ، حرص وطمعلری ، ثباتسزلقلری ایله خلقك نفرتنی قازانیورلر. قیطلق اثناسنده ویرکولری ایکی قات یاپدی. صیق صیق محاربات ایله عسکرلرینی یوردی. ایشته بو ایمپراطورلغك بوتون عصیانلرینك وضیاعلرینك منشائی . »

فی الحقیقه ، قیه‌لی خانه عصیان ایتمش اولان بوتون تورك عائله‌لرینك قسم اعظمی سیه‌ین تولره تابع اولدیلر ، ئی نانه خان عنوانی ویردیلر. بویوك خاندن ممنون اولمایان چین ایمپراطوری بوخانی طانیدی ، بارکیر قویروغندن برعلم ایله برطبل کوندره‌رك کندیسنه چین چوپی قیاخان Tchin-tchou-pi-kia عنوانی ویردی بوحرکت تاتارستان حکمدارلغنی اوکا توجیه ایتمك دیمکدی.

ئی نان بونلری کمال مسرتله آلدی. و بر کوسنی ایمپراطوره یوللادی. اورغون نهری قربنده ، چین سرایندن آلتی بیك لی شمالده یوتوقیون شان You-tou-kiun-chan داغنده پایتختنی تأسیس ایتدی. شرق طرفنده ممالکنك حدودلری آمور نهری بونجه موقولره یاخود مانچه ئولر الکاسنه ، غرب طرفنده غربی تورکلر حدودلرینه، جنوبده بوتون چول بوینه، شمالده قیولون نهرینه قدر امتداد ایدیوردی. هوئه یی قه، پایه قو، اوتیه O-tie، تومِلو Tum-lo ، پوقو Pou-kou ، سیه تاتارلری کندیسنه تابع اولمشلردی . قیه‌لی خانك چین ایله مناسبتده بولونمقدن دائما منع ایتدیکی قیتانلرده بورایه سفیرلر کوندردیلر . آمور نهری طرفنده‌کی موقولرله هوئه یی قه‌لرده عینی صورتده حرکت ایتدیلر . چین ایمپراطوری سیه‌ین تولر خانِنه بر قلنج ایله بر قامچی هدیه ایتدی. برنجیسی، بیوك جرم ارتکاب ایدنلری، ایکنجیسی، دها کوچوك قباحتلیلری تأدیب ایچون ایدی.

سنه
٦٢٩

لیه‌تای قیسو
قام‌مو
تام‌شو

چین ایمپراطوری قیه‌لی خانه قارشی یورومك اوزره بر اردو حاضرلامشدی. ئی نان بر سفیر یوللایه‌رق بر چین پرنسسنك دست ازدواجنه طالب اولدی ، کندیسنه ایمپراطورانك بر خرجکذاری نظریله باقلمه‌سنی رجا ایتدی . ایمپراطور بو سفیری کمال اعزاز ایله قبول ایدرکن بیوك خانك سفیرینی قبولدن امتناع کوسترمشدی . تولی خان‌ده او صیراده عرض تعظیمات ایتمك اوزره سی غان فویه کلمشدی . چین اردولری

تاتارستان ایچنده اوزاقلره قدر دهشت صالمشلردی. قوماندان لی تسینغ بویوك بر اردو ایله مایه‌یه یاقلاشمشدی. بویوك خان قاچمش، دوقوز سه‌قین Sse-kin یاخود عشیرت رئیسی بوتون تبعه‌لریله تسلیم اولمشلردی. پایه‌قولر، توم‌لولر، سیه‌لر، قی‌لر و دها سائر بر چوق شرق تاتارلری عرض اطاعت ایتدیلر. لی تسینغ، شانسی داخلنده تای‌تونغ‌فو قربنده تیم‌سیانغه قدر ایلریله‌مشدی. دها بر طاقم قوماندانلرده مختلف یوللردن آرقه‌سندن کلمشلردی. هپ بردن یوزبیك کشی‌یی متجاوز بر اردو وجوده کتیریبورلردی. هپسنك قوماندا‌سی لی تسینغك عهده‌سنه ویریلمشدی. اون بیك کشیلك بر فرقه‌یه قوماندا ایدن تائوتسونغ، لینغ‌چه‌ئو Ling-tchéou ده تورکلره راست کلمش، اونلری مغلوب ایده‌رك اون بیك اسیر آلمشدی. ایشته تولی خان ایله دیکر بر تورك پرنسی بو مناسبتله کلوب ایمپراطوره تسلیم اولمشلردی. بوقدر موفقیاتدن خبردار اولان تای‌تسونغ بونلری جناب حقك بر عنایت و حمایه‌سی کبی تلقی ایده‌رك علناً اظهار نشاط ایلدی. فی الحقیقه تام سلاله‌سی حکمران اولمغه باشلادقدن صوکره چینك ایشلری او قدر قاریشمش وتذبذبات او قدر آرتمشدی که پدری ایمپراطور قائوتسو تورکلره ویرکو ویرمکه مجبور قالمش، چین ایمپراطورلغی بویوك خانه تابع بر حاله کلمشدی. قائوتسونغ بر نوع اسارت دیمك اولان بو حاله کمال اضطراب ایله قاتلانمش، بو قدر باعث

حجاب بر بویوندوروغی سیلکوب آتمق چاره‌سنی آرامقدن خالی قالمامشدی. قوماندانلرینك بو محاربه‌ده احراز ایتدکاری موفقیتلر کندیسنی ایشته بویله‌بر یوکدن قورتاریوردی. بوندن دولایی ممنون اولمغه بحق محل واردی.

سنه ٦٣٠ لیه‌تای قیسو قام‌مو تام‌شو

تورکلره دوغرو متصل ایلریله‌ین باش قوماندان لی‌تسینغ قوهٔ کافیه‌دن آیریله‌رق کیجه‌لین قیه‌لی‌خانه برباصقین یاپدی. بویوك خان پریشان بر حالده قاچدی. قام سومی Kam-sou-mi ایله سائر برچوق تورك قوماندانلری اسکی سوئی ایمپراطوریچه‌سی سیائو هه‌ئو ایله برابر کلوب چینلیلره تابع اولدیلر. ایمپراطوریچه‌نك اوغلی یام چینغ تائو Yam-tching-tao ده برابردی. بونلر سوئی‌لرك انقراضندن صوکره تورکستانه چکیلمشلردی. سوئی‌لر ایمپراطوری عنوانی طاشییان وبعض چینلیلرله مناسبات خفیه‌ده بولونمش اولان یام چینغ تائونك نه اوله‌جغی پك بللی دکلدی. ایمپراطورك قوماندانلرندن بری محاکمه ایدیلمه‌سی، شریك جرملرینك تأدیب اولونماسی فکرنده بولوندی. فقط تای تسونغ عائله‌سی تخته چیقدیغی وقت سوئی‌لرك تخته صاحب بولوندقلرینی، اونلرك طرفداری برچوق قوماندان اولمق اقتضا ایده‌جکنی، بو یولده‌کی حسیاتلری طبیعی ومعلوم اولدیغندن اونلر بوکون وقتیله قبول ایتمش اولدقلری بر فرقه‌نك پولتیقه‌سنی تعقیب ایتدکلرینی، بناءً علیه کندیلرینه جزا ایتمکدن ایسه بو مسئله‌یی پك تعمیق ایتمه‌مك دها مناسب اوله‌جغی

جواباً سویلدی . بو اعتدال بوتون غیر ممنونلری تاملرك تحت اطاعتنه کیرمکه سوق ایتدی .

لیه‌تای‌قیسو
تام‌شو
قام‌مو

بویوك خانه کانجه ، هرنه قدر مغلوب ایدیلمش اولمقله برابر دها بر چوق عساکری واردی . بونلرله برابر شمالده بر داغه چکیلمشدی . چین عسکرلرینك قارشیسنه چیقمغه جسارت ایده‌مدیکندن چی‌شه‌سیه‌لیه Tchi-che-sie-lie نامنده برقوماندانی عرض تابعیت ایتمك‌اوزره چین سراینه کوندرمکه قرار ویردی . فقط چینده اونك حسن نیتندن شبهه‌ایدیلدیکی ایچون قوماندان لی تسینغ ایکنجی دفعه اوله‌رق بردها هجوم ایتمك اوزره لازم کان تدابیری اتخاذدن کری دورمادی . ایمپراطور ، دوچار اولدیغی فلاکتلردن دولایی بویوك خانی تسلیه ضمننده تاتارستانه برقوماندان کوندرمشدی . قیه‌لی‌خان هیچ احتیاط ایتمیوردی . لی تسینغ ، عسکرلرینی طوپلادی . بردن بره تورکلره هجوم ایله ایچلرندن اون بیکدن زیاده‌سنی اولدیردی . یوز بیك اسیر آلدی . خان ، دولو دیز کین شاپولونك عشیرتلرینه قاچدی . اورادن تیبته ، دوغرو توقوهوئن‌لرك مملکتنه کیتمك فکرنده ایدی . فقط چین عسکرلری شاپولو نزدنده اونی یاقه‌لایه‌رق سی‌غان فویه کوتوردیلر . شاپولوده بوتون تبعه‌سیله تسلیم اولمغه مجبور اولدی . چولك جنوبنده‌کی بوتون الکا ترك ایدیلدی . سه‌قین سیه قیه Sse-kin-sie-kie قرق بیك کشی ایله عرض انقیاد

ایتدی . تولی خان چین سراینه کلدی . پەمیم قرالی عنوانیله
ایمپراطورك عساکر خاصەسی قوماندانلغنه تعیین اولوندی .
کرك کندیسی کرك تبعەسی ایچون ارزاقلر آلدی . تولی‌نك
ایغورلر مملکتنه قاچمش اولان بر برادری‌ده چینه کلدی .
بویوك خانه دائما رفاقت ایتمش واونکله برلکده اسیردوشمش
اولان شاپولو نام دیکرله آسەناسونی‌شه Asena-sou-ni-che
یه عساکر خاصه قوماندا ضابطلکی ایله برلکده هوآی تە وام
عنوانی ویریلدی . قیەلی خان عائلەسندن آسەناسیەمو
Asena-sie-mo دە بر طاقم عنوانلرله اورتوس الکاسنه
برلشدیریلدی . ایشتەبوصورتلەبوتون بوتورکلرەیەچەلی ولایتندن
شنسی داخلنده لینغ چەئویه قدر سد کبیرك شمالنده برر موقع
ویردیلر . تولی خانك الکاسی درت، قیەلی‌نك مملکتی‌دەآلتی
پارچەیه بولوندی . بورالرە تورکلری تحت ترصد و مشاهدەدە
بولوندیرمق اوزره چین قوماندانلری کوندرلدی . تقریباًاون
بیك قدر تورك عائلەسی سی غان فو جوارینه نقل ایدلدی .
بو قوملر چین ایمپراطورینه تیەن خان Tien-khan یعنی
سماوی خان نامنی ویردیلر . تورکلرە عرض تابعیت
ایتمەین سائر تورکلرك برقسمی سیەن تولرك، برقسمی‌دە غربی
تورکلرك نزدینه چکیلدی .

بویوك خان سی غان فویه واصل اولدیغی وقت ایمپراطور
تای تسونغ اونی بویوك بر غلبەلق مواجهەسنده اجدادینك

تربه‌لرینه کوتوردی . خانی تقدیم ایتدکدن صوکره دیدی که:
« تورکلری شو جرملردن دولایی معاتب طوتیورم : اولا ـ
مملکتلرندن محروم قالان اجدادکز سوی سلاله‌سی ایمپراطورلری
نزدینه التجا ایتدیلر . صوکره بو عائله محو ایدیلدیکی وقت
اونلرك مدافعه‌سنی هیچ التزام ایتمدیکز . ثانیاً ـ سزکله عقد
ایتدیکم معاهده‌لره رغماً ایمپراطورلغمك حدودلرینی تخریبدن
هیچ بر وقت کری دورمادیکز . ثالثاً ـ قوت و قدرتکزه
مغرور اوله‌رق ، غلبه‌لق اردوکزه پك زیاده کووه‌نه‌رك
عائله‌کزده‌کی پرنسلر آراسنه کیرن نفاق وشقاقی ازاله ایتمدیکز ،
تبعه‌کزك کین و نفرتنی قازاندیکز . رابعاً ـ ایمپراطورلغمك
شمال ولایتلرینی خراب ایتدیکز . خامساً ـ قبول ایتمك
نیتنده اولمادیغکز حالده بکا بر طاقم اتفاقلر تکلیف ایده‌رك
بنمله اکلندیکز . بوتون بونلر اعدام جزاسنی مستلزم شیلردر .
اکر وقتیله ایتدیکمز یمینلره حرمت ایتمسه‌ایدم بونی یاپه‌بیلیردم .
سزی عفو ایدیورم ، بوتون عائله‌کزی سزه اعاده ایلیورم . »
تای تسونغ صوکره خانی بر سرایه کوندردی . اوراده آرزو
ایده‌بیله‌جکی شیلرك کافه‌سنی اوکا ویردیردی . ایشته تورك
ایمپراطورلغی چینلیلر طرفندن بوصورتله امحا ایدلمشدر . بویوك
خانك تحت تابعیتنده بولونان هامی اقوامی تای تسونغه عرض
انقیاد ایتدیلر . قوزه‌لیلر موفقیاتندن و بالخاصه تورکلرك
امحاسندن دولایی تبریکاتده بولوندیلر . آموز نهرینك شمالنده

سنه
٦٣١
لیه تای قیسو

نام‌شو قام‌مو

ساكن اولان تونغوزلر یاخود شه‌غونه‌ی‌لرده ایمپراطوره هدیه‌لر ارسال ایده‌رك تحت تابعیتنه كیردیلر . اسكی محاربه‌لرده اسیر ایدیلمش اولان سكسان بیك چینلی‌ی‌ده ایمپراطور تاتارستاندن كتیرتدی ، مقابلنده ایپكلی قماشلر و پاره‌لر ویردی .

سنه ٦٣٢

چولده چادیر آلتنده یاشامغه آلیشیق بولونان بویوك خان سرایده صیقیلیوردی . بر آولوده كوچوك كوشكلر قوردیپور ، اوراده اقامت ایدییور ، متصل باشنه كان فلاكتلری دوشونه‌رك درین بر حزن و كدر ایچنده یاشایوردی . مرحمته كان ایمپراطور اوكا داغلق و آوه چیقمغه مساعد بر مملكت ویرمك ایسته‌دی . خان رد ایتدی . بونك اوززینه ایمپراطور كندیسنه بر طاقم عنوانلرله باشقه اراضی ویردی . فقط تاتارستانك بربویوك خانی ایچون بو عنوانلر باعث خجالت ایدی . چونكه عساكر خاصه باش قوماندانلغی پایه‌سندن عبارتدی . بوندن باشقه توركلرك چینلیره قارشی كوسترمش اولدقلری معاملاتدن دولایی دائمی مؤاخذاتده اكسیك اولمایوردی . قمین خان ایمپراطورلغی سوی سلاله‌سی ایمپراطوری وه‌ن‌تی‌یه‌مدیون اولدیغی حالده‌قین مین‌خانك خانی شی‌پی خانك وه‌ن‌تی‌نك اوغلی وخلفی ایمپراطور یام‌تی‌یه هجوم ایتمش اولدیغی خانه‌خاطرلاتیلیور ، تورك ایمپراطورلغنك انقراضی حكمدارلرینك فضایحنه عطف اولونیوردی .

سنه
٦٣٣
ليه‌تای قيسو
ون هيه‌ن
توم قائو

توركلرك بوزغونلغندن صوكره سيه‌ين تولر شرق طرفنه دوغرو ايلريله‌یه‌رك خالی قالان بوتون او واسع الكالری ضبط ايله چين پايتختندن اوچ بيك لی مسافه‌ده تولا نهرينك شمالنه يرلشمشلردی. خانلری چين‌چو Tchin-tchou نك باشليجه قرارگاهی اوراده ايدی . حكم و نفوذی‌ده غرب طرفنده آلتای داغلرينه ياخود ايرتيش نهرينه‌قدر شامل بولونيوردی. بو مملكتلرده صاحب قدرت و قوت اولونجه چينك حمايه‌سنه طالب اولدی . سفيرلر كوندردی . وقتيله غرب توركلری اوزرنده بويوك مظفريتلر احراز ايتمشدی .

٦٣٤
ليه‌تای قيسو
تام‌شو

بر مدت صوكره بويوك خان قی‌لی سی‌غان‌فوده وفات ايتدی . ايمپراطور كنديسنه قوئه‌يی ئی‌وام Kuei-y-vam عنوانی ويردی . تبعه‌سنه ، مملكتلرنده جنازه مراسمنده معتاد اولان بوتون عادتلرك تطبيقنی امر ايتدی . قی‌لی خانك نعشی ياقيلدی . كوللری سی‌غان‌فودن خارجده دفن ايديلدی. تيه‌لوچی Tie-lo-tchi نامنده بر اوغلی قاليوردی . پك نادر تصادف اولونور بر طاقم مزيتلره مالك اولديغی جهتله چينليلر بوكا قارشی چوق حرمت كوستريورلردی . قيه‌لی خان سی‌غان‌فويه كلديكی صيراده ايمپراطور خانك زوجه‌لرينه انفاق واعاشه‌لری ايچون لازم اولان شيلرك كافه‌سنی توزيع ايتديرمشدی. چينه ديكرلرندن صوكره واصل اولمش اولان تيه‌لوچی‌نك والده‌سی بو توزيعاتدن حصه آلمامشدی . اوغلی كندی

حصه‌سنی تماماً والده‌سنه ترك ایتمشدی. ایمپراطور بونی خبر آلنجه : « جناب حق انسانلره مرحمتی وابوین محبتنی ویریر کن چینلی ایله باربار تفریق ایتمه‌مشدر. » دیدی . تیه‌لوچی‌نك حرکتندن متأثر اولمشدی . اوكا بویوك هدیه‌لر ویردی ووالده‌سنه دیکر قادینلر کبی باقدی .

تولی خانه کلنجه ، او چینلیلرك دوستی اولمقله برابر خان عنوانی عهده‌سندن آلنمش و ٦٣٠ تاریخنده وفات ایتمشدی . نزع ایدیلن بو عنوانك یرینه ایمپراطور اوكا باشقه بوش بر طاقم عنوانلر ویرمشدی . فقط بونلرك هیچ براهمیتی یوقدی . چونکه اجدادی چینلیلردن کوردكلری ایلکلره قارشی دائما فنالق ایتمش اولدقلری ایچون اونكده اجدادینك اثرینه اقتفا ایتمسندن قورقولیوردی. شمال قوملرینه بر مانعه تشکیل ایده‌بیله‌جك صورتده کندیسنی بر موقعه یرلشدیرمشلردی . فقط خانلغی اعاده ایتمکه هیچ نیتلری یوقدی . تورك ایمپراطورلغنك انقراضی چین ایچون بر منبع سعادت عد اولونیوردی . تولی‌نك اوغلی هولوقو Ho-lo-kou تبعه‌سنك اداره‌سی خصوصنده پدرینك یرینه قائم اولدی .

تاتارستانده چولو خانك آسه‌ناشه اولح Asena-chê-ulh نامنده بر اوغلی قالیوردی . تحت اداره‌سنده بر چوق تورك واردی . تورکستانك بعض سنجاقلرنده یرلشمکه چالیشمشسه‌ده بردورلو موفق اولامامشدی . وقتیله قیه‌لی خانك ژوقوشه

سنه
٦٣٦
لیه‌تای قیسو
قام‌مو

Jo-ko-che نامنده بر اوغلی ایله بر مدت تیه‌له عشیرتلرینی اداره ایتمشدی . صوکره سیه‌ین تولر عصیان ایتدکاری وقت بو ایکی پرنس مغلوب اولمشلردی . آسه‌ناشه اوغلی غرب طرفنه چکیلرك اوراده ، تورکلر آراسنده حکم سورن قاریشقلقلر سایه‌سنده واسع بر الکا اله کچیرمش ، تاپوخان Ta-pou عنوانی آلمشدی . یوز بیك کشی ایله کلوب سیه‌ین تولره هجوم ایتمشدی . مغلوب اولدی . غرب تورکلری خانی بوتون تبعه‌سنی الندن آلدی . ایغورلرك یاننه قاچدی . اوراده کندیسنی غرب تورکلرینك فنالغندن تحت امنیتده کورمدیکی جهتله نهایت چینلیلره عرض تسلیمیت ایتمك قرارینی ویردی . آرتق تورکستانده برك ایمپراطورلغنی اعاده وتأسیس ایده‌بیله‌جك هیچ بر پرنس قالمایوردی . چین ایمپراطوری بوکابعض مأموریتلر ویردی ، سی‌غان فوده آلیقویدی . تبعه‌سنی شنسی داخلنده لینغ چه‌ئونك شمالنه کوندردی .

سنه ۶۳۷ لیه‌تای قیسو قام‌مو

بو صیرالرده سیه‌ین تولرك خانی چین‌چون Tchin-tchou خانك قوتی پك آرتیوردی . چینلیلری قورقوتمغه باشلایوردی . ایمپراطور کونك برنده بونك‌ده تورکلر کبی چین ایمپراطورلغی داخلنه کیرمه‌سندن اندیشه ایدیوردی . بو خانك ایکی اوغلی واردی‌که بری جنوب دیکری شمال عشیرتلرینی اداره ایتمکده ایدی . تای تسونغ ظاهراً بر التفاتده بولونمش اولمق ایچون فقط حقیقتده آرالرینه نفاق صوقه‌رق قوتلرینی قیرمق فکریله بونلردن هر برینه بر طبل وعلم هدیه ایتدی .

سنه
٦٣٩
قام مو
لسه تای قیسو
تام شو

برچوق تورکلرك بویوك بویوك منصبلرله ایمپراطورلق داخلنده بویله هر طرفه یاییلمه‌لری غایت فنا نتیجه‌لر تولید ایده‌بیلیردی . صوك درجه‌ده متشبث وجوال بر طبیعته مالك اولان بو قوم چینی تیترتدکدن وبوتون تاتارستانه صاحب اولدقدن صوکره شیمدی بویله اسارته کرفتار اولمقدن دولایی غایت متأثر ایدی . بویوك خان عائله‌سنه منسوب پرنسلر بالطبع اسکی حکم ونفوذلرینی اکتساب ایتمکی دوشونه‌جکلر ، بونی تأمین ایده‌جك وسائطك کافه‌سنی قوللانه‌جقلردی . ایشته تولی خانك خاصه ضابطاننده بولونان برادری قیه‌شه شو آی Kie-che-choai بویله بر ایشه تشبث ایتدی . کیزلیجه قرق تورك متفق دها بولدی . تولی‌نك اوغلی هولوقویی قاچیروب تاتارستانه کوتورمك تصورینه قالقدیلر . بوایسه آنجق ایمپراطورك بولوندیغی محله زورله کیرمك صورتیله قابل اجرا ایدی . ایمپراطور دیشاری چیقارکن اونی یا توقیف یا قتل ایتمك اقتضا ایدردی . کیجه‌لری سوقاغه چیقمق ایمپراطورك عادتی ایدی . او کون تصادفاً هوانك فنالغندن دولایی تای تسونغ دیشاری چیقمادی . تورکلر ، ترتیباتلرینك اجراسنی باشقه بر کونه براقیرلرسه خبر آلنماسندن قورقدقلری ایچون کیجه‌لین ایمپراطورك محافظلری اوزرینه هجوم ایتدیلر . غایت جسورانه شدتلی بر مبارزه وقوعه کلدی . تورکلر چکلمکه مجبور اولدیلر . آخوره کیده‌رك الك ایی بارکیرلری آلدیلر واونلرله قاچدیلر . آرقه‌لرندن

تعقیب ایتدیلر . قیه سه شوآی یاقه‌لاندی ، اعدام اولوندی .
ایمپراطور هولوقوئی عفو ایده‌رك جنوب ولایتلرینه نفی ایتمکله
اکتفا ایتدی .

بو عصیان اوزرینه بوتون چین ناظرلری ایمپراطوره
اورتوس الکاسنده بولونان تورکلری وزاقلاشدیرمق لزومنی
عرض ایتدیلر . بونك نتیجه‌سنده ایمپراطور آسه‌ناسه‌مویه طبل وعلم
ایله برلکده ئی‌می‌نی شوسه لی‌پی خان Y-mi-ni-chou-se-li-pi
عنوانی ویره‌رك بوتون عشیرتلریله برلکده اسکی مملکتی تاتارستانه
کوندردی . کندیسنی چینلیلره‌دها زیاده‌بند ایتمك ایچون تاملرك
طاشیدقلری لی Li اسمنی عائله اسمی اوله‌رق اوکا ویردی .
بوکندیسنی اولادلغه قبول ایتمك وچین عائلهٔ ایمپراطوریسندن
بر پرنس کبی تلقی ایتمك ایدی . فقط تورکلر اوزمان تاتارستانه صاحب
اولان سیه ین تولردن قورقدقلری جهتله چینی ترك ایتمك ایسته‌مه‌یور-
لردی . کندیلرینی باشندن صاومق ایسته‌ین ایمپراطور ایسه سیه ین تولر
خانه شومکتوبی یازدی : « چینلیلر عدالته حرمت ایدرلر .
هیچ برسبب اولمادن ایمپراطورلقلری ییقمازلر . قیه‌لی خانی
تأدیب وممالکنی ضبط ایدیشم سائقهٔ حرص وطمعله وقوعه
کلمش برحرکت دکلدر . تاتارستانی اله کچیرمك آرزوسیله
اورایه عسکر سوق ایتمدم . تورکلری ولایتلریمه یرلشدیردم .
اوراده تکثر ایتدکلری ، سورولرینك مقداری‌ده پك چوق
بولوندیغی ایچون باشلرینه برخان نصب ایده‌رك کندیلرینی

تاتارستانه اعاده ایتمکه قرار ویردم . سز سیه‌ین تولر شمالده اقامت ایده‌جکسکز . تورکلرده جنوبده اوتوراجقلردر . ممالککزی محافظه ایدیکز، هیچ حربه قالقیشمایکز . امرلرمی کیم تطبیق واجرا ایتمزسه جزا کوره‌جکدر . » سه‌لی‌پی خان، کندی شرفنه چکیلن بویوك بر ضیافتده حاضر بولندقدن وایمپراطوره اطاعت وحرمتنی بر کره دها تأیید ایتدکدن صوکره تاتارستانه متوجهاً تبعه‌سیله برلکده یوله چیقدی. باشلیجه قرارکاهنی هوآم نهرینك شمالنده تأسیس ایتدی . برشرق برده غرب خدیولکی احداث ایلدی . قیه‌لی خان زماننده تورك ایمپراطورلغنك انقراضندن بونك عودتنه قدر اون سنه کچمش اولدیغی حساب ایدیلیور .

لیه‌تای قیلسو

سیه‌ین تولرك ایمپراطوری اولان چین چو تورکلرك مواصلتنی دوبونجه چولك شمالنه کیده‌رك اونلری بکله‌مك ایچون اوراده عسکر طوپلادی. فقط ایمپراطورك مکتوبنی آلوب ده برلریله حرب ایتمه‌نك ممنوع اولدیغنی کوروبجه بو امرلره اطاعت ایتدی . یالکز چین سفیرلرینه تورکلرك ایمپرطور طرفندن کوستریلن حمایه‌یه لایق اولمادقلرینی ، وقتیله ائتلاف ایتدکلری اوقدر چینلیلردن دولایی حال اسارتده قالمغه لایق بولوندقلرینی ، اونلره اعتماد ایدیله‌میه‌جکنی سویلدی. عصیان ایتدکلری تقدیرده تورکاره هجومنه ، ایمپراطورك ایغورلره قارشی آچدیغی سفرده عسکر ویره‌رك اشتراکنه مساعده اولنماسنی ایسته‌دی. ایغورلر اوزمان کلوب چین حدودلرینی تخریب ایتمشلردی .

٦٤٠

چینلیلر تورکستانده نائل اولدقلری فتوحات عظیمه‌دن دولایی تا سیبریانک اعماقنده بیله معروف اولمشلردی . تورکلره تابع بولونان اقوام تورك ایمپراطورلغنك انقراضندن صوکره ویرکولرینی چین ایمپراطورینه یوللادیلر . بونده دها اوزاقده‌کی اقوامدن یعنی تاقامچاتقانك ایچنده لیه‌ئوقوئه‌یلر Lieou-kuei دن ویرکو کلدیکی کورولدی . بو مملکت اوچ طرفدن دکیز ایله محاطدر . اهالی دکیز کنارلرنده وجوار آطه‌لرده‌درین چوقورلر ایچنده اوتورورلر . چوقورلرك اوزرلرینی اودونلرله اورترلر . کوپك قیلندن برنوع بز یاپارلر . قیشین دوموز وره‌ن دریلریله تلبس ایدرلر . یازین‌ده برنوع بالق دریسندن یاپلمش اثواب کییرلر . بو مملکتلرده سیسلر وقارلر پك مبذولدر . اقلیم غایت صوغوقدر . اهالی بالقلری محافظه ایچون طوزلارلر . سلاحلری بویوك یایلردن ، اوجلری کمیك یاخود طاش اوقلردن عبارتدر .

ون هیه‌ن توم قاثو

سه‌مو Se-mo نام دیکرله سه‌لی‌پی خان ، عشیرتلرینه‌هر آمهو نهرینی کچیرمشدی . سرایی اسکی تیمسیام شهرنده تأسیس ایتدی . اوراده تقریباً اوتوز بیك عائله‌یه قوماندا ایدییوردی . تقریباً قرق بیك عسکر چیقاراییلیردی . سیه‌ین تو خانی ، چینلیلرك قوره‌یه بویوك بر سفر یاپمقله مشغول اولدقلرینی ، چینك بوتون شمال حدودلرینك عسکردن خالی بولوندیغنی خبر آلنجه بونی تورکلره هجوم ایچون بر فرصت عد ایتدی . ایکی یوز بیك عسکرله اوغلی تاتوشه Ta-tou-che یی تورکلرك

سنه ٦٤١ تام شو لیه تای قیسو قام مو

مملكتنه يوللادی . سه‌لی‌پی خان بوقدر غلبه‌لق بر اردویه
قارشی قویامایه‌جغندن بوتون تبعه‌سیله برلكده سد چینی
کچدی ، تسوچه‌ئونك تحت محافظه‌سنه کیردی . سیه‌ین‌تولرك
هجومنی ، شمالده‌کی چین ولایتلرینك معروض بولوندقلری
تهلكه‌یی بیلدیرملك اوزره ایمپراطوره برساعی کوندردی .
ایمپراطور تای‌تسونغ مختلف قوللردن تورکلرك امدادینه کیتملك
اوزره متعدد قوماندانلر تعیین ایتدی . بواستیلا اوقدر تلاشه
وقورقویه بادی اولدی که هیچ کیمسه بواردولرك باشنه کچملك
ایسته‌مدی . ایمپراطورك امرلرینی تکرار ایتمه‌سی، باربارلرك
حرکتی حقنده تفصیلات ویرمه‌سی لازم کلدی . بوتون
ارزاق وذخائری یاقماسی ایچون سه‌لی‌پی خانه امر ویرمش اولدیغنی
ایمپراطور علناً سویله‌دی. بونك اوزرینه لی‌شی‌چه Li - chi-tche
اردونك قوماندا سنی درعهده ایتدی . توچین نهرنده
سیه‌ین‌تولرله قارشیلاشدی . ایچلرندن اوچ بیك کشی اتلاف
ایتدی . اللی بیك اسیر آلدی . تاتوشه آنجق بیك زحمتله
قورتولابیلدی . متباقیسی غایت مبذول صورتده یاغمش قارلر
آلتنده قالدی یاخود پك شدتلی صوغوقلردن تلف اولدی .
بوسفردن صوکره چین قوماندانی عسکرلرینی تیم‌سیانغه چکدی .
سیه‌ین‌توخانی برسفیر کوندره‌رك ایمپراطوردن عفوینی ایسته‌دی .
برچین پرنسسنك دست ازدواجنه نائل اولمق املیله آتلر
هدیه ایتدی . خانه پرنسسی ویرمدیلر. فقط یکیدن هدیه‌لر

سنه
٦٤٢

کوندردیکی جهتله ایمپراطور اونك تاتارستانده غایت ذی‌قوت اولماسنی دوشونه‌رك چینه یابه‌جغی آقینلرك آنجق کلیتلی براردو ایله اوکی آلنه‌بیله‌جکنی یاخود برصهریت سایه‌سنده بوکا میدان ویرلمه‌یه‌جکنی تقدیر ایتدی . ناظرلرینك‌ده مطالعه‌سنی آله‌رق بوصوك شقی ترجیح ایله پرنسس سین‌هینغ Sin-hing ی خانه ویرمکی وعد ایله‌دی .

٦٤٣
قام‌مو
لیه‌تای‌قیسو

بوصهریت چینده بولونان بعض تیه‌له عشیرتلرینك خوشنه کیتمدی . بوکا مانع اولمغه چالیشدیلر . ایمپراطوره بعض معروضاتده بولوندیلر . ایمپراطور ویردیکی سوزه پك رعایتکار اولمقله برابر سوزندن دونیورکبی کورونمه‌مك شرطیله هرشیئه رضا کوستره‌جکنی سویله‌دی . ازدواج مراسمنی ایفا ایتمك اوزره چین سراینه سیه‌ین‌تو خانی دعوت ایتمه‌سنی ایمپراطوره تلقین ایتدیلر . خانك بوکا راضی اولمایه‌جغی ظن ایدیورلر ، ویره‌جکی جواب اوزرینه ازدواجك بوزوله‌جغی امیدنده بولونیورلردی . حالبوکه تخمینلرینك عکسی ظهور ایتدی .

قام‌مو
لیه‌تای قیسو
ون‌هیه‌ن
توم‌قائو

چین‌چو خان ، ناظرلرینك مطالعه‌سنه رغماً ، بوتون دوکون هدیه‌لریله برلکده یوله‌چیقدی . چولدن کچرکن یانندە کوتوردکارندن بویوك بر قسمی غائب اولدی . بونك اوزرینه ، ازدواجی بوزمق ایچون کتیردیکی هدیه‌لرك تام اولمادیغی بهانه‌سنی ایلری‌یه سوردیلر . تای‌تسونغك شیمدی‌یه‌قدر کوردیکمز افعال و حرکاتی ایله هیچ توافق ایتمه‌ین بو معامله بعض ناظرلر

طرفندن بحق مؤاخذه اولوندی . ایمپراطور جواباً ، هانلرك وقتیله هونلره چین پرنسسلری ویرمه‌لری ضعفلرندن نشئت ایتدیکنی ، بوکون چینلیلر شمال قوملرینه متفوق بولوندقلری جهتله بو قبیل مساعدات ایله حیثیتلرینی خللدار ایتمه‌لری لازم کله‌جکنی ، بو اقوامی تحت اطاعتده طوتمانك یکانه چاره‌سی اونلره مقاومت کوسترمکدن عبارت اوله‌جغنی ، خانه بر چین پرنسسی تزویج ایتمك کندیسنی تاتارستانده دها قوتلشدیرمکه بناءً علیه چینلیلره دها چوق ضرر ویره‌بیله‌جك بر حاله کتیرمکه میدان آچه‌جغنی سویله‌دی. هر شیدن اول نظر دقتده طوتولماسی لازم کلن منفعت دولت ملاحظه‌سنك بو ازدواجی اخلاله بر بهانه تشکیل ایتدیکی کورولیور . خان کندی حسن نیتنك و ایمپراطور حقنده‌کی حسن نظرینك قربانی اولدی . تاتارستانده نفوذواهمیتی آزالدی . عشیرتلرندن بر چوغی عصیان ایتدیلر ، سیه‌ین تولر قدرتلرینی غائب ایتمکه باشلادیلر. خان ایرته‌سی سنه قوره‌یه برفرقه عسکر کوندرمه‌سنه مساعده ایدلمه‌سنی رجا ایچون بر سفیر کوندرمکدن کری دورمادی . تای تسونغ قوره ایله حربه حاضرلانیوردی . خانك اصل فکری ایمپراطورك مقاصدینه نفوذ ایتمکدی . بونی فرق ایتدیلر . قوره سفری اثناسنده چینه تجاوزه جرأت ایده‌جك اولورسه بوتون چین اردوسنك تاتارستانه کیره‌جکی یولنده کندیسنه متعظمانه جواب ویردیلر . بوجواب

سنه
٦٤٤
لیه‌تای قیبسو

خانی او قدر قورقوتدی که ایکنجی بر سفیر یوللادی ، قوره
سفری ایچون صمیمی صورتده معاونت تکلیفاتنده بولوندی .
سفیر ایمپراطور طرفندن حسن قبول کوردی .

هوآم نهرینك شمالنده قرارکاه تأسیس ایتمش اولان
تورك خانی سه‌لی‌پی بو اثناده سیه‌ین تولرك دائمی تجاوزاتنه
معروض قالیوردی . سه‌لی‌پی خان یوز بیك کشی‌یه قوماندا
ایدییوردی . فقط اونلری حسن اداره‌دن عاجز ایدی .
تبعه‌سندن قسم اعظمی هوآم نهرینك جنوبنه کچدیلر . ایمپراطور
اونلری اورتوس الکاسنده شینغ چه‌ئو و هیا چه‌ئو شهرلری
آراسنه یرلشدیردی . خان چین سراینه کیتدی . خاصه
عساکری قوماندانی عنوانی طاشییه‌رق اوراده اقامت ایتمك
ایسته‌دی . قوره‌یه سفر یاپیله‌جغی صیراده تورکلری ایمپراطورلغه
بویله ادخال ایتمك مناسب اولمایه‌جغی مطالعه‌سیله بعض ناظرلر
بوکا ممانعت ایتدیلر . اردولری قوماندانلر سوق و اداره
ایدرکن ایمپراطورك اویامده قالماسنی موافق کوردیلر . فقط
تای تسونغ بو باربارلرکده چینلیلر کبی انسان اولدقلرینی ،
اونلری فضیلت مثاللری ایله اداره ایتمك لازم کلدیکنی جواباً
سویلدی . سه‌لی‌پی خان قوره‌یه ایمپراطورله برلکده کیتدی .
اوراده بر اوق اصابتیله یارالاندی . تای تسونغ کندیسنه
قارشی بسله‌دیکی حسیات دوستانه‌سنی اثبات ایچون یاره‌یی
امملك ایسته‌دی . بو سفری متعاقب خان ، سی غان فوده‌وفات

سنه
٦٤٥
تام شو

لیه تای قیسو
قام مو

ایتدی . قوره‌یه صاحب اولان عاصی قوسووه‌ن Kou-sou-ven
ایمپراطورك اداره‌سنده بوتون چین اردولرینك مجموعی
کورونجه جوارنده‌کی اجنبی حکمدارلردن استمداد ایتمشدی .
بونلرك الك قوتلیسی او زمان سیه‌ین تو خانی ایدی .
قوتلرینی توحید ایتمکی تکلیف ایچون موقو ملتنه منسوب بر
تاتاری بو خانه اعزام ایتمشدی . فقط ایمپراطوردن قورقان
چین چوقان چینلیلره قارشی حرکت ایتمکه جسارت کوسترمه‌مدی .
بو اثناده خسته‌لانه‌رق وفات ایتدی . ایکی چوجوغی واردی .
بویوك اوغلی یه‌مام Ye-mam ه شرق ولایتلرینك اداره‌سیله
برلکده تولی‌شه‌خان Tou-li-che عنوانی ویرمشدی . غرب
ولایتلرینی اداره‌ایدن اوغلنك اسمی پاشو Pa-cho ، عنوانی‌ده
سوشه‌هوخان Su-che-hou ایدی . یه‌مام کندیسنی تبعه‌سنه
هیچ سودیره‌مه‌مشدی . پدرینك وفاتندن صوکره ، پاشودن
قوشقولاندیغی جهتله اونك عشیرتلرینی آلمق ایسته‌دی . فقط
پاشو یه‌مامی تعقیب واتلاف ایتدی . سیه‌ین تولرك مالك اولدقلری
بوتون قطعه‌لره صاحب یکانه اولدی . قیه‌لی قیولی‌سیه‌شاتومی خان
Kie-li-kiu-li-sie-cha-to-mi عنوانی آلدی .

لیه‌تای قیسو قام‌مو

بو یکی خان چین ایمپراطورینك له‌آئوتونغده بولوغماسندن
استفاده ایده‌رك اورتوس الکاسنه بر آقین یاپدی ، شنسی
داخلنده هیاچه‌ئو تعبیر دیکرله نینغ هیاشهری جوارلرینی تخریب
ایتدی . ایمپراطور بو موقعك شمالنده بوتون الکایی محافظه ایتمك

اوزره تورکلرله برابر شی‌شه‌سیه‌لی Chi-che-sie-li نامنده بر قوماندان براقشدی. سیه‌ین‌تولر پوسکورتولدیلر. آلتی یوزلی قدر تعقیب اولوندیلر. چینلیلر چولك شمالنه قدر کیردیلر. سیه‌ین‌توخانی یکیدن عسکر طوپلادقدن صوکره هیاچه‌ئویه تکرار کلدی. بونك اوزرینه تائوتسونغ ایله دها بر طاقم قوماندانلر جوار حوالینك بوتون عسکرلرینی طوپلادیلر. خان بوندن خبردار اولونجه جنوبه دوغرو ایلرولمکه جسارت ایده‌مدی.

سیه‌ین‌تولر

اسکیدن تورکلره تابع بولونان شرق تاتارلری سیه‌ین‌تولرك تحت تابعیتنه کچمشلردی. فقط قوره‌محارباتی مناسبتیله بردرجه‌یه قدر پارچه‌لانمشلردی. بر قسمی قوره‌لیلرك بر قسمی‌ده چینلیلرك طرفنی التزام ایدییورلردی. قیتان تاتارلری ایله لهآئوتونغك شمالنده‌کی ق‌لر کندی عسکرلرینی چین عسکرلریله برلشدیردکلری حالده نیوشه شمالنده آمور نهری قربنده ساکن اولان موقولر قوردلیلر لهنده سلاحه صارلمشلردی. ایشته آسیانك بو شرق قسمنك حال و وضعیتی بو مرکزده ایدی. تورك ایمپراطورلغی مضمحل اولمشدی. هرحالده بویوك خان چینلیلرك برتبعه‌سندن باشقه برشی دکلدی. تورك ایمپراطورلغنك انقاضی اوزرینه تأسس ایتمش اولان سیه‌ین‌تولر کیتدکجه ضعیف دوشیورلردی. تاتار قوملرینك قسم اعظمی یاواش یاواش اویغورلرك طرفنی ترك ایله اسکی هونلر نسلندن اولوب تولا و سلینغا نهرلری بوینجه یرلشمش اولان هوئه‌یی‌قلر طرفنه

سنه
۶٤٦

کچیورلردی . بونلر او حوالیده سیه‌ین‌تولره قارشی عصیان اتمشلردی . ایشته بو یکی بر ایمپراطورلغه منشاء اولدی . بو ایمپراطورلق صوکره بحر خزره قدر شرق و غرب تورکلری ایمپراطورلغنی احتوا ایتدی.

لیه‌تای‌تیسو قام‌ئو

سیه‌ین‌تو خانی اورتوس الکاسنده چینلیلرله حرب ایدییوردی. بوراده بر قاچ مغلوبیته اوغرامشدی . ابتداء اوراده تأسس ایتمش اولان تورکلر کندیسنی مغلوب اتمشلردی. صوکره‌ده چین ایمپراطورینک کوندردیکی عساکر کندیسنی پوسکورتمشلردی . ایشته خان بو حرب ایله مشغول اولدیغی اثناده تومی‌تو Tou-mi-tou نامنده بر رئیسك تحت قوماندا سنده اولان بوتون بو هوئه‌یی‌قه عشیرتلرینك عصیان ایتمش، سلاحه صارلمش اولدقلرینی خبر آلدی . درحال مملکتینك امدادینه قوشدی. فقط اوراده موجودیتی قاریشقلقلری توقیف ایده‌مدی. اونك اداره‌سندن غیرممنون اولان هوئه‌یی‌قه‌لر، اردوسنی مغلوب ایتدیلر ، کندیسی اولدردیلر ، مملکتلرینی اله کچیردیلر . سیه‌ین‌تولر دها غربه، آلتای داغلرینه دوغرو کیتمکه مجبور اوله‌رق اوراده شیاتومی خانك تومی‌چی Tou-mi-tchi اسمنده بریکشنی خان اعلان ایتدیلر. بوحکمدار چین ایله عقد صلحه طالب اولدی . اورغون جوارلرنده یوتوقیون‌شان [۱] Yo tou-kiun-chan داغنده‌سا کن‌ارلمق

---

[۱] بوکا اوته‌قیون‌ده دنیلمشدر. ارده‌نی‌چائو داغیدر .

مساعده‌سنی ایستدی. ایمپراطور بوکا موافقت ایده‌رك کندیلرینی اورایه یرلشدیرمك ایچون بر قوماندان کوندردی. فقط تای‌تسونغك التزام ایتمش اولدیغی هوئه‌یی‌قولر بو قوملرك شمال جهتندن کندیلرینی ازعاج ایتمه‌لرندن قورقدیلر. بونك اوزرینه ایمپراطور تاتارستانده تأسیس صلح و سکونه دها ایی موفق اولابیله‌جکنی بر موقعده بولونمق ایچون بالذات لینغ چه‌ئویه‌قدر کیتدی. یوتوقیون‌شان داغنه بر قوماندان یوللادی. سیه‌ین‌تو خانی معیتنده بولونان عشیرتلرله تسلیم اولمغه مجبور قلدی. دیکر عشیرتلری تعقیب ایتدیلر، ایچلرندن بش بیك کشی‌یی اولدیردیلر. اوتوز بیك اسیر آلدیلر. خان ین سراینه کوتورولدی. اوراده عهده‌سنه عساکرخاصه ضابطلکی توجیه ایدیلدی. قوماندان تائوتسونغ دیکر بر فرقه عسکر ایله چولی کچمش، آپو Apo نامنده بر ترخانك تحت قومانداسنده بولونان دیکر بر سیه‌ین‌تو قولنه هجوم ایله بونلری مغلوب ایتمشدی.

بو ملتك انقراضی هوئه‌یی‌قه‌لر آراسنده پك ممنونیتی موجب اولدی. بوتون عشیرت رئیسلری ایمپراطوره عرض تابعیت ایچون چینه سفیرلر یوللادیلر. جنوب جهتنده اورتوس الکاسی جوارنده اولان O-lan داغنه قدر یاقلاشدیلر.

بو صیراده تورکلر ینه میدانه چیقدیلر. تأسیس حکومت ایتمك ایستر کبی کورونديلر. تولی‌خانه منقاد عشیرتلر آراسنده دوغمش آسه‌نا عائله‌سندن هوپو Ho-po نام دیکرله چه‌پی

Tche-pi اسمنده بر پرنس اوزون مدت كوچوك خان عنوانی طاشیمشدی. قیه‌لی خانك هزیمتندن صوكره بر چوق تورك عشیرتلری بو پرنسه تبعیتله اونی بویوك خان اعلان ایتمك ایسته‌مشلردی. فقط سیه‌ین تولر دها اول داورانمشلردی. بویوك خان عنوانی ئی نان آلمشدی. اوكا قارشی قویه‌بیله‌جك بر حالده بولونمایان هوپو ایسه عرض اطاعت ایتمكدن باشقه بر چاره كوره‌مه‌مشدی. جانی محافظه ایچون قاچمغه مجبور اولدی. واقعا آرقه‌سندن تعقیباتده بولونمشلرسه‌ده دشمنلرینی مغلوب ایده‌رك آلتای داغلرینك شمالنه واصل اولمق یولنی بولدی. اوراده درت طرفی یالچین بر داغه تصادف ایتدی. یالكز داراجق بر كچیدواردی. بورادن كچدی، غایت كوزل بر اووایه كیردی. معیتنده‌كی تبعه‌ایله اورایه یرلشدی. ئی چوچه‌پی خان Y-tchou-tche-pi عنوانی آلدی. یاواش یاواش بر چوق توركلر اونك یاننه التجا ایتدیلر. آز وقت ایچنده تبعه‌سنك مقداری اوتوز بیكه بالغ اولدی. جوار قوملری تحت اطاعته آلدی. سیه‌ین تولرك الكلرینه دائمی صورتده آقینلر یاپدی. بونلر مضمحل اولدقدن صوكره، اوغلی شاپولو Cha-po-lo یی بر طاقم هدایا ایله چین ایمپراطورینه كوندره‌رك بالذات چینه كلمك مساعده‌سنی ایسته‌دی. مع مافیه اصل فكری بودكلدی. قبول ایدیله‌یه‌جكنی ده ظن ایتدیكی بو طلبی درمیان ایتمكله چینلیلرك صحابت وحمایتنی قازانمق ایسته‌یوردی. بوندن

قام‌دو
لیه‌تای‌قیسو
تام‌شو

سنه
٦٤٧

٦٤٨
لیه‌تای‌قیسو

دولاني ، چينه كلمه سى ايچون ايمپراطورك يوللاديغى سفيرلره
جواب ويرمدى . حتى يالكز بو دعوتى رد ايتمكله قالمايه رق
سفيرلردن برينى ده قتل ايتديرمشدى . چينه قارشى بو معامله سى
تاتارستانده كى تشبثاتنى تماميله محو ايتمكدن باشقه بر شيئه
يارامادى . تاتارستانده چينليلرين پك قوزقيوزلردى . تبعه -
سنده بر چوغى چينليلر طرفنه كچديلر . اوبى نهرينه دوغرو
ساينغا منبعلرنده ساكن اولان ، سيين تولره صوكره چه‌پى
خانه تبعيت ايدن قيه قولر نام ديكرله قيه‌ن قوئه‌نلرده چين
ايمپراطورلغنه عرض تابعيت ايچون سفيرلر كوندرديلر . بو قوملر
اوزون بويلى ، قيزيل صاچلى ، ماوى كوزلى ايديلر .

ديكر طرفدن چين ايمپراطورى تاتارستانه چين عسكرلريله
هوئه‌ى‌قه و پوقو تاتارلرينك ويردكلرى قواى معاونه‌دن مركب
بر اردو سوق ايتدى . بو اردو توركستانه كيرر كيرمز تورك
عشيرتلرى عرض انقياد ايتديلر . ايچلرندن بر چوغى خانلرينه
قارشى عصيان ايتمشلردى . خان قاچمغه مجبور اولمشدى .
چينليلر خانى تعقيب ايده‌رك اسير آلديلر ، سى غان فويه كوتورديلر .
او زمان حكمران اولان ايمپراطور ذائوتسونغ اجدادينك
تربه سنه اونى تقديم ايده‌رك حياتنى بغيشلادى . بونك اوزرينه ،
توركلرى اداره ايچون قوماندانلر تعيين ايتديلر . خانه بر عنوان
ويرديلر ، هر دورلو حكم و نفوذدن محروم بر حالده تاتارستانه
كوندرديلر . بو مناسبتله توركلرك اوغرادقلرى بويوك صدمه

سنه
٦٤٩
ليه تاى قيسو
قاممو
تام شو
٦٥٠
قاممو

چینه‌او توز سنه‌لك بر صلح و سكون تأمین ایتدی . بومدت ظرفنده توركلر چینه هیچ بر تجاوزده بولونمادیلر .

سنه ٦٦٤ لیه‌تای قیسو قام‌مو تام‌شو

چینده تاتونغ فو جوارلرنده اوچ یوز تورك چادیری قالمشدی . یعنی قوماندانلی تسینغ بو قدیملری پریشان ایتدیكی وقت نقل ایدیلن اوچ یوز عائله اوراده بولونیوردی . وەن چوئن آسه‌ته Ven-tchuen-asete نامنده بر رئیس بونلری اداره ایدییوردی . توركلر اوراده پك تكثر ایتمشلردی . بونك اوزرینه خان نامنی طاشییان بر رئیس طرفندن اداره ایدیلمكی ایسته‌دیلر . ایمپراطوره عرض ایتدیلر . اوده وەن چوئن آسه‌ته‌یی انتخاب ایتدی . فقط خان عنوانی یرینه وقتیله هون ایمپراطورلرینك خاشیدقلری تانژو عنوانی ویردی . بو قوملر چوق زمان چینلیلرله حال صلحده یاشامادیلر . یكی تانژو ایكی عشیرت ایله اعلان عصیان ایتدی . آسه‌نا نی‌شوفو Asena-ni-cho fou یه خان عنوانی ویردی . دیگر عشیرت رئیسلرینك كافه‌سی‌ده بو مثالی تعقیب ایله یوز بیك عسكر چیقاردیلر . بونلرك ترقیاتنه مانع اولمق اوزره سوق اولونان چین قوماندانلری ابتدا بعض موفقیات الده ایتدیلرسه‌ده كافی درجه‌ده احتیاطلی داورانمامش اولدقلرندن ، كثرتله یاغان قارلرده كندیلرینی پك ازعاج ایتدیكندن ، صوكره مغلوب و فراره مجبور اولدیلر . معیتلرنده‌كی عسكرلرك قسم اعظمنی غائب ایتدیلر . توركلر شانسی طرفندن چینه كیردیلر . پاچه‌لی داخلنده

٦٧٩

نینغ چه ئویه قدر ایلریله‌دیلر . بعض چینلیلرك خیانتی سایه‌سنده
بو شهری ضبط ایتدیلر . چین ایمپراطوری اوچ یوز
بیك کشیلك بر اردو چیقارارق قوماندانسنی یوئه‌ی هینغ قیه‌ن ه
ویردی . تورکلر لوازم قوللرینك قسم اعظمنی اوزییورلردی .
چینلیلر اوزون مدت ارزاقسز قله‌مازلردی . چین اردوسی
اورتوس اولکاسنده ایدی . قوماندان یوئه‌ی هینغ قیه‌ن اوچ
یوز آرابه‌یه الی جسور عسکرلری گیزلیجه یرلشدیردی . آرابه‌لر
ارزاق وجبخانه یوکلی کبی کورونیوردی . تورکلر بو حیله‌یه
دپلدیلر . مغلوب اولدیلر . چینلیلر محتاج اولدقلری امدادی
آلدقلری ایچون تورکلری پوسکورته‌بیله‌جك حاله کلدیلر .
تورکلر تاتوم فونك درت یوز الای لی شمال غربیسنده هه‌شانده
یعنی دزه‌داغنده تماماً مغلوب اولدیلر . خانی کندی تبعه‌سی
ائتلاف ایده‌رك باشنی چینلیلره کتیردیلر وعرض انقیاد ایتدیلر .
مع مافیه تورکلر ینه چینه آقینلر یاپمقدن کری قالمادیلر .
آسه‌نافونیه‌ن Asena fou-nien ایله آسه‌نه‌وه‌ن شوئن بومقصدله
قوتلرینی برلشدیرمشلردی . یوئه‌ی هینغ قیه‌ن تکرار اونلره
قارشی یورودی . اردونك قسم کلیسندن بر قوماندانی تفریق
ایده‌رك برمقدار عسکرله کوندردی . بوقوماندان سد کبیری
کچه‌رك فونیه‌ن ایله قارشیلاشدی ایسه‌ده مغلوب اولدی . فونیه‌ن
بوتون عائله‌سنی واشیالرینی ژین یاشان داغنده براقشدی .
یوئه‌ی هینغ قیه‌ن اورایه عسکر سوق ایله اونلری یاقه‌لاتدی .

سنه ۶۸۰

۶۸۱ قام‌ءو ایه‌تای قیه‌و

صوكره ایكی رئیس ده اسیر ایدیلمدیلر . قتل ایدلمه‌یه‌جكلری
كندیلرینه وعد ایدیلمدی‌ایسه‌ده سی‌غان‌فویه واصل اولور اولماز
عمومی میداندە باشلری كسدیریلدی . بوشدتلی معامله اغتشاشاتی
تسكین ایتمك شویله دورسون بالعكس توركلری بوتون بوتون
غلیانه كتیردی . خان عنوانی آلان آسه‌ناقوتولو Asena-kou-to-lo
قیه‌لی خان سلاله‌سندن ایدی . آسه‌نه‌یوئن‌چین ایله بو ، داغیدیق
اقوامی طوپلادیلر ، هه‌چاچینغ شهرینی اله كچیردیلر . صوكره
اورادن پینغ‌چه‌ئو سنجاغی داخلنه كیره‌رك تخریباتده بولوندیلر .

سنه ٦٨٢ — لیه‌نای قیسو نامشو

سیه‌زین قوئه‌ئی بونلری مغلوب ایتمش اولمقله برابر ایرته‌سی سنه
ییم‌چه‌ئو ، هوئه‌ئی‌چه‌ئو طرفلرینه‌وشانسینك دها سائر موقعلرینه
كیردیلر . اورالرك امدادینه‌متعدد چین قوماندانلری كوندرلدی
ایسه‌ده هیچ برموفقیت استحصال ایده‌مدیلر . توركلر قوئه‌ئی
هوآچینغ یاخود او زمان فونغ‌چه‌ئو دنیلن فوئوهوئون والیسنی
اسیر آلدیلر . كندیلرینه قارشی كوندریلن چین اردولرندن
هیچ قورققسزین چینك شمالنی تخریبده دوام ایتدیلر . امپراطور ،
قوئه‌ئی هوآچینغ شهرینك هدم وتخریب ایدلمه‌سنی ایستیوردی .
بوتون جوارلر مدافعه‌سز قاله‌جغنی ، لینغ‌چه‌ئو ، هیاچه‌ئو
شهرلری تهلكه‌یه دوشه‌جكنی ، دها سائر بر طاقم شهرلركده
توركلر طرفندن ضبط ایدلمه‌لری قولایلاشه‌جغنی ایضاح ایدلمه‌مش
اولسه ایدی امپراطور بو فكرینی موقع اجرایه قویه‌جقدی .

٦٨٣ — لیه‌نای قیسو قاموو

قوتولو چینك شمالنی هیچ ترك ایتمدی . ایرته‌سی بهارده ینه‌اوراده

٦٨٤

کوروندی. هیاچه‌ئو یاخود نینغ هیا جوارلرینه یاپیله‌رق تخریباتده
سنه
بولوندی. اورالردن تای چه‌ئویه دوغرو کله‌رك قوماندان چوپیم
٦٨٥
ایله حرب ایتدی. برچوق سنه تورکلر اورتوس الکاسنه آقینلر
یاپمقدن وده‌ها سائر شمال ولایتلرینی تخریب ایتمکدن کری
دورمادیلر. فقط همان دائما بوسکورتولدیلر. صوك برهزیمتده،
٦٨٦
برلکده موقو تاتارلری‌ده اولدیغی حالده چینلیلر تورکلری
قرق لی قدر تعقیب ایده‌رك چولك شمالنه چکمکه مجبور ایلدیلر.
چینلیلر احراز غلبه ایتمکله برابر، تورکلرك هر سنه یکیدن
٦٨٧
باشلادقلری آقینلردن دولایی برچوق ضرر کورییورلردی.
تورکلرك ینه اسکیسی قدر صاحب قوت وشوکت اولملری
احتمالندن قورقولابیلیردی. ایمپراطورلقده ایسته‌دیکی کبی
امر وحکم ایدن نائبهٔ حکومت ایمپراطوریچه ووهه‌ئو
Vou.heou قوماندان هوآی‌ئی Hoai-y معیتنده ایکی یوزبیك
عسکرله سوق ایدیله‌جك اولورسه بونلری تماماً تنکیله کفایت
ایده‌جکنی تخمین ایلدی. هوآی‌ئی، ایمپراطوریچه‌نك کوز-
ده‌سی بر بوتز ایدی. بو انتخاب چینلیلرك خوشنه کیتمدی.
نتیجه‌سی نه اولدیغی مجهولدر. تورکلر، تورکستان داخلنده‌ده
بیوك آقینلر یاپمشلر، غرب تورکلرینك اراضیسنه‌ده تجاوز
ایتمشلر کبیدر. غرب تورکلری بوتجاوزاتدن اوقدر راحتسز
٦٩٠
اولدیلر که چینلیلردن ولایتلردن برینه کلوب یرلشمك مساعده‌سنی
ایسته‌دیلر.

سنه ٦٩٣ لیه تای قیسو قام مو

توركلرك بويوك خانى قوتولو چينليلرى بوقدر اوزون مدت ازعاج ايتدكدن صوكره نهايت وفات ايتدى. ايمپراطورلغى غايت قوى بر حالده برادرى مه‌چو Me-tohu يه براقدى. مه‌چو، خان اولوراولماز لينغ چه‌ئو طرفلرينه آقين ياپمغه كلدى. بويكى خانك كيتدكجه اكتساب ايتمكده اولديغى قدرت، تاتارستانده نائل اولديغى فتوحات حسبيله اولاجتدركه آموز نهرينك شمالنده‌كى تونغوزلر ياخود شه‌غو ئه‌نى‌لر چينليلره قارشى عصيان ايتديلر. مع مافيه بويوك خان جنوبده محاربه‌لر ياپوب احراز ايتديكى موفقيتلره رغماً آرانده صيراده مغلوبيتلرده اوغرامقدن اوصانديغى ايچون صلحه طالب اولمق وايمپراطوراله عرض تابعيت ايتمك اوزره چينه سفيرلر يوللادى. ايمپراطوريچه ووهه‌ئو بوكا راضى اولدى. كنديسنه خان عنوانى ويردى. فقط ايكى آراده قيتانلرك عصيانى وقوعه كلمه‌رك چينليلرك بونى باتيشديرمقله مشغول اولمالرى بو قاريشقلق اثناسنده عليهنه اردو سوق ايديله‌ميه‌جكى اميديله خانك تكرار سلاحه صاريلماسنه سببيت ويردى. له‌آم چه‌ئو جهتندن شنسى يه كيردى، چين

٦٩٦

قوماندانى اسير ايتدى. صوكره، ايمپراطورلق داخلنده داغينيق بولونان بوتون تورك عائله‌لرينى طلب ايتدى. بونلر تسليم اولونه‌جق اولورسه قيتانلر عليهنده يورويه‌جكنى وعد ايديوردى. معاهده منعقد اولدى. بونك اوزرينه مه‌چو بويوك قوم چولنى كچه‌رك قيتانلره هجوم ايتدى. باشليجه

رئيسلرينك عائلەلريني اسير آلدي . بو خدمتنه مكافاةً ايمپراطوريچه اوكا قيەپي لي شي تا تانڭو Kie-pi li chi-ta عنوانني ويردي وبوكا خان عنوانني‌ده علاوه ايلدي . برچين پرنسسنك دست ازدواجي‌ده كنديسنه وعد اولونمشدي . فقط تاتارستانه‌اونك يانينه كوندريلن چين سفيرلري آرزولريني اسعاف ايتمدكلري ايچون مطالباتني آرتيردي . اورتوس الكاسي ايله جوارلرنده داغينيق بولونان بوتون تورك عائلەلرندن باشقه برچوق قماش، ارزاق ، آلات زراعيه ايله برابر قوتي هوآچينغ الكاسنك‌ده ويرلمەسني ايستەيوردي . سفيرلري‌ده نزدنده آليقويدي . سي غان فوده برچوق ناظرلر بو طلبلرك قبولي رأينده ايديلر . ناظرلردن بر قسمي‌ده حرب طرفدارى ايدي . صلح طرفدارلري غلبه‌چالديلر . چينده بولونان بوتون توركلري قرق بيك اولچو حبوبات ، برچوق ارزاق ، اوچ بيك آلات زراعيه و برچوق دمير ايله برلكده بويونه خانه يولladيلر . فضله اولەرق كنديسنه برده چين پرنسسي وعد ايتديلر . ايشته سفيرلري آنجق بو شرائط ايله براقدي . عقد ايتديكي معاهده سايەسنده اسكيسنه نسبتله‌دها چوق قوت كسب ايتديكي ايچون سلاحلريني قيتانلره چەويردي . چينليلره‌قارشي حربده دوام ايدن بوقوملر يكينك شمالنده ليەئوچينغ طرفلرنده بوتون اشيالريني چولوق چوجوق و قادينلرله برابر براقمشلردي . الك ايي عسكرلري ين‌جەئويه دوغرو حركت ايتمشدي . خان بو

سنه
٦٩٧
ليەتاي قيسو

اردونك اوزاقلغندن استفاده ايله بو نقطه‌يه هجوم ايتدی . اوچ كون محاصره‌دن صوكره اوراسنی اله كچيردی . قيتالر چينليلر طرفندن ده مغلوب ايدلديلر . قسم اعظمی توركلره تابع اولدی . متباقيسی ده چينه كيتدی .

سنه ٦٩٨ ليه‌تای قيسو قام‌مو

چين ايمپراطورلغنك او زمان ايمپراطوريچه ووهه‌ئونك النده اولديغنی سويله‌مشدك . ايمپراطوريچه ، اوغلی چونغ‌تسونغی خلع و نفی ايتدكدن صوكره حكومته صاحب اولمشدی . ايمپراطورلق تاجنی كندی عائله‌سندن بر پرنسه كچيرمك ، تاملری سلطنتدن محروم براقمق فكرنده ايدی . توركلره اتفاقنی ومظاهرتنی بو تصوراتنك اجراسی ايچون فائده‌لی عد ايتدی . بونك ايچون ، ترجيح ايتديكی يكنی ووين‌سيه‌ئو Vou yen-sieouيی هر نوع قيمتدار هديه‌لرله تاتارستانه بويوك خانه يوللادی . خانك بوتون ايسته‌دكلرينی ويرمشدی . بو مهم ايشده اونكده كنديسنه ياردم ايده‌جكنی اميد ايديوردی . فقط چوق كچمه‌دن اميدينك بوشه چيقديغنی كوردی . خانك بر قيزينك دست ازدواجنه طالب اولان ووين‌سيه‌ئو درحال توقيف اولوندی . مه‌چو خان ، ايمپراطوريچه‌نك عائله‌سی حقنده بعض تحقيرنه تعبيرات قوللانه‌رق قيزينی تام سلاله‌سندن بر پرنسه ويرمك ايسته‌ديكنی ، توركلرك اونلردن بر چوق ايلكلر كورمش اولديغنی ، ايمپراطوريچه‌نك بو عائله‌يی ايكی پرنس مستثنا اولمق شرطيله كاملاً محو ايتديكندن خبری بولونديغنی ، ايمپراطورلغك

اللرندن آلنماسی ایچون بوتون اردوسیله اونلرك امدادینه قوشمق متداراق ایجاباتندن اوله جغنی بیان ایتدی. خان برده مکتوب یازدرق قیزینی تام عائله سی پرنسلرندن باشقه سنه ویرمیه جکنی بیلدیردی. بونك وزرینه ایمپراطوریچه اوغلی ایمپراطوری تکرار سرایه جلب ایتدی. ووهوئونك ایمپراطور لهنده بویله تبدیل معامله ایتمه سی خانی تهدیداتی موقع اجرایه قویمقدن منع ایلمدی. اردوسیله برلکده پکین ولایتنه کیردی. غوئه یی چه ئو، بوکون می یوئن هیه ن دیدیکمز تان چه ئو سنجاقلرینی تخریب ایتدی. هوآم نهرینك شمالنده کائن اولان بوتون شهرلر قورقو ایچنده قالدیلر. خان تیغ چه ئویی یعنی چائو چه ئویی محاصره ایلدی. غنائم حسابدن خارج اولمق اوزره تقریباً اون بیك اسیر آلدی. آنجق چین اردوسنك یاقلاشمقده اولدیغنی کوردیکی وقت چکیلدی. فقط راحتجه وامین اوله رق رجعت ایده بیلمك ایچون بوتون اسرانی قتل ایتدیردی.

سنه ٦٩٩ لیه تای قیسو قام مو

توركـ ایمپراطورلغی تکرار اوقدر قوت بولمشدی که تقریباً اون بیك لی وسعتی واردی. شمال غربیده کی بوتون باربارلر تورك ایمپراطورلغنه تابع اولمشلردی. خان درت یوز بیك عسکر چیقارابیلیوردی. بوندن دولایی حرص جاهی آرتیور، چینلیلری نظر استحقار ایله کوریوردی. شرق حکومتنی برادری توسیه فو Tou-sie-fou یه، غرب حکومتنی قوتولو Ka-to lo نك اوغلی مه قیو Mo kiu یه ویردی. هر ایکیسی ده یکرمی

بيك عسكره قوماندا ايديورلردی . كوچوك خان عنوانی
طاشييان اوغلی فوقيو Fou-kiu ديكرلرينه فائق موقعده ايدی .
سنه ٧٠١ — معيتنده قرق بيك عسكر واردی . فوقيويه توسی خان To si
نامی ويريليوردی. توسی خان چين حدودلرينی تخريبدن خالی
قالمادی . ايمپراطورك تشكيل ايچون يوللاديغی اردو ياقلاشير
ياقلاشماز همان رجعت ايديوردی . ايشته بوصورتله يا بالذات
٧٠٢ — ياخود قوماندانلری واسطه‌سيله اورتوس الكاسنی ، شنسی
ليه تای قيسو — وشانسی ولايتلرينك بوتون حدودلرينی تخريب ايده‌رك غايت
قام‌مو تام‌شو — عظيم مقدارده غنائم آلدی . دها غربده‌كی مملكتلرده شوم
٧٠٦ — ايله قوآچه‌ئو طرفلرنده كائن ييم‌شا قلعه‌سنی ده اله كچيردی .
اوراده چينليلری مغلوب ايتدی. كلوب شنسی داخلنده يوئن به‌ئو
وغوئه‌يی چه‌ئو شهرلرينی تخريب، اون بيك باركير اغتنام ايلدی.
چينليلر بوتون بو آقينلره مانع اولاماديلر . مع‌مافيه اورتوس
الكاسنك شمالنده كائن اولوب شه‌ئوقيانغ چينغ نامی ويريلان
اوچ قلعه تعمير وتحكيم ايديله‌جك اولورسه توركلرك جنوبه
٧٠٨ — دوغرو ياقلاشمغه بك جسارت ايده‌ميه‌جكلرينه احتمال ويرديلر.
قام‌مو — قلعه‌لرك بری شرقده، ديكری اورته‌ده پيل ژوتای هوتون
P-iljotai-hotun شهرينه دوغرو، احتمالكه بوشهرك كندیسی—
اوچنجيسی ده غربده ايدی. بويوك خان سلاحلرينی غربده
اقامت ايدن توقی شی Tou-ki-chi توركلری عليهنه چه ويرمشدی.
بوتون اورتوس الكاسنی استرداد ايتمك وبو قلعه‌لری تعمير

ایله‌مك ایچون خانك غیبوبتندن استفاده ایتدیلر . قلعه‌لردن
بر برلرینه اشارت ویرمك قابلدی. بورایه مهم بر قوۀ محافظه
قویدیلر .

سنه ۷۱۱ قام‌مو لیه‌تای‌قیسو تام‌شو

بویوك‌خان غرب سفرندن عودت ایدنجه بر چین پرنسسنك
دست ازدواجنه طالب اولدی. ایمپراطور بونی وعد ایتدی .
پرنسسه قین‌شان یاخود آلتای داغلری پرنسسی عنوانی
ویردیلر . معاهده‌نامه‌یی عقده مأمور اولان چین سفیری
بو قرابتی بویوك خانه پك مدح ایتدی . اونی نهرینه دوغرو
ایرقوچقوی ولایتنك غربنده اقامت ایدن سیبریا اقوامندن
چومی Tchu-mi لرله قیه‌ن قوئن Kien-kueu لرك بو صهریی
خبر آلیر آلماز کاوب کندیسنه عرض تابعیت ایده‌جکلرینی
تأمین ایله‌دی. بو قدر کوزل وعدلر اوزرینه ایمپراطور ، چین
حکومتنك تحت تابعیتنه کیردیکنی اعلان ایله اوغلی یام‌غنوچی
Yam-guo-tchi یی سی‌غان‌فو یه یوللادی. فقط بو صلحده بوندن
اولکیلرك عاقبتنه مشابه بر نتیجه‌یه اقتران ایتدی ، یعنی ایلاك
فرصتده اخلال ایدیلدی .

۷۱۲ لیه‌تای‌قیسو قام‌مو

قیتانلرك غرب طرفنده قومشولری بولونان هی یاخود قی
تاتارلری عصیان ایتمشلر ، چین اردوسنی بوزمشلر ،
قوماندانلرینی اسیر ایدرك تورکلره یوللامشلردی. بویوك‌خان
هیچ بر سبب مشروع بولونمقسزین بونلری قتل ایتدیردی .

۷۱۳

چین حکومتی باشقه طرفلرده مشغول اولدیغی ایچون بونك

لیه‌تای‌قیسو

انتقامنی آلامادی . یالکز ، وعد ایدیلمش اولان پرنسسی ، خانك مطالبات مکرره‌سنه رغماً ، کوندرمکدن امتناع ایله اکتفا ایتدیلر . بو وقایع آراسنده چین ایمپراطورلغی هیوئن تسونغ Hiuen-tçung ه کچمشدی . خانك اوغلی یام‌غوچی‌ده موعود اولان ازدواجی تأمین ایچون چینه کلمشدی . ایمپراطور بوكا موافقت ایتدی . فقط باشقه بر پرنسس انتخاب ایتدی . و نان‌هوهیه‌ن Nan-ho-hien عنوانی ویردی. کوروندیکنه نظراً، بویوك خان بو حرکتدن ممنون اولمایه‌رق ایمپراطوری اوقدر وقتدن بری ایستدیکی پرنسسی ویرمکه اجبار ایتمك فکرینه دوشدی . بونك ایچون اوغلی توم‌غنو Tum-gno ایله شه‌هوشه‌پی‌یی تورفانك شمالنده په‌تینغ قلعه‌سنی محاصره‌یه کوندردی . فقط تورك اردوسی مغلوبیته اوغرادی . بویوك خانك اوغلی چین قوماندانینك امریله قتل ایدلدی. شه‌هوشه‌پی تسلیم اولدی . عادت وجهله کندیسنه بعضی عنوانلر ویردیلر . بویوك خانه کلنجه، تکرار برنی یوللایه‌رق پرنسسك دست ازدواجنی ایسته‌دی. بومناسبتله یازدیغی مکتوبلرده قوتولو خان Ko-to-lou تورکلرك حکمدار شهیری ، دنیانك صلحنی تأمین ایدیجی ، ایمپراطورك دامادی، الخ . کبی عنوانلر آلدی . هیوئن تسونغ ، پرنسسی ایرته‌سی سنه کوندره‌جکنی وعد ایتدی . فقط بوسوزنده دورمادی . بویوك خان اختیارلامشدی . ظالملکندن دولایی تبعه‌سی

سنه ٧١٤ قام‌هو لیه‌تای‌قیسو

٧١٥

کندیسندن نفرت ایتمشدی . اون بیکدن فضله تورك چادیری
کلوب چینلیلره دخالت ایتمشلر و چینلیلر طرفندن اورتوس
الکاسنه یرلشدیرلمشلردی . بونلر اوراده پك تکثرایتدیلر .
کندیلرندن بر قول اردو تشکیل ایدیلمدی . بوقول اردو
بویوك خان چینه کیرمکه تشبث ایدرسه اوکا هجوم ایتمکه حاضر
ایدی . جنوب طرفنده احوال بومرکزده ایکن بویوك خان
شمالده تولا نهری نزدنده پایه قو Po-ye-kou ده حرب ایدییوردی .
بونلر هوئه یی قه لره منسوب بر عشیرت ایدیلر . بویوك خان
بوقوملرك اوزرنده بویوك مظفریاته نائل اوله رق کاملاً تحت
اطاعته آلمشدی . بوموفقیاتندن مغرور اوله رق ، عودتنده
هیچ تدابیر احتیاطیه اتخاذ ایتمدی . پایه قولرك برقسم متباقیسی
براورمانده بویوك خانه هجوم ایده رك کندیسنی اتلاف ایتدیلر .

سنه ٦٢٧

اوزمان تورکستانده بر چین سفیری واردی . بویوك خانك
باشنی اوکا کوندردیلر . سفیرده درحال چینه ارسال ایتدی .
بونك اوزرینه ، اولجه تورکلره تابع بولونان وتولا ایله
سلینغا نهری جوارنده ساکن اولان پایه قولر ، هوئه یی قه لر ،
توم مولر ، سیه لر ، بوقولر چینلیلره تابع اولدیلر .

تورکلر مه ق لیه نی تحته چیقاردیلر . بو ، پی قیا خان
Pi-kia عنوانی آلدی . شرق حکومتنی اردو قوماندانلغیله
برلکده قیوئه ته له Kiuə-te-lə یه ویردی . غرب طرفنده
ساکن اولوب متوفا بویوك خان طرفندن تحت اطاعته آلنمش

اولان توقشی Tou ki chi نامنده‌کی تورك عشیرتلری خانك
وفاتی خبر آلیر آلماز ، سولو So-lou نامنده‌کی رئیسلرندن
برینه خان عنوانی ویردیلر . تورکلرك قسم اعظمی ده‌پردن
اونك یانینه چکیلدیلر . سرایده تونیوقو Tun-yo ko نامنده
ویتمش یاشنده تجربه‌دیده برقوماندانك نصیحتیله حرکت ایدن
بی‌قیا خانك بصیرت واحتیاطی بوقاریشقلغه قسماً مانع اولدی .
یکیدن تبعه‌لر قازاندی . چینلیلر طرفندن اورتوس الکاسنه
یرلشدیرلمش اولان تورکلر تونیوقونك ادارهٔ امور ایتدیکنی
خبر آلنجه هپ بردن چینلیلره قارشی عصیان ایده‌رك کلوب
بی‌قیا خانك تحت اداره‌سنه کیردیلر . بوحکمدار شو فرصتدن
استفاده ایله چینلیلره هجوم ایتمك ایسته‌دی . فقط
تونیوقو، چین ایمپراطورینك جسور بر حکمدار اولدیغنی ،
چینلیلرك چوقدن بری نعمت صلحدن مستفید اولوب هر شیئه
مالك بولوندقلرینی، بالعکس اوزون محاربه‌دن صوکره
تورکلرك استراحته احتیاجلری آشکار اولدیغی کبی اردولرینكده
یکی طوپلانمش افراددن ترکب ایتدیکنی سویله‌یه‌رك کندیسنی
فکرندن جایدیردی . خانی بر شهر ایله بر طاقم فو معبدلری
انشاسندنده واز کچیردی . اوزمان فو دینی تاتارستانده پك
انتشار ایتمشدی. بو تجربه‌دیده قوماندانك فکرنجه چینلیلردن
مقدارجه پك آز اولان تورکلرك اونلره مقاومت ایده‌بیلمه‌لری
قیرلرده سورولری ایله، آو ایله کچینمه‌لرندن ایلری کلیوردی.

تام شو
قام مو

توركلر کندیلرینی قوی حس ایدنجه چینه هجوم ایدییورلر ، مقاومته تصادف ایتدکلری وقت چکیلیورلردی . تورکلرك بو اسکی عادتلری دکیشدیریلیرده شهرلر بنا ایدیلمك ایستەنیرسه بر محاربه غائب ایدرایتمز تورکلر محواولورلردی . شەقیا Che-kia و لائوتسه Lao-tse دینلرینه کلنجه بونلره رحم و شفقتی ، حلم وتواضعی تلقین ایتدکلری ایچون انسانلری دها جسور یاپمقدن زیاده اخلاقلرینی ملایملاشدیرمغه سبب اولورلردی . اوتەدنبری تاتار قوملرینك سیاستنك اساسنی تشکیل ایتمش اولان و هیچ بر وقت ترك ایدیلمەین بو مطالعاتك معقولیتنی تسلیم ایدن خان اورغون نهری قربنده بر شهر بنا ایتدیرمکله اکتفا ایلدی . بوکا صوکره هولین Ho-lin نامی ویرلمشدر . الیوم اردنیچائو Erdeni-tchao دینیلیر . تورکلرك اسکی تبعەلری اولان تیلر ، قیتانلر بو صیرادە چینلیلرك تحت تابعیتنه کچدیلر .

سنه ۷۱۸ لیەتای قیسو ۷۲۰

بویوك خان ینه تونقیونك نصیحتی اوزرینه صلح یاپمق تکلیفیله چینه سفیرلر یولادی . فقط ظاهر احواله نظراً بو صلحی ادامه ایتمك نیتنده دکلدیلر . چونکه بر مدت صوکره بویوك خانك اردولری سنسی داخلنده لەآمچەئو طرفندن چینه کیردیلر . ذاتاً بو دورلو صلحلر هدیه قوپارمقدن باشقه بر شیئه یارامایورلردی . بوندن دولایی چینلیلر ایچون حرب قدر ضررلی بر شی اولیوردی . تورکلری بو هجومه سوق ایدن شی اورتوس الکاسی جوارنده شەئوقیانغ چینغ دە سا کن

اولان بوقو Pou-kou تاتارلرندن بعض عائلەلرك چینلیلره قارشی عصیان ایدەرك شماله کچمك وتورکلره تابع اولمق فکرنده بولونمالری ایدی. بوندن باشقه چینلیلر تورفانك شمالنده ساکن پاسی می Pa-si-mi قوملرینی قیتانلرله قرلره التحاق ایدەرك تورکلره قارشی حرب ایتمکه تشویق ایتمش اولدقلرندن بویوك خان بوندن دولایی ده منفعل ایدی. پاسی میلر حرکته باشلامشلردی. بویوك خان بوتون بوقوملرك اتحادندن پك قورقدی. تون یوقو، تورفانك شمالنده ساکن اولان پاسی میلرك اوقدر اوزاقده بولونان قرلر وقیتانلرله هیچ برزمان عسکرلرینی برلشدیرەمیه‌جکلرینی سویله‌یەرك کندیسنی تسکین ایتدی. ذاتاً پاسی میلر منفعت ذاتیه‌لرندن باشقه برشی دوشونمیورلردی. وقایع تون یوقونك تخمین ایتدیکی وجهله جریان ایلدی. پاسی میلر قیتانلرله سائر تاتارلردن هیچ برخبر آلامانجه کری دوندیلر. بویوك خان اونلره هجوم ایتمك ایسته‌دی. فقط تون یوقو بو قوملر کندیلرینك مملکتلرندن پك اوزاقده اولدقلری ایچون قسم اعظمی یوللرده تلف اولاجقلرینی، اوزمان مدافعه قدرتنی غائب ایده‌جکلرندن قولایجه حقلرندن کانه جکنی سویله‌یەرك بوکا مانع اولدی. خان بونصیحتی تعقیب ایتدی. صاپه یوللردن کیدوب ایغورك شمالنده‌یه‌تینغ شهرینی محاصره ایتدی. اوصورتده که پاسی میلر واصل اولدقلری زمان مملکتلرینك اورته‌سنده دشمنلرینی بولدیلر ووقوعه کان محاربه‌ده مغلوب اولدیلر. بی‌قیه خان

اوراده اردولرینی چینه سوق ایتدی . بو محاربه‌نك سببی اولان چینلیلردن انتقام آلمق اوززه له‌آم چه‌ئو جهتندن چینه کیردی واردولرینی بوزدی . بو فتوحات ومحارباتك طرز سوق واداره‌سی پی‌قیا خانی تبعه‌سنه پك سودیردی . وقبیله مه و خانك تبعه‌سندن بولونان دها برچوق تورکلرده کندیسنه عرض تابعیت ایتدیلر .

بو آقینلری پایتخته برابر بویوك خان بر چین پرنسسی ایسته‌مکده اصرار ایچون چینه سفیرلر کوندرمکدن کری دورمادی . فقط متوفا مه‌چو خانك اثرینه اقتفا ایتدیکی ، چین ایله منعقد معاهداته رغماً حدودلری تخریبدن خالی قالمادیغی ، اظهار ایتدیکی سوءنیتدن دولایی معبودلری قیزدیردیغی ، متوفا مه‌چو خان کبی شانسی داخلنده تخریبات ایقاع ایتدکدن صوکره شیمدی‌ده صلح ایسته‌دیکی جوابیله بو طلبی رد اولوندی . خان مخاصماتی تعطیل ایتدیکی تقدیرده کچمشی اونوته‌جغنی ایمپراطور وعد ایتدی . فقط پرنسسی ویرمدیلر . خان ایسه بر پرنسس طلب ایتمکده اصرار کوستردی . کوندردیکی سفیرلر پك فنا قبول ایدیلیورلردی . اونلره آرتق اسکیسی کبی حرمت ورعایت ابراز اولونمایوردی . تورکلره قارشی دائما امنیتسزلك کوستریلیور ، اورتوس الکاسنده تدابیر احتیاطیه اتخاذ ایدیله‌رك اورایه یکی یکی سوقیات یاپیلیوردی . حتی چین ایمپراطوری تورکلره اعلان حرب ایتمك تصورنده

سنه
٧٢١
ایه‌تای قیسو
قام‌مو
تام‌شو

٧٢٤
ایه‌تای قیسو
قام‌مو

ایدی . فقط حربیه ناظری ، اجدادینه کسمك اوزره اولدیغی قربانلرك صلح ومسالمته دلالت ایتدیکنی ، بوتون بازارلرکده بوندن مستفید اولمالری لازم کله جکنی سویله یه رك ایمپراطوری فکرندن واز کچیردی . مخالف فکرده بولونان دیکر بر ناظر تورکلرك سوء نیتلرینی ، تجربه دیده قوماندانلره ، غایت عاقل وحکیم ناظرلره مالك اولان خانه قارشی مربوطیتلرینی ایضاح ایتدکدن صوکره ، ایمپراطور شرق ولایتلرینی تفتیش ایله مشغول اولدیغی صیراده چینده تخریبات ایقاع ایتمك ایچون بو فرصتدن استفاده ایتمه لری احتمالی اولدیغنی درمیان ایتدی . بونك اوزرینه حربیه ناظری اوتقدیرده تورکلر صلحه طالب اولدقلری جهتله بوکا رضا کوسترمك وایمپراطورك کسه جکی قربانلرده اونلرك حاضر بولونملری ضمننده دعوت ایچون سفیرلر کوندرمکدها مناسب اوله جغی مطالعه سنده بولوندی . بونك اوزرینه ایمپراطور تاتارستانه مشهور بر هیئت سفارت اعزام ایتدی . بیوك خان چینلیلره چکدیکی بر ضیافتده کوپك نسلندن کالدکلرینی سویلدیکی تیبتلیلرك قرالنه ، تورکلرك اسیرلری بولونان هیئلرله قیتانلره ایمپراطور چین بر نسلری ویردیکی حالده سلفلری خانلرك وکندیسنك بویولدهکی طابلرینك رد ایدلمه سندن دولایی مؤاخذاتده بولوندی . چین سفیری خانك ایمپراطورك اوغلی کبی تلقی ایدلدیکی ایچون ایمپراطورك قیزیله اونه میه جکنی سویلدی . خان بو جوابك کولونجلکنی یك

سنه
۷۲۵

کوزل تقدیر ایده‌رك چین عائلهٔ ایمپراطوریسی طرفندن اولادلغه قبول ایدیلان سائر اجنبی قراللرك هیچ‌ده چین پرنسسلرینك برادرلری کبی تلقی ایدلمدکارینی، چین پرنسسلریله أولندکارینی، ذاتاً کندیسنك طالب اولدیغی پرنسس ایمپراطورك کریمه‌سی اولمادیغنی جواباً آکلاتدقدن صوکره ایمپراطورك بو اتفی کندیسندن دریغ ایتمکده‌کی اصراری تبعه‌سی نزدنده موقعنی تزلزله اوغراتدیغنی علاوه ایتدی. چین سفیری خان لهنده توسط ایده‌جکنی وعد ایتدیکی کبی باشلیجه ناظرلرندن برینی برطاقم هدایا ایله ایمپراطوره کوندرمه‌سنی خانه توصیه ایلدی. بویوك خان بووظیفه‌یی آسه‌ته قیه‌لی‌فا Asete-kie-li--fa یه ویردی، چینه کیدن بوتوزك شان‌تونغ داخلنده تای‌شان داغنده بویوك قربانلر کسن ایمپراطورك رفاقتنده بولوندی. مراسمدن صوکره، پرنسسی ویرمه‌مکده اصرار ایتدکلری جهتله، سفیر تاتارستانه عودتدن امتناع کوستردی. فقط هدیه قوتیله سفیری، هیچ برشی استحصال ایده‌مه‌دن، کری کوندردیلر. عینی مقصدله خان طرفندن اعزام ایدیلن سائر سفارتلردن‌ده بر نتیجه چیقمادی.

سنه ٧٢٧ لیه‌تای قیدسو تام‌شو قام‌مو

توفان یاخود تیبت اقوامی اوزمان ذی قدرت حکمدارلر طرفندن اداره ایدیلیورلردی. بونلرك حکم ونفوذی چینه قدر انتشار ایدییوردی. توزکارك شمال حدودلرنده یاپدقلری اونلره چینك غرب حدودلرنده اجرادن خالی قالمایورلردی. قراللری تسان

بو Tsan-pou یاخود غیام پو Ghiam-pou یعنی حکمدار مطلق
عنوانی حائز ایدیلر . شنسی نك غربنده جولده قوآچه ئو
شهرینی محاصره ایله مشغول اولان تبت قرالی ، بویوك خانك
چینلیلردن غیرممنون اولدیغنه کسب وقوف ایدنجه کندیسیله
برلشمکه دعوت ایتمك فکرینه دوشدی . بوبابده تکلیفاتده
بولوندی . فقط چینلیلرله اتفاق ایتمك ایستهین بویوك خان
بو مکتوبی ایمپراطور هیوئن تسونغه کوندردی . بو حرکتك
نتیجه‌سی اوله‌رق بویوك خانك تبعه‌سی اورتوس الکاسنك
شمالنده شه‌ئو قیانغ چینغ شهرنده چینلیلرله مناسبات تجاریه‌ده
بولونه‌بیلمك مساعده‌سنه نائل اولدیلر . چینلیلر بومناسبات
تجاریه سایه‌سنده برچوق بارکیر صاتون آلدیلر . بارکیره محتاج
ایدیلر . تورکلرده دورلو دورلو قماشلر اشترا ایتدیلر .

سنه
۷۳۰
ایه‌تای قیدسو

اوتاریخده قیتانلر الکاسنده بویوك قاریشقلقلر واردی .
قراللری لی‌شائوقو Li-chao-ko ائتلاف ایدنشدی . ناظرلرندن
قولوخان Ko lo نامنده بری بوتون طرفدارلریله بویوك خانه
دخالت ایتدی . عن اصل چینلی اولان قیتانلر قرالیچه‌سی
چینه چکیلدی . بویوزدن برمحاربه چیقدی . تورکلرده بردرجه‌یه قدر
بوحربه اشتراك ایتدیلر . فقط محاربه عاصیلرك علیهنده نتیجه‌لندی .

۷۳۱
یه‌تای قیدسو
قام‌مو

ایرته‌سی سنه تورکستانده غرب خدیوی قیوئه‌ته‌له Kiue-te-li
وفات ایتدی . چین ایمپراطوری بویوك خانه برهیئت کوندره‌رك
تعزیتده بولوندی . عینی زمانده ، قیوئه‌ته‌له ایچون برآبده بنا

ایتمك اوزره عمله‌لرده کوندرمشدی . تاتارستانده بر معبد بنا اولوندی . بونك دیوارلرینه بوقوماندانك اعمال حسنه‌سنی مصور رسملر یاپیلدی . برده هیکل دیکیلدی . بوشیلر بوکبی ابدانی کورمکه آلیشمامش اولانلرتوکارلره پك حیرتی موجب اولدی .

سنه ۷۳٤ لیه تای قیدسو قام مو تام شو ون هیه‌ن توم قائو

بویوك خان رسملری کورنجه تأثراته قاپیلدی . چین پرنسسنی تکرار ایسته‌دی . ایمپراطور بودفعه رضا کوستردی . فقط بویوك خان ، اوقدر زماندن بری آرزو ایتدیکی بو لطفه نائل اولور اولماز موئه‌ی لوچو Moei-lou tchou نامنده بر قوماندان طرفندن زهرلندی . چین ایمپراطوری ، بوکاده قیوئه‌ته‌له حقنده اولدیغی کبی عینی مراسم احترامیه‌یی ایفا ایتدیردی . موئه‌یی لوچو بوتون عائله‌سیله قتل ایدیلدی . پی قیا خانك اوغلی ئی ژه‌ن خان Y-jen خان اعلان ایدیلدی . بو حکمدار چینه متعدد سفارت هیئتلری کوندردی . سکز سنه سلطنتدن صوکره وفات ایلدی . یرینه برادری پی قیاقوتولو خان Pi-kia kou-to-lo کچدی . چین ایمپراطوری تمه‌لی خان Tem-li عنوانیله کندیسنه بویوك خانلغی توجیه ایتدی . یکی خان ییلی باشنده ایمپراطوره بویوك هدیه‌لر کوندردی .

۷٤۱

۷٤۲

بو خانك والده‌سی سرای قوماندانلرندن بریله مناسبات عاشقانه‌ده بولونیوردی . بو برطاقم قاریشیقلقلره سببیت ویردی . اداره‌ٔ حکومت پك چوق قاریشدیغی ایچون ، اوغلی ایله اتفاق ایده‌رك ایکی عموجه‌سنی اولدیرمکه قرار ویردی . بو پرنسلرك

عسکر آراسنده حائز اولدقلری نفوذی قیصقانیوردی . بری شرق دیکری غرب شـه‌هوسی منصبی حائز ایدیلر . غرب شه‌هوسنك باشی کسدیریلدی . شرق شه‌هوسی پوئون قیوئه‌ته‌له Puon-kieue te-le ایسه بوتون تبعه‌سیله فاجدی عسکر طوپلادقدن صوکره کاوب بویوك خانه هجوم ایله اونی اتلاف ایتدی . تخته پی‌قیا خانك بر اوغلنی چیقاردی . بوده همان فوتوشه‌هو طرفندن خلع و قتل اولوندی . ایمپراطورلق پی‌قیاخانك دیکر اوغلنه ویریلدی . بوده تختده چوق قالمادی . شه‌هو اونی اولدیرتدی ، کندیسی شه‌هوخان عنوانی آلدی . چین ایمپراطوری بو قارغشه‌لقدن استفاده ایتمك ایستـه‌یرك تاتارستانه کیتمك اوزره بر قوماندان تعیین ایتدی و بونی عینی زمانده هوئه‌یی‌قه‌لره ، قولولره ، یاسی‌می‌لرده‌ده بیلدیردی . بو اوچ تاتار عشیرتی بر اردو حاضرلادیلر ، شه‌هو خانه هجوم ایده‌رك اونی اولدیردیلر . نهایت بوتون بو ملتلر یاسی‌می‌لرك رئیسـنی تخته چیقارمغه قرار ویردیلر . اوده قیه پی ئی شی خان Kie-pi-y-chi عنوانی آلدی . هوئه‌یی‌قه‌لرك رئیسی شرق شه‌هوسی ، قولولولرك رئیسی‌ده غرب شـه‌هوسی اولدیلر . مع مافیه بری طرفده توزکلر طوپلانه‌رق کندی ملتلرندن ، پوئون قیوئه‌ته‌له Puon-kiue-te-le نك اوغلی خان انتخاب ایتدیلر . بو ، اوسـوموشی خان Ou-so-mi-chi عنوانی آلدی و اوغلی قولاتو Ko-la-to یه غرب شه‌هوسی موقعنی

یه‌تای‌تیه‌و
قام‌مو
تام‌شو
ون‌هیه‌ن
توم‌قائو

ويردى . ايمپراطور ، كلوب چينليلره تسليم اولماسى ايچون بوكا خبر بوللادى . فقط راضى اولماديغندن چين سرايى هوئه‌يى‌قه‌لره ، قولولوله ، پاسى مى‌لره توركاره هجوم ايتملرينى تبليغ ايلدى . بونلر بر طرفدن هجوم ايدركن چينليلرده ديكر طرفدن هجوم ايده‌جكلردى . اوسومى‌شى خان قاچدى . اوپوسه Opuse نامنده‌كى غرب شه‌هوسى‌ده بر چوق تورك عائله‌سيله برلكده چينليلره تسليم اولدى .

سنه ٧٤٤ ليه‌تاى قيسو تام‌شو قم‌مو ون هيه‌ون توم‌قائو

هوئه‌يى‌قه‌لرله قولولولر بويوك خانه يتيشه‌رك باشنى كسمشلر ، چينه كوندرمشلردى . بونك اوزرينه توركار خان عنوانى هولونغ فوپه‌موئه‌يى ته‌له Hou-long-fou-pe-moei-te-le يه ويرديلركه پومه‌يى خان Pomei ناميله‌ دها زياده معروفدر . پومه‌يى خان تورك ايمپراطورلغنك متزلزل تخته چيقار چيقماز توركار آرالرنده حكم فرما اولان نفاق وشقاقدن دولايى پاسى مى‌لرك رئيسنى خان اوله‌رق طانيديلر . چين ايمپراطورى قومانداني وام چونغ‌سه Vam-tchung-se يى كوندردى . بوقوماندان سانهه‌نرى قربنده‌كى داغلره قدر ايلريله‌يه‌رك توركاره بويوك بر غلبه چالدى . اوصورتده‌كه مستقل اوله‌رق يالكز بر تورك رئيسى قالمشدر . ديكر طرفدن هوئه‌يى‌قه‌لر وقولولولر ، پاسى مى‌لر خانه قارشى برلشه‌رك اونى اتلاف ايتديلر . هوئه‌يى‌قه‌لرك رئيسى خان عنوانى آلدى . توركلرك اولجه متصرف بولوندقلرى بوتون ايلكلرى اله كچيردى . پومه‌يى خان توقيف وقتل

اولوندی. باشی هونه‌نی قه‌دلر طرفندن چین ایمپراطورینه کوندرلدی. زوجه‌سی خاتون چین سراینه کلدی. اوراده کندیسنک افاق واعاشه‌سنه باقدیلر. آرتق تورك ایمپراطورلغی تمامیله منقرض اولمشدی. ایکی‌یوز اون بر سنه دوام ایتمشدی. تبعه‌سیله برلکده برمدت اول چینلیلره عرض تسلمیت ایدرك چینده برطرفه یرلشدیرلمش اولان اوپوسه نامنده بر رئیس کوردیکی معامله‌دن ممنون اولمادیغی جهتله چوللك شمالنه کچدی. اوراده هونه‌نی قه‌دلر طرفندن مغلوب ایدلدی. بوتون بو عشیرتلر چینلیلره تابع اولدیلر. اوپوسه‌ده قتل ایدلدی.

حکایه ایتدیکمز وقایعه نظراً بو تورك قوملرینك، هرشیده اجدادلری اولان هونلری تعقیب ایتدکلری کورولمشدر. مع‌مافیه زمان، احتمالکه دیکر ملتلرله مناسبات اونلری بر آز دکیشدیرمش اولاجقدر. بیوك خان اعلان ایتمك ایسته‌دکلری پرنسی بر کچه اوستنه یقاریرلر، اجتماع ایتمش بوتون ملتك آلقیشلری آراسنده دوقوز کره دولاشدیریرلر، صوکره بر بارکیره بیندیریرلر، بوینی ایپکلی بر بزله صاردرق اوقدر شدتله صیقارلردی که نفسی کسیلیردی. بو چوزولدکدن صوکره بو بایغینلق ایچنده تلفظ ایتدیکی ایلك لاقیردیلردن معنالر چیقاریلیر، نه قدر زمان سلطنت سوره‌جکنه بونلردن حکم اولونوردی.

بو ایمپراطورلقده باشلیجه یکرمی سکز منصب واردی [۱] .
قبیله‌لری ویرکولری بر دکنك اوزرینه یاپدقلری چنتیکلرله
اشارت اولونوردی . اوجی آلتوندن معمول بر اوقك اوزرینه
بالمومی بر تمغا قونورسه او ایشك خانك امریله یاپلدیغی ، اوکا
اینانمق لازم کلدیکی معناسی چیقاردی . عاصیلرله قاتللر اعدام

[۱] تاله‌لر خانك اوغوللری وقاردشلری ایدیلر . شه‌لر عشیرت
رئیسلری ایدی . کیولوچوئه Kiu-lu-tchue ، آپو A-po ، قیه‌لی‌فا
Kie-li-fa ، توتون Tou-tun ، سه‌قین Se kin ، یاخود قی‌قین
Ki-kin مناصبی‌ده واردی . بوتون بو اسملر بر حیوانه یاخود
انسانلرده بعض غرائب تشکلاته یاخود جسارته عائد شیلردی . شی‌پولو
Chipo lo جسور بر آدم ، سان‌تالو San ta-lo شیدتمان بر آدم
دیمکدی . تالوپیه‌ن Ta-lo-pien برنوع قاب ایدی . بو پك محترم بر
عنوان اولمشدی . خانك اقربالرینه ویریلیردی . قولی Ko li براختیار
آدم معناسنه ایدی . بوده بر منصب ایدی . بو عنوانی احراز ایدنلره
قولی‌تا دنیلیردی . هولین Ho lin بر قوشدی . اردو قوماندانلرینه
بورادن آلنه‌رق هولین‌سونی Ho lin-souni دیرلردی . قولوچوئه
Ko-lo-tchue عنوانی اختیارلره ویریلیردی . بو کلمه تورکجه «فاره»
کلمه‌سنه معادلدر . سوقا So-ka بر بارکیر دیمکدی . بوندن آلنه‌رق
ولایت والیلرینه سوقاتوتون So-ka-tou-ton دنیلیردی . پونی‌شه‌حان
Pou-ni che han شراب معناسنه ایدی . بوندن شه‌هان Che-han
منصبی چیقمشدی . آت معناسنه اولان غان‌جین Gan-tchin دن بر
آوی اداره ایدن معناسنه غان‌چین‌قیونی Gan-tchin-kiuni کلمه‌سی
یاپلمشدی . لین Lin یاخود فولین Fou-lin قورد دیمکدر . خانك
محافظلرینه بو عنوان ویریلیردی . اوئه‌یی Ouei أو معناسنه ایدی .
تورکجه‌ده الآن أو Ewe دنیلیور .

اولونوردی . زانیلر ، جرملرینه سببیت ویرن عضولرندن
محروم براقلدقدن صوکره بلدرندن ایکی‌یه کسیلیرلردی . بر
غونده بربنك کوزینی چیقاران آدم قیزینی یاخود قاریسنی
ویره‌رك بونك جزاسنی چکمکه مجبور ایدی . خیرسز ،
چالدیغنك اون مثلنی تأدیه ایدردی . جنازه آلایلرنده نعش
بر چادیره قونور ، بوتون عائله طوپلانیردی . قویونلر ،
بارگیرلر کسه‌رك اولونك اوکنه وضع ایدرلردی . کوز
یاشلرینه قانده قاریشماسی ایچون یوزلرینی بدی کره بچاقله
کسرلردی . اولن آدم بهارده یاخود یازین ترك حیات اتمشسه
کندیسنی طوپراغه دفن ایتمك ایچون علی العاده یاپراق دوکومنی
بکلرلردی . صوك بهارده وقیش موسمنده اولنلر ایچونده بو
موسملرك عودتی بکله‌نیردی . مزار اوزرینه قونولان طاشلرك
مقداری بو آدمك اولدیردیکی دشمنلرك مقدارینه دلالت ایدردی .
جنازه آلایلرندن صوکره شنلکلر یاپیلیردی . هرکس الك ایی
اثوابلرینی کییردی . بویله شنلکلرده برقیزك دست ازدواجنه طالب
اولان بر دلیقانلی ایسته‌دیکنه قولایجه نائل اولوردی .

هونلرك تاريخ عموميسى

آلتنجی کتاب

غرب تورکلری

تورکلر، ایمپراطورلقلرینك عددینی او قدر توسیع ایتمشلردی که آسیانك بوتون شمالنی یعنی تاتارستان ایله همان تکمیل سیبریایی احتوا ایدن بو گنیش حکومتلر اوزون مدت تك بر حکمدار طرفندن اداره ایدیله‌مزدی. آلتای داغلرنده اقامت ایدن بویوك خان ولایتلرك اداره‌سنی «خان» عنوانیله کندی عائله‌سنه منسوب اولان پرنسلره توديع ایتمشدی. فقط تاتارستانك متعدد محللرینه داغیلمش اولان بو کوچوك خانلردن باشقه بویوك خان بالخاصه غرب طرفنه برخان نصب ایتمکه مجبور اولدی. بو، او اوزاق ولایتلری اداره ایچون اولدیغی قدر جوار قوملری یعنی او زمان آسیانك سائر جهتلرینه حاکم بولنان ایرانلیلر ایله روماليلری قورقوتمق ایچون ده لازم ایدی. غربده‌کی بو خان بویوك خانه تابع بولونمقله برابر ذی‌قدرت قوملرله مناسباتده بولونمغه مجبور

اولدیغندن دولایی کندیسنه فضله بر حکم و نفوذ تودیع ایدیلمشدی.
اطرافه قورقو ویرمه‌سی مهم بر مسئله ایدی. بو قدیم تورك
ایمپراطورلغی، صوکره‌لری تأسس ایدن و همان همان عینی جسامتی
حائز بولونان موغول ایمپراطورلغنك عاقبتنه اوغرادی.
جنکیز خان ایله خلفلری آسیانك اعماقنده حکمران اولورکن
عائله‌سنه منسوب باشقه بر طاقم خانلر قاپچاق و ایران قطعه‌لرنده
دولتلر تشکیل ایتمشلردی. بونلر بویوك خانه قارشی اظهار
ایتدکلری بعض علائم حرمت و انقیاد استثنا ایدیلیرسه عادتا بر ر
حکمدار مطلق کبی ایدیلر.

سوهوم قیه‌ن لو

تورك ایمپراطورلغنك مؤسسی اولان تومونن ایلخان
تاتارستانك بویوك بر قسمنی فتح ایتدکدن صوکره حکومتی
اوغلی ئی‌سیه‌فی خانه براقدی. بو کا آسیانك اك بویوك فاتحی
اولان موهان خان خلف اولدی. صوکره تورك ایمپراطورلغی
تختنی توپوخان اشغال ایده‌رك ایمپراطورلغی کندی تحت

سنه ٥٧٢ تیه‌نای قیسو قام مو

تابعیتنده ایکی خانلغه تفریق ایتدی: اولجفو خان شرق طرفلرینی
پولی خان ده غرب جهتلرینی اداره ایدییوردی. فقط توپو
خانك خلفی اولان شاپولیوخان درت خانلق تأسیس ایلدی.
غرب خاننك اسمی تیه‌ن قیوئه Tien kioue یاخود شه‌تیه
Che-tie ایدی. ایلك خان اولان تومونه‌نك قارداشی ایدی تاته‌ئوخان
عنوانی آلمشدی. کندیسنه بوقیاخان Pou-kia نامی دویرلمشدر.
بیزانس تاریخنده تاردو Tardou نامنی طاشیان خان اودر.

٥٨١

برمدت آلتای داغلرنده اوتوردی . سائر خانلرك کافه‌سندن زیاده صاحب قوت اولدی . صوکره شرق تورکلرینك بیوك خانی موقعنه چیقدی .

سنه ٥٨٣

تورك امپراطورلغنك معروض بولوندیغی فاریشیقلقلر اثناسنده تاته‌ئو ، آپوخانه معاونتده بولوندی . آپوخان اوزمان بوسفور شهرینه هجوم ایتمشدی . آپوخان غرب خانی اولمش ، فقط

٥٨٥

شاپولیوخان کندیسنی موقعندن محروم براقشدی. صوکره مظفریت اونك طرفنه توجه ایدنجه تورکستانك الڭ ذی قدرت برحکمداری اولدی. ملتك سائر قسمندن آیریله‌بیله‌جك بر حاله کلدی .

هوم‌قیه‌لو

قدیم اوسیون الکاسنده ایلی نهری بونجه یراشدی . اوراده غرب تورکلرینك ایلك خانی او اولمشدر . شرق طرفنده شرق تورکلریله اجتماعکهده ایرتیش نهریله محدود اولان حکومتی غرب طرفنده لوچوهای Lou-tchou-hai نامی ویریلن بردکزه قدر امتداد ایدییوردی که بوپاؤس مه‌ئوتیدن باشقه بر یر اولاماز . چونکه رومالیلردن ضبط ایدیلن بوسفور شهری غرب خانه‌تابع ایدی. جنوبده کاشغر الکاسی واردی. قیدشین سرایی ین‌چی‌نك یاخودهاراشارك یدی کونلك مسافه‌سنده

تام‌شو
ون‌هیه‌ن
توم‌قائو

شمال غربی طرفنده تأسیس ایدییوردی. بوکا نان تینغ Nan ting یاخود جنوب سرایی نامی ویریلیوردی . یازین دها شمالده ، سکز کون اوته‌ده ، تورفانك شمالنده کائن بر موقعده اقامت ایدییوردی. بورایه په‌تینغ Pe-ting یاخود شمال سرایی دنیلیوردی.

تبعەلری تولیغ Tou-ling ، توشەپی Tou chepi ، قولولو Ko lo-lou ، ویوئە Tchou-youe ، چومی Tchou mi عشیرتلریلە ایغرلردن ودها سائر قوملردن ترکب ایتمکدە ایدی . فقط صوکرەلری طالع کندیسندن یوز چەویردی . آپو خان ، شاپولیو خانە مغلوب اولدی ، اسیر دوشدی . تبعەسی اولان تورکلر ایمپراطورلغی یام ـ سو Yam-su نك ر اوغلنە ویردیلر . بو ، نی لی خان Ni li عنوانی آلمشدی . بو حکمدار تختدە بولوندیغی مدتجە جریان ایدن وقایع مجهولدر . یرینە وغلی تامان Ta man کچدی . بوکا نی قیوئە ـ ولو خان Ni-kiouo tchou-lo عنوانی ویردیلر . والدەسی هیانغ شی Hiang-chi عن اصل چینلی ایدی . زوجنك وفاتندن صوکرە نی لی خانك برادری بوتە Po che یەواردی . صوکرە شذی نك پایتختی اولان سی غان فویە چکیلدی .

سنە ٥٨٦ تام شو لیە تای قیسو قام مو ون هیەن نوم قائو

بویوك خان نی قیوئە چولوخان علی العادە اوسیونلر الکاسندە ایلی نهری جوارندە اقامت ایدردی . دولتك ادارەسنی با لمیجە ایکی قوماندان آراسندە تقسیم ایتمشدی کە بونلر خان عنوانی حائز ایدیلر . بری شاش Schasch ك دیکری آق صونك شمالندە اوتورورلردی . بشنجی آیك سکزنجی کونی بو ایمپراطورلغك بوتون ارکان وامراسی عمومی بر مجلس عقد ایدرلردی . بورادە قوربانلر کسیلیردی . بویوك خان وقتیلە تورکلرك اجدادینە ملجاء خدمتنی کورمش اولان مغارەیە الك

سنە ٦٠٠

بویوك قوماندانلری اعزام ایدردی. اوراده قربانلر کسیلیردی.
بوغرب تورکاری ده شرق تورکارینك عینی شکل حکومته
واخلاق وعاداته مالك ایدیلر. بویوك خان چولونك فنا
حرکتی یوزندن برچوق تبعه سی عصیان ایتدیلر. الك ابتدا آیاقلانان
الك قوتلی دشمنلری تیه له لی اولدی بو قوملر بوتون تاتارستانه
داغیلمش اولان اواسکی هونلر نسلندن کلیورلردی. مقدارلری
چوقدی. متعدد رؤسانك تحت اداره سنده ایدیلر بورئیسلره
سه قین Se-kin یاخود قیقین Ki-kin دیرلردی. اخلاق
وعاداتی، تورکلرك اخلاق وعاداتنك عینی ایدی. شقاوتله
یاشایورلردی، ایچلرندن بر قسمی شرق تورکارینه؛ بر
قسمی ده غرب تورکارینه تابع ایدیلر. چولو خان بونلره
قارشی اردوسنی سوق ایتدی. کندیلری مغلوب ایده رك
برچوق جزا ویرمکه مجبور براقدی. الك چوق قوزقدیغی سیه ین تو
عشیرتنه یك آغیر ویرکولر قویدی. بردها عصیان ایتمه سنه مانع اولمق
ایچون مقدارلری یوزه بالغ اولان بوتون رئیسلری طوپلاتدی،
هپ بردن قتل ایتدیردی. بوظالمانه حرکت ایسه اوقوملری
بوتون بوتون قیزدیردی. فی الحقیقه بونلر بر آز صوکره
آیاقلانارق قیپی Ki-pi عشیرتندن قوغنغ Ko-gneng نامنده
بر رئیس انتخاب ایتدیلر، اوکا یه چینغ موهوخان Ye-tching mo-ho
عنوانی ویردیلر. بوده سیه ین تو عشیرتندن تسه یه تو
Tce-Ye-tou یی کندیسنه کوچوك خان تعیین ایتدی.

سنه
٦٠٥

موهو خان جسور ایدی . تبعه‌سی طرفندن سه‌ویلیوردی .
قومشولری ده کندیسنه حرمت ایدرلردی . متعدد مصادماتده
چه‌لو خانی مغلوب ایده‌رك آزوقت طرفنده هامی ، ایغور ،
هاراشار الکالرینی اله کچیردی . تورفانك شمالنده تان هان
شان Tan-han-chan داغنده سرایی تأسیس ایتدی . اوراده
کندی طرفنی التزام ایدن کیمسه‌لرك چوقلغندن ، فتح ایتدیکی
ممالکك وسعتندن دولایی کسب قوت ایده‌رك چین حدودلرینه
آقین یاپه‌بیله‌جك درجه‌یه کلدی . چین ایمپراطورلغنك طالعی
اینشته بویله تاتارستانده‌کی بوتون باربارلرك استیلالرینه وتخریباتلرینه
معروض بولونمقدی . چین بو باربارلر ایچون دائمی بر حرص
وطمع هدفی ، بیتوب توکنمك بیلمز بر ثروت منبعی تشکیل
ایدردی . صلح اثناسنده چینیلردن برچوق هدیه‌لر استحصال
ایدرلر ، حربده‌ده عظیم غنائم آلیرلردی . او زمان حکمدار
اولان سویی سلاله‌سندن ایمپراطور یام‌تی Yam-ti بوتورکلره
قارشی عسکر سوقنه مجبور قالدی . فقط بو عسکر هیچ بر
موفقیت استحصال ایده‌مه‌مش اولمقله برابر تیه‌لر مخاصماتی
کسه‌رك صلحه طالب اولدیلر ، عرض انقیاد تکلیفنده بولوندیلر .
چین حکمداری بونی کمال مسرتله قبول ایتدی . حتی او زمان ،
قوقونور Coconor کولی جوارلرنده ساکن بر تاتار قومی
اولان توقو دوئن Tou-ko-hoen لرله حرب ایدن چین
ایمپراطورینه یاردیم بیله ایتدیلر . توقوهوئن خانی هندستان

سنه
٦٠٧
لیه‌قیس تای

٦٠٨
لیه‌تای قیسو

داغلرینه قاچمغه مجبور اولدی . بوتون مملکتی چینلیلره براقدی . اونلرده اورایه عساکر محافظه اقامه ایتدیلر .

قام مو
ایه تای قیسو

چینلیلرك تیه‌لرله عقد ایتمش اولدقلری معاهده‌لر کندیلرینی چولو خانك اتفاقنه طالب اولمقدن منع ایتمدی . چینلیلر کندی منفعتلری اقتضاسی اوله‌رق بو اتفاقه محتاج اولمقله برابر اونی بولو خانه آغیر صاتمق ایسته‌دیلر . ایمپراطور یام تی‌نك تیه‌لره نظارت ایتمك اوزره تاتارستانه اعزام ایتمش اولدیغی پوئه‌ئی قیو، خانك یننده مقیم بولونان والده‌سنه قارشی بویوك بر قیمتی اولدیغی اوکرنمشدی . بونك صلحه بر سائق اولابیله‌جکنی دوشوندی . بو مناسبتله اوکا بر هیئت سفارت اعزام ایتمه‌سنی ایمپراطوره سویلدی . ایمپراطور بو نصیحتی قبول ایتدی . فقط خان اولجه جریان ایدن وقایعدن متولد عدم ممنونیتدن یاخود چینلیلره قارشی پیدا ایتدیکی بر حس استحقاردن دولایی سفیری متعظمانه قبول ایتمك و معتاد اولدیغی اوزره یرندن قالقمامق ایسته‌دی . پوئه‌ئی قیو ، شرق تورکلرینك بویوك خاننك بونك مثالنی الری‌یه سوردرك شکایاتده بولوندی . اونك کندیسندن دها ذی قدرت اولمقله برابر چینك تحت تابعیتنه کیرمکه کندیلکندن طالب اولدیغنی بیان ایتدکدن صوکره والده‌سنك رجاسی اوزرینه بر هیئت سفارت اعزامنه موافقت کوسترلمش اولدیغی، بناءً علیه بونك ایمپراطور طرفندن صادر اولمش بر اثر لطف والتفات کبی تلقی ایدیلمه‌سی لازم کله‌جکنی ،

چینلیلرك كین و خصومتنی جلب ایده جك اولورسه حكومتنك
انقراضنی دعوت ایتمش اوله جغنی سویله دی . چولو خان طلب
اولونان شیلری كرهاً یاپدی . چینلیلره تربینه قان داملایان
مشهور بار كیرلردن هدیه لر یوللادی . بو بار كیرلر سیحون جوارلرنده
تائوآن ده یتشیوردی .

چینلیلر بو صورتله كرك تورك لره و كرك تیه له لره معاهدات
ایله مربوط ایسه لرده كندی منفعتلرینی هیچ كوزدن اوزاق
طوتمایورلردی . صلح ویا حرب ، احوال و شرائطك آز چوق
مساعد اولوب اولمامسنه تابعدی . توركلرله تعهداتلرینی
ایسته دكلری زمان اخلال ایدیورلردی . چونكه بو قوملری
بار بار دیه تلقی ایده رك اونلره قارشی وقوع بولان تعهدك
حكمی اولمایه جغی فكرنده ایدیلر . بناءً علیه ، اوزمان ظاهر
احواله نظراً تیه له لره عائد اولان هامی الكاسنه كیتمك اوزره
یكی برار دو حاضرلادیلر . شرق توركلرینك بویوك خانی اولان
قمین ده چینلیلره اشتراك ایده جكدی . فقط بویوك خان موعد
تلاقی یه كلمه مش اولمقله برابر چین اردوسی چولی كچمكدن خالی
قالمادی . بوندن خبر آلان هامی سكنه سی مدافعه یی مناسب
كورمه یه رك عرض تسلیمیت ایتدیلر . چینلیلر بوالكاده برقلعه
بنا ایده رك برمقدار عسكرله اوراده برقوماندان براقدیلر .

چین ایمپراطوری او زمان غرب ولایتلرینی تفتیش
ایدیوردی . ایمپراطورلغك غربنده كائن اولان الكه لرك كافه سی

سنه
٦٠٩
لیه تای قیسو

قام‌مو
ون‌هیه‌ن
توم‌قائو

چین ایمپراطورینه قارشی بر حس حرمت بسلەدکارندن ایمپراطور ین‌چی‌شان داغنه واصل اولدیغی وقت کوچوك‌هامی قرالی توتوشەن Tou-tu-chen ، اینور قرالی قیوپه‌پا Kio-pe-pa ایله جوارلرده حکمران اولان سائر یکرمی یدی پرنس کندیسنه عرض تعظیمات کلدیلر . هپسنه قیمتدار هدیەلر ویریلدی چولو خانده بورایه‌دعوت اولونمشدی . ایمپراطور ، شنسی حدودلرنده تاته‌ئوپه Ta-teou pe وادیسنده اونی بکلیوردی . فقط خان کلمدی . جانی صیقیلان ایمپراطور اخذ انتقامه قرار ویردی . فرصت کندیلکندن ظهور ایتدی .

٦١١

او صیراده شه‌قوئه‌یی Che-kuei نامنده بر عشیرت رئیسی بر چین پرنسسنك دست ازدواجنه طالب اولدی . تاتارستان احوالنه واوراده حکمران اولان پرنسلرك مناسباتنه هرکسدن زیاده واقف اولان پوئه‌یی‌قیو خانی تأدیب ایچون بو ازدواجه موافقت لزومنی ایمپراطوره عرض ایتدی . دیدی که : « بوتون قوتی عسکرینه اعتماددن ایلری کلن چولو ذات حشمتپناهیلرینه عرض تعظیماته کلمکه تنزل ایتمدی . بوکون اونك تبعەسندن بری بوتعظیماتی ایفا ایدیور وصهریت شرفنه طالب بولونیور . بو آرزوسنی اسعاف ایتمك لازمدر . غرب توزکاری آراسنه نفاق صوقمق ، قوتلرینی امحا ایتمك ، بناءً علیه صوکره قولایجه کندیلرینه حاکم اولمق ایچون بو الك ایی بر چاره‌در . تولونك اوغلی وتاته‌ئو خانك طورونی اولان شه‌قوئه‌یی ضعیفدر ،

چولو خانه تابعدر . اوکا بویوك خان عنوانی ویریلنجه چولو کندیسنه اعلان حرب ایده‌جکدر . بوتون تاتارستانده آتش ایچنده قاله‌جقدر . » بو سوزلر ایمپراطورك ذهننه ملایم کوروندی . آرزو ایتدیکی شیئی شه‌قوئه‌یی‌یه ویردی . یالکز چولوخانه قارشی قیام ایده‌رك اونی تختندن محروم براقماسی شرطنی قویدی . چوق کچمه‌دن بوایکی خان مصادمه‌یه باشلادیلر . چولو مغلوب وتقریباً بیك سواری ایله شرقه ، اویغور دیارینه دوغرو قاچمغه مجبور اولدی اوراده یوئه‌یی‌قیو رفاقتنده والده‌سنه تصادف ایتدی . کندیسنی چینه کلمکه اقناع ایچون بوزری ایمپراطور کوندرمشدی . یاردیمدن محروم . مملکتندن مطرود برحالده بولونان خان بر آز صوکره چینه کیتدی . حسن قبول کوردی . ایمپراطور یامتی چینه کلمش اولان تورکلری اوچ رئیس آراسنده تقسیم ایتدی . چولوخانك قیوئه‌تاتوشه Kioue-ta-touche نامنده‌کی برادری اون بیك کشی ایله شنسی داخلنده قونغ‌چانغ‌فو اراضیسنده هوئه‌یی‌تینغ‌ده اقامت امرینی آلدی . اوراده کندیسنه قیوئه Kioue خان نامی ویریلدی . تانای Ta-nai باشقه تورکلرله لەئوفانده ساکن اولدی . چولو بش یوز سواری ایله دائما ایمپراطوره رفاقت ایتدی . ایمپراطور کندیسنه هوسونا خان Hou-su-na عنوانی ویرمشدی . چین ایمپراطورینك قوره‌یه آچدیغی سفرده چین اردوسنه رفاقت ایتدی . فقط سوی سلاله‌سی محو اولدیغی وقت ایمپراطورلق

سنه
٦١٢
قام‌مو
لیه‌تای‌قیسو

هوم‌قیه‌ن‌لو

داخلنده ظهور ایدن اغتشاشات اثناسنده سوبی سلاله‌سنك خدمتنی ترك ایله تام سلاله‌سی مؤسسنه مربوط اولدی. یکی ایمپراطور قائوتسونك دوستلغنی قازانمق ایچون اوکا غایت کوزل، قیمتدار برطاش تقدیم ایتمك ایسته‌دی. قائوتسو بونی قبول ایتمدی. برحکمدارك تبعه‌سنك خزینه‌لرینه کوزدیکه‌کدن زیاده قلبلرینی تسخیره چالیشماسی لازم کله‌جکنی آکلاتدی. بومناسبتله کندیسنه قوئه‌یی‌ئی‌وام Kuei-y-vam عنوانی ویریلدی.

قائوتسو
تام‌شو

چولونك قاردشلرندن برینه‌ده توئوقوئوپاقیوئه خان Tou-ou kouo-pa-kiue عنوانی توجیه ایدیلدی و اردویه آلندی. فقط سی‌غان‌فوده قالمش اولان چولوخانی چینلیلر فدا ایتمك آلچاقلغنی کوستردیلر وشرق تورکلرینه تسلیم ایتدیلر. اونلرده کندیسنی ٦١٩ تاریخنده قتل ایلدیلر.

سنه
٦١٨

تورکستانده قالمش اولان چولونك بواسکی ایکی تبعه‌سی اونك چینه چکیلدیکنی خبر آلنجه یکی برخان انتخابنه تشبث ایله‌یه‌رك ایمپراطورلغی شه‌قوئه‌یی‌یه نام دیکرله قیه‌شه‌قوئه‌یی خانه ویردیلر. فقط بوتخته چیقار چیقماز ایغور قوملری کندیسنی ترك ایتدیلر. چینلیلر ایغور قرالنه برپرنسس ویره‌رك اونلری تورکلردن آییردیلر. ایغورلر بوتاریخدن صوکره آرتق غرب تورکلرینك تحت تابعیتندن چیقمشلردر کبی کورونیور. معمافیه غربی تورك ایمپراطورلغی الآن غایت واسع ایدی. شرقاً آلتای داغلریله وشرق تورکلریله، غرباً بحر خزر ایله

لیه‌تای قیسو

خوم‌قیه‌لو

محدود ایدی . پایتخت یعنی خانك باشلیجه قرارگاهی آقصونك
شمالنده سان‌می San-mi داغنك یوموئن Yo-muen تسمیه
ایدیلن بر چیدنده کائن ایدی .

بو خانك تحت حکمنده بر چوق غرب اقوامی بولونمقله
برابر ایرانلیلره خراجگذار اولمقدن قورتولامادی . شرق طرفندن
چینلیلرك قوتی تورکلری ناصل تیتره‌یورسه غرب طرفنده
ایرانلیلرده کندیلرینی اویله قورقوتیورلردی . ٥٧٩ تاریخنده
وفات ایدن و نزجه‌بویوك قوسروئه‌س Chosroés دیلن مشهور
خسرو نوشیروان فتوحاتنی ماوراءالنهره واوقت تورکلرك تحت
تملکنده بولونان جوار ولایتلره قدر توسیع ایتمشدی . زمن
اداره‌سنده بویوك خانی ، اغلب احتماله گوره آپوخانی یاخود
تاته‌ئوخانی صلح طلب ایتمکه و ایزینی ویرمکه مجبور ایلامشدی .
٥٩٠ تاریخلرینه دوغرو وفات ایدن خاقی هرمزك زمان
سلطنتنده ایران اردولرینك قوماندانی بهرام چوپن Bahram -
tchoupin تورکلری مغلوب ایتمشدی . بونك اوزرینه تورکلر
ایرانلیلره ویرگو ویرمکه مجبوراولمشلردی . ایران تاریخی حقنده
الزده معلومات مکمله موجود اولمادیغی ایچون بو وقیعه دائر
تفصیلات ویره‌میورز . تاریخ وقوعلرینی‌ده تعییندن عاجزز .
فقط ایران شاهلری طرفندن اك ابتدا تحت انقیاده آلنان خان
کیم اولورسه اولسون هرحالده شوراسی محققدر که قیه‌شه‌قوئه‌ی
خان وفاتنه قدر اونلره ویرگو ویرمشدر . اوندن صوکره

دربلو

سنه
٦١٩

غرب تورکلری ایمپراطورلغی اوغلی ، بعضیلرینه کوره برادری تومه‌شه‌هوخان Tume-che-hou ه کچمشدر . بو خان آسیاده ملتنک شان وشوکتنی اعلا ایدرك دائرهٔ فتوحاتی اولکی خانلرك موفق اولامادقلری یرلره قدر توسیع ایلدی. یوزبیك کشیلك براردو ایله سیبریاده ایرتیش نهری بویجه ساکن بولونان تیه‌له‌لری مغلوب ایتدی . بوتون اوسیون و سمرقند الکالرینه صاحب اولدی . ایرانه قدر کیردی و برقسمنی تحت تسخیرینه کچیردی . هریره بر طاقم قوماندانلر اقامه ایلدی. بونلرقیه لی فا Kie-li-fa وتوتون Tou-tun عنوانلرینی طاشیورلر ، غرب طرفنه دوغرو مهم صورتده توسیع ایدیلمش اولان ممالکك اداره‌سیله مکلف بولونیورلردی . ایران مورخلرینك قولنجه ایرانده جوزایتمش اولان تورکلرخانی شاوشاه Schaou schah ایله بوعینی ذاتدر [۱] . فقط بحث ایدیلن دورلر بربرینه توافق ایتمیورسه‌ده بوکا پك اهمیت ویرمیورم . چونکه بو مورخلر اسکی ایران تاریخی حقنده کافی درجه‌ده صاحب معلومات دکلدرلر.

لیه‌تای قیسو قام مو ون هیه‌ن توم قائو

فردوسی

سنه ٦٢٠ لیه‌تای قیسو

یکی تورك خانی ، چین ایمپراطورینه هدیه‌لر کوندردی . غربه دهشت صالمش اولان فتوحاتی غرب قوملرینی چینك

[۱] راهب فورمون Fourmont بو انقلاب حقنده آقاده‌می خاطره‌لرینك یدنجی جلدنده مختصراً معلومات ویرمشدر . تاتار یاخود تورك حکمدارنه شاوه‌شاه Sehaveh Shah نامنی ویرییورکه شه‌هو خانه یاخود شه‌هو شاهه تقابل ایتمکده‌در . خان ایله شاه عینی معنانی حائزدرلر. یعنی ایمپراطور دیمکدرلر .

حمایه‌سنی طلبه شتابان اولمغه سوق ایتمشدی. الک ابتدا سمرقندلیلر چینه سفیرلر یوللادیلر. بونلر بر طاقم هدایایی حاملدیلر. چین ایمپراطورینک ناظرلری بوهدایایه ویرکو نامنی ویریورلردی. ایغور الکاسنده قیوبه‌یا Kio loe-yu یه خلف اولان وه‌ن تای ven-tai بومثالی تعقیب ایله کوچوك حکومتنک چینلیلر طرفندن کندیسنه توجیه ایدیلمه‌سنی ایسته‌دی. بواثناده بویوك خان سلاحلرینی شرق طرفنه توجیه ایده‌رك اوزمان قیه‌لی خانك تحت اداره‌سنده بولونان شرق تورکلریله حرب ایدییوردی. تومشه‌هو Tnm-che-hou کندیسنی صلح ایسته‌مکه مجبور ایتدی. صوکره، برچین پرنسسی ایله أولنمك ایچون سفیرلر یوللادی. ایمپراطور فائوتسو بونی وعد ایتدی. ناظرلر بو ازدواجه ایمپراطوری اقناعه چالیشیورلردی. چونکه غرب تورکلرینی شرق تورکلری علیهنه تحریك ایده‌جك و شرق تورکلرینك انقراضنی موجب وله‌رق چینلیلره پك چوق فوائد تأمین ایله‌یه‌جك ایدی. چین حکومتنك قوت و شوکتنه رغماً تورکلر آراسنه نفاق صوقمق اونلر ایچون لازمدی. ایشته بو مقصدله‌درکه شاش و اورتار طرفلرینه دوغرو سیحون نهری بوینجه اقامت ایدن و تورکاره تابع بولونان قنغلی‌نك کوندردیکی هدیه‌لری‌ده قبول ایتدیلر. هر ایکی طرفده بو تورکلردن قورقیورلردی. ضعیفلر چینلیلرده کندیلرینه بر استنادگاه آرایورلردی. چینلیلرك سیاستی‌ده دائما تاتارستانده برچوق متفقلره مالك کبی

سنه ٦٢٣ ایه‌تای قیسو قام‌مو

٦٢٥ ایه‌تای قیسو

٦٢٦

کورونمکدی . بو صورتله برلرینی فیصقانان و برلرینه اعتمادسز برحالده یاشایان تورکلر چینلیلردحسن معامله کوسترمکه مجبور اولیورلردی. چین ایمپراطوری، چین پرنسسنی بویوک خانه کوندرملک اوزره قانوسیم قرالی عنوانی حائز اولان تائولیه Tao.lie یی انتخاب ایتدی . بویوك خانده چین جهئو نامنده سوقین‌لرندن برینی پرنسسی استقبال ایچون قیمتدار هدیه‌لرله یوله چیقارمشدی. فقط بو صهریتدن اندیشه‌ایدن شرق تورکلری ایمپراطوری قیه‌لی خان پرنسسی قاچیرمق ایچون هرطرفه آدملر کوندردی. پرنسس یوله چیقمغه جسارت ایده‌میه‌رك چینده قالدی.

سنه ٦٢٧

تام شو لیه تای قیسو هوم قیه‌ن‌لو

عینی زمانده، سیه ین تو عشیرتندن تیه‌له رئیسی ئی‌نان یتمش بیك کشی ایله تومشه‌هو خانه عصیان ایده‌رك قیه‌لی خان طرفنه کچدی . دیکر طرفدن ایرانلیلرده تورکلرك حکومت مستبدانه‌لرندن ممنون دکلدیلر . تورکلر خسرو پرویزی اولدیرتمشلردی. یرینه سیرویه Sirouïeh کچمشدی که چینلیلر شه‌لی دیرلر[١]. اوزمان ایران ایمپراطورلغنك شرق ولایتلرینه صاحب بولونان و کیف مایشاء حکم ایتمك فکرنده اولان تومشه‌هو خان امور اداره‌یی رؤیت ایتمك اوزره اورایه بر قوماندان یوللادی. فقط سیرویه تورکلرك تابعیتنی قبول ایتمك ایسته‌مدی. سیرویه آنجق برسنه برقاچ آی حکمران اولدی . ایران تختنه خسرو پرویزك قیزی آرزومی دوخت Arzumidotcht

[١] قباد نامی‌ده ویریلیور .

چیقاریلدی، تورکلر بونیده بر طرف ایتدیلر . یرینه یزدجرد
کچدی تبعه‌سنه اجنبیلردن دها ایی معامله ایتمه‌ین، تبعه‌سنك
دوستلغی، محبتی قازانمغه چالیشمق وتاج و تختنك اك قوتلی
استنادگاهنی بو محبتده آرامق‌شویله دورسون بالعکس منحصراً
او غلبه‌لك اردوسنه استناد ایدن بویوك خان چوق کچمدن
مملکتینك اغتشاشات ایچنده‌ٔ‌ولدیغنی کوردی. عاصیلره مقاومت
ایده‌مدی. کندیسنه‌غلبه‌چالان عموجه‌سی موهو،تو Mo ho·tou
طرفندن اتلاف ایتدیرلدی . ایمپراطورلق عموجه‌سنه
کچدی . اوده قیو لی ق پی خان Kiu li k·ipi عنوانی
آلدی . تورکلردن پك آزی یکی خانك طرفنی
التزام ایتدی . برچوقلری ، ایچلرنده نوشه‌پی Nou-che-pi
اولدیغی حالده بویوك خانلغی نی‌شوموهوشه Ni-cho-mo-ho-che یه
تکلیف ایتدیلرسه ده قبول ایتمه‌یرك ماوراءالنهره یاخود
قام‌قیویه قاچمش اولان تیه‌لیه Tie-lie یه خانلغی ویردیردی .
نی‌شو یکی خانك استقبالنه کیتدی. یکی خان ئی‌پی‌پولوسوشه‌هو
خان Y-pi·po lo su-che-hou عنوانی آلدی ودولتی،اوقدر
بویوك بر استحقار منفعت حسی اظهار ایتمش اولان نی‌شو
ایله پایلاشدی . مع‌مافیه بوحسن امتزاج چوق سورمدی .
ایکی‌خان بوزوشدیلر . بربرلریله حرب ایتدیلر . هرایکیسی ده
برچین پرنسسیله ازدواجه طالب اولدیلر . تورکستانك
معروض بولوندیغی فلاکتلردن دولایی ایمپراطورایکیسینك‌ده

سنه ٦٢٨

لیه‌تای‌قیسو

تام‌شو

طلبلرینی رد ایتدی. خانلر، چینده أولدیرلمش اولان هوسیونی
خانك جنازه مراسمنی اجرا ایتدیرمك اوزره ناظرلرینك
چینده بولونمالرندن استفاده ایلدیلر .

سنه ٦٣٠ ایه تای قیسو تامشو

صولك خانی اولدیرتمش اولان قی‌پی خانه کلنجه ، تبعه‌سنك
همان کافه‌سی بونی ترك ایله سه‌شه‌هو خان طرفنه کچدیلر .
بو پرنس کندیسنی مغلوب ایتدیکی ایچون آلتای داغلرینه
قاچمغه مجبور اولدی . اوراده نی‌شوشه Ni-cho-che طرفندن
أولدیرلدی . عشیرتلرینك برقسمی بویوك خان سه‌شه‌هویه تابع
اولدیلر . دیکر قسمی هامی جوارینه داغلدی . بوده چین

قام‌مو

ایمپراطوری بونلرك تشبثلرینی تحت نظارتده بولوندیرمق
و کندیلرینی اداره ایتمك ایچون اورایه برقوماندان یوللامغه
مجبورایتدی. بوصیراده، ایغورقرالی ووئن‌تای چین‌ایمپراطورینه
عرض تعظیماته کلدی. جوارده‌کی کوچوك قراللردن برچوغی‌ده
عرض تعظیمات ایتمك اوزره چینه کیتمك مساعده‌سنی
ایسته‌دیلر . آق‌صو سکنه‌سی ویر کولر کوندردیلر . بونلر
بویوك خانك تحت اطاعتندن آیریلان برطاقم تابع حکدارلر
دیمکدی . عدم ممنونیت پك عمومی ایدی . الك اوزاق قوملر
بیله بویوك خانك ادارهسندن قورتوله‌رق چینلیلره تابع
اولمغی ایستیورلردی . سمرقند و سیحون جوارلرنده ساکن

٦٣١ لیه تای قیسو قام‌مو

اقوامده کذلك چینه سفیرلر یوللادیلر . کندیلرینی یالکز
تبعه صفتیله تلقی ایتمه‌یه‌رك حمایه‌ده ایتمه‌سنی ایمپراطوردن پك

چوق رجا ایتدیلر . ایمپراطور اونلرك تابعیتلرینی قبول ایله اکتفا ایتدی . فقط کرك اوزاقلقدن ، کرك ایمپراطورلغه وتبعه‌سنه پك بهالی‌یه مال اوله‌جق بویله بیهوده فتوحات شرفنه اهمیت ویرمدیکندن اورالره عسکر یوللامادی . ایمپراطور ناظرلرینه خطاباً دیدی‌که : « بر دوقتور خسته‌سنه ناصل معامله ایدرسه برحکومتی ده اویله اداره ایتملیدر. خسته‌لق ایلشمش کوروندکدن صوکره ده نکسه ایتمه‌مسی ایچون اعتنا کوسترملیدر. یوقسه هیچ بر علاجك تأثیری اولماز . بوکون ایمپراطورلق شدتلی برطاقم اغتشاشاتدن صوکره ساکن بولونیور ، نعمت صلحدن مستفید اولیور . جوار قوملرك کافه‌سی چینه تابع بولونیور . » بوعاقل حکمدار سفیرلرله کلن هدیه‌لری قبول ایتدی . بونلر برقاچ سنه صیرا ایله تکرر ایلدی . بویوك خانه تابع اولان اوئومی Ouo mi نامنده‌کی خوتن قرالندن‌ده هدیه‌لر کلدی . بوقوملر ، مملکتك نهرلرنده بولونان بر نوع ژاسپ تجارتیله مشغولدیلر. بوکونده چین ایله اولان مناسبات تجاریه‌لرینك الك باشلی شعبه‌لرندن برینی بو تشکیل ایدر . بوقوملر آراسنده مختلف دینلر واردی . الك برنجیسی فودینی ایدی‌که بو یاخرستیانلقدر یاخود هندستان دینیدر. ایکنجیسی یائو Yao دینی ایدی. بویابانجی برمعبودایدی. بوکااصل تورکستانده عبادت ایدرلردی . ینه تورکاره تابع بولنان فقط توقی‌چی Tou-ki-tchi نامنده برقرال طرفندن اداره ایدیلان هاراشار

لیه‌تای‌تیه‌و
سنه‌
٦٣٢

قوملری ده چینلیلره مراجعت ایتدیلر . چول طریقیله چین
ایله تجارت مساعده سنی ایسته دیلر . بو کندیلریله ایغورلر آراسنده
خصومته سبب اولدی . چونکه اوزمانه قدر ایغور الکاسندن
کچمشاردی . ایشته کورولیورکه بوتون غربی تورك ایمپراطورلغی
شقاق ونفاق ایچنده ایدی . غیر ممنون اولان خلق حکمدارلرینی
ترك ایدیورلردی . شمالده تیه له لر روسیه ین تولرله عصیان ایتمشلردی .
باشه هو خان معیتنده قالمش عسکر ایله بونلری تنکیل ایتمك
ایسته دیسه ده مغلوب اولدی . ظالملکی وسوء حرکاتی حسبیله
تبعه سنك نفرتنی جلب ایتمش اولدیغی ایچون برچوق خلق
عصیان ایله سلاحه صاریلدی .

بوقدر حرکات اغتشاشیه یه رغماً حقیقتی آکلامایان خان
صادق و دولته خدمت ایتمش تبعه لرینی ازمکدن واز کچمدی
اولا ئی لی اسمنده کوچوك برخانی اولدیرتدی . صوکره کندیسنی
تخته چیقارمش اولان قی شویه نه قدر مدیون شکران اولدیغنی
اونوته رق اونی محو ایتمکه عزم ایلدی . فقط قی شو هاراشاره
قاچمق امکانی بولدی . اوراده درحال طرخان اعلان ایدلدی .
ایکی نوشه پی عشیره تیله کله رك بویوك خانه هجوم ایله علی العجله
قام قیو داخلنده سیحون نه دوغرو چکیلمکه مجبور ایتدی . بویوك
خان اوراده کدرندن اولدی . تورکلر هاراشارده قی شونك
یانه کیدرك اونی تخته چیقاردیلر . کندیسنه نی شوقیاناشه
Ni·cho·kia·na·che نامی ویریلیوردی . همی لی پی تولوخان

Ta·tou عنوانی آلدی . کذلك تاتوخان Hi·li·pi·tou·lou عنوانیله‌ده معروف اولمشدر . تومشه‌ئو خانك زماننده خدمت دولتده بولونمشدی . وفقیله چینه یاپدیغی برسیاحتده ایمپراطورایله برقاردشلك معاهده‌سی عقدایتمشدی . اوزمان ایمپراطور یالکز تسین قرالی ایدی . خان اعلان ایدلدیکی وقت ، خان عنوانی آلمق ایچون چین حدودلرینه کلمك مساعده‌سنی ایمپراطوردن ایسته‌دی . اوکا بوعنوانی ایمپراطور توجیه ایتمزسه طاشیمق ایسته‌میوردی . ایمپراطور درحال کندیسنه طبل وعلم یوللادی . بوده علامت توجیه ایدی .

تام‌شو هوم‌قیه‌ن‌لو لیه‌تای‌قیسو

تیه‌له‌لرك ٦٠٥ تاریخنده دوغرو ایغورك شمالنده تورکلرك ایمپراطورلغنك انقاضی اوزرینه یکی بر ایمپراطورلق تأسیس ایتمك ایستدکلرندن یوقاریده بحث ایتمشدك . بوقوملر قی‌پی عشیرتندن یه‌ووچین موهوخان ye·vo i·tchin-mo·ho نامیله برخان انتخاب ایتمشلردر . قی‌پی‌لر هاراشارك شمال غربیسنده وتولین‌قو To·lin-ko عشیرتنك جنوبنده ساکن ایکن خانلرینك موهوتو Mo ho·tou نامنده بر قاردشلری واردی . هر ایکیسی‌ده جسارتلریله تمیز ایتمشلردی . مع‌مافیه نه‌مقصدلرینه نائل اولابیلمشلر ، نه‌ده تورك ایمپراطورلغنی ییقمغه قادر اولمشلردی . موهوتونك وفاتندن واغلب احتماله کوره موهوخانك‌ده‌وفاتندن صوکره موهوتونك اوغلی هولیه Ho·lie تاقین‌لی‌فا Ta-kin·li fa عنوانی آلدی . بوتون تبعه‌سیله کاوب

لیه‌تای‌قیسو

سنه
٦٣٣

چینلیلره تابع اولدی چینلیلر اونی شنسی داخلنده هان چه ئو ایله له آنغ چه ئو آراسنده یرلشدیردیلر . ایرته سی سنه اوسیونلر الکاسنده ایلی نهری بوینده ساکن اولان دها برچوق تورکلرده می شه Mi-che نامنده بر رئیسك اداره سنده اولدقلری حالده تورکستاندن چیقه رق چین جهتلرینه کلدیلر ، لوپ کولنك شرقنده کائن شاتو Cha-to نامنده برچولده قرار قیلدیلر . اوراده ، چویوئه ، چومی Tchou-mi عشیرتلریله سائر بعض عشیرتلره منسوب اولان بو تورکلر عادتا یکی برملت تشکیل ایده رك شاتو نامنی آلدیلر. صوکره بونلر چین ایمپراطورلغنه صاحب اولمشلردر. بوقوملرك جانی صیقان وممالکتلرینی براقغه سوق ایدن سبب بیوك خانك اقرباسندن برینك می شه یی اوعشیرتلرك اداره سندن محروم براقغه قیام ایتمه سی ایدی . می شه موقعنی محافظه ایچون چینه دوغرو چکیلمش وچینلیلره اظهار تابعیت ایتمشدی. عین زمانده بیوك خان وفات ایتدی. برادری تومغنوشه Tum-gno che ، شابولوتیه لی شه خان Gha po-lo tie-li-che عنوانی آلتنده کندیسنك یرینه کچدی.

٦٣٤
لیه تای قیسو
قام مو
تام شو
هوم قیه ن لو

بو یکی حکمدار ممالکتی اون عشیرت یاخود دولایته تقسیم ایله باشلرینه بر رئیس تعیین ایتدی وهر برینه برپای ویردی . بوندن دولایی بو اون ولایت اون اوق تسمیه اولوندی . شرقده کی بش اوق تاراس ایله ایلی نهری آراسنده همان مساوی مسافه ده کائن سوییشه شهرینك شرقنده اقامت ایدن تولو Tou Lou عشیرتلری

ایدیلر. غربده‌کی بش اوق ده‌عینی شهرک غربنده تازاس جهتنده یرلشمش بولونان نوشه‌پی Nu·che·Pi عشیرتلری تشکیل ایدییورلردی. مع مافیه بو یکی تقسیمات خوتن، کاشغر قوملریله چویوئه Tchou·yue وچومی تورك عشیرتلرینك بر علامت انقیاد کبی چینه هدیه‌لر کوندرملرینه مانع اولمادی. او زمانده کاشغرده حکمران اولان پرنس، اموچی Amo-Tchi عنوانی طاشیوردی. قاچینغ شهرنده اوتوریوردی. تقریباً ایکی بیك قدر عسکر چیقارابیلیردی.

سنه ٦٣٥ ایه‌نای قیسو

٦٣٧ خان، کندیسنه تابع بولونان غرب اقوامندن برچوغنك حتی تورکلرك بیله چینلیلره پك مساعد اولدقلرینی وچینلیلری طرفلرینه جلب ایتمکه چالیشه‌جقلرینی کوردکجه تبعه‌سنی محافظه ایتمك ایچون چین امپراطورینك دوستی واقرباسی کبی کورونمك لازم کلدیکنه حکم ایتدی. بو مقصدله بر چین پرنسسی ایله تزوجه طالب اولدی. کوندردیکی سفیرلر پك نازکانه معامله کوردی. فقط ایش بو قدرله قالدی. چیندن پك اوزاق اولدیغی ایچون کندیسندن قورقمایورلردی. حالبوکه مغرور چینلیلری اجنبی مملکتلره بر پرنسس کوندرمکه سوق ایده‌بلمك ایچون اونلره قورقو تلقین ایتمك لازم کلیوردی. جوار پرنسلری پك استحقار ایتدکلری جهتله اونلره کفو معامله‌سی ایده‌مزلردی. مع مافیه بو حس استحقاره دائما اونلرك پك فضله قوت کسب ایتمه‌لری قورقوسی ده مترافق بولونوردی. ایشته چینلیلرك خوی سجیه‌سی

٦٣٨ قیه‌تای قیسو هوم قیه‌ن لو تام شو قام مو

بویله‌در . هم مغرور هم قورقاقدرلر. دها جسور، فقط دها
آز قورناز اولان تورك قوت قارشیسنده مغلوب اولوردی .
چینلیلری محقر کوروردی . اونلره تابع اولوشی غلبه‌ایده‌مه‌
مسندن ایلری کلیردی . جانلی و آتشین طبیعت وسجیه‌لری
اونلری دائما حربه سوق ایدردی . تورك ایمپراطورلغی دائما
حرکت و فعالیت ایچنده بولونوردی. قاریشقلقلرك بری بیتر کن
آرقه‌سندن یکیسی چیقاردی . بوخانده سلفلرندن بر چوغی
کبی بوقاریشقلقلره قربان اولدی . تبعه‌سی کندیسندن نفرت
ایتدکاری کبی توتونلردن یعنی عشیرت رئیسلرندن بری طرفندن
وقوعه کلن هجومده مغلوب اولدیغی ایچون قاردشی پولی‌شه ایله
برلکده هازا شاره قاچمغه مجبور اولمشدی . بونك اوزرینه
ملك بویوکاری طوپلاندیلر، تخته یوقوشه yo-ko-che یی
چیقاردیلر واونی بویوك خان اعلان ایتدیلر. تیه‌لی‌شه خان
آرتق کوچوك بر خان موقعنده قالدی . وقط عصیان رئیسنك
وفاتی اونی تنکرار تخته کتیردی. یوقوشه تخندن اینذی یاخود
هیچ دکلسه تیه‌لی‌شه خان ایله حکومتی پایلاشمغه مجبوراولدی.
غرب عشیرتلری یوقوشه طرفنی التزام ایتدیلر . بوه‌نی پی تولو
خان Ypi-tou-lou عنوانی آلدی. ایکی خان بربرلریله حربدن
کری دورمادیلر . بر محاربه‌ده هر ایکیسی‌ده بر چوق ضایعات
ویردکدن صوکره ایمپراطورلغی تقسیمه مجبور اولدیلر. ایلی
نهرینك غربنده کائن بوتون مملکتلره صاحب اولان ئی پی تولو

خان سرایی تسوقو Tsou-ko داغنك غربنده تاراسه‌دوغرو
بریرده تأسیس ایتدی . تیه‌لی‌شه خانك حصه‌سنه ایلینك شرقنده
کائن اولان یرلر دوشدی . ئی‌پی تولو خان غایت ذی قدرت
بر حکمدار اولدی . قیه‌فو نامی ویریلان سیبریا اقوامنی تحت
تسخیره آلدی . بونلر آنغارا نهری و بایقال کولی جوارلرندن
اوبی وایرتیش نهرلرینه قدر انتشار ایتمشلردی . حتی شماله
دوغرو دها ایلری‌یه کیردی . یکی سه‌آ نهرینك منصبلرینه
دوغرو کائن اولان پوما Po-ma قراللغنی فتح ایتدی . تیه‌لی‌شه
خانك قوماندانلریله دائما مناسبات خفیه‌ده بولوندی .

لیه‌تای‌قیه‌سو

او زمان ایرانده یزد جرد [۱] حکمران ایدی .
تورکلرك قوت کسب ایتمه‌لرندن بحق قورقیوردی . تورکلر
سوی سلاسنك صوك زمانلرینه دوغرو ایرانلیلری تحت
اطاعته آلمشلردی . یوقاریده کوردیلدیکی اوزره خسرو پرویز
ایله قرالیچه آرزومی دوختك تورکلر طرفندن اتلافی یزد جرده
تورکلرك تکرار ایرانه کیره‌لری قورقوسنی ویریوردی .
اوده سائر بوتون آسیا ملتلرینك مثالنه توفیق حرکت ایده‌رك
چینلیلرله اتفاق چاره‌لرینی آرادی . بر طاقم هدیه‌لرله اونلره
سفیرلر کوندردی . فقط بو تشبث بی فائده برحاله کلیوردی .
تورکستان داخلنده قاریشیقلقلر واردی . چویونه و چومی
تورکلری ایغورلرله برلکده هاراشار الکاسنك بش

---

[۱] بوکا ئی‌سه‌ئی Ysey نامی ویریلیور .

شهرینی تخریب ایتمشلر ، برچوق اسیر آلمشلر ، هرطرفی آتشه ویرمشلردی . بوقاریشیقلقلرك سببی بر مدتدن بری چینلیلرك چول طریقنده هاراشار اقوامی ایله مناسبات تجاریه تأسیس ایتمش اولملری ایدی . بوندن منفعل اولان ایغورلرله تورکلر غربدن کلن کیمسه‌لری توقیف ایدییورلردی . حتی چینلیلره عائد اولان بومهم موقعه هجوم ایچون هامی‌یه بیله یاقلاشمشلردی . تورکلرك جرأتکارلغنه قیزان چین ایمپراطوری بونلره قارشی یورومکه قرار ویردی . سیه‌ین‌تو خانی رهبرلك ایتمك تکلیفنده بولوندی . بویوك خانك سر اینده‌کی قاریشیقلقلرده بوندن آشاغی دکلدی . قوماندانلرندن بری تولوخان ایله برلشمشدی . بونلره مقاومتدن عاجز قالان تیه‌لی‌شه خان فرغانه طرفلرینه قاچمق طریقنی اختیار ایتدی . اوراده أولدی . تورکلر تخته بونك اوغلی ئی‌قیولی شه‌ئی‌بی خان Y-kiu-li-che-y-pi ی چیقاردیلر . اوده بر سنه صوکره ترك حیات ایتدی . بونك اوزرینه نوشه‌پی‌لر ایمپراطورلغی ئی‌پی شاپولو شه‌هو خان Y-pi-cha-po-lo-che-hou ه ویردیلر . چین ایمپراطوری کندیسنه طبل و علم کوندردی . بو یکی خان ، سرایی ایلی نهرینك غربنده و سویی هویی شوپی نهرینك شمالنده برموقع تأسیس ایتدی . هاراشار ، آق صو الکالریله چولك داخلنده لوپ کولنه‌قدر اولان دیارلره ، بوتون ماوراءالنهره ، تخارستانه Tokharestan و قاپچاقه مالك ایدی .

سنه ٦٣٩

قامەو ایەتای قیسو سنەه ٦٤٠

بو صیراده چین اردوسی تاتارستانه دوغرو حرکتەدوام ایدییوردی . ایغور قرالی وەن تای بوئی خبر آلنجه یأسندن و قورقوسندن وفات ایتدی . یرینه کچن اوغلی شی چینغ Chi-tching مغلوب و چینلیلردن عفو طلب ایتمکه مجبور اولدی . فقط چین قوماندانی اللری باغلی اولدیغی حالده قرارکاه قاپیسنه کلمەسی شرطیله عفو ایدەجکنی بیلدیردی . بو قدر باعث خجالت شرائطی قبول ایتمك ایستەمەیرك محاربەیه دوام ایتدیسەده تکرار مغلوبیته اوغرادی . بوتون مملکتنی الندن آلدیلر ، کندیسنی چینه کوتوردیلر . اوراده بعض عنوانلر ویردیلر . یوزاوتوز سنەدن بری بو الکاده حکمران اولان عائلەنك صوك حکمداری او اولمشدر . خان اونك امدادینه قارداشی شەهوبی کوندرمشدی . فقط بو تورك جریانی ایدن وقایعی خبر آلیر آلماز غرب طرفنه دوغرو چکیلدی . چین اردوسی هان فوتوچینغ Khan fo-tou-tching ه کیردی . خانك برادری ابتدا بوزاده تحصن ایتمشدی . بوشهره تیم چەئو Tim-tcheou نامنی ویردیلر . چینلیلر هاراشار قرالی توق-چی یه ایغورلرك حرب زماننده آلدقلری شیلرك کافەسنی اعاده ایتدیردیلر . بو مظفریت سایەسنده چینلیلر شرق دکیزی ایله هاراشار آراسندەکی بوتون الکلره صاحب اولدیلر

٦٤١ قامشو

او زمانه قدر چین ایمپراطوری ایکی خانی باریشدیرمق ایچون بك چوق مساعی صرف ایتمشدی . فقط ئی پی تولو

لیه‌تای ئیدیو قام‌ئو

خان بوکا قطعیاً راضی اولمامشدی . خانلر متصل بربرلریله حرب ایدیورلردی . دها قوی برحاله کلمش اولان ئی‌پی‌تولو خان ، شاش والیسنی شاپولو شه‌هو خانه‌قارشی سوق‌ایتمشدی. بو خان مغلوب و مقتول اولدی . بوتون تبعه‌سی نوشه‌پی‌لر مستثنا اولمق اوزره ئی‌پی‌تولو خانه عرض انقیاد ایتدیلر . اوده بو مظفریتدن صوکره تخارستانه کیردی و اهالیسنی مغلوب ایتدی . صوکره اورادن شرق جهتنه کچه‌رك ئی‌چه‌ئو

٦٤٢

حوالیسنی تخریب ایلدی . چینلیلر طرفندن کوچوك تخارستان ولایتلرینی اداره ایدن هیائوقو Hiao-ko ایکی بیك سواری ایله کندیسنه هجوم ایده‌رك چکیلمکه مجبور ایتدی . خان ، چویوئه و چومی عشیرتلریله کله‌رك ایغور طرفلرنده تیه‌ن‌شان‌ی محاصره‌ایتدی. ینه مغلوب اولدی. احراز ایتدیکی موفقیتدن استفاده‌ایتمك ایسته‌ین هیاقو چویوئه‌لرك سه‌قنیك شهرینی تخریبه کیتدی. صوکره‌چومیلری تحت اطاعته آلدی . قوسو Ko-su داغنه قدر ایلریله‌دکدن و ایکی بیك تورك اولدیردکدن صوکره کری دوندی.

ئی‌پی‌تولو خانك یاننده بر طاقم چین سفیرلری واردی که بویوك بر محارب دییه مشهور اولان چین امپراطوری قدر جسارتی اولدیغنی کندیلرینه کوسترمك بهانه‌سیله جبراً یاننده آلیقویوردی . قام‌قیو الکاسنده بحرحزره دوغرو سیحون بوینده آچدیغی برحربه اونلری‌ده برابر کوتوردی. یولده می

Mi قرالاغنی تماميله تخريب ايده‌رك بوتون اهاليی اسير آلدی.
اسيرلری عسكرلرينه تقسيم ايتمه‌مسندن دولايی منفعل اولان
قی‌شوشه اسمنده بر عشيرت رئيسی بو اسيرلری جبراً آلمق
ايسته‌دی. فقط خان كنديسنی اتلاف ايتديردی. بو حركت
عشيرت رئيسلرينك عدم ممنونيتنی موجب اولدی. هولواونو
Ho-lou-ouo ئی‌پی‌تولويه هجوم ايله فراره مجبور ايتدی. خان
بخارستانه چكيلدی. قوماندانلری توركستانه كيرمه‌سی ايچون
تشويق ايديورلردی. فقط بو رأيی قبول ايتمدی. شاش
طرفلرينه چكدی. همان بوتون تبعه‌سی اوراده كنديسنی ترك
ايتديلر. قوهوتون Ko-ho-tun ديلن شهری انتخاب ايتدی.
فقط فراريلری توقيف ايچون شهردن چيقديغی صيراده
سه‌قيلردن بری آكسزين هجوم ايله كنديسنی پريشان برحالده
قاچيردی. فراری خان كيدوب يه‌چوی‌هو شهرينی ضبط ايله
اوراده اوتوردی. بونك اوزرينه توشه‌يی‌لر ئی‌پی‌تولونك خلعنی
و يكی بر خان نصبنی طلب ايتمك اوزره چين ايمپراطورينه
سفيرلر يوللاديلر. تای‌تسونغ تورك پرنسلری ايچنده اك لايق
كوردكارينی انتخاب ايتملری ايچون امر ويردی. نظرلرينی
ئی‌قيولی‌شه‌ئی‌پی خانك اوغلنه چويرديلر. او درحال خان اعلان
ايديلدی. خانلغك توجيهيله برابر ئی‌بی‌شه‌قوئی‌يی خان
Y-pi-che-kuei عنوانی‌ده آلدی.

يكی خان، توركستانده چوقدن بری موقوف طوتولان

چین سفیرلرینی همان اعاده ایتدی . نوشه‌بی عشیرتلرینه پەشویی هو شهرینی کیدوب محاصره ایتمه‌لری ایچون امر ویردی . بویوك بر محاربه وقوعه کلدی. ئی‌پی‌تولو خان غالب چیقدی . فقط اسکی تبعه‌لری بوندن دولایی لهنه دونمدیلر . هیچ بری اوکا التحاق ایتمك ایسته‌مدی . بخارستانده ، خوراسانده برالتجاگاه آرامغه کیتدی. ئی‌پی‌شه‌قوئه‌یی خان بو رقیبدن خلاص اولونجه بر چین پرنسسنك دست ازدواجنی ایسته‌دی . ایمپراطوری بو طلبی اسعافه مساعد بولدی . فقط، او قدر آغیر شرائط وضع ایدلمشدی که واز کچمك لازم کلیوردی. ایمپراطوردوکون هدیه‌سی اوله‌رق آقصو ، کاشغر ، خوتن قراللقلرینی و خانه عائد اولان هندستانه جوار ولایتلری ایسته‌یوردی . پرنسس چینده قالدی. خان ولایتلرینی محافظه ایتدی.

سنه
٦٤٦

بو زمانلرده بوتون بو مملکتلر بربرندن او قدر اوزاق ایدیلیرکه هپ برلشمه‌لری منفعتلری مقتضاسندن ایدی. چین ، تورکلر ، تیبتلیلر بوتون آسیایی تیتره‌تن اوچ بویوك ایمپراطورلق تشکیل ایدییورلردی . سائر کوچوك دولتلر بونلردن برینك طرفنی التزام ایدەرك اونکله برلەشیورلردی. فقط دهازیاده الڭ قوتلیلری اولان چینلیلره التحاق ایدییورلردی. چونکه اونلر دیکرلرینك تجاوزلرینی منع ایده‌بیله‌جك برحالده ایدیلر . چینلیلر ایسه سائر بوتون اقوامك ضررینه اوله‌رق توسع ایتمکدن باشقه برشی دوشونمیورلر ، الك اوزاق قوملرك

بیله کندیلرینه مراجعتلرندن مستفید اولیورلردی . سمرقند
چینلیلره سفیرلر یوللامشدی . ایران شاهی یزدجرد بر مدت
اول عینی صورتله حرکت ایتمشدی . تیبت قرالی لاساده
برچین پرنسسی ایله ازدواج ایلیور ، چین اخلاق وعاداتی
اوکرنمەلری ، چین کتابلرینی تدقیق ایتمەلری ایچون ایلری
کانلرك اولادلرینی چینه یوللایوردی . تیەنتسو Tien-tço
یاخود هندستان قوملریده برطرفدن تورکلرك دیکر طرفدن
تیبتلیلرك تضییقاتنه اوغرادقدن چینلیلرك حمایەسنه طالب
بولونیورلردی .

الآن براهملر مملکتیده دنیان بو تیەنتسو الکاسی بش
بویوك قرالغه منقسم ایدی . بری جنوبده کائن اولوب قومورن
Comorn بورونی طرفلرنده هندستان دەکیزلرینه منتهی
اولیوردی . ایکنجیسی شمالده کائن ایدی . هندستانی تیبتدن
تفریق ایدن داغلر بونجه امتداد ایدییوردی . شرقده کائن
اولان اوچنجیسی دەکیزله محاط اولوب قوروماندل Coromandel
ساحلندەکی الکالردن ترکب ایتمکده ایدی . دردنجیسی ایران
ایله هم حدود ایدی . ایندوسه جوار اولان طرفلری احتوا
ایدییوردی . هیسنك اورتەسنده آغرا Agra ایله بنارس Benarés ده
دوغرو بر بشنجی قراللق دها واردی . بو بشنجی حکومتك
قرالی هولومیەنتو Hou-lo-mien-to دیکر درت قراللغی
تحت اطاعتنه آلمشدی . کندیسنه موقیا Mo kia یاخود موات

Mevat قرالی عنوانی ویر دیریوردی . ایشته چینه سفیرلر
یوللایان و ایدی . کیمیسی هندستانده کیمیسی باقتریان
قطعه‌سنده سائر بعض کوچوك قراللقلرده عینی صورتله حرکت
ایتدیلر . ٦٤٣ تاریخنده چینه فولین Fou-lin تعبیر اولونان
الکادن سفیرلر کلدی . بو ، روم ایمپراطورلغی ایدی . قراله
پوتولی Po-toli نامی ویریلیور وبونك حکومتنه‌عو خراعربلرك
هجوم ایتدیکی سویله‌نیور . فقط بز تورکاره عائد وقایعه کله‌لم .
شه‌قوئه‌یی خان تولو خان ایله محاربه ایتدیکی اثناده یعنی ٦٤٤
تاریخنه دوغرو هاراشار قرالی توقوچی Tou-ki-tchi غرب
تورکلریله برلشمشدی . قیولی‌چو Kiu-li-tcho نامنده باشلیجه
تورك قوماندانلرندن بری توقوچی‌نك قیزیله اولنمشدی . بوندن
دولایی بو حکمدار چینلیره قارشی بر برودت حس ایتمکه
باشلامشدی . بو حکمدارلرك حرمت وتعظیمنه پك اهمیت ویرن
چینلیلر غرب والیسنه درحال کیدوب هاراشاری محاصره ایتمه‌سنی امر
ایتدیلر . هیاقو Hia-ko معیتنده‌کی عسکرله یورودی . اوراسنی
ضبط ایتدی . قرالی اسیر ایده‌رك چینه یوللادی . توقوچی‌نك
اقرباسندن بری مملکتی اداره ایچون اوراده براقدی . فقط
تورك قیولی‌چو شهرك امدادینه قوشدی ، چینلیلری قوغدی ،
آرقه‌لرندن تعقیب ایتدی . مع مافیه اظهار ایتدیکی جسارت ، موفقیت
تأمین ایدەمدی . چینلیلر کری دونه‌رك کندیسنی مغلوب
ایتدیلر . بونك اوزرینه تورکلر هاراشاره برقوماندان قویدیلر .

فقط بو قوماندان چینلیلرك تكرار كله‌لرندن قورقه‌رق بوتون مملكتی ترك ایتدی. هاراشار قوملری ، قرال اولاق اوزره سیه‌سوئوناچی Sie-so-o na-tchi یی انتخاب ایلدیلر . اوده تورکاره تابع اولدی. بوسفردن صوكره خان بر چین پرنسسی ایسته‌دی . ایمپراطورك دوكون هدیه‌سی اولاق اوزره طلب ایتدیكی مملكتلر آره‌سنده آقصوده داخلدی . بونك قرالی سوفاتیه So-fa-tie چینلیلره قارشی هاراشار قرالنك طرفنی التزام ایتمشدی . غرب طرفنه دوغرو توسع ایتمك ایسته‌ین چینلیلرایچون اورایه عسكر سوق ایتمكه بویكی بر وسیله تشكیل ایلدی. عینی زمانده آقصوده برادری سوفاتیه‌نك یرینه كچمش اولان اولی‌پوشه‌پی O li-pou-che pi یه‌ده هجوم ایتدیلر . ایمپراطور كندیسندن عدم ممنونیت بیان ایدییوردی . بوتون آسیا ملتلری چین ایمپراطورلغی قارشیسنده تیتره‌یورلردی . نكبال Necbal ایله هندستان ایمپراطوره دوبر كوللر كوندرییورلردی.

سنه ٦٤٧ لیه‌تای تیسو

آسه‌ناهولو Asena-ho-lou تولو خانك شه‌هو [١] سی ایدی . تالاس نهری قربنده اقامت ایده‌رك اوراده چوبه عشیرتلرینی اداره ایدییوردی . ئی‌پی‌تولو خانك هزیمتندن صوكره بوقوماندانه عائداولان عشیرتلرك برچوغنی داغیلدیلر. هولو بر قاچ‌بیك چادر خلقیله كیدوب چینیلره تسلیم‌اولدی. كندیسنی ئیغ‌چه‌ئویه یرلشدیره‌رك بعض عنوانلر ویردیلر .

٦٤٨ لیه‌تای قیسو قام‌مو

[١] تورك ایمپراطورلغنده الك برنجی منصب در .

هنوز چینلیلرك تحت اطاعتنه آلنه مامش اولان غرب تورکاری علیهنده یورومه‌سنی امر ایتدیلر . اوزمان چینك مشغول اولدیغی آق صو سفرنده رهبرلك ایتمکی تکلیف ایلدی . هاراشارقرالی سیه‌سوئوتاچی ، آسه‌ناشی‌اولح Asena-chi-ulh طرفندن قوماندا ایدیلن چین اردوسندن قورتولمق ایچون آق صو طرفلرینه قاچمشدی. آسه‌ناشی‌اولح چین ایمپراطورینك خدمتنه کچمش برتورك ایدی. هاراشار قرالنی تعقیب ایتدیردی. توقیفه موفق اولونجه باشنی کسدیردی . صوکره آق صو الکاسنه دوغرو یورویه‌رك قرالی‌اولان اولی‌یوشه‌پی‌نی بوزدی، پایتخته هجوم ایتدی . اولی‌یوشه‌پی فرغانه‌یه‌قاچمق ایسته‌یوردی . فقط توقیف اولوندی . اوزمان ، آق صو قرالنك قوماندانی نالی Nali بولا بیلدیکی عسکرلری طوپلادی . غرب تورکاریله برلکده کلوب قوماندان هیائوقویه هجوم ایله اسیر واتلاف ایتدی. فقط کندیسی‌ده صوکره‌مغلوب‌اولدی، اسیردوشدی. آسه‌ناشی‌اولح آق صوبی ودها یدی یوز کوی وقصبه‌یی الله کچیردی . آق‌صوده اولی‌یوشه‌پی‌نك قاردشی‌شه‌هو براقلدی . ثی‌اولح برآبده رکز ایده‌رك بو سفرك تاریخنی اوزرینه حك ایتدیردکدن صوکره هاراشارا ده‌سیه‌ن‌نا چون Sien-na-tchuu نامنده برقرال براقدی وکری دوندی اوزمان بوتون غرب چینلیلرك قدرت مدهشه‌سی قارشیسنده خوف وتلاشه . وشدی . صوك قرالك وفاتی اوزرینه تحدث ایتمش اولان قاریشیقلقلری تسکین ایچون

چینلیلرغانڭ نهری جوارلرینه‌ده بویوك برواردو کوندرمشلردی .
خوتن قرالی فوتوسین Fon-tou-sin چینلیلری هم هندستانده
هم آق صو جوارلرنده کورمکدن قورقه‌رق تورکلرك تحت
تابعیتنده بولونمقله برابر چین ایمپراطورینك دوستلغنی جلبه
چالیشدی . هدیه اوله‌رق اوچ یوز دوه کوندردی . فقط
دها عزمپرور اولان آق صو قوملری چینلیلر چکیلیر چکیلمز
شه‌هوبی قوغدیلر ، اسکی قراللری اولی یوشه‌پی‌یی تکرار
تخته چیقاردیلر .

تاتارستانك جنوب قسمی بویله قاریشیق برحالده بولوندیغی
صیراده شمالده‌دها بویوك تشوشات وقوعه کلمکه باشلایوردی .
داغینیق برچوق عشیرتلری طوپلادقدن صوکره بویوك برفرقه
تشکیل ایتمش اولان آسه‌ناهوتو Asena-ho-tou نامنده مهم
بر عشیرت رئیسی ایمپراطور قای تسونغك وفاتی خبر آلیر
آلماز تبعه‌سنك باشنه کچه‌رك ئی‌پی‌شه‌توئه‌یی خانه هجوم ایله اونی
اتلاف ایتدی ، شاپولو خان Cha-po-lò عنوانی آلدی .

هولو قدیم تورکستان خانلری نسلنه منسوب بر پرنس
ایدی . کرك کندیسی کرك پدری ایمپراطورلغك الك برنجی
مناصبنی احراز ایتمشلردی . سی‌چه‌ئو یاخود تورفان شهرندن
بیك بش یوزلی مسافه‌ده تالاس Talas نهری ساحللرنده
اقامت ایدیوردی . اداره‌سی آلتنده چویوئه ، چومی ، قوسو
Kou-so ، قولولو ونوشه‌پی عشیرتلری واردی . شه‌توئه‌یی

سنه
٦٤٩
لیه‌تای‌تیسو

٦٥٠

٦٥١
لیه‌تای‌قیسو
قام‌مو

تام‌شو
قام‌مو

خان بخارستانه قاچمغه مجبور اولدیغی وقت هولونك بوتون عشیرتلری داغیلدیلر . یالکز کندیسنه پك صیقی صورتده مربوط اولان وبو یوزدن خانك توجهنی غائب ایدن بر ایکی عشیرت قالمشدی . هولو کیدوب چینلیلره تسلیم اولمق مجبوریتنده قالدی . چینلیلر کندیسنه حسن قبول کوسترمشلردی . بحث ایتدیکمز آق صو حربنده هولو معیتنده‌کی عشیرتلرله چینلیلره رهبرلك خدمتنی کوردی . ایمپراطور تای تسونغك وفاتنه قدر چینلیلر طرفنی التزام ایتدی . فقط صوکره سی چه‌ئو ونینغ چه‌ئو شهرلرینی ضبط تشبثنه قالقدی ایسه‌ده بر چین قوماندانی اونی بو فکرندن واز کچیردی . یکی ایمپراطور عسکرلرینی غربه کوندرمه‌سنی کندیسندن رجا ایتدیردی . بناءً علیه هولو ، ئی پی تولو خانك اولجه مالك اولدیغی الکالری ضبطه کیتدی . سراینی تسیه‌ن یوئن یاخود فاراب‌ده تأسیس ایتدی . سویله‌دیکمز وجهله شاپولو خان عنوانینی آلدی . هولو ، شه‌قوئه‌یی خانی اولدیردکدن صوکره معیتنده‌کی خلقك مقداری یوز بیکی کچیوردی . تاتارستانده او وقته قدر طوتونه‌بیلمش اولان ئی پی تولو خانی‌ده مغلوب ایتدی . بوتون غرب اقوامنی تحت اطاعتنه آلدی .

اوزمان ایران قاریشقلقلر ایچنده ایدی . دها دوغروسی برقاچ سنه‌دن بری عربلره تابع بولونیوردی . ساسانیان سلاله‌سنك صوك حکمداری اولان یزدجرد ولایت ولایت

دولاشدقدن صوكره فرغانه‌یه دوغرو توركلرك یاننه چكیلمشدی . بر طرخان بو قاریشقلقلردن استفاده ایچون ایرانك شرق ولایتلرینه كیرمش واورالرینی ضبط ایتمشدی . یزدجرد قاچمق تشبثنده بولوندیغی صیراده اتلاف اولوندی .

بو سفری اجرا ایچون امر ویرن یاخود بالذات اجرا ایدن هولو غرب طرفنی ترك ایله حرب ایچون شرقه كیتمك ایستەدی. ایغورلك شمالنده تیم چه ئوجوارلرینی یغما، قین لینغ چینغ شهرینی تخریب ایتدی. بو آقینلر چین ایمپراطورینی بویوك بر اردو طوپلامغه مجبور براقدی. قومانداسنی قیه‌ن‌فام Kien-fam ه ویردی . بونك معیتنده چینلیلردن باشقه اوتوز بیك قی‌پی تاتاری و اللی بیك هوئه‌ی‌قه واردی . توركلر بر طرفدن كیتدكجه قوت كسب ایتدیكی، دیكر طرفدن خان موسم شتانك تقربی حسبیله او كثرتلی قارلر آراسنده چینلیلرك محاربه‌یه چیقه‌رق تام موسم بهارده كندیسنك ممالكنك اورته یرنده بولونه‌جقلرینه احتمال ویرمدیكی ایچون چین ناظرلری بو سفرك اجراسنی غایت تعجیل ایتمك ایسته‌یورلردی. تالاس نهری جوارلرنده اقامت ایدن عشیرتلردن برچوغی‌ده خانك اداره‌سندن غیر ممنون ایدیلر، عصیان ایچون مناسب بر فرصت كوزتله‌یورلردی. كوزل موسمك عودتنه انتظار اولونورسه، توركلره یرلشمك و قوتلی بر مدافعه‌یه حاضرلانمق وقتی براقیلیرسه بو فرصت قاچه‌بیلیردی . چین ناظرلری دبویلرك موسم صیفه قدر

تام‌شو

بيهوده يره بوشالاجغنی، باربارلرك مستحق اولدقلری جزادن قورتولمق يولنی بولاجقلرینی، يالكز هولو ايله اوغراشه بيلمك اوزره چویوئه و چومی عشیرتلرینی عفو ایتمك لازم كلدیكنی، چونكه بر فنالغك ترقيسنه ممانعت ايدلمك ايسته نيلديكی زمان داللرله دكل اصل كوكده ايله اوغراشمق ايجاب ايده جكنی علاوه ايدييورلردی. ايشته بو ملاحظاته بناءً چویوئه، چومی قبيلی عشیرتلرندن عسكر آلمشلر، كنديلرينه بر آيلق يیه جك ويرمشلردی. بو عسكرده يوله چيقمشدی. بونلره مظاهرت ايده جك اولان بويوك اردويه يینغ لوچويی نهرينك اوكنده دورمق امری ويرلمشدی. بو صورتله بوتون توركاری شاپولونك طرفنی تركه سوق ايده بيله جكلرینی اميدايدييورلردی. فقط ابتدا موفقیت چین مجلسنك اميدلرينه هيچ توافق ايتمدی. ايمپراطورك كندی معيتنده بولونان تورك عسكرلرينك قوماندانسنی توديع ايتديكی قوچو Kou-tchou شاپولو طرفنه دونه رك اوكا تسليم اولدی. تاتارستانك لائوشان Lao-chan نامی ويريلن بر داغنده تحصن ايتدی. بونك اوزرينه چينليلر اوراده اونی محاصره يه كيتمك مجبوريتنده قالديلر. چين قوماندانی قيه ن فام، عاصی يی اسير آلدی، معيتنده كيلردن دوقوز بيك كشی يی اولديردی. ايشته چينليلرك احراز ايتدكلری يكانه مظفريت بوندن عبارت اولمشدر. محاربه ايده جكلری قوملری پك محقر عدايتمشلردی. ايرته سی سنه قوماندان چينغ

ليه تای قيسو
قام مو
تام شو
سنه
٦٥٢

٦٥٣

تام‌شو

چی‌تسیه معیتنده‌یکی بر اردو سوق ایدیلدی . ئی‌پی‌تولو خانك وفات ایتدیکی صیراده بو اردو تاتارستانه کیردی. بو خانك خانی اوغلی قیه‌پی‌تا Kie-pi-ta اولمش و چین‌چوشه‌هو خان Tchin-tchou-che-hou عنوانی آلمشدی.

بو پرنس شاپولویه قارشی حرب ایچون چینیلرله برلشمك ایستدی. خدمتلرینی قبول رجاسیله ایمپراطوره سفیرلر یوللادی. بو مناسبتله ایمپراطوردن خان عنوانی آلدی . شاپولوبی محو ایتمك ایچون صرف ایتدیکی بوتون مساعی‌یه رغماً بوتون عشیرتلرینك شاپولو طرفندن تسخیر ایدلدیکنی کوردی . معیتنده یك آز تبعه قالدی. چینیلره فائده‌سز بر حاله کلتجه اونلر طرفندن محقر کورولمکه باشلاندی . بو اثناده چینیڭ چی‌تسیه قوماندا‌سنده‌کی چین اردوسی تاتارستانده اینغ‌سو چوئن Ing so-tchuen شهرینه‌قدر ایلریله‌مشدی .

سنه
٦٥٥
ئیه‌تای‌قیدسو
تام‌شو

دها اولجه قولولو وچویوئه‌عشیرتلرینی مغلوب ایدرك بونلردن برچوق کشی‌یی اتلاف ایتمش وپك چوق غنائم آلمشدی . برقوماندن بر مقدار عسکرله بعض موقعلری ضبط وتخریب ایتمشدی. سوتیم‌فام نامنده‌دیکر برقوماندان‌ده شاپولونك تبعه‌سی اولوب بحث ایتدیکم نهرك ساحللرنده اقامت ایدن شونی‌شی Chou-ni-chi لره هجوم ایتدی، برچوق بارکیر آلدی . هزیمت اوقدر عمومی ایدی‌که تورکلر جانلرینی قورتارمق ایچون سلاحلرینی آته‌رق قاچیورلردی . سوتیم‌فام بوسفری اجرا

٦٥٦

ایچون معیتنه یالکز بش یوز سواری آلمشدی . مع مافیه بوتون
چین قوماندانلری سوتیم فام قدر غیرتله وفدا کارلقله چالیشمادیلر .
بوندن دولایی اردونك آراسنه نفاق صوقدیلر . بو حرکتك
باشلیجه سببی ایسه قصقانجلق ایدی . ذاتاً منفعت دولتك حسده
فدا ایدلمسی چوق کره واقع اولور . هنغ تو Heng-to نامنده
برشهره یاقلاشمشلردی . اهالیسی کلوب عرض تسلیمیت
ایتمشلردی . ون تو Ven-tou نامنده برقوماندان بونلرك
هپسنی قلیجدن کچیرمك ، اموالارینی ضبط ایتمك ایستیوردی .
بو حرکت برطورمظفرانه بخش ایدییور وسوتیم فامك شهرتنی
قصقانان قوماندانك حس غروری اوقشایوردی . فقط
سوتیم فام بوکا شدتله ممانعت ایتدی . بوصورتله حرکت ایتمك
بر شقاوت وسرقت اوله جغنی سویلدی . فقط سوزلرینی
دیکله تمدی . کندیسی یالکز غنائمدن هیچ برحصه آلمامقله
اکتفا ایتدی .

سنه ٦٥٧

ایمپراطور طرفندن مظهر تصویب اولان سوتیم فامك بو
حرکتی ، ایلی نهری اردولرینك باش قوماندانی صفتیله
تکرار تاتارستانه اعزام ایدلمسنه برسبب تشکیل ایتدی . بوسفرده
کرك تورك کرك چینلی برچوق قوماندانلرده او کارفاقت ایتدیلر .
یاننده برده هوئه ئی قه رئیسی بولونیوردی . آسه نا می شه ایله
آسه نا بوچینه آلتای داغلری طریقیله حرکت ایتملری ایچون
امر ویرلدی . سوتیم فام ئی نیه بالکه ده ایرتیش نهری ساحللرینه

واصل اولدی . اوراده برچوق تورك، رئیسلریله برابر کلەرك
عرض اطاعت ایتدیلر . چوموقوئن Tchou-mo-kuen
تورکارینی تحت انقیاده آلدی . شاپولو سوتیم فامك حرکاتنه
مانع اولمق ایچون یوزبیك کشی ایله ایلریلەدی . مقدارلری
اون بیکه واران چینلیلری هرطرفدن صاردی . سوتیم فام
پیاده قوتلرینی اوراده صف حرب اوزره دیزدی، هراستقامتە
دوغرو بر جبهه آلمشدی. هرطرفه مزراقلر توجه ایدییوردی.
بوطابورك شمالنه سواریسنی تعبیه ایتدی. هولو اوچ کره هجوم
ایتدیکی حالده چینلیلری بوزامادی. سوتیم فام بوتون سواریسیله
توکارك اوزرینه هجوم ایچون مناسب بر فرصت قوللادی .
درحال توکاری بوزدی ، قاچمغه مجبور ایتدی . اون لی
مسافەیه قدر آرقەلرندن تعقیب ایلدیلر . میدان محاربەده
باشلیجه قوماندانلرله برابر اوتوز بیك نفرده مقتول قلدی .
ایرتەسی کون طلوع شمس ایله چینلیلر تورکاری ینه تعقیبه
باشلایەرق بوتون بوتون پریشان ایتدیلر . نوشەپی لرك بش
عائلەسی کاوب سوتیم فامه تسلیم اولدیلر . عینی مقدارده بولونان
تولولرده جنوب طرفنه چکیلەرك آسەناپوچینه عرض انقیاد
ایتدیلر . سوتیم، تالاس نهرینه وسائر جهتلره دوغر تورکلری
تعقیب ایچون بعض مفرزەلر کوندردی . فقط کثرتله یاغان
قارلر بو مفرزەلری کوزل هوالر تکرار باشلایجەیه قدر توقفه
مجبور ایتدی . سوتیم فام بوکا راضی اولمادی . تورکار بوشدتلی

قاری وصوغوغی کورونجه چینلیلرك تعقیباتدن صرف نظر ایتمش اولاجقلرینه حکم ایده‌جکلری ایچون کندیلرینی غفلةً باصمق قولای اولاجغی مطالعه‌سنده بولوندی . اونلره کندیلرینی طوپلایه‌جق قدر زمان براقلمیرسه دها اوزاقلره کیده‌جکلر ومدافعه‌یه حاضرلانه‌جقلردی . بناءً علیه عسکرلرینی شدائد هوائیه‌یه رغماً کیجه کوندوز یورووتدی . یولده راست کلدیکی شیلرك کافه‌سنی ضبط ایتدی . شوآم هونهرینه یعنی چیفت نهره واصل اولدی . بوراده آسه‌نامی‌شه ایله آسه‌ناپوچینك عسکرلری‌ده کلوب التحاق ایتدیلر . شاپولونك قرارکاهندن ایکی یوز لی مسافه‌ده بولونان بو نقطه‌ده توقف اولوندی . اورادن صوکره اردوقین‌یاشان داغنه قدر صف حرب نظامنده یورودی .

چینلیلری بو قدر یقین بر نقطه‌ده بولمغه هیچ منتظر اولمایان شاپولوغایت احتیاطسز داورانیوردی . اووالره ، اورمانلره داغیلمش اولان عسکری آو بیشنده ایدیلر . چینلیلر دوغروجه قرارکاهك اوزرینه یورویه‌رك یغما ایتدیلر . طبل وعلملرله وسائر آلات حربیه ایله برلکده اون بیك اسیر آلدیلر . شاپولو علی العجله ایلی نهرینی اوته طرفه کچدی . هوئه‌یی‌قه‌لرك قوماندانی کلوب تسه‌ن‌یوئن یاخود فاراب الکاسنده ؛ آسه‌نا - می‌شه ایلی نهری ساحللرنده اردو قوردیلر . بونك اوزرینه چویوئه‌وچومی تورکلری عرض تابعیت ایتدیلر . چین اردوسی شوآم‌هو نهری قیبسنده اردوکاه تأسیس ایتمشدی . شاپولو

بوراده چینلیلری پوسکورتمك اوزره پوشه Pou-che نامنده
بر طرخان براقشدی . سوتیم فام شاپولویی ، تاراس ایله ایلی
آراسنده سویی‌شه‌شویی نهرینه قدر تعقیب ایتدی . بوخان
طرفدارلری ایله برلکده هپ غرب طرفنه دوغرو چکیله‌رك
شاش الکاسنده سوتوچینغ So-tou-tching دنیان برشهره
قدر کیتدی . یورغونلقدن ، آچلقدن حالسز دوشن بارکیرلری
آرتق دها ایلری‌یه کیده‌میورلردی . شهر سکنه‌سی آنجق بر
چوق پارامقابلنده قاپیلری آچدیلر . صوکره اوراده‌کی طرخان
همان کندیسنی توقیف ایتدیره‌رك شاش قرالنه کوندردی .
آسه‌نامی‌شه ایله هوئه‌یی‌قه‌لر رئیسی کلوب اورادن شاپولویی
آلدیلر . بونك اوزرینه بتون تبعه‌سی داغیلدی . چینلیلر
تاتارستانده تأسیس سکونه موفق اولدیلر . هر طرفده یوللر
آچیلدی . تجارتی تسهیل ایچون بر طاقم دبویلرله برابر بویوك
یوللر انشا ایدلدی .

شاپولو چینه کوتورولدی . اوراده بوتون خطالرینی
صمیمی صورتده اعتراف ایله‌دیدی که : « متوفا ایمپراطوربنی برچوق
ایلکلره غرق ایلدی . بن ایسه اونك تبعه‌سنه قارشی سلاح چکدم .
بوکون غضب الهی‌یه اوغرایورم . کیمه شکایت ایده‌بیلیرم ؟ چین
قانونلری موجبنجه بر عمومی میدانده اعدام ایدلمکه مستحق
اولدیغمی بیلیورم . فقط رجا ایدرم ، بنی متوفا ایمپراطورك
مزارینه کوتورکز . اونك عفوینی طلب ایتدکدن صوکره

أولەيم ، اونك آياقلرى دیبنده جزامى چكەيم . » چين مراسمی بو قبيل بر مساعدەيە امكان كوسترميور كبيدى . ايمپراطور ، چينليلرك نظرنده جرم ارتكاب ايتمش فقط اساس اعتباريله ممالكنى مدافعەدن باشقه بر شى ياپمامش اولان بر تورك خانى ايمپراطورك تربەسنه تقديم ايتمك جائز اولوب اولمايەجغنى دانيشمغه مجبور قالدى . ايمپراطوره جواباً مظفر بر اردو قوماندانلرينك برشى ايچمك اوزره اجدادك تربەلرينه كيتمەلرى عادت ايسەده ايمپراطورلرك تربەلرى اوكنده هيچ برزمان اسراقربان ايدلمەمش اولديغنى ، مع مافيه بومساعدەنك شاپولويه كوستريلەبيلەجكنى سويلەديلر . بونك اوزرينه شاپولو ايمپراطور تاى تسونغك مزارينه سوق و اوكا تقديم ايديلديسەده حياتى باغيشلاندى . ايرتەسى سنه وفات ايتدى . قيەلى خانك تربەسنه دفن اولوندى . بر طاش اوزرينه افعال وحركاتى حك ايديلدى . چين چەئو شەهو خانك نه اولديغنه دائر مورخلر بزه هيچ تفصيلات ويرميورلر .

بوتون تاتارستانى ولايتلره تقسيم ايدەرك هپسنه بر والى تعيين ايتديلر . بونلرده آق صو قربنده غانسىده اقامت ايدن قوماندانه تابع ايديلر . بوتون بو مملكتلر غرب طرفنده ايرانه قدر امتداد ايديورلردى . ايمپراطور قائوتسونغ آسەنامى شەيە هيم سيه وام خان Him-sie-wam عنوانى و تولو خانك بش عشيرتنك ادارەسنى توجيه ايتدى . آسەنا پوچينەده

قچو تسیوئه خان Ki-tchou-tcioue عنوانیله برلکده نوشه‌پی‌نك بش عشیرتنك اداره‌سنی ویردی . بونلری یرلرینه اقامه ایچون تاتارستانه برقوماندان کوندردیلر . عینی زمانده کندیلرینه بر چوق هدیه‌ده یوللادیلر .

چینلیلر او صیراده آق صو الکاسنده ظهور ایدن اغتشاشاتی‌ده یاتیشدیردیلر . بو قطعه‌نك قرالی اولی‌پوشه‌پی چین ایمپراطورینه بالذات عرض تعظیماته کیتمشدی . زوجه‌سی قرالیچه اونك اثنای غیبوبتنده قوماندانلردن بریله بعض مناسبات عاشقانه‌ده بولونمشدی . بو ایسه برطاقم دیدی قودیلری دعوت ایتدی . لاقردی او قدر میدان آلدی که ایمپراطوره بیله خبر ویردیلر . فنالغك اوکنی آلمق ایچون قوماندانی حبس ایتدیره‌رك اولی‌پوشه‌پی‌یی مملکتنه کوندردیلر . فقط اکابر ملتدن بر قسمی اوکا قارشی عصیان ایتمشلردی . چینلیلر عسکر سوقنه مجبور اولدیلر . صوکره ، بو قوملری تحت اطاعتده طوتمق ایچون چین قوماندانك قرارکاهنی آق صویه نقل ایتدیلر . بونك اقامتکاهنه دائما غان سی نامی ویرلمشدر . بوندن صوکره سی‌چه‌ئو نامی ویریلن تورفانده آنجق ایکنجی درجه‌ده بر مأمور قالدی . او صیرالرده آق صو قرالی أولدی . چینلیلر اونك یرینه اوغلی سوقی Su-ki یی کچیردیلر .

سنه ٦٥٨ تام‌شو لیه‌تای‌قیسو

ایمپراطور تاتارستانك جنوب الکالرنده بوصورتله تأسیس

٦٥٩

ليه‌تاى قيسو

سكون و آسايشه موفق اولديغى صيرالرده شمالده سيحون نهرينه دوغرو يكى محاربه‌لر ظهور ايدييوردى. هيم‌سيه‌وام‌خان، نام ديكرله آسه‌نامى‌شه، چين‌چه‌ئوشه‌هوسى عليهنه يعنى چين‌چه‌ئو نهرى ساحللرنده كائن ولايت واليسنه قارشى يورومش، شوآم‌هو نهرى قييسنده اونى بوزمش وباشنى كسمشدى. بوخانك هم بو حركتى هم آسه‌ناپو چين كبى امور اداره‌ده‌كى اقتدارسزلغى توركلرك نفرتنى دعوت ايتدى. بونلره قارشى عصيان ايتديلر. تومان Tou-man نامنده برتاتار ايله برلشديلر. تومان كاشغر، چون‌قيوپو، قيه‌يوئون‌تو قراللقلرينك عسكريله عصيان ايتمشدى. هپ بردن كيدوب هندستانك شمالنده خوتن قراللغنه هجوم ايتديلر. بوخبر چينه واصل اولور اولماز قوماندان سوتيم‌فام عاصيلره قارشى يورومك امرينى آلدى.

تام‌شو

سنه ٦٦٠

تومانك عساكرى ماته‌ئوچوئن نهرى ساحللرينه چكيلمشلردى. سوتيم فام الك ايى سواريلريله بونلره هجوم ايده‌رك مغلوب وتومانى عرض تسليميته مجبور ايتدى.

٦٦٢
ليه‌تاى قيسو
قام‌مو
تام‌شو

آق صو قراللغنده اغتشاشات متصل دوام ايتمكده اولديغى جهتله چين ايمپراطورى قوماندان سوهاى چينغه اورايه كيتمك ايچون امر ويرمشدى. آسه‌نامى‌شه ايله آسه‌ناپو چين‌ده عسكرلرينى چين اردوسنه الحاق ايچون امر آلمشلردى. بربرلرينك كيزلى دشمنى اولان بو ايكى خان بربرلرينى محو ايتمك فرصتنى كوزتليورلردى. آسه‌ناپو چين، آسه‌نامى‌شه‌يى

چینلیلره قارشی عصیان فکرنده بولونمقله اتهام ایتدی .
ایشیتدیکی سوزه پك چابق ایناتان سوهای‌چیم مسئله‌یی هیچ
تحقیق وتعمیق ایتمه‌دن آسه نامی‌شه‌یی أولدیرمکه قرار ویردی .
ایمپراطورك خانه وعسکرلرینه مکافات ویرلمسنی امر ایتمش اولدیغنی
اعلان ایتدی . آسه نامی‌شه بوطوزاغه دوشدی . بر مقدار
عسکرله کلدی . فقط درحال اطرافلری قوشادلدی .
آسه نامی‌شه‌نك باشی کسیلدی . تبعه‌سندن بر عشیرت رئیسی
سلاحه صاریلدی . فقط سوهای‌چیم بونی تعقیب ایله چینلیلره
عرض تابعیت ایتمکه مجبور براقدی . برآز صوکره آسه‌ناوچین
وفات ایتدی . بونك اوزرینه آرتق حکمدارسز قالان اون
تورك عائله‌سنك قسم اعظمی تاتارستانك جنوبنده پك ذی‌قدرت
اولان توفانلره یاخود تیبتلیلره تابع اولدیلر . چینلیلردن
انتقام آلمق ایچون ایغورك شمالنده تیم‌چه‌ئو جوارلرینه آقینلر
یاپدیلر .

عینی زمانده اسکی ایران حکداری یزدجردك اوغلی فیروز
[۱] خوراسانه جوار قطعه‌لری ضبط ایتمش اولان تورکارك
الندن قورتوله‌رق چینه قاچمشدی . چینلیلر کندیسنی بر حکمدار
صفتیله قبول ایده‌رك حکمدارلغنی تصدیق ایتدیلر . برقاچ سنه
تورکستانده مهم بر وقعه جریان ایتمدی . حکمدارسز قالان
تورکلر اوته‌یه بری‌یه داغلمشلر ، جوار حکمدارلرك تابعیتنه

لیه‌تای‌قیسو
سنه
٦٧١

---

[۱] چینلیلر پی‌لوته Pi-lou-sse دیه تلفظ ایدییورلر .

ليه‌تاى قيسو

كيرمشلردى . بونلرك آراسنده آسايش وانتظامى تأمين وادامه ايچون ايمپراطور اونلره آسه‌ناتوچى Asena tou-tchi نامنده بر رئيس تعيين ايتدى . بوساده‌جه عساكر خاصه ضابطى عنوانى طاشيدى .

سنه ٦٧٢ ليه‌تاى قيسو قام‌مو

بو فاصله اثناسنده توركلر وبالخاصه قوم‌يوئه واوسيه‌قيه عشيرتلرى چينليلره قارشى عصيان ايتمشلردى . ايمپراطور ، سوتيم فامى كوندرمش ، اوده قوم يوئه‌لرى عرض تسليميته مجبور ايتمشدى . اوسيه‌قيه‌لر توفانلرك يانته چكيلمشلر وكاوب كاشغر شهرينى محاصره‌يه آلمشلردى . او سنه چيندن يكى بر اردو دها حركت ايتدى . فقط بو اوزاق مملكته دها واصل اولمادن اول بو قوملر عرض انقياد ايتديلر . خوتن قرالى

٦٧٤

وام فوتويوم Vam-fou tou-ynm ايله فيروزده ايمپراطوره عرض تعظيمات ايتمكه كلديلر . چينليلر خوتن قرالنه بر طاقم عنوانلر توجيه ايله ممالكنى اون ولايته تقسيم ايتديلر و كنديسنى

٦٧٧ قام‌مو ليه‌تاى قيسو

والى نصب ايلديلر . آسه‌نا توچى چينليلرك ويردكارى عنون ايله اوزون مدت اكتفا ايتمدى . چوق كچمه‌دن اون عائله‌نك خانى عنوانى آلدى ، تيبتليلر ايله صلح ياپدى . اونلرله برلكده كيدوب چينليلره تابع اولان تاتارستان ولايتلرينى يعنى آق

٦٧٩ قام‌مو ليه‌تاى قيسو تام‌شو

صو جوارلرينى تخريب ايلدى . بو مناسبتله ايمپراطور بر يوك بر مجلس طوپلادى . ناظرلردن قسم اعظمى توركلره قارشى يورومك اوزره عسكر طوپلانمه‌سى رأينده ايديلر . فقط

پوئه‌یی هیم قیه‌ن مخالف فکرده بولوندی .. ایران قرالی فیروز چینده وفات ایتمش ، نی‌نی‌سه [۱] Ni ni sse اسمنده بر اولاد براقمشدی . بوکا قرال عنوانی ویره‌رك مملکتنه اعاده ایتمکی تکلیف ایتدی . بویله حرکت ایدیله‌جك اولورسه تیبتلیلر ایله تورکلری دوردیرمق قولای اولاجقدی . چونکه اونلرك الکاسندن گچیله‌جکدی . بو مطالعه‌یی تطبیق ایتمکه قرارویردیلر . پك موفقیتله اجرا ایتدیلر . چینلیلرك ورودندن جاسوسلری واسطه‌سیله خبردار اولان آسه‌ناتوچی بونلرك ایران سفری ایله مشغول اولدقلرینه اینانه‌رق تدابیر احتیاطیه اتخاذ ایتمك شویله دورسون چین قوماندانی سلاملامق اوزره چوجوقلریله برابر اونك یولی اوزرنده بر یرده بکله‌دی . پوئه‌یی هیم قیه‌ن اونی بوتون عائله‌سی وقوماندانلریله همان توقیف ایتدیردی ، چینه کوندردی . ایران محاربه‌سی بر بهانه‌دن عبارت اولدیغی ایچون دها ایلری‌یه کیدیلمه‌دی . بوتون تورك عائله‌لری بو ضربه‌نك تأثیریله داغیلدیلر ، غربه دوغرو دها زیاده اوزاقلاشدیلر . بونلری ضبط واداره ایچون ایمپراطور بر طاقم رؤسا تعیین ایتدی . آسه‌نامی‌شه‌نك اوغلی اولان برنجی رئیس یوئن قیم Yuen-kim نامنی طاشیوردی . آسه‌ناتوچینك اوغلی اولان ایکنجی رئیس هوسه‌لو Ho se-lou نامنده ایدی . بونلر پدرلرینك حکومتلرینه

---

[۱] چینلیلر ایران اسملرینی او قدر تحریف ایدییورکه بونك اصلی نه اوله‌جغنی تخمین ایده‌مدم

صاحب اولدیلر . فقط عنوانلری سادەجە ایمپراطورك عسا کر خاصەسی ضابطلکندن عبارتدی .

سنه ٦٨٢ لیەتای قیسو

بوتون بو تدابیره رغماً تورکلر اورتەلغی قاریشدیرمقدن کری دورمادیلر . آسەناچەپو Asena-tchepou نامنده بر رئیسلری اون عائلەنك عسا کرندن مرکب بر قوت ایله ، چینلیلرك تحت ادارەسنده بولونان قوم یوئەلره هجوم ایتدی . خانسیده اقامت ایدن چین قوماندانی بونلرك امدادینه قوشەرق ایلی نهری قربنده تورکلری بوزدی . فقط چەپو [١] تکرار قوتی طوپلامق چارەسنی بولدیغی ایچون ایصی کول جوارنده ایکنجی دفعه اولەرق محاربه مجبوریتی حاصل اولدی . تورکلرینه بوزولدیلر . رئیسلرندن اوچ یوزینی غائب ایتدیلر . بونلر چینلیلره اسیر دوشمشدی . بوسببدن بوتون ملت پك زیاده کسب ضعف ایتدی .

٦٨٥ ٦٨٦

آسەنا یوئن‌تیم تولو خانك بش عشیرتنی طوپلایەرق هیم سیەوام خان Him-sie-vam عنوانی آلنجەیەقدر تورکلر بوصورتله متفرق بر حالده قالدیلر . هوسەلوده نوشەپی عشیرتلریله بویله یاپدی . کندیسنه قی چوتسیوئه خان Ki-tchou-tciue نامنی

٦٩٠ لیەتای قیسو

ویردی . فقط هرایکیسیده شرق تورکلرینه مقاومت کوستربیله‌جك بر حاله کلەمدیلر . شرق تورکلری اونلرك مملکتلرینه

[١] آسەنا عائله اسمی اولدیغی ایچون چوق کره حذف اولونور .

کیره‌رك کندیلرینی پریشان ایتدیلر . هو‌ـه‌لو ، تبعه‌سندن
یتمش بیك کشی ایله کیدوب چینلیلرك تحت تابعیتنه کیردی .
او زمان غایت صاحب قدرت اولان ایمپراطوریچه قای هه‌ئو
اوکا قیه چونغ سوچو خان Kie tchong su-tchu یعنی
ایمپراطوره کمال صداقتله خدمت ایدن خان عنوانی ویردی .
دیکر طرفدن تیبتلیلر ، مملکتلرینك شمالنده کائن طرفلرك
همان کافه‌سنی یعنی خوتنی ، کاشغری ، آق صویی ، ایصی
کولك غربنده سویی شه‌یی‌اله کچیرمشلردی . چینلیلر بونلره
درت قوهٔ محافظه عنوانی ویریرلر . ایمپراطوریچه عسکر
سوق ایتدی . بونلرك قسم اعظمی تورك ایدی . بوشهرلری
تیبتلیلردن استرداد ایتدی. ایمپراطوریچه غصب ایتدیکی حکم
ونفوذی اٌلندن قاچیرمامغه پك اهمیت ویردیکی ایچون ولی
عهد حکومت ایله مناسبات خفیه‌ده بولونمقله اتهام ایدیلن
آسه‌نا یوئن‌قیمی اٌولدیرتمکله تورکلره یکی بر ضربه اوردی .
بو خانك اوغلی هیه‌ن نفی ایدیلدی . بونك اوزرینه تورکلر
رئیس اوله‌رق آسه‌ناتوتسه Aaena-toutse نی انتخاب ایتدیلر .
اوده تیبتلیلرله متفقاً کیدوب شنسی جوارلرنده آقینلر یاپدی .
چینلیلر کندیلرینی مغلوب ایتدیلر . سائر تورك قوماندانلری‌ده
باشقه طرفده مغلوبیته اوغرادیلر . تیبتده نی‌شوموسی
Ni-cho-moso شهری تخریب اولوندی. احتمالکه‌بو کون چومو
Tchou-mou نامنی طاشییان مملکت بودر . بو محاربه‌نك

سنه ٦٩٢

٦٩٣ تام‌شو

٦٩٤ لیه‌تای‌قیسو

چینلیلر ایچون باشقه نتایجی‌ده اولدی . فقط بو دها زیاده تبتیلره عائد بر ایشدر . بز یالکز غربی تاتارستاندن بحث ایتمك فکرنده‌یز . بوراده تورکلرك بوتون قوت ونفوذی تمامیله محو اولمشدی . هرحکومتك اوزمان بر قرالی واردی . چینلیلر بر قرال نصب ایتمشلردی که سیحون نهری بوینده قانغ الکاسنده وقاپچاقده حکمران اولیوردی . اسمی توسوپوتی To-so-po ti ایدی. برینه‌اوغلی نی‌پوسه Ni-po-sse گچمشدی . بوده وفات ایتدیکی وقت مملکتك خلقی بوعنوانی توهوئن To-hoenه ویرمشلردی . تورکلر بوتون بو مملکتلره داغیلمشلردی . غرب طرفنده‌اوزاقلره‌قدرانتشارایدیورلردی . او زمان تورکلر بر نوع آنارشی ایچنده ایدیلر . هوسه‌لو Ho-se.lou نامنده بر خانلری یاخود رئیسلری چین سراینده ایدی . اوکا بر طاقم قورو عنوانلر ویرمشلردی . مملکتنه دونمکه جسارت ایده‌میوردی . چونکه سوء حرکتندن دولایی هر کسك منفوری اولمشدی. ذاتاً اوراده بو احوالدن استفاده ایدن طرخانلرندن اوچه‌له O-tche-le نامنده بری تورکلر آره‌سنده کندیسنه پك چوق طرفدارلر پیدا ایتمشدی . توقی شی Tou ki-chi تورکلری عشیرتنك بوقرماندانی هوسه‌لو خان نزدنده موهو طرخان یعنی بویوك طرخان منصبنی حائز ایدی . ملتنك باشنه گچدیکی وقت مملکتی یکرمی اداره‌یه تقسیم ایتدی. هروالینك زیراداره‌سنده

سنه ٦٩٧

تام‌شو لیه‌تای‌قیسو

یدی بیك کشی واردی . ایلی نهری جوارنده وایصی کولك شرقنده کائن سوی‌شه نهرینك شمال غربیسنده قوم‌یوئه چینغ شهرنده قرارکاه قوردی . بوردهکی بویوك سرای ایدی . کوچك سرای ایسه‌ایلی نهرنده ایدی . حکومتی شرق طرفنده تورکستان شرقیه وایغور الکاسنه ، غرب طرفنده باربارلرك الکالرینه یعنی روما ایمپراطورلغنه قدر امتداد ایدیوردی . چینلیلری کندی طرفنه جلب ایچون ۶۹۹ تاریخنده اوغلی شونو Chou-nou یی ایمپراطوریچه ووهه‌ئویه یوللادی . اوغلی اوراده پك حسن قبول کوردی . اوسیه‌قیه O-sie-kie عشیرتندن پولو Pou-lo نامنده بر رئیسك اداره‌سی آلتنده بولنان تورکلرك عصیانه هیچ اشتراك ایتمه‌مشدرکبی کورونیور.

چینلیلر خان عنوانی ایسته‌دکلری کبی توجیه ایدیورلردی. هوسه‌لونك وفاتندن صوکره آسه‌نا هیه‌ن‌ه هیم‌سیه‌وان خان Him-sie-vam عنوانی ویردیلر . ایرته‌سی سنه هوسه‌لونك اوغلی هوآی‌تائو Hoai-tao اون عائله‌نك خانی عنوانـنه مالك اولدی . فقط بواون عائله توتان Tou-tan نامنده بر تورکك اداره‌سی آلتنده آسه‌نا هیه‌نه قارشی عصیان ایتدیلر. آسه‌ناهیه‌ن بونلره هجوم ایله عاصی‌یی اولدیردی وتورکلری تحت اطاعتنه آلدی . سوی‌شه‌نك غربنده قرار قیلمش اولان تورکلردن اوتوز بیك چادیر خلقی قدر اطرافنه طوپلادی. بوموفقیت اوزرینه چینلیلر بیان تبریکات ایچون بر هیئت سفارت کوندردیلر.

سنه ۷۰۳ تام‌شو

۷۰۴ لیه‌تای‌قیسو

قولولو، هوئوئو Hou-uo ، شونیشی Cho-ni-chi تورکلری کندیسنه تابع اولدیلر . بو عشیرتلره صوکره شرق تورکلرینک مه‌چو نامنده‌کی خانلری هجوم ایتدی . چینلیلر هیئه‌نه امداد کوندردیلر . بو خان بو محاربه ایله مشغول اولدیغی صیراده اوچه‌له Ou-tche-le نك تحت اداره‌سنده عصیان ایتمش اولان توقیشو Tou-ki-chi لر کسب قوت ایدییورلردی . رئیسلری چیندن هوآی‌ته‌قرالی عنوانی آلمشدی . فقط ایران قطعه‌سنی تماميله فتح ایتدکدن صوکره شرقه دوغرو متصل ایلریله‌مکده دوام ایدن عربلر قتیبه‌نك تحت قوماندا‌سنده اونك مملکتلرینه کیردیلر . بو عرب قوماندانی تورکلری بخارا قربنده مغلوب ایتدی . اوشهری ضبط ایله اورایه بر والی نصب ایلدی . قتیبه اوزاقلاشیر اوزاقلاشماز عرب قوۀ محافظه‌سی قلیجدن کچیریلدی . عودته مجبور اولان قتیبه شهری محاصره و هجوم ایله ضبط ایتدی . اوزمان ظهور ایدن شدتلی برصوغوق اوچه‌له‌نك سبب وفاتی اولدی . یرینه اوغلی سوقو So-ko کچدی، بدرینك عنوانلرینه توارث ایتدی . بوخانك اوچ یوز بیك عسکری واردی . چین ایمپراطوری سوقو طرفندن غانسی والیسی یوئن چینه قارشی کوسترلمش و بوقوماندانك ثبات و متانتی سایه‌سنده تسکین ایدلمش اولان حرکات خصمانه‌یی اونوته‌رق اونی تختنه اصعاد ایتمك اوزره هوآی‌تائوبی تاتارستانه کوندردی . تورکلر غرب طرفنده بوقدر مسعود اولامادیلر . قتیبه ماوراء النهرده

دیار بکری
بن شوفه
ابو الفراج

سنه
٧٠٦
لیه‌تای قیدسو

یکی ترقیاته نائل اولیوردی . متعدد شهرلر ضبط ایتدی . تورکلردن ، سوغدیانلردن ، چینلیلردن مرکب و مقدارلری ایکی یوز بیکه بالغ اولان خانك اردوسنی بوزدی . بو اثناده یکی خان ایمپراطوره عرض تشکر ایچون بر هیئت سفارت کوندردی.

سوقونك بدایت حکومتنده قیوئه چو چونغ تسیه Kioue tcho·tchong-tcie عرض انقیاد ایتمك ایستهمدی . بر قاچ دفعه محاربات وقوعه کلمشدی . غانسی قوماندانی یوئن چین بونلری باریشدیرمق ایچون الندن کلنی صرف ایدوب موفق اولامادقدن صوکره چونغ تسیه یه چین سراینه کیتمسنی توصیه و اوراده بعض عنوانلره نائل اولاجغنی وعد ایتدی . چونغ تسیه بو نصیحتی قبول ایتدیسه ده یولده کندیسنی واز کچیردیلر. چین سراینده بول بول پاره داغیتمازسه یوزینه باقلمایه جغنی اوکا آکلاتدیلر. بونك اوزرینه تکرار تاتارستان یولنی طوتدی. عسکر طوپلایوب تیبت عسکرلرینه الحاق ایتمك ، هپ بردن سوقویه هجوم ایله آسه نا هیه نی تکرار موقع اقتداره کتیرمك تکلیفنده بولوندی . یوئن چین بو تصوردن خبر آلیر آلماز ایمپراطوره بیلدیردی. بو تورك قوماندانك سوقویی خلع ایتمك، بوتون تورك ممالکنی تخریب ایله درت قوهٔ محافظه یی اله کچیروب تیبتلیلره تسلیم ایتمك فکرنده بولوندیغنی ، بو صلح واتفاقی تکلیف ایتمه سی تورکستانده کی محاربات داخلیه یی تسکین ایده رك صوکره چینه هجوم ایتمك فکرندن ایلری کلدیکنی

سنه ۷۰۸
[...]یه تای قیسو قام‌مو تام‌شو

[...]یار بکری

یازدی . غایت عظیم مقدارده پاره آلمش اولان ناظرلر بو
اشعاراته هیچ اهمیت ویرمدیلر . قانچه‌ئو و له‌آنغ‌چه‌ئو
عسکرلرینی طوپلایه‌رق تیبت‌عسکرلرینه الحاق ایتدیلر. چینده
بولونان سوقونك سفیرلری علی‌العجله حکمدارلری نزدینه
عودت ایله بوتون بو حاضرلقلری اوکا خبر ویردیلر . سوقو،
غان‌سی‌دن بش‌بیك سواری آلدی. یوهوئندن‌یاخودفرغانه‌دن،
هاراشاردن ، آق‌صودن‌ده عینی مقدارده عسکر طوپلادی .
بو اردوایله چینلیلرك یرلرینه‌یاقلاشدی. یوئن‌چین کاشغرده‌ایدی.
اورادن ‌یقمغه‌جسارت ایده‌میوردی. چین اردوسی قوماندانی
قیاپین چینغ تسی‌یه التحاق ایتدی . سوقو بونلره هجوم ایله
قیاپین‌ی تلف ایتدی. چونغ تسیه‌یی اسیر آلدی. صوکره‌چین
سراینه ناظرلرك اتخاذ ایتدیکی خط حرکتدن و بالخاصه‌چونغ
تسیه‌دن بر چوق پاره آلمش اولان تسوقه Tçou-ke دن
شکایت ایتدی. بو ناظرك باشنی ایسته‌دی . عینی زمانده نیه‌ئو
سه‌تسیانغ Nieou-se-tciang نامنده بر قوماندان اوزرنده
مهم بر مظفریت احراز ایله غان‌سی‌یی و درت قوهٔ محافظه‌یی
تخریب ایتدی . تسوقه تاتارستانه آسه‌نا هیانك کوندرلمه‌سی
فکرنده ایدی . فقط یوئن‌چین سوقونك قباحتسز اولدیغنی ،
چینلیلره اوته‌دن بری مربوط بولوندیغنی سرایه بیلدیردی .
بو مناسبتله ناظرلر آره‌سنده اختلاف افکار حاصل اولدی .
نهایت تسوقه‌نك تصنیعاتی میدانه چیقدی . سوقویه اون درت
عائله خانی عنوانی ویریلدی.

دیار بکری

قتیبه‌نك قومانداسی آلتنـده بولونان عربلر حربده دوام وتورکلری مغلوب ایتمه‌لر ایدی غرب طرفی سکون ایچنـده بولنـه‌جقدی . سـوقو ، چینلیلردن کیدوب کندیلرینه عرض اطاعت ایتمك ایچون مسـاعده ایسته‌دی . عربلرك صیق صیق وقوعه کلن آقینلری احتمالکه اونی بو تشبثه سوق ایتمشدر . چین سرایندن قین هوآخان Kin-hoa عنوانی آلدی . قین سوشـان داغنك جنوبنده لوپ کولنك شرقنده اقامت ایدن شـاتو cha-to نامنـده‌کی مختلف تورك عشیرتلری‌ده چینلیلره ویرکو یوللادیلر . سیحون جوارنده‌کی قام قراللغی حکمداری توهوئن To-hoen عینی صورتله حرکت ایتـدی . عربلر او جوارلرده یرلشدکلرندن چینك حمایه‌سی کندیسی ایچون مفید ایدی . تورك ایمپراطورلغی کرك عربلرك یایدقلری آقینلردن کرك ملت رئیسلری آراسنده حکم سورن نفاق وشقاقدن دویی محو اولاجقدی . سوتو بر مدتدن بری عشیرتلرینی تفریق ایده‌رك برقسمنی قارده‌شی چه‌نو Tche-nou یه ویرمشدی. چه‌نو ایسه کندیسی دها زیاده ذی‌قدرت اولمادیغنه قیزه‌رق عصـیان ایتـدی ، شرق تورکلرینك یانـه چکیلدی ، سوقویه هجومه اونلری تشویق ایله‌رهبرلك خدمتنی ایفاایده‌جکنی وعد ایلدی . مه‌چو نامنده‌کی تورك خانی یکرمی بیك کشی ایله سوقونك ممالکنه کیردی، اونی اسیر آلدی . صوکره بو ایکی قارده‌شك بربرلریله چینه‌مدکارینی نظر ملاحظه‌یه آله‌رق هر ایکیسنی‌ده أولدیرتدی .

سنه ۷۰۹ لیه‌تای قیسو قام‌مو ۷۱۲

۷۱۳ لیه‌تای قیسو

۷۱٤ لیه‌تای قیسو تام‌شو

دیار بکری

ایشته احوال بو مرکزده بولوندیغی صیراده ماوراءالنهر-
ده‌کی عرب قوماندانی قتیبه تورکلره قارشی یکیدن حربه باشلادی .
خوارزمی ، صوکره تورك اردوسنی مغلوب ایتمه نتیجه‌سنده
سمرقندی ضبط ایتدی . مع‌مافیه تورکلر رئیسسز قالمادیلر .
سوقونك چه‌پی‌شی Tche pi-chi عشیرتنه منسوب اولان
قوماندانی سولو So-lou داغنیق بر حالده قالان تورکلری
طوپلادی . آز وقت ظرفنده ایکی یوزبیك کشینك باشنده
بولوندی . بوتون غرب مملکتلرینی اله کچیردی ، چین ایمپرا-
طورینه سفیرلر کوندره‌رك اوندن بعض عنوانلره نائل اولدی .
عینی زمانده تبعه‌سندن توقی‌شی Tou-ki-chiلر شرق طرفنده
فتوحات یاپمغه ، ووقتیله چینلیلرك خان عنوانی ویرمش اولدقلری
آسه‌ناهیه‌نه هجوم ایتمکه قالقدیلر. آسه‌ناهیه‌ن جینلیلرك یانته
چکیله‌رك اونلردن امداد ایسته‌دی . او زمان حکمران اولان
ایمپراطور هیوئن‌تسونغ تاتارستانده تأمین سکون ایچون اورایه
وام هوئه‌یی نامنده بر قوماندان کوندرمك وسولویه یکی بعض
عنوانلر توجیه ایله‌مك ایله اکتفا ایتدی . فقط وام هوئه‌یی
تاتارستانه کیتدیکی صیراده توقی‌شی‌لر عربلر وتیبتلیلرله برلشه‌رك
درت قوهٔ محافظه‌یی ضبطه حاضرلانمشلر وپوئوهه‌ن ، تاشه
یعنی فرغانه وشاش شهرلرینی محاصره ایتمشلردی . غان‌سی والیسی
قیاهوئه‌یی درحال قولولو تورکلرینك اوچ عائله‌سنی تسلیح ایله
عربلری وه‌نفقلرینی طرد ایتمکه تشبث ایلدی . آسه‌ناهیه‌ن

سنه ٧١٥ لیه‌تای قیسو تام‌شو

دیار بکری لیه‌تای قیسو تام‌شو

٧١٧

کندیسنه معاونت ایدییوردی . چین سراینده اوکا قوای امدادیه کوندرمکده حاضرلانیورلردی . فقط بعض ناظرلر توقشیلرایله قولولولرك بربرلرینی امحا ایتمه‌لرینه میدان براقق دهامناسب اولاجغی، چونکه ضعیفلرك ازیلوب قویلرك ضعیفله‌یه‌جکی بناءً علیه بوتون تاتارستانی تحت تسخیره آلمق قولای اولاشه جغی مطالعه‌سیله بوکا مانع اولدیلر. بوصورتله یالکز باشلرینه ترك ایدیلان تورکلر عربلرك فرغانه ، خجنده Khojende ، قزان Kasan ، شاش شهرلرینی آلمالرینه مانع اولامادیلر . قتیبه‌نك آقینلرندن یك یورولمش اولان غان ، قام ، قیومی قراللقلری چینلیلردن یاردم ایسته‌دیلر . فقط کشمیر قربنده اوچانغ قراللغی ایله ، قوتو Ko tou ، قیو غوئه‌یی قراللقلری عربلرك تشویقیله چینلیلر علیهنده عصیان ایتمك اوزره بولونیورلردی .

سولوده ایمپراطوردن دورلو دورلو عنوانلره وبالخاصه چونغ شون خان عنوانه نائل اولمش اولمقله برابر چینلیلره جداً مربوط دکلدی . ایمپراطوره متعدد سفارتلر کوندره‌رك اونی تضییق ایدییوردی . آسه‌نا هوآی تائونك قیزینه ایغور پرنسسی عنوانی ویره‌رك زوجه اولمق اوزره کندیسنه اعزام ایتمکی ایمپراطوره قبول ایتدیردی . خاتون یاخود قرالیچه اولان بو پرنسس چینلیلره قارشی غایت متعظمانه حرکت ایتمکه باشلادی . تبعه‌سی توقشیلر غان سی‌ده بارکیر صاتمقله مشغول ایکن چینلیلرك کندیسنك امرلرینی اجرا ایتمه‌لرینی

سنه ٧٠١٠٩

٧٢٠ لیه‌تای قیسو

تام‌شو

٧٢٢ تام‌شو لیه‌تای قیسو

ایستەمکە قالقدی . او شهردەکی توسیەن Tou-sien نامندە
سنه ٧٢٥ چین قوماندانی بو معاملەدن قیزەرق خاتونك مرخصلرینی
قامچیلاتدی و قوغدی . سولو بو حقارتدن منفعل اولدی .
٧٢٦ تبتلیلرلە برلشدی . بو عصیاندە پك مدخلدار کبی کورونن
و تورکلری سلاحە صاریلمغە تشویق ایتمش اولدیغی آکلاشیلان
خوتن قرالی غوئەیچی‌تیائو Goei-tchi-tiao چینلیلر
طرفندن قتل ایدیلدی . بونك اوزرینە تورکلر چینلیلرك
صاحب اولدقلری مملکتلری کیدوب یغما وغان سی‌یی محاصرە
ایتدیلر . بو شهرە یکی بر قوماندان کوندرلمشدی . اجرا
ایتدیکی بر خروج حرکتندە بو قوماندان مغلوب اولدی .
بوتون ولایتلر یغما ایدلدی . مع مافیه مخاصماتە نهایت ویریلدی .
لیەتای قیسو سولو تکرار چینلیلرك دوستلغنی تأمینە چالیشدی . اونلرە
برچوق هدیەلر یوللادی .

عینی تاریخەدوغرو کشمیرك شمالندەکائن هومی Hou-mi
الکاسی قرالی تورك لوچین تان Lo-tchin-tan ، حکومتنی
٧٣٠ ترك ایلە چینە کیتدی ، اورادە یرلشدی . عساکر خاصە
لیەتای قیسو ضابطلکنە تعیین ایدیلدی . سولویە کلنجە ، ایمپراطور هیوئن
تسونغی سلاملامق اوزرە شەچی‌ئوپوسیە نامندە بر سفیر
کوندردی . ایمپراطور سرایدە بولونان بوتون مختلف تورك
سفیرلرینە بر ضیافت ویرمك ایستەدی . بو ایسە بر چوق
اختلافاتە سبب اولدی . چونکە سفیرلردن هر بری دیکرلری

اوزرینه حق تقدم ادعا ایدییور ، بر طاقم سببلر ایلری یه سورییوردی . شرق تورکلری توقیشی‌لرك پك آزغلبه‌لق ، عاصی برملت اولدقلرینی ، وقتیله کندیلرینه تابع بولوندقلرینی درمیان ایدییورلردی . اونلر ایسه ضیافت کندیلری ایچون ترتیب ایدیلدیکندن ایکنجی درجه‌ده برموقعده قاله‌مایه‌جقلرینی سویله‌یورلردی . اختلافی تسویه ایچون ایکی چادیر قوردیرلدی . بری شرقده دیکری غربده هر ایکی ملتك وضعیتنه کوره ترتیب اولونمشلردی . غربده حکمران اولان سولونك سفیرلرینی غرب طرفنده‌کی چادیرده اعزاز ایتدیلر .

تام‌شو

مع مافیه تورکلر چین ایله اولان بوتون مربوطیتلرینه رغماً چینه تجاوز ایچون ظهور ایدن فرصتلرك هیچ برینی اهمال ایتمیورلر وتاتارستانده چینه تابع برلری یغمادن کری قالمایورلردی . چینلیلر ایسه پك اوزاقده بولوندقلرندن بوتجاوزاتی منعه موفق اولامایورلر ، کوز قاپامغه مجبور اولیورلردی . بوندن دولایی تورکلر ایغورلك شمالنده‌کی الکالری ، غان‌سی ، پوهوئون چینغ یاخود فرغانه جوارلرینی تخریب ایتمش اولمقله برابر ، هجوملری رد ودفع ایدلدکدن صوکره سفیرلرینی سرایه قبولدن کری دورمادیلر . ایشته بو آراده‌درکه اسد Asad ابن عبداه قوماندانی آلتنده بولونان مسلمانلر تورکستانه هجوم ایده‌رك تورکلری مغلوب ایتمشدر .

سنه ٧٣٥

٧٣٦ لیه‌تای قیسو

٧٣٧ ابوالفدا بن شوفه

سولو اووقته‌قدر مملکتنی عدالت واعتدال ایله اداره

لیه‌تای قیسو

قام‌مو
تام‌شو

ایتمشدی . نائل اولدیغی غنیمتلرك کافه‌سنی عسکرینه توزیع ایتمك خصوصنده کوستردیکی اعتنا بوتون تبعه‌سنك قلبنی اوکا جلب ایلدیکندن امرلرینه کمال مسارعتله اطاعت اولونیوردی. فقط تیبت قرالی شرق تورکلری خانلری ایله اتفاق ایتدکدن وچین پرنسسلری ایله أولندکدن صوکره ایمپراطورلغنك الك باشلی مأموریتلرینی اوغوللرینه ویردی، بویوك مصرفلر اختیار ایتدی . لازم اولان پاره‌یی‌ده بوتون غنائمی کندیلرینه حصر ایتمك صورتیله تدارك ایده بیلیوردی . تبعه‌سی سولویی ترك ایتمکه باشلادیلر. سولونك اختیارلغندن ویرندن قالدایه‌مامسندن استفاده ایده‌رك قاریشیقلق چیقارمغه باشلادیلر . موهوطرخان ایه توموشی Tou-mo-chi نامنده ایکی طرخان بوتون حکم ونفوذی اللرینه کچیردیلر. سولونك سرایی ایکی فرقه‌یه آیرلدی. اسکی سوقوخانك نسلندن بررئیسك اداره‌سی آلتنده بولونانلره صاری فرقه ، سولو جهتنی التزام ایدنلره‌ده سیاه فرقه نامی ویریلدی. ایکی طرخان برکیجه سولویه هجوم ایله‌اتلاف ایتدیلر. صوکره بونلرك آراسنده اختلاف چیقدیغی ایچون توموشی ، خان فرقه‌سی طرفدارلغنی قبول ایله سولونك اوغلی قوچو Ko tcho یی خان اعلان ایتدیردی. اوده توهوسیه‌ن خان Tou-ho-sien عنوانی آلدی . بوخان سویی‌شه‌چینغ شهرنده پایتخت تأسیس ایتدی. سیاه فرقه‌نك دیکر رئیسی اولان اولحووی‌ته‌له Ulh-vi-te-le ایله برلشه‌رك تاراس شهرینك محافظه‌سنی اوکا تودیع ایله‌دی.

سنه
٧٣٨

برلكده موهوطرخان اوزرينه يورودیلر. موهوطرخان درحال چینلیلره مراجعت ایتدی. اونلرده بوقاریشیقلغی تسکین ایدن قوماندان قیالیه‌ن‌ی کوندردیلر. قیالیه‌ن رفاقتنده شاش قرالی موهوئوتون [۱] وسو قرالی سه‌قین‌تی اولدیغی حالده‌تاتارستانك بوقسمنه واصل اولدی. موهو طرخانك‌قوتیله‌ده برلشدكدن صوکره هپ بردن کیدوب‌قوهوسیه‌ن خانه هجوم‌واونی مغلوب ایده‌رك سوی‌شه‌چینغ شهرینی ضبط ایتدیلر. خان برادرلرندن بریله برلکده حبس ایدلدی. عینی‌زمانده‌کاشغر قوای‌محافظه‌سی مفتشی اولان چین قوماندانی فرغانه قرالنك عسکریله کندی قوتی برلشدیره‌رك بردن‌بره تاراس شهرینی‌باصدی، اله‌کچیردی. سیاه فرقه‌رؤساسندن برینك‌باشنی کسدی صوکره‌یوتای‌چینغ شهرینی آلدی. سولونك دول زوجه‌سی ایغور پرنسسی سائر خاتونلر یاخود ایمپراطوربچه‌لرله برابر بوراده ایدی. بونك اوزرینه غرب تورکلری اوسیه‌لان[۲] O-sie-lan طرخان ایله فرغانه قرالی، چوموقوئن Tchou-mo-koen لر رئیسی قیوئه‌لوچو Kioue-lou-tcho ، شونی‌شی‌و قونغ‌یوئه Kong-yue عشیرتلری، وقتیله توقی شی‌یه تابع بولونان بوتون‌تورك عائله‌لری بوصوك تذبذباتدن دولایی نه قدر پریشان برحالده بولوندقلرینی

سنه ۷۲۹

---

[۱] بو تاریخده صیق‌صیق تصادف ایدیلان موهو کلمه‌سی بویوك معناسنه‌در.

[۲] احتمالکه آرسلان دیمك اولاجقدر.

ایمپراطوره بیلدیره‌رك چین تبعه‌سی اولمغه طالب اولدیلر ـ بو آرزولری اسعاف ایدیلدی . قیوئه‌اوچو عسـاکر محافظه ضابطلکنه تعیین اولوندی. شاش قرالی، شون ئی وام Chun-y-vam عنوانی آلدی. ایمپراطورینك جدینك تربه‌سنه قوماندان قیالیه‌ن طرفندن تقدیم ایدیلن توهوسیه‌ن خان مظهر عفو اوله‌رق برادریله برلکده اردو قوماندانی تعیین ایدیلدی . صوکره ایمپراطور ، آسه‌ناهوآی‌تاهو نك اوغلی هین Hin ه اون عائله خانی عنوانی و توقی‌شیلر اوزرنده قوماندا حقنی ویردی ـ زوجه‌سی لی‌شی Li-chi ایغور پرنسسی عنوانه نائل اولدی ـ موهو طرخان بو لطفلردن دولایی میریلدانمقدن منع نفس ایده‌مدی . بونلر، هله، هینك خان اولماسی کندیسنه پك حقسز کورونیوردی . سولویی اتلاف ایتمش سؤقصد هیئتنك رئیسی صفتیله مکافات ایسته‌یوردی . اونی تسکین ایچون ایمپراطور بوتون عائله‌سیله چینه جلب ایتدی . خان عنوانی ویردی . تبعه‌سی توقی‌شیلرك اداره‌سنی ده اوکا توجیه ایتدی. فقط هین دائما خان عنوانه صاحب قالدی .

سنه ٧٤٠
لیه‌تای قیسو
قام‌مو
تام‌شو

تاتارستانك بو طرفنده آرتق هر شی غایت ساکن کورونیوردی . ماوراءالنهر شهرلرینه داغیلمش اولان تورك پرنسلری چینلیلرك حمایه‌سی آلتنده غایت ساکنانه یاشایورلردی . فقط اوطرفلره قورقو صالان عربلر کندیلرینی او درجه ازعاج ایدیورلردی که شاش قرالی ئی‌ناتوتون قیوله Y-na-tou

٧٤١
لیه‌تای قیسو

tun-kui-le ایمپراطورك معاونتنی استرحامه مجبور قالدی . ایمپراطور ، یکی خان آسه‌ناهینی تاتارستانه بر قوهٔ عسکریه ایله سوق ایتمك مناسب اوله‌جغنی دوشوندی . آسه‌ناهین ، قیولان جینغ [۱] شهرینه واصل اولور اولماز موهو طرخانك هجومنه اوغرادی . مغلوب اولدی . اتلاف ایدیلدی . موهو طرخان، خان عنوانی آلدی . فقط غان سی قوماندانی همان یتیشه‌رك چینلیلرك اوغرادقلری تجاوزك آجیسنی چیقاردی . موهو طرخانی اعدام ایتدی . بونك اوزرینه تومونچی اوچ تورك عائله‌سنه شه‌هو یاخود والی تعیین ایدیلدی .

سنه ٧٤٢ لیه‌تای قیه‌سو تام‌شو

بوقوملر اوزمان اسکی قوت وعظمتلرندن او قدر دوشمش، مختلف فرقه‌لره اوقدر داغیلمش بر حالده ایدیلر که بر برلرینه قارشی مقاومت ایده‌بیلمك ایچون جوار حکمدارلردن استمداده مجبور قالیورلردی . چینلیلر ، تیبتلیلر ، هوئه‌یی‌قه‌لر ، عربلر هپ بر طرفدن هجوم ایدییورلردی . وقتیله تیبتلیلره تابع کوچوك بر تورك حکومتی اولان هومی قرالی قیه قیه لی فو kie-kie-li-fou تورکلرك طرفنی ترك ایله چینلیلره کچدی . شاش قرالی درحال چینك حمایه‌سنی طلب ایتدی . بوقاریده بحثی کچن او اسکی یوئه‌شی‌لرك نسلندن کان وباقتریان قطعه‌سیله ایندوسه جوار طرفلره یرلشمش اولان ژه‌تلر ایمپراطوره ویرکو کوندردیلر . فرغانه قرالی آرسلان طرخان چینلیلر

٧٤٣ لیه‌تای قیه‌سو

٧٤٤

[۱] نام دیکرله تالان چینغ .

طرفندن اولادلغه قبول ایدلمش بر پرنسس ایله اولندی .

غان‌سی شهرنده بولونان چین قوماندانی ، موهو طرخانی اعدام ایتدیردکدن صوکره توقشی خانی عنوانی سیاه فرقه‌یه منسوب ئی‌لی‌تی‌می‌شی قوتولوپی‌قیاخان Y-li-ti-mi-chi ko-tou-lou-pi-kia نامنده بر پرنسس‌ه ویردیلر . چین ایمپراطوری بونی‌اون عائله خانی اوله‌رق طانیدی . ایشته بوصورتله چینک حکم ونفوذی شرق ده کیزی ساحللرندن ماوراءالنهرک اورته‌لرینه قدر امتداد ایدییوردی . هندستانک شمالنده وماوراءالنهرده ساکن بولونان اقوامک همان کافه‌سی چینلیلرک قدرت ونفوذندن قورقیورلردی .

سنه ٧٥٠ قائوسیه‌نچی Kao-sien-tchi نامنده‌کی چین‌قوماندانی بوتون غربی تیتره‌تیوردی . شاش شهرینی یغما ایدرک تیبت رؤساسنی

٧٥١ وتورک خانی توقیف وچینه اعزام ایتمشدی . فراره موفق اولان شاش قرالنک اوغلی بوتون تورکستانی دهشته ویره‌رک بوتون تورکاری چینلیلره قارشی سلاحه صاریلمغه تشویق ایدییوردی . هپسی عربلرله اتفاق ایده‌رک درت قوای

٧٥٢ محافظه‌یه هجوم ایتدیلر . چین قوماندانی مغلوب اولدی . ضایعات ایله کری پوسکورتلدی . بوقوملر بوصورتله عربلرله اتفاق ایتدکاری اثناده عباسی خلیفه‌لرینک اردولرندن راحتسز اولان ماوراءالنهرده‌کی سی‌تسائو Si-tcao وغان قراللری چینلیلردن استمداد ایتدیلرسه‌ده ایمپراطور اونلره قوۀ معاونه کوندرمدی .

سنه ٧٥٣

صوك خان چينه اعزام ايدلدكدن صوكره توقوشى توركلرى خانسز قالمشلردى. بونك ايچون، سياه فرقه يه منسوب برخان انتخاب ايده رك كنديسنه تنغ لى ئى لومى شى خان Teng-li-y-lo mi-chi عنوانى ويرديلر. چينليلرده بونى تصديق ايتدى. فقط بو تاريخدن صوكره هوئه يى قه لر طرفندن متصل غربه دوغرو سوق ايدلمكده بولونان توركلر چين ايله بويوك بر مناسبتده بولونماديلر. تاتارستانده حكم ونفوذلرى تماميله ساقط اولدى. ديكر طرفدن، چينليلر بوتون ايمپراطورلغى ضبط ايتمك تهلكه سنى توليد ايتمش اولان عاصى غان لوشان ايله اوغراشدقلرى جهتله اجنبى مملكتلرى اهمال ايتديلر. آرتق اوراره اردو سوق ايده جك حاللرى قالمادى. حتى اك يقين قوملرك بالخاصه

٧٥٦

خوتن قرالنك معاونتنه مفتقر اولديلر. خوتن قرالى بش بيك كشى ايله چينه كيتدى. بو اغتشاشات حسبيله غرب اقوامنك چينليلره قارشى بسله دكلرى قورقو قالقدى. عربلر، ايرانليلر قوآم چه ئو

٧٥٨

يى نام ديكرله قانتونى محاصره ايتديلر. اوراده بر قاضى لرى واردى. بوتون دبويلرى يغما ايتدكدن صوكره بحراً عودت ايتديلر.

٧٥٩ تام شو

برمدت صوكره، تاريخده، سياه فرقه يه منسوب اوتوپوئه يى لو O-to-poei-lo نامنده برخاندن بحث اولونيوركه چينه سفيرلر كوندرمشدر. صوكره لرى[١] قولولو Ko-lo-lou نامنده بر

---

[١] ٧٦٦ تاريخلرينه دوغرو.

تورك سائر رؤسای ملت اوزرنده بعض غلبه‌لره نائل اولدی .
اقامتکاهنی سوی‌شه‌چوئن شهرینه نقل ایتدی . سیاه و صاری
فرقه طرفدارلرندن بر چوغی کلوب اوراده کندیسنك تابعیتنه
كیردیلر. متباقی افرادده هوئه‌یی‌قلره تابع اولدیلر . ته‌منغ‌له
Te-mang-le نامنده بر رئیس بر مقدار تورك ایله کیدوب
هاراشار طرفلرنده ساکن اولدی. اوراده یالکز شه‌هو یعنی
والی عنوانی آلدی . ایکی یوز بیك تورك قین‌شا Kin-cha
داغلرینه چکیلدیلر . بونك اوزرینه بوتون تورك ایمپراطورلغی
تماميله انقراض بولدی.

لیه‌تای قیسو
ون‌هیه‌ن
توم‌قائو

معمافیه تاتارستانده و بالخاصه چین جوارنده متعدد تورك
عشیرتلری قالمشدی . بونلرك ایچنده‌ده الك مهمی لوپ کولی
جوارنده ساکن شاتو Cha-to عشیرتی ایدی. ۷۱۳ تاریخنه
دوغرو بو قوملر آسیانك بو قسمنده غایت کسب نفوذوقوت
ایدن تیبتلیلرك آقینلرندن قورتولمق ایچون ایغورك شمالنده
په‌نینغ‌ه نقل ایتمکه مجبور اولدیلر. فقط ۷۸۵ تاریخنده تیبتلیلر
په‌نینغ شهرینی ضبط ایدنجه شاتوتورکلری رئیسلری چوسیه‌تسین
چونغ Tchou-sie-tcin-tchong ایله برلکده تیبتلیلره تابع
اولمغه مجبور قالدیلر. اونلرده کندیلرینی شنسی ولایتی داخلنده
قان‌چه‌ئویه یرلشدیردیلر. بو ولایتك بویوك بر قسمی اوزمان
تیبتلیلرك الندە بولونیوردی. شاتولر دائما تیبت اردولرینه رفاقت
ایدرلر، الك اوکده یورورلردی. فقط بو تورکلر صوکره چین

ایمپراطورلغی اله کچیردکلری ایچـون ایلریکی کتابلرده کندیلرندن مفصلاً بحث ایتمك اوزره بوراده بحثی کسه‌جکز. شیمدی یالکز هوئه‌یی‌قه‌لر تاتارستانك حاکمی بولوندقلری اثناده تاتارستانده ظهور ایتمش برقاچ تورك پرنسلکندن بحث ایده‌جکز.

قیه‌قیاسو Kie-kia su یاخود قیه‌قو Kie kou نامنده بر تورك ملتی واردی که هاراشارك شمالنده، قدیماً تیم لیم وقیه‌ن‌قوئن تسمیه ایدیلن الکاده یاشایورلردی. بوملت پایقال کولندن اعتباراً یکی سه آ، اوبی، ایرتیش نهری بویلرنده انتشار ایتمشدی. حتی بو نهرك غربنه بیله کچمشدی. بو مملکت یازین صولرله دولودر. قیشین قارلرله اورتولودر. اولدقجه منبتدر. او زمان بوراده ساکن اولانلر اوزون بویلو، قومرال صاچلی ایدیلر. سنه‌لرینی اون ایکی قسمه تفریق ایدرلردی. هرآی بر حیوان اسمی طاشیردی. اوچنجیسنه قپلان سنه‌سی نامنی ویریرلردی. بوده الیوم تاتارستانده مستعمل اولان اصوله مطابقدر. ٧٥٨ تاریخلرینه دوغرو بو قوملری هوئه‌یی‌قه‌لر مغلوب ایتمشلردی. فقط هوئه‌یی‌قه‌لر ضعیفلامغه باشلاینجه، وقتیله هون تانژوسنك سیبریایه کوندرمش اولدیغی لی‌لینغ Li ling نامنده برچین قوماندانك نسلندن کلدیکنی ادعا ایدن اوژه‌یو () نامنده بررئیس خان عنوانی آلدی، بویوك مظفریتلره نائل اولدی، هوئه‌یی‌قه‌لرك اراضیسنی تخریب ایتدی. بوحرب یکرمی سنه سوردی.

سنه
٨٤٠
قام‌مو
لیه‌تا، قیسو
ون‌هیءن
توم‌قائو

هوئه‌یی‌قه‌لر خانك زوجه‌سی چین پرنسسی تای‌هو Tai-ho
یی آلمش اولان اوژه‌خان برچوق طرخانلرله برابر اونی چینه
کوندردی . فقط سفیرلری هوئه‌یی‌قه‌لرك النه دوشمك فلاکتنه
اوغرادقلری ایچون هپ قتل ایدلدیلر . خان پرنسسی تکرار
آلدی . ایرته‌سی سنه اوژه‌خان، سفیرلرندن هیچ برخبر آلمادیغی
ایچون ، چینه یاقلاشدی . هوئه‌یی‌قه‌لره تابع بولونان برچوق
یرلری ضبط ایتدی . غان‌سی ، په‌تینغ وتاتا Ta-ta لر الکاسی
ذاتاً اوکا تابعدی . چینلیلرله اتفاق یاپمق ایسته‌دی . سفیرلر
واسطه‌سیله ایمپراطوره غایت کوزل بارکیرلر هدیه ایتدی .
اوزمان چینده حکمران اولان ووتسونغ Vou-tsong
بوهدیه‌لری آلدی . فقط بوفرصتدن استفاده ایله قیه‌قیاسولردن
غان‌سی‌یی، په‌تینغی ایسته‌مك فکرنده ایدی . بونلرك ایمپراطورلق
ایچون نه‌قدر ضررلی برز موقع اولدقلرینی ناظرلری ایضاح
ایتمه‌لر ایدی ایسته‌یه‌جکنده شبهه یوقدی . معمافیه چینده
قیه‌قیاسولره نظارت ایتمك اوزره برقوماندانلق احداث اولوندی .
خان دائما ویرکو یوللامقده دوام ایتدی . هوئه‌یی‌قه‌لره هجوم
ایتمك واونلرك باشلیجه قرارکاهلری اولان قاراقوروم‌ده ساکن
اولمق مساعده‌سنی ایسته‌دی . چین ایمپراطوری اوژه‌یی خان
صفتیله موقعنه یرلشدیرمك اوزره تاتارستانه برقوماندان اعزامنی
دوشونمش، اوژه‌یه‌ده ئیم ووچینغ میم خان Im vou-tching-mim
عنوانی ویرمشدی . فقط ووتسونغك وفاتی بوسیاحتی

سنه
٨٤١
لیه‌تای‌قیسو

٨٤٢

٨٤٣
لیه‌تای‌قیسو
قام‌مو

٨٤٤

٨٤٥
لیه‌تای‌قیسو
قام‌مو

سنه
٨٤٧
لیه تای قیسو

بجیکدیردی . خانی سیوئه‌ن تسـونغ Siuen-tçong زماننده
وقوعه کلـدی . اوزون برمدت بوقوملردن آرتق هیچ
بحث ایدیلمه‌دی .

٨٦٣

صوکره‌لری اوزه‌خان چین ایمپراطوری ئی تسونغ Y-tçung
دن چین مکتب کتابلری ایستـه‌دی . هوئه‌یی قه‌لرله حرب
ایتمك مساعده‌سی طلب ایتدی . برمدت صوکره چیندن تقویم
ایسته‌دی . چینك ایشلری اوزمان چینلیلره بواوزاق قوملرله

٨٦٦

معاهدات عقد ایتمکه امکان ویرمدی . تورکلر کبی بونلری ده
نظردن غائب ایتدیلر . مع مافیه چین تاریخلرنده ینه بعض کره

٩٢٥

تورکلردن بحث ایدیلدیکنه تصادف اولونور . هوئن قیای له ئو
Hoen-kiai leou نامنده برتورك حکمدارندن بحث ایدرلر که
چین ایمپراطوری چوآم تسـونغ Tchoam-tçong ه سفیرلر

٩٢٨
٩٣١
٩٤١

یوللامشدر . بوتورکلر ایمپراطورك خانی میم تسونغه Mim tçong
صوکره تسـین سلاله‌سندن ایمپراطور قائوتسو Kao-tçu یه‌ده
سفیرلر کوندرمشلردر .

تاتارستانده تورك نامنی طاشیمش اولان بوقوملرك تاریخنی
ایشـنه بونقطه‌ده ترك ایده‌جکز . آرتق ، آوروپایه کچمش
وهونغری [مجارستان] قطعه‌سنده یرلشمش اولانلرندن بحث
ایده‌جکز . صوکرده‌ده مسلمان تورکلرینك تاریخنه کچه‌جکز .

یوقاریده کوردك که تورکلر ، بویوك خانلرینـك زماننده
ایرتیش نهری قرینده آلتـای داغلرنده اقامت ایدرلردی .

بوتون غرب اقوامنی ایمپراطورلقلرینه منقاد برحاله کتیرمشلر، فتوحاتلرینی تاروماللیلرك حدودلرینه قدر توسیع ایده‌رك اونلرله چوق کره‌لر محاربه ایتمشلردی. بویوك خانلر وولغاجوارلرنده بونهر ایله تانائیس حوالیسنده ساکن اولان تورکلره نظارت ایتمك اوزره بر قوماندانلق یاپمشلردی. تورکلر بوسفور شهرینه هجوم ایچون اورادن کلیورلردی. بوقطعه‌لرده آتیلایی تعقیب ایتمش، بوفاتحك وفاتندن صوکره بورالره چکیلمش اولان برچوق هونلرده واردی. برچوق ایغورلر یاخود یونان مورخلرینه کوره اونیغورلر هونلردن صوکره بورایه کیتمشلردی. بوقوملرك کافه‌سی تورکلره تابع ایدیلر. تورکلر اونلری اسیر کبی تلقی ایدرلردی. تورکلرك طونه جوارنده‌کی ممالك احوالی حقنده معلوماتلری واردی. بناءً علیه شرق طرفنده اراضی غائب ایتدکجه غرب طرفنده انتشار ایتمکه چالیشمه‌لری ونهایت هونغری [مجارستان] قطعه‌سنه کچمه‌لری هیچده شایان حیرت دکلدر. هپسی برر آیری اسم طاشیان عشیرتلره منقسم اولدقلری جهتله بوقوملردن برچوغی آوروپایه کچدکدن صوکره یاخود روما ایمپراطورلغی حدودی اوزرنده مختلف نامرله طانمشلردر. ایشته خوزارلر Khozars، اصل تورکلر، پاتزیناسلر Patzinaces، اوزلر Uzes، احتمالکه بولغارلر و اولاخلر Valaques بوقبیله‌دندرلر.

مه‌ناندر

١

خوزارلر

چینلیلرك قوسا Ko-sa تورکلری تسمیه ایتدکلری خوزارلر کرسونەس توریك Chersonése Taurique یعنی بوکون قریم تعبیر اولونان حوالیده یرلشدیلر . بر خاقان یاخود خانك ادارەسی آلتنده ایدیلر . روسیەنك تا شمال مملکتلرینه قدر حکم و نفوذلرینی توسیع ایتمشلردی. هراقلیوس ، یونان محررلرینك شرق تورکلری نامنی ویردکلری خوزارلرك اتفاقنه طالب اولدی . اونلرله ایران حکمداری خسروه قارشی برمعاهده عقد ایتدی . بونك اوزرینه خوزارلرخاندن صوکره اك بویوك رئیس اولان زیەبیل Ziebil ك قوماندەسی آلتنده دربند بوغازی طریقیله آذربایجانه کیردیلر ، اطرافی قان و آتش ایچنده براقدیلر ، عظیم تخریباتده بولوندیلر . بونلره التحاق ایتمك اوزره لازستاندن حرکت ایتمش اولان هراقلیوس خوزارلر ورئیسلری زیەبیل طرفندن کمال احترامله قبول اولوندی . ایمپراطور کرك زیەبیله کرك باشلیجه رؤسادن برینه بویوك هدیەلر ویردی . قیزی افدوقسیا Eudocie نك دست ازدواجنی زیەبیله وعد ایتدی . ایرتەسی سنه ینه برلکده ایران جهتنه یورودیلر . برمدت صوکره هراقلیوس

ون هیەن
توم قائو

تەئوفان
لوقونفسور
سنه
٦٢٥

افدوقسیایی کوندرمك ایستەدی . فقط زیه بیلك وقوع وفاتی اوزرینه پرنسس یاری یولدن عودته مجبور اولدی .

سنه ٦٩٧ تەئوفان لوقونفسو زونار سەدرەنوس غلیقاس

ایکنجی ژوستینیەن ، تیبەر آپسیمار T. Apsimare طرفندن ایمپراطورلقدن محروم براقلدیغی زمان کیزلیجه خوزارلر خاقاننك یاننه چکیلمشدی . خاقان، فراری ایمپراطوری حسن قبول ایله اوکا همشیرەسی تەئودورایی ویردی . فقط صوکره آپسیمارك ویردیکی پارەیه دایانەمایەرق ژوستینیەنی اولدیرمکه راضی اولدی . بو تصوردن خبردار اولان تەئودورا قوجەسنی وقعەدن خبردار ایتدی . ژوستینیەن احتیاطلی داوراندی . کندیسنی اولدیرمکه مأمور اولانلری اواولدیرتدی . بولغارلرك حکمداری تربەلیس Terbelis ك یاننه قاچدی . ژوستینیەن تکرار تخته چیقدیغی وقت زوجەسی تەئودورایی استانبوله کتیرتدی . بوندن تیبەر نامنده براوغلی دنیایه کلمشدی .

٧٠٣

ژوستینیەن صوکره کرسونەس سکنەسنه قارشی حرب ایتمك ایستەدیسەده یولی اوستنده خوزارلره تصادف ایتدی . بونلر کندینی چکیلمکه مجبور ایتدیلر .

٧١٠ زونار تەئوفان لوقونفسو ٧٢٠

لەئون ایسوریەن Léon l' Isaurien ك زمان حکومتنده خوزارلر، خاقانلرینك اوغلی بن هاف Ben-haf ك تحت قومانداسنده اولدقلری حالده مدی Medie قطعەسنه و ارمنستانه کیردیلر، اورالرینی تخریب ایتدیلر. خلیفه یزید نامنه اوراده والی بولونان عمر ائنلره قارشی جراح ابن عبداللهی کوندردی. بو قوماندان

مغلوب اولدی. اردبیل قربنده مقتول دوشدی. عسکرلرندن
بر چوغی‌ده ضایع ایتمشدی.

سنه ٧٣١ ته‌ئوفان لوقونفسور

یزیدك خانی اولان خلیفه هشام خوزارلردن انتقام آلمق
ایچون قوماندان مسلمه‌یی سوق ایتدی . بویوك بر محاربه
وقوعه کلدی. عربلر هیچ برموفقیته نائل اولامایه‌رق چکیلمکه
مجبور اولدیلر. بر قاچ سنه صوکره خوزارلر دربند بوغازندن

٧٦٤

چیقه‌رق کورجستانی تخریب ایتدیلر. عربلرله محاربه‌یه طوتوشدیلر.
هر ایکی طرفده میدان حربده بر چوق مقتول براقدی.

ابوالفراج

خوزارلرك عربلره تابع اولان ممالکه برهجوم دهایاپدقلرینی
تاریخ بزه خبر ویرییور . برمکی عائله‌سندن فضل ابن یحیی
خوزارلر خاقانك قیزیله ازدواجی قرارلاشدیرمشدی. خاقانك
قیزی بارده‌آ Bardea یولنده وفات ایتدی . یانده بولونانلر
خاقانه قیزینك أولدیریلدیکنی سویله‌دیلر. بوندن دولایی خوزارلر
دربند طریقیله مسلمانلرك ممالکنه کیردیلر. یوز بیکدن زیاده

٧٩٩ قونستانتین پورفیر.

اسیر آلدیلر . بونلری هپ قتل ایتدیلر . ایمپراطور ته‌ئوفیل
Teophile ك زمان حکومتنده خوزارلر بکی، تانائیس نهرینك
غربنده ، ایمپراطورك کندیسنه کوندرمش اولدیغی پترون
Petron نامنده بر قوماندان معرفتیله سارسه‌له Sarcele یعنی
بیاض اقامتکاه شهرینی بنا ایتدیردی.

کورولیورکه خوزارلر کورجستانك شمالنده‌کی ممالکده
اوزون مدت قالمشلردر. اوراده متعدد عشیرت یاخود قبیله‌لره

منقسم ایدیلر. بونلرك هپسی عینی برملتدن نشئت ایتمش اولمقله
برابر هر وقت بر برلرینه مربوط بولونمادیلر. ظهور ایدن
محاربات داخلیه ایچلرندن بر قسمنك آیریلوب عادتا یکی ملتلر
تشکیل ایتمه‌لرینه میدان ویردی. اصل تورکلرك یانـنه چکیلان
قابارلر Cabares ایشته بوقبیله‌ندر. بونلر صوکره پاتزیناسلرك
اشغال ایتدکلری یرلرده یرلشمشلردر. آرقه‌لرندن نسلر Neces،
ماجارلر، اورتوژرماتلر Ourtugermat، تاریانلر Tarians،
ژه‌ناقلر Genach، قارلر Care، قاسلر Caces ده کلدیلر.
بونلر هپ خوزار ملتنه منسوب ایدیلر. فقط سائر تورکلرله
برلشدیلر. اونلره کندی لسانلرینی دها دوغروسی لهجه‌لرینی
ویردیلر. چونکه بوتون بوتورکلر حتی تاتارستانده بیله
عن‌اصل بر ملت ایسه‌لرده مختلف طرفلره داغیلمه‌لری،
اجنبی ملتلرله مناسباته کیریشمه‌لری دولاییسیله لسانلرنده فرقلر
حصوله کلمشدر.

قونستانتین پورفیر.

۲

ماجارلر یاخود هونغروالر

پالوس مه‌ئوتیدك و اصل خوزار الکاسنك شمالنده ساده‌جه
تورك نامی آلتنده معروف بر چوق عشیرتلر بولونیوردی.
قابارلر ایشته بو عشیرتلره التحاق ایتدیلر. وویوودا

Voivodə عنوانی طاشیان لەبدیاس Lebedias نامنده
بر قوماندانك ادارەسی آلتندەکی بو تورکاره سابارتو آسفال
Sabartoasphales لر نامی‌ده ویریلیوردی . بونلر یدی
عشیرته منقسم ایدیلر . هر برینك آیری بر وویوداسی
واردی . بوتون سفرلرنده خوزارلره رفاقت ایتدیلر .
خوزار خاقانلری بونلرك خدمتلرینه مکافاتاً رئیسلری لەبەدیاسه
قیزینی ویردی .

عینی زمانده بحر حزرك شمالنده و وولغا ، یاییق نهرلری
بوینده ساکن اولان پاتزیناسلر ، خوزارلره اعلان حرب
ایتدیلر . دیگر بر تورك قومی اولان اوزلر دها شرقده
ساکن ایدیلر . بونلر پاتزیناسلرك علیهنه قالقدیلر . چونکه
پاتزیناسلر مدهش بر ملت اولمق اوزره تلقی ایدیلیورلردی .
او زمان قانغار Kan-gar یعنی جسور نامنی طاشیورلردی .
اوزلرله خوزارلر پاتزیناسلری بوزدیلر ، وولغا جوارلرینی
ترکه مجبور ایتدیلر . بر چوغی پالوسك شمالنه و تورکلرك
ساکن اولدقلری مملکتلره چکیلدیلر . بعضیلری اوزلرله
قالدیلر. چوق کچمەدن محاربه تورکلرله پاتزیناسلر آراسنده
باشلادی . تورکلر مغلوب و فراره مجبور اولدیلر . ایکی قسمه
آیریلدیلر . برقسمی شرق طرفنه ، دربندو کورجستانه چکیلدیلر.
اوراده سابارتو آسفاللر نامی آلتده برمدت پایدار قالدیلر .

قابار تسمیه ایدیلن و بر مدت اول تورکاره التحاق ایدن

خوزار عشیرتنك ده شرقه كچنلر میاننده بولونماسی پك محتملدر .
چونكه اوراده الآن قاباردینیه‌ن Cabardiniens لره تصادف
اولونیور . قاباردی Cabardie قطعه‌سی ایسه نام دیكرله
چركستان Circassie در . یوقاری و آشاغی قاباردی
قطعه‌سی واردر . آشاغی قاباردی قطعه‌سی چركستان
داغلرینك جنوبنده كائن اولوب ترك Terk ، وسونچ Suntech
نهرلرینه ، تولینزی Taulinzi داغلرینه قدر امتداد ایدر .
یوقاری قاباردی قطعه‌سی یوكسك داغلرله محاطدر . تولینزی ،
آوارلر ، قوبانلر Cubans و كورجیلر دنیلن قوملرك اورته‌سنده
كائندر . قاباردی قطعه‌سی سكنه‌سنه ویریلن چركس اسمی
عینی نامی طاشییان بر قومدن یاخود قرقس Kerkes لر
یاخود قرقیس Kerkis لردن كلیور . بونلر قدیماً پایقال
كولی طرفلرنده ساكن ایدیلر . اغلب احتماله كوره
بعض عشیرتلر سائر تورك عشیرتلری طرفندن سوروكله‌نه‌رك
غرب طرفنه كچمش ، قابار توركلریله وسائر جوار قوملرله
قاریشمش اولاجقدر .

غاربر

پاتزیناسلر طرفندن طرد ایدیلن توركلرك ایكنجی قسمی
رئیسلری له‌به‌دیاسك اداره‌سی آلتنده اولدقلری حالده دها غربده
كائن اولان وآتل صوی Atel-cusu دنیلن بریره چكیلدیلر .
صوكره‌لری خوزارلر خاقانی ، له‌به‌دیاسی بوتون توركلرك رئیسی
یاپمق ایسته‌دی . فقط له‌به‌دیاس خاقانه تشكرلر ایده‌رك بوشرفه

قونستانتین
پورفیر .

سالمولتس Salmults ك ياخود اونك اوغلی آرپاد Arpad ك دها لايق اولديغنی سويله‌دی . آرپاد توركلرك موافقت عموميه‌سيله رئيس انتخاب ايديلدی . خوزارلرك عادتی موجبنجه برقالقان اوزنده هوايه قالديرلدی . توركلرك چكيلمه‌سندن صوكره پاتزيناسلر ، ضبط ايتدكلری مملكتده تماميله يرلشديلر [١] . بونی مختلف قسملره آييرديلر . احتمالكه خلقك تركب ايتديكی مختلف عشيرتلره كوره برتقسيم ياپمشلردی . برنجی سنجاغه ارتم Ertem ، ايكنجی‌يه تزور Tzur ، اوچنجی‌يه ژيلا Gyla ، دردنجی‌يه كولپه Culpèe ؛ بشنجی‌يه شاروبوئه Charoboë ، آلتنجی‌يه تالمات Talmat ، يدنجی‌يه شوپون Chopon ، سكزنجی‌يه تزوپون Tzopon نامنی ويرديلر . بوسنجاقلرك هربری بر رئيس طرفندن ، بوتون تاتارستانده كورديكمز عاداته توفيقاً اداره اولونيوردی . وفاتلرنده يرلرينه اوغللری دكل قارداشلری چيقيوردی . بوسكز بويوك عشيرت دها آز مهم قرق عشيرته تقسيم اولونوردی . بونلرك ده بر رئيسلری واردی . برنجی رئيسلره مربوط ايديلر . داناپريس Danapris نهرينك شرق وغربنه ياييلمشلردی .

پاتزيناسلر بو مملكتده يرلشدكدن صوكره غرب طرفلرنده بولونان توركلره اعلان حرب ايده‌رك اونلری مغلوب ورئيسلری آرپاد ايله برلكده بويوك موراويا Moravia حواليسنه التجايه

---

[١] قونستانتين زماننده بونلر اورايه اللی سنه‌دن بری صاحب ايديلر .

مجبور ایتدیلر . بونلر اوراده برلشدیلر وهونغروالر [ماجارلر]
نامی آلتنده معروف اولدیلر . بوقوملر کندیلرینه ماجارنامنی
ویریرلر . تورکلرله برابرچکیلمش اولان خوزار عشیرتلرندن
برینك اسمی ماجار اولدیغنی یوقاریده کوسترمشدك . هونغروا
نامی شبهه یوق که اونوغوری اسمندن کلشدر. بیزانس محررلرندن
بعضیلری وولغانك غربنه چکن واوراده وطنداشلری تورکلرله
قاریشه‌رق اونلرله برلکده موراویا قطعه‌سنه کیدن ایغور
عشیرتلرینه محرف صورتده بونامی ویریرلر .

توورووچ

آرپادبوکونده مجارلرك یاخود هونغروالرك ایلك حکمداری
وباشلیجه بررئیسی اولمق اوزره طانلمقده‌در. سالمولتس‌ك اوغلی ایدی.
تورووچ بوکا آلموس Almus دییور. باباسی اوژدق Ugeck ك
اوغلی أود Eleud شیتستان قطعه‌سنده حکمران ایدی . و
آتیلانك نسلندن کلدیکنی ادعاایدییوردی. ماجارمورخلرینك
اسمنی ضبط ایتدکلری بو اوژدق یوقاریده کوردیکمز وجهله،
٨٤٠تاریخلرنده تاتارستانده ایرتیش نهرینك غربنده حکمران
اولان اوژه خان اولابیلیر. فقط فرضیات و تخمیناتی براقه‌لم
وبو شیت ملتنه عائد وقایعی حکایه‌ایده‌لم. ماجار محررلری بوتون
بو استیلا ایله ماجارلرك هونغری قطعه‌سنه یرلشمه‌لری حقنده
اوزون ومفصل معلومات ویرییورلر. فقط ویردکلری معلومات
پك موثوق کوروتمیور . حقیقتدن ممکن اولدیغی قدر آیرلمامق
ایچون یالکز یونان مورخلرینك اثرلرنده موجود اولان

وقايعى حكايه ايتمك فكرنده ايسه‌كده اصل ماتك كنديسنده محافظه ايدلمش اولان عنعناتدن بر آز بحث ايتمككده الزم كوردك.

توورو چ دانزان بونسينوس ره‌ژينون

هونغروالرك زمان مواصلاتى حقنده افكار مختلفدر. بعضيلرى بونك ٧٤٤ تاريخ ميلاديسنده وقوعه كلديكنى ادعا ايديورلر. باشقه‌لرى ايسه ٨٨٩ تاريخ ميلاديسنده كلدكلرينى سويليورلركه بو دها دوغرو اولمق محتملدر. بو ادعا تاريخ ايله دها ايى توافق ايديور. فى‌الحقيقه ٩١٢ تاريخنده حكمران اولمغه باشلامش اولان قونستانتين پورفيروژه‌نت Constantin Porphyrogenete اثرينى يازديغى تاريخدن تقريباً اللى سنه اول توركلرك پاتزيناسلر طرفندن طرد ايدلدكلرينى سويليوركه ٨٦٣ سنه‌لرينه مصادف بر وقعه ديمكدر. هونغروالرك ٨٨٩ تاريخنده كلدكلرينى ادعا ايدن ره‌ژينون Rheginon ٩٠٨ تاريخلرينه دوغرو معمر بولونيوردى يعنى ماجارلرك استيلالرى زماننده ديمكدى. اونك ايچون شهادتى ديكرلرينه ترجيح ايدلمك اقتضا ايلر.

توورو چ آتال روسيه‌ن

ماجار مورخلرينك افاده‌لرينه كوره ماجارلر مملكتلرينى ترك ايتدكدن صوكره روسيه‌يى كچديلر، قيوو Kiow [كيه‌ف:] ه اوغراديلر، قارتاللرله دولو داغلرده‌سا كن اولديلر. بو حيوانلرك ازعاجاتى يوزندن ارده‌لو Erdeleu الكاسنه چكيلمكه مجبوريت كورديلركه ظواهره نظرا قونستانتين پورفيروژه‌نت طرفندن اتلقوزو Etelcuzu دنيلن بر اولاجقدر. بولده ماجارلر هر

بری ٣٠٨٥٧ کشیدن مرکب یدی قول اردو تشکیل ایتمشلردی .
جمعاً ایکی یوز اون آلتی بیك کشی طوتیوردی . شیتستاندن
بو قدر غلبه‌لق ایله چیقمشلردی . بونلر یوز سکز قبیله‌دن
طوپلانمشلردی . أرده‌لو الکاسنده قادینلرینی ، چوجو-
قلرینی ، اموال‌لرینی تحت امنیتده بولوندیرمق ایچون یدی
حصار بنا ایتدیلر . صوکره‌لری توتونلرك Theuton
بورایه زیبنبورغ Siben-bourg یعنی یدی حصار نامنی
ویردکلری ادعا اولونیور . ماجارلرك باشلرنده یدی رئیس
واردی . برنجیسی آرپاد ، ایکنجیسی بولشو Bolchu ،
اوچنجیسی ژیولا Jyula ، دردنجیسی قوند Cund ، بشنجیسی
لەئل Leel ، آلتنجیسی وربولشو Verbulchu ، یدنجیسی
اورس Urs ایدی . روم مورخلری بو رؤسادن اوچنی
طانیرلر واونلری تورکلرك رئیسی اولمق اوزره کوستریرلر .

زونار

توورروچ

ماجارلر ، ارده‌لو یاخود اتلقوزو الکاسنی ترك ایتمه‌دن اول
قوتلرك اوغلی قوسید Cusid ی طونه جوارلرینی استکشافه
کوندردیلر . اوزمان بوسنجاقده سویاتوپولق Sviatopolc
نامنده بر پرنس حکمران ایدی . قوسید اونی بولدی . سبب
زیارتنی آکلاتدی . سویاتوپولق هونغرولرك زراعتله مشتغل
قوم اولدقلری و کندیسنه مفید اولاجقلری ملاحظه‌سیله
مرخصلرینی اعزاز ایله قبول ایتدی . قوسید عودت ایدرکن
طونه نهرینك صویندن برشیشه ، برپارچه قاره طوپراق و بر

مقدار اوت آلدی . اراضینك قوهٔ انباتیه‌سنی کوسترمك ایسته‌یوردی . هرحالده ماجار ملتنك عنعنه‌سی بویله‌در . ماجارلرده سویاتوپولقه طاقملریله برابر بیاض برآت هدیه ایتدیلر. صوکره پانونی قطعه‌سنه مسافر دکل صاحب وحاکم صفتیله کیردیلر . سویاتوپولقی اورادن طرده تشبث ایده‌رك طونه ساحلنده کندیسنی مغلوب ایتدیلر . سویاتوپولق طونه‌ده بوغولدی . ایشته بوصورتله ماجارلر بویوك موراویا قطعه‌سنه یرلشدیلر . اوزمان بولغار قراللغی ایله روم ایمپراطورلغنه پك یقین بولوندقلرندن ماجارلر چوق کچمه‌دن اونلرله حربه کیریشدیلر . بولغارلر بوایمپراطورلقده خوزارلردن، تورکلردن وماجارلردن چوق اول کورونمشلردی . اسکیدن آسیا سارماتیاسنده یعنی وولغانهرینك غربنده کائن اووالرده اقامت ایدییورلردی . برچوق محررلره نظراً بولغار نامی وولغا نهرندن کلمشدر. بولغارلرقوتراژی Cotragi ، اونوربوندوبولغار Ounorobondo-boulgares ، اونوغوندورلر Onogondours نامنی‌ده طاشیمشلردی . قاپجاق قطعه سنه داغیلمش اولان وقانغل‌لریاخودقام‌لی‌لرنامی آلتنده معروف بولونان ملتلره منسوب اولملری اغلب احتمالدر . صوکره غربه دوغرو چکیلمکه مجبور اوله‌رق سارماتیا قطعه‌سنده بولونان هونلر کبی قوملرله قاریشمش اوله‌جقلردر . چونکه بو اونوبوندو ، اونوقوندور اسملرنده هونلرك هویتی پك اعلا فرق ایدیلیور .

سنه ۸۹۰ زونار له‌ئون

نیسه‌فور دوقونس

نیسه‌فور دوئونس .

تەئوفان . لوقونفسور

بولغارلر ٦٦٥ تاریخندن برآز اول معلوم اولمغه باشلامشلردی . وولغا وقوفیس Cuphis نهرلری جوارنده ساکن اولدقلری اثناده قورات Curat نامنده بر قرال طرفندن اداره اولونیورلردی . قورات ، حین وفاتنده بش اولاد براقدی وبونلره نفاق وشقاقدن اجتناب ایده‌رك متحدانه یاشاملرینی وصیت ایتدی . اوغوللرندن برنجیسنك اسمی باسیان Basian ، ایکنجیسنك قوتراغوس Cotragus ، اوچنجیسنك آسپاروق Asparuch ایدی . دیکر ایکیسنك اسملری مجهولدر . بو بولغار رئیسلری چوق کچمه‌دن بابالرینك نصیحتنی اونوتدیلر . بربرلرندن آیریلدیلر . هر بری ملتك برپارچه‌سیله یکی اولکالر تحریسنه چیقدیلر . اسکی مملکتده یالکز بیوك اولاد قالدی . قوتراغوس تانائیس نهرینی کچدی . بو نهرك صول ساحلنده یرلشدی . دردنجیسی طونه بوینجه پانونی قطعه‌سنه کلدی . اوزمان بورانك صاحبلری آوارلر ایدی . بشنجی اولاد پنتاپول دوراودن Pentapole de Ravenne قطعه‌سنه کیردی ، اوراده رومالیلره خراجکذار اولدی .

بولغار قراللغنك مؤسسی اولان اوچنجی اوغلی آسپاروق ده طونه جوارلرینه داناپریس و داناستریس Danastris نهرلری قربنه کیتمش ، هر طرفدن یالچین قایالرله و باتاقلرله محاط بریر بولمشدی . بورایه اوغل Ogl نامنی ویردی . باسیانك آرقه‌سی صیرا کیتمش اولان بولغارلر خوزارلر طرفندن تحت اطاعته آلندیلر .

نیسه‌فور
دوقونستان
ته‌ئوفان
لوقونفسور
زونار
سه‌دره‌نوس

٦٧٨ تاریخنه دوغرو بولغارلر طونه جوارنده‌کی ولایتلره تجاوز ایتدیلر. قوستانتین پوغونات C. Pogonat بونلری طرد ایتمك ایسته‌دی. فقط مه‌سه‌مبری Mesembrie یه چکیلمه‌سی برفرار کبی تلقی ایدیلدیکی ایچون اردوسی محو اولدی. بولغارلر طونه‌یی کچدیلر، جوار مملکتلرده یرلشدیلر. اغلب احتماله کوره آسپاروقك دردنجی اوغول قوراتك هجرتی بو تاریخده وقوع بولمشدر. ایمپراطور بو بولغارلرله باعث خجالت برصلح عقد ایتمکه مجبور اولدی. او تاریخدن اعتباراً بولغارلر ایمپراطورلغه آقینلر یاپمقدن کری دورمادیلر. ایکنجی ژوستینیه‌ن، قوستانتینك بولغارلرله یاپمش اولدیغی معاهده‌یی بوزدی، اونلره آرتق ویرکو ویرمه‌مکه باشلادی. فقط بر آز صوکره محروم اولدیغی ایمپراطورلغی استرداد ایچون بو قوملرك معاونتنه مظهر اولمغی بر بختیارلق بیلدی. صوکره بولغارلرله ینه بوزوشدی. اردوسی مغلوب اولدی. کندیسی پریشان بر حالده استانبوله قاچدی. فیلیپیقوس باردان Philippicus Bardanes زماننده باربارلر بوتون تراکیایی تخریب ایده‌رك پایتخت قاپیلرینه دایاندیلر. تختدن ایندیریلن آرته‌میوس Artemius اونلرك یاننه التجا ایتدی. فقط کندیسنی له‌ئوایسوریه‌نه تسلیم ایلدیلر. قوستانتین قوپرونیم C. Copronyme بولغارلرله محارباتنده کاه غالب کاه مغلوب اولدی. نهایت اونلری تحت اطاعته آله‌مادن، وفات ایتدی. خلفلری دها بختیار چیقه‌مادیلر. نیسه‌فور Nicephore

بولغارلری پك فنا برموقعه دوشوردی. فقط بولغارلر كنديسنی
أولديرديلر. يونان اردوسی بوزولدی. ايمپراطورك باشندن بر
طاس ياپيله‌رق بولغار قرالنه قدح خدمتنی كوردی. ميشل
رانغاب Michel Rangabe زماننده بولغارلر مه‌سمبری‌يی
آلديلر، يغما ايتديلر. واسيل Basile ك اوغلی ميشل Michel
زماننده بولغار قرالی بوغوريس Bogoris و بوتون تبعه‌سی
خرستيانلغی قبول ايتديلر. آرتق يونانليلرله حال صلحده
ياشاديلر. فقط بيزانس ايمپراطورلغی قوماندانلری بولغارلردن
حقسز اوله‌رق چوق مقدارده عسكر طوپلامق ايسته‌يورلردی.
محاربه ايچون بروسيله آرايان بولغار قرالی سيمه‌ئون Simeon
بو فرصتدن استفاده ايده‌رك ايمپراطورلق ولايتلرينی تخريب
ايتدی. ايمپراطور له‌ئون بر اردو كوندردی. اردو هزيمت
قطعيه‌يه اوغرادی. بولغارلر اسرانك بورونلرينی كسدكدن
صوكره اونلری استانبوله يوللاديلر.

سنه ٨٩٠

بو حقارتك انتقامنی آلمق ايچون له‌ئون، طونه نهری
ساحلنده اقامت ايدن وآرپاد ايله قوسان Cousan نامنده‌كی
رئيسلرك اداره‌سی آلتنده بولونان توركلره ياخود هونغروالره
بويوك هديه‌لر كونده‌ره‌رك اونلری بولغارلره اعلان حرب ايتمكه
تشويق ايتدی. كنديسی‌ده عسكر طوپلايه‌رق قوماندا‌سنی
نيسه‌فور فوقاس Nicephore Phocas ه ويردی. عينی زمانده
سيمه‌ئونه‌ده برسفير يوللادی. ظاهراً مقصد صلح مذاكره‌سی

زونار
له‌ئون
سه‌دره‌نوس

ایدی . فقط حقیقتده بو سفیر بولغارلرك حركاتنی تدقیق ایده‌جکدی . سفیردن شبهه‌لنن سیمه‌ئون اونی زنجیره اوردیردی . فوقاس اوزرینه یورودی . تورکلر بو صیراده طونه‌یی کچه‌رك بولغارستانه کیردیلر ، بویوك تخریبات یاپدیلر. سیمه‌ئون تورکلرك آقینلرینی دوردیرمق ایچون فوقاسی براقغه مجبور اولدی . ایکی ملت طونه ساحلنده محاربه‌یه طوتوشدیلر . بولغارلر مغلوبیته اوغرادیلر . سیمه‌ئون پریشان بر حالده دوروستول Dorostole ه نام دیکرله دیستترا Distra یه چکیلدی . تورکلر آلدقلری اسیرلری روملره صاتدیلر . صوکره بولغارلرله ایمپراطور آره‌سنده بعض صلح تکلیفاتی وقوعه کلدی . فقط سیمه‌ئون تورکلرك جبخانه و اسلحه‌سی بولونمادیغنی ، روماليلرك اونلره معاونت ایتمك ایسته‌مدكلرینی خبر آلنجه مملکتلرینه تجاوز ایله بویوك بر قتال یاپدی .

صوکره‌لری تورکلر یاخود ماجارلر ایمپراطورلق اراضیسنه یاییلدیلر ، بوتون تراکیایی تخریب ایتدیلر . بو آقینلری تکرار تکرار یاپدیلر . برمدت صوکره استانبول ایمپراطوریله ملاقات ایتمش اولان ایکی رئیسلری ، بولوغود Bologud ایله ژیلاس Gylas خرستیانلغی قبول ایتدیلر و پاتریس Patrice عنوانیله مملکتلرینه دوندیلر . یانلرنده برده پسقپوس واردی که برچوق هونغروایی خرستیان دیننه جلب ایتمشدر . ژیلاس ، دیننده ثبات ایتدی و سکون ایچنده یاشادی .

فقط بولوغود اجدادینك دیننه عودتله یونانلیلره قارشی حربه باشلادی . صوکره فرانسزلر کندیسنه هجوم ایتدیلر . اسیر دوشدی و صلب اولوندی . بو وقعه‌دن بحث ایدن ماجار مورخلری بولوغوده بولشو Bulchu نامنی ویرییورلر و له‌ئل Leel نامنده دیگر بر رئیس ایله راتیسبونده صلب ایدلدکلرینی سویلیورلر. قباحتلری ایمپراطور برنجی قونراد Conrade ی أولدیرمه‌لری ایدی .

سنه ٩١٩ ٩٣٤

بو هونغروالر ایمپراطورلغه یاپدقلری آقینلر اثناسنده بعض کره استانبوله قدر ایلریله‌دیلر . اونلره قارشی ته‌ئوفان Theophanes ی کوندرمکه مجبور اولدیلر . ته‌ئوفان کندیلرینی پوسکورتدی و بش سنه‌لك برمتارکه عقد ایتدی . نیسه‌فور-فوقاسك زمان حکومتنده تراکیای یکیدن تخریب ایتدیلر. ایمپراطور ، بولغارستان قرالی پیه‌ره تورکلرك طونه نهرینی گچمه‌لرینه مساعده ایتمه‌مسنی یازدی . فقط بولغارستان قرالی ، بو قوملر کندی الکاسنه کیرمش اولدقلری زمان ایسته‌دیکی قوهٔ امدادیه‌یی ایمپراطورك کوندرمه‌مسنه قیزغین بولوندیغی ایچون ایمپراطوره اونلرله عقد ایتمش اولدیغی معاهده‌نك بوکا مانع اولدیغی یولنده بر جواب ویردی . ایمپراطور انتقام آلمق ایچون قولوسیر Colocyr ی بولغارلر علیهنده حربه تشویق ایتمك اوزره روسلر قرالی سیویاتوسلاو Swiatoslaw ه کوندردی. یاغماجیلقدن باشقه برشی دوشونمه‌ین بوروسلر ایمپراطورك

آرزوسنی اجرا ایچون هیچ مشکلات چیقارمادیلر . برقاچ سنه صبر ایله بولغارستانی تخریبه کلدیلر . فقط صوکره‌لری ژان زیمیس Jean Zimisces زماننده بولغارستانی تمامیله تحت تسخیره آله‌رق بولغار رئیسلری بوریس ایله رومه‌نی Romain مغلوب ایتدکلری ایچون کندیلری بولغارستانه یرلشمك ایسته‌دیلر . ایمپراطورانی اله کچیرمك اوزره قولوسیره یاردیم ایتمکی وعد ایتدیلر . قولوسیرده بولغارستانی اونلره ویرمکی تعهد ایلدی . بو معاهده اوزرینه روسلر ایمپراطورك سفیرلرینه سوء معامله ایتمکه باشلادیلر . ایشلر اوقدر آزدی که زیمیس ، بارداس سقله‌روس Bardas Sclerus ك قوماندااسی آلتنده براوردو کوندرمکه مجبور اولدی . سویاتوسلاو درحال ، بولغارلر ، شیتلر ، پاتزیناسلر وپولونیا قطعه‌سنی اشغال ایدن تورکلر ایله صلح عقد ایده‌رك اوچیوز بیك کشیلك بر اردو ایله بوتون براکیا قطعه‌سنی تخریب ایتدی .

بو محاربه‌نك صوکی بنم موضوعمك خارجنده‌در . مقصدم تورکلرك یاخود ماجارلرك — که بزم آرامزده هونغروالر نامیله دها چوق معروفدرلر — نه‌صورتله پانونی قطعه‌سنه کچوب اوراده یرلشدکلرینی کوسترمکدر . ایمپراطورلق اراضیسنه آقینلر یاپمق ، اوراده هم جوار قوملرله اتفاقلر عقد ایتمك یوزندن روملری قورقوتمشلر و بولوندقلری مملکتده پایدار اولابیلمشلردر . آرپاد نامنده‌کی ایلك رئیسلرینك زولتان Zoltan اسمنده بر

توووج

اوغلی اولدی . اوده توقسوم Toxum ك پدریدر . بوندن ژه‌یزا Ceizal و میشل دنیایه کلمشلردر . ٩٦١ تا یخنده ژه‌یزا سنت أتیه‌ن Saint Etienn نامیله دایالت ماجارقرالی اولمشدر. بو تاریخك بوندن آشاغیسنی مجار مورخلرینه براقیورم . بن ده تورکلرله روسلرك محاربه‌لری أثناسنده بیزانس ایمپراطورلغی کلوب تخریب ایتمکه باشلامش اولان پاتزیناسلرك تاریخنه عودت ایدیورم.

٣

پاتزیناسلر

قونستانتین بورقیر.

پاتزیناسلر اسکیدن وولغا و یاییق نهرلرینك ساحللرنده اقامت ایدیورلردی. اوزلرله خوزارلراونلری اورادن قوغدیلر. ایچلرندن بر قسمی اوزلره قاریشدی . دیکرلری تورکلرك تقریباً اللی سنه اول ضبط ایتمش اولدقلری الکالره کچدیلر. داناپریس نهرینك ساحللرنده کائن بوتون اراضی‌ی آرالرنده پایلاشدیلر، باشلیجه سکز عشیرت [١] تشکیل ایتدیلر. بونلرده

[١] بو سکز عشیرت بروجه آتیدر : ١ ـ أرتم Ertem ٢ ـ تزور Tzur ٣ ـ ژیلا Gyla ٤ ـ قولپه Kulpée ٥ ـ شاروبوئه Charoboe ، ٦ ـ تالمات Talmat ، ٧ ـ شوپون Chopon ، ٨ ـ تزوپون Tzopon . داناپریس نهرینك ایکی ساحلنده بولغارستانه، تورکیه‌یه، روسیه‌یه و خوزارستانه قدر انتشار ایدیورلردی.

دها کوچوك برطاقم اقسامه آیریلمشلردی. صوکره بویرلشدکلری محلدن جوار قرملرك الکلرینه آقینلر یاپدیلر. تورکلر بونلردن پك قورقارلردی . یونانلیلر بو پاتزیناسلرله حال صلحده یاشادقلری وقت نه تورکلردن نه روسلردن نه ده بولغارلردن قورقه‌جق برشیلری قالمایوردی.

اقبال روسیه‌دن

پاتزیناکلر ایلك دفعه اوله‌رق روسیه‌یه کیردکلری وقت بوشمالی حوالیده برقراللق تأسیس ایتمش اولان ایغور Igor ایله صلح یاپدیلر. اورادن طونه‌یه دوغرو ایندیلر . بولغارلره قارشی یونانلیلرله اتفاق ایتدیلر. صوکره ایغور اونلری بوزدی. استانبول ایمپراطورلغنه آقینلر یاپمق ایچون اونلرله برلشدی . طونه‌یه قدر ایلریله‌دیلر . رومك پوللادقلری عظیم هدیه‌لر ایمپراطورلغی قورتاردی . ایغورك وفاتندن صوکره اوغلی سویاتوسلاوك زماننده پاتزیناسلر قیووی [کیه‌ف:] محاصره ایتدیلر . واسیلك برادری اولان ایمپراطور قونستانتینك زمان حکومتنده طونه‌یی کچدیلر . فقط سرمیق والیسی کندیلرینی پوسکورتدی. تکرار کیه‌ف اوزرینه تعرض ایده‌رك هجوملرینی برقاچ دفعه تکرار ایتدیلر. نووغورودده بولونان یاروسلاو Yaroslaw وارەژلری Vareges سقلاولری Sclaves طوپلادی و اونلری طرد ایتدی.

سنه ٩١٥

٩٢٠

لەئون

٩٦٨

زونار سه‌دره‌نوس

١٠١٧

١٠٣٦

زونار سه‌دره‌نوس

قونستانتین مونوماق C. Monomaque لك زمان حکومتنده هپ طونه نهرینك اوته طرفنده ساکن بولونان بو قوملر تیراق

Tyrack نامنده بر رئيسك تحت ادارەسنده ايديلر. بو حكمدار هر نەقدر مشهور برعائلەيه منسوب ايديسەده جبانتندن وسەژدنه Segenes نك ملت اوزرنده كسب نفوذ ايتمسنه مساعده ايتديكندن دولايي بوتون تبعەسنك منفوری اولمشدی . سەژدن پك جسور ايدی . چوق كره اوزلری مغلوب ايتمشدی ، بو ايي حركات كنديسنه قارشی حكمدارك خصومتنی دعوت ايتديكندن بوريستن Borysthene باتاقلقلرينه قاچمغه مجبور اولدی . اورادن بعض آدملر كوندرەرك ايكی عشيرتی عصيانه تشويق ايتدی . صوكره تيراقه قارشی يورويەرك اونی قوغدی . ايمپراطورلق اراضيسنه كچدی ، دوروستوله كلدی . ايمپراطوره عرض خدمت ايلەدی. ايمپراطور كنديسنی استانبوله كتيرتدی. سەژدن اوراده واقتيز ايديلدی . پاتريس عنوانني آلدی . تبعەسی ده خرستيانلغه كيرديلر . كنديلرينی ايستەر ياخود طونه نهری ساحللرنده اسكان ايتديلر . اورادن سائر پاتزيناسلر اوزرينه آقينلر ياپديلر . تيراق بوندن دولايي ايمپراطوره شكايت ايتدی . بوتون ملتك طونه نهرينی كچەجكنی سويلدی . قونستانتين مونوماق سەژەنی صحابتده دوام ايتديكی ايچون تيراق بوزلرك اوستندن طونەيی كچدی ، سكز يوز بيك كشی ايله بوتون او جواردەكی ولايتلری تخريب ايتدی .

ايمپراطور درحال سەژەنی چاغيردی . اوده استانبوله

کیتدی . فقط یولده حیاتنه قصد ایتمش اولان اوچ پاتزیناس طرفندن هجومه اوغرادیغی ایچون بونی ایمپراطورك ترتیب ایتمش اولماسندن شبهه ایدیلدی . سهژهنك بو حرکتدن پك منفعل اولان تبعهسی کیجهلین کیدهرك أموس Æmus لك اوته طرفندهکی پاتزیناسلره التحاق ایتدیلر . هپسی بردن ادرنهیه یاقلاشدیلر . قونستانتین آریانیت C. Arianites بونلرك برقولنی مغلوب ایتدیسهده صوکره کندیسیده مغلوب اولدی نیسهفور شرق اردوسیله بو ولایتلرك امدادینه قوشدی . بونلرده مغلوبیته اوغرادیلر . پاتزیناسلر هر طرفه داغیلدیلر . ادرنهیه قدر کلدیلر . اورادهرومهلری بوزدیلر . رئیسلرندن بری غائب ایتمهلری اوزرینهچکیلدیلر . بوحوالیده صیقیشمش قالمش اولان روما اردوسنی بو حال قورتاردی . سهژهنی زنجیره اوردیرمش اولان ایمپراطورترك سلاح ایتمهلری ایچون اونی پاتزیناسلره یوللادی . بوقوملر اوزمان تراکیانی، ماکدونیایی تخریب ایدییورلر، ایشیدلهمش ظلملر یاپیورلردی. سهژهن یانلرینه کایر کلمز کندیسنی پارچه پارچه ایتدیلر . بریهن Brieune ایله مینسو آقولوتوس M. Acoluthus ادرنهیه کیتدیلر . پاتزیناسلری أموس جوارلرینی ترکه مجبور ایتدیلر . صوکره ماکدونیاده اونلری بر دفعه دها مغلوبیته اوغراتدیلر . آلنان اسیرلردن اون بش بیك کشیلك براردو تشکیل ایدهرك، ایبهری Iberie قطعهسنی ضبط ایتمکه چالیشان

سلچوقی تورکارینه قارشی کوندرمك ایستهدیلر . فقط
پاتزیناسلر یولده عصیان ایتدیلر . طونهیی اوته طرفه کچدیلر .
فقط آقینلر یاپمق اوزره تکرار کلدیلر . ایبهری محاربهسندن
صوکره بونلره قارشی میشل آقولوتوس سوق اولوندی .
پرستلاو Pereestlaw شهرنده کندیلرینی تحت محاصرهیه
آلدیلر . برپوصوده تیراق روماليلری بوزدی . میشل ادرنهیه
عودته مجبور اولدی . بونك اوزرینه پاتزیناسلر صلحه طالب
اولدقلرندن اونلرله اوتوز سنه ایچون برمتارکهعقد اولوندی .

زونار
سیلیت

ایساق قومنهن Isaac Comnene زماننده هونغروالر ،
پاتزیناسلر ایمپراطورلق اراضیسنه آقینلر یاپدقلری ایچون بو
ایمپراطور اونلره قارشی یورودی . بو ایکی قوم درحال صلحه
طالب اولدیلر. آلکسی قومنهن Alekis Comnene زماننده
پاتزیناسلر تراکیاایلهماکهدونیایی یاغمااتدیلر، ایمپراطور اردوسنی
بوزدیلر. فقط ایکنجی برمصادمهده مغلوب اولدیلر . بر چوق
اسرا صاتیلدی. ایچلرنده بر چوق قوتلیلری موغلهن Mogiene
آطهسنه کوندرلدی . اونلردن بر اردو تشکیل ایدیلهرك بوكا
موغلنلی پاتزیناسلر Moglenites Patzinaces نامی ویریلدی

٤

اوزلر

اوزلر غربده یالکز برقاچ آقین یاپدیلر. عن اصل قپچاق

سیایت
زونار

قطعه‌سندن چیقمشلردی . ایرانه جوار ولایتلرده دها زیاده معروفدرلر . اوراده غوز Gozz وتورکمن Turkomane لر نامنی طاشیرلر. قونستانتین دوقاس C. Ducas زماننده‌طونه‌یه قدر ایلریله‌مشلردی . نیسه‌فور بوتونیات N. Botoniate ایله واسیل آپوقاپ Basile Apocaps اوزرنده بویوك بر مظفریت احراز ایتدیلر . بونهر جوارنده روما عسکرلرینه اونلر قوماندا ایدیورلردی. بوصورتله ماکدونیایه ویونانستانه قدر کندیلرینه بریول آچدیلر. صلح یاپمق ایچون ایمپراطوردن پك چوق پاره‌لر آلدیلر. صوکره‌لری پاتزیناسلر بونلری پارچه پارچه کسمشلردر . شرق اوزلرینك یاخود تورکمنلرك تاریخی ایلریده کوروله‌جکدر . بوراده اولاحلردن [١] هیچ بحث ایتمیه‌جکز . چونکه منشألری محقق صورتده معلوم دکلدر .

ایکنجی جلدك صوکی

[١] ولاقلر Wlaks لك یاخود والاقلر Valaks لك [اولاحلرك] ده تورکستان وایلی نهری جوارلرندن کلدکاری ظن اولونابیلیر . تاتارلر (ب) حرفنی تلفظ ایده‌مزلر. بلاق یاخود ولاق یرینه ابلاق Ilak دیرلر. روبروقوئیس بوقوملرك منشائی بواولدیغنی سویله‌یور .

فهرس

اوچنجی کتاب

۱ — چائودنیلن هونلرك میلادی ۳۱۹ تاریخندن ۳۵۲ تاریخنه قدر چین ایمپراطورلغی داخلنده تاریخلری . — بو هونلرك چینلیلرله و توپا تاتارلریله محاربه‌لری . — هندستان معبودی فونك دینی ، بو فیلسوفك و سامانیلرك مذهبی ، حیاتی ، کتابنك ترجمه‌سی . — چینده خرستیانلغك ایزلری . — چینده بر خرستیانك ایمپراطور عنواننی آلماسی . — چائولرك انقراضی ۷

۲ — هیا دنیلن هونلرك میلادی ۳۰۹ تاریخندن ٤۳۱ تاریخنه قدر اورتوس الکاسنده تاریخلری . — چینلیلرله و توپا تاتارلریله محاربه‌لری . — بو هونلرك انقراضی ۷۹

۳ — شمالی له‌آملرك میلادی ۳۹۷ تاریخندن ٤٦۰ تاریخنه قدر شنسی ولایتی داخلنده وهامی جوارلرنده تاریخلری . — چینلیلرله و توپا تاتارلری ایله محاربه‌لری . — ایغور الکاسنده یرلشمه‌لری . — له‌آملرك و ایغور حکومتنك انقراضی ۱۰۰

دردنجی کتاب

۱ — میلادی ۹۱ تاریخندن ٦۱۸ تاریخنه قدر غرب هونلرینك تاریخلری . — شمال هونلرینك باشقیر الکاسنده یرلشمه‌لری . — آله‌نرك منشألری آوروپایه آقینلری ، اسپانیاده یرلشمه‌لری . — کوچوك بخارا قطعه‌سنده چینلیلرك محاربه‌لری وروما ایمپراطورلغنه کیرمك تصورلری . — هونلرك چینه دوغرو آقینلری . — سیه‌ن پی و توپا تاتارلرینك ایمپراطورلغی . — وولغانك غربنده هونلرك یرلشمسی ؛ آوروپایه وروما ایمپراطورلغنه کچمه‌لری . — پانونیا قطعه‌سنده یرلشملری . — آتیلا ؛ غوتلر و

روماليلرله محاربه‌لری ؛ روماليلرله رابطه‌لری . — وولغانك غربنده ايغورلرك يرلشمه‌لری . — هونلرك انقراضی ١١٩

٢ — ٤٢٠ سنه‌سندن ٥٣١ تاريخنه قدر اوتاليت هونلرينك تاريخی . — ايران حكمدارلريله محاربه‌لری ١٩٧

٣ — ميلادی ٣١٠ سنه‌سندن ٧٩٩ سنه‌سنه قدر ژه‌ئوژن تاتارلرينك تاريخی . — چينليلرله و تويا تاتارلريله محاربه‌لری . — بو ايمپراطورلغك انقراضی وبوقوملرك آوروپايه كچمه‌لری ؛ آوروپاده آوارلر ناميله معروف اولمالری . — روما ايمپراطورلغنه آقينلری . . ٢١١

بشنجی كتاب

هون ملتنك توركلر نامی آلتنده تاتارستانده تكرار تأسسلرينك تاريخی ، ميلادی ٥٤٥ سنه‌سندن ٧٤٤ سنه‌سنه قدر — چينليلر ، ايرانليلر وروماليلرله محاربه‌لری . — دينلری . — روماليلرك هيئت سفارتلری . — بو توركلرك غربی وشرقی اولمق اوزره انقساملری . — شرقی توركلرك انقراضی . — سيه‌ين تو تاتارلرينك تاريخی ٢٦٥

آلتنجی كتاب

غرب توركلرينك تاريخی . — چينليلر وايرانليلرله محاربه‌لری . — آسيانك شمالنه آقينلری . — ايرانك توركلر طرفندن فتحی . — يزدجردك عربلر طرفندن مغلوب ايديلشی . — توركلر نزدينه فراری . — اوغلی تختنه چيقارمق ايچون چين اردوسنك يورويشی . — سيه‌ين تولرك وقيه قيا سولرك ايمپراطورلغی . — خوزارلر . — پاتزيناسلر . — اوزلر ياخود توركمنلر . — هونغروالر ؛ روماليلرله محاربه‌لری . — هونغروالرك پانونی قطعه‌سنده يرلشمه‌لری . . ٤١٧

ايكنجی جلدك صوكی

I 331 DSU3 141 89 I BR 8V 6396

DATE DUE

To renew call 292-3900

The Ohio State University
Form 10620

MAIN STACKS

stx
D141
G8193
1923
v.2